agano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yes Kilisto

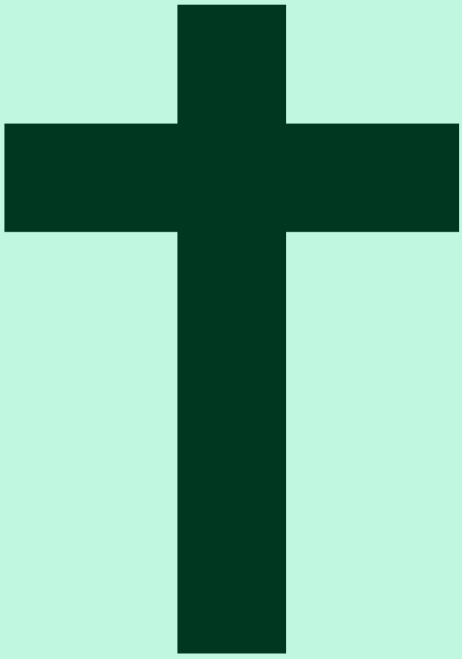

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto
The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania
Zaramo: Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto (Bible)

copyright © 2019 Pioneer Bible Translators

Language: Zaramo

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.
For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 24 Aug 2023 from source files dated 29 Jan 2022
f5372143-dd2f-5452-9f25-3aada8fab0bd

Contents

MATAYO 1
MALUKO 45
LUKA 73
YOHANA 120
SANG'HANO 154
WALOMA 198
1WAKOLINTO 218
2WAKOLINTO 237
WAGALATIA 250
WAEFESO 258
WAFILIPI 265
WAKOLOSAI 270
1WATESALONIKE 275
2WATESALONIKE 280
1TIMOTEO 283
2TIMOTEO 289
TITO 293
FILIMONI 296
WAEBLANIA 298
YAKOBO 313
1PETULO 319
2PETULO 325
1YOHANA 329
2YOHANA 334
3YOHANA 336
YUDA 338
LUGUBULO 340

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MATAYO

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, “Injili,” nhegulo yake “Usenga Unogile.” Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana mkipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Wasomi hawaditangile zua hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo viwandikigwe, ila vodahika kamba Usenga uno Unogile wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Vivija hanhu hawandikwe Usenga uno Unogile hakutangigwa bule, ila wanhu bwando wozuza kamba wandikigwa muisi ya Islaeli na siku hata mdiwambo da Yelusalemu.

Usenga Uno Unogile wandikigwa na Matayo, yakalile muwila kodi kipigiti Yesu viyakalile hanamkema kuwa mwanahina wake. Vivija kakala yatangigwe mditwaga da Lawi. Matayo kakala imwe wa watumigwa longo dimwe na wabili wa Kilisto, na kakala yawandikile Wayahudi. Tugatanga gano kwavija kandika mbuli kulawa Mdilagano da Umwaka kubanza mianza 60. Matayo kalonda kulagusa kamba Yesu iyo Kilisto, Mkombola yasaguligwe na Mulungu, yakalile yahokoligwe. Vivija Matayo kandika mbuli bwando za Undewa wa Kuulanga. Wayahudi wagiza kamba Kilisto kowa mndewa wa isi yao. Ila Matayo kateganya ng'hani mkuwatenda sambiwatamanile hivo mkuusimulila Undewa wa Kuulanga uli muloho.

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi ulongelela mbuli bwando kulawa Mdilagano da Umwaka. Avo wogalumba hamwe Malagano gano mabili. Vivija wasomi wona kamba Matayo kageza kuwinza vija vitabu vitano va mwanduso va Musa vandikigwe Mdilagano da Umwaka. Mafundo ga Yesu hakigongo (5—7) golinga na Mulungu viyamgwelele Musa Malagizo hakigongo (Ng'humb. 19:3—23:23).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Matayo kosonga kwandika Usenga Unogile mkulonga mbuli za mvumbuka ya Yesu Kilisto na mwanduso wa sang'hano yake (*1—4*).
2. Abaho, Matayo kosimulila sang'hano ya Yesu na mafundo gake bwando (*5—25*).
3. Kimambukizo, Matayo kolongelela nziga ya sang'hano ya Yesu, muifa yake, na mzuso wake (*26—28*).

Wahenga wa Yesu Kilisto
(Luk. 3:23-38)

1 Uno uwo msululu wa wahenga wa
Yesu Kilisto, mwana wa Daudi, mwana
wa Ablaham.*
2 Ablaham kamulela Isaka, Isaka ka-
mulela Yakobo, Yakobo kamulela Yuda
na ndugu zake. 3 Yuda kamulela Pe-
lesi na Zela, mamaao kakala Tamali, Pe-
lesi kamulela Heziloni, Heziloni kamulela
Alamu, 4 Alamu kamulela Aminadabu,
Aminadabu kamulela Nashoni, Nashoni
kamulela Salimoni, 5 Salimoni kamulela
Boazi, mamaake kakala Lahabu, Boazi
kamulela Obedi, mamaake kakala Lusi,
Obedi kamulela Yese, 6 Yese kamulela
Mndewa Daudi.
Daudi kamulela Selemani na mtwanzi
yakalile mwehe wa Ulia, 7 Selemani
kamulela Lehoboamu, Lehoboamu ka-
mulela Abiya, Abiya kamulela Asafu,
8 Asafu kamulela Yehoshafati, Yehoshafati
kamulela Yolamu, Yolamu kamulela Uzia,
9 Uzia kamulela Yotamu, Yotamu ka-
mulela Ahazi, Ahazi kamulela Hezekia,
10 Hezekia kamulela Manase, Manase ka-
mulela Amoni, Amoni kamulela Yosia,
11 Yosia kamulela Yekonia na ndugu zake,

* **1:1** Hano mwana wa nhegulo yake kulawa mulukolo lwa.

kipigiti kija viwahamizigwe kuchola Babeli.

12 Kulawa kipigiti cha kuhamizigwa
kuchola Babeli, Yekonia kamulela She-
litieli, Shelitieli kamulela Zelubabeli,
13 Zelubabeli kamulela Abiudi, Abiudi
kamulela Eliakimu, Eliakimu kamulela
Azoli, 14 Azoli kamulela Sadoki, Sadoki
kamulela Akimu, Akimu kamulela Eliudi,
15 Eliudi kamulela Eliazali, Eliazali ka-
mulela Matani, Matani kamulela Yakobo,
16 Yakobo kamulela Usufu, yakalile
mbigalo wa Maliamu mamaake Yesu
yakemigwe Kilisto. 17 Avo kukala na
milelo longo dimwe na mine kulawa
Ablaham mbaka Daudi, na milelo longo
dimwe na mine kulawa Daudi mbaka
kipigiti viwahamizigwe kuchola Babeli,
na milelo longo dimwe na mine kulawa
uhamizo wa kuchola Babeli mbaka
mvumbuka ya Kilisto.

Mvumbuka ya Yesu Kilisto (Luk. 2:1-7)

18 Vino vivo mvumbuka ya Yesu Kilisto
viikalile. Mamaake, yakemigwe Maliamu,
kakala mkasano wa Usufu, ila viwakalile
hawanakala hamoja, kaiyona kana inda
mkubitila mhiko za Loho wa Mulungu.
19 Kwavija Usufu, mkasano wake,
kakala munhu yalibule uzenzeleganye,
na halondile kumgela kinyala hameso
ga wanhu, avo kagelegeza kumuleka
kinyele. 20 Ila viyakalile yogelegeza
gano, msenga wa Mndewa wa kuulanga
kamulawila muna inzozi na kulonga,
“Usufu, Mwana wa Daudi,† sambiudumbe
kumsola Maliamu yawe mtwanzi wako.
Kwavija kapata inda mkubitila mhiko
za Loho wa Mulungu. 21 Kolela mwana
mbigalo, na gweye komkema twaga jake
Yesu, kwavija kowakombola wanhu zake
kulawa m'vilozo vao.”

22 Gano gose galawilila giladi gavikile
gaja gayalongile Mndewa kubitila
muhokozi, 23 “Mhambe kopata inda na
kolela mwana mbigalo, na twaga jake
kokemigwa Imanueli.”‡ Nhegulo yake
“Mulungu ka hamoja na tweye.”

24 Usufu viyalamuke kulawa muutulo,
katenda kamba msenga wa Mndewa
wa kuulanga viyamulagize, avo kamsola
mkasano wake Maliamu. 25 Ila hamk-
wenhukile mbaka viyamulelile mwana
mbigalo. Na heyo kamkema twaga jake
Yesu.

2

Wanhu Wali na Ilimu ya Nhondo Kulawa Haulawilo wa Zua

1 Yesu kavumbuka mkiwambo cha
Betelehemu muisi ya Yudea, mkipigiti cha
Mndewa Helode Mkulu. Na wanhu wali
na ilimu ya nhondo kulawa haulawilo wa
zua weza Yelusalemu, 2 wauza, “Kahalihi
ayo yavumbuke giladi yawe mndewa wa
Wayahudi? Kwavija tuyona nhondo yake
haulawilo wa zua, avo twiza kumtambik-
ila.”

3 Mndewa Helode viyahulike vino, ka-
gaya ng'hani mmoyo, heyo hamoja na
wanhu wose wa Yelusalemu. 4 Kawakema
wakulu wa wakulu wa nhambiko na
wafundiza Malagizo ga Musa, kawauza,
“Halihi hondayaleligwe Kilisto?”

5 Wamwidika, “Mkiwambo cha Betele-
hemu muisi ya Yudea, kwavija vino vivo
yandikigwe na muhokozi,

6 ‘Na gweye, Betelehemu, uli muisi ya
Yuda,
huli mdodo hagatigati ya watawala
wa isi ya Yuda,
kwavija kulawa kumwako kolawilila
mtawala
yondayawalongoze wanhu zangu wa
Islaeli.’ ”

7 Abaho, Helode kawakema kinyele
waja iwanhu wali na ilimu ya nhondo wa-
mulongele kipigiti kija inhondo viyoneke.
8 Kawatuma wachole Betelehemu, yo-
longa, “Gendeni mkaziuzagize goya mbuli
za mwana hiyo, na muhamona mnongele,
giladi na nie nichole kumtambikila.”

9 Viwamambukize kumtegeleza mn-
dewa, wachola, na ija inhondo iwakalile
wayonile haulawilo wa dizua, iwalongola
mbaka viimile hanhu hayakalile imwana.
10 Viwaiwene inhondo, wadeng'helela
ng'hani. 11 Viwengile mng'anda, wamona

† **1:20** Hano mwana wa Daudi nhegulo yake kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi. ‡ **1:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 7:14.

imwana hamoja na mamaake Maliamu, wafugama mavindi na kumtambikila. Abaho, wafungula masanduku gao na kumgwelela nhunza za zahabu, ubane, na manemane.
12 Mulungu kawazuma mnzozi kamba sambiwambwelele Helode. Avo wabweleganya muisi yao mkubitila nzila iyagwe.

Kukimbilila Misili

13 Viwacholile, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawila Usufu mnzozi kalonga, “Lamuka, msole imwana na mamaake mkimbilile Misili. Kaleni hiko mbaka vondanikulongele, kwavija Helode kokwiza kumzahila imwana giladi yamkome.”
14 Avo Usufu kenuka, kamsola imwana na mamaake ikilo iija, kachola Misili, 15 ako kuyakalile mbaka Helode viyadanganhike. Giladi kamba gavikile gaja galongigwe na Mndewa kubitila muhokozi, “Nimkema Mwanangu kulawa Misili.”

Wana Wadodo Wokomigwa

16 Helode viyawene kamba kavwiziligwa na iwanhu wali na ilimu ya nhondo, kagevuzika ng'hani. Kalagiza kamba wana wose wa kimbigalo wa kiwambo cha Betelehemu na ng'ambu zake zose, wali na milao mibili kwiza hasi wakomigwe, songela viyalongeligwe na waja iwanhu wali na ilimu ya nhondo mmbuli za ija inhondo kipigiti viilawilile.
17 Abaho, gavikila gaja galongigwe na muhokozi Yelemia,
18 “Dizwi dihulikwa ako Lama,
kililo na giogio kulu.
Laheli kowalilila wanage,
halonda kuhembekezwa,
kwavija wahaduhu.”

Kubwela Kulawa Misili

19 Mndewa Helode viyadanganhike, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawila Usufu mnzozi ako Misili 20 kalonga, “Lamuka, msole imwana na mamaake, uchole muisi ya Islaeli, kwavija wose walondile kumkoma imwana wadanganhika.” 21 Avo Usufu kenuka, kamsola imwana na mamaake, na kubwela muisi ya Islaeli.
22 Ila Usufu viyahulike kamba Alikelao iyo mtawala wa Yudea kasola hanhu ha tataake Mndewa Helode Mkulu, kadumba kuchola hiko. Na heyo viyazumigwe mnzozi, kanyelenhukila kuisi ya Galilaya.
23 Kachola, kakala mkiwambo kikemigwe Nazaleti, giladi gavikile gaja galongigwe na wahokozi, “Kokemigwa Mnazaleti.”

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu (Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Mazua higo Yohana M'batiza keza, yowapetela wanhu mkiwala cha Yudea, 2 kalonga, “Lekeni vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!”
3 Kwavija Yohana iyo yalongigwe na muhokozi Isaya, viyalongile,
“Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
‘Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!’ ”
4 Yohana kavala guo ditendigwe na mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa kwembe mchuno chake, na mandia gake gakala nzige na uki. 5 Wanhu kulawa Yelusalemu, kulawa muisi yose ya Yudea na ng'ambu zose za Mdibonde da Yolodani, wamcholela. 6 Wavilonga vilozo vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna Ulwanda lwa Yolodani.
7 Yohana viyawawene Mafalisayo na Masadukayo bwando womwizila giladi wabatizigwe, kawalongela, “Mweye wana wa nyoka! Yalihi yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu londalwize? 8 Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu. 9 Sambimgelegeze kamba modaha kuikimbila nhaguso ya Mulungu mkulonga, ‘Ablaham iyo muhenga wetu.’ Nowalongela, Mulungu kodaha kusola mabwe gano na kumtendela lukolo Ablaham! 10 Nhemo ya hana gamasina ga imibiki, na kila m'biki uleka kulela mujo unogile wokanhigwa na kwasigwa muna umoto. 11 Nie nowabatiza mweye na mazi kulagusa kamba muleka vilozo venu, ila hachugu changu kokwiza yali na mhiko kubanza nie, nie silumbile hata kupapa ng'hwabasa zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto. 12 Heyo

kana kia chake mmakono cha kubetela,
giladi yaikunzanye ngano yake kukano na
mikumvi yaisome na moto hauzimikaga."

Kubatizigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

13 Abaho, Yesu keza kulawa Galilaya,
kachola hana Ulwanda lwa Yolodani gi-
ladi yabatizigwe na Yohana. 14 Ila
Yohana kageza kumgomesa, kalonga,
"Nie nolondigwa kubatizigwa na gweye,
na gweye kokwiza kumwangu?"
15 Ila Yesu kamwidika, "Leka iwe vino
sambi, kwavija tulondigwa kutenda vino
giladi kugavikiza gaja gose gayalagize
Mulungu." Avo Yohana katogola.
16 Bahaja Yesu viyabatizigwe, kalawa
muna gamazi. Baho ulanga uvuguka, ka-
mona Loho wa Mulungu yomuhumuluk-
ila yalingile kamba hua na kukala uchana
yake. 17 Na dizwi kulawa kuulanga
dilonga, "Ino iyo Mwanangu mnogelwa,
ninogelwe nayo."

4

Kugezigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

1 Abaho, Yesu kalongozwa na Loho
wa Mulungu mbaka muluwala gi-
ladi yagezigwe na Mwenembago.
2 Viyamambukize funga ya mazua
malongo mane ikilo na imisi, Yesu kona
nzala. 3 Abaho, Mwenembago kamcholela
kamgeza yomulongela, "Uhawa gweye
iyo Mwana wa Mulungu, galongele
mabwe gano gagaluke mikate."
4 Ila Yesu kedika kalonga, "Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, 'Munhu hawa
mgima sama ya mkate wiyeka, ila mkila
mbuli ilawa mmulomo wa Mulungu.' "*
5 Abaho, Mwenembago kamsola Yesu
mbaka Yelusalemu, Wambo Ding'alile,
na kumwika hachana hana inhomboti
ya Ing'anda ya Mulungu, 6 kamulongela,
"Uhawa gweye iyo Mwana wa Mu-
lungu, ibwanhe hasi, kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile,

'Mulungu kokulagizila wasenga zake wa
kuulanga,
wakudang'he mmakono gao,
giladi mgulu wako sambiuikwale
mdibwe.' "†
7 Yesu kamwidika, "Vivija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, 'Sambiumgeze
Mndewa Mulungu wako.' "‡
8 Abaho, Mwenembago kamsola Yesu
mbaka hana ikigongo kitali, kamulagusila
ndewa zose za ulumwengu na yenzi zake.
9 Kamulongela, "Gano gose nokugwelela
uhanifugamila mavindi na kunitambik-
ila."
10 Abaho, Yesu kamulongela, "Gob-
oka, Mwenembago! Kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, 'Mtambikile Mn-
dewa Mulungu wako na umsang'hanikile
heyo yeiyeka!' "§
11 Abaho, Mwenembago kamuleka, na
wasenga wa Mulungu wa kuulanga weza
na kumsang'hanikila.

Yesu Kosonga Kuwapetela Wanhu ako Galilaya
(Mlk. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

12-13 Yesu viyahulike kamba Yohana
kageligwa mkifungo, kachola kukiwambo
cha Nazaleti muisi ya Galilaya. Kasegela
Nazaleti, kachola kukala Kapenaumu,
kiwambo kikalile behi na Dilamba da
Galilaya, muisi za mitala ya Wazabuloni
na Wanaftali, 14 giladi gavikile gaja ga-
longigwe na muhokozi Isaya,
15 "Isi ya Zabuloni na isi ya Naftali,
nzila ya kuchola m'bahali, mwambu
uyagwe wa Ulwanda lwa Yolodani,
Galilaya, isi ya Wamhazi!
16 Wanhu wokala mdiziza
wona mulangaza mkulu.
Na waja wose wokala muisi ya ziza da ifa,
mulangaza uwamwemwesa."*
17 Songela kipigiti kija Yesu kasonga
kuwapetela wanhu yolonga, "Lekeni
vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuu-
langa ukwenhuka!"

* **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 8:3. † **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 91:11-12. ‡ **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:16. § **4:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:13. * **4:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 9:1-2.

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mlk. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

18 Yesu viyakalile yotembela mumg-
wazo wa Idilamba da Galilaya, kawona
wandugu wabili, Simoni yakemigwe
Petulo na mdodo wake Endelea. Wakala
wotanda nhando zao mdilamba, kwavija
wakala waloa somba. 19 Yesu kawalon-
gela, "Ng'holelezeni, na nie nowatenda
muwe waloa wanhu." 20 Bahaja wazileka
nhando zao, wamkoleleza.
21 Viyacholile haulongozi kidogo, ka-
wona wandugu wabili wayagwe, Yakobo
na mdodo wake Yohana, wanage Zebe-
dayo, wakalile muna ingalawa hamoja
na tataao Zebedayo, wozigongomanya
nhando zao. Yesu kawakema, 22 na
baho waileka ingalawa na tataao,
wamkoleleza.

Yesu Kofundiza, Kowapetela Wanhu, na Kuwahonya Watamu
(Luk. 6:17-19)

23 Yesu kachola kila hanhu m'viwambo
va Galilaya, yofundiza muna zing'anda
zao za nhambiko na kuupeta Usenga
Unogile wa Undewa wa Mulungu, na
kuwahonya wanhu wakalile na kila
utamu na unyondenyonde. 24 Mbuli zake
zenela muisi yose ya Silia. Wamgalila
wanhu wose wakalile wokugula kila
utamu, wakalile wokona vihile, wakalile
na vinyamkela, wakalile na kisango, na
wakalile waholole, na heyo kawahonya.
25 Dale kulu da wanhu dimkoleleza,
wanhu kulawa Galilaya, kulawa ku-
viwambo longo dimwe vikemigwa
Dekapoli, kulawa Yelusalemu, Yudea,
na mwambu uyagwe wa Ulwanda lwa
Yolodani.

Yesu Kowapetela Wanhu Mkigongo

5

5:1—7:29

1 Yesu viyadiwene didale da wanhu,
kakwela hakigongo, kakala hasi.
Wanahina zake wamcholela, 2 na heyo
kasonga kuwafundiza.

Deng'ho da Kweli
(Luk. 6:20-23)

3 "Wamota waja wakumbulu wa loho,*
kwavija Undewa wa Kuulanga uli
wao!
4 Wamota waja wose wali na giogio,
kwavija wobwezigwa imioyo!
5 Wamota waja wali na mioyo iholile,
kwavija woihala isi!
6 Wamota waja wose wali na nzala na
ng'hilu ya kutenda ganogile,
kwavija wokwigutizwa!
7 Wamota wali na bazi,
kwavija wokonelwa bazi!
8 Wamota wali na mioyo ing'alile,
kwavija womona Mulungu!
9 Wamota wagombelezi,
kwavija wokemigwa wana wa Mu-
lungu!
10 Wamota awo wogazigwa sama ya ku-
tenda ganogile,
kwavija Undewa wa Kuulanga uli
wao!
11 "Mmota mweye haja wanhu wa-
hawaliga, na kuwagaza, na kuwavwiz-
ila mbuli zose zihile sama yangu.
12 Deng'heleleni na kutoa ng'henze,
kwavija nhunza yenu yowa ng'hulu
kuulanga. Kwavija vino vivo wagazigwe
wahokozi wawalongole.

Munyu na Mulangaza
(Mlk. 9:50; Luk. 14:34-35)

13 "Mweye iwo munyu wa isi.
Ila munyu uhagiza kilandu chake,
vodahikaze kuutenda unoge kabili?
Haunoga mkinhu chochose, ila wok-
wasigwa hanze na kubojagwa na wanhu.
14 "Mweye iwo mulangaza wa
ulumwengu mokoneka na wanhu wose,
kamba viwodaha kuwona mulangaza
wa wambo dizengigwe hakigongo.
15 Haduhu munhu yobwinha kiwenge
na kukigubika na kinongo. Ila
kokika uchana hakingolobweda, gi-
ladi kimmwemwesele kila munhu yali
mng'anda. 16 Vivo na mweye, mu-
langaza wenu umwemwese haulongozi
wa wanhu, giladi wone sang'hano zenu

* **5:3** Wakumbulu wa loho nhegulo yake wanhu wali na sulukila ya kuifundiza ng'hani mbuli za Mulungu.

zinogile, na hewo wamuyenzi Tata wenu wa kuulanga.

Mafundo ga Malagizo ga Musa

17 “Sambimgelegeze kamba niza kugatengula Malagizo ga Musa na mafundo ga wahokozi, ila kugavikiza. 18 Nowalongela ikweli, mbaka ulanga na isi vondavisegele,† haduhu hata helufi imwe ndodo kulawa Mmalagizo ga Musa yondaisegezigwe mbaka mbuli zose zivikile. 19 Avo, munhu yoyose yoleka kutenda ndagizi imwe ili ndodo, na kuwafundiza wanhu sambiwaitende, munhu iyo kokemigwa mdodo muna Undewa wa Kuulanga. Ila munhu yoyose yondayazitende ndagizi zino na kuzifundiza, munhu iyo kokemigwa mkulu muna Undewa wa Kuulanga. 20 Kwavija nowalongela, mbuli zenu zilibule uzenzeleganye zihaleka kuzibanza zija za Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa, hamdaha kwingila Muundewa wa Kuulanga.

Fundo da Lusango
(Luk. 12:57-59)

21 “Muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe, ‘Sambiukome, na yoyose yondayatende avo kotagusigwa.’ 22 Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomonela lusango ndugu yake kotagusigwa, na munhu yoyose yomuliga ndugu yake kolondigwa yagaligwe Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na munhu yoyose yolonga, ‘Gweye kwa m'bozi’ ka mdihekaheka da kwingila hana umoto wa kuzimu. 23 Avo, kamba uhalonda kulava nhunza yako hana ikilingo cha kulavila nhosa, na kukumbukila kamba kuna mbuli na ndugu yako, 24 ileke nhunza yako haulongozi wa ikilingo cha kulavila nhosa, tanhu genda mkailumbe na ndugu yako, abaho, leka ubwele uilave nhunza yako.

25 “Ilumbe hima na munhu yokutagusa, kipigiti mng'hali mnzila mchola kukitala, giladi sambiyakugale ha mulamula, na mulamula yakugele mmakono ga wemilizi, na wemilizi wakugele mkifungo. 26 Nokulongela ikweli, hulawa himo mbaka ulihe deni jako jose.

Fundo da Ugoni

27 “Muhulika kamba ilongwa, ‘Sambiutende ugoni.’ 28 Ila nie nowalongela, munhu yoyose yomulola mtwanzi mkumsulukila, kesha kutenda nayo ugoni mmoyo wake. 29 Avo kamba siso jako da ukulume dokutenda utende vilozo, ding'ole ujase kutali nagwe! Vinoga kumwako kwagiza kipindi kimwe cha lukuli lwako kubanza lukuli lwako lose lwasigwe kuzimu. 30 Na kamba mkono wako wa ukulume wokutenda utende vilozo, ukanhe uwase kutali nagwe! Vinoga kumwako kwagiza kipindi kimwe cha lukuli lwako kubanza lukuli lwako lose luchole kuzimu.

Fundo da Nyasa
(Mat. 19:9; Mlk. 10:11-12; Luk. 16:18)

31 “Vivija ilongigwa, ‘Munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake, kolondigwa yamwandikile lupwilili lwa nyasa.’ 32 Ila nie nowalongela kamba, munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake, ila tu sama ya kilamso cha ugoni, komtenda mtwanzi hiyo yawe mgoni, na munhu yoyose yomsola mtwanzi hiyo kotenda ugoni.

Fundo da Kuiduila

33 “Vivija muhulika kamba wanhu wa umwaka viwalongeligwe, ‘Sambiuiduile uvwizi ila ugoge kiduilo chako chuuiduile ha Mndewa.’ 34 Ila nie nowalongela, sambimuiduile kabisa. Sambimuiduilile ulanga, kwavija kicho kigoda cha undewa cha Mulungu, 35 ama sambimuiduilile isi, kwavija kicho kigoda chake cha kwikila magulu gake, ama sambimuiduilile Yelusalemu, kwavija dijo wambo da Mndewa Mkulu. 36 Vivija sambiuiduilile pala jako, kwavija hudaha kutenda hata luvili lwako lumwe kuwa luzelu ama lutitu. 37 Mbuli zenu ziwe ‘Ona’ kamba ihawa ‘Ona’ ama ‘Sio’ kamba ihawa ‘Sio.’ Chochose chondakibanze mbuli zino cholawa ha Mwenembago.

Fundo da Kuibwelezela
(Luk. 6:29-30)

† **5:18** Mbaka ulanga na isi vondavisegele nhegulo yake mbaka ikimambukizo cha isi.

38 “Muhulika ilongigwa kamba, ‘Siso
kwa siso, na zino kwa zino.’ 39 Ila
nie nowalongela, sambium'bwelezele
mtenda gehile. Munhu yahakutoa
kanza da ukulume, muhindusile na
diyagwe. 40 Na munhu yahakugala
kukitala na kukusolela shati jako, vivija
mulekele na koti jako. 41 Kamba munhu
yahakushulutiza umpapile bahasha yake
kilometa imwe, mpapile kilometa mbili.
42 Munhu yondayakupule, mgwelele,
na munhu yoyose yolonda umkalizi,
sambiumuhindukile kisogo.

Kuwanogela Wadumuka (Luk. 6:27-28, 32-36)

43 “Muhulika kamba ilongigwa, ‘Mno-
gele munhu wa habehi nagwe, na umwi-
hile mdumuka wako.’ 44 Ila nie nowa-
longela, wanogele wadumuka zako na
muwatambikile waja wose wowagaza,
45 giladi muwe wana wa Tata wenu
wa kuulanga. Heyo yowamwemwesela
zua jake wanhu wehile na wanogile,
na yowatoela mvula wazenzeleganye na
wanhu walibule uzenzeleganye. 46 Ihawa
mowanogela wanhu wose waja wowono-
gela mweye, mopata nhunza yaki? Kwav-
ija hata wawila kodi wotenda vivo! 47 Na
kamba mowalamsa ndugu zenu weiyeka,
kinhu chaki kikulu kimtenda kubanza
wayagwe? Hata Wamhazi wotenda vivo!
48 Avo, sambimuhungule hanhu kamba
Tata wenu wa kuulanga viyalekile kuhun-
gula hanhu!

6

Fundo da Kuweng'ha Wakumbulu

1 “Iteganyeni, sambimtende mbuli zenu
zinogile haulongozi wa wanhu giladi
mwoneke na hewo, kwavija muhatenda
hivo ham'bokela nhunza kulawa ha Tata
wenu wa kuulanga.

2 “Uhamwing'ha mkumbulu, sambiu-
mulongele munhu yoyose mkutoa mha-
lati, kamba viwotenda videlenya muna
zing'anda za nhambiko na mzinzila, gi-
ladi watogoligwe na wanhu. Nowalon-
gela ikweli, wanhu hiwo wesha kubokela
nhunza yao. 3 Ila uhamwing'ha mkum-
bulu, hata mkono wako wa ukumoso sam-
biuvitange kitendigwa na mkono wako
wa ukulume,* 4 avo nhunza yako yowa
mkifiso. Abaho, Tataako, yolola kija
kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Fundo da Kutambika (Luk. 11:2-4)

5 “Muhatambika, sambimuwe kamba
videlenya! Kwavija hewo wonogelwa
kutambika kuno wemile wima muna
zing'anda za nhambiko na mzinzil-
amhanda, giladi woneke na wanhu.
Nowalongela ikweli, wesha kubokela
nhunza yao. 6 Ila uhatambika, ingila
mdigati jako, hinda ulwivi, na tambika
ha Tataako yali mkifiso. Abaho, Tataako,
yolola kija kitendeke mkifiso, kokug-
welela nhunza.

7 “Muhatambika, sambimulonge mbuli
bwando zilibule nhegulo ha Mulungu,
kamba viwotenda Wamhazi, kwav-
ija wogelegeza kamba wohulikwa
sama ya mbuli zao kuwa bwando.
8 Sambimuilinge nao, kwavija Tata wenu
kovitanga chumulonda hata mng'hali
hamunampula. 9 Avo tambikeni kamba
vino,

‘Tata wetu wa kuulanga,
twaga jako diyenzigwe,
10 Undewa wako wize,
chuulonda kitendeke muisi kamba
viili kuulanga.
11 Utugwelele mandia getu ga kila
zua.
12 Vigele kumgongo vilozo vetu,
kamba tweye vituwagela kumgongo
wanhu watutendile mbuli zihile.
13 Sambiutugele mkugezigwa,
ila utukombole kulawa ha Mwenem-
bago.
Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi
vako gweye gunge na gunge. Am-
ina.’†

* **6:3** Mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume nhegulo yake kija chuutenda sambikitangigwe na hata na ndugu yako ama mbwigaako yali habehi nagwe. † **6:13** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.

14 “Kwavija kamba muhawagela kum-
gongo wanhu wawatendile mbuli zihile,
vivija na Tata wenu wa kuulanga kovigela
kumgongo vilozo venu. 15 Ila kamba
hamuwagela kumgongo wanhu wawa-
tendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu
wa kuulanga havigela kumgongo vilozo
venu.

Fundo da Kufunga

16 “Muhafunga, sambimnyunguale
kamba viwotenda videlenya, kwav-
ija wosinalika giladi watogolwe na
wanhu kamba wafunga. Nowalongela
ikweli, wesha kubokela nhunza yao.
17 Uhafunga, suluza kihanga chako abaho
bakaza mavuta pala jako, 18 giladi wanhu
sambiwavitange kamba kufunga. Ila
Tataako yoleka koneka, kovitanga. Na
Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso,
kokugwelela nhunza.

Kwika Ngama Kuulanga (Luk. 12:33-34)

19 “Sambimwiikile ngama muisi, aho
hana ivimhungu na ng'hangaga hon-
dawabanange, na wabavi wobena wok-
wingila na kwiba. 20 Ila ikeni ngama kuu-
langa, kulibule vimhungu na ng'hangaga
wondawabanange, na wabavi hawabena
na kwingila na kwiba. 21 Kwavija hanhu
haili ngama yako, vivija na moyo wako
baho hondaukale.

Kiwenge cha Lukuli (Luk. 11:34-36)

22 “Siso dijo kiwenge cha lukuli. Ihawa
siso jako gima, lukuli lwako lose lomema
mulangaza. 23 Ila siso jako diha-
banangika, lukuli lwako lose lomema
ziza.‡ Na kamba mulangaza uli mgati
yako wowa ziza, avo ziza hijo dowa kulu!

Mulungu na Mali (Luk. 16:13; 12:22-31)

24 “Haduhu munhu yodaha kuwasang'hanikila
wandewa wabili, kwavija komwihila
imwe na kumnogela iyagwe, ama kom-
nanahila imwe na kum'beza iyagwe.
Hudaha kumsang'hanikila Mulungu kuno
usang'hanikila mali.

25 “Avo nowalongela, sambimuigazile
ugima wenu, kamba mje choni ama
mung'we choni, ama ng'huli zenu, kamba
m'vale choni. Ugima hauzamile kubanza
mandia? Na lukuli haluzamile kubanza
vivalo? 26 Waloleni ndege wa kuulanga,
hawahanda, hawahuna, na hawakun-
zanya mmakano, na Tata wenu wa kuu-
langa kowagwelela mandia. Avo, mweye
mzama ng'hani kubanza ndege. 27 Yalihi
mmwanza wenu mkuigaza yodaha kuiy-
ongezela saa dimwe da ugima wake?

28 “Habali muigazila vivalo? Loleni
malua ga kumgunda vigokula, ha-
gasang'hana ama kuitendela vivalo.
29 Nowalongela kamba hata Selemani
na yenzi yake yose havazigwe vinogile
kamba dimwe da malua gano. 30 Ihawa
kamba Mulungu kodivaza jani da
kumgunda, dija lelo dabaho na mayo
dokwasigwa muna umoto, vino heyo
haleka kuwavaza vinogile mweye wanhu
muli na nhamanila ndodo?

31 “Avo sambimuigaze mkulonga, ‘Toja
choni?’ ama ‘Tong'wa choni?’ ama
‘Tovala choni?’ 32 Kwavija Wamhazi
wovizahila vinhu vino vose, na Tata
wenu wa kuulanga kovitanga kamba
movilonda vinhu vino vose. 33 Ila uza-
hileni tanhu Undewa wa Mulungu na
ndagizi zake, na vinhu vino vose mog-
weleligwa. 34 Avo sambimuigazile mayo,
kwavija mayo yowa na migayo yake
yenyego. Mgayo wa zua dimwe wotosha
kwa zua dimwe.”

7

Kuwatagusa Wayagwe (Luk. 6:37-38, 41-42)

1 “Sambimuwataguse wayagwe, na
Mulungu hawatagusa mweye, 2 kwavija
kamba vimuwatagusa wayagwe, vivo na
Mulungu vondayawataguse mweye, na
mhima iija yondamuwapimile wayagwe,
ijo la mhima yondampimilwe mweye.
3 Habali ukilola kikupi msiso da ndugu
yako, na huchona kibanzi kili msiso
jako mwenyego? 4 Kodaha vilihi ku-
mulongela ndugu yako, ‘Beta nikulave
kikupi mdisiso jako,’ kuno gweye kuna

‡ **6:23** Hano ziza nhegulo yake kuleka kuvimanya.

kibanzi mdisiso jako? 5 Gweye kidelenya!
Songa tanhu kulava kibanzi msiso jako
mwenyego, giladi udahe kulola goya,
abaho, leka ulave kikupi msiso da ndugu
yako.
6 “Sambimuwagwelele umbwa vinhu
ving'alile, kamba muhatenda avo,
wowahindukila na kuwadega, na sam-
bimuwasile mitumbi lulu zenu, kamba
muhatenda avo, wozibojaga.

Pula, Zahila, Toa Hodi
(Luk. 11:9-13)

7 “Puleni, mogweleligwa. Zahileni,
movumbula. Toeni hodi, movugulilwa.
8 Kwavija yoyose yopula kogweleligwa, na
yoyose yozahila kovumbula, na yoyose
yotoa hodi kovugulilwa. 9 Ama yal-
ihi mmwanza wenu, kamba mwanage
yahampula mkate, komgwelela dibwe?
10 Ama yahampula somba, komgwelela
nyoka? 11 Ihawa mweye mtenda mbuli
zihile, movitanga kuwagwelela wanenu
vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa
kuulanga kabanza ng'hani kuwagwelela
vinhu vinogile waja wose wompula!
12 “Avo, chochose chumulonda mten-
deligwe na wanhu, na mweye muwaten-
dele vivo, kwavija gano gago mafundo ga
Malagizo ga Musa na wahokozi.

Lwivi Lusisili
(Luk. 13:24)

13 “Ingileni mkubitila lwivi lusisili,
kwavija lwivi lugazi na zila gazi dilongoza
kuubananzi, na wondawengile kubitila
zila hijo wowa bwando. 14 Ila lwivi lusisili
na inzila yakibabani ilongoza kuugima,
na wanhu wondawayone wowa wadodo.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-44)

15 “Iteganyeni na wahokozi wa uvwizi,
womwizileni kunze walingile kamba
ng'hondolo, ila mgati mbwizi wodumbiza.
16 Mowatambula kubitila sang'hano zao.
Vino wanhu wobawa zabibu muna
imizomola, ama tini muna imingemba?
17 Avo, m'biki unogile wolela mujo
unogile, ila m'biki wihile wolela mujo
wihile. 18 M'biki unogile haudaha kulela
mujo wihile, na m'biki wihile haudaha
kulela mujo unogile. 19 Na m'biki wowose
uleka kulela mujo unogile wokanhigwa
na kwasigwa muna umoto. 20 Avo,
mowatambula kubitila sang'hano zao.

Siwatangile Mweye
(Luk. 13:25-27)

21 “Sio kila munhu yonikema, ‘Mn-
dewa, Mndewa’ yondayengile muna Uun-
dewa wa Kuulanga, ila heyo yoga-
tenda gaja goyolonda Tataangu wa ku-
ulanga. 22 Mdizua da nhaguso wanhu
bwando wonilongela, ‘Mndewa, Mn-
dewa! Hatuhokole mditwaga jako, na
mditwaga jako tuwinga vinyamkela, na
kutenda mizonza bwando?’ 23 Abaho,
nowalongela, ‘Siwatangile mweye. Sege-
leni hamwangu, mweye watenda gehile!’

Wazenga Ng'anda Wabili
(Luk. 6:47-49)

24 “Avo munhu yoyose yohulika mbuli
zangu na kuzisang'hana kolinga na
munhu yali na nzewele yozenga ng'anda
yake uchana ya dibwe. 25 Mvula itoa,
nyanda zitula, na beho dibuma na kuitoa
ng'anda hiyo, ila haitulike, kwavija
msingi wake uzengigwa mdidibwe.
26 “Ila munhu yoyose yohulika mbuli
zangu na kuleka kuzisang'hana kolinga
na munhu m'bozi yozenga ng'anda yake
mmisenga. 27 Mvula itoa, nyanda zitula,
na beho dibuma na kuitoa ng'anda hiyo,
nayo itulika, na nhulika yake ikala ihile
ng'hani!”

Udaho wa Yesu

28 Yesu viyamambukize kulonga gano,
didale da wanhu dikanganya mafundo
gake, 29 kwavija hafundize kamba wa-
fundiza zao wa Malagizo ga Musa, ila
kafundiza kamba munhu yali na udaho.

8

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mlk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

1 Yesu viyahumuluke kulawa mkigongo,
madale makulu ga wanhu gamkoleleza.
2 Na munhu yakalile na dikulu kamwizila
na kamfugamila mavindi, kalonga, “Mn-
dewa, uhalonda, kodaha kunihonya.”

3 Yesu kagolosa mkono wake, kamkwasa, kamulongela, “Nolonda, uhonyigwe!” Bahaja kahonyigwa utamu wake. 4 Abaho, Yesu kamulongela, “Tegeleza, sambiumulongele munhu, ila genda ukailaguse ha mkulu wa nhambiko, abaho ukalave nhosa kamba viyalagize Musa, giladi wanhu wose watogole kamba kuhona.”

Yesu Komuhonya Mtumigwa wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma (Luk. 7:1-10)

5 Yesu viyengile Kapenaumu, mkulu wa asikali mia wa Loma kamwizila, kamuyalalila 6 na kulonga, “Mndewa, mtumigwa wangu katambalala ukae, kaholola, mtamu ng'hani.”

7 Yesu kamulongela, “Nokwiza kumuhonya.”

8 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma kamwidika, “Mndewa, nie silumbile gweye wingile mng'anda yangu, ila longa mbuli tu, na mtumigwa wangu kohona. 9 Kwavija nie mwenyego na munhu nikigwe hasi ya udaho, nna asikali hasi yangu. Nomulongela imwe, ‘Genda!’ na heyo kochola, na nomulongela iyagwe, ‘Izo!’ na heyo kokwiza. Na nomulongela mtumigwa wangu, ‘Tenda vino!’ na heyo kotenda.”

10 Yesu viyahulike vino, kakanganya na kuwalongela waja wakalile womkoleleza, “Nowalongela ikweli, sinamona munhu yoyose muisi ya Islaeli yali na nhamanila ng'hulu kamba ino. 11 Nowalongela kamba wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua* na wokala hana ulusona hamoja na Ablaham, Isaka, na Yakobo Muundewa wa Kuulanga. 12 Ila Wana wa Undewa† wokwasigwa hanze mdiziza, ako kondawalile na kugegedula meno.” 13 Abaho, Yesu kalonga na ija imkulu wa asikali mia wa Loma, “Genda, yotendeka kamba vija vuutamanile.”

Na kipigiti kikija mtumigwa wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando (Mlk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

14 Yesu viyavikile hakae ha Petulo, kam'vika mama mkwe yake Petulo kawasa mulusazi mtamu wa homa. 15 Kamkwasa mkono wake, na homa imulawa, abaho kenuka na kusonga kumsang'hanikila.

16 Viivikile ichungulo, wamgalila wanhu bwando wakalile na vinyamkela, na heyo kawawinga ivinyamkela mkuwakomhokela, na kawahonya wanhu wose wakalile watamu. 17 Giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi Isaya, “Heyo mwenyego kausola unyondenyonde wetu na kavipapa vitamu vetu.”

Wanhu Wolonda Kumkoleleza Yesu (Luk. 9:57-62)

18 Yesu viyadiwene didale da wanhu domzunguluka, kawalagiza wanahina zake wachole mwambu uyagwe wa dilamba. 19 Mfundiza Malagizo ga Musa kamcholela, kamulongela, “Mkulufunzi, nokuwinza kokose kuuchola.”

20 Yesu kamulongela, “Mbwizi wana mhango, na ndege wa kuulanga wana mvulu, ila nie, Mwana wa Munhu, kabule hanhu ha kutambalika pala jake.”

21 Mwanahina iyagwe kamulongela, “Mndewa, nileke tanhu nyhole hazike tataangu.”

22 Yesu kamulongela, “Ng'hweleleza nie, waleke wadanganhike wazike wadanganhike wayao.”‡

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba (Mlk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

23 Abaho, Yesu kakwela muingalawa hamoja na wanahina zake. 24 Bahaja dilawila kukuzumbi kulu mdilamba, avo mawimbi gaimemeza mazi ingalawa. Ila Yesu kakala yawasile. 25 Wanahina zake wamcholela wamulamusa, walonga, “Mndewa, tukombole! Todanganhika!”

26 Yesu kawedika, “Mweye wanhu muli na nhamanila ndodo, habali mkona bwembwe?” Abaho, kenuka na

* **8:11** Wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua nhegulo yake Wamhazi bwando wokwiza kulawa kila hanhu muulumwengu wose. † **8:12** Wana wa Undewa nhegulo yake Wayahudi. ‡ **8:22** Yesu hano kakala yowalonga wanhu wadanganhike muloho.

kudikomhokela dibeho na gamawimbi, na kukala hapozike.

27 Wanahina zake wakanganya, walonga, “Ino iyo munhu wa vilihi? Hata beho na mawimbi vomuhulika!”

Yesu Kowahonya Wanhu Wabili Wali na Vinyamkela
(Mlk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

28 Yesu viyavikile mwambu uyagwe wa idilamba hana iisi ya Gadala, kaiting'hana na wanhu wabili wali na vinyamkela wakalile wolawa mmapanga. Wakala wodumbiza ng'hani mbaka hakukalile na munhu yadahile kubita nzila iyo. 29 Waguta nyangi, walonga, “Kotulonda choni, Mwana wa Mulungu? Kwiza kutugaza kipigiti king'hali hakinavika?”§

30 Behi na aho kukala na dale kulu da mitumbi wodila. 31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu, walonga, “Uhatuwinga, tuleke tuchole tukengile mdidale dija da mitumbi.”

32 Yesu kawalongela, “Gendeni!” Avo walawa, wachola kuwengila mitumbi. Baho dale jose da imitumbi dihumulukila kubonde mdigema, dingila mdilamba na kudanganhika mmazi.

33 Waja iwanhu wakalile wowachunga imitumbi wakimbila, wachola hana ikiwambo na kuwalongela wanhu mbuli zose, hamoja na gaja gawalawilile waja wanhu wakalile na vinyamkela. 34 Avo, wanhu wose wa ikiwambo kija walawa, wamcholela Yesu, na viwamuwene, wamuyalalila yahalawe muisi yao.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mlk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

1 Yesu kakwela muingalawa, kaloka na kuvika mkiwambo chake. 2 Wanhu wayagwe wamgalila munhu yaholole, yatambalale mulusazi. Yesu viyaiwene nhamanila yao, kamulongela ija imunhu yaholole, “Gangamala, mwanangu! Vilozo vako vigeligwa kumgongo.”

3 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa wakalile baho wailongela wenyego kwa wenyego, “Munhu ino kofukula!”

4 Yesu kavitanga vija viwakalile wogelegeza, kalonga, “Habali mgelegeza vihile mmioyo yenu? 5 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga, ‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’ ama kulonga, ‘Ima wima utembele?’ 6 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi.” Abaho, kamulongela ija imunhu yaholole, “Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako!”

7 Ija imunhu kema wima, na kuchola ukae. 8 Wanhu viwonile gano, wakanganya na kudumba, na kumuyenzi Mulungu yawagwelele wanhu udaho kamba uja.

Yesu Komkema Matayo
(Mlk. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

9 Yesu viyakalile yochola kulawa haja, kamona munhu yokemigwa Matayo yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi, na heyo kamulongela, “Ng'holeleza.”

Matayo kenuka, kamkoleleza.

10 Yesu na wanahina zake wakala woja mandia ga ichungulo hakae ya Matayo. Wawila kodi bwando na wene vilozo wayagwe weza na kuja hamoja na hewo. 11 Mafalisayo viwonile gano, wawauza wanahina zake, “Habali mkulufunzi wenu yoja na wawila kodi na wene vilozo wayagwe?”

12 Yesu viyahulike vino, kalonga, “Wanhu wagima hawamulonda mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda. 13 Gendeni mkaifundize nhegulo ya ulonzi uno, ‘Nolonda bazi na sio nhosa.’* Kwavija sizile kuwakema wanhu walibule vilozo, ila wanhu wali na vilozo.”

Mbuza ya Kufunga
(Mlk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

14 Abaho, wanahina wa Yohana M'batiza wamcholela Yesu, wamuuza,

§ **8:29** Kipigiti king'hali hakinavika nhegulo yake kipigiti cha ikimambukizo cha ulumwengu Mulungu kuwatagusa wanhu wali muisi. * **9:13** Nolonda bazi na sio nhosa nhegulo yake Sambimunigwelele nie nhosa, ila nolonda muwonele bazi wanhu wayagwe.

“Habali tweye na Mafalisayo tofunga, ila wanahina zako hawafunga?”

15 Yesu kawedika, “Wahenza wa mulawilamhambe wodaha vilihi kulila kipigiti viwali hamoja na heyo? Ila kipigiti chokwiza, mulawilamhambe vondayasegezigwe kulawa kumwao, leka na hewo wafunge.

16 “Haduhu munhu yogela kidanga cha kivalo cha sambi muna ikivalo cha umwaka, kwavija ikidanga choikunza na kuchongeza ikizonzo cha ikivalo cha umwaka. 17 Na wanhu hawagela divai ya sambi muna ivibuyu vitendigwe na kwembe va umwaka. Kamba wahatenda avo, ivibuyu vitendigwe na kwembe votulika, na idivai yokwitika, na ivibuyu vitendigwe na kwembe vobanangika. Ila divai ya sambi yogeligwa muna ivibuyu vitendigwe na kwembe va sambi, na vose vowa vigima.”

Mndele wa Mkulu na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu
(Mlk. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

18 Yesu viyakalile yolonga vino, mkulu imwe wa ng'anda ya nhambiko kamcholela, kamfugamila mavindi, kamulongela, “Mndele wangu sambisambi kadanganhika, ila izo umwikile mkono wako na heyo kowa mgima.”

19 Avo Yesu hamoja na wanahina zake, wenuka, wamkoleleza.

20 Baho mtwanzi yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili kamwizila Yesu kukisogo, abaho, kalukwasa lugigo lwa kivalo chake. 21 Kwavija kakala yoilongela mwenyego, “Ihawa nihagoga tu valo jake, nohona.”

22 Yesu kahinduka kamona, kamulongela, “Mndele, gangamala! Nhamanila yako ikuhonya.” Kipigiti kikija mtwanzi ija kahona.

23 Yesu viyavikile hakae ya ija imkulu wa ng'anda ya nhambiko, na viyawawene wotoa mhalati,† na wanhu bwando wolila ng'hani, 24 kalonga, “Segeleni! Mndele ino hadanganhike, ila kawasa!” Abaho, wanhu wose wamseka. 25 Didale da wanhu vidilavigwe kunze, Yesu kengila mng'anda, kamgoga mkono ija imndele, na heyo kenuka. 26 Mbuli zino zenela hanhu hose muisi ija.

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili

27 Yesu viyakalile yochola kulawa haja, vimbugumbugu wabili wamkweleleza, woguta nyangi, “Tonele bazi, Mwana wa Daudi!”‡

28 Yesu viyengile mng'anda, waja vimbugumbugu wamcholela, na Yesu kawauza, “Motogola kamba nie nodaha kuwahonya mweye?”

Wedika, “Ona, Mndewa!”

29 Abaho, kagakwasa meso gao, kalonga, “Mtendeligwe kamba vija vumtamanila!” 30 Na meso gao gagubuligwa. Yesu kawazuma ng'hani, kawalongela, “Sambimmulongele munhu yoyose mbuli ino!”

31 Ila hewo wachola na kubwililisa mbuli za Yesu kila hanhu muisi ija.

Yesu Komuhonya Munhu Bubui

32 Wanhu viwakalile wosegela, wamgalila munhu yakalile bubui yali na kinyamkela. 33 Kinyamkela viyawingigwe, ija imunhu kasonga kulonga, na wanhu wose wakanganya, walonga, “Hatunachona kinhu kamba kino muisi ya Islaeli!”

34 Ila Mafalisayo walonga, “Kowinga vinyamkela na mhiko za mkulu wa vinyamkela.”

Yesu Kowonela Bazi Wanhu

35 Yesu kachola mmiwambo na m'viwambo vose, yofundiza mzing'anda zao za nhambiko, youpeta Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu, na kuhonya kila utamu na unyondenyonde. 36 Viyadiwene didale da wanhu, kawonela bazi, kwavija wakala wogaya na wabule munhu wa kuwataza, kamba ng'hondolo walibule mchunga. 37 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Va kuhuna vimema ila wahunaji wadodo.” 38 Avo mpuleni mwene mgunda, yawagale wahunaji wahune vakuja vake.

† **9:23** Kutoa mhalati ikala nzoela ya Wayahudi kipigiti munhu yahadanganhika. ‡ **9:27** Hano mwana wa Daudi nhegulo yake kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.

10

Watumigwa wa Kilisto Longo Dimwe na Wabili (Mlk. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

1 Yesu kawakema wanahina zake longo
dimwe na wabili na kuwagwelela udaho
wa kuwinga vinyamkela na kuhonya kila
utamu na unyondenyonde. 2 Gano gago
matwaga ga watumigwa wa Kilisto longo
dimwe na wabili, wa mwanduso Simoni,
yakalile yokemigwa Petulo, na ndugu
yake Endelea, Yakobo na ndugu yake
Yohana wanage Zebedayo, 3 Filipo na
Batolomayo, Tomaso na Matayo muwila
kodi, Yakobo mwanage Alufayo, Ta-
dayo, 4 Simoni, yakalile yokemigwa
Mgombeleza Isi ya Islaeli, na Yuda Isikali-
oti, yamuhonzile Yesu.

Yesu Kowalagiza Wanahina Longo Dimwe na Wabili (Mlk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

5 Yesu kawalagiza wano longo dimwe
na wabili, kawalongela, “Sambimchole
muisi ya Wamhazi ama kwingila mki-
wambo cha Wasamalia, 6 ila gendeni ha
ng'hondolo wapotele, awo wali wanhu wa
Islaeli. 7 Ako kumchola, peteni mulonga,
‘Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!’
8 Honyeni watamu, zuseni wadanganhike,
wahonyeni watamu wa dikulu, wingeni
vinyamkela. Mgweleligwa bule, laveni
bule. 9 Sambimsole hela yoyose mmikwiji
yenu, 10 sambimsole mkoba wa mwanza,
ama koti da ikabili, ama ng'hwabasa, ama
fimbo. Kwavija msang'hana kolondigwa
yagweleligwe kitumetume chake.
11 “Vondamwingile mdiwambo ama
mkiwambo, zahileni munhu yowato-
gola, giladi mkale hamwake mbaka
vondamsegele. 12 Vondamwingile muna
ing'anda ija walamseni wanhu wa
ng'anda ija. 13 Na kamba wanhu wa
ng'anda hiyo wahawabokela, walekeleni
tindiwalo jenu, ila kamba hawawabokela,
tindiwalo jenu diwabwelele mweye.
14 Ihawa munhu yoyose hawabokela mw-
eye ama kuzitegeleza mbuli zenu, muha-
lawa muna ing'anda hiyo ama mkiwambo
hicho, kung'unheni timbwisi dinanahile
mmagulu genu, kamba usindila ulagusa
kamba hewo wenyego waulema Usenga
wa Mulungu. 15 Nowalongela ikweli,
yodahika wanhu wa viwambo va Sodoma
na Gomola koneligwa bazi mdizua da
nhaguso kubanza wanhu wa kiwambo
hicho!

Migayo Ikwiza (Mlk. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

16 “Tegelezeni! Nie nowatuma kamba
ng'hondolo mdidale da mbwizi, muwe
na nzewele kamba nyoka na muwe na
moyo uholile kamba hua. 17 Iteganyeni
na wanhu, kwavija wowagala mw-
eye kukitala, na wowalanha mbalati
muna zing'anda zao za nhambiko.
18 Mogaligwa ha wakulu wa isi na
wandewa sama yangu nie, giladi
munilavile usindila kumwao na ha
Wamhazi. 19 Vondamgaligwe mkitala,
sambimgelegeze kamba mulonge choni
ama mulonge vilihi, kwavija kipigiti
kicho mogweleligwa mbuli ya kulonga.
20 Kwavija sio mweye wondamulonge, ila
Loho wa Tata wenu iyo yondayalonge
kubitila mweye.

21 “Ndugu komuhonza ndugu yake
giladi yakomigwe, na tata komuhonza
mwanage, na wana wowahonza watata
zao na wamama zao, na kuwatenda
wakomigwe. 22 Mokwihilwa na wanhu
wose sama ya twaga jangu. Ila yon-
dayazaganye mbaka hakimambukizo, iyo
yondayakomboligwa. 23 Wahawagaza
mkiwambo kimwe, kimbililenì mki-
wambo kiyagwe. Nowalongela ikweli,
nie, Mwana wa Munhu, nokwiza kipigiti
hamnamambukiza kubita m'viwambo
vose va Islaeli.

24 “Mwanahina ham'banza mkulu-
funzi wake, na nyakadala ham'banza
mndewa wake. 25 Yotosha mwanahina
kuwa kamba mkulufunzi wake, na
nyakadala kuwa kamba mndewa wake.
Ihawa mkulu wa ng'anda kokemigwa
Belizebuli,* haibanza ng'hani wanhu wa
ng'anda yake kukemigwa matwaga gehile
ng'hani!

* **10:25** Belizebuli iyo mkulu wa vinyamkela.

Yolondigwa Kudumbigwa (Luk. 12:2-7)

26 “Avo sambimuwadumbe wanhu
wano, kwavija haduhu kinhu kigu-
bikigwe chondakileke kugubuligwa,
ama kifisigwe chondakileke kutangigwa.
27 Kiniwalongela mdiziza, kipeteni
hamulangaza, na kimuhulika kiny-
ong'onywa, kipeteni mwa wanhu wose.
28 Sambimuwadumbe waja wose wokoma
lukuli, ila hawadaha kukoma loho,
mdumbeni Mulungu yodaha kubananga
vose lukuli na loho na kuvasa kuzimu.
29 Vitongwa vibili haviuzigwa na hela
ndodo? Ila hata kitongwa kimwe haki-
lagala hasi kamba Tata wenu halondile.
30 Na hata mvili zose zili mmapala
genu zipetwa. 31 Avo sambimdumbe,
mweye mnogeligwa ng'hani na Mulungu
kubanza vitongwa bwando!

Kumtogola na Kumulema Kilisto (Luk. 12:8-9)

32 “Munhu yoyose yonitogola haulon-
gozi wa wanhu, vivija na nie nomtogola
haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.
33 Ila munhu yoyose yonilema haulongozi
wa wanhu, vivija na nie nomulema hau-
longozi wa Tataangu yali kuulanga.

Mzahimzahi (Luk. 12:51-53; 14:26-27)

34 “Sambimgelegeze kamba niza kugala
tindiwalo muisi. Bule, sizile kugala tindi-
walo, ila zele. 35 Kwavija niza kugala
uhasama ha munhu na tataake, mn-
dele na mamaake, mkemwana na mama
mkwe yake, 36 na wadumuka wa munhu
iwo waja wali mng'anda yake.
37 “Munhu yoyose yomnogela tataake
ama mamaake kubanza nie, hadaha
kuwa mwanahina wangu, vivija yomno-
gela mmhale wake ama mndele wake
kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina
wangu. 38 Na munhu yoleka kusola
msalaba wake na kunikoleleza, hadaha
kuwa mwanahina wangu. 39 Munhu yo-
geza kuukombola ugima wake kowagiza,
ila munhu yowagiza ugima wake sama
yangu koukombola.

Nhunza (Mlk. 9:41)

40 “Munhu yowabokela mweye koni-
bokela nie, na munhu yonibokela nie
kom'bokela ija yanhumile nie. 41 Munhu
yoyose yom'bokela muhokozi kwavija
viyali muhokozi, kobokela nhunza kamba
iija iyobokela muhokozi. Na munhu
yoyose yom'bokela munhu yanogile
kwavija viyali munhu yanogile, kobokela
nhunza kamba iija iyobokela munhu
yanogile. 42 Nowalongela ikweli, munhu
yoyose yolava hata kikasi cha mazi
ga uzizimi ha munhu imwe wa wano
wadodo kwavija viyali mwanahina
wangu, haleka bule kubokela nhunza
yake.”

11

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza (Luk. 7:18-35)

1 Yesu viyamambukize kuwagwelela
malagizo wanahina zake longo dimwe
na wabili, kahalawa haja, kachola ku-
fundiza na kuwapetela wanhu mmi-
wambo ya isi ya Galilaya. 2 Yohana
M'batiza viyakalile mkifungo, kazihu-
lika sang'hano za Kilisto, avo kawalag-
iza wanahina zake wachole kumwake,
3 wakamuuze, “Gweye iyo ija yokwiza,
ama tumulolele iyagwe?”
4 Yesu kawedika, “Gendeni mkamulon-
gele Yohana mbuli zimuhulika na ku-
zona, 5 vimbugumbugu wolola, mbetem-
bete wotembela, wene dikulu woho-
nywa, vinziwi wohulika, wadanganhike
wozuka, na wakumbulu wopeteligwa
Usenga Unogile. 6 Kamota munhu ija nie
nilekile kuwa king'hwaso kumwake!”
7 Wanahina wa Yohana viwacholile,
Yesu kasonga kudilongela didale da
wanhu mbuli ya Yohana, yolonga,
“Mchola kulola choni mkiwala? Ludete
vulutigiswa na beho? 8 Mchola kulola
choni? Mchola kumulola munhu yavalile
vivalo vinogile? Wanhu wovala vivalo
vinogile wokala mming'anda ya kindewa!
9 Mchola kulola choni? Muhokozi?
Ona, nowalongela, yummuwene kana
ukulu kubanza muhokozi. 10 Yohana
iyo munhu Nyandiko Zing'alile zimu-
longa, ‘Nomulagiza msenga wangu
yakulongole, yondayaitande nzila yako.’

11 Nowalongela ikweli, mmwanza wa
wanhu wose waleligwe na watwanzi,
haduhu yali mkulu kubanza Yohana
M'batiza. Ila munhu yali mdodo kubanza
wose muna Undewa wa Kuulanga iyo
mkulu kubanza heyo. 12 Songela kipigiti
cha Yohana M'batiza mbaka sambi,
Undewa wa Kuulanga wokwingilwa na
mhiko, na wanhu wali na mhiko wogeza
kuusamha. 13 Kwavija wahokozi wose
wahokola na Malagizo ga Musa gahokola
mbaka kipigiti cha Yohana. 14 Na kamba
motogola, Yohana iyo yalongigwe na
wahokozi kamba iyo Eliya yondayeze.
15 Yali na magwiti na yahulike.

16 "Vino niwalinganyize na choni
wanhu wa mazua gano? Walinga na
wana wakalile hadibugano da soko
na kuwakema wayagwe, 17 'Tuwatoela
ngoma ya lusona lwa zengele, ila mweye
ham'vinile! Twimba vawembaga hauzisi,
ila mweye hamulilile!' 18 Kwavija Yohana
viyezile halulukile kuja na kung'wa
na hewo walonga, 'Kana kinyamkela!'
19 Mwana wa Munhu keza yoja na
kung'wa, na hewo wolonga, 'Munhu ino
mmelo na mng'waji, mbwiga wa wawila
kodi na wene vilozo wayagwe!' Ila
munhu kokoneka kana nzewele sama ya
sang'hano zake."

Miwambo Ilibule Nhamanila (Luk. 10:13-15)

20 Abaho, Yesu kasonga kuwakomhokela
wanhu wa miwambo ija mgati yake
iyatendile mizonza yake bwando kwavija
wanhu zao hawalondile kuleka vilozo
vao. 21 "Kojona Kolazini! Kojona
Betisaida! Ihawa mizonza itendeke
kumwenu kamba ihatendeke Tilo na
Sidoni, wanhu zao wahalekile vilozo
vao umwaka mkuvala magunia na
kukiibakaza mitozi! 22 Ila nowalongela,
yodahika Tilo na Sidoni koneligwa bazi
mdizua da nhaguso kubanza mweye!
23 Na gweye Kapenaumu! Kokiinula
mwenyego mbaka kuulanga? Kohumu-
luswa mbaka kuzimu! Ihawa mizonza
itendeke kumwako kamba ihatendeke
Sodoma, kiwambo hicho kihakalile
baho mbaka lelo!* 24 Ila nowalongela,
yodahika Sodoma koneligwa bazi mdizua
da nhaguso kubanza mweye!"

Izoni Kumwangu Muhumule (Luk. 10:21-22)

25 Kipigiti kija Yesu kalonga, "Nokug-
waa hewela, Tata, Mndewa wa kuu-
langa na isi, kwavija kuwafisa mbuli zino
wanhu wali na nzewele na wasomile, ila
kuwagubulila wana wadodo. 26 Ona, Tata,
kwavija vino vivo vuulondile vitendeke.
27 "Vinhu vose nigweleligwa na
Tataangu. Haduhu munhu yomtanga
Mwana ila Tata, na haduhu munhu
yomtanga Tata ila Mwana na munhu
yoyose Mwana yolonda kumgubulila.
28 "Izoni kumwangu mweye mose
mdonhile na mpapa mibahasha
mikulu, na nie nowagwelela mhumulo.
29 Ifungeni nila yangu, na mwiifunze
kumwangu, kwavija nie nihola mmoyo
na nikiihumulusa, na mweye mopata
mhumulo mmioyo yenu. 30 Kwavija
nila yangu hailumiza na bahasha yangu
ibuha."

12

Mbuza ya Zua da Mhumulo (Mlk. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

1 Kipigiti kija Yesu kakala yobita mmi-
gunda ya ngano Mdizua da Mhumulo.
Wanahina zake wona nzala, avo wasonga
kufyola zisota za gamakungwi ga ngano
na kudafuna. 2 Mafalisayo viwawawene,
wamulongela Yesu, "Lola, wanahina zako
wotenda gagomeswe kutendigwa Mdizua
da Mhumulo!"
3 Yesu kawedika, "Hamsomile kija chay-
atendile Daudi kipigiti heyo na wayage
viwakalile na nzala? 4 Kengila mdi-
hema da Mulungu, na heyo na wayage
waija imikate ilavigwe nhosa, mbuli
igomeswe na Malagizo ga Musa heyo
ama wayage kuija, ila wakulu wa nham-
biko weiyeka. 5 Ama, hamsomile muna
Gamalagizo ga Musa kamba wakulu

* **11:23** Mbaka lelo nhegulo yake mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino. * **12:5** Mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo zizo zino, kusoma ngodi za kulavila nhunza, kupapa vinhu, na kufusha ubane.

wa nhambiko wotenda mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo* muna Ing'anda ya Mulungu, na hawoneka na Mulungu kamba wotenda mbuli ihile? 6 Nowalongela, hano hana mkulu kubanza Ng'anda ya Mulungu. 7 Ila kamba muhaitangile nhegulo ya ulonzi uno, ulonga, 'Nolonda bazi na sio nhosa,' sambimuwataguse wanhu walibule vilozo. 8 Kwavija, nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa hata Mdizua da Mhumulo."

Munhu Yaholole Mkono (Mlk. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

9 Yesu kahalawa hanhu haja, kengila muna ing'anda yao ya nhambiko, 10 na muja kukala na munhu yaholole mkono. Kuno wozahila kilamso cha kumtagusa, wamuuza, "Malagizo ga Musa gotogoza kumuhonya munhu Mdizua da Mhumulo?"

11 Yesu kawalongela, "Munhu yalihi mmwanza wenu yali na ng'hondolo imwe yengile mdikolongo Mdizua da Mhumulo, yondayaleke kumgoga na kumulava hanze? 12 Munhu kazama mianza mingahi kubanza ng'hondolo! Avo, Malagizo ga Musa gotogoza kutenda ganogile Mdizua da Mhumulo." 13 Abaho, kamulongela ija imunhu yaholole umkono, "Golosa mkono wako."

Avo kaugolosa, na uwa mgima, kamba uja uyagwe. 14 Ila, Mafalisayo walawa kunze na kwika zundo wone vija vondawamkome Yesu.

Mtumigwa Yasaguligwe na Mulungu

15 Yesu viyavitangile kamba wamwikila zundo da kumkoma, kahalawa hanhu haja, na wanhu bwando wamkweleleza. Na heyo kawahonya wanhu wose wakalile watamu, 16 na kuwalagiza sambiwamulonge heyo iyo yalihi. 17 Mbuli zino zivikiza kija kilongigwe na muhokozi Isaya,

18 "Ino iyo mtumigwa wangu inimsagule,
inimnogele, moyo wangu unogelwa nayo.
Nomgwelela Loho wangu,
na heyo koipeta nhaguso yangu ha Wamhazi.
19 Hagomba na munhu ama kuguta nyangi,
haduhu munhu yondayadihulike dizwi jake mzinzila za m'viwambo.
20 Halubena ludete luveduke,
ama kuuzima utambi ulava yosi.
Mbaka vondayagatende gaja galibule uzenzeleganye gahume,
21 na Wamhazi woditamanila twaga jake."†

Yesu na Belizebuli (Mlk. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

22 Abaho, wamgalila munhu yali na kinyamkela yakalile kimbugumbugu na bubui, na Yesu kamuwinga ikinyamkela, avo ija imunhu kadaha kulonga na kulola. 23 Wanhu wose wakanganya na kulonga, "Vodahika ino kuwa Kilisto, Mwana wa Daudi?"‡

24 Mafalisayo viwahulike vino, walonga, "Munhu ino kowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli tu, mkulu wa vinyamkela."

25 Yesu kazitanga ngelegeza zao, kawalongela, "Undewa wowose uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa genyego, undewa hiwo haugendelela. Na wambo jojose ama mulango uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa genyego, mulango hiwo hawima. 26 Ihawa Mwenembago kowinga vinyamkela, kokiigola mwenyego, avo, undewa wake wodahaze kwima? 27 Na kamba nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, wanhu zenu wowinga vinyamkela na udaho waki? Avo, hewo wao wondawawataguse! 28 Ila kamba nowinga vinyamkela na Loho wa Mulungu, avo, Undewa wa Mulungu uwezila.

29 "Ama kodahaze munhu kwingila muna ing'anda ya munhu yali na mhiko na kum'bokonya vinhu vake, kamba hamfungile tanhu, leka yadahe kum'bokonya vinhu vili mng'anda yake?

30 "Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza, na munhu

† **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 42:1-4. mulukolo lwa Mndewa Daudi.

‡ **12:23** Hano mwana wa Daudi nhegulo yake kolawa

yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa. 31 Nowalongela, vilozo vose na ufukuzi wose wogeligwa kumgongo, ila ufukuzi wa kumfukulila Loho wa Mulungu haugeligwa kumgongo. 32 Munhu yoyose yonilonga vihile nie, Mwana wa Munhu, vodahika kugeligwa kumgongo, ila munhu yoyose yomulonga vihile Loho wa Mulungu havidahika kugeligwa kumgongo, muulumwengu uno ama kuulumwengu ukwiza.

M'biki na Mujo Wake (Luk. 6:43-45)

33 "M'biki uhanoga na mujo wake wonoga, na m'biki uheha vivija na mujo wake wokwiha. Kwavija m'biki wotangigwa sama ya mujo wake. 34 Mweye wana wa nyoka! Modahaze kulonga kinhu kinogile na ihawa mweye wenyego mwiha? Kwavija munhu kolonga gaja gaumemeze moyo wake. 35 Munhu yanogile kolava ganogile kulawa muna ingama ya moyo wake unogile, na munhu yehile kolava gehile kulawa muna ingama ya moyo wake wihile.

36 "Nowalongela kamba, mdizua da nhaguso wanhu wolava mheta ya kila mbuli ihile iwailongile. 37 Kwavija kubitila mbuli zako kopeteligwa ganogile, na kubitila mbuli zako kotagusigwa."

Kulonda Kilaguso (Mlk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

38 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wamulongela, "Mkulufunzi, tolonda tone mizonza kulawa kumwako."

39 Yesu kedika kalonga, "Wanhu wa mulelo wihile na uleka kumtamanila Mulungu wolonda kilaguso! Ila hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha muhokozi Yona. 40 Kamba vija Yona viyakalile muna iinda ya isomba mkulu ng'hani mazua madatu, vivija nie, Mwana wa Munhu, nokala muna umoyo wa iisi mazua madatu. 41 Mdizua da nhaguso wanhu wa Ninawi wokwima na wanhu wa mulelo uno na kuwatagusa mweye, kwavija hewo waleka vilozo vao viwamuhulike Yona viyakalile yopeta. Na hano hana mkulu kubanza Yona! 42 Mdizua da nhaguso Malikia wa Kusi kokwima na wanhu wa mulelo uno na kuwatagusa mweye, kwavija heyo keza kulawa kuzisota za iisi giladi yategeleze ng'hungwe ya Selemani. Na hano hana mkulu kubanza Selemani!

Kinyamkela Voyobweleganya (Luk. 11:24-26)

43 "Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola kubitila hanhu hanyalile yozahila hanhu ha kuhumula, ila hahapata. 44 Abaho, kolonga, 'Nobweleganya kung'anda yangu kunilawile.' Yahabwela na kuivika ing'anda yabule kinhu, ifagiligwa, na kuhambigwa, 45 kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba wehile kubanza heyo mwenyego, wokwingila na kukala himo. Na hali ya munhu hiyo yokwiha ng'hani kubanza ija ya haichanduso. Vino vivo vondaiwe ha wanhu wa mulelo uno wihile."

Mamaake Yesu na Ndugu Zake (Mlk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

46 Yesu viyakalile yang'hali yolonga na dale da wanhu, mamaake na ndugu zake wema hanze, walonda kulonga nayo. 47 Munhu imwe kamulongela, "Mamaako na ndugu zako wema hanze, wolonda kulonga nagwe."

48 Yesu kamwidika ija imunhu yamulongele, "Mamaangu iyo yalihi? Na ndugu zangu wawo walihi?" 49 Kuno yowalinga kidole wanahina zake kalonga, "Wano wao mamaangu na ndugu zangu! 50 Kwavija munhu yoyose yogatenda goyolonda Tataangu wa kuulanga iyo ndugu yangu, lumbu jangu na mamaangu."

13

Hala da Mulimi (Mlk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Zua didija Yesu kalawa muna ing'anda, kakala hamgwazo wa idilamba. 2 Dale kulu da wanhu dimzunguluka, avo kakwela na kukala muna ingalawa. Na didale da wanhu dima mumgwazo wa idilamba. 3 Kawalongela vinhu bwando mmahala.

“Mulimi kachola kuhanda mbeyu.
4 Viyakalile yozihanda, ziyagwe zilagalila
mnzila, na ndege weza wazija. 5 Mbeyu
ziyagwe zilagalila mmabwe kukalile na
ulongo mdodo. Avo zota himahima
kwavija ulongo ukala mdodo. 6 Ila zua
vidilawile diilukuza imiche na kwavija
mizizi yake haingile hasi ng'hani imiche
inyala. 7 Mbeyu ziyagwe zilagalila mmi-
zomola, imizomola ikula na kuizingiliza
imiche. 8 Ila mbeyu ziyagwe zilagalila
muulongo unogile, ziyagwe zilela mia,
ziyagwe zilela malongo sita, na ziyagwe
zilela malongo madatu. 9 Yali na magwiti
na yahulike.”

Kilamso cha Gamahala (Mlk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

10 Abaho, wanahina wamcholela Yesu
wamuuza, “Habali ulonga na wanhu
mmahala?”
11 Yesu kawalongela, “Mweye mg-
weleligwa nzewele za kuzitanga ny-
ong'onyo za Undewa wa Kuulanga, ila
hewo hawagweleligwe. 12 Munhu yali
na kinhu kokongezelwa na kowa navo
bwando, ila munhu yalibule kinhu hata
kija ikidodo chayalinacho kobokigwa.
13 Kilamso cha kulonga nao mmahala
kicho kino, kamba wolola ila hawona
kinhu, na wotegeleza ila hawahulika ama
hawavitanga. 14 Uhokozi wa Isaya uvikila
kumwao,

‘Kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola molola, ila ham'vimanya,
15 kwavija wanhu wano wana mioyo mi-
dala,
magwiti gao wagatenda sambigahu-
like,
na meso gao wafing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.’*

16 “Ila gamota meso genu, kwav-
ija golola, na magwiti genu, gohulika.
17 Nowalongela ikweli, wahokozi na
wanhu bwando walibule uzenzeleganye
wasulukila kugona gano gomgona mw-
eye, ila hawagonile, na wasulukila ku-
gahulika gano gomuhulika mweye, ila
hawagahulike.

Nhegulo ya Dihala da Mulimi (Mlk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 “Tegelezeni nhegulo ya dihala da
mulimi. 19 Munhu yoyose yohulika
Usenga wa Undewa wa Kuulanga ila
hautanga, Mwenembago kokwiza na ku-
usamha uja Usenga uhandigwe mmoyo
wake, zino zizo mbeyu zilagalile mnzila.
20 Mbeyu zilagalile mmabwe zizo Usenga
uyahulike munhu, na baho koubokela
mkudeng'ha. 21 Ila kwavija ukala na
mizizi midodo, avo wokala mkipigiti
kiguhi. Na kiheza kipigiti cha mgayo ama
kugazigwa sama ya Usenga wa Mulungu,
baho kobwela kukisogo. 22 Mbeyu zila-
galile mmizomola, zizo zimbuli ziyahu-
like munhu, ila bwembwe da ulumwengu
uno na unogelo wa mali wozizingiliza
na kuzitenda sambizilele. 23 Ila mbeyu
ilagalile muulongo unogile iyo munhu
yaihulike imbuli na kuitanga, abaho,
kalela mijo bwando, imwe kalela mia,
iyagwe malongo sita, na iyagwe malongo
madatu.”

Hala da Lolo

24 Yesu kawalongela hala diyagwe,
“Undewa wa Kuulanga ulinga na munhu
yahandile mbeyu inogile mumgunda
wake. 25 Ila wanhu wose viwakalile
wawasile, mdumuka wake keza kahanda
lolo muingano, abaho, kachola. 26 Ija
ingano viyotile na kusonga kufumula,
idilolo disonga koneka. 27 Nyakadala wa
ija mwene mgunda keza kamulongela,
‘Mndewa, huhandile mbeyu zinogile
mumgunda wako? Dilolo dilawa kwahi?’
28 Kamwidika, kamulongela, ‘Mdumuka
iyo yatendile vino.’ Abaho, ija inyakadala
kamuuza, ‘Kolonda tweye tuchole tukad-
ing'ole dilolo?’ 29 Kamulongela, ‘Bule,
kwavija kipigiti vondamding'ole dilolo,
moding'ola hamoja na ingano. 30 Leka
ingano na idilolo vose vikule hamoja
mbaka kipigiti cha kuhuna. Na kipigiti
hicho nowalongela wahunaji, tanhu

* **13:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

dilundizeni idilolo, mdifunge makinzamakinza mkadisome moto, abaho, ilundizeni ingano mkaike kukano jangu.’ ”

Hala da Mbeyu ya Haladali (Mlk. 4:30-32; Luk. 13:18-19)

31 Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na mbeyu ya haladali yaaisolile munhu na kuihanda mumgunda wake. 32 Mbeyu ndodo kubanza zose, ila ihakula yowa mche mkulu kubanza miche yose mkihati na hata kuwa biki kulu. Avo ndege wa kuulanga wokwiza na kuzenga mvulu mmatambi gake.”

Hala da Mela (Luk. 13:20-21)

33 Yesu kawalongela hala diyagwe, “Undewa wa Kuulanga ulinga na mela dodo diyasolile mtwanzi na kuditibuliza muna ivibaba vidatu va usage mbaka tonge jose dilulumuka.”

Yesu Kofundiza Mmahala (Mlk. 4:33-34)

34 Yesu kawalongela wanhu bwando mbuli zino zose mmahala, hawalongele kinhu chochose bila mahala. 35 Giladi gaja galongigwe na muhokozi gavikile,

“Nounanula mulomo wangu nilonge mmahala,
Nilonge gaja gafisike songela ulumwengu vuulumbigwe.”

Nhegulo ya Dihala da Idilolo

36 Abaho, Yesu kadileka didale da wanhu, kengila mng'anda. Wanahina zake wamkwenhukila wamulongela, “Tulongele nhegulo ya dihala da idilolo da kumgunda.”

37 Yesu kawalongela, “Imunhu yahandile imbeyu inogile iyo nie, Mwana wa Munhu, 38 umgunda uwo ulumwengu, na imbeyu inogile iyo wana wa Undewa wa Kuulanga, na idilolo dijo wanhu wa Mwenembago, 39 na imdumuka yahandile idilolo iyo Mwenembago. Gakuhuna gago zua da kimambukizo, na iwahunaji wao wasenga wa Mulungu wa kuulanga. 40 Kamba vija idilolo vidilundizwe na kusomigwa moto, vivo vondaiwe muna dizua da kimambukizo. 41 Nie, Mwana wa Munhu, nowalagiza wasenga zangu wa kuulanga wavikunzanye na kuvilava hanze ya Undewa wake vija vose viwatenda wanhu watende vilozo, na waja wose watenda vilozo 42 na kuwasa mditanuli da moto. Ako kowa na kililo na kugegedula meno. 43 Abaho, wanhu wamnogele Mulungu wonang'hazika kamba zua Muundewa wa Tataao. Munhu yali na magwiti na yahulike!

Hala da Ngama Ifisigwe

44 “Undewa wa Kuulanga ulinga na ngama ifisigwe mumgunda. Na munhu imwe viyaiwene, kaifisa kabili, mkudeng'ha kachola kuguza vinhu vake vose viyalinavo, na kuugula mgunda uja.

Hala da Lulu

45 “Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na mchuluzi yozahila lulu zinogile, 46 na viyaiwene lulu imwe ya hela bwando, kachola na kuguza vinhu vake vose viyalinavo, na kuigula.

Hala da Nhando

47 “Vivija, Undewa wa Kuulanga ulinga na nhando itandigwe m'bahali na kunamata somba wa namna zose. 48 Inhando viimemile, waikwekwesa waigala mhwani, abaho, wakala hasi na kuwabagula iwasomba, wanogile waweka muna imigelo na wehila wawasa. 49 Vivo vondaiwe mdizua da kimambukizo, wasenga wa Mulungu wa kuulanga wokwiza na kuwabagula wanhu wehile kulawa mwa wanhu watendile ganogile, 50 na kuwasa wanhu wehile mditanuli da moto. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.”

Vinhu va Sambi na va Umwaka

51 Yesu kawauza, “Movitanga vinhu vino vose?”

Wamwidika, “Ona.”

52 Yesu kawalongela, “Avo mfundiza yoyose wa Malagizo ga Musa yafundizigwe mbuli za Undewa wa Kuulanga kalinga na mwene ng'anda yolava vinhu va sambi na va umwaka kulawa muna ingama yake.”

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti (Mlk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

53 Yesu viyamambukize kulonga
mahala gano, kahalawa hanhu haja,
54 kabwela hana ikiwambo chake
kikemigwa Nazaleti. Kasonga kuwa-
fundiza wanhu muna zing'anda zao za
nhambiko, avo, wakanganya na kulonga,
“Kaipata kwahi ng'hungwe ino na mhiko
za kutenda mizonza? 55 Ino sio mwana
wa salamala? Na mamaake hakemigwa
Maliamu? Na ndugu zake sio kina
Yakobo, Usufu, Simoni, na Yuda? 56 Na
lumbu zake wose hawali hano hamoja na
tweye? Avo munhu ino kazipata kwahi
mhiko na nzewele zino zose?” 57 Avo
hawanogelwe nayo.

Ila Yesu kawalongela, “Muhokozi ko-
hishimilwa kila hanhu, ila mkiwambo
chake mwenyego na mng'anda yake
mwenyego.” 58 Avo hatendile mizonza
bwando hanhu haja kwavija wakala wab-
ule nhamanila.

14

Yohana M'batiza Kodanganhika (Mlk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

1 Kipigiti kija Helode Antipa,* mtawala
wa Galilaya, kahulika mbuli za Yesu,
2 avo kawalongela watumigwa zake, “Ino
iyo Yohana M'batiza, kazuka kulawa
mwa wanhu wadanganhike, kileka mana
mhiko za kutenda mizonza zosang'hanika
mgati yake.”

3 Kwavija Helode kakala yamgogile
Yohana, kamfunga nzabi na kumgela
mkifungo sama ya Helodia, mtwanzi wa
mkulu wake yokemigwa Filipo. 4 Kwavija
Yohana kakala yomulongela Helode,
“Kutenda gagomeswe na Malagizo ga
Musa kumsola Helodia!” 5 Helode
kalonda kumkoma Yohana, ila kawad-
umba wanhu kwavija wakala wampetile
kamba Yohana kakala muhokozi.

6 Muna dizua da lusona lwa
ng'humbukila ya mvumbuka ya Helode,
mndele wa Helodia kavina haulongozi
wa iwahenza. Helode kanogelwa,
7 kamduilila na kamulongela kamba
komgwelela kinhu chochose chondaya-
pule.

8 Kuno yoswagizwa na mamaake,
kalonga, “Nigwelele pala da Yohana
M'batiza bahano muna ulungo!”

9 Mndewa kona giogio ng'hani, ila
sama ya kiduilo chayaiduile na sama ya
iwahenza wakalile haja, kalagiza yag-
weleligwe, 10 avo kalagiza pala da Yohana
dikanhigwe muja mkifungo. 11 Pala
jake digaligwa mulungo na kugweleligwa
imndele, na heyo kamgalila mamaake.
12 Wanahina wa Yohana weza na kulusola
lukuli lwake na kuluzika. Abaho, wachola
kumulongela Yesu gaja galawilile.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando (Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

13 Yesu viyahulike mbuli za Yohana,
kanyelenhuka kulawa hanhu haja kak-
wela mngalawa kachola hanhu halibule
wanhu. Ila wanhu viwahulike, walawa
m'viwambo wamkoleleza na magulu.
14 Yesu viyahumuluke muna ingalawa,
kawonela bazi na kuwahonya wanhu zao
wakalile watamu.

15 Viivikile ichungulo wanahina wamc-
holela wamulongela, “Zua diswa na hano
twa mkiwala, avo walongele iwanhu wa-
chole m'viwambo wakaigulile mandia.”

16 Yesu kawedika, “Hawalondigwa wa-
chole, wagweleleni mweye kinhu cha
kuja!”

17 Na hewo wamulongela, “Hano twab-
ule kinhu ila mikate mitano na somba
wabili viiyeka.”

18 Yesu kawalongela, “Vigaleni hano
hamwangu.” 19 Kawalagiza wanhu
wakale hasi muluzondo, abaho, kaisola
imikate mitano na iwasomba wabili,
kalola kuulanga, na kumuheweza Mu-
lungu. Abaho kaimogola imikate, kawag-
welela wanahina, na wanahina wawag-
welela iwanhu. 20 Wose waja na
kwiguta. Abaho wanahina wadondola
vidanga va imikate na iwasomba visigale,
wamemeza vigelo longo dimwe na vibili.
21 Mheta ya wanhu wadile imikate wakala
wambigalo alufu tano, uhaleka watwanzi
na wana.

* **14:1** Helode Antipa kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

Yesu Kotembela Uchana ya Gamazi (Mlk. 6:45-52; Yoh. 6:15-21)

22 Abaho, Yesu kawalagiza wanahina
wakwele muna ingalawa wamulongole
mwambu uyagwe wa idilamba, kipig-
iti heyo vayakalile yowalaga wanhu.
23 Viyamambukize kuwalaga, kakwela
hakigongo yeiyeka kutambika. Na zua
vidiswele, Yesu kakala hiko yeiyeka. 24 Ila
kipigiti kino ingalawa ikala kutali na iisi
inyalile, ikunhizwa na mawimbi kwavija
beho dikala dolawa kuulongozi wa in-
galawa.
25 Mkipigiti cha nzogolo zikwika Yesu
kawacholela wanahina zake, yotembela
uchana ya igamazi. 26 Wanahina vi-
wamuwene yotembela uchana ya iga-
mazi, wona bwembwe, walonga, "Mz-
imu!" Waguta nyangi kuno wogudema.
27 Bahaja Yesu kawalongela, "Ganga-
maleni! Iyo nene, sambimdumbe!"
28 Petulo kamulongela, "Mndewa,
kamba iyo gweye, nilagize nitembele
uchana ya gamazi nize kumwako."
29 Yesu kamwidika, "Izo!" Avo Petulo
kahumuluka muna ingalawa, na kutem-
bela uchana ya gamazi, na kumcholela
Yesu. 30 Ila viyadiwene dibeho, kadumba,
na kusonga kudidimila muna gamazi,
kaguta nyangi yolonga, "Mndewa, nikom-
bole!"
31 Bahaja Yesu kagolosa mkono wake,
kamgoga kamulongela, "Gweye uli na
nhamanila ndodo! Habali usinha?"
32 Na viwakwelile muna ingalawa,
dibeho dinyamala. 33 Wose wakalile
muna ingalawa wamtambikila walonga,
"Kweli gweye iyo Mwana wa Mulungu!"

Yesu Kowahonya Watamu ako Genesaleti (Mlk. 6:53-56)

34 Viweshile kuloka idilamba, wavika
kuna iisi ya Genesaleti. 35 Wanhu wa
hiko viwamtangile Yesu, wabwililisa
mbuli zake m'viwambo vose vili mmamb-
wegambwega, na wamgalila wanhu
wose wakalile watamu. 36 Wamuyalalila
kamba yawaleke wanhu wakalile
watamu wakwase lugigo lwa guo jake,
na wose walukwasile wahona.

15

Nzoela za Wahenga (Mlk. 7:1-13)

1 Abaho, Mafalisayo na wafundiza
Malagizo ga Musa kulawa Yelusalemu
wamcholela Yesu, wamuuza, 2 "Habali
wanahina zako hawaziwinza nzoela za
wahenga zetu? Kwavija wahalonda kuja
hawasuluza makono gao!"
3 Yesu kawedika, "Na mweye ha-
bali muileka ndagizi ya Mulungu sama
ya nzoela yenu? 4 Kwavija Mulungu
kalonga, 'Wahishimile tataako na ma-
maako,' na 'Munhu yoyose yomulonga vi-
hile tataake ama mamaake, yakomigwe.'
5 Ila mweye molonga kamba, mduhu
mbuli munhu yahamulongela tataake
ama mamaake kamba, 'Sidaha kuwag-
welela kinhu chochose kwavija niiduila
kamba vinhu vinilondile kuwagwelela
mweye nivilave ha Mulungu,' 6 Avo, mm-
buli zino mowalongela wanhu sambi-
wawahishimile watata na wamama zao.
Avo muizabuza mbuli ya Mulungu sama
ya kuiwinza nzoela yenu. 7 Videlenya
mweye, muhokozi Isaya kahokola goya
yowalonga mweye haja viyalongile,

8 'Mulungu kalonga, "Wanhu wano woni-
hishimila nie mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.
9 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo ga
wanhu kamba Malagizo gangu!" '
"

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke (Mlk. 7:14-23)

10 Abaho, Yesu kadikema didale da
wanhu na kudilongela, "Tegelezeni na ku-
vitanga! 11 Haduhu kinhu chondakingile
mmulomo wa munhu chondakimtende
yanyolodoke, ila munhu konyolodoswa
na mbuli zilawa mmulomo wake."
12 Abaho, wanahina wamcholela wa-
mulongela, "Kuvitanga kamba Mafalisayo
wehilwa viwazihulike mbuli zuulongile?"
13 Yesu kawalongela, "M'biki wowose
hauhandigwe na Tataangu wa kuulanga
wong'oligwa. 14 Walekeni! Hewo wawo
vilangizi vimbugumbugu wowalongoza

vimbugumbugu wayao. Na kamba kimbugumbugu yahamulongoza kimbugumbugu miyage, wose wolagalila mdikolongo.”

15 Petulo kamulongela, “Tulongele nhegulo ya hala dino.”

16 Yesu kawalongela, “Vivija na mweye mng'hali hamnavitanga? 17 Ham'vitanga kamba kinhu chochose kingila mmulomo, chokwingila mmunda, abaho, cholawa hanze ya ulukuli? 18 Ila mbuli zilawa mmulomo, zolawa muna umoyo, na mbuli zino zizo zimtenda munhu yanyolodoke. 19 Kwavija kulawa mmoyo zolawa ngelegeza zihile, kukoma, ugoni, ushalati, ubavi, usindila wa uvwizi, na kuilonga vihile. 20 Gano gago gomtenda munhu yanyolodoke, ila kuja bila kusuluza makono, hakumtenda munhu yanyolodoke.”

Mtwanzi Yali na Nhamanila (Mlk. 7:24-30)

21 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola kuziisi za Tilo na Sidoni. 22 Na mtwanzi imwe Mkanaani, kulawa muisi ija, kamcholela. Kenula dizwi, kamulongela, “Mndewa, Mwana wa Daudi,* nyonela bazi! Mndele wangu kogazigwa ng'hani na kinyamkela.”

23 Ila Yesu hamwidike. Wanahina zake wamcholela wamuyalalila, wolonga, “Muleke yachole! Kwavija kotutoela nyangi kuchugu chetu!”

24 Yesu kalonga, “Nie nitumigwa sama ya ng'hondolo wapotele wa isi ya Islaeli.”

25 Ija mtwanzi kamcholela Yesu na kumfugamila mavindi kamulongela, “Mndewa, nhaza!”

26 Yesu kedika, “Havilumbile kusola mandia ga wana na kuwasila umbwa.”

27 Ija mtwanzi kamulongela, “Ona, Mndewa, ila hata umbwa woja mandia gasigale galagale hasi kulawa haimeza ya mndewa wao.”

28 Abaho, Yesu kamulongela, “Gweye mtwanzi, nhamanila yako ng'hulu! Na iwe kumwako kamba vuulonda.” Na kipigiti kikija mndele wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando

29 Yesu kahalawa haja, kabita mumgwazo wa Idilamba da Galilaya. Kakwela hakigongo, kakala hasi. 30 Wanhu bwando wamcholela, wamgalila walemale, vimbugumbugu, mbetembete, bubui, na wayagwe bwando, na kuweka haulongozi wa Yesu, na heyo kawahonya. 31 Wanhu wakanganya viwawawene mabubui wolonga, walemale wahonyigwa, mbetembete wotembela, na vimbugumbugu wolola. Wamuyenzi Mulungu wa Islaeli.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando Wayagwe (Mlk. 8:1-10)

32 Yesu kawakema wanahina zake kawalongela, “Nowonela bazi wanhu wano, kwavija wakala na nie mazua madatu na sambi wabule kinhu cha kuja kisigale. Na nie silonda niwaleke wachole na nzala, sambiweze kusinduka mnzila.”

33 Wanahina zake wamulongela, “Kwahi kondatupate mandia ga kuwegutiza wanhu bwando kamba wano mkiwala kino?”

34 Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinayo?”

Wamulongela, “Mikate saba na visomba vidogodogo.”

35 Avo Yesu kawalagiza waja iwanhu wakale hasi. 36 Kaisola imikate saba na ivisomba, kamuheweza Mulungu, abaho, kaimogola na kuwagwelela wanahina, na wanahina wadigwelela didale da wanhu. 37 Wose waja na kwiguta. Abaho, wanahina wadondola vidanga va imikate na ivisomba visigale, wamemeza migelo saba. 38 Wanhu wose wadile wakala wambigalo alufu nne uhaleka watwanzi na wana.

39 Yesu viyeshile kudilaga didale da wanhu, kakwela muna ingalawa, kachola kuisi ya Magadani.

16

Wanhu Wolonda Kilaguso (Mlk. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

1 Mafalisayo na Masadukayo wamcholela Yesu, wamgeza mkumulonda

* **15:22** Hano mwana wa Daudi nhegulo yake kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.

yawalagusile kilaguso kulawa kuulanga.
2 Yesu kawedika, “Ihavika ichungulo, molonga, ‘Kowa na mchesa, kwavija ulanga mdung'hu.’ 3 Na imitondo molonga, ‘Lelo kowa na mvula, kwavija ulanga una udung'hu na utitu.’ Mweye movitanga kuzuza vinhu vikoneka kuulanga, ila hamudahile kuzuza vilaguso va vipigiti vino! 4 Mulelo wihile na uleka kumtamanila Mulungu! Wolonda kilaguso! Ila hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha muhokozi Yona.”

Abaho, Yesu kawaleka, kachola.

Mela da Mafalisayo na Masadukayo (Mlk. 8:14-21)

5 Wanahina viwavikile mwambu uyagwe wa idilamba, wavitanga kamba waisemwa kusola mikate. 6 Yesu kawalongela, “Loleni na muiteganye na mela da Mafalisayo na Masadukayo.”

7 Wailongela wenyego kwa wenyego, wolonga, “Kalonga vino kwavija tuleka kusola mikate.”

8 Yesu kagatanga gaja gawakalile wolonga, na heyo kawalongela, “Mweye wanhu muli na nhamanila ndodo, habali mulongelela mbuli za kuwa bule mikate?
9 Mng'hali hamnavitanga? Muisemwa ija imikate mitano iwadile wambigalo alufu tano, na mkunzanya vigelo vingahi vimemile? 10 Ama ija imikate saba iwadile wambigalo alufu nne, na mkunzanya migelo mingahi imemile? 11 Vilihi ham'vitanga kamba sikalile nilonga na mweye mmbuli ya mikate? Iteganyeni na mela da Mafalisayo na Masadukayo!”
12 Abaho, wavitanga kamba Yesu hakalile yowazuma waiteganye na mela da kugela mmikate, ila waiteganye na mafundo ga Mafalisayo na Masadukayo.

Petulo Komulonga Yesu (Mlk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesu kachola kuisi ili behi na wambo da Kaisalia Filipi, kawauza wanahina zake, “Wanhu wolonga kamba Mwana wa Munhu iyo yalihi?”

14 Wamwidika wamulongela, “Wayagwe wolonga Yohana M'batiza, wayagwe wolonga Eliya, na wayagwe wolonga Yelemia ama imwe wa wahokozi.”

15 Yesu kawauza, “Ila na mweye molonga nie iyo yalihi?”

16 Simoni Petulo kamwidika, “Gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na ugima.”

17 Yesu kamulongela, “Kumota Simoni, mwana wa Yohana! Kwavija haduhu munhu yakugubulile gano, ila Tataangu wa kuulanga. 18 Nokulongela kamba gweye iyo Petulo, na mdibwe* dino nodizenga kanisa† jangu, na mhiko za kuzimu hazidaha kudihuma.
19 Nokugwelela vivugulilo va Undewa wa Kuulanga, chochose chondaukifunge muna iisi, chofungigwa kuulanga. Na chochose chondaukifungule muna iisi, chofunguligwa kuulanga.”

20 Abaho, Yesu kawazuma wanahina zake kamba sambiwamulongele munhu yoyose kamba heyo iyo Kilisto.

Yesu Kolonga Vija Vondayagaye na Kudanganhika (Mlk. 8:31—9:1; Luk. 9:22-27)

21 Songela kipigiti kija Yesu kasonga kuwalongela wanahina zake, “Nolondigwa nichole Yelusalemu, na hiko nogazigwa na wavyele, na wakulu wa wakulu wa nhambiko, na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila gahabita mazua madatu nozuka kulawa mkudanganhika.”

22 Petulo kamsola kamgala hamgwazo na kusonga kumkomhokela yolonga, “Sambiiwe vino, Mndewa! Mbuli hiyo haikulawila gweye!”

23 Yesu kahinduka kamulongela Petulo, “Bwela kuchugu changu, Mwenembago! Gweye kwa king'hwaso kumwangu nie, kwavija hugelegeza ga Mulungu, ila kogelegeza ga wanhu.” 24 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake yanikoleleze. 25 Munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake, kowagiza, na munhu yoyose

* **16:18** Petulo nhegulo yake Mkigiliki dibwe. † **16:18** Kanisa nhegulo yake Wanhu wamtogole Kilisto.

yowagiza ugima wake sama yangu nie, koukombola. 26 Kinhu chaki kinogile munhu chondayakipate kamba yahaupata ulumwengu wose, na kuwagiza ugima wake uli muloho? Ama kinhu chaki chondayalave giladi yabwezelwe ugima wake uli muloho? 27 Kwavija nie, Mwana wa Munhu, nokwiza na wasenga zangu wa Mulungu wa kuulanga muna iyenzi ya Tataangu, abaho, nomuliha kila munhu kamba vija viyasang'hane. 28 Nowalongela ikweli, hana wanhu wayagwe wemile hano hawadanganhika mbaka vondawanyone nie Mwana wa Munhu, nikwiza muna Uundewa wangu."

17

Kugaluka kwa Yesu
(Mlk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

1 Vigabitile mazua sita Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana ndugu yake Yakobo kakwela nao kukigongo kitali weiyeka. 2 Yesu kagaluka haulongozi wao, na kihanga chake kinang'hazika kamba zua, na vivalo vake vikala vizelu kamba mulangaza. 3 Bahaja, walawililwa na Musa na Eliya, wolonga na Yesu. 4 Petulo kamulongela Yesu, "Mndewa, vinoga tweye tukale hano! Na uhalonda nozenga vizewe vidatu, kimwe chako, kimwe cha Musa, na kiyagwe cha Eliya."

5 Viyakalile yang'hali yolonga, wingu zelu diwagubika, na dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu dilonga, "Ino iyo Mwanangu yanogele, mtegelezeni heyo!"

6 Wanahina viwahulike vino, wagwa kingubanguba, wona bwembwe ng'hani. 7 Yesu kawacholela, abaho, kawakwasa kawalongela, "Gandamukeni, sambimdumbe!" 8 Na viwalolile uchana, hawamuwene munhu yoyose ila Yesu yeiyeka.

9 Viwahumuluke haikigongo, Yesu kawalagiza yolonga, "Sambimmulongele munhu yoyose gaja gamgawene, mbaka nie, Mwana wa Munhu, vondanizuke kulawa mkudanganhika."

10 Abaho, wanahina wamuuza Yesu, "Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga kamba tanhu Eliya yeze?"

11 Yesu kawalongela, "Kweli, Eliya kokwiza kwika goya vinhu vose. 12 Ila nowalongela, Eliya keza kesha, na hewo hawamtambule, ila wamtendela vija viwalondile. Vivija na heyo Mwana wa Munhu kogazigwa mmakono gao."

13 Abaho, wanahina wavitanga kamba kakala yowalongela mbuli za Yohana M'batiza.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mlk. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

14 Viwavikile hana ididale da wanhu, munhu imwe kamcholela Yesu kamfugamila mavindi, 15 kamulongela, "Mndewa, monele bazi mmhale wangu, kwavija kana kisango na kugazika ng'hani. Mianza bwando kalagalila hamoto ama mgamazi. 16 Nimgala ha wanahina zako, ila walemelwa kumuhonya."

17 Yesu kawalongela, "Mweye wanhu mwihile, mulibule nhamanila, nokala na mweye mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua jaki? Mgaleni hano hamwangu!" 18 Yesu kamkomhokela ija ikinyamkela, na ikinyamkela kamulawa immhale, na heyo kipigiti kikija kahona.

19 Abaho, wanahina wamwizila Yesu kinyele, wamuuza, "Habali tweye tulemelwa kumuwinga?" 20 Yesu kawalongela, "Kwavija muhungukilwa na nhamanila! Nowalongela ikweli, kamba muhawa na nhamanila ndodo kamba mbeyu ya haladali, modaha kukilongela kigongo kino, 'Segela hano uchole haja!' Na ikigongo chosegela. Haduhu kinhu chochose chondamulemelwe kutenda!" 21 Ila kinyamkela kamba ino havidahika kulawa, ila mkutambika na kufunga.*

Yesu Kolonga Mwanza Uyagwe Vija Vondayadanganhike
(Mlk. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

22 Wanahina viwaiting'hane hamoja ako Galilaya, Yesu kawalongela, "nie, Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono ga wanhu, 23 wonikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka." Wanahina wanyunguala ng'hani.

* **17:21** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 21.

Kuliha Kodi ya Ng'anda ya Mulungu

24 Yesu na wanahina zake viwavikile
Kapenaumu, wawila kodi wa Ng'anda
ya Mulungu wamcholela Petulo wa-
muuza, “Mkulufunzi wako kalihaga kodi
ya Ng'anda ya Mulungu?”
25 Petulo kawedika, “Ona, kalihaga.”
Petulo viyengile mng'anda, Yesu kakala
waichanduso kulonga nayo, “Simoni, gw-
eye kokonaze? Wandewa wa isi wowila
kodi kulawa ha wanhu walihi? Kulawa
ha wenekae ama kulawa ha wahenza?”
26 Petulo kamulongela, “Kulawa ha wa-
henza.”
Abaho, Yesu kamulongela, “Kulonga
goya, kwavija wenekae hawalondigwa
kuliha kodi. 27 Giladi sambituwagevuze,
avo genda hana dilamba ukase nduwano,
abaho, msole somba yondayalongole ku-
namata, na uhaunanazula mulomo wake,
kovika hela, abaho, isole ukanilihile nie
na gweye mwenyego.”

18

Yalihi Yali Mkulu Kubanza Wose?
(Mlk. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

1 Kipigiti kija wanahina wamcholela
Yesu wamuuza, “Yalihi yali mkulu
kubanza wose muna Uundewa wa
Kuulanga?” 2 Yesu kamkema mwana
mdodo, abaho, kamwika haulongozi wao,
3 kalonga, “Nowalongela ikweli, ihawa
hamulonda kugaluka na kulinga kamba
wana wadodo, hamdaha kwingila muna
Uundewa wa Kuulanga. 4 Munhu yoyose
yokiihumulusa kamba mwana ino, iyo
mkulu kubanza wose muna Uundewa
wa Kuulanga. 5 Na munhu yoyose
yom'bokela mwana mdodo kamba ino
mtwaga jangu, konibokela nie.

Vinhu Vimtenda Munhu Yengile M'vilozo
(Mlk. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

6 “Ihawa munhu yoyose yahamtenda
imwe wa wanhu wano wadodo ya-
tende vilozo, vihanogile munhu hiyo ya-
fungigwe msingo yake dibwe kulu da
kusiginhila na kwasigwa mkilindi cha
bahali. 7 Ulumwengu wojona sama ya
ving'hwaso viwatenda wanhu wengile
m'vilozo! Kwavija ving'hwaso havidahika
kuleka kulawilila, ila kojona munhu ija
yotenda ving'hwaso vilawilile!
8 “Ihawa mkono wako ama mgulu
wako wokutenda utende vilozo, ukanhe,
uwase kutali na gweye! Vinoga wingile
muna ugima wa digunge kuno ulemale
ama uli mbetembete, kubanza kuwa
na makono mabili ama magulu mabili,
abaho, wasigwe muna umoto wa digunge.
9 Na kamba siso jako dokutenda utende
vilozo, ding'ole, ujase! Vinoga wingile
muna uugima wa digunge na siso dimwe,
kubanza kuwa na meso mabili, abaho,
wasigwe muna umoto wa kuzimu.

Hala da Ng'hondolo Yapotele
(Luk. 15:3-7)

10 “Teganyeni! Sambimumzabuze
imwe wa wanhu wano wadodo. Nowa-
longela kamba, wasenga wa Mulungu
wa kuulanga wali hamoja nao mazua
gose wa behi na Tataangu wa kuulanga.
11 Kwavija Mwana wa Munhu keza
kuwakombola waja wapotele.*
12 “Mokonaze, kamba munhu yahawa
na ng'hondolo mia, abaho, ng'hondolo
imwe yahapotela, vino hawaleka waja
ng'hondolo malongo tisa na tisa wasi-
gale mkigongo na kuchola kumza-
hila ija ng'hondolo imwe yapotele?
13 Nowalongela ikweli, kamba yahamona,
komdeng'hela ng'hani kubanza waja
ng'hondolo malongo tisa na tisa walekile
kupotela. 14 Vivija na Tata wenu wa
kuulanga halonda hata munhu imwe wa
wano wadodo yapotele.

Kumzuma Munhu Yatendile Vilozo

15 “Ihawa ndugu yako kakutenda
gehile, genda ukamulongele kija kinhu ki-
hile chayakutendile muli wabili mwiyeka.
Na kamba kokutegeleza, kumpata kabili
ndugu yako. 16 Ila kamba hakutegeleze,
msole munhu imwe ama wabili wayagwe
hamoja na gweye, giladi mmbuli za
wasindila wabili ama wadatu kila kinhu
kitangigwe. 17 Na kamba hawategeleze,
walongele wanhu wamtogole Kilisto,
na vivija yahalema kuwategeleza, avo
umone kamba Mmhazi na muwila kodi.

* **18:11** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 11.

Kufunga na Kufungula

18 “Nowalongela ikweli, chochose chon-
damkifunge muna iisi, chofungigwa ku-
ulanga. Na chochose chondamkifungule
muna iisi, chofunguligwa kuulanga.
19 “Vivija, nowalongela ikweli, kamba
wabili mmwanza wenu muna iisi wa-
haitogolela mmbuli ya kinhu chochose
chowopula, wotendeligwa na Tataangu
wa kuulanga. 20 Kwavija hawali wabili
ama wadatu waiting'hane mtwaga jangu,
na nie na hamoja nao.”

Hala da Mtumigwa Yoleka Kumgela Kumgongo Miyage

21 Abaho, Petulo kamcholela Yesu ka-
muuza, “Mndewa, kamba ndugu yangu
yahanitenda vilozo, nimgele kumgongo
mianza mingahi? Hata mianza saba?”
22 Yesu kamulongela, “Sikulongela mi-
anza saba, ila mianza malongo saba
mala saba. 23 Kwavija Undewa wa Kuu-
langa ulinga na mndewa imwe yalondile
kuwakagula watumigwa zake wakalile
wamkopile hela. 24 Viyasongile kukag-
ula, kagaliligwa munhu yakalile yow-
ilwa talanta† alufu longo dimwe. 25 Ija
imtumigwa hakalile na cha kuliha, avo
mndewa kalagiza kamba yaguzwe heyo
na mtwanzi wake na wanage na kila
kinhu kiyali nacho, giladi yalihe hela
ziyakalile yowilwa. 26 Avo ija imtumigwa
kamfugamila mavindi kamuyalalila ka-
mulongela, ‘Mndewa, nyalize, nokuliha
hela zako zose!’ 27 Mndewa wa imtu-
migwa ija kamonela bazi, avo kamgela
kumgongo deni jake jose, abaho, ka-
muleka yachole.
28 “Abaho, ija imunhu viyacholile, kait-
ing'hana na mtumigwa miyage yakalile
yomuwila dinali‡ mia. Kamgoga na ku-
songa kumfida msingo, kalonga, ‘Nilihe
deni jangu!’ 29 Ija imtumigwa miyage
kamfugamila mavindi kamuyalalila ka-
mulongela, ‘Nyalize, nokuliha deni jako
jose!’ 30 Ila heyo kalema, avo ka-
chola, kamgela mkifungo mbaka von-
dayalihe hela zose ziyakalile yowilwa.
31 Watumigwa wayage viwawene gaja
galawilile, wona giogio, avo wachola, wa-
mulongela mndewa wao mbuli zose zi-
lawilile. 32 Abaho, ija imndewa kamkema
kamulongela, ‘Gweye kwa mtumigwa wi-
hile! Nie nikugela kumgongo deni jako
jose kwavija vuuniyalalile. 33 Vino hu-
londigwe na gweye kumonela bazi mtu-
migwa miyago kamba nie vinikonele
bazi?’ 34 Mndewa wake kona lusango,
avo kamgoga, kamgela mkifungo mbaka
vondayalihe dideni.
35 “Vino vivo Tataangu wa kuulanga
vondayawatende mweye ahaja munhu
mmwanza wenu yahalema kumgela
kumgongo ndugu yake, kulawa mmoyo
wake.”

19

Yesu Kofundiza Mbuli za Nyasa (Mlk. 10:1-12)

1 Yesu viyamambukize kulonga mbuli
zino, kalawa Galilaya kachola kuna iisi
ya Yudea mwambu uyagwe wa Ulwanda
lwa Yolodani. 2 Wanhu bwando wamk-
weleleza, na heyo kawahonya hiko.
3 Mafalisayo wamcholela na kumgeza
mkumuuza, “Malagizo ga Musa gomto-
goza munhu kumwasa mtwanzi wake
mmbuli yoyose?”
4 Yesu kawedika, “Vino, hamsomile
Mzinyandiko Zing'alile? Ahaja hazi-
longa kamba haichanduso Mulungu
kawalumba mtwanzi na mbigalo. 5 Na
heyo kalonga, ‘Mkilamso kino mbigalo
kowaleka tataake na mamaake na
kuilumba na mwehe wake, na wabili
wano wowa lukuli lumwe.’* 6 Avo
sio wabili, ila lukuli lumwe. Kwavija
kiyalumbile Mulungu, haduhu munhu
yondayakimamazule.”
7 Mafalisayo wamuuza, “Habali Musa
kalonga Mmalagizo gake kamba munhu
kodaha kumgwelela mtwanzi wake lup-
wilili lwa nyasa na kumwasa?”
8 Yesu kawalongela, “Musa kawatogoza
muwase watwanzi zenu sama ya udala
wa mioyo yenu. Ila haikalile vino songela

† **18:24** Talanta imwe nhegulo yake hela ya kitumetume cha milao 15. ‡ **18:28** Dinali imwe nhegulo yake hela ya kitumetume cha zua dimwe. * **19:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

haichanduso. 9 Nowalongela kamba, mbigalo yoyose yomwasa mtwanzi wake na kumsola mtwanzi iyagwe, kotenda ugoni. Ila munhu yahamwasa mtwanzi wake sama ya kutenda ugoni kodaha kusola mtwanzi iyagwe.”†

10 Wanahina zake wamulongela, “Ihawa vino vivo ili ha mbigalo na mtwanzi wake, vinoga kuleka kusola.”

11 Yesu kawedika kawalongela, “Sio wanhu wose wodaha kuitogola mbuli ino, ila ha waja wose wagweleligwe motelo ino na Mulungu. 12 Kwavija hana vibohola‡ wali hivo songela viwavumbuke, na hana vibohola watendigwe na wanhu, na wayagwe woleka kusola sama ya Undewa wa Kuulanga. Munhu yodaha kugabokela gano, yagabokele.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo (Mlk. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

13 Abaho, wana wadodo wagaligwa ha Yesu giladi yawekile makono na kuwatambikila, ila wanahina wawakomhokela waja wawagalile. 14 Yesu kalonga, “Walekeni wana wadodo weze kumwangu, sambimuwagomese, kwavija Undewa wa Kuulanga uli wa wanhu wali kamba wano.”

15 Avo, kawekila makono gake kuwamoteza, abaho, kachola.

Mmhale Mgoli (Mlk. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

16 Baho mmhale imwe kamcholela Yesu kamuuza, “Mkulufunzi, nitende kinhu chaki kinogile giladi ningile muugima wa digunge?”

17 Yesu kamwidika, “Habali uniuza mbuli ya kinhu kinogile? Hana imwe yeiyeka iyo yanogile. Uhalonda kwingila muugima wa digunge, zigoge ndagizi za Mulungu.”

18 Ija immhale kauza, “Ndagizi zaki?”

Yesu kamwidika, “Sambiukome, sambiutende ugoni, sambiwibe, sambiulave usindila wa uvwizi, 19 wahishimile tataako na mamaako, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukinogela mwenyego.”

20 Ija immhale kedika, kamulongela, “Gano gose nigagoga, nisigaza kinhu chaki?”

21 Yesu kamwidika, “Uhalonda sambiuhungule hanhu, genda kaguze vinhu vako, abaho, zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, izo unikoleleze.”

22 Ija immhale viyahulike vino, kachola kuno yokona giogio, kwavija kakala mgoli.

23 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Nowalongela ikweli, yowa vidala mgoli kwingila muna Undewa wa Kuulanga. 24 Nowalongela mwanza uyagwe, vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano, kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu.”

25 Wanahina viwahulike vino, wakanganya ng'hani na kuuza, “Avo, yalihi yodaha kukomboligwa?”

26 Yesu kawalola kalonga, “Mwa wanhu mbuli ino haidahika, ila ha Mulungu mbuli zose zodahika.”

27 Abaho, Petulo kedika, kalonga, “Tweye tuleka kila kinhu tukukoleleza gweye, avo, kwiza topata choni?”

28 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, mweye mose mung'holeleze nie, muna uulumwengu wa sambi, Mwana wa Munhu vondayakale mkigoda chake cha undewa kili na yenzi, vivija na mweye mokala m'vigoda va undewa longo dimwe na vibili, muitagusa mitala longo dimwe na mibili ya Islaeli. 29 Na munhu yoyose yoleka ng'anda ama ndugu ama lumbu ama tata ama mama ama wana ama migunda sama yangu, kobokela mianza mia na kuuhala ugima wa digunge. 30 Ila wanhu bwando wali wa haichanduso, wowa wa haikimambukizo, na wanhu bwando wali wa haikimambukizo, wowa wa haichanduso.

20

Wasang'hana Mumgunda wa Mizabibu

1 “Kwavija Undewa wa Kuulanga ulinga na munhu yalawile ulukwili kuchola

† **19:9** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza mbuli zino, Na ayo yondayamsole mtwanzi ija yasigwe kotenda ugoni. ‡ **19:12** Vibohola nhegulo yake wambigalo walibule kimbigalo.

kuzahila wanhu wa kusang'hanika mumgunda wake wa mizabibu. 2 Waitogolela yawalihe dinali* mdizua dimwe, abaho, kawatuma kusang'hanika mumgunda wake wa mizabibu. 3 Mkipigiti cha saa ndatu kachola kabili, kawona wanhu wayagwe wemile hadisoko walibule sang'hano ya kutenda, 4 avo kawalongela, 'Na mweye gendeni mkasang'hanike mumgunda wa mizabibu, nowaliha kilondigwa kulihigwa.' 5 Avo wachola. Mkipigiti cha saa sita na saa tisa kachola kabili, katenda vivija. 6 Na mkipigiti cha saa longo dimwe na imwe, kachola na kuwavika wanhu wayagwe wema, avo kawauza, 'Habali mwimile hano songela imitondo bila kutenda sang'hano yoyose?' 7 Waja wanhu wamulongela, 'Kwavija haduhu munhu yatugwelele sang'hano ya kutenda.' Ija imunhu kawalongela, 'Gendeni na mweye mkasang'hanike mumgunda wa mizabibu.'

8 "Viivikile ichungulo, mwene mgunda kamulongela salange wake, 'Wakeme wasang'hana, abaho, walihe maliho gao, songa na waja wasongile kusang'hanika ichungulo, abaho, umambukizile na waja wasongile kusang'hanika imitondo.' 9 Na waja wose wasongile kusang'hanika ichungulo, kila munhu kalihigwa dinali. 10 Viwezile waja wasongile kusang'hanika imitondo, wagiza kamba wolihigwa dinali bwando, ila vivija na hewo walihigwa dinali imwe kila munhu. 11 Wabokela dinali zao, abaho, wasonga kumtwanganikila mwene mgunda, 12 walonga, 'Wanhu wano wa ikimambukizo wasang'hanika saa dimwe diiyeka, ila kuwaliha kamba vuutulihile tweye tusang'hanike mdizua kali na kugaya misi yose!'

13 "Mwene mgunda kamwidika munhu imwe mmwanza wao, kalonga, 'Mbwiga, sikutendele kinhu chochose kihile! Hatuitogolele kusang'hanika mdizua dimwe kwa dinali imwe? 14 Sola maliho gako uchole. Nisagula kumgwelela ino waikimambukizo kamba vinikugwelele gweye. 15 Vino sidaha kutenda vija vinilonda na hela zangu mwenyego? Ama kokona migongo kwavija vinili na moyo unogile?'

16 "Avo, wali wa haikimambukizo wowa wa haichanduso, na wali wa haichanduso wowa wa haikimambukizo."

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Vija Vondayadanganhike (Mlk. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

17 Yesu viyakalile yochola Yelusalemu, mnzila kawasola wanahina longo dimwe na wabili hamgwazo weiyeka, na kuwalongela, 18 "Tochola Yelusalemu, na Mwana wa Munhu kogeligwa mmakono ga wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Womtagusa kudanganhika, 19 abaho, kogeligwa mmakono ga Wamhazi, womtendela uponela, womulanha mbalati, na womuwamba mumsalaba, ila mdizua da ikadatu kozuka."

Mama wa Yakobo na Yohana Kopula (Mlk. 10:35-45)

20 Abaho, mama wa wana wa Zebedayo kamcholela Yesu hamoja na wanage, kamfugamila mavindi giladi yapule kinhu.

21 Yesu kamulongela, "Kolonda choni?"

Ija imtwanzi kamwidika yolonga, "Lagiza kamba wanangu wano wabili, imwe yakale mkono wako wa ukulume na iyagwe yakale mkono wako wa ukumoso muna Undewa wako."

22 Yesu kawalongela, "Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kuking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kuking'wela nie?"

Wamwidika walonga, "Todaha."

23 Yesu kawalongela, "Moking'wela kikasi cha migayo kining'wela nie, ila kukala kumkono wangu wa ukulume na wa ukumoso sio sang'hano yangu. Ila hanhu aho wekiligwa waja wose watandiligwe na Tataangu."

24 Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike vino, wawonela lusango Yakobo na Yohana. 25 Ila Yesu kawakema hamoja kawalongela, "Movitanga kamba wandewa wa Wamhazi wowatawala na mhiko, na wakulu zao wana udaho mwa wanhu zao. 26 Sambiiwe vino kumwenu.

* **20:2** Dinali imwe nhegulo yake hela ya kitumetume cha zua dimwe.

Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa wenu. 27 Na munhu yoyose mmwanza wenu yahalonda kuwa waichanduso, kolondigwa yawe nyakadala wenu. 28 Kwavija Mwana wa Munhu hezile kusang'hanikilwa, ila kusang'hanikila wayagwe, na kulava ugima wake giladi yawakombole wanhu bwando."

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili

(Mlk. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

29 Yesu na wanahina zake viwasegele Yeliko, wanhu bwando wamkweleleza. 30 Haja kukala na vimbugumbugu wabili wakalile hamgwazo wa inzila, na viwahulike kamba Yesu kobita, wenula dizwi, walonga, "Mndewa, Mwana wa Daudi,† tonele bazi!"

31 Didale da wanhu diwakomhokela na kuwalongela wanyamale. Ila wagendelela kwinula dizwi, wolonga, "Mndewa, Mwana wa Daudi, tonele bazi!"

32 Yesu kema, abaho, kawakema kawauza, "Molonda niwatendele choni?"

33 Wamulongela, "Mndewa, tolonda tulole!"

34 Yesu kawonela bazi, kagakwasa meso gao. Bahaja wadaha kulola, abaho, wamkweleleza.

21

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila

(Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Yesu na wanahina zake viwakalile behi na kuvika Yelusalemu, wavika mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni, Yesu kawatuma wanahina zake wabili, 2 kawalongela, "Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu, baho mom'vika mhunda yafungigwe hamoja na mwanage. Wafunguleni, abaho, munigalile. 3 Na kamba munhu yoyose yahawauza, mulongeleni kamba, 'Mndewa kowalonda.' Na himahima kowagwelela."

4 Gano galawilila giladi gavikile gaja galongigwe na muhokozi, yolonga,

5 "Mulongele mndele wa Sayuni,*
'Lola, Mndewa wako kokwizila!
Kahola moyo na kapapigwa na mhunda,
mwana wa mhunda.' "

6 Avo, wanahina wachola na watenda kamba Yesu viyawalongele. 7 Wamgala imhunda na mwana wa mhunda, watandika vivalo vao uchana yao, abaho, Yesu kakala uchana ya imwana mhunda. 8 Dale kulu ng'hani da wanhu janzanza vivalo vao mnzila, na wayagwe wakanha mikuti ya mitende na kuyanzanza mnzila. 9 Dale da wanhu dikalile dimulongole na wose wakalile wamsondolele wenula dizwi walonga, "Yatogolwe Mwana wa Daudi! Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa! Nhogolwa uchana kuulanga!"

10 Yesu viyengile Yelusalemu, wambo jose dikala mumzahimzahi, na wanhu wauza, "Ino iyo munhu yalihi?"

11 Didale da wanhu diwalongela, "Ino iyo Yesu, muhokozi kulawa Nazaleti mkiwambo cha Galilaya."

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu

(Mlk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

12 Yesu kengila mdikonhi da Ing'anda ya Mulungu na kuwawinga wanhu wose wakalile muja woguza na kugula. Kazihindula meza za wavunja hela na vigoda va wose wakalile woguza njiwa, 13 kawalongela, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Ng'anda yangu yokemigwa ng'anda ya nhambiko.' Ila mweye moitenda fisilo da wabavi!"

14 Vimbugumbugu na walemale wamcholela kuna Ing'anda ya Mulungu, na heyo kawahonya. 15 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa viwonile vinhu va mkanganyo viyatendile, na wana wotoa nyangi kuna Ing'anda ya Mulungu wolonga, "Yatogolwe Mwana wa Daudi!" wona lusango. 16 Wamulongela, "Kowahulika wano vowolonga?"

Yesu kawalongela, "Ona! Hamsomile gaja gandikigwe Mzinyandko Zing'alile,

† **20:30** Hano mwana wa Daudi nhegulo yake kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi. * **21:5** Mndele wa Sayuni nhegulo yake wanhu wa Yelusalemu.

golonga, ‘Wana wadodo na ving'hele, wokwimba nyila za nhogolwa’?”
17 Kawaleka, kachola hanze ya idi-
wambo mbaka Betania, kawasa hiko.

Yesu Kowikila Kinyulu Mtini (Mlk. 11:12-14, 20-24)

18 Imitondo ng'hani Yesu viyakalile mnzila yobwela mdiwambo, kona nzala.
19 Kawona mtini hamgwazo wa inzila, kaukwenhukila, ila honile chochose uchana yake ila mijani iiyeka. Abaho, kaulongela, “Sambiulele mujo milao yose!” Bahaja umtini unyala.
20 Wanahina viwawene vino wakan-
ganya, wauza, “Habali umtini unyala himahima?”
21 Yesu kawedika, yolonga, “Nowa-
longela ikweli, kamba muhawa na nhamanila bila kusinha mmioyo yenu, sio kamba modaha kutenda kija kitendigwe mumtini uno, ila vivija modaha kuki-
longela kigongo kino, ‘Goboka, uiyase m'bahali,’ na yotendeka. 22 Kamba muhawa na nhamanila, chochose chon-
dampule mkutambika, mogweleligwa.”

Mbuza ya Udaho wa Yesu (Mlk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

23 Yesu viyengile muna Ing'anda ya Mulungu, wakulu wa wakulu wa nham-
biko na wavyele wa wanhu wamcholela kipigiti viyakalile yofundiza, wamuuza, “Kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Na yalihi yakugwelele udaho uno?”
24 Yesu kawalongela, “Vivija na nie nowauza mbuli, na kamba muhanilon-
gela nhegulo yake, na nie nowalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi. 25 Mbatiza ya Yohana ilawa kwahi? Ilawa ha Mulungu ama ilawa ha wanhu?”
Wakiiuza wenyego kwa wenyego, wa-
longa, “Tuhalonga, ‘Ulawa ha Mulungu,’ kotuuza, ‘Habali hamumtogole?’ 26 Ila tuhalonga, ‘Ulawa ha wanhu,’ towad-
umba wanhu kwavija wanhu wose woto-
gola kamba Yohana kakala muhokozi.”
27 Avo wamwidika Yesu, “Hatuvitanga.”
Abaho, na heyo kawalongela, “Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.

Hala da Wamhale Wabili

28 “Mweye mokonaze? Kukala na munhu imwe yakalile na wana wabili. Kamcholela ija imkulu kamulongela, ‘Mwanangu, lelo genda ukasang'hanike mumgunda wa mizabibu.’ 29 Ija imwana kamwidika kamulongela, ‘Sichola,’ ila mkipigiti kidodo kagelegeza mmoyo wake, abaho, kachola. 30 Abaho, kamc-
holela imdodo kamulongela vivija. Na heyo kamwidika kalonga, ‘Ona, nochola, tata,’ ila hacholile. 31 Yalihi mmwanza wa wano wabili yatendile gamnogele tataake?”
Wamwidika wamulongela, “Ija imkulu.”
Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wowalongola kwingila muna Undewa wa Mulungu. 32 Kwavija Yohana M'batiza keza kumwenu mnzila ilibule uzenzeleganye, na mweye hamumtogole, ila wawila kodi na watenda ugoni nd-
wanga wamtogola. Na hata vimgawene gano, hamulekile vilozo venu na kumto-
gola.

Hala da Walimi wa Mgunda wa Mizabibu (Mlk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

33 “Tegelezeni hala diyagwe, kukala na munhu yakalile na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukamulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali. 34 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kawatuma nyakadala zake ha iwalimi wakamsolele fungu jake da izizabibu. 35 Iwalimi wawanwang'hula waja iwanyakadala, imwe wamtoa, iyagwe wamkoma, na iyagwe wamtoa na mabwe mbaka kadanganhika. 36 Abaho, ija imunhu kawatuma mwanza uyagwe nyakadala wayagwe bwando kubanza waja wa ichanduso, na iwalimi wawatendela vivija kamba viwawatendele waja wa ichanduso. 37 Hakimambukizo, kamu-
lagiza mwanage ha iwalimi, yolonga, ‘Kwa vovose womuhishimila mwanangu.’
38 Ila iwalimi viwamuwene imwana, wailongela wenyego kwa wenyego, ‘Ino iyo muhazi. Izoni tumkome, abaho,

tusole uhazi wake!’ 39 Avo wamsola
na kumwasa hanze ya umgunda wa
mizabibu na kumkoma.
40 “Avo mwene mgunda yeheza, kowa-
tenda choni iwalimi?”
41 Wamulongela, “Kowakoma wanhu
waja wehile, na kuwagwelela umgunda
walimi wayagwe wondawamgwelele
zabibu mkipigiti cha kuhuna.”
42 Yesu kawalongela, “Hamsomile
Zinyandiko Zing'alile?
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka dibwe da kutamanilwa
ng'hani kubanza mabwe gose.
Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!’†
43 “Avo nowalongela, Undewa wa Mu-
lungu wosegezigwa kumwenu na kug-
weleligwa wanhu wayagwe wondawa-
tende gamnogele Mulungu. 44 Munhu
yodilagalila dibwe dino kobeneka vidan-
gavidanga, na munhu yoyose yondadim-
ulagalile domsiginha lipilipi.”
45 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na
Mafalisayo viwahulike hala da Yesu, wav-
itanga kamba kowalonga hewo, 46 avo
wazahila nzila ya kumgoga. Ila wadumba
didale da wanhu kwavija wakala womto-
gola Yesu kamba muhokozi.

22

Hala da Lusona lwa Zengele (Luk. 14:15-24)

1 Yesu kawalongela mmahala mwanza
uyagwe, yolonga, 2 “Undewa wa Kuu-
langa ulinga na mndewa yatandile lusona
lwa zengele lwa mwanage. 3 Kawatuma
nyakadala zake wakawakeme waja
wagonekigwe mulusona lwa zengele,
ila walema kwiza. 4 Abaho, kawatuma
nyakadala wayagwe, kawalongela, ‘Wa-
longeleni wanhu wose wagonekigwe
kamba nitanda mandia gangu. Ng'ombe
zangu iwakulu na iwadodo wanonile
wesha kuchinjigwa, na kila kinhu kisas-
aligwa. Izoni hana ulusona lwa zengele!’
5 Ila hawasinhuke. Wachola na zao, imwe
kachola kumgunda, na iyagwe kachola
kuuchuluzi wake. 6 Wayagwe wawagoga
nyakadala zake, wawaliga na kuwakoma.
7 Ija imndewa kona lusango, avo
kawatuma asikali zake wawabanange
waja wakomaji na kudisoma wambo
jao. 8 Abaho, kawalongela nyakadala
zake, ‘Lusona lwa zengele lusasaligwa,
ila wanhu wagonekigwe hawalumbile
kuvika. 9 Avo gendeni mzinzilamhanda
za mkiwambo mkawagoneke wanhu
wondamuwawene weze kulusona lwa
zengele.’ 10 Avo waja iwanyakadala
wachola muna zinzila za mkiwambo na
kuwalundiza wanhu wose wawavikile,
wanogile na wehile, na dibugano da
lusona lwa zengele dimema wahenza.
11 “Ila ija imndewa viyengile kuwalola
iwahenza, kamona munhu haja yalekile
kuvala vivalo va lusona lwa zengele.
12 Kamuuza, ‘Mbwiga, kwingilaze hano
bila vivalo va lusona lwa zengele?’ Ija
imunhu kanyamala. 13 Abaho, imn-
dewa kawalongela watumigwa, ‘Mfun-
geni makono na magulu, abaho, mmwase
kunze mdiziza. Ako kowa na kililo na
kugegedula meno.’
14 “Kwavija wanhu bwando wag-
onekigwe, ila wasaguligwe wadodo.”

Mbuza ya Kuliha Kodi (Mlk. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

15 Mafalisayo waiting'hana hamoja na
kumwikila zundo Yesu giladi wamnamate
mzimbuli zake. 16 Avo, wawatuma
wanahina zao hamoja na wanhu wa
Helode,* wolonga, “Mkulufunzi! Tuvi-
tanga kamba gweye kwa munhu ulibule
uzenzeleganye na kowafundiza wanhu
ikweli ya gaja goyolonda Mulungu,
bila kudumba gowogelegeza wanhu
wayagwe, kwavija hulola ukulu wa
munhu yoyose. 17 Tulongele, gweye
kogesaze? Malagizo ga Musa gotogoza
kuliha kodi ha Kaisali† ama gogomesa?”
18 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao zi-
hile, kalonga, “Videlenya mweye! Habali
mgeza kunikila vitega? 19 Nilagusileni
ihela ya kuliha kodi!”

† **21:42** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22-23. * **22:16** Wanhu wa Helode nhegulo yake wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa. † **22:17** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

Na hewo wamgalila ihela, 20 abaho, kawauza, “Kihanga kino na twaga dino va munhu yalihi?”
21 Wamwidika, “Va Kaisali.”
Avo Yesu kawalongela, “Mulonga goya, avo ga Kaisali mgweleleni Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu.”
22 Viwahulike vino, wakanganya, avo wamuleka, wachola na zao.

Mbuza ya Kuzuka Kulawa Mkudanganhika
(Mlk. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

23 Zua didija Masadukayo, awo wolonga kamba haduhu mzuso, wamcholela Yesu, wamuuza, 24 “Mkulufunzi! Musa katulongela kamba, kamba munhu yahadanganhika bila kuleka mwana, ndugu yake kolondigwa yamsole ija ikizuka giladi yamulelele mwana ndugu yake yadanganhike. 25 Avo kukala na ndugu saba mmwanza wetu, waichanduso kasola mtwanzi, abaho, kadanganhika bila kulela nayo mwana, abaho, ikizuka kamulekela ndugu yake. 26 Na ija waikabili gamulawilila gagaja, na waikadatu, na waja wose saba. 27 Hakimambukizo, na ija imtwanzi kadanganhika. 28 Avo mdizua da mzuso, imtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwavija wanhu wose saba wakala wamsolile.”
29 Yesu kawedika kawalongela, “Mweye muhonyela! Kwavija hamzitangile Zinyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu. 30 Kwavija mdizua da mzuso, wanhu hawasola ama kusoligwa, ila wolinga kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga. 31 Mmbuli ya mzuso wa wanhu wadanganhike, hamsomile Mzinyandiko Zing'alile kija kimulongeligwe na Mulungu? 32 ‘Nie iyo Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’ Heyo iyo Mulungu wa wanhu wagima na sio Mulungu wa wanhu wadanganhike.”
33 Didale da wanhu vidihulike gano, wakanganya mafundo gake.

Ndagizi Ili Ng'hulu
(Mlk. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

34 Ila Mafalisayo viwahulike kamba Yesu kawavudaliza Masadukayo, waiting'hana hamoja. 35 Na munhu imwe mmwanza wao, yakalile mfundiza Malagizo ga Musa, kamgeza mkumuuza, 36 “Mkulufunzi, ndagizi ilihi ili ng'hulu Mmalagizo ga Musa?”
37 Yesu kamwidika kamulongela, “ ‘Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na nzonzi zako zose.’ 38 Ino iyo ndagizi ili ng'hulu na iyo ya ichanduso. 39 Na ino iyo ndagizi ya ikabili, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego.’ 40 Malagizo gose ga Musa na mafundo ga wahokozi gotamanila ndagizi zino mbili.”

Mbuza ya Kilisto
(Mlk. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

41 Mafalisayo viwaiting'hane hamoja, Yesu kawauza, 42 “Mweye moigelegezaze mbuli ya Kilisto? Iyo mwana wa munhu yalihi?”
Wamwidika wamulongela, “Iyo Mwana wa Daudi.”
43 Yesu kawauza, “Avo, vilihi Daudi kubitila mhiko za Loho wa Mulungu komkema Kilisto, ‘Mndewa’?
44 Kwavija kalonga, ‘Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
“Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka
zako hasi ya magulu gako.” ’
45 Ihawa Daudi komkema Kilisto, ‘Mndewa,’ yodahikaze kuwa mwanage?”
46 Haduhu munhu yadahile kumwidika mbuli yoyose, na kulawa zua dija haduhu munhu yagezile kumuuza mbuli yoyose.

23

Yesu Kowazuma Wanhu kamba Waiteganye na Vilangizi wa Dini
(Mat. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; 20:45-46)

1 Abaho, Yesu kalonga na didale da wanhu na wanahina zake, 2 “Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wana udaho wa kugatapita Malagizo ga Musa. 3 Avo, gatendeni na kugagoga gaja gose gowowafundiza mweye, ila sambimtende vija vowotenda hewo, kwavija hewo hawagatenda gaja gowofundiza. 4 Wowafungila wanhu mibahasha mikulu na kuwadikwa mmaega, ila hewo

wenyego hawalonda hata kugolosa kidole waipape. 5 Wotenda mbuli zao zose giladi woneke na wanhu. Avo, wofudika mifundo mikulu mgati yandikigwe Nyandiko za Malagizo ga Musa uchana mwa ikihanga na mmakono! Na wokwika minyemvule mitali ng'hani mmikanzu yao! 6 Wonogelwa kukala m'vigoda va haulongozi mulusona na kukala m'vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko, 7 na kulamsigwa na hishima mmasoko na kukemigwa, 'Mkulufunzi.' 8 Ila mweye sambimkemigwe 'Mkulufunzi,' kwavija muna mkulufunzi imwe, na mweye mose mwa kinhu kimwe kamba ndugu. 9 Na sambimumkeme munhu yoyose 'tata' muisi, kwavija Tataenu iyo imwe yali kuulanga. 10 Ama sambimkemigwe 'Vilangizi,' kwavija muna kilangizi imwe, iyo Kilisto. 11 Yali mkulu mmwanza wenu yawe mtumigwa wenu. 12 Ila yoyose yokiinula kohumuluswa, na yoyose yokiihumulusa kokwinuligwa.

Yesu Koutagusa Udelenya Wao (Mlk. 12:40; Luk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, mweye videlenya! Moluhinda lwivi lwa Undewa wa Kuulanga haulongozi wa wanhu, na mweye wenyego hamwingila ama hamuwatogoza kwingila waja wolonda kwingila! 14 Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, mweye videlenya! Mowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye. Avo nhaguso yenu yowa ng'hulu ng'hani!*

15 "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Mofunga mwanza kuchola muisi inyalile na m'bahali giladi kumzahila munhu imwe yawinze nhamanila yenu. Na muhampata, momtenda yawe mwana wa kuzimu mianza mibili kubanza mweye wenyego.

16 "Mojona, vilangizi vimbugumbugu! Mweye mulonga, 'Ihawa munhu yahaiduilila Ng'anda ya Mulungu, jaga bule. Ila munhu yahaiduilila zahabu ya muna Ing'anda ya Mulungu, kakiifunga na ikiduilo chake.' 17 Mweye vimbugumbugu wabozi! Kilihi kili kikulu, izahabu ama Ing'anda ya Mulungu iitenda izahabu ing'ale? 18 Vivija mulonga, 'Ihawa munhu yahaiduilila kilingo cha kulavila nhosa, jaga bule. Ila munhu yahaiduilila nhunza ili hachana ya ikilingo hicho, kakiifunga na ikiduilo chake.' 19 Mweye vimbugumbugu! Kilihi kili kikulu, inhunza ama ikilingo cha kulavila nhosa kiitenda inhunza ing'ale? 20 Avo, heyo yoiduilila ikilingo cha kulavila nhosa, kaiduilila ikilingo hicho hamoja na kila kinhu kili hachana yake. 21 Na heyo yoiduilila Ng'anda ya Mulungu, kaiduilila Ing'anda hiyo hamoja na Mulungu yokala himo. 22 Na heyo yoiduilila ulanga, kakiiduilila kigoda cha undewa cha Mulungu hamoja na ija yakikalile.

23 "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Kwavija molava zaka za vinhu va kulungila mandia na mboga kamba vija matepo ga kunung'hila, binzali, na jila. Ila muleka mafundo makulu ga Malagizo ga Musa, kamba vija bazi, nhamanila, na kuwa bule uzenzeleganye. Gano gago mulondigwa kutenda, na bila kuleka gaja gayagwe. 24 Mweye vilangizi vimbugumbugu! Molenguza nzuguni, ila momeza ngamia!

25 "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Mweye mwa kamba munhu yosuluza hanze ya kikasi na sahani, ila mgati vimema vinhu m'vipatile muubavi na ugila. 26 Gweye Mfalisayo kimbugumbugu! Tanhu suluza mgati mwa ikikasi, abaho, vivija na hanze chong'ala!

27 "Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Kwavija mulinga na mapanga gabakazigwe chokaa, hanze gokoneka mazelu ila mgati gamema mizege na vinhu vose vihile. 28 Vivo na mweye, kunze mokoneka na wanhu kamba mnoga, ila mgati mmema udelenya na mbuli zihile.

* **23:14** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 14.

Yesu Kohokola Nhaguso Yao
(Luk. 11:47-51)

29 “Mojona, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, videlenya! Mozenga
mapanga ga wahokozi na kugahamba
mapanga ga wanhu wanogile. 30 Abaho,
molonga, ‘Kamba tuhawile baho mkipig-
iti hicho cha wahenga zetu, sambi-
tuilumbe nao mkuwakoma wahokozi.’
31 Avo, mweye wenyego mosindila kamba
mweye mwa lukolo lwa wanhu waja
wawakomile wahokozi! 32 Avo, mam-
bukizileni gaja gawasongile wahenga
zenu! 33 Mweye nyoka, wana wa nyoka!
Moikimbila vilihi nhaguso ya kuzimu?
34 Avo, nowalagizila wahokozi, wanhu
wali na nzewele, na wafundiza Malagizo
ga Musa. Ila wayagwe mowakoma na
kuwawamba mumsalaba, na wayagwe
mowalanha mbalati mzing'anda zenu za
nhambiko na kuwawinga kulawa ki-
wambo kimwe mbaka kiwambo kiyagwe.
35 Nhaguso ya mulopa wa wanhu wose
watendile ganogile muisi iwapate mw-
eye, kulawa mulopa wa Abeli mbaka
mulopa wa Zakalia, mwanage Balakia,
mumkomile hagatigati ya Ing'anda ya
Mulungu na ikilingo cha kulavila nhosa.
36 Nowalongela ikweli, nhaguso ya wako-
maji wano wose yowapata wanhu wa
mulelo uno!

Noge da Yesu Sama ya Wambo da Yelusalemu
(Luk. 13:34-35)

37 “Yelusalemu, Yelusalemu! Gw-
eye uwakoma wahokozi na kuwatoa na
mabwe waja watumigwe kumwako! Mi-
anza mingahi nilonda kuwakunzanya
hamoja wanago kamba nguku viyowafa-
gatila wanage hasi ya mbawa zake, ila
hutogole! 38 Na ng'anda yako yolekigwa
na yowa ukiwa. 39 Nokulongela, hunyona
nie kabili mbaka vondaulonge, ‘Kamota
ayo yokwiza mditwaga da Mndewa.’ ”

24

Yesu Kolongelela Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mlk. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu kalawa Kung'anda ya Mulungu,
na viyakalile yochola wanahina zake
wamcholela giladi wamulagusile ng'anda
zizunguluke Ing'anda ya Mulungu. 2 Yesu
kalonga, “Mozona ng'anda zino zose?
Nowalongela ikweli, haduhu hata dibwe
dimwe dondadisigale uchana ya diyagwe,
dondadileke kubomoligwa.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mlk. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

3 Yesu viyakalile yakalile Hakigongo
cha Mizaituni, wanahina wamcholela
weiyeka, wamulongela, “Tulongele, zua
jaki vondagalawilile gano, na choni chon-
dakiwe kilaguso cha wizilo wako na
idizua da kimambukizo?”
4 Yesu kawalongela, “Teganyeni,
munhu sambiyawagize. 5 Kwavija
wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu,
wolonga, ‘Nie iyo Kilisto!’ Na wowagiza
wanhu bwando. 6 Mohulika ng'hondo na
singilimo za ng'hondo, ila sambimdumbe.
Kwavija vinhu kamba vino volondigwa
vilawilile, ila ikimambukizo hakinavika.
7 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa
wouvamhila undewa uyagwe. Yolawila
nzala na mgudemo wa isi kila hanhu.
8 Gano gose gowa kamba mwanduso wa
usungu wa kulela mwana.
9 “Abaho, mogogigwa giladi mgazigwe
na kukomigwa. Na wanhu wose wa isi
zose wowehila sama yangu nie. 10 Kipigiti
kija wanhu bwando woileka nhamanila
yao, na kukiihonza na kukiihila wenyego
kwa wenyego. 11 Abaho, wahokozi
bwando wa uvwizi wolawilila, na
kuwagiza wanhu bwando. 12 Sama
ya kongezeka mbuli zihile, noge da
wanhu bwando dohuha. 13 Ila yon-
dayananahile mbaka hakimambukizo,
iyo yondayakomboligwe. 14 Na Usenga
uno Unogile wa Undewa wa Mulungu
wopetigwa kila hanhu muulumwengu
wose giladi uwe usindila ha wanhu wa
isi zose, abaho, ikimambukizo cha isi leka
kize.”

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi
(Mlk. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

15 Munhu yondayasome yaitange
nhegulo yake! Yesu kagendelela kulonga,

“Muhachona ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’ kilongigwe na muhokozi Danieli kima Hanhu Hang'alile Ng'hani Muing'anda ya Mulungu, 16 avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo. 17 Munhu yoyose yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi na kusola kinhu chochose kulawa mng'anda yake. 18 Munhu yoyose yali kumgunda sambiyabwele kusola kivalo chake. 19 Wojona watwanzi wali na inda na watwanzi wali na ving'hele mmazua higo! 20 Tambikeni giladi ng'himbila yenu sambiiwe mkipigiti cha kihuhe ama mkipigiti cha Zua da Mhumulo! 21 Kwavija wowa mgayo mkulu, haunapata kulawilila songela kulumbigwa kwa ulumwengu mbaka sambi, na haulawila kabili mgayo kamba hiwo. 22 Na kamba kipigiti kija sambikihunguzwe na Mulungu, haduhu munhu yahadahile kukombolwa, ila sama ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, kipigiti hicho kihunguzwa.

23 “Abaho, kamba munhu yoyose ya-hawalongela, ‘Lola! Kilisto kahano,’ ama ‘Kahaja!’ Sambimtogole. 24 Kwavija mak-ilisto wa uvwizi na wahokozi wa uvwizi wolawila, wotenda vilaguso na mizonza mikulu giladi kamba vihadahika wawag-ize hata wanhu wasaguligwe na Mulungu. 25 Tegelezeni! Niwalongela nisha mbuli zino kipigiti king'hali hakinavika.

26 “Avo kamba wanhu wahawalon-gela, ‘Kamkiwala!’ Sambimchole, ama wahalonga, ‘Kakugati!’ Sambimto-gole. 27 Kwavija kamba lumwemwe vulumwemwesa kulawa haulawilo wa zua na koneka mbaka kuuswelo wa zua, na Mwana wa Munhu vivo vondayoneke kipigiti vondayeze.

28 “Hohose hali na mtufi baho hon-dawaiting'hane vimhungu.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mlk. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

29 “Bahaja ikipigiti cha mazua ga mgayo vondakimale, zua doziziwala, mulenge haulava mulangaza wake, nhondo zola-gala kulawa kuulanga, na mhiko za kuu-langa zokwekwesigwa kulawa hazikalile. 30 Abaho, kilaguso cha Mwana wa Munhu chokoneka kuulanga, na wanhu wa isi zose wolila ahaja vondawanyone nie Mwana wa Munhu nikwiza muna gamawingu ga kuulanga na mhiko na yenzi ng'hulu. 31 Kowalagiza wasenga zake wa kuulanga wali na mhalati ilava dizwi kulu, na wowakunzanya wanhu zake wasaguligwe na Mulungu kulawa ng'ambu zose za ulumwengu.

Hala da Mtini
(Mlk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

32 “Muifundize mum'biki wa mtini. Matambi gake gahasonga udeke wa kuzuka na kulava matepo, movitanga kamba vuli da mmabehi. 33 Vivija na mweye, muhazona mbuli zino zose, m'vitange kamba ka mmabehi kwiza. 34 Nowalongela ikweli, wanhu wa mulelo uno hawadanganhika mbaka mbuli zino zose zilawilile. 35 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Haduhu Munhu Yoditanga Zua ama Saa
(Mlk. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

36 “Haduhu munhu yoditanga zua ama saa, si wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ama Mwana, ila Tata yeiyeka. 37 Kwiza kwa Mwana wa Munhu kowa kamba mkipigiti cha Nuhu. 38 Kwavija mmemelo wa mazi vuukalile haunalawila, wanhu wakala woja na kung'wa, wasola na kusoligwa, mbaka zua dija Nuhu viyengile muisafina, 39 hawakitangile kija kilondile kulawilila, mbaka mmemelo wa mazi vuwizile na kuwakoma wanhu wose. Na vino vivo vondayeze Mwana wa Munhu. 40 Mkipigiti hicho, wambigalo wabili wolima mumgunda, imwe kosoligwa na iyagwe kolekigwa. 41 Watwanzi wabili wotwanga, imwe kosoligwa na iyagwe kolekigwa.

42 “Avo goneleleni, kwavija hamudi-tanga zua dondayeze Mndewa wenu. 43 Ila m'vitange kamba, kamba mwene ng'anda yahakitangile kipigiti chon-dayeze m'bavi, yahagonelele na sam-biyaileke ng'anda yake ibomoligwe. 44 Avo, na mweye muisasale, kwavija

Mwana wa Munhu kokwiza mkipigiti hamkitangile.

Mtumigwa Mwende na Mtumigwa Yalibule Wende (Luk. 12:41-48)

45 “Yalihi mtumigwa mwende na m'bala, mndewa wake yamtendile salange wa watumigwa wali mng'anda yake yondayawagwelele mandia gao mkipigiti kilondigwa? 46 Kamota mtumigwa ija mndewa wake yahabwela yom'vika yotenda vino! 47 Nowalongela ikweli, komtenda yawe mkulu wa vinhu vake vose. 48 Ila kamba ija imtumigwa yehile koilongela mwenyego, ‘Mndewa wangu kokawa kubwela,’ 49 na kusonga kuwatoa watumigwa wayage na kuja na kung'wa na wang'wa ugimbi. 50 Abaho, mndewa wa imtumigwa ija kokwiza mdizua yalekile kudigelegeza na saa yalekile kuitanga. 51 Abaho, komkanha vidangavidanga imtumigwa ija na kumwika mdidale dimwe na videlenya. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.

25

Hala da Wandele Longo Dimwe

1 “Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga wolinga na wandele longo dimwe wasolile viwenge vao na kuchola kum'bokela mulawilamhambe. 2 Wandele watano wakala wabozi na watano wakala wabala. 3 Waja iwabozi wasola viwenge vao, bila kugela mavuta mgati yake. 4 Ila waja iwabala wasola viwenge vao hamoja na via va mavuta. 5 Kwavija mulawilamhambe kakawa kwiza, wose wakukila na kuwasa.

6 “Kilo kikulu kukala na nyangi, ‘Mulawilamhambe kavika! Laweni mkam'bokele!’ 7 Abaho, waja iwandele wose walamuka na kuvigongomanya viwenge vao. 8 Abaho, waja iwabozi wawalongela waja iwabala, ‘Tugweleleni mavuta genu, kwavija viwenge vetu vofa.’ 9 Waja iwabala wawalongela, ‘Hagatutosha tweye na mweye. Ila gendeni ha wachuluzi mkagule.’ 10 Viwakalile mnzila wochola kugula mavuta, mulawilamhambe kavika. Na waja watano wakalile waisasale wengila hamoja nayo mulusona lwa zengele, abaho, lwivi luhindigwa.

11 “Kipigiti waja iwandele wabozi viwezile, wakemelela, walonga, ‘Mndewa, Mndewa! Tuvugulile!’ 12 Mulawilamhambe kawalongela, ‘Nowalongela ikweli! Siwatanga mweye.’

13 “Avo, goneleleni, kwavija hamditanga zua ama saa yondanibweleganye.

Hala da Watumigwa Wadatu (Luk. 19:11-27)

14 “Kipigiti kija Undewa wa Kuulanga wolinga na munhu yochola mwanza, kawakema watumigwa zake na kuwatenda wemilizi wa vinhu vake. 15 Kila munhu kagweleligwa kulingana na vija viyadahile, imwe kagweleligwa talanta* tano na iyagwe talanta mbili na iyagwe talanta imwe. Abaho, ija imunhu kachola mwanza wake. 16 Ija imtumigwa yagweleligwe talanta tano, baho kachola kuzitendela uchuluzi talanta zake, na kapata talanta tano ziyagwe. 17 Vivija na ija yagweleligwe talanta mbili, kapata talanta mbili ziyagwe. 18 Ila ija imtumigwa yagweleligwe talanta imwe, kachola kuhimba lwingila, abaho, kaifisa italanta ya mndewa wake.

19 “Vikibitile kipigiti kitali, ija imndewa wa waja iwatumigwa kabwela na kutenda mheta ya talanta zao. 20 Ija imtumigwa yagweleligwe talanta tano, kagala talanta tano ziyagwe, kalonga, ‘Mndewa, kunigwela talanta tano, hano hana talanta tano ziyagwe zinipatile!’ 21 Mndewa wake kamulongela, ‘Kutenda goya mtumigwa unogile na ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile uzenzeleganye m'vinhu vidodo, avo nokutenda uwe mwimilizi wa vinhu bwando. Izo udeng'he hamoja na nie, mndewa wako!’

22 “Vivija na ija imtumigwa yagweleligwe talanta mbili keza kalonga, ‘Mndewa, kunigwelela talanta mbili, hano hana talanta mbili ziyagwe zinipatile.’ 23 Mndewa wake kamulongela,

* **25:15** Talanta imwe nhegulo yake hela ya kitumetume cha milao 15.

‘Kutenda goya mtumigwa unogile na ulibule uzenzeleganye! Na kwavija hutendile uzenzeleganye m'vinhu vidodo, avo nokutenda uwe mwimilizi wa vinhu bwando. Izo udeng'he hamoja na nie, mndewa wako!’

24 “Abaho, ija imtumigwa yagweleligwe talanta imwe keza kalonga, ‘Mndewa, nivitanga kamba gweye kwa munhu mdala, kohuna vija huvihandile, na kokunzanya haja haulekile kumiza mbeyu. 25 Avo nidumba, nichola kuifisa talanta yako hasi muisi. Avo talanta yako ino hano.’

26 “Mndewa wake kamulongela, ‘Gweye mtumigwa mwavu na mkoka! Kuvitanga kamba nie nohuna vija sivihandile na nokunzanya haja hanilekile kumiza? 27 Kulondigwa talanta yangu ukaike benki, vinibwelile nihaivikile talanta yangu na kija chongezeke. 28 Avo, m'bokeni italanta, abaho, mumgwelele ija imtumigwa yali na talanta longo dimwe. 29 Kwavija munhu yali na kinhu kokongezelwa, na kowa navo bwando. Ila munhu yalibule kinhu, hata kija ikidodo chayalinacho kobokigwa. 30 Ino mtumigwa mwavu, mwaseni hanze hana diziza. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.’

Nhaguso ya Kimambukizo cha Ulumwengu

31 “Mwana wa Munhu vondayeze muna iyenzi yake, hamoja na wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga, kokala mkigoda chake cha undewa. 32 Na wanhu wa isi zose woilundiza haulongozi wake. Abaho, kowabagula kamba mchunga voyowabagula ng'hondolo na menhe. 33 Ng'hondolo koweka ng'ambu yake ya ukulume, na menhe ng'ambu yake ya ukumoso. 34 Abaho, Mndewa kowalongela waja wali ng'ambu yake ya ukulume, ‘Izoni, mweye mmotezwe na Tataangu! Muuhale Undewa mtandiligwe songela vuulumbigwe ulumwengu. 35 Kwavija nikala na nzala munigwelela mandia, nikala na ng'hilu muning'weza, nikala muhenza munibokela, 36 nikala bule vivalo munivaza, nikala mtamu mwiza kunyuguza, na nikala mkifungo mwiza kunitembelela.’

37 “Abaho, waja wanhu walibule uzenzeleganye womwidika, ‘Mndewa, zua jaki vitukuwene kukala na nzala tukugwelela mandia, ama kukala na ng'hilu tukung'weza? 38 Zua jaki vitukuwene kukala muhenza tukubokela, ama kukala kwabule vivalo tukuvaza? 39 Zua jaki vitukuwene kukala mtamu ama kukala mkifungo, twiza kukutembelela?’ 40 Abaho, Mndewa kowalongela, ‘Nowalongela ikweli, kinhu chochose kimumtendele munhu imwe wa wano ndugu zangu wadodo,† munitendela nie!’

41 “Abaho, kowalongela waja wanhu wali ng'ambu yake ya ukumoso, ‘Segeleni hamwangu, mweye mdukumizwe na Mulungu! Gendeni hana umoto wa digunge yekiligwe Mwenembago na vinyamkela zake! 42 Kwavija nikala na nzala hamunigwelele mandia, na nikala na ng'hilu hamuning'weze, 43 nikala muhenza hamunibokele, nikala bule vivalo hamunivazile, nikala mtamu na nikala mkifungo hamwizile kunitembelela.’

44 “Vivija na hewo womwidika, ‘Mndewa, zua jaki vitukuwene kukala na nzala, ama kukala na ng'hilu, ama kukala muhenza, ama kukala bule vivalo, ama kukala mtamu, ama kukala mkifungo, na tweye hatukutazile?’ 45 Abaho, Mndewa kowalongela, ‘Nowalongela ikweli, vumulekile kumtendela mbuli zino imwe wa wano ndugu zangu wadodo,‡ hamunitendele nie.’ 46 Avo wanhu wano wokwingila muinhaguso ya digunge, ila waja walibule uzenzeleganye wokwingila muugima wa digunge.”

26

Zundo da Kumkoma Yesu (Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Yesu viyamambukize kufundiza mbuli zino zose, kawalongela wanahina zake, 2 “Movitanga kamba gahabita mazua

† **25:40** Ndugu zangu wadodo nhegulo yake wakumbulu. ‡ **25:45** Ndugu zangu wadodo nhegulo yake wakumbulu.

mabili lowa Lusona lwa Pasaka, na Mwana wa Munhu kogogigwa giladi yawambigwe mumsalaba."

3 Abaho, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu waiting'hana mding'anda da kindewa da Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, yokemigwa Kayafa. 4 Weka zundo mkuzahila nzila ya uzenzeleganye ya kumgoga Yesu giladi wamkome. 5 Walonga, "Sambitutende mbuli ino mkipigiti cha lusona giladi sambikilawilile kiyahiyahi mwa wanhu."

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania (Mlk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

6 Yesu kakala Betania kung'anda ya Simoni ayo yakalile na utamu wa dikulu. 7 Kipigiti Yesu viyakalile yoja hana imeza, keza mtwanzi imwe, yakalile na nyhupa ya alabasta ili na mavuta ga kunung'hila ga hela bwando, kamcholela Yesu kamwitila mpala jake. 8 Wanahina viwawene gano, wona lusango, walonga, "Ubananzi uno wa choni? 9 Mavuta gano gahaguzigwe na hela bwando, abaho, zihela wahagweleligwe wakumbulu!"

10 Ila Yesu viyazitangile ngelegeza zao, kawalongela, "Habali mumgaza mtwanzi ino? Kanhendela kinhu kinogile ng'hani. 11 Wakumbulu mokala nao mazua gose, ila nie sikala na mweye mazua gose. 12 Viyanitile mavuta gano mulukuli lwangu, kanisasala na mazisi. 13 Nowalongela ikweli, hanhu hohose hondaupetigwe Usenga uno Unogile muulumwengu wose, kija chayatendile mtwanzi ino cholongwa mkumkumbukila heyo."

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu (Mlk. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

14 Abaho, imwe wa wanahina longo dimwe na wabili, yakemigwe Yuda Isikalioti, kachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko 15 kawauza, "Monigwelela choni kamba nihamgela Yesu mmakono genu?" Avo wamgwelela vidanga malongo madatu va hela. 16 Kulawa haja Yuda kasonga kuzahila nzila ya kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake (Mlk. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yoh. 13:21-30)

17 Muna dizua da mwanduso wa Lusona lwa Mikate Ilibule Mela, wanahina wamcholela Yesu wamuuza, "Kwahi kuulonda tukakutandile mandia ga Pasaka?"

18 Yesu kawalongela, "Gendeni mdiwambo, mom'vika munhu, abaho, mulongeleni, 'Mkulufunzi kolonga, "Kipigiti kiyakisagule Mulungu sama yangu nie kikwenhuka. Nie na wanahina zangu toja mandia ga Pasaka mng'anda yako." ' "

19 Wanahina watenda kamba Yesu viyawalagize, abaho, wagatanda mandia ga Pasaka.

20 Viivikile ichungulo, Yesu kakala hana imeza hamoja na wanahina zake longo dimwe na wabili. 21 Viwakalile woja, Yesu kalonga, "Nowalongela ikweli, imwe mmwanza wenu konihonza."

22 Wanahina wona giogio, na wasonga kumuuza imweimwe, "Nie, Mndewa?"

23 Yesu kawedika, "Ayo yozanhika mkate mkia hamoja na nie iyo yondayanihonze. 24 Mwana wa Munhu kodanganhika kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga. Ila kojona munhu ija yondayamuhonze Mwana wa Munhu! Vihanogile munhu hiyo sambiyaleligwe!"

25 Yuda, yakalile yolonda kumuhonza, kamuuza, "Nie, Mkulufunzi?"

Yesu kamwidika, "Gweye kulonga vino."

Mandia ga Mndewa (Mlk. 14:22-26; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

26 Viwakalile woja, Yesu kasola mkate, kaumoteza, abaho, kaumogola, kawagwelela wanahina zake, kalonga, "Soleni mje, kwavija uno uwo lukuli lwangu."

27 Abaho kasola kikasi, kalonga hewela, kawagwelela wanahina zake, kalonga, "Ing'weni, mose, 28 kwavija uno uwo mulopa wangu uli usindila wa lagano da Mulungu na wanhu zake, witike sama ya wanhu bwando giladi wageligwe kumgongo vilozo vao. 29 Nowalongela, sing'wa kabili mulelo uno wa zabibu mbaka zua dija vondaniung'we wa sambi hamoja na mweye Muundewa wa Tataangu."

30 Viweshile kwimba, wachola hana
Ikigongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Kamba Petulo Kom'bela
(Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

31 Abaho, Yesu kawalongela, “Kilo ya
lelo, mweye mose mong'himbila, kamba
viyandikigwe Mnyandiko Zing'alile,
‘Nomtoa imchunga, na didale da
ng'hondolo dopwililika.’ 32 Ila nihazuka,
nowalongola kuchola Galilaya.”

33 Petulo kalonga, “Hata kamba wose
wahakukimbila, nie sikukimbila bule!”

34 Yesu kamulongela Petulo, “Nokulon-
gela ikweli, kilo ya lelo, nzogolo yang'hali
hanakwika, konibela mianza midatu.”

35 Petulo kamulongela, “Hata kamba
kudanganhika, nidanganhike hamoja na
gweye! Sikubela bule!”

Na wanahina wose wasigale walonga
vivo.

Yesu Kotambika ako Getisemane
(Mlk. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

36 Abaho, Yesu kachola hamoja na
wanahina zake hanhu hakemigwe Getise-
mane, kawalongela, “Kaleni hano, nie
nichole haja kutambika.” 37 Kawasola
Petulo na waja iwana wabili wa Zebe-
dayo, kasonga kona giogio na kugazika.
38 Abaho, kawalongela, “Moyo wangu
una giogio ng'hani behi na kudanganhika.
Kaleni hano mgonelele hamoja na nie.”

39 Kachola hamwande kidogo, katam-
balala kingubanguba, katambika, yo-
longa, “Tataangu, vihadahika, kikasi kino
cha migayo kinisegele! Ila sio kamba
vinilonda nie, ila kamba vuulonda gw-
eye.”

40 Abaho, kawabwelela waja iwanahina,
kawavika wawasa. Kamuuza Petulo,
“Mulemelwa kugonelela hamoja na nie
hata saa dimwe? 41 Goneleleni, mtam-
bike, giladi sambimwingile mkugezigwa.
Kwavija loho yolonda, ila lukuli lutep-
weta.”

42 Yesu kachola mwanza wa ikabili,
katambika, yolonga, “Tataangu, kamba
havidahika kikasi kino cha migayo
kinisegele ila mbaka niking'wele, gaja
guulonda gatendeke.” 43 Viyabweleganye
mwanza uyagwe, kawavika wawasa,
kwavija meso gao gakala na utulo.

44 Avo kawaleka, kachola kutambika
mwanza wa ikadatu, yolonga mbuli ziz-
ija. 45 Abaho, kawabwelela wanahina
kawalongela, “Mng'hali wasa na kuhu-
mula? Saa ivika ya Mwana wa Munhu
kugeligwa mmakono ga wanhu wene
vilozo. 46 Lamukeni, tuchole! Loleni,
munhu yonihonza ka habehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

47 Yesu viyakalile yang'hali yolonga,
Yuda, imwe wa iwanahina longo dimwe
na wabili, keza. Kailongoza hamoja na
dale kulu da wanhu wapapile mizele
na mimbwego. Wakala watumigwe
na wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wavyele wa wanhu. 48 Imunhu
yomuhonza kawagwelela utango, kawa-
longela, “Ija yondanimnonele, iyo heyo.
Mgogeni!”

49 Baho Yuda kamcholela Yesu, kalonga,
“Nokulamsa, Mkulufunzi!” Abaho, kam-
nonela.

50 Yesu kamulongela, “Mbwiga, tenda
chuuwinzile!”

Abaho, waja iwanhu weza, wamgoga
Yesu na kumfunga. 51 Imwe wa waja
wakalile na Yesu kasomola zele jake na
kumkanha gwiti nyakadala wa Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko. 52 Yesu
kamulongela, “Bweza zele jako muna
iyala yake, kwavija wose wotamanila zele
wodanganhika na zele. 53 Mokwagiza
kamba sidaha kumulongela Tataangu
yanigalile sambisambi madale gabanza
longo dimwe na mabili ga wasenga zake
wa kuulanga? 54 Ila zovikila vilihi
Nyandiko Zing'alile zilonga kamba vino
vivo vilondigwa ilawilile?”

55 Kipigiti kikija Yesu kadilongela di-
dale da wanhu, “Mwiza na mizele
na mimbwego kunigoga kamba nie na
m'bokonyi? Mazua gose nikala nifundiza
kuna Ing'anda ya Mulungu, na mweye
hamunigogile. 56 Ila gano gose galawilila,
giladi Nyandiko Zing'alile za wahokozi
zivikile.”

Abaho, wanahina wose wamuleka, wakimbila.

Yesu Kogaligwa hana Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mlk. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

57 Waja wamgogile Yesu wamsola wamgala ha Kayafa, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuwaiting'hane wafundiza Malagizo ga Musa na wavyele wa wanhu. 58 Petulo kamkoleleza kutalitali mbaka kudikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kengila na kukala hasi hamoja na wemilizi giladi yachone chondakilawilile. 59 Wakulu wa wakulu wa nhambiko hamoja na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi wazahila usindila wa uvwizi giladi wamkome Yesu. 60 Walawilila wasindila bwando wa uvwizi, ila hawapatile mbuli yoyose. Hakimambukizo, walawilila wanhu wabili 61 walonga, “Munhu ino kalonga, ‘Nie nodaha kuibomola Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu.’ ”

62 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka kamulongela Yesu, “Kwabule kinhu cha kwidika? Usindila waki uno woolava wanhu wano wokutagusa gweye?” 63 Ila Yesu kanyamala. Abaho Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza, “Nokuduiza ha Mulungu yali mgima, tulongele kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu.”

64 Yesu kamwidika kalonga, “Gweye kulonga vino. Ila nowalongela, kulawa kipigiti kino monyona nie Mwana wa Munhu nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza muna gamawingu ga kulanga!”

65 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kadega vivalo vake kalonga, “Kafukula! Habali tulonda wasindila wayagwe? Avo muhulika ufukuzi wake! 66 Mogelegeza vilihi?”

Wamwidika, “Kolondigwa yakomigwe!”

67 Abaho, wamtemela mate mkihanga chake, wamtoa, na wayagwe wamtoa makofi, 68 walonga, “Gweye Kilisto, zuza! Yalihi yakutoile?”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mlk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

69 Petulo viyakalile yakalile hasi hanze ya idikonhi, mtumigwa imwe wa kitwanzi wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamcholela kamulongela, “Na gweye kwa hamwe na Yesu wa Galilaya.”

70 Ila Petulo kabela haulongozi wa wanhu wose, kamulongela, “Sikitanga chuulonga.” 71 Viyakalile yolawa hanze ya idikonhi, mtumigwa iyagwe wa kitwanzi kamona na kuwalongela wanhu wakalile haja, “Munhu ino kakala hamwe na Yesu wa Nazaleti.”

72 Petulo kabela mwanza uyagwe mkuiduila, kalonga, “Simtanga munhu ino!”

73 Kipigiti kidodo hamwande, wanhu wemile haja wamcholela Petulo wamulongela, “Tokona na gweye kwa mmwanza wao, kwavija hata ulonzi wako ulinga na hewo!”

74 Abaho, Petulo kasonga kuidukumiza na kuiduila, yolonga, “Simtanga munhu ija!”

Kipigiti kikija nzogolo keka. 75 Petulo kakumbukila vija Yesu viyamulongele, “Nzogolo yang'hali hanakwika, konibela mianza midatu.” Kalawa hanze kalila ng'hani.

27

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mlk. 15:1; Luk. 23:1-2; Yoh. 18:28-32)

1 Imitondo ng'hani, wakulu wa wakulu wa nhambiko wose na wavyele wa wanhu wamwikila zundo Yesu giladi wazahile nzila ya kumkoma. 2 Wamfunga, wamsola, na kumgala ha Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma.

Yuda Kodanganhika
(Sang'h. 1:18-19)

3 Abaho, Yuda, ija yamuhonzile Yesu, viyawene kamba Yesu katagusigwa kudanganhika, kona giogio na kuvibweza vija vidanga malongo madatu va hela ha wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu. 4 Kalonga, “Nitenda vilozo mkumuhonza munhu yakalile bule mbuli yoyose ihile!”

Na hewo wamulongela, “Avo tweye tutendeze? Na lwako mwenyego!”

5 Avo Yuda kazibwanha zihela muna Ing'anda ya Mulungu, abaho, kalawa hanze ya idikonhi da Ing'anda ya Mulungu, kachola kuibota.

6 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wazidondola zihela, walonga, “Hela zino za mulopa* zigomesigwa na Malagizo ga Musa kwikigwa muna ingama ya Ng'anda ya Mulungu.” 7 Avo, walamula kamba hela zija wagule mgunda wa munhu imwe yakalile muumbi giladi hawe hanhu ha kuzikila wahenza. 8 Avo mbaka lelo† mgunda uja wokemigwa, “Mgunda wa Mulopa.”

9 Abaho, gavikila gaja galongigwe na muhokozi Yelemia, “Wasola vidanga malongo madatu va hela, kiasi kikigwe na wanhu wa Islaeli sama yake, 10 na zihela wazigulila mgunda wa munhu imwe yakalile muumbi, kamba Mndewa viyanilagize.”

Pilato Komuuza Yesu (Mlk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yoh. 18:33-38)

11 Yesu kema haulongozi wa Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma, na Pilato kamuuza, “Gweye iyo mndewa wa Wayahudi?”

Yesu kamulongela, “Gweye iyo ulonga avo.” 12 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu viwakalile womtagusa, halongile kinhu chochose.

13 Abaho, Pilato kamuuza, “Huhulika mbuli bwando zowokutagusa?”

14 Ila Yesu hedike hata mbuli imwe, avo Pilato kakanganya ng'hani.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika (Mlk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

15 Mkipigiti cha Lusona lwa Pasaka, mndewa wa Yudea kulawa Loma kakala na nzoela ya kumfungulila mfungigwa imwe ija wanhu iwamulondile. 16 Kipigiti kija kukala na mfungigwa imwe yatangigwe ng'hani na wanhu sama ya kutenda gehile yokemigwa Balaba. 17 Avo, dale da wanhu vidiiting'hane, Pilato kawauza, “Yalihi yummulonda niwafungulile? Balaba, ama Yesu yokemigwa Kilisto?” 18 Kwavija Pilato kavitanga kamba wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wamgala Yesu kumwake sama ya migongo.

19 Pilato viyakalile mkigoda cha nhaguso, mtwanzi wake kamtumila usenga, kamulongela, “Sambiumtende kinhu chochose munhu hiyo yalibule vilozo, kwavija lelo nigaya ng'hani mnzozi sama yake.”

20 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wadiswagiza didale da wanhu dimpule Pilato yawafungulile Balaba na Yesu yakomigwe. 21 Pilato kadiuza didale da wanhu, “Yalihi mwa wanhu wano wabili yummulonda niwafungulile?”

Wamwidika, “Balaba.”

22 Pilato kawauza, “Nimtendeze Yesu yokemigwa Kilisto?”

Wose wamwidika, “Yawambigwe mumsalaba!”

23 Pilato kawauza, “Habali, mbuli yaki ihile yaatendile?”

Ila wose wongeza kuguta nyangi wolonga, “Yawambigwe mumsalaba!”

24 Pilato viyawene kamba hawamtegeleza, ila kizuka kiyahiyahi, kasola mazi na kusuluza makono gake haulongozi wa didale da wanhu, kalonga, “Nie nabule mbuli na ifa ya munhu ino! Iloleni mwemwe wenyego!”

25 Didale da wanhu dimulongela, “Nhaguso ya ifa yake toisola tweye na wanetu!”

26 Abaho, Pilato kawafungulila Balaba, na kuwalagiza asikali wamulanhe Yesu mbalati, na kumgela mmakono gao giladi yawambigwe mumsalaba.

Asikali Womtendela Yesu Uponela (Mlk. 15:16-20; Yoh. 19:2-3)

27 Abaho, asikali wa mndewa wa Yudea kulawa Loma wamsola Yesu wamwingiza mding'anda da ija imndewa, abaho, dale jose da asikali dimzunguluka. 28 Wam'vula vivalo vake na kum'vaza kanzu da zambalau. 29 Abaho, waluka

* **27:6** Hela za mulopa nhegulo yake hela za kitumetume cha kumkoma munhu. † **27:8** Mbaka lelo nhegulo yake mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.

mkungo wa mizomola wamwikila mpala jake na kumwikila ludete mumkono wake wa ukulume. Abaho, wamfugamila mavindi na kumtendela uponela, wamulongela, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!” 30 Wamtemela mate, wasola ludete na kumulanha nao mpala. 31 Viwamambukize kumtendela uponela, wam'vula dija dikanzu, wam'vaza vivalo vake. Abaho, wamgala kumuwamba mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

32 Viwakalile wochola, waiting'hana na munhu kulawa isi ya Kilene, yakemigwe Simoni, wemilizi wamshulutiza giladi yaupape msalaba wa Yesu. 33 Wavika hanhu hakemigwe, Goligota, nhegulo yake “Hanhu ha Fulu da Pala.” 34 Wamgwelela Yesu divai igeligwe vinhu va usungu, ila viyailanzile, haing'wile.

35 Wamuwamba mumsalaba, abaho, wakiigolela vivalo vake mkuvitoela kula. 36 Abaho, wakala hasi, wamwimiliza. 37 Uchana ya pala jake wandika lupwilili lwa nhaguso yake lulonga, “INO IYO YESU, MNDEWA WA WAYAHUDI.” 38 Wamuwamba Yesu mumsalaba hamoja na mibokonyi mibili, dimwe ng'ambu yake ya ukulume, na diyagwe ng'ambu yake ya ukumoso.

39 Wanhu wakalile wobita wamuliga, watigisa mapala gao 40 walonga, “Gweye iyo ulondile kuibomola Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu, ikombole mwenyego! Ihawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, humuluka kulawa mumsalaba!”

41 Vivija na wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza Malagizo ga Musa na wavyele wa wanhu wamtendela uponela, walonga, 42 “Kawakombola wayagwe, ila hadahile kuikombola mwenyego! Heyo iyo Mndewa wa Islaeli! Avo na yahumuluke kulawa mumsalaba, na tweye tomtogola! 43 Komtamanila Mulungu, avo tulole vija Mulungu vondayamkombole, kwavija kalonga, ‘Nie iyo Mwana wa Mulungu.’ ”

44 Vivija na ija imibokonyi iwambigwe hamoja na heyo imuliga.

Yesu Kodanganhika
(Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

45 Songela kipigiti cha saa sita, kukala na ziza muisi yose mbaka kipigiti cha saa tisa. 46 Mkipigiti cha saa tisa, Yesu kenula dizwi kalila, “Eloi, Eloi, lama sabakitani?” Nhegulo yake, “Mulungu wangu, Mulungu wangu, habali kundeka?”

47 Wanhu wemile haja viwahulike, walonga, “Munhu ino komkema Eliya!” 48 Bahaja munhu imwe kakimbila na kusola siponji, kaizabika muna idivai igwaduke na kuifunga kuisota ya lumango na kumng'weza Yesu.

49 Ila wayagwe walonga, “Muleke! Tulole kamba Eliya kokwiza kumkombola!”

50 Yesu kenula dizwi kalila kabili, abaho, kadanganhika.

51 Kipigiti kikija, diguo ditungikwe Muing'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili, kulawa uchana mbaka hasi. Isi igudema, na mibwe itulika, 52 mapanga gatulika, na ng'huli za wanhu bwando wang'alile wadanganhike wazuka. 53 Yesu viyazukile, na hewo walawa hana gamapanga wachola hana diwambo ding'alile da Yelusalemu, na koneka na wanhu bwando.

54 Mkulu wa asikali mia wa Loma, hamoja na waja wakalile womwimiliza Yesu, viwawene mgudemo wa isi na gaja galawilile, wadumba na kulonga, “Kweli munhu ino kakala Mwana wa Mulungu!”

55 Hanhu haja kukala na watwanzi bwando wolola kutalitali, wakalile womkweleleza Yesu kulawa Galilaya na wakala womsang'hanikila. 56 Watwanzi hiwo wakala Maliamu wa kiwambo cha Magidala, Maliamu mamaake Yakobo na Usufu, na mama wa wanage Zebedayo.

Uzisi wa Yesu
(Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

57 Viivikile ichungulo, keza mgoli imwe kulawa wambo da Alimataya, yakemigwe Usufu, vivija kakala mwanahina wa Yesu. 58 Kachola ha Pilato na kumpula lukuli lwa Yesu, na Pilato kalagiza kamba yagweleligwe. 59 Usufu kalusola ulukuli, kaluzinga sanda, 60 na kulutambalika

mdipanga jake mwenyego da sambi dipukigwe mdidibwe. Kadibimbilisa dibwe kulu na kudika hana umulomo wa idipanga, abaho, kachola. 61 Maliamu wa kiwambo cha Magidala na Maliamu iyagwe wakala hamgwazo wa idipanga.

Wemilizi hana Dipanga

62 Imitondo yake, ikala Zua da Mhumulo, wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo wamcholela Pilato 63 na kulonga, “Mndewa, tokumbuka kamba viyakalile mgima, m'vwizi ija kalonga, ‘Gahabita mazua madatu nozuka.’ 64 Avo lagiza kamba panga jake diimilizwe mbaka zua da ikadatu, giladi wanahina zake sambiwachole kulusola ulukuli, na kuwalongela wanhu kamba kazuka. Uvwizi uno wa kimambukizo wokwiha ng'hani kubanza uja wa ichanduso.”

65 Pilato kawalongela, “Soleni iwaasikali, gendeni mkadiimilize kamba vumdaha.”

66 Avo wachola kudimiliza dipanga mkuweka asikali na kwika utango mumgwazo wa idibwe giladi kamba munhu yahadisegeza wavitange.

28

Yesu Kozuka
(Mlk. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidimalile Zua da Mhumulo, imitondo iyagwe, zua vidikalile disimbuka, Maliamu wa ikiwambo cha Magidala na Maliamu iyagwe wachola kudilola dipanga. 2 Bahaja kulawilila na mgudemo mkulu wa isi, kwavija msenga wa Mndewa wa kuulanga kahumuluka kulawa kuulanga, kadibimbilisa idibwe kumgwazo, abaho, kadikalila. 3 Lukuli lwake lunang'hazika kamba lumwemwe, na vivalo vake vikala vizelu ng'hani. 4 Waja iwaasikali wadumba na kugudema ng'hani, walinga kamba wanhu wadanganhike.

5 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kawalongela waja iwatwanzi, “Sambimdumbe, kwavija novitanga kamba momzahila Yesu, yawambigwe mumsalaba. 6 Kahaduhu hano, kazuka, kamba viyalongile. Izoni mulole hanhu hayakalile yatambalale. 7 Tendeni mbwisa mchole mkawalongele wanahina zake kamba kazuka, kowalongola kuchola Galilaya ako kondammone. Uno uwo usenga wangu kumwenu.”

8 Hima walawa hana dipanga, kuno wogudema na kudeng'ha ng'hani, abaho, wakimbila, wachola kuwalongela wanahina zake.

9 Bahaja Yesu kawating'hanila, kalonga, “Nowalamsa!” Wamcholela, wamgoga magulu gake na kumtambikila. 10 Yesu kawalongela, “Sambimdumbe, gendeni mkawalongele wanahina zangu wachole Galilaya, ako wonyona.”

Usenga wa Iwaasikali

11 Waja iwatwanzi viwakalile mnzila, asikali wayagwe wakalile wodimiliza idipanga wachola mdiwambo kuwalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko mbuli zose zilawilile. 12 Wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana hamoja na wavyele wa wanhu, na viweshile kuitogolela, wawagwelela hela bwando iwaasikali, 13 wawalongela, “Longeni, ‘Vitukalile tuwasile, wanahina zake weza ikilo na kulwiba lukuli lwake.’ 14 Kamba mbuli ino iham'vikila mndewa wa Yudea kulawa Loma, tolonga nayo mkuwagombeleza giladi sambimgazigwe.”

15 Avo iwaasikali wasola zihela na kutenda kamba viwalongeligwe. Na mbuli zino zibwililika mwa Wayahudi mbaka lelo.*

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

16 Wanahina longo dimwe na imwe, wachola Galilaya hana ikigongo chayawalongele Yesu wachole. 17 Viwamuwene, wamtambikila, ila wanahina wayagwe wadungwadungwa mmoyo. 18 Yesu kawakwenhukila kawalongela, “Nigweleligwa udaho wose kuulanga na muisi. 19 Avo gendeni mkawatende wanhu wa isi zose wawe wanahina, na

* **28:15** Mbaka lelo nhegulo yake mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.

kuwabatiza mtwaga da Tata, na Mwana,
na Loho wa Mulungu, 20 na kuwafundiza
kugagoga gaja gose ganiwalongele mw-
eye. Na nie na hamoja na mweye mazua
gose, mbaka hakimambukizo cha iisi.”

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MALUKO

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi vija visimulila ugima wa Yesu songela viyavumbuke mbaka viyasoligwe uchana kuulanga. Vitabu vose vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile" vandikigwe na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana. Vitabu vino vandikigwa kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo Usenga uli mguhi ng'hani kubanza senga zose. Na ilongigwa kamba uwo Usenga ulongole kwandikigwa kubanza senga zose. Wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Wasomi bwando wotogola kamba Usenga uno wandikigwa mdiwambo da Loma sama ya kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wa Loma wakalile haja.

Maluko, vivija yakalile yokemigwa "Yohana Maluko," heyo kakala mmwanza wa kina Paulo na Banaba, ila kapotela mngelegeza za wanhu haja viwailekile na kina Paulo mmwanza wao wa umishieni (Sang'h. 13:13). Abaho, Maluko kailumba na Banaba mmwanza wake wa umishieni (Sang'h. 15:37-39). Vivija Maluko kakala mbwiga wa habehi wa Petulo (1Pet. 5:13). Wasomi wotogola kamba Maluko kausola usindila kulawa ha Petulo, na uno uwo mwimilo wa Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Maluko. Muusenga Unogile, Maluko kasimulila uwanahina na mafundo ga Yesu mkipigiti cha hakimambukizo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muna isula ya *1:1-13*, Maluko kokitambuza ikitabu.
2. Muna isula ya *1:14—8:21*, Maluko kosimulila sang'hano ya Yesu kipigiti viyakalile Galilaya.
3. Muna isula ya *8:22—10:52*, Maluko kosimulila mwanza wa Yesu viyacholile Yelusalemu.
4. Muna isula ya *11:1—16:8*, Maluko kamambukiza mkwandika kipigiti cha Yesu viyakalile Yelusalemu, vija viyadanganhike, na vija viyazukile.

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu (Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Uno uwo mwanduso wa Usenga
Unogile wa Yesu Kilisto, Mwana wa
Mulungu. 2 Kamba viwandikigwe na
muhokozi Isaya,
"Mulungu kalonga, 'Nomulagiza msenga
wangu yakulongole,
Yondayaitande nzila yako.'
3 Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
'Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!' "
4 Yohana M'batiza kakala muluwala,
youpeta ubatizo wa kuleka vilozo, giladi vilozo vao vigeligwe kumgongo.
5 Wanhu bwando kulawa muisi ya Yudea
na mkiwambo cha Yelusalemu wachola
kumtegeleza Yohana. Wavilonga vilozo
vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna Ulwanda lwa Yolodani.
6 Yohana kavala guo ditendigwe na
mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa
kwembe mchuno chake, kakala yoja
nzige na uki. 7 Yohana kawapetela
wanhu, yolonga, "Munhu yokwiza
hachugu changu kana mhiko kunibanza
nie. Nie silondigwa hata kuinamila na
kufungula nzabi za ng'hwabasa zake.
8 Nie niwabatiza mweye mmazi, ila
heyo yeheza kowabatiza na Loho wa
Mulungu."

Yesu Kobatizigwa na Kugezigwa (Mat. 3:13—4:11; Luk. 3:21-22; 4:1-13)

9 Mazua gaja, Yesu kalawa mkiwambo
cha Nazaleti muisi ya Galilaya, keza
kubatizigwa na Yohana M'batiza Mulwanda lwa Yolodani. 10 Kipigiti kikija
Yesu viyalawile mmazi, kawona ulanga
uvuguka na Loho wa Mulungu kamuhumulukila yalumbile kamba hua.

11 Dizwi dihulikwa kulawa kuulanga dilonga, “Gweye iyo Mwanangu unogele. Nogelwa nagwe.”

12 Baho Loho wa Mulungu kamsung'hiza yachole muluwala, 13 kakala hiko mazua malongo mane, yogezigwa na Mwenembago. Hiko kakala na wang'onyo wa kumuhulo, na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wakala womsang'hanikila.

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane (Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

14 Yohana M'batiza viyageligwe mkifungo, Yesu kachola Galilaya, kawapetela wanhu Usenga Unogile wa Mulungu. 15 Kalonga, “Kipigiti kivika, na Undewa wa Mulungu ukwenhuka! Muleke vilozo venu na muutogole Usenga Unogile.”

16 Yesu viyakalile yobita mumgwazo wa Idilamba da Galilaya, kawona Simoni na Endelea ndugu yake, wotanda nhando zao mdilamba, kwavija wakala waloa somba. 17 Yesu kawalongela, “Ng'hwelelezeni, na nie nowatenda muwe waloa wanhu.” 18 Baho wazileka nhando zao wamkweleleza.

19 Kachola haulongozi kidogo, kawona Yakobo na Yohana, wanage Zebedayo. Wakala mngalawa zao wozigongomanya goya nhando zao. 20 Yesu viyawawene, bahaja kawakema, wamuleka tataao Zebedayo muingalawa na wasang'hana, wamkweleleza Yesu.

Munhu Yali na Kinyamkela (Luk. 4:31-37)

21 Yesu na wanahina zake wengila mkiwambo cha Kapenaumu. Vidivikile Zua da Mhumulo, Yesu kengila muna ing'anda ya nhambiko, kasonga kufundiza. 22 Wanhu wamuhulike wakanganya vija voyokala yofundiza, kwavija hafundize kamba wafundiza Malagizo ga Musa, ila kafundiza kamba munhu yali na udaho.

23 Kipigiti kikija munhu yali na kinyamkela kengila mng'anda yao ya nhambiko, kaguta lwangi, yolonga, 24 “Kotulonda choni, Yesu wa Nazaleti? Kwiza kutubananga? Nokutanga gweye iyo mtumigwa wa Mulungu ung'alile!”

25 Yesu kamkomhokela ikinyamkela yolonga, “Nyamala! Mulawe munhu ino!”

26 Kinyamkela kamtigisatigisa ng'hani ija imunhu, kaguta lwangi na kumulawa. 27 Wanhu wose wakanganya, wasonga kuilongela, “Mbuli yaki ino? Dino fundo da sambi? Munhu ino kana udaho wa kuwakomhokela vinyamkela, na hewo womuhulika!”

28 Avo mbuli za Yesu zenela himahima kila hanhu muiisi ya Galilaya.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando (Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

29 Yesu na wanahina zake hamoja na Yakobo na Yohana walawa mng'anda ya nhambiko wachola hakae ya Simoni na Endelea. 30 Mama mkwe yake Simoni kakala mtamu wa homa, kipigiti kikija Yesu viyavikile wamulongela. 31 Yesu kamcholela, kamgoga mkono kamwinula. Homa imulawa, na heyo kasonga kuwasang'hanikila.

32 Ichungulo zua vidiswile, wanhu wamgalila Yesu watamu wose na awo wakalile na vinyamkela. 33 Wanhu wose wa mkiwambo waiting'hana haulongozi wa ing'anda. 34 Yesu kawahonya wanhu bwando wakalile na vitamu va namna zose na kuwinga vinyamkela bwando. Hawalekile vinyamkela walonge kinu chochose, kwavija wamtanga heyo iyo yalihi.

Yesu Kowapetela Wanhu Muisi ya Galilaya (Luk. 4:42-44)

35 Imitondo iyagwe ulukwili, zua hadinalawa, Yesu kenuka, kalawa mng'anda. Kachola kutali na ikiwambo hanhu halibule wanhu kutambika. 36 Simoni na wayage wachola kumzahila. 37 Viwamuwene wamulongela, “Wanhu wose wokuzahila gweye.”

38 Ila Yesu kawalongela, “Tucholeni hana iviwambo viyagwe vituzunguluke. Nolondigwa nikaupete Usenga Unogile hiko nako, kwavija ino iyo sang'hano iminzile.” 39 Avo kachola kila hanhu muisi ya Galilaya yowapetela wanhu muna zing'anda za nhambiko na kuwinga vinyamkela.

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu (Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

40 Munhu imwe yakalile na dikulu keza ha Yesu, kafugama mavindi kaiyalala yolonga, “Uhalonda, kodaha kunihonya.”

41 Yesu kamwonela bazi, kagolosa mkono wake kamkwasa, kalonga, “Nolonda, hona!” 42 Baho utamu umulawa, kahona. 43 Abaho, Yesu kamulongela yachole na zake kuno yomzuma yolonga, 44 “Tegeleza, sambi-umulongele munhu yoyose mbuli ino, ila genda dimwe kwa dimwe ha mkulu wa nhambiko yakulole goya. Abaho, ukalave nhosa kamba viyalagize Musa, giladi wanhu wose watogole kamba kuhona.”

45 Ila munhu ija kachola na kasonga kubwililisa mbuli ija kila hanhu. Kweli kailonga ng'hani mbuli ija mbaka Yesu hadahile kwingila mkiwambo kimwagaia. Avo kakala hanhu halibule wanhu, na wanhu wamwizila kulawa kila hanhu.

2

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole (Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

1 Mazua madodo hamwande, Yesu kabweleganya Kapenaumu, mbuli zija zibwililika kamba kaukae. 2 Avo, wanhu bwando waiting'hana hamoja mbaka kukala haduhu hanhu hasigale, wakala wamemile mbaka haluhelengo. Na heyo kawapetela Usenga Unogile. 3 Abaho, weza wanhu, wamgalila munhu yaholole, yakalile yapapigwe na wanhu wane wakalile mmwanza wao. 4 Avija wanhu viwamemile, hawadahile kumgala ija imunhu ha Yesu. Avo watenda zonzo mkiswili walinga hayali Yesu. Viwatendile idizonzo, wamuhumulusa hasi ija imunhu, yawasile mulusazi. 5 Viyaiwene nhamanila yao, Yesu kamulongela ija imunhu yaholole, “Mwanangu, vilozo vako vigeligwa kumgongo.”

6 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa wakalile baho, wasonga kugelegeza munda kwa munda. 7 “Habali munhu ino yolonga kamba vino? Uno ufukuzi! Mulungu yeiyeka yodaha kugela kumgongo vilozo va wanhu!”

8 Bahaja Yesu kagatanga gaja gawakalile wogelegeza, avo kawalongela, “Habali mgelegeza vinhu kamba avo? 9 Dilihi dibuhile ng'hani, kumulongela munhu yaholole ‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’ ama kulonga, ‘Ima wima upape lusazi lwako, utembele?’ 10 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi.” Abaho kamulongela ija imunhu yaholole, 11 “Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako!”

12 Hameso gao ija imunhu kenuka kapapa lusazi lwake himahima kachola. Wanhu wose wakanganya ng'hani wamuyenzi Mulungu wolonga, “Hatunayona mbuli kamba ino!”

Yesu Komkema Lawi (Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

13 Yesu kabweleganya kabili mumgwazo wa Idilamba da Galilaya. Wanhu bwando wamwizila, na heyo kasonga kuwafundiza. 14 Viyakalile yobita, kamona muwila kodi yokemigwa Lawi, mwana wa Alufayo, yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi. Yesu kamulongela, “Ng'holeleza.” Lawi kenuka kamkoleleza.

15 Yesu viyakalile yoja mng'anda ya Lawi, wawila kodi bwando na wene vilozo wayagwe wakala woja na heyo hamoja na wanahina zake, kwavija kukala na wanhu bwando wakalile womkweleleza. 16 Wafundiza Malagizo ga Musa, wakalile Mafalisayo, viwamuwene Yesu yoja na wawila kodi na wene vilozo wayagwe, wawauza wanahina zake, “Habali yoja na wanhu kamba wano?”

17 Yesu kawahulika na kawalongela, “Wanhu wagima hawamulonda mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda. Sizile kuwakema wanhu walibule vilozo ila wanhu wali na vilozo.”

Mbuza ya Kufunga (Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

18 Wanahina wa Yohana M'batiza na wanahina wa Mafalisayo wakala wofunga. Wanhu wayagwe wamwizila Yesu wamuuza, “Habali wanahina wa Yohana M'batiza na wanahina wa Mafalisayo wofunga, ila wanahina zako hawafunga?”

19 Yesu kawedika, “Mokwagiza wahenza halusona lwa zengele wacholaga bila kuja? Nokona havilumba! Kipigiti chose chondawakale na mulawilamhambe havidahika kufunga. 20 Ila kipigiti chovika mulawilamhambe vondayasegezigwe kumwao, baho hondawasonge kufunga.

21 “Haduhu munhu yokanha kidanga muna ikivalo cha sambi na kukigela muna ikivalo cha umwaka, kwavija yahatenda avo ikidanga cha sambi chobananga ikivalo cha umwaka, na hanhu hadegeke hokongezeka. 22 Haduhu munhu yogela divai ya sambi muna ivibuyu va umwaka vitendigwe na kwembe. Kwavija yahatenda avo idivai ya sambi yovitula ivibuyu, idivai yokwitika na ivibuyu vobanangika. Ila divai ya sambi yogeligwa muna ivibuyu va sambi vitendigwe na kwembe.”

Mbuza ya Dizua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

23 Yesu kakala yobita muna imigunda ya ngano Mdizua da Mhumulo na wanahina zake. Viwakalile wotembela mnzila, wanahina zake wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga ngano. 24 Avo Mafalisayo wamuuza Yesu, “Lola! Wanahina zako wotenda gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhumulo!”

25 Yesu kawedika, “Hamsomile kija chayatendile Daudi kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala? 26 Kengila mdihema da Mulungu kaija imikate ilavigwe nhosa ha Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu vikalile vigomeswe Mmalagizo getu kudigwa na munhu yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka. Gano galawilila kipigiti kija Abiatali viyakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.”

27 Abaho, Yesu kamambukiza, “Zua da Mhumulo dikiligwa wanhu na si wanhu wekiligwe Zua da Mhumulo.” 28 Avo nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.

3

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole Mkono
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

1 Abaho, Yesu kabweleganya kabili muing'anda ya nhambiko. Amo kukala na munhu yali na mkono uholole. 2 Wanhu wayagwe wakalile haja wakala wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone kamba kohonya Mdizua da Mhumulo. 3 Yesu kamulongela ija imunhu yali na mkono uholole, “Ima hano haulongozi wa wanhu wose.” 4 Abaho, Yesu kawauza waja iwanhu, “Malagizo getu gotulongela tutende kinhu chaki Mdizua da Mhumulo? Kutenda ganogile ama gehile? Kuukombola ugima wa munhu ama kuubananga?”

Ila hawalongile kinhu chochose. 5 Yesu kawalola wanhu wose na lusango, ila kipigiti kikija kona bazi na giogio sama yao, kwavija wakala na mioyo midala na wapotela. Abaho, kamulongela ija imunhu, “Golosa mkono wako.” Na heyo kaugolosa, na mkono wake uhona. 6 Avo Mafalisayo walawa hanze ya ing'anda ya nhambiko na waiting'hana na wanhu wa Helode,* na wasonga kuzahila nzila ya kumkoma Yesu.

Dale da Wanhu Hamgwazo wa Idilamba

7 Yesu na wanahina zake wachola kuna Idilamba da Galilaya na dale kulu da wanhu dimkweleleza. 8 Viwahulike gaja gose goyokala yotenda, wanhu bwando wamwizila kulawa Yudea, Yelusalemu, Idumea, na isi za mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani, na isi zose zizunguluke Tilo na Sidoni. 9 Kwavija kukala na dale kulu da wanhu, Yesu kawalongela wanahina zake wamwikile goya ngalawa, giladi wanhu sambiwamkukusule. 10 Yesu kawahonya wanhu bwando, na wanhu wose wakalile watamu wakiibabanika womcholela giladi wamgoge. 11 Na vinyamkela viwamuwene Yesu, wawagwisa hasi wanhu iwawavagale haulongozi wake, waguta

* **3:6** Wanhu wa Helode nhegulo yake wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.

nyangi, walonga, “Gweye iyo Mwana wa Mulungu!”
12 Ila Yesu kawalagiza vinyamkela sambiwamulongele munhu yoyose kamba heyo iyo yalihi.

Yesu Kowasagula Watumigwa Zake Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)

13 Yesu kakwela mkigongo na kuwakema wanhu yaawalondile, na hewo wamuwinza. 14 Kawasagula wanhu longo dimwe na wabili awo vivija yaawakemile watumigwa wa Kilisto, wondawakale na heyo na yondayawatume wachole kuupeta Usenga Unogile, 15 na kawagwelela udaho wa kuwinga vinyamkela.
16 Na wano iwo wanhu longo dimwe na wabili yaawasagule Yesu. Simoni, Yesu yamgwelele twaga da Petulo, 17 Yakobo na ndugu yake Yohana, wana wa Zebedayo, Yesu yaawakemile Boaneji, nhegulo yake, “Wana wa Mdumo,” 18 Endelea, Filipo, Batolomayo, Matayo, Tomaso, Yakobo mwana wa Alufayo, Tadayo, Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Islaeli, 19 na Yuda Isikalioti yamuhonzile Yesu.

Yesu na Belizebuli
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)

20 Yesu kachola ukae. Dale kulu da wanhu waiting'hana mwanza uyagwe mbaka Yesu na wanahina zake hawapatile kipigiti cha kuja. 21 Mulango wake viwahulike, wachola kumsola kwavija wanhu wakala wolonga, “Kana luwege!”
22 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa walawile Yelusalemu walonga, “Kana Belizebuli, mkulu wa vinyamkela iyo yomgwelela mhiko za kuwinga vinyamkela.”
23 Avo Yesu kawakema na kawalongela mmahala, “Mwenembago kodahaze kukiiwinga mwenyego? 24 Kamba undewa uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa genyego, undewa hiwo wopwililika.” 25 Kamba mulango uhaigola mmadalemadale, gogomba genyego kwa genyego, mulango hiwo wopwililika. 26 Avo kamba undewa wa Mwenembago uhaigola mmadalemadale haugendelela, ila wopwililika na kupotela.
27 “Haduhu munhu yodaha kwingila mng'anda ya munhu yali na mhiko na kumsolela vinhu vake, mbaka yanduse kumfunga munhu iyo yali na mhiko. Abaho, leka yadahe kum'boka vinhu vake.
28 “Nowalongela ikweli, vilozo vose na mbuli zose za ufukuzi za wanhu vogeligwa kumgongo. 29 Ila munhu yoyose yondayamfukulile Loho wa Mulungu, havidahika kugeligwa kumgongo, kwavija katenda vilozo va digunge.” 30 Yesu kalonga vino kwavija wakala wolonga, “Kana kinyamkela.”

Mamaake na Wadodo Zake Yesu
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

31 Abaho, mamaake na wadodo zake Yesu weza. Wema hanze, wamulagiza munhu yengile mng'anda yakamkeme. 32 Dale da wanhu wakalile wamzunguluke, wamulongela, “Mamaako na wadodo zako na lumbu zako wakunze wokuzahila.”
33 Yesu kawedika, “Mamaangu yalihi? Na wadodo zangu walihi?” 34 Abaho, kawalola wanhu wamzunguluke na kulonga, “Wano iwo mamaangu na wadodo zangu! 35 Munhu yoyose yogatenda gaja goyolonda Mulungu, heyo iyo mdodo wangu, lumbu jangu, na mamaangu.”

4

Hala da Munhu Yochola Kuhanda
(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Yesu kasonga kufundiza mumgwazo wa Idilamba da Galilaya. Wanhu kombenakombena wammemela womzunguluka wakala dale kulu, avo kengila mngalawa na kakala himo. Ija ingalawa ikala mumgwazo wa idilamba, na ididale da wanhu wakala wemile mhwani, mulugigo lwa igamazi. 2 Kawafundiza vinhu bwando mmahala.
3 Yolonga, “Tegelezeni! Mulimi kachola kuhanda mbeyu. 4 Viyakalile yomiza, ziyagwe zilagalila mnzila, ndege weza wazija. 5 Ziyagwe zilagalila muna uulongo uli na mabwe, hakalile na ulongo mdodo. Hima zimbeyu zota, kwavija

ulongo ukala mdodo. 6 Zua vidilawile di-
ilukuza imiche, na kwavija ikala na mizizi
midodo imiche inyala. 7 Mbeyu ziyagwe
zilagalila mmizomola, imizomola ikula na
kuizingiliza imiche, avo hailelile. 8 Ila
ziyagwe zilagalila hana ulongo unogile,
zota, zikula na kulela, ziyagwe zilela
malongo madatu, ziyagwe zilela malongo
sita, na ziyagwe zilela mia."
9 Yesu kamambukiza, "Munhu yali na
magwiti na yahulike!"

Kilamso cha Igamahala (Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

10 Yesu viyakalile yeiyeka, wanahina
zake longo dimwe na wabili na wanhu
wakalile womtegeleza, wamcholela wa-
mulongela yawalongele nhegulo ya ma-
hala gaja. 11 Yesu kawedika, "Mweye
mgweleligwa nyong'onyo za Undewa wa
Mulungu, ila wanhu wali kunze wohulika
vinhu vose mmahala, 12 giladi,
'Walole,
Ila sambiwone,
Wahulike,
Ila sambiwavitange,
Kwavija wahavitanga, womuhindukila
Mulungu,
Na heyo kovigela kumgongo vilozo
vao.' "

Yesu Kodilonga Hala da Munhu Yochola Kuhanda (Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

13 Abaho, Yesu kawauza, "Avo kamba
hamditanga hala dino, mogatangaze ma-
hala gayagwe? 14 Imunhu yohanda ko-
handa imbuli ya Mulungu. 15 Wanhu
wayagwe walinga kamba mbeyu zila-
galile mnzila, haja imbuli ya Mulungu
viihandigwe. Kipigiti kikija viwoihu-
lika, Mwenembago kokwiza na kuisola
imbuli ya Mulungu ihandigwe mgati
yao. 16 Wanhu wayagwe walinga kamba
mbeyu zilagalile muulongo uli na mabwe.
Woihulika imbuli ya Mulungu, na kipigiti
kikija woibokela mkudeng'ha. 17 Ila hai-
wengila mgati ng'hani avo haikala kipigiti
kitali. Uhalawila mgayo ama kugazigwa
sama ya imbuli ya Mulungu, woileka
hima. 18 Wanhu wayagwe walinga kamba
mbeyu zilagalile mmizomola. Wanhu
wano iwo waihulike imbuli ya Mulungu,
19 ila mzahimzahi wa ulumwengu uno,
kunogela mali na msulukilo wa vinhu
bwando viyagwe mmioyo yao voizingiliza
imbuli ya Mulungu, avo hawalela mujo.
20 Ila wanhu wayagwe walinga kamba
mbeyu zilagalile muna ulongo unogile.
Waihulika imbuli ya Mulungu na wait-
ogola na kulela mujo, wayagwe mal-
ongo madatu, wayagwe malongo sita na
wayagwe mia."

Kiwenge Kigubikigwe (Luk. 8:16-18)

21 Yesu kagendelela kulonga, "Vino
kuna munhu yogala mng'anda kiwenge
na kukigubika na kinongo ama kukika
hauvungu wa lusazi? Nokona si vivo!
Kokika mkingolobweda. 22 Kinhu cho-
chose kifisigwe chovumbuligwa, na kinhu
chochose kigubikigwe chogubuligwa.
23 Munhu yali na magwiti na yahulike."
24 Vivija kawalongela, "Gagelegezeni
ng'hani gaja gomuhulika! Mhima iija yon-
damuwapimile wayagwe, iyo mhima yon-
dampimilwe mweye, tena yobanziliza.
25 Waja wali na kinhu wokongezeligwa,
na waja walibule kinhu, wobokigwa hata
kija ikinhu kidodo kiwalinacho."

Hala da Mbeyu Ikota

26 Yesu kagendelela kulonga, "Un-
dewa wa Mulungu ulinga na munhu
yomiza mbeyu mumgunda wake. 27 Ikilo
kowasa na imisi kameso, kipigiti kino
chose zimbeyu zozuka na kukula. Ila
mwenyego havimanya mbuli zino vuzi-
tendeka. 28 Ulongo wenyego woutenda
umche ukule na kulela. Wosonga koneka
umche, abaho matepo, abaho ngano
muna imikungwi. 29 Ngano ihakangala,
iyo imunhu kosonga kusenga na zele jake,
kwavija kipigiti cha kusenga kivika."

Hala da Mbeyu ya Haladali (Mat. 13:31-32, 34; Luk. 13:18-19)

30 Yesu kalonga, "Undewa wa Mulungu
tuulinge na choni? Tuulonge mdihala
jaki? 31 Ulinga kamba munhu yasolile
mbeyu ya haladali, mbeyu ndodo ku-
bita mbeyu zose muulumwengu, na kuz-
ihanda muisi. 32 Mkipigiti kiguhi yokula

yowa biki kulu ng'hani kubanza mibiki yose na kulava mitambi mikulu mbaka ndege wokwiza na kuzenga mvulu zao muna imbeho yake."

33 Yesu kawapetela wanhu mbuli zake mmahala bwando galingile na gano. Kawalongela kamba viwadahile kuvitanga. 34 Halongile nao chochose bila mahala. Ila viyakalile yeiyeka na wanahina zake, kawalongela kila kinhu.

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba (Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

35 Ichungulo ya zua didija, Yesu kawalongela wanahina zake, "Tuloke mwambu wa ikabili wa idilamba." 36 Avo wadileka dale da wanhu, wanahina wengila mngalawa ija Yesu yaakalile yeshile kukala, wamsola wachola hamoja nayo. Ngalawa ziyagwe vivija zikala bahaja. 37 Baho dilawilila kukuzumbi, na mawimbi gasonga kuikunhiza ingalawa, avo isonga kumema mazi. 38 Yesu kakala kukisogo mwa ingalawa kawasa kuno pala jake kasagamila muna umto. Wanahina wamulamusa wamulongela, "Mkulufunzi! Hukona vihile vitulonda kudanganhika?"

39 Yesu kema wima kadikomhokela dibeho, yolonga, "Nyamala!" Na kagalongela ga mawimbi, "Ituze!" Beho dinyamala, na kukala hapozike. 40 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, "Habali mkona bwembwe? Mng'hali mwabule nhamanila?"

41 Ila wakala wodumba ng'hani na wakala wokiilongela, "Munhu waki ino? Hata beho na mawimbi vomuhulika!"

5

Yesu Komuhonya Munhu yali na Vinyamkela (Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

1 Yesu na wanahina zake wavika mwambu uyagwe wa Idilamba da Galilaya muisi ya Gelasi. 2 Kipigiti kikija Yesu viyahumuluke muna ingalawa, munhu yali na vinyamkela kulawa kuna gamapanga hima kamwizila. 3 Munhu ino kakala yokala kuna gamapanga, haduhu munhu yadahile kumfungiliza hata na mnyolo. 4 Mianza bwando wamdaza gamagulu na makono gake na mhikwi na minyolo, ila kaitola iminyolo na kuzibena zimhikwi ziwamdazile mmagulu gake. Haduhu munhu yakalile na mbavu za kumgoga. 5 Imisi na ikilo kakala yoembea mmapanga na m'vigongo yoguta nyangi na kuikanhakanha na mabwe.

6 Viyamuwene Yesu yang'hali kutali, kamkimbilila, kamfugamila mavindi, 7 kaguta lwangi, kalonga, "Yesu, Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani! Konilonda choni? Mtwaga da Mulungu, nokuyalalila, sambiungaze!" 8 Kalonga vino kwavija Yesu kakala yomulongela, "Kinyamkela, mulawe munhu ino!"

9 Avo Yesu kamuuza, "Twaga jako dijo dilihi?"

Ija imunhu kamwidika, "Twaga jangu 'Dale' kwavija twa bwando!" 10 Kagendelela kumuyalalila Yesu sambiyawawinge walawe muisi ija.

11 Kukala na dale kulu da mitumbi behi na haja, woja hana ikigongo. 12 Avo ivinyamkela wamuyalalila Yesu wolonga, "Tugale ha imitumbi, na utuleke tukaingile." 13 Yesu kawaleka wachole, na ivinyamkela wamulawa munhu ija na kuiingila imitumbi. Dale jose da imitumbi divikila alufu mbili, dihumuluka mdigema, dingila mdilamba na kudanganhikila mmazi.

14 Wachunga wa imitumbi wakimbila, wabwililisa mbuli zija mkiwambo na mmigunda. Wanhu wachola kulola kija kilawilile. 15 Viwavikile ha Yesu, wamona munhu ija yakalile na dale da vinyamkela, kakala hasi, kavala na yali na nzonzi zake, na wanhu wose wona bwembwe. 16 Waja wagonile gaja wawalongela wanhu gaja gamulawilile ija imunhu yali na vinyamkela na mbuli za ija imitumbi.

17 Avo wanhu wamulongela Yesu yasegele muundewa wao.

18 Yesu viyakwelile mngalawa, ija imunhu yakalile na vinyamkela kaiyalala yomulongela, "Nolonda tuchole tose."

19 Ila Yesu kamgomesa, kamulongela, "Genda hakae yako mmulango wako na uwalongele mbuli zose zayakutendele Mndewa na vija viyakonele bazi."

20 Avo munhu ija kasegela kachola
muna iviwambo longo dimwe vikemigwa
Dekapoli, yopeta gaja Yesu gayamtendele.
Na wanhu wose wahulike wakanganya
ng'hani.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu
(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

21 Yesu kakwela kabili muingalawa,
kabweleganya mwambu uyagwe wa
idilamba, ako dale kulu da wanhu
kudiilundize muimhwani dimzunguluka
heyo. 22 Mkulu imwe wa ing'anda ya
nhambiko, yokemigwa Yailo, kavika.
Viyamonile Yesu, kaibwanha hasi ha
magulu gake, 23 kaiyalala kamulongela
yomgong'ondeza, "Mndele wangu im-
dodo mtamu ng'hani. Avo izo umwikile
makono gako yahone!"
24 Avo Yesu kachola nayo. Wanhu
bwando wamkoleleza wakala wokiiba-
bana nayo ng'ambu zose.
25 Bahaja kukala na mtwanzi yakalile
na utamu wa kutumika mkipigiti cha
milao longo dimwe na mibili. 26 Kakala
yagangigwe na mafundi bwando, kasa
hela zake zose, na utamu wake ugen-
delela kongezeka ng'hani. 27 Viyahulike
singilimo za Yesu, kengila mdidale da
wanhu hachugu cha Yesu na kudikwasa
valo jake. 28 Kwavija kalonga munda
kwa munda, "Nihakwasa vivalo vake,
nohona."
29 Bahaja kutumika kuleka, na kakiihu-
lika mulukuli lwake kamba kahonyigwa
utamu wake. 30 Bahaja Yesu kavitanga
kamba mhiko zimulawa, avo kawahin-
dukila didale da wanhu kawauza, "Yalihi
yakwasile vivalo vangu?"
31 Wanahina zake wamwidika,
"Kowona wanhu viwakumemele, habali
uuza yalihi yakukwasile?"
32 Ila Yesu kagendelela kulolesa, ya-
mone yatendile vija. 33 Mtwanzi ija
kagatanga gaja gamulawilile, avo keza
yogudema kuno yokona bwembwe, kaib-
wanha hasi ha magulu gake, kamulon-
gela ikweli yose. 34 Yesu kamulongela,
"Mndele wangu, nhamanila yako ikuho-
nya. Genda mditindiwalo na utamu wako
uhone."
35 Yesu viyakalile yolonga vija, weza
wasenga kulawa kung'anda ya Yailo wa-
mulongela, "Mndele wako kadangan-
hika. Habali ugendelela kumgaza mkulu-
funzi?"
36 Yesu hagategeleze gaja iwasenga
gawalongile, ila kamulongela Yailo, "Sam-
biudumbe, tamanila tu." 37 Abaho, Yesu
hamtogoze munhu yoyose yachole nayo
ila Petulo, Yakobo, na Yohana ndugu yake
Yakobo. 38 Wavika hang'anda ya Yailo,
Yesu kona kiyahiyahi na wanhu wolila
na kulombokeza. 39 Kengila mng'anda
na kuwalongela, "Kiyahiyahi chose kino
cha choni? Habali mulila? Mwana
hadanganhike ino, ila kawasa!"
40 Wamseka, avo kawalava kunze
wose, kawasola tata na mama wa
imwana na wanahina zake wadatu,
abaho, wengila kugati kuyatambalikigwe
imwana. 41 Kamgoga mkono na kumu-
longela, "Talita komu!" Nhegulo yake,
"Mndele, nokulongela, lamuka!"
42 Kipigiti kikija ija imndele kenuka,
kasonga kutembela, kwavija kakala na
milao longo dimwe na mibili. Vigalawilile
gano wanhu wakanganya ng'hani. 43 Ila
Yesu kawagomesa yowagong'ondeza,
sambiwamulongele munhu yoyose,
abaho, kawalongela, "Mgweleleni kinhu
cha kuja."

6

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

1 Yesu kahalawa haja kabwela haki-
wambo cha hakae yake, na wanahina
zake wamkweleleza. 2 Muna Dizua da
Mhumulo Yesu kasonga kufundiza muna
ing'anda ya nhambiko, kukala na wanhu
bwando, na viwamuhulike, wanhu wose
wakanganya, walonga, "Kagapata kwahi
mafundizo gano gose? Na ng'hungwe
yaki ino yagweleligwe, na kodahaze ku-
tenda mizonza? 3 Ino sio salamala,
mwanage Maliamu, na mkulu wao kina
Yakobo, Usufu, Yuda, na Simoni? Na
walumbu zake si wano wokala bahano?"
Avo wamulema.

4 Yesu kawalongela, “Wahokozi
wohishimilwa kila hanhu, ila hawahishim-
ilwa m'viwambo vao wenyego na
mwa wandugu zao na mmilango yao
wenyego.”
5 Hadahile kutenda mizonza yoyose
haja, ila kawekila makono gake watamu
wabili wadatu kawahonya. 6 Kakanganya
ng'hani, avija wanhu wa haja viwalibule
nhamanila.

Yesu Kowatuma Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Abaho, Yesu kachola kuna iviwambo
vizunguluke haja, yowafundiza wanhu.
7 Yesu kawakema wanahina longo
dimwe na wabili hamoja, na kawatuma
wabiliwabili. Kawagwelela udaho wa
kuwinga vinyamkela 8 na kawalagiza,
yowalongela, “Sambimsole kinhu cho-
chose mmwanza wenu, ila fimbo iiyeka.
Sambimsole mkate, mkoba, ama hela.
9 Valeni ng'hwabasa, ila sambimpape
kivalo kiyagwe.” 10 Vivija kawalon-
gela, “Hanhu hohose hondam'bokeligwe,
kaleni baho mbaka vondamsegele.
11 Kamba muhengila mkiwambo na
wanhu wahalema kuwabokela ama
wahalema kuwategeleza, segeleni na
kung'unheni timbwisi dili mmagulu genu.
Iyo yowa nzuma yao!”
12 Avo wachola na kuwapetela wanhu
waleke vilozo vao. 13 Wawinga
vinyamkela bwando, na kuwabakaza
mavuta ga mizaituni watamu na kuwa-
honya.

Yohana M'batiza Kodanganhika
(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

14 Mndewa Helode Antipa,* mtawala
wa Galilaya, kazihulika mbuli zino,
kwavija sang'hano za Yesu zenela kila
hanhu. Wanhu wayagwe walonga,
“Yohana M'batiza kazuka. Kino kicho
kilamso kana mhiko zino za kutenda
mizonza.”
15 Wayagwe walonga, “Ino iyo Eliya.”
Na wayagwe walonga, “Ino iyo
muhokozi yalingile kamba imwe wa
wahokozi wa umwaka.”
16 Helode viyahulike, kalonga, “Ino iyo
Yohana M'batiza! Nimkanhile pala jake,
kawa mgima kabili!”
17 Kwavija Helode mwenyego kakala
yalagize Yohana yagogigwe, abaho,
yageligwe mkifungo. Katenda vino sama
ya Helodia mtwanzi wa Filipo mkulu
wake, ayo yakalile yamsolile. 18 Kwavija
Yohana kakala yananahile kumulongela
Helode, “Havilumbile gweye kumsola
mtwanzi wa mkulu wako Filipo.”
19 Avo Helodia kamwihila Yohana,
kalonda kumkoma, ila hadahile.
20 Helode kamdumba Yohana kwavija
kavitanga kamba Yohana hakalile munhu
kizenzeleganye na kakala munhu wa
Mulungu, avo kamwimiliza. Kanogelwa
kumtegeleza, ila yehesha kumtegeleza
kakala yogaya ng'hani mkugelegeza, ila
kipigiti chose kakala yomtegeleza.
21 Hakimambukizo, Helodia kapata
nzila. Dikala zua da ng'humbukila ya
mvumbuka ya Helode, kipigiti Helode
vayawatendele lusona wakulu wose wa
silikali, wakulu wa asikali, na wakulu
wa wenekae wa Galilaya. 22 Mndele
wa Helodia kengila na kuvina, Helode
na iwahenza wakalile baho wanogelwa
ng'hani. Avo mndewa kamulongela ija
imndele, “Nipule kinhu chochose chuu-
londa, nokugwelela.” 23 Mkuiduila kamu-
longela, “Nokugwelela kinhu chochose
chondaunipule, hata lwenza lwa undewa
wangu.”
24 Avo ija imndele kalawa kunze ku-
muuza mamaake, “Nikapule choni?”
Na heyo kamulongela, “Pala da Yohana
M'batiza.”
25 Ija imndele kabwela hima ha mn-
dewa na kupula, “Nolonda unigwelele
sambisambi pala da Yohana M'batiza
muna ulungo!”
26 Mndewa kona giogio ng'hani, ila
sama ya kiduilo chayaiduile na sama ya
iwahenza wakalile haja hameza, hadahile
kulema. 27 Avo kamulagiza asikali
yomkomhokela yagale pala da Yohana.
Asikali kachola mding'anda da kufungila
wanhu, na kukanha pala da Yohana.

* **6:14** Mndewa Helode Antipa kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

28 Abaho, kadigala mulungo na kumg-
welela imndele, na heyo kamgwelela ma-
maake. 29 Wanahina wa Yohana viwahu-
like gano, weza kulusola lukuli lwake na
kuluzika.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando
(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

30 Iwatumigwa wa Kilisto wabwela
waiting'hana na Yesu wamulongela gose
gawatendile na kufundiza. 31 Kukala
na wanhu bwando wayagwe wokwiza
na wayagwe wochola mbaka Yesu na
wanahina zake hawapatile hata kipigiti
cha kuja. Avo Yesu kawalongela, "Tusege-
leni tuchole hanhu ha kifiso, muhumule
kidogo." 32 Avo wakwela mngalawa wa-
songa kusegela weiyeka, wachola hanhu
ha kifiso.
33 Wanhu bwando wawona vowosegela,
mkipigiti kiguhi wawatanga, avo wanhu
kulawa m'viwambo vose wakimbila na
magulu na walongola kuvika hanhu
hayakalile yochola Yesu na wanahina
zake. 34 Yesu viyahumuluke muna in-
galawa, kajona dale kulu da wanhu,
kawonela bazi mmoyo kwavija wakala
kamba ng'hondolo walibule mchunga.
Avo kasonga kuwafundiza vinhu bwando.
35 Zua vidiswile, wanahina zake wamc-
holela wamulongela, "Zua diswa na hano
hatuli twa muluwala, 36 walongele wanhu
wachole mmigunda na m'viwambo va
mmabehi giladi wakagule vinhu vakuja."
37 Yesu kawedika, "Wagweleleni
mwenye vinhu vakuja."
Na hewo wamuuza, "Kolonda tuchole
tukawagulile mikate ya kitumetume cha
munhu cha milenge minane tuwagwelele
waje?"
38 Avo Yesu kawauza, "Mikate mingahi
imulinayo? Gendeni mkalole."
Viwayonile, wamulongela, "Ilibaho
mikate mitano na somba wabili."
39 Abaho, Yesu kawalongela wanahina
zake wawagole wanhu wose muna
gamadale na kuwalongela wakale hasi
muluzondo. 40 Avo wanhu wakala hasi
mmadale ga wanhu miamia na wanhu
malongo matanomatano. 41 Abaho, Yesu
kaisola ija imikate mitano na iwasomba
wabili, kalola uchana kuulanga, na
kamgwelela hewela Mulungu. Kaimogola
imikate na kuwagwelela wanahina zake
wawagolele wanhu. Vivija kawagolela
iwasomba wabili wanhu wose. 42 Wanhu
wose waja na kwiguta. 43 Abaho,
wanahina wadondola migelo longo
dimwe na mibili ya imikate na iwasomba
wasigale. 44 Mheta ya wambigalo wadile
wakala alufu tano.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Yoh. 6:15-21)

45 Bahaja Yesu kawalongela wanahina
zake wakwele muingalawa walongole
kuchola Betisaida, mwambu uyagwe
wa idilamba, kipigiti heyo vayakalile
yowalaga wanhu. 46 Viyeshile kuwalaga
iwanhu, kachola hakigongo kutam-
bika. 47 Viivikile ichungulo, ngalawa
ikala hadidindi da idilamba, kipigiti
Yesu viyakalile yeiyeka mulusanga.
48 Kawona wanahina zake wogaya
kuzikunhiza zinyiko kwavija wakala
wochola kudilawa beho, avo mkipigiti
cha hagatigati ya nzogolo zikwika na
imitondo, kawacholela yotembela uchana
ya igamazi. Kalonda kuwabita, 49 ila
wamona yotembela uchana ya igamazi.
Watoa nyangi wagiza wona mzimu.
50 Wose viwamuwene wona bwembwe.
Bahaja Yesu kawalongela, "Iyo nie,
sambimdumbe." 51 Abaho, kakwela mn-
galawa hamoja nao, na dibeho dinya-
mala. Wanahina zake wakanganya
ng'hani. 52 Kwavija hawakitangile kil-
amso cha kuwagwelela mandia wanhu
alufu tano, nzonzi zao hazigogile gaja.

Yesu Kowahonya Watamu hiko Genesaleti
(Mat. 14:34-36)

53 Waloka idilamba na wavika muisi
ya Genesaleti, aho hawaitatilize ngalawa
yao. 54 Viwahumuluke mngalawa
bahaja wanhu wamtanga Yesu. 55 Avo
wanhu wakimbila muna iisi yose,
wasonga kuwagala watamu mmachela
kokose kuwamuhulike. 56 Na kila
hanhu Yesu kuyacholile m'viwambo,
mmiwambo, ama mmigunda, wanhu

wawasola watamu wawagala hadisoko na wamuyalalila womulongela yawaleke wakwase hata lugigo lwa kivalo chake, na wose wakwasile wahona.

7

Mafundo ga Wahenga (Mat. 15:1-9)

1 Mafalisayo wayagwe na wafundiza Malagizo ga Musa walawile Yelusalemu weza wailundiza haulongozi wa Yesu. 2 Wona wanahina wayagwe wa Yesu woja vakuja kuno makono gao ganyolodoke, kwavija gakala hagananavigwa.

3 Kwavija Mafalisayo na Wayahudi wose, hawaja mbaka wasunguse ng'hani makono gao kamba viilondigwa, sama ya kuwinza mafundo ga wahenga zao. 4 Hawaja kinhu chochose kilawa hadisoko mbaka wakisuluze. Na wawinza mafundo bwando gawabokele kulawa mwa wahenga zao, kamba vija, kusuluza vikasi, viteleko, na via va shaba.

5 Avo, Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wamuuza Yesu, "Habali wanahina zako hawagawinza mafundo gatufundizigwe na wahenga, ila woja na makono ganyolodoke?"

6 Yesu kawedika yolonga, "Muhokozi Isaya kahokola goya viyahokole yowalonga mweye! Mweye videlenya, kamba vija viyandike,

'Wanhu wano wonihishimila mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.
7 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo ga wanhu
kamba Malagizo gangu!'

8 Mzika hamgwazo ndagizi za Mulungu, na mgawinza mafundo ga wanhu."

9 Yesu kagendelela kulonga, "Muna ubala wa kuzilema ndagizi za Mulungu giladi mgatunize mafundo genu wenyego. 10 Musa kalagiza, 'Wahishimile tataako na mamaako,' na 'Munhu yoyose yomulonga vihile tataake ama mamaake, yakomigwe.' 11 Ila mweye mofundiza kamba, kamba munhu kana kinhu cha kumgwelela tata ama mamaake, ila yahalonga, 'Kinhu kino kicho Kolubani,' nhegulo yake, 'Nhosa ya Mulungu,' 12 avo halondigwa kuwataza mkuwagwelela vinhu tata na mamaake. 13 Vino vivo mafundo gamuwafundiza wanhu vigobeza mbuli za Mulungu. Na kuna vinhu viyagwe bwando kamba vino vimtenda."

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke (Mat. 15:10-20)

14 Abaho, Yesu kadikema kabili didale da wanhu, kawalongela, "Nitegelezeni na m'vitange. 15 Haduhu kinhu kimwingila munhu kulawa kunze chondakimtende munhu yanyolodoke. Ila kija kimulawa munhu, kicho kimtenda munhu yanyolodoke." 16 Munhu yali na magwiti ga kuhulika, na yahulike!

17 Viyadilekile didale da wanhu na kwingila mng'anda, wanahina zake wamulonda yawalongele goya hala dino. 18 Yesu kawalongela, "Na mweye vivija hamnavitanga? Ham'vimanya kamba kinhu chochose kingila mgati mwa munhu kulawa kunze hakidaha kumnyolodosa, 19 kwavija hakimwingila mmoyo, ila mmunda, abaho, chochola kucholo?" Viyalongile vino, Yesu kavilonga vakuja vose vidigwe.

20 Yesu kagendelela kulonga, "Kija kimulawa munhu kicho kimtenda yanyolodoke. 21 Kwavija kulawa mgati ya umoyo wa munhu, molawa ngelegeza zihile, ugoni, ubavi, kukoma, 22 ugoni, ugila, kutenda gehile, sulukila ya ugoni, uzenzeleganye, sulukila za kulonda vinhu bwando, migongo, kuilonga vihile, magoda, na ubozi. 23 Mbuli zose zino zihile zilawa mgati mwa munhu na zizo zimtenda yanyolodoke."

Mtwanzi wa Kimhazi Yali na Nhamanila (Mat. 15:21-28)

24 Yesu kalawa kachola muisi ili behi na wambo da Tilo. Kengila muna ing'anda imwe na halondile munhu yoyose yavitange kamba kahaja, ila hadahile kuifisa. 25 Mtwanzi imwe, mndele wake yakalile na kinyamkela,

kahulika mbuli za Yesu, hima kamwizila kamfugamila mavindi haulongozi wake.
26 Mtwanzi ija kakala Mmhazi, yaleligwe ng'ambu ya Foinike muisi ya Silia. Kaiyalala yomulongela Yesu yamuwinge ikinyamkela yam'vamhile mndele wake.
27 Ila Yesu kamwidika, “Beta tanhu iwana wegute. Havinogile kusola mandia ga wana na kuwagwelela umbwa.”
28 Ija mtwanzi kamwidika, “Mndewa! Hata umbwa woja vakuja viwasigaze iwana hasi ya imeza.”
29 Avo Yesu kamulongela, “Sama ya mbuli zako zino, genda ukae kom'vika kinyamkela kamulawa mndele wako!”
30 Kachola ukae kam'vika mwanage yawasile mulusazi, na kweli kinyamkela kamulawa.

Yesu Komuhonya Munhu Kinziwi na Bubui

31 Abaho, Yesu kasegela muna iisi ya Tilo, kachola Lamba da Galilaya kubitila Sidoni mbaka muisi ya viwambo longo dimwe vikemigwa Dekapoli.
32 Wanhu wamgalila munhu yakalile kinziwi na bubui, wamuyalalila Yesu yamwikile makono gake.
33 Yesu kamsola yeiyeka, kamgala kutali na ididale da wanhu, kagela vidole vake mmagwiti ga ija imunhu, kazenha vizite, abaho, kalukwasa lulimi lwake.
34 Abaho, Yesu kalola uchana kuulanga, kabweza mhumuzi, na kumulongela ija imunhu, “Efata!” Nhegulo yake, “Vuguka!”
35 Bahaja munhu ija magwiti gake gahulika, kigagaziko chake kisegezigwa, avo kasonga kulongelela bila kugaya.
36 Abaho, Yesu kawagong'ondeza wanhu sambiwamulongele munhu yoyose mbuli ija. Ila avija viyakalile yowagong'ondeza ng'hani vivo vowokala wobwililisa ng'hani.
37 Wanhu wose wahulike wakanganya ng'hani na walonga, “Kila kinhu kotenda goya! Kawatenda hata vinziwi wahulike na mababui walonge!”

8

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Alufu Nne
(Mat. 15:32-39)

1 Mazua madodo hamwande, dale kulu diyagwe da wanhu waiting'hana hamoja. Wanhu wakala wabule kinhu chochose cha kuja, Yesu kawakema wanahina zake kawalongela,
2 “Nowonela bazi wanhu wano, kwavija wakala na nie mazua madatu, na kipigiti kino wabule kinhu cha kuja.
3 Nihawalongela wachole mkae zao na nzala, wosinduka mnzila, kwavija wayagwe walawa kutali.”
4 Wanahina zake wamuuza, “Muluwala luno kwahi munhu kondayazahile mandia ga kuwagwelela wanhu wose wano?”
5 Yesu kawauza, “Mikate mingahi imulinayo?”
Wamulongela, “Mikate saba.”
6 Yesu kadilongela didale da wanhu dikale hasi. Abaho, kaisola ija imikate saba, kalonga hewela ha Mulungu, kaimogola na kuwagwelela wanahina zake wawagolele iwanhu, na wanahina watenda kamba viwalagizwe.
7 Vivija wakala na visomba vidogodogo. Yesu kalonga hewela ha Mulungu, vivija kawalongela wanahina zake wawagolele iwanhu.
8 Wanhu wose waja weguta, wanahina zake wadondola, wamemeza migelo saba ya vakuja visigale!
9 Wakala wanhu alufu nne. Yesu kawalaga iwanhu wachole kumwao.
10 Kipigiti kikija kakwela mngalawa hamoja na wanahina zake wachola muisi ya Dalumanuta.

Mafalisayo Wolonda Mzonza
(Mat. 12:38-42; 16:1-4)

11 Mafalisayo wamcholela Yesu wasonga kuibamilila nayo. Wamwikila vitega wamulonda yatende mzonza wone kamba Mulungu kamtogola.
12 Ila Yesu kabweza mhumuzi, kalonga, “Habali wanhu wa mazua gano wolonda mzonza? Haduhu, nowalongela! Haduhu ikweli yondamgweleligwe!”
13 Abaho, kawaleka, kakwela muna ingalawa na kasonga kuloka mwambu uyagwe wa idilamba.

Mela da Mafalisayo na da Helode
(Mat. 16:5-12)

14 Wanahina wakala waisemwile kusola mikate na wakala na mkate umwe mngalawa.
15 Yesu kawazuma, kawalongela,

“Iteganyeni na mela da Mafalisayo na
mela da Helode.”*
16 Wasonga kuilongela wenyego kwa
wenyego, “Kolonga vino kwavija twabule
mikate.”
17 Yesu kagatanga gaja gawakalile wo-
longa, avo kawauza, “Habali mulongelela
avija vimulibule mikate? Ham'vimanya
ama hamnavitanga? Mwabule nzonzi?
18 Muna meso ila hamulola? Muna mag-
witi ila hamuhulika? Muisemwa 19 avija
viniimogole imikate mitano na kuwag-
welela wanhu alufu tano, migelo mingahi
ya imikate isigale imdondole?”
Wamwidika, “Longo dimwe na mibili.”
20 Yesu kawauza kabili “Na vinimogole
imikate saba na kuwagwelela wanhu
alufu nne, migelo mingahi imemile ya
imikate isigale imdondole?”
Wamwidika, “Saba.”
21 Yesu kawauza, “Mng'hali hamnavi-
tanga?”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu ako Betisaida

22 Wavika Betisaida, wanhu wamgala
munhu kimbugumbugu ha Yesu, wa-
muyalalila yamkwase. 23 Yesu kamgoga
mkono ija imunhu kimbugumbugu, kam-
gala kutali na ikiwambo. Kamtemela
visite mmeso, abaho, kamwikila makono
gake, kamuuza, “Kodaha kulola kinhu
chochose?”
24 Ija imunhu kalola uchana kalonga,
“Nowona wanhu, ila wokoneka kamba
mibiki itembela.”
25 Yesu kamwikila makono mwanza
uyagwe mmeso, mwanza uno kaiyoha
kubunhula, na meso gake gananazuka,
kadaha kulola goya kila kinhu.
26 Abaho, Yesu kamulagiza yachole ukae
yomgong'ondeza, yolonga, “Sambiubwel-
eganye muna ikiwambo.”

Petulo Komulonga Yesu
(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

27 Abaho, Yesu na wanahina zake wa-
chola kuna iviwambo behi na Kaisalia
Filipi. Viwakalile mnzila kawauza, “Non-
geleni, wanhu wolonga nie iyo munhu
yalihi?”
28 Wamwidika wolonga, “Wayagwe
wolonga gweye iyo Yohana M'batiza,
wayagwe wolonga gweye iyo Eliya,
wayagwe wolonga gweye iyo imwe wa
wahokozi.”
29 Yesu kawauza, “Na mweye molonga
nie iyo munhu yalihi?”
Petulo kamwidika, “Gweye iyo Kilisto
yasaguligwe na Mulungu.”
30 Abaho, Yesu kawalagiza, “Sambim-
mulongele munhu yoyose mbuli zino.”

Yesu Kolonga Avija Vondayagaye na Kudanganhika
(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

31 Abaho, Yesu kasonga kuwafun-
diza wanahina zake kawalongela,
“Nie, Mwana wa Munhu, nolondigwa
nigazigwe ng'hani na kulemigwa na
wakulu, wakulu wa wakulu wa
nhambiko, na wafundiza Malagizo ga
Musa. Nokomigwa, ila mazua madatu
hamwande nozuka nowa mgima kabili.”
32 Kawalongela kinaganaga. Avo Petulo
kamsola kamgala hamgwazo kasonga
kumkomhokela. 33 Ila Yesu kahinduka
kukisogo, kawalola wanahina zake na
kumkomhokela Petulo, yolonga, “Segela
hamwangu, Mwenembago! Ngelegeza
zako hazilawa ha Mulungu ila zolawa
mwa wanhu.”
34 Abaho, Yesu kadikema ididale da
wanhu hamoja na wanahina zake kawa-
longela, “Kamba munhu yahalonda kuwa
mwanahina wangu, yaibele mwenyego,
yaidikwe msalaba wake yanikoleleze.†
35 Kwavija munhu yoyose yahalonda
kuukombola ugima wake kowagiza, ila
munhu yoyose yowagiza ugima wake,
sama yangu nie na sama ya Usenga
Unogile, koukombola. 36 Vino wanhu
wokwing'higwa choni kamba wahag-
weleligwa vinhu vose vili muisi, abaho,
wawagize ugima wao? Nokona haduhu!
37 Haduhu kinhu chondawalave wabweze
ugima wao. 38 Ihawa munhu yahany-
onela kinyala nie na mafundo gangu mwa
wanhu wano walibule bwembwe da Mu-
lungu na mmazua gano gehile, avo nie,
Mwana wa Munhu, nomonela kinyala

* **8:15** Helode kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu. † **8:34** Yanikoleleze nhegulo yake yaitogole migayo sama ya Yesu Kilisto.

munhu hiyo vondanize muna iyenzi ya Tata wangu hamoja na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wang'alile.”

9

1 Yesu kagendelela kulonga, “Nowalongela ikweli, hana wanhu hano hawadanganhika mbaka wawone Undewa wa Mulungu ukwiza na mhiko.”

Kugaluka kwa Yesu
(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

2 Vigabitile mazua sita, Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana, kakwela nao kukigongo kitali weiyeka. Yesu kagaluka haulongozi wao. 3 Vivalo vake vinang'hazika! Vikala vizelu, haduhu munhu yoyose muulumwengu yahadahile kuvisuluza kamba vija. 4 Abaho, waja wanahina wadatu wamona Eliya na Musa wolongelela na Yesu. 5 Petulo kamulongela Yesu, “Mkulufunzi, vinoga tweye tukale hano, tuzenge vizewe vidatu, kimwe chako, kiyagwe cha Musa, na kiyagwe cha Eliya.” 6 Petulo haditangile da kulonga kwavija heyo na wayage wakala wokona bwembwe.

7 Abaho, dilawilila wingu diwagubika, na dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu, dilonga, “Ino iyo Mwanangu yanogele, mtegelezeni heyo!” 8 Himahima walola kuno na kuno, hawamuwene munhu yoyose, ila Yesu yeiyeka hamoja na hewo.

9 Viwakalile wohumuluka mkigongo, Yesu kawalagiza, yowalongela, “Sambimmulongele munhu yoyose gaja gamonile, mbaka nie, Mwana wa Munhu, vondanizuke kulawa mkudanganhika.”

10 Wagatogola malagizo gake, ila wenyego kwa wenyego wasonga kuigela msego mbuli ija, wokiiuza, “Kuzuka kulawa mkudanganhika ndo choni?” 11 Na hewo wamuuza Yesu, “Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga tanhu yeze Eliya?”

12 Yesu kawalongela, “Vivo! Eliya kolongola kwiza, giladi yeke goya kila kinhu. Habali Nyandiko Zing'alile zolonga kamba Mwana wa Munhu kogazigwa ng'hani na kulemigwa? 13 Ila nowalongela kwa vovose, Eliya keza kesha, na wanhu wamtendela kamba viwalondile, kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga.”

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a)

14 Viwaiting'hanile na iwanahina wayagwe, wajona dale kulu da wanhu diwazunguluka wanahina zake na wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa wokiibamilila. 15 Waja iwanhu viwamuwene Yesu, wakanganya ng'hani na wamkimbilila wamulamsa. 16 Yesu kawauza wanahina zake, “Moibamilila choni?”

17 Munhu imwe muna ididale da wanhu kamulongela, “Mkulufunzi, nimgala mmhale wangu kumwako, kwavija kana kinyamkela na hadaha kulonga. 18 Yaham'vamhila, kom'bwanha hasi na kolawa holovu mmulomo na kugegedula meno gake na kugangamala lukuli lwake lose. Niwalongela wanahina zako wamuwinge ikinyamkela, ila walemelwa.”

19 Yesu kawalongela, “Mweye wanhu mulibule nhamanila! Nokala namwe mbaka zua jaki? Nowazaganya mbaka zua jaki? Nigalile hano immhale!” 20 Wamgala ha Yesu.

Kinyamkela viyamonile Yesu, bahaja kamgela kisango, kabwanhika hasi yobimbilika kuno holovu dimulawa mmulomo. 21 Yesu kamuuza tata wa imwana ija, “Kitamu kino kimsonga mazua gaki?”

Na heyo kamwidika, “Songela udodo wake. 22 Mianza bwando kinyamkela kalonda kumkoma mkumulagazila hamoto na mmazi. Kamba vihadahika, utonele bazi na ututaze!”

23 Yesu kalonga, “Vihadahika! Gose godahika mwa imunhu yali na nhamanila.”

24 Hima tata wa imwana kenula dizwi yolonga, “Notogola, nhaza niuhume ubezi wa nhamanila unilinayo!”

25 Yesu viyonile dale da wanhu dowakwenhukila, avo kamkomhokela ikinyamkela kalonga, “Gweye kinyamkela kinziwi na bubui, nokulongela umulawe mmhale ino na sambiumwingile kabili!”

26 Kinyamkela kaguta lwangi, abaho,
kamgela kisango na kumulawa. Mmhale
iyo koneka konga munhu yadanganhike,
na wanhu wose walonga, “Kadangan-
hika!” 27 Ila Yesu kamgoga mkono na
kamtaza kwinuka, na heyo kema wima.

28 Yesu viyengile mng'anda, wanahina
zake wamuuza kinyele, “Habali tweye
hatudahile kumuwinga kinyamkela ija?”

29 Yesu kawedika, “Kinyamkela kamba
ino kodaha kulawa kubitila nhambiko
iiyeka, haduhu nzila iyagwe.”

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadan-ganhike
(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45)

30 Yesu na wanahina zake wasegela
hanhu haja wagendelela na mwanza
wobitila muisi ya Galilaya. Yesu halondile
munhu yoyose yavitange hanhu hayali,
31 kwavija kakala yowafundiza wanahina
zake, yowalongela, “Nie, Mwana wa
Munhu, nogeligwa mmakono ga awo
wondawanikome. Ila gahabita mazua
madatu nozuka nowa mgima.”

32 Wanahina zake hawavitangile nheg-
ulo ya fundo dino, na wadumba ku-
muuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

33 Wavika Kapenaumu, viwengile
mng'anda Yesu kawauza wanahina zake,
“Mkala mkiibamilila choni mnzila?”

34 Ila hawamwidike, kwavija mnzila
wakala wokiibamilila wenyego kwa
wenyego yalihi yali mkulu. 35 Yesu
kakala hasi, kawakema wanahina zake
longo dimwe na wabili, kawalongela,
“Munhu yahalonda kuwa wa mwan-
duso kolondigwa yaibweze mwenyego
hachugu cha wanhu wose na yawe
mtumigwa wa wose.” 36 Abaho, kamsola
mwana, kamwimiza haulongozi wao.
Kamkumbatila, abaho, kawalongela,
37 “Munhu yoyose yom'bokela imwe wa
wana wano wadodo mtwaga jangu koni-
bokela nie, na munhu yoyose yonibokela
nie hanibokela nie niiyeka ila kom'bokela
ayo yanhumile.”

Munhu Yoyose Yalekile Kuihasanya na Tweye Ka Hamoja na Tweye
(Luk. 9:49-50)

38 Yohana kamulongela, “Mkulufunzi,
tumona munhu yowinga vinyamkela na
twaga jako, tumgomesa, kwavija halawa
mdidale jetu.”

39 Yesu kawalongela, “Sambimum-
gomese, kwavija haduhu munhu yotenda
mzonza mtwaga jangu, abaho, yanonge
vihile. 40 Munhu yoyose yalekile kui-
hasanya na tweye ka hamoja na tweye.
41 Nowalongela ikweli, kamba munhu
yoyose yahawagwelela mweye kikasi cha
mazi ga kung'wa, kwavija mweye mwa
wanhu wa Kilisto, kobokela maliho gake.

Vinhu Vimgeza Munhu Yengile M'vilozo
(Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

42 “Munhu yoyose yondayamtende
imwe wa wanhu wano wadodo yasegeze
nhamanila yake kumwangu, vihanogile
munhu ija yafungigwe msingo dibwe
kulu da kusiginhila na kwasigwa
m'bahali. 43 Avo kamba mkono wako
wokutenda gweye utenda vilozo, ukanhe!
Vinoga kumwako kwingila muugima
kuno ulibule mkono, kubanza kuwa na
makono gose mabili, abaho, wasigwe
kuzimu, 44 ako ‘kuna iwamhembele
hawafaga wondawawaje, na moto ha-
ufaga wondauwalukuze.’ 45 Na kamba
mgulu wako wokutenda gweye utende
vilozo, ukanhe! Vinoga kumwako
kwingila muugima kuno ulibule mgulu,
kubanza kuwa na magulu gose mabili,
abaho, wasigwe kuzimu, 46 ako ‘kuna
iwamhembele hawafaga wondawawaje,
na moto haufaga wondauwalukuze.’
47 Na kamba siso jako dokutenda gweye
utende vilozo, dilave! Vinoga kumwako
kwingila Muundewa wa Mulungu na siso
dimwe, kubanza kuwa na meso gose ma-
bili, abaho, wasigwe kuzimu, 48 ako ‘kuna
iwamhembele hawafaga wondawawaje,
na moto haufaga wondauwalukuze.’

49 “Kila munhu kong'alizwa na moto
kamba vija nhosa viing'alizwa na munyu.

50 “Munyu unoga, ila uhagiza kilandu
chake, kodahaze kuutenda unoge kabili?

“Muwe kamba munyu, mkale mditindiwalo wenyego kwa wenyego.”

10

Yesu Kofundiza Mbuli ya Nyasa (Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

1 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola muisi ya Yudea na kuloka mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani. Dale da wanhu bwando dimcholela kabili, na heyo kawafundiza kamba viyatendaga.
2 Mafalisayo wamcholela na wageza kumwikila vitega wamulongela, “Tulongele, Malagizo getu gomtogoza munhu kumwasa mtwanzi wake?”
3 Yesu kawedika, kuwauza, “Musa kawalagiza choni?”
4 Wamwidika wamulongela, “Musa katogoza munhu yamwandikile lupwilili lwa nyasa mtwanzi wake, abaho, yamwase.”
5 Yesu kawalongela, “Sama ya udala wa mioyo yenu Musa kawandikila ndagizi ino. 6 Ila songela haichanduso, ‘Mulungu viyasongile kulumba, kalumba mtwanzi na mbigalo.’ 7 ‘Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na mamaake na kuilumba na mwehe wake, 8 na wabili wano wowa lukuli lumwe.’* Avo si wabili tena ila lukuli lumwe. 9 Avo kiyalumbile hamoja Mulungu, munhu sambiyakimamazule.”
10 Viwengile mng'anda mwanza wa ikabili, wanahina zake wamuuza Yesu mbuli ija. 11 Yesu kawalongela, “Munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake na kusola mtwanzi iyagwe, komtendela ugoni mtwanzi wake. 12 Vivija mtwanzi yomwasa mbigalo wake na kusoligwa na mbigalo iyagwe, kotenda ugoni.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo (Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

13 Wanhu wamgalila Yesu wana wadodo yawekile makono gake, ila wanahina zake wawakomhokela. 14 Yesu viyawawene, kona lusango kawalongela, “Walekeni wana wadodo weze kumwangu, sambimuwagomese kwavija Undewa wa Mulungu wa sama ya wanhu kamba wano. 15 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yondayaleke kuubokela Undewa wa Mulungu kamba mwana mdodo hengila himo.” 16 Abaho, kawakumbatila waja iwana na makono gake, kawekila makono gake, na kuwamoteza.

Mgoli (Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

17 Yesu viyagendelele na mwanza wake, munhu imwe kamkimbilila, kamfugamila mavindi haulongozi wake, kamuuza, “Mkulufunzi Unogile, nhendeze giladi niubokele ugima wa digunge?”
18 Yesu kamuuza, “Habali ung'hema nie ninogile? Haduhu munhu yanogile ila Mulungu yeiyeka. 19 Kuzitanga ndagizi. ‘Sambiukome, sambiutende ugoni, sambiwibe, sambiulave usindila wa uvwizi, sambium'vwizile munhu yoyose, wahishimile tataako na mamaako.’ ”
20 Munhu ija kamulongela, “Mkulufunzi, higo gose nigatenda songela haudodo wangu.”
21 Yesu kamulola kamnogela, kamulongela, “Kuhungukilwa na kinhu kimwe. Genda ukaguze vinhu vose vuulinavo, abaho, zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, unikoleleze.” 22 Munhu ija viyahulike vija, kakunza kihanga kasegela kuno yokona giogio, kwavija kakala na mali bwando.
23 Yesu kazunguluka yowalola wanahina zake wose, kawalongela, “Vidala munhu mgoli kwingila muna Undewa wa Mulungu!”
24 Wanahina zake wasinhuka viwahulike mbuli zino, ila Yesu kagendelela kulonga, “Wanangu, vidala kwingila muna Uundewa wa Mulungu! 25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano, kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu.”
26 Wanahina zake wakanganya ng'hani na kukiiuza wenyego kwa wenyego, “Munhu yalihi yondayadahe kukomboligwa?”

* **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

27 Yesu kawalola, kawalongela, “Mwa
wanhu mbuli ino haidahika ila sio ha Mu-
lungu, kwavija ha Mulungu vinhu vose
vodahika.”
28 Abaho, Petulo kalonga, “Lola, tweye
tuleka vinhu vose na kukukweleleza gw-
eye.”
29 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, munhu yoyose yalekile ng'anda ama
ndugu zake ama lumbu zake ama ma-
maake ama tataake ama wanage ama
migunda sama yangu nie na sama ya
Usenga Unogile, 30 kobokela mkipigiti
kino mianza mia ya ng'anda, wandugu,
walumbu, mama, wana, na migunda,
na vivija mgayo, na mkipigiti kikwiza
kobokela ugima wa digunge. 31 Ila wanhu
bwando wali sambi haulongozi wowa
kuchugu, na wanhu bwando wali sambi
kuchugu wowa haulongozi.”

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Avija Vondayadanganhike
(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

32 Yesu na wanahina zake wakala
mnzila wokwela wochola Yelusalemu,
Yesu kalongola haulongozi wao.
Wanahina zake wakala wokanganya
ng'hani, na wanhu wakalile womk-
weleleza hachugu wakala wodumba.
Mwanza uyagwe viyawasolile wanahina
zake kawagala hamgwazo na kuwa-
longela mbuli zondazimulawilile.
33 Kawalongela “Tegelezeni, tokwela
tochola Yelusalemu ako nie, Mwana wa
Munhu, kondanigeligwe mmakono ga
wakulu wa wakulu wa nhambiko na wa-
fundiza Malagizo ga Musa. Wonitagusa
kudanganhika na kunigela mmakono ga
wanhu hawali Wayahudi, 34 na hewo
wonitendela mzihaka, wonitemela vizite,
wonilanha mbalati na kunikoma, ila
gahabita mazua madatu nozuka.”

Yakobo na Yohana Wompula Yesu
(Mat. 20:20-28)

35 Abaho Yakobo na Yohana, wanage
Zebedayo, wamcholela Yesu wamulon-
gela, “Mkulufunzi, tolonda ututendele
mbuli.”
36 Yesu kawauza, “Mbuli yaki?”
37 Wamwidika, “Tutogoze imwe yakale
kumkono wako wa ukulume na iyagwe
yakale kumkono wako wa ukumoso kuna
iyenzi yako.”
38 Yesu kawalongela, “Hammanyile
kinhu chumpula. Modaha kuking'wela
kikasi cha mgayo kinilondigwa kung'wela
nie? Ama modaha kubatizigwa kamba
vinilondigwa kubatizigwa nie?”
39 Wamulongela, “Todaha.”
Yesu kawalongela, “Moking'wela kikasi
cha mgayo kinilondigwa kuking'wela
nie na mobatizigwa kamba vinilondigwa
kubatizigwa. 40 Ila kusagula yalihi
yakale kumkono wangu wa ukulume
ama kumkono wangu wa ukumoso haili
sang'hano yangu. Mulungu iyo yon-
dayawagwelele awo watandiligwe ukazi
uno.”
41 Wanahina wayagwe longo dimwe
viwahulike mbuli zija, wawonela lusango
Yakobo na Yohana. 42 Avo Yesu kawakema
wose hamoja kawalongela, “M'vimanya
waja wogesigwa kamba wandewa wa
wanhu hawali Wayahudi wana udaho
mwa wanhu zao, na wakulu zao wotenda
vovose vowolonda. 43 Sambiiwe vino
kumwenu. Kamba munhu imwe mdidale
jenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa
yawe mtumigwa wa wayage, 44 na munhu
imwe mdidale jenu yahalonda kuwa hau-
longozi, kolondigwa yawe nyakadala wa
wose. 45 Kwavija hata nie, Mwana wa
Munhu, sizile kusang'hanikiligwa, ila niza
kusang'hanika na kulava ugima wangu
giladi niwakombole wanhu bwando.”

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yokemigwa Batimayo
(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

46 Wavika kudiwambo dikemigwa
Yeliko, Yesu viyakalile yolawa mkiwambo
na wanahina zake na dale kulu da wanhu,
kimbugumbugu imwe yakalile yopula
vinhu yokemigwa Batimayo mwanage
Timayo kakala yakalile hasi behi na
inzila. 47 Viyahulike kamba Yesu wa
Nazaleti kobita, kasonga kwinula dizwi
yolonga, “Yesu! Mwana wa Daudi!
Nyonela bazi!”
48 Wanhu bwando wamkomhokela na
wamulongela yavudale. Ila kagendelela
ng'hani kutoa nyangi, yolonga, “Mwana
wa Daudi! Nyonela bazi!”

49 Yesu kema, kalonga, “Mkemeni.”

Avo wamkema ija imunhu kimbugumbugu wamulongela, “Deng'helela! Inuka kokukema.”

50 Kajasa guo jake, kazumha kachola ha Yesu.

51 Yesu kamuuza, “Kolonda nikutendele choni?”

Ija imunhu kamwidika, “Mkulufunzi, nolonda kulola.”

52 Yesu kamulongela, “Genda, nhamanila yako ikuhonya.”

Bahaja kadaha kulola na kamkweleleza Yesu mnzila.

11

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila (Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Viwavikile behi na wambo da Yelusalemu, wavika Betifage hana Ikigongo cha Mizaituni, behi na ikiwambo cha Betania. Yesu kawatuma wanahina zake wabili walongole haulongozi. 2 Kawalongela, “Gendeni hana ikiwambo kili haulongozi wenu. Muhavika, mom'vika mwana mhunda yafungigwe hanapapa munhu yoyose. Mfunguleni munigalile. 3 Na kamba munhu yahawauza habali motenda avo, mulongeleni Mndewa komulonda, na sambi baha kom'bweza.”

4 Avo wachola wam'vika mwana mhunda mulubuga, yafungigwe muna ulwivi lwa ng'anda imwe. Viwakalile womfungula, 5 wanhu wakalile wemile behi nawo wawauza, “Habali mumfungula imwana mhunda?”

6 Wawedika kamba Yesu viyawalongele, na hewo wawaleka wachole nayo. 7 Wamgala imwana mhunda ha Yesu, watandika vivalo vao mumgongo wake, na Yesu kakwela mumgongo wake. 8 Wanhu bwando wanzanza vivalo vao mnzila, wayagwe wakanha mitambi mmigunda waiyanzanza mnzila. 9 Wanhu walongole na wose wawawinzile kukisogo wasonga kwinula dizwi wolonga, “Yatogolwe Mulungu! Mulungu ummoteze ayo yokwiza mtwaga da Mndewa! 10 Mulungu uumoteze undewa ukwiza wa Mndewa Daudi, tata wetu! Yatogolwe Mulungu!”

11 Yesu kengila Yelusalemu, kachola na kwingila muna Ing'anda ya Mulungu, kalola kila hanhu. Ila kwavija zua dikala diswile, kachola Betania na wanahina zake longo dimwe na wabili.

Yesu Kawikila Kinyulu Mtini (Mat. 21:18-19)

12 Imitondo iyagwe, viwakalile wosegela kulawa Betania, Yesu kakala na nzala. 13 Kawona hatalitali m'biki ukemigwa mtini utimile mitepo, avo kachola kuulola siku kovika tini. Ila viyaukwenhukile, kavika mitepo yeka, kwavija haukalile msimu wa tini. 14 Yesu kaulongela uja umtini, “Haduhu munhu yoyose yondayaje tini kulawa kumwako milongo yose!”

Na wanahina zake wamuhulika.

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu (Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

15 Viwavikile Yelusalemu, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu, kasonga kuwalava hanze wanhu wose wakalile wogula na kuguza. Kazihindula izimeza za wavunja hela na ivigoda va waguza njiwa, 16 na hamulekile munhu yoyose yapape kinhu chochose yakanhize muna idikonhi da Ng'anda ya Mulungu. 17 Abaho, kawafundiza, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, Mulungu kalonga, ‘Ng'anda yangu yokemigwa ng'anda ya nhambiko za isi zose.’ Ila mweye muigalula kuwa fiso da wabavi!”

18 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wahulika, avo wasonga kuzahila nzila ya kumkoma Yesu. Ila wamdumba kwavija dale jose da wanhu dikala dokanganya mafundo gake.

19 Viivikile ichungulo, Yesu na wanahina zake wasegela hakiwambo kija.

Fundo da Mtini (Mat. 21:20-22)

20 Imitondo iyagwe, viwakalile wobita mnzila, wawona umtini unyala kusongela kunhembeti mbaka mmizizi. 21 Petulo

kakumbukila mbuli zija Yesu zayaulongele umtini, kamulongela Yesu, “Lola, mkulufunzi, uja umtini uwikile kinyulu uholola!”
22 Yesu kawedika, “Mtamanileni Mulungu. 23 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yahakilongela kigongo kino, ‘Goboka ukalagalile m'bahali,’ bila kudungwadungwa mmoyo wake ila kotamanila gaja gayalongile, kotendeligwa. 24 Avo nowalongela, avija vumtambika na kupula kinhu kulawa ha Mulungu, tamanileni kamba m'bokela, na mogweleligwa kinhu chochose chumpula. 25 Na muhawa muna inhambiko, geleni kumgongo kinhu chochose chumuihasanye na munhu yoyose, avo Tata wenu wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu vumtendile.” 26 Avo kamba hamuwagela waenu kumgongo, na Tata wenu havigela kumgongo vilozo venu vimtendile.*

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

27 Wavika Yelusalemu mwanza uyagwe. Yesu viyakalile yotembela kuna Ing'anda ya Mulungu, wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa na iwakulu wamcholela, 28 wamuuza, “Kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Yalihi yakugwelela udaho wa kutenda mbuli zino?”
29 Yesu kawedika kawalongela, “Nowauza mbuli imwe na muhanidika, nowalongela notenda mbuli zino na udaho ulihi. 30 Nilongeleni, Yohana kapata kwahi udaho wa kubatiza, kapata kulawa ha Mulungu ama ulawa ha wanhu?”
31 Wasonga kuibamilila wenyego kwa wenyego, “Tulongeze? Tuhalonga, ‘Ulawa ha Mulungu,’ kolonga, ‘Habali hamumtegeleze Yohana?’ 32 Ila sambitulonge, ‘Ulawa ha wanhu.’ ” Wawadumba wanhu, kwavija wanhu wose watogola kamba Yohana kakala muhokozi. 33 Avo wamulongela Yesu, “Hatuvimanyile.”
Yesu kawalongela, “Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.”

12

Hala da Walimi Mumgunda wa Mizabibu
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

1 Abaho, Yesu kalonga nao mmahala, “Munhu imwe kakala na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukamulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali. 2 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma nyakadala wake ha iwalimi yakamsolele fungu jake da izizabibu. 3 Iwalimi wamnwang'hula ija inyakadala, wamtoa, na wam'bweza bila kinhu. 4 Abaho, mwene mgunda kamulongela nyakadala iyagwe yachole ha iwalimi yakamsolele zabibu zake, waja iwalimi wamtoa mdipala na kumtendela mbuli za kumgela kinyala. 5 Mwene mgunda kamulagiza nyakadala iyagwe, na heyo wamkoma. Na kawalagiza nyakadala wayagwe bwando, wayagwe wawatoa na wayagwe wawakoma. 6 Munhu yasigale wa kumulagiza kakala mwanage mnogelwa ng'hani wa mwene mgunda. Avo hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha iwalimi, kalonga, ‘Kwa vovose ino womuhishimila, kwavija mwanangu.’ 7 Ila waja iwalimi wakiilongela, ‘Ino iyo mwana wa mwene mgunda. Haya izoni tumkome, na uhazi wake wowa wetu!’ 8 Avo wamnwang'hula imwana wa mwene umgunda wamkoma na kumwasa hanze ya umgunda wa imizabibu.” 9 Yesu kauza, “Abaho, kotenda choni ija imunhu yali na umgunda? Kokwiza na kowakoma iwalimi waja na kuwagwelela walimi wayagwe. 10 Hamzisomile Nyandiko zino Zing'alile?

‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.
11 Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso getu!’ ”

12 Wakulu wa Wayahudi wageza kumgoga Yesu, kwavija wavitanga kamba kalonga hala dino yowalonga hewo. Ila

* **11:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26.

wakala wowadumba wanhu, avo wamuleka wachola na zao.

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

13 Mafalisayo na wanhu wa Helode* walagizwa na wakulu wa Wayahudi ha Yesu wamwikile vitega mkumuuza. 14 Wamcholela wamulongela, “Mkulufunzi, tuvitanga kamba gweye kolonga mbuli zili kweli, bila kudumba ngelegeza za wanhu. Humdumba munhu yoyose, ila kofundiza ikweli ya Mulungu mwa wanhu. Tulongele, totenda galemigwe na Malagizo getu vituliha kodi ha Kaisali?”† 15 Ila Yesu kavitanga vitega vao kawalongela, “Habali mgeza kunikila vitega? Nigalileni ihela niilole.”

16 Wamgalila hela imwe, kawauza, “Kihanga na ditwaga dino va munhu yalihi?”

Wamwidika, “Va Kaisali.”

17 Avo Yesu kawalongela, “Mulonga goya, avo ga Kaisali mgweleleni Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu.”

Na hewo wakanganya ng'hani vija viyawedike.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

18 Abaho, Masadukayo, awo wolonga kamba wanhu hawazuka kulawa mkudanganhika, wamcholela Yesu wamuuza, 19 “Mkulufunzi, Musa katwandikila, ‘Ihawa munhu kadanganhika na kuleka mtwanzi halelile nayo mwana, mkulu wake ama mdodo wake ija yadanganhike kolondigwa yamsole ija ikizuka, yamulelele wana indugu yake yadanganhike.’ 20 Avo kukala na wanhu saba wambigalo wa mulango umwe, mkulu wao kasola mtwanzi, kadanganhika bila kulela nayo wana. 21 Abaho, waikabili kamsola ija imtwanzi, vivija kadanganhika bila kulela nayo wana. Na waikadatu gam'vika gagaja, 22 na wasigale wose saba, wanhu wose saba wamsola mtwanzi ija na wadanganhika bila kulela nayo wana. Hakimambukizo, ija imtwanzi na heyo kadanganhika. 23 Avo wanhu wose wadanganhike wahazuka wawe wagima muna idizua da kuzuka kwa wanhu wose, mtwanzi ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi? Kwavija wanhu wose saba wakala wamsolile.”

24 Yesu kawedika, “Muhonyela ng'hani! Kwavija hamzimanyile Nyandiko Zing'alile ama mhiko za Mulungu. 25 Wanhu wadanganhike wahazuka hawasola ama kusoligwa, wowa kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga. 26 Avo tuilole mbuli ya kuzuka kwa wanhu wadanganhike, hamsomile mkitabu cha Musa hanhu handikigwe kitutua kikwaka? Mulungu kalongaze? Kalonga, ‘Nie iyo Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.’ 27 Heyo si Mulungu wa wanhu wadanganhike ila Mulungu wa wanhu wagima. Mweye muhonyela ng'hani!”

Ndagizi Ng'hulu Kubanza Zose
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

28 Mfundiza Malagizo ga Musa yakalile haja, kahulika viwakalile wokiibamilila. Kona kamba Yesu kamsambulila vinogile, avo kamcholela na mbuza, kamuuza, “Ndagizi ilihi ili ng'hulu kubanza zose?”

29 Yesu kamwidika, “Ndagizi ili ng'hulu kubanza zose iyo ino. ‘Tegeleza Islaeli! Mndewa Mulungu wetu iyo Mndewa yeiyeka. 30 Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na nzonzi zako zose, na mhiko zako zose.’‡ 31 Ndagizi ya ikabili iyo ino, ‘Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego.’§ Haduhu ndagizi ziyagwe zili ng'hulu kubanza zino mbili.”

32 Ija mfundiza Malagizo ga Musa kamulongela Yesu, “Mkulufunzi, kulonga goya! Kulonga ili kweli, vuulongile kamba Mndewa yeiyeka iyo Mulungu na haduhu mulungu iyagwe ila heyo. 33 Kumnogela Mulungu na moyo wako

* **12:13** Wanhu wa Helode nhegulo yake wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa. † **12:14** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma. ‡ **12:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:4-5. § **12:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

wose, na nzonzi zako zose, na mhiko zako zose, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego, vinoga ng'hani kubanza kumulavila Mulungu nhosa zose za kulukuza na zija zili si za kulukuza."

34 Yesu viyonile ija imunhu kalonga galawile mmoyo, kamulongela, "Huli kutali na Undewa wa Mulungu."

Kulawila haja haduhu munhu yamuuzile Yesu mbuli yoyose.

Mbuza ya Kilisto
(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

35 Yesu viyakalile yofundiza Kuing'anda ya Mulungu, kawauza, "Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga kamba Kilisto iyo mwana wa Daudi? 36 Daudi mwenyego kalongozigwa na Loho wa Mulungu, kalonga,

'Mndewa kamulongela Mndewa wangu.
Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka
zako hasi ya magulu gako.'

37 "Daudi mwenyego komkema Kilisto 'Mndewa.' Avo kodahaze Kilisto kulawa mulukolo lwake?"

Yesu Kowazuma Wanhu Kamba Waiteganye na Wafundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

Dale kulu da wanhu dikala dimtegeleza Yesu mkudeng'ha. 38 Viyakalile yofundiza kalonga, "Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga Musa. Wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno wavalile mikanzu mitali na wonogelwa kulamsigwa na hishima mmasoko, 39 na kusagula vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko na hanhu hanogile kuna izisona. 40 Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye hameso ga wanhu. Nhaguso yao yowa ng'hulu ng'hani!"

Nhosa ya Kizuka
(Luk. 21:1-4)

41 Yesu kakala habehi na ikia cha kulavila nhosa, kakala yowalola wanhu volava hela zao muna ikia cha kulavila nhosa. Wanhu wagoli walava hela bwando, 42 abaho, keza kizuka mkumbulu kalava hela mbili ndodo ng'hani. 43 Yesu kawakema wanahina zake hamoja kawalongela, "Nowalongela ikweli, kizuka ino mkumbulu kalava hela bwando kubanza wanhu wose. 44 Kwavija wayagwe walava vinhu viwabanzile, ila kizuka ino hamoja na ukumbulu wake, kalava vose vayalinavo."

13

Yesu Kolonga Mbuli ya Kubanangigwa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu viyakalile yolawa Kuing'anda ya Mulungu, mwanahina wake imwe kamulongela, "Mkulufunzi! Lola mabwe gaja vigali makulu na zing'anda vuzinogile ng'hani!"

2 Yesu kamulongela, "Kuzona ng'anda zino ng'hulu? Haduhu dibwe hano dondadisigale hadili, gose gobomoligwa na kwasigwa hasi."

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

3 Yesu kakala yakalile Hakigongo cha Mizaituni, kikalile kigongo kwa kigongo na Ing'anda ya Mulungu. Petulo, Yakobo, Yohana, na Endelea wamuuza kinyele, 4 "Tulongele, mbuli zino zolawila zua jaki? Na tulongele, choni chondakilawile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli zino zose kulawilila?"

5 Yesu kawalongela, "Teganyeni, munhu yoyose sambiyawavwizile. 6 Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga 'Nie iyo Kilisto!' na kuwavwizila wanhu bwando. 7 Muhahulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, sambimdumbe. Vinhu kamba avo volondigwa vilawile, ila ikimambukizo hakinavika. 8 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wogomba na undewa uyagwe, kowa na mgudemo wa isi hanhu na hanhu na nzala. Gano gose gowa kamba usungu wa mwanduso wa kulela mwana.

9 "Teganyeni, kwavija mogogigwa na kugaligwa m'vitala, molanhigwa mzing'anda za nhambiko. Mogaligwa haulongozi wa iwakulu wa isi na wandewa sama yangu kamba usindila kumwao. 10 Na Usenga Unogile wolondigwa tanhu

upetigwe muisi zose kipigiti king'hali ikimambukizo hakinavika. 11 Muhagogigwa na kugaligwa m'vitala, sambimgelegeze kija chondamulonge. Kipigiti kihavika, longeni gogose gondamgweleligwe. Kwavija mbuli zondamulonge haziwa zenu mweye, ila zolawa ha Loho wa Mulungu. 12 Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na tata komuhonza mwanage. Wana wowahonza watata na wamama zao na kuwatenda wadanganhike. 13 Wanhu wose wowehila mweye sama yangu, ila yondayananahile mbaka hakimambukizo kokomboligwa.

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi (Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)

14 “Kipigiti chokwiza vondamone ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’ kima hanhu hakilondigwe kukala.” Munhu yosoma na yaitange nhegulo yake! Yesu kagendelela kulonga, “Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo. 15 Munhu yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi ama yengile mng'anda yakasole kinhu chochose. 16 Yali kumgunda sambiyabwele ukae kusola kivalo chake. 17 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda na wokong'heza mmazua higo! 18 Tambikeni giladi Mulungu yazitende mbuli zino sambizilawile mkipigiti cha kihuhe! 19 Kwavija mgayo wa mazua higo wowa mkulu kubanza mgayo wowose woneke songela haichanduso Mulungu vayalumbile iisi mbaka vino. Na haulawila mgayo kamba hiwo milongo yose ikwiza. 20 Kamba Mndewa yahalekile kugahunguza mazua higo, haduhu munhu yahahonile. Ila sama ya awo wamnogele Mulungu, awo yaawasagule, kagahunguza mazua higo.

21 “Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela, ‘Lola, Kilisto kahano!’ ama ‘Kakuja!’ sambimumtegeleze. 22 Kwavija wolawila makilisto wa uvwizi na wahokozi wa uvwizi. Wotenda vilaguso na mikanganyo giladi vihadahika wawakonge hata wanhu wasaguligwe na Mulungu. 23 Teganyeni! Niwalongela mbuli zose kipigiti king'hali hakinavika.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu (Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

24 “Avo muna gamazua higo kipigiti cha mgayo vondakimale, zua doziziwala, mulenge haulava mulangaza wake, 25 nhondo zolagala kulawa kuulanga, na mhiko za kuulanga zokwekwesigwa kulawa hazikalile. 26 Abaho, wonyona nie, Mwana wa Munhu, nikwiza na mawingu na mhiko na yenzi ng'hulu. 27 Abaho, nowatuma wasenga wa Mulungu wa kuulanga kuna zing'ambu nne za ulumwengu wawaduganye wanhu wasaguligwe na Mulungu kulawa ng'ambu imwe ya ulumwengu mbaka ng'ambu iyagwe ya ulumwengu.

Hala da Mtini (Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)

28 “Muifundize mum'biki wa mtini. Matambi gake gahasonga udeke wa kuzuka na kulava matepo, movitanga kamba vuli da mmabehi. 29 Vivija na mweye, muhazona mbuli zino zolawila, m'vitange kamba mbuli zino za mmabehi kusonga. 30 Nowalongela ikweli, mbuli zino zose zolawilila ing'hali wanhu wa mulelo uno hawanadanganhika. 31 Ulanga na isi vose vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Haduhu Yotanga Zua ama Saa (Mat. 24:36-44)

32 “Kwa vovose haduhu munhu yoitanga saa ama zua dilihi mbuli zino vondazilawile, sio wasenga wa Mulungu wa kuulanga ama nie, Mwana, ila Tata yeiyeka iyo yoitanga. 33 Goneleleni na teganyeni, kwavija ham'vitanga kipigiti kilihi mbuli zino vondazilawile. 34 Volinga kamba munhu yawagwelele nyakadala zake kila munhu na sang'hano yake ya kutenda na kumulongela mwimiliza ulwivi yagonelele, abaho, kachola mwanza na kuwaleka nyakadala zake wosang'hanika. 35 Avo goneleleni kwavija hamkimanyile kipigiti mwene ng'anda vondayeze, siku ichungulo ama ikilo kikulu ama nzogolo zikwika ama imitondo. 36 Ihawa yeheza mkuwasinhukiza, sambiyawavike muwasile. 37 Avo

kinilonda kuwagong'ondeza, nowalongela wose kamba, goneleleni!”

14

Zundo da Kumkoma Yesu (Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Gakala gasigale mazua mabili kuvikila Pasaka na Lusona lwa Imikate Ilibule Mela. Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wakala wozahila nzila ya kumgoga Yesu kinyele wamkome. 2 Walonga, “Sambitutende gano mkipigiti cha ulusona, ama wanhu wosongeza mzahimzahi.”

Yesu Kobakigwa Mavuta hiko Betania (Mat. 26:6-13; Yoh. 12:1-8)

3 Yesu viyakalile Betania, yoja hameza mng'anda ya munhu imwe yokemigwa Simoni yakalile na utamu wa dikulu, mtwanzi imwe keza na nyhupa ya alabasta ili na mavuta ga kunung'hila ga hela bwando, gatendigwe na nado inogile. Kaifungula inyhupa na kumwitila Yesu gamavuta mmwiti. 4 Wanhu wayagwe wakalile haja wehilwa, wailongela, “Habali mavuta gano ga kunung'hila gobanangwa kamba vino? 5 Gahaguzigwe zihapatikane hela zidaha kuliha kitumetume cha mulao umwe, na zihela wahagweleligwe wakumbulu!” Wamkomhokela ng'hani mtwanzi ija.

6 Ila Yesu kawalongela, “Mulekeni, habali mumgaza? Kanhendela kinhu kinogile ng'hani. 7 Wakumbulu mokala nao mazua gose, na muhalonda kuwagwelela vinhu kipigiti chochose mowagwelela. Ila nie sikala na mweye mazua gose. 8 Katenda chayadahile, kalubaka mavuta lukuli lwangu kulutanda na mazisi mazua ga hamwande. 9 Nowalongela ikweli, kila hanhu hondaupetigwe Usenga Unogile muulumwengu wose, kino chayatendile mtwanzi ino cholongwa mkumkumbukila heyo.”

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu (Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

10 Abaho, Yuda Isikalioti, imwe wa wanahina longo dimwe na wabili, kachola ha wakulu wa wakulu wa nhambiko giladi yamuhonze Yesu kumwao. 11 Wadeng'helela ng'hani viwahulike gaja gayalongile, wailagana kumgwelela hela. Avo kasonga kuzahila nzila ya kumgela mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake (Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Yoh. 13:21-30)

12 Muna dizua da mwanduso wa Ulusona lwa Imikate Ilibule Mela, idizua ajo wana ng'hondolo wa Pasaka vowochinjigwa, wanahina zake wamuuza, “Kwahi kuulonda tuchole tukakutandile mandia ga Pasaka?”

13 Yesu kawalagiza wanahina zake wabili kawalongela, “Gendeni mkiwambo, mom'vika mbigalo yapapile nongo ya mazi. Mkwelelezeni 14 mbaka hana ing'anda yondayengile, mulongeleni mwene ng'anda, ‘Mkulufunzi kouza, Dakwahi digati da wahenza kondanidile mandia ga Pasaka na wanahina zangu?’ 15 Kowalagusila gati kulu da uchana, difagiligwe na kuhambigwa. Tutandileni mandia himo.”

16 Wanahina walawa, wachola hakiwambo, wavika kila kinhu kamba viyawalongele. Avo wagatanda gamandia ga Pasaka.

17 Viivikile ichungulo, Yesu keza na wanahina zake longo dimwe na wabili. 18 Viwakalile hameza woja, Yesu kalonga, “Nowalongela ikweli, munhu imwe mmwanza wenu yoja hamoja na nie, konihonza.”

19 Wanahina wona giogio, na wasonga kumuuza imweimwe, “Nie, Mndewa?”

20 Kawalongela, “Imwe mmwanza wenu mweye longo dimwe na wabili yozanhika mkate mkia hamoja na nie. 21 Nie, Mwana wa Munhu, nodanganhika kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga, ila kogaya ng'hani munhu ija yondayanihonze nie, Mwana wa Munhu! Vihanogile munhu ija sambiyaleligwe!”

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

22 Viwakalile woja, Yesu kasola mkate,
kalonga hewela ha Mulungu, kaumogola
kawagwelela wanahina zake, kawalon-
gela, “Usoleni, uno uwo lukuli lwangu.”
23 Abaho, kasola kikasi, kalonga
hewela ha Mulungu, abaho, kawagwelela
wanahina zake, na wose wang'wa.
24 Kawalongela, “Uno uwo mulopa
wangu wa lagano witika sama ya wanhu
bwando. 25 Nowalongela ikweli, sing'wa
kabili mulelo uno wa zabibu mbaka
zua dija vondaniung'we wa sambi muna
Undewa wa Mulungu.”
26 Viwamambukize kwimba wila, wa-
chola kuna Ikigongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Avija Petulo Von-dayam'bele
(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

27 Yesu kawalongela wanahina zake,
“Mweye mose, mong'himbila na kundeka,
kamba Zinyandiko Zing'alile vuzilonga,
‘Nomtoa imchunga, na iwang'hondolo
wopwililika.’ 28 Ila nihazuka kulawa
mkudanganhika, nowalongola nochola
Galilaya.”
29 Petulo kamulongela, “Kamba wose
wahakuleka ila nie sikuleka!”
30 Yesu kamulongela, “Nokulongela ik-
weli, ikilo ya lelo, nzogolo hanakwika
mianza mibili,* konibela mianza midatu.”
31 Ila Petulo kagangamiza yolonga,
“Hata kamba nihadanganhika hamoja
na gweye, nidanganhike, ila nie sidaha
kukubela gweye!” Na wanahina wose
wasigale walonga vivo.

Yesu Kotambika hiko Getisemane
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

32 Wavika hanhu hakemigwe Getise-
mane, Yesu kalonga na wanahina zake,
“Kaleni hano, nitambike.” 33 Kawasola
Petulo, Yakobo, na Yohana na heyo
mwenyego. Kasonga kudungwadungwa
na kugaya mmoyo, 34 kawalongela, “Moyo
wangu una giogio ng'hani behi na kudan-
ganhika, kaleni hano mgonelele.”
35 Kachola hamwande kidogo,
kafugama mavindi, katambika kalonga,
vihadahika sambiyabitile muna ikipigiti
cha mgayo. 36 Katambika yolonga,
“Tataangu! Gose godahika kumwako.
Nisegezele kikasi kino cha mgayo. Ila sio
kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda
gweye.”
37 Abaho, kabwela ha wanahina zake
kawavika wawasile. Kamulongela Petulo,
“Simoni, kuwasa? Hudahile kugonelela
hata saa dimwe?” 38 Kawalongela,
“Goneleleni, na mtambike giladi sam-
bimwingile mkugezigwa. Kwavija loho
yolonda, ila lukuli lutepweta.”
39 Kachola mwanza uyagwe, katam-
bika yolonga mbuli zizija. 40 Viyabwelile
kawavika wawasile kabili, kwavija meso
gao gakala gamemile utulo. Wakala wab-
ule da kumulongela.
41 Viyawabwelele mwanza wa ika-
datu, kawalongela, “Mng'hali wasa na
kuhumula? Yotosha! Kwavija kipigiti
kivika! Lola, nie, Mwana wa Munhu,
nohonzigwa, mkugeligwa mmakono ga
wanhu wali na vilozo. 42 Lamukeni
tuchole. Lola, munhu yonihonza ka
mmabehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

43 Yesu viyakalile yogendelela kulonga,
Yuda, imwe wa waja wanahina longo
dimwe na wabili, kavika. Keza na dale
da wanhu wapapile mizele na mimb-
wego, wakala watumigwe na wakulu wa
wakulu wa nhambiko, wafundiza Malag-
izo ga Musa, na wakulu. 44 Ija imunhu ya-
muhonzile kakala yawagwelele kilaguso
kawalongela, “Munhu yondanimnonele
iyo immulonda. Mgogeni mumsole mc-
hole nayo kuno mmwimiliza ng'hani.”
45 Yuda viyavikile, hima kachola ha
Yesu na kulonga, “Mkulufunzi!” Abaho,
kamnonela. 46 Avo wagolosa makono
gao na kumgoga. 47 Ila munhu imwe
yakalile yemile hamoja na Yesu, kasomola
zele jake na kumuyenza nyakadala wa
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko

* **14:30** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mianza mibili.

na kumkanha gwiti jake. 48 Yesu kawauza, “Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga nie kamba vija nie na m'bavi? 49 Mazua gose nikala hamoja na mweye nifundiza kuna Ing'anda ya Mulungu, hamunigogile. Ila Nyandiko Zing'alile zolondigwa zivikile kamba vuzandikigwe.”

50 Abaho, wanahina zake wose wamuleka, wakimbila.

51 Mmhale imwe yakalile yavalile guo da kuigubika kakala yomkweleleza Yesu. Wageza kumgoga, 52 ila kadileka idiguo da kuigubika kuchugu na kukimbila mwazi.

Yesu Haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

53 Abaho, wamsola Yesu na kumgala ha Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na wakulu wa wakulu wa nhambiko, na iwakulu na wafundiza Malagizo ga Musa, wose waiting'hanila. 54 Petulo kamkoleleza Yesu kutalitali mbaka kengila mdikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kakala hasi hamoja na wemilizi, yokota moto. 55 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi wageza kuzahila mbuli ya kumgela m'vilozo Yesu giladi wamkome, ila hawapatile. 56 Wanhu bwando walava usindila wa uvwizi, ila usindila wao hauiduganye.

57 Abaho, wanhu wenuka na kumulonga Yesu mbuli za uvwizi, walonga, 58 “Tumuhulika yolonga, ‘Noibomola Ng'anda ino ya Mulungu izengigwe na wanhu. Na gahabita mazua madatu noizenga iyagwe ayo haizengigwe na wanhu.’ ” 59 Vivija usindila wao hauiduganye.

60 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka haulongozi wao wose kamuuza Yesu, “Kwabule cha kwidika mnhaguso zino zose zowokutagusa?”

61 Ila Yesu kanyamala na halongile chochose. Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza Yesu mwanza uyagwe, “Gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu Mwene Yenzi?”

62 Yesu kalonga, “Iyo nene. Na monyona nie, Mwana wa Munhu, nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza na mawingu ga kuulanga!”

63 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kasinhuka, kadega guo jake, kalonga, “Hatulonda wasindila wayagwe! 64 Muuhulika ufukuzi wake! Mweye molongaze?”

Wose walamula walonga, “Kaloza, kolondigwa yakomigwe.”

65 Wanhu wayagwe wasonga kumtemela mate, wamgubika ikihanga, abaho, wamtoa, walonga, “Zuza, yalihi yakutoile!” Na wemilizi wamsola wamtoa makofi.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

66 Petulo viyakalile yakalile hasi mdikonhi, mtwanzi imwe mtumigwa wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko keza behi nayo. 67 Viyamuwene Petulo yokota moto, kamulola ng'hani, abaho, kamulongela, “Gweye nagwe kukala hamoja na Yesu wa Nazaleti?”

68 Ila Petulo kabela, kamulongela, “Sikimanya, ama sikitanga chuulonga.” Abaho, kalawa kunze mkubitila mulwivi lwa haulongozi, kipigiti kikija nzogolo keka.†

69 Ija imtumigwa wa kitwanzi kamona Petulo mwanza uyagwe, kasonga kubwelela kulonga mbuli iija ha wanhu wemile behi nayo, “Ino ka mmwanza wao!” 70 Ila Petulo kabela mwanza uyagwe.

Kipigiti kidodo hamwande, wanhu wakalile wemile behi wamulongela Petulo mwanza uyagwe, “Sambiubele, gweye kwa mmwanza wao, kwavija na gweye kwa Mgalilaya.”

71 Kasonga kudukumiza na kuiduila, “Simtangile munhu ino yummulonga mbuli zake!”

72 Abaho, bahaja nzogolo keka mwanza uyagwe, abaho, Petulo kakumbukila avija vayamulongele Yesu, “Nzogolo

† **14:68** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule kipigiti kikija nzogolo keka. ‡ **14:72** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mianza mibili.

hanakwika mianza mibili,‡ konibela mianza midatu." Kabemendeka kakala hasi kasonga kulila.

15

Yesu Kogaligwa ha Pilato (Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Ulukwili, wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana hima na iwakulu, wafundiza Malagizo ga Musa, na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na kugelegeza vondawatende. Wamdaza Yesu minyolo, wamgala na kumgwelela Pilato. 2 Pilato kamuuza, "Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?"

Yesu kamwidika, "Gweye iyo ulonga avo."

3 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wamtagusa Yesu vinhu bwando, 4 avo, Pilato kamuuza mwanza uyagwe, "Hulonda kwidika? Tegeleza mbuli zao zose zowokutagusa!"

5 Mwanza uyagwe Yesu halongile mbuli, na Pilato kakanganya.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika (Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

6 Kila Lusona lwa Pasaka Pilato kakala yazoele kumfungulila mfungigwa imwe, ija wanhu iwamulondile. 7 Kipigiti kija munhu yakemigwe Balaba kakala mkifungo sama ya kuwadulukila wanhu wa silikali, na kukoma mkipigiti cha umzahimzahi wa kuilema silikali. 8 Dale da wanhu dimwizila Pilato, wasonga kumuuza yawatendele kamba viyawatendelaga. 9 Kawauza, "Molonda niwalekesele Mndewa wa Wayahudi?" 10 Kwavija heyo kavitanga kamba, wakulu wa wakulu wa nhambiko wakala wamgalile Yesu kumwake sama ya migongo.

11 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko wawaswagiza didale da wanhu dimulongele Pilato yawafungulile Balaba. 12 Pilato kalonga mwanza uyagwe, "Molonda nimtende choni munhu ino imumkema Mndewa wa Wayahudi?"

13 Watoa nyangi walonga, "Muwambe mumsalaba!"

14 Pilato kauza, "Ila choni chayatendile munhu ino?"

Wose wongeza kutoa nyangi, "Muwambe mumsalaba!"

15 Pilato kalonda yawanogeze ididale da wanhu, avo, kawalekesela Balaba. Abaho, kalagiza Yesu yalanhigwe abaho kamgela mmakono ga asikali wakamuwambe mumsalaba.

Asikali Womtendela Uponela Yesu (Mat. 27:27-31; Yoh. 19:2-3)

16 Asikali wamsola Yesu wamwingiza mdikonhi da iding'anda da kindewa na kuwakema hamoja asikali wasigale. 17 Wam'vaza Yesu guo da zambalau, waluka mkungo wa mizomola, wam'vaza mditwi jake. 18 Abaho, wasonga kumulamsa mumzihaka, "Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!" 19 Wamtoatoa na ludete mditwi, wamtemela mate, wamfugamila mavindi na kumwinamila. 20 Viwamambukize kumtendela uponela, wam'vula idiguo da zambalau, abaho, wam'vaza vivalo vake. Abaho, wamulava hanze ya idiwambo wakamuwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba (Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

21 Munhu imwe kulawa isi ya Kilene yokemigwa Simoni, tata wa Alekizanda na Lufo, kakala yokwingila mdiwambo kulawa kumigunda, asikali wamshulutiza yaupape msalaba wa Yesu. 22 Wamsola Yesu wamgala hanhu hakemigwe Goligota, nhegulo yake, "Hanhu ha Fulu da Pala." 23 Wageza kumgwelela divai igeligwe manemane,* ila Yesu haing'wile. 24 Abaho, wamuwamba mumsalaba na kuigolela vivalo vake wenyego kwa wenyego, watoa kula walamule yalihi yapate kivalo kilihi. 25 Ikala saa ndatu ya imitondo viwamuwambile mumsalaba. 26 Lupwilili lwa nhaguso yake lwandikigwa vino, "MNDEWA WA WAYAHUDI." 27 Na vivija wabavi wabili wawawamba mumsalaba hamoja na Yesu, imwe ng'ambu yake ya ukulume na iyagwe ng'ambu yake ya ukumoso. 28 Na

* **15:23** Manemane iyo dawa ya kuhunguza usungu mulukuli.

Nyandiko Zing'alile zolonga, “Kapetigwa hamoja na watenda gehile,” zivikila.

29 Wanhu wabitile behi na haja
wamwasila maligo watigisa mapala gao
na kulonga, “Aha! Gweye ulondile
kuibananga Ng'anda ya Mulungu na
kuizenga mmazua madatu, 30 uikombole
mwenyego, uhumuluke mumsalaba!”
31 Vivija wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza Malagizo ga
Musa wamtendela uponela, wenyego
kwa wenyego wolonga, “Kawakombola
wayagwe, ila hadahile kukiikombola
mwenyego! 32 Tumulole Kilisto Mkom-
bola, Mndewa wa Islaeli, yahumuluke ku-
lawa mumsalaba, na tweye tumtogole!”

Vivija na waja wabili wawambigwe hamoja nayo wamuliga Yesu.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

33 Viivikile saa sita imisi, isi yose ikala
igubikwe na ziza mbaka saa tisa ichun-
gulo. 34 Viivikile saa tisa, Yesu kenula
dizwi kalila yolonga, “Eloi, Eloi, lama
sabakitani?” nhegulo yake “Mulungu
wangu, Mulungu wangu, habali undek-
ile?”
35 Wanhu wakalile behi wahulika
mbuli zija, walonga, “Tegeleza, komkema
Eliya!” 36 Munhu imwe kakimbila,
kazabika siponji† mdivai igwaduke kaika
kuisota ya lumango, na kumgwelela Yesu
yang'we, yolonga, “Beta tulole kamba
Eliya kokwiza kumuhumulusa kulawa
mumsalaba!”
37 Yesu kenula dizwi kaguta ng'hani,
abaho, kadanganhika.
38 Guo ditungikwe Mng'anda ya Mu-
lungu didegeka vidanga vibili, kulawa
uchana mbaka hasi. 39 Mkulu wa
asikali mia wa Loma yakalile yemile
haja haulongozi wa Yesu, kahulika avija
viyakalile yolila na kumona vija viyo-
danganhika, kalonga, “Kweli munhu ino
kakala Mwana wa Mulungu.”
40 Kukala na watwanzi wolola kutalitali.
Mmwanza wao wakala Maliamu wa
kiwambo cha Magidala, Salome, Maliamu
mamaake Usufu na Yakobo mdodo.
41 Watwanzi wano wakala womkweleleza
Yesu na kumsang'hanikila viyakalile
Galilaya. Vivija watwanzi bwando
wayagwe wakalile wokwela hamoja na
heyo kwiza Yelusalemu, wakala bahaja.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

42 Dikala disigale zua dimwe kuvikila
Zua da Mhumulo ajo dikemigwa zua
da msasalo. Avo ichungulo vuikwen-
huke, 43 Usufu kulawa mdiwambo da Ali-
mataya, yakalile imwe wa wanhu wa Iki-
tala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile
yobeta kwiza kwa Undewa wa Mulungu,
bila kudumba kachola ha Pilato kulupula
lukuli lwa Yesu. 44 Pilato kakanganya
kuhulika kamba Yesu kesha kudangan-
hika. Kamkema mkulu wa asikali mia wa
Loma, kamuuza kamba Yesu kadangan-
hika kamala. 45 Viyahulike kulawa ha ija
imkulu wa asikali mia wa Loma kamba
Yesu kadanganhika, Pilato kamulongela
Usufu yakalusole ulukuli. 46 Abaho, Usufu
kagula sanda, kaluhumulusa ulukuli,
kaluzingiliza sanda na kulutambalika
mdipanga dipukigwe mdibwe, abaho,
kadibimbilisa dibwe kadika hamulomo
wa idipanga. 47 Maliamu wa kiwambo
cha Magidala na Maliamu mamaake
Usufu wahona halwikigwe lukuli lwa
Yesu.

16

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidibitile Zua da Mhumulo, Maliamu
wa kiwambo cha Magidala, Salome,
na Maliamu mamaake Yakobo wagula
mavuta ga kunung'hila giladi wakalubake
lukuli lwa Yesu. 2 Ndamuka ya zua
da mwanduso wa wiki,* zua vudis-
ongile kusimbuka, wachola kudipanga.
3 Wakala wokiilongela wenyego kwa
wenyego, “Yalihi yondayatubimbilisile
idibwe hana umulomo wa idipanga?”
4 Ila viwalolile uchana, wajona dija

† **15:36** Siponji nhegulo yake kinhu chochose kifyonza mazi. * **16:2** Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

idibwe dikalile kulu ng'hani dibimbilisigwa kumgwazo. 5 Viwakalile wokwingila mdipanga, wamona mmhale imwe yavalile ng'hanzu nzelu yakalile kumkono wa ukulume wa idipanga, wasinhuka.
6 Ila kawalongela, “Sambimsinhuke, novimanya kamba momzahila Yesu wa Nazaleti, yawambwigwe mumsalaba. Kahaduhu hano, kazuka! Loleni, hanhu hawamtambalike. 7 Ila gendeni mkawalongele wanahina zake na Petulo, ‘Kowalongola kuchola Galilaya, ako momona kamba viyawalongele.’ ”
8 Wahalawa na kukimbila kulawa mdipanga, kwavija wagogigwa na bwembwe na mkanganyo, na hawamulongele munhu yoyose, kwavija wona bwembwe.†

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala (Mat. 28:9-10; Yoh. 20:11-18)

9 Yesu viyazukile kulawa mkudanganhika mdizua da mwanduso wa wiki, kasonga kumulawilila Maliamu wa kiwambo cha Magidala ayo yakalile na vinyamkela saba wawingigwe. 10 Maliamu kachola kuwalongela waja wakalile hamoja na heyo, viwakalile wokiiyalala na kulila. 11 Ila viwahulike kamba Yesu mgima na heyo mwenyego kamona, hawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanhu Wabili (Luk. 24:13-35)

12 Vuzibitile mbuli zino, Yesu koneka mwa wanhu wabili wakalile wamtogole kuno yagaluke ikihanga, wakalile mnzila wolawa mkiwambo wochola kumigunda. 13 Wabwela na kuwalongela wayao, ila hawawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanahina Longo Dimwe na Imwe (Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

14 Hakimambukizo, Yesu kawalawililа wanahina longo dimwe na imwe viwakalile woja. Kawakomhokela, kwavija viwakalile bule nhamanila na vija viwakalile wadala mmioyo yao, kwavija hawawatogole waja wamonile kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika. 15 Kawalongela, “Gendeni muulumwengu wose mkaupete Usenga Unogile ha wanhu wose. 16 Munhu yoyose yondayatogole na kubatizigwa kokomboligwa, ila munhu yoyose yoleka kutogola kotagusigwa. 17 Na vilaguso vino vokwandakana na awo wondawatogole. Mtwaga jangu wowinga vinyamkela, na wolonga ulonzi wa mkanganyo. 18 Wogoga nyoka na makono gao, na kamba wahang'wa kinhu chochose cha kukoma, hakiwagaza. Wokwika makono gao mwa watamu, na wohona.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga (Luk. 24:50-53; Sang'h. 1:9-11)

19 Viyeshile kulonga nao, Mndewa Yesu kasoligwa uchana kuulanga kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu. 20 Wanahina wachola kuupeta Usenga Unogile kila hanhu, na Mndewa kasang'hanika nao na kuzigangamiza mbuli zake na vilaguso vandakane nazo.

† **16:8** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 9-20.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA LUKA

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi usimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, “Injili,” nhegulo yake, “Usenga Unogile.” Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Luka handike vitabu va mbuli za Yesu ziiyeka, ila vivija kandika mbuli zawatendile wanahina wa Yesu kipigiti viyeshile kudanganhika na kuzuka, kitabu kikemigwa Sang'hano za Watumigwa. Haduhu munhu yakitangile kipigiti chenyego hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka viwandikigwe ama hanhu hawandikigwe, ila wasomi bwando wotogola kamba siku wandikigwa muna imilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto.

Luka iyo yandike, yakalile mganga wa usipitali, vija vayandike na vija vayawikile goya uulonzi volagusa kamba kakala munhu yasomile. Luka kalonda kwandika mbuli za Yesu zili kweli, yosimulila vinhu kamba vivija vuvilawilile, giladi wanhu wavitange goya (1:1-3). Heyo hakalile Muyahudi (Kol 4:10-14), na vija viyandike, kandika mnzila ya kuwatenda wanhu hawali Wayahudi wadahe kuvimanya. Ino yolagusa vinogile kabisa vija viyasimulile mbuli za Wayahudi ziwatendaga (1:8).

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uilinga ng'hani na vitabu va Matayo na Maluko, kwavija vosimulila kinhu kimwe mnzila imwe. M'vitabu vino vidatu, Luka kasambula ng'hani mvumbuka ya Yohana M'batiza. Vivija Luka kagong'ondeza kugela kumgongo mbuli muisula ya 3:3, 11:4, 23:34, 24:47, na nhambiko muisula ya 3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, na 22:32.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muisula ya *1:1-4*, Luka koutambuza usenga wake na kulonga kilamso cha kwandika ikitabu.
2. Muisula ya *1:5—4:13*, Luka kosimulila mvumbuka ya Yesu na vija viyasasaligwe sama ya sang'hano.
3. Hanhu hakulu hasigale mkitabu cha Usenga Unogile wandikigwe na Luka muisula ya *4:14—21:38*, kolonga sang'hano yaasang'hane Yesu, hasa mizonza yaatendile na mbuli zayafundize.
4. Muna zisula ndatu za ikimambukizo, *22—24*, kosimulila vija Yesu viyadanganhike, viyazikigwe, na kuzuka kulawa mkudanganhika.

1 Mkulu Teofilo, wanhu bwando waiyoha kwandika mumnhongo mbuli zija zivikizwe mmwetu. 2 Wandika kamba vija vuzikalile zisimulilwa na waja wazonile na meso gao songela haichanduso, awo wakalile wozipeta. 3 Avo na nie, Mkulu, avija vunizilolile goya mbuli zino zose songela ichanduso chake, nivigesa vinoga nikwandikile vinogile. 4 Notenda vino giladi na gweye uitange ikweli ya mbuli zija zuufundizigwe.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza Yohokoligwa

5 Kipigiti Helode Mkulu vayakalile mndewa wa Yudea,* kukala na mkulu wa nhambiko imwe twaga jake Zakalia, yakalile wa dale da watambika dikemigwa Abiya. Mtwanzi wake kakala yokemigwa Elizabeti, na heyo kakala wa lukolo lwa mtambika Haloni. 6 Wose wabili wakala womnogela Mulungu na wawinza ndagizi zose za Mndewa bila kusigaza. 7 Zakalia na Elizabeti wakala wabule wana, kwavija Elizabeti kakala bule sambo, na hewo wose wabili wakala wavyele ng'hani.

8 Zua dimwe Zakalia kakala yosang'hana sang'hano za watambika Mng'anda ya Mulungu, kwavija dale jake da watambika dikala mzamu. 9 Kamba viwazoele

* **1:5** Yudea nhegulo yake isi yose ya Palestina.

kutenda watambika, kula imgwila Zakalia yachole kufusha ubane kuna ikilingo cha kulavila nhosa. Avo kengila Mng'anda ya Mndewa, 10 wanhu wose wakala wakiilundize hanze wotambika kipigiti hicho cha kufusha ubane.

11 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawilila, kema ng'ambu ya ukulume ya ikilingo cha kufushila ubane. 12 Zakalia viyamuwene, kasinhuka, bwembwe dimwingila. 13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela, "Zakalia, sambiudumbe kwavija Mulungu kazihulika nhambiko zako, avo Elizabeti mtwanzi wako kokulelela mwana mbigalo, na gweye umgwelele twaga dikemigwa Yohana. 14 Kosekelela na kudeng'ha ng'hani, na wanhu bwando woitoela ng'henze mvumbuka yake! 15 Kowa mkulu hameso ga Mndewa. Hang'wa ugimbi ama kinhu chochose cha kukola. Komemezigwa Loho wa Mulungu songela mmunda mwa mamaake. 16 Kowabweza wanhu bwando wa Islaeli kuli Mndewa Mulungu wao. 17 Kochola haulongozi wa Mndewa na mhiko na loho ya Eliya, kowaduganyiza tena watata na wana zao, kowatenda wanhu wadulu wawe wende avo yamtandile Mndewa wanhu zake."

18 Zakalia kamuuza msenga wa Mulungu wa kuulanga, "Novitangaze kamba mbuli zino zowa avo? Kwavija nie na mtwanzi wangu tose twa wavyele."

19 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, "Nie iyo Gabulieli, mtumigwa nimaga haulongozi wa Mulungu, nitumigwa nikugalile usenga uno unogile. 20 Ila kwavija huzitogole mbuli zangu zondazivikile mumsimu wake, kowa bubui, hudaha kulonga mbaka zua dija gano gose ganikulongele vondagalawilile."

21 Kipigiti hicho wanhu wakala wom'beta Zakalia kuno wokanganya habali kokawa muja Mng'anda ya Mulungu. 22 Viyalawile hanze, kakala hadaha kulonga nao, avo wavitanga kamba kakala yonile nzozi Mng'anda ya Mulungu. Kakala hadaha kulonga, kakala yolonga mkulagusa na makono.

23 Kipigiti chake cha kusang'hanika Muing'anda ya Mulungu vukimalile, kabwela ukae. 24 Mkipigiti kiguhi mtwanzi wake kapata inda, avo kakala hakae yake milenge mitano. 25 Kalonga, "Hakimambukizo, Mndewa kanyonela bazi, kanisegezela kinyala changu mwa wanhu."

Mvumbuka ya Yesu Yohokoligwa

26 Muna umulenge wa sita wa inda ya Elizabeti, Mulungu kamulagiza msenga wake wa kuulanga, yokemigwa Gabulieli, hakiwambo cha Galilaya, kikemigwa Nazaleti. 27 Kakala na usenga wa mndele imwe mhambe, mkasano wa munhu imwe twaga jake Usufu kulawa mulukolo lwa Mndewa Daudi. Twaga jake Maliamu. 28 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamcholela kamulongela, "Nokulamsa! Mndewa ka hamoja nagwe na kakumoteza ng'hani!"

29 Maliamu kazanywa ng'hani sama ya mbuli zija za msenga wa Mulungu wa kuulanga na kugelegeza choni nhegulo ya mbuli zija. 30 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela, "Sambiudumbe, Maliamu, kwavija Mulungu kanogelwa nagwe. 31 Kopata inda, komulela mwana mbigalo, na gweye kolondigwa umgwelele twaga dikemigwa Yesu. 32 Heyo kowa mkulu na kokemigwa Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Mndewa Mulungu komgwelela kigoda cha undewa kamba tataake Daudi. 33 Avo kowa Mndewa wa lukolo lwa Yakobo milongo yose, Undewa wake hauziga!"

34 Maliamu kedika kalonga, "Nie na mhambe. Yodahikaze mbuli ino?"

35 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kedika kalonga, "Loho wa Mulungu kokuhumulukila, na mhiko za Mulungu Mkulu Ng'hani zokugubika. Avo mwana yondayavumbuke kowa mwana yang'alile, kokemigwa Mwana wa Mulungu. 36 Mgelegeze lumbu jako Elizabeti wamulongile kabule sambo, ila sambi kana inda ya milenge sita hamoja na uvyele wake. 37 Kwavija haduhu mbuli haidahika ha Mulungu."

38 Maliamu kedika kalonga, "Nie na mtumigwa wa Mndewa, na nhendelwe

kamba vuulongile.” Abaho, ija msenga
wa Mulungu wa kuulanga kahalawa.

Maliamu Komtembelela Elizabeti

39 Kipigiti kidodo hamwande Maliamu
kaisasala, hima kachola kuna ikiwambo
kili muisi ya vigongovigongo ya Yudea.
40 Kengila muna ing'anda ya Zakalia, ka-
mulamsa Elizabeti. 41 Elizabeti viyahu-
like ndamsa ya Maliamu, chana king'hele
kizumha mkudeng'ha muinda ya Eliza-
beti. Na Elizabeti kamemezigwa† Loho
wa Mulungu, 42 na kenula dizwi ka-
longa, “Kumota gweye kubanza watwanzi
wose, na imwana yondaumulele kamota!
43 Vilihi mbuli zino ng'hulu zindawilile
nie, hata mama wa Mndewa wangu
yeze kumwangu? 44 Mhunde vinihulike
ndamsa yako, chana king'hele muinda
yangu kizumha mkudeng'ha. 45 Kumota
gweye utogole kamba gaja gayalongile
Mndewa kumwako golawilila!”

Maliamu Komtogola Mulungu

46 Na Maliamu kalonga,
“Moyo wangu womuyenzi Mulungu.
47 Loho yangu yomdeng'helela Mu-
lungu Mkombola wangu.
48 Kwavija kamgelegeza nyakadala
wake imwende!
Avo kusongela lelo wanhu wa milelo yose
wong'hema yamotile,
49 mmbuli zija ng'hulu Mulungu
Mkulu zayanitendele.
Twaga jake ding'ala.
50 Kulawa wanhu wa mulelo umwe
mbaka mulelo uyagwe
kowonela bazi awo womdumba heyo.
51 Kaugolosa mkono wake mkulu
na kawapwililisa awo woitopela
ngelegeza zao.
52 Kawahumulusa wandewa wali na
mhiko walawe muna ivigoda vao
va undewa,
na kawenula iwakumbulu.
53 Wali nzala kawegutiza vinhu vinogile,
na wagoli kawaleka wachole bila
kinhu.
54 Kakigoga kilagano chayailagane na wa-
henga zetu,
avo keza kumtaza mtumigwa wake
Islaeli.
55 Kakumbukila kumonela bazi Ablaham
na lukolo lake lose milongo yose
kamba viwailagane na wahenga
zetu!”
56 Maliamu kakala na Elizabeti kamba
milenge midatu vino, abaho, kabwela
ukae yake.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza

57 Kipigiti cha Elizabeti kulela kivika,
kamulela mwana mbigalo. 58 Wanhu
wa mmambwegambwega na walawile
mulukolo lwake viwahulike mbuli zija
zinogile za mkanganyo Mndewa ziyam-
tendele, wose wadeng'helela hamoja na
heyo.
59 Zua da nane weza kumwingiza
kumbi imwana, walonda kumgwaa twaga
da tataake, Zakalia. 60 Mamaake ka-
longa, “Ndema! Twaga jake dokemigwa
Yohana.”
61 Wanhu wamulongela, “Ila mulukolo
lwenu haduhu munhu yali na twaga
hijo.” 62 Abaho, wamuuza tataake mku-
mulagusila na makono, womuuza kamba
twaga dilihi doyolonda yagweleligwe
mwanage.
63 Kawapula kibanzi cha kwandikila,
kandika vino, “Twaga jake Yohana.”
Wanhu wose wakanganya. 64 Baho
mulomo na lulimi lwake Zakalia vifun-
guligwa, kasonga kulonga, kamuyenzi
Mulungu. 65 Bwembwe diwengila wanhu
wose wa mmambwegambwega na mbuli
hizo zisimulilwa ng'ambu zose za isi ya
vigongovigongo ya Yudea. 66 Wose wahu-
like mbuli hizo wagelegeza mmioyo yao,
wolonga, “Mwana ino kowa munhu wa
vilihi? Kwavija mhiko za Mndewa za
hamoja na heyo.”

Zakalia Kohokola

67 Zakalia tataake imwana kamemezwa
Loho wa Mulungu, na kulonga usenga
uno wa Mulungu,
68 “Yayenzigwe Mndewa, Mulungu wa
Islaeli!
Kwavija keza kuwataza wanhu zake
na kuwakombola.
69 Katugwelela Mkombola mkulu,

† **1:41** Kamemezigwa Loho wa Mulungu nhegulo yake kagweleligwa Loho wa Mulungu.

wa lukolo lwa mtumigwa wake
Daudi,
70 kamba vija vayailagane na wahokozi
zake wang'alile umwaka,
71 kamba kotukombola tulawe
mmakono ga wadumuka,
na kulawa mmakono ga wose watwi-
hile.
72 Kalonga kowonela bazi wahenga zetu
na kudikumbukila lagano jake
ding'alile.
73 Kamduilila Ablaham tata wetu,
74 kailagana na heyo kamba kotukom-
bola kulawa mmakono ga wadu-
muka,
na kututenda tweye tumsang'hanikile
heyo bila bwembwe,
75 giladi tuwe wanhu wang'alile na
tulibule uzenzeleganye haulongozi
wake,
mazua gose ga ugima wetu.

76 "Na gweye, mwanangu, kokwiza
kukemigwa muhokozi wa Mulungu
Mkulu Ng'hani.
Kolongola haulongozi wa Mndewa
kumtandila nzila yake,
77 kowalongela wanhu zake avija von-
dawakomboligwe
mkusegezelwa vilozo vao.
78 Mulungu wetu kogatenda higo sama ya
bazi jake kulu,
na ukombola wake kulawa kuulanga
wotuhumulukila kamba zua da
imitondo
79 na kuwamulikila wose wokala
mdiziza na awo wakala mdisisila
da kudanganhika,
na kugalongoza magulu getu muna
inzila ya tindiwalo."

80 Mwana ija kakula na kuwa na mhiko
muloho. Kakala muluwala mbaka zua
dija viyalawilile mwa wanhu wose wa
Islaeli.

2

Mvumbuka ya Yesu (Mat. 1:18-25)

1 Mazua gaja mkulu wa undewa wa
Loma, yakalile yokemigwa Augusto, kala-
giza wanhu wakalile muundewa wose wa
Loma matwaga gao gandikigwe mkitabu.
2 Nyandikisha ino ikala ya ichanduso,
kipigiti kija Kulenio viyakalile mkulu
wa isi ya Silia. 3 Avo wose wachola
kwandikigwa kila munhu mkiwambo
chake mwenyego.

4 Usufu na heyo kasegela kulawa haki-
wambo cha Nazaleti muisi ya Galilaya,
kakwela kachola kukiwambo cha Betele-
hemu muisi ya Yudea, kwaaleligwe Mn-
dewa Daudi kwavija kakala yolawa mu-
lukolo lwa Daudi. 5 Kachola kwandikigwa
hamoja na mkasano wake Maliamu,
ayo yakalile na inda. 6 Viwakalile
hiko, kipigiti chake cha kulela kivika.
7 Kamulela chaudele mbigalo, kam'vaza
vivalo vowowavazaga wana ving'hele,
kamtambalika mkia kiwadilaga ng'ombe,
kwavija hawapatile gati muna ing'anda
ya wahenza.

Wachunga na Wasenga wa Mulungu wa Kuulanga

8 Ng'ambu ija kukala na wachunga
wokwimiliza madale gao ga ng'hondolo
ikilo mmigunda. 9 Msenga wa Mndewa
wa kuulanga kawalawilila, na yenzi ya
Mndewa Mulungu iwamulika ng'ambu
zose, wadumba ng'hani. 10 Msenga
wa Mulungu wa kuulanga kawalon-
gela, "Sambimdumbe! Niwagalila
mbuli inogile yondaiwatende wanhu
wose wadeng'he ng'hani. 11 Kwavija
lelo ino muna ikiwambo cha Daudi
kavumbuka Mkombola wenu, iyo Kilisto
Mndewa. 12 Na vino vivo vondamum-
tambule, mom'vika mwana king'hele
yavazigwe vivalo vowowavazaga wana
ving'hele katambalikwa mkia kiwadilaga
ng'ombe."

13 Baho dale kulu da wasenga wa
Mulungu wa kuulanga diza kuilumba
hamoja na miyao wa ichanduso, wom-
uyenzi Mulungu, wolonga,

14 "Yenzi ha Mulungu yali uchana ng'hani
kuulanga,
na tindiwalo muisi, ha wanhu
wanogelwe na heyo!"

15 Waja iwasenga wa Mulungu wa
kuulanga viwabweleganye kuulanga,
waja iwachunga wakiilongela, "Tucholeni

Betelehemu tukalole mbuli ino ilawilile,
Mndewa yaatulongele."
16 Avo wachola hima wam'vika
Maliamu na Usufu na wamona ija
imwana king'hele katambalikwa mkia
kiwadilaga ng'ombe. 17 Wachunga
viwamonile ija imwana, wawalongela
wanhu mbuli za mwana ija ziwahulike
kulawa ha msenga wa Mulungu wa
kuulanga. 18 Wanhu wose wakanganya
viwahulike mbuli ziwalongeligwe na
wachunga. 19 Maliamu kazika mbuli zija
zose mmoyo wake kuno yozigelegeza.
20 Waja iwachunga wabwela kuno wom-
uyenzi na kumtogola Mulungu, kwavija
gaja gawahulike na kugona gawa kamba
vija msenga wa Mulungu wa kuulanga
viyawalongele.

Mwana Kogweleligwa Twaga

21 Vigabitile mazua manane, kipigiti cha
kumwingiza kumbi vikivikile, wamgwaa
twaga Yesu, twaga dayagweleligwe na
msenga wa Mulungu wa kuulanga kipigiti
mamaake hanapata inda.

Yesu Kokwikigwa Mmakono ga Mn-dewa Mulungu

22 Kipigiti cha Usufu na Maliamu
kutaulwa vikivikile kamba Malagizo ga
Musa vigalagize, Usufu na Maliamu
wamsola imwana wachola na heyo
Yelusalemu wamwike mmakono ga Mn-
dewa. 23 Muna Gamalagizo ga Mndewa
yandikigwa, "Wana mbigalo wose wa
udele wobagulwa na kwikigwa sama
ya Mulungu." 24 Vivija wachola kulava
nhosa kamba viilagizwe Mmalagizo ga
Mndewa, hua wabili ama makinda mabili
ga njiwa.
25 Kipigiti kija kukala na munhu
imwe twaga jake Simioni yakalile yokala
Yelusalemu. Kakala yomdumba Mulungu,
yotenda gamnogele Mulungu na kakala
yololela kukombolwa kwa Islaeli. Na
Loho wa Mulungu kakala na heyo.
26 Loho wa Mulungu kamgubulila kamba
heza kudanganhika mbaka yamone
Kilisto Mndewa. 27 Kuno yolongozwa
na Loho wa Mulungu, Simioni kachola
Kuing'anda ya Mulungu. Usufu na
Maliamu viwamgalile Yesu Kung'anda ya
Mulungu wamtendele kamba viilagizigwe
muna Gamalagizo ga Musa, 28 Simioni
kamsola Yesu mmakono gake kuno
yomuyenzi Mulungu yolonga,

29 "Avino, Mndewa, kugavikiza gaja gau-
tulongele,
avo muleke nyakadala wako yachole
mditindiwalo.
30 Kwavija nyona ukombola wako na
meso gangu mwenyego,
31 awo uugalile sama ya wanhu wa isi
zose.
32 Mulenge wondauwagubulile Wamhazi
gaja gaulonda,
na kugala yenzi mwa wanhu zako wa
Islaeli."

33 Tata na mama wa imwana
wakala wokanganya mbuli ziyalongile
Simioni yomulonga Yesu. 34 Simioni
kawamoteza, kamulongela Maliamu
mamaake imwana, "Tegeleza, mwana
ino kavumbuka giladi yawe kilamso cha
kuhumuluswa kwa wanhu bwando na
kwinuligwa kwa wanhu bwando muna
iisi ya Islaeli. Kowa kilaguso kilawa ha
Mulungu chondakilemigwe na wanhu,
35 avo ngelegeza za wanhu bwando zili
mgati zokoneka. Na gweye mwenyego
usungu uli kamba zele wokuhoma
mmoyo wako."

36 Vivija kukala na muhokozi imwe
mtwanzi m'vyele ng'hani twaga jake
Ana, mndele wa Fanueli wa mtala
wa Asheli. Kakala yakalile na mbi-
galo milao saba songela viyasoligwe,
37 songela aho kakala kizuka mbaka
viyakalile m'vyele wa milao malongo
manane na mine. Kipigiti hicho chose
kakala Kung'anda ya Mulungu yomtam-
bikila Mulungu misi na kilo, yofunga na
kutambika. 38 Kipigiti kikija keza, na
kusonga kamuyenzi Mulungu na kulonga
mbuli za ija imwana mmagwiti ga wanhu
wose wakalile wololela kukomboligwa
kwa Yelusalemu.

Kubwela Nazaleti

39 Usufu na Maliamu viweshile kutenda
gose galagizwe muna Gamalagizo ga Mn-
dewa, wabwela ukae yao kukiwambo cha
Nazaleti muisi ya Galilaya. 40 Mwana ija

kakula, kongezeka mhiko na ng'hungwe, na Mulungu kammoteza.

Yesu Kung'anda ya Mulungu Viyakalile Mmhale

41 Milao yose Usufu na Maliamu wokwelaga wochola Yelusalemu mkipigiti cha lusona lwa Wayahudi lukemigwa Pasaka. 42 Yesu viyakalile mmhale wa milao longo dimwe na mibili, wachola kuna ulusona kamba vowotendaga milao yose. 43 Ulusona vulwishile, wasonga mwanza wa kubwela kumwao, ila Yesu kasigala Yelusalemu. Usufu na Maliamu hawavitangile. 44 Wagiza kakala mdale da wanhu mnzila, wachola mwanza wa zua dimwe, abaho, wasonga kumzahila mwa wandugu na wambwiga zao. 45 Hawamonile, avo wabwela Yelusalemu kumzahila. 46 Zua da ikadatu wam'vika Kung'anda ya Mulungu, kakala na wafundiza Malagizo ga Musa, yowategeleza na kuwauza. 47 Wose wahulike mbuli zake wakanganya ubala na nyidikilo zake. 48 Usufu na Maliamu viwamonile wakanganya ng'hani, Maliamu mamaake kamuuza, "Habali ututendele vino, mwanangu? Tataako na nie tugaya tukuzahila kuno tugudema."

49 Ila heyo kawedika yolonga, "Habali munizahila? Ham'vitangile avija vinilondigwa nikale mng'anda ya Tataangu?" 50 Tataake na mamaake hawaitangile nhegulo ya mbuli ino.

51 Avo Yesu kahumuluka kabwela Nazaleti na hewo, kakala mwende ha tataake na mamaake. Mamaake kazika mbuli zija zose mmoyo wake. 52 Yesu kakula mulukuli na mng'hungwe. Kadeng'helwa na Mulungu na wanhu.

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu (Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

1 Mulongo umwe na milao mitano ya undewa wa Mndewa Tibelio, Pontio Pilato kakala mtawala wa isi ya Yudea. Helode Antipa* kakala mtawala wa isi ya Galilaya, na mkulu wake Filipo kakala mndewa wa isi ya Itulea na Tulakoniti. Lisania kakala mndewa wa isi ya Abilene, 2 na Anasi na Kayafa wakala wakulu wa wakulu wose wa nhambiko. Kipigiti kikija mbuli za Mulungu zim'vikila Yohana, mwanage Zakalia, kuja kuluwala. 3 Avo Yohana kachola muisi zose zizunguluke Ulwanda lwa Yolodani, kawapetela, yolonga, "Lekeni vilozo venu mkabatizigwe, na Mulungu kovigela kumgongo vilozo venu."

4 Kamba vija viyandikigwe muna ikitabu
cha muhokozi Isaya,
"Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
'Itandeni nzila ya Mndewa,
mgoloseleni nzila zake.
5 Migea yose yokusiligwa,
vigongo na visugulu vose vohimbuligwa.
Nzila ziveduke zogolosigwa,
hali na mikolongokolongo hatelebuswe.
6 Na wanhu wose wowona ukombola
kulawa ha Mulungu.' "

7 Yohana kawalongela wanhu bwando wamwizile wabatizigwe, "Mweye wana wa nyoka! Iyo yalihi yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu londalwize? 8 Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu. Sambimsonge kuilongela kamba 'Ablaham iyo tata wetu.' Kwavija nie nowalongela Mulungu kodaha kumwinulila Ablaham wana kulawa mgamabwe gano. 9 Avo nhemo ikigwa goya kuikanha mibiki mmisina, avo biki jojose dondadileke kulela mujo unogile dokanhigwa na kwasigwa hamoto."

10 Dale da wanhu dimuuza, "Avo, tutendeze?"

11 Kawalongela, "Yali na vivalo vibili yam'bagulile yalibule, na yali na mandia yatende vivo."

12 Wawila kodi na hewo weza kubatizigwa, wamuuza, "Mkulufunzi, na tweye tutendeze?"

13 Na heyo kawalongela, "Sambimuwile kodi ng'hulu kubanza vumulagizwe."

14 Asikali na hewo weza kumuuza, "Na tweye tutende choni?"

Na heyo kawalongela, "Sambim'bokonye hela za munhu yoyose ama

* **3:1** Helode Antipa kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

sambimum'vwizile mbuli munhu yoyose, mwenelwe na maliho genu."

15 Wanhu wose wakala wamemile nhamanila ha Yohana, wakala wokiiuza mmioyo yao kamba siku Yohana iyo Kilisto. 16 Avo Yohana kawalongela wanhu wose, "Nie nowabatiza mweye na mazi, ila kokwiza yali na mhiko kubanza nie, nie sidaha hata kufungula nzabi za ng'hwabasa zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto. 17 Heyo kana kia chake cha kubetela ngano yake, yakunzanye ingano kukano, na imikumvi yaisome na moto hauzimikaga."

18 Yohana kaupeta Usenga Unogile mwa wanhu yowazuma mkuwagong'ondeza na mbuli bwando waleke gehile. 19 Ila Yohana kamkomhokela Helode Antipa,† mndewa, kwavija kakala yamsolile Helodia, mtwanzi wa ndugu yake, na gehile gose goyokala yotenda. 20 Avo Helode kabanziliza udumuka wake ha Yohana, na kamgela mkifungo.

Yesu Kobatizigwa (Mat. 3:13-17; Mlk. 1:9-11)

21 Wanhu wose viweshile kubatizigwa, Yesu na heyo kabatizigwa. Na viyakalile yotambika, ulanga uvuguka, 22 na Loho wa Mulungu kamuhumulukila yalumbile kamba hua. Dizwi dihulikwa kulawa kuulanga, "Gweye iyo Mwanangu uninogele, ninogelwa nagwe."

Wahenga wa Yesu (Mat. 1:1-17)

23 Yesu viyasongile sang'hano yake, kakala na milao malongo madatu. Na wanhu wamgesa iyo mwana wa Usufu, mwanage Heli. 24 Heli kakala mwanage Matati, Matati kakala mwanage Lawi, Lawi kakala mwanage Meliki, Meliki kakala mwanage Yanai, na Yanai kakala mwanage Usufu, 25 Usufu kakala mwanage Matatia, Matatia kakala mwanage Amosi, Amosi kakala mwanage Nahumu, Nahumu kakala mwanage Hesili, Hesili kakala mwanage Nagai, 26 Nagai kakala mwanage Maati, Maati kakala mwanage Matatia, Matatia kakala mwanage Shemeni, Shemeni kakala mwanage Yoseki, Yoseki kakala mwanage Yoda, 27 Yoda kakala mwanage Yohanani, Yohanani kakala mwanage Lesa, Lesa kakala mwanage Zelubabeli, Zelubabeli kakala mwanage Shelitieli, Shelitieli kakala mwanage Neli, 28 Neli kakala mwanage Meliki, Meliki kakala mwanage Adi, Adi kakala mwanage Kosamu, Kosamu kakala mwanage Elimadamu, Elimadamu kakala mwanage Eli, 29 Eli kakala mwanage Yoshua, Yoshua kakala mwanage Eliezeli, Eliezeli kakala mwanage Yolimu, Yolimu kakala mwanage Matati, Matati kakala mwanage Lawi, 30 Lawi kakala mwanage Simioni, Simioni kakala mwanage Yuda, Yuda kakala mwanage Usufu, Usufu kakala mwanage Yonamu, Yonamu kakala mwanage Eliakimu, 31 Eliakimu kakala mwanage Melea, Melea kakala mwanage Mena, Mena kakala mwanage Matata, Matata kakala mwanage Natani, Natani kakala mwanage Daudi, 32 Daudi kakala mwanage Yese, Yese kakala mwanage Obedi, Obedi kakala mwanage Boazi, Boazi kakala mwanage Salimoni, Salimoni kakala mwanage Nashoni, 33 Nashoni kakala mwanage Aminadabu, Aminadabu kakala mwanage Adimini, Adimini kakala mwanage Ani, Ani kakala mwanage Heziloni, Heziloni kakala mwanage Pelesi, Pelesi kakala mwanage Yuda, 34 Yuda kakala mwanage Yakobo, Yakobo kakala mwanage Isaka, Isaka kakala mwanage Ablaham, Ablaham kakala mwanage Tela, Tela kakala mwanage Naholi, 35 Naholi kakala mwanage Selugi, Selugi kakala mwanage Leu, Leu kakala mwanage Pelegi, Pelegi kakala mwanage Ebeli, Ebeli kakala mwanage Shela, 36 Shela kakala mwanage Kainamu, Kainamu kakala mwanage Alufaksadi, Alufaksadi kakala mwanage Shemu, Shemu kakala mwanage Nuhu, Nuhu kakala mwanage Lameki, 37 Lameki kakala mwanage Metusela, Metusela kakala mwanage Henoko, Henoko kakala mwanage Yaledi, Yaledi kakala mwanage

† **3:19** Helode Antipa kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

Mahalaleli, Mahalaleli kakala mwanage Kainamu, 38 Kainamu kakala mwanage Enoshi, Enoshi kakala mwanage Seti, Seti kakala mwanage Adamu, Adamu kakala mwanage Mulungu.

4

Yesu Kogezigwa
(Mat. 4:1-11; Mlk. 1:12-13)

1 Yesu kalawa Mulwanda lwa Yolodani kuno yamemile Loho wa Mulungu, kalongozwa na Loho wa Mulungu mbaka muluwala. 2 Ako kagezigwa na Mwenembago mkipigiti cha mazua malongo mane. Kipigiti hicho chose hadile kinhu chochose, kipigiti hicho vikimalile, kona nzala.

3 Mwenembago kamulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, dilongele dibwe dino digaluke mkate."

4 Yesu kedika kalonga, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Munhu hawa mgima sama ya mkate wiyeka.' "

5 Mwenembago kamsola kamgala uchana ng'hani, mkipigiti kiguhi kamulagusila ndewa zose za ulumwengu. 6 Mwenembago kamulongela, "Nokugwelela mhiko zino zose na mali gano gose, kwavija nigweleligwa na nodaha kumgwaa yoyose inimulonda. 7 Uhanitambikila, vino vose vowa vako gweye."

8 Yesu kamwidika, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Mtambikile Mndewa Mulungu wako na umsang'hanikile heyo yeiyeka!' "

9 Mwenembago kamsola kamgala Yelusalemu kuna inhembeti ya Ing'anda ya Mulungu, kamulongela, "Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, ibwanhe hasi kulawa hano. 10 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Mulungu kokulagizila wasenga zake wa kuulanga wakwimilize.' 11 Kabili yandikigwa, 'Wokudang'ha mmakono gao, sambiuikwale mgulu wako muna idibwe.' "

12 Ila Yesu kamwidika, "Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, 'Sambiumgeze Mndewa Mulungu wako.' "

13 Mwenembago viyeshile kumgeza mmbuli zose, kamuleka mkipigiti kidodo.

Yesu Kosonga Sang'hano Zake Muisi ya Galilaya
(Mat. 4:12-17; Mlk. 1:14-15)

14 Yesu kabwela muisi ya Galilaya yamemile mhiko za Loho wa Mulungu, na singilimo zake zenela isi zose za mmambwegambwega. 15 Na heyo kakala yowafundiza wanhu muna zing'anda zao za nhambiko, na wanhu wose wamtogola.

Yesu Kolemigwa Mkiwambo cha Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Mlk. 6:1-6)

16 Abaho, Yesu kachola Nazaleti kiwambo chayakulile, na muna Idizua da Mhumulo, kengila mng'anda ya nhambiko kamba vayazoele. Kema giladi yasome Nyandiko Zing'alile. 17 Kagweleligwa ikitabu cha muhokozi Isaya. Kakigubula kavika hanhu handikigwe vino,

18 "Loho wa Mndewa ka hamoja na nie,
kwavija kanisagula niwagalile wakumbulu Usenga Unogile.
Kanilagiza niipete ndekesa mwa awo wagogigwe,
na vimbugumbugu wadahe kulola,
niwadohole waja wogazigwa.
19 Na kupeta kamba kipigiti kivika
cha mndewa kuwakombola wanhu zake."

20 Abaho, Yesu kakigubika ikitabu kam'bwezela mwimilizi wa ing'anda ya nhambiko, abaho, kakala hasi. Wanhu wose wakalile muja mng'anda ya nhambiko wamulola ng'hani. 21 Na heyo kawalongela "Lelo Nyandiko zino Zing'alile zivikila, kamba vumuhulike."

22 Wanhu wose wanogelwa ng'hani, wakanganya mbuli zinogile zayalongile. Walonga, "Ino sio mwanage Usufu?"

23 Yesu kawalongela, "Nivitanga kamba monilongela ulonzi uno, 'Mganga, ihonye mwenyego! Gaja gatuhulike ugatendile Kapenaumu ugatende hano hakiwambo chako mwenyego.' " 24 Kagendelela kulonga, "Nowalongeleni ikweli, muhokozi hatogoligwa hakae yake mwenyego.

25 "Kweli, kukala na vizuka bwando muna iisi ya Islaeli kipigiti chayakalile Eliya, kipigiti mvula vuilekile kutoa milao midatu na milenge sita, nzala ikala

mpamanho muna iisi yose. 26 Ila Eliya hatumigwe ha kizuka yoyose, ila ha kizuka imwe yakalile Salepta muna iisi ya Sidoni.
27 Na kukala wanhu bwando wakalile na dikulu muna iisi ya Islaeli kipigiti chayakalile muhokozi Elisha, na haduhu mtamu yoyose wa dikulu yahonyigwe, ila Naamani yeiyeka yakalile yokala muisi ya Silia."

28 Wanhu wose wakalile muja mng'anda ya nhambiko viwahulike mbuli zija wona lusango. 29 Wema, wamkwekwesa Yesu, wamulava hanze ya ikiwambo. Wamsola wamgala uchana ya ikigongo, haja idiwambo jao hadizengigwe, walonda kumsung'hizila mdigema. 30 Ila Yesu kabita hagatigati yao, kachola na zake.

Munhu Yali na Kinyamkela (Mlk. 1:21-28)

31 Abaho, Yesu kachola kukiwambo cha Kapenaumu muisi ya Galilaya, kawafundiza wanhu muna Dizua da Mhumulo.
32 Wakanganya avija voyokala yofundiza kwavija mbuli zake zikala na udaho.
33 Muja muna ing'anda ya nhambiko kukala na munhu yakalile na kinyamkela, katoa nyangi yolonga, 34 "Ka! Kotulonda choni gweye, Yesu wa Nazaleti? Kwiza kutubananga? Nokutanga, gweye iyo Ung'alile wa Mulungu!"

35 Yesu kamkomhokela ija kinyamkela, yolonga, "Nyamala, mulawe munhu ino." Kinyamkela kam'bwanha hasi ija imunhu hameso gao, kamulawa bila kumulumiza hanhu.

36 Wanhu wose wakanganya, wailongela, "Mbuli zaki zino? Munhu ino kana mhiko na udaho wa kuwakomhokela vinyamkela, nao wolawa!" 37 Mbuli za Yesu zenela ng'ambu zose za isi ija.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando (Mat. 8:14-17; Mlk. 1:29-34)

38 Yesu kalawa muna ing'anda ya nhambiko, kachola hakae ya Simoni. Mama mkwe yake Simoni kakala yolumwa homa ng'hali, avo wamulongela Yesu yamuhonye. 39 Yesu keza kema behi na heyo, kaikomhokela ija ihoma, imulawa, kenuka na kuwasang'hanikila.

40 Viivikile ichungulo, wanhu wose wawagala ha Yesu wanhu zao wakalile wolumwa vitamu va namna zose, kawekila makono gake kawahonya.
41 Vinyamkela wawalawa wanhu bwando, watoa nyangi wolonga, "Gweye iyo Mwana wa Mulungu."

Yesu kawakomhokela hawalekile walonge, kwavija wamtanga heyo iyo Kilisto.

Yesu Koupeta Usenga Unogile Mzing'anda za Nhambiko (Mlk. 1:35-39)

42 Ulukwili, Yesu kasegela kachola hanhu halibule wanhu. Wanhu wasonga kumzahila, viwamonile, wageza kumzuila sambiyasegele hamwao. 43 Ila heyo kawalongela, "Nolondigwa niupete Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu m'viwambo viyagwe, kwavija nhumigwa nhende vino."

44 Kakala yowapetela wanhu Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu muna zing'anda za nhambiko muisi yose ya Yudea.

5

Yesu Kowakema Wanahina wa Ichanduso (Mat. 4:18-22; Mlk. 1:16-20)

1 Zua dimwe Yesu kakala yemile hamgwazo wa Idilamba da Genesaleti. Wanhu wakala wokiibabanika wokwenhuka behi na heyo kutegeleza mbuli za Mulungu.
2 Kazona ngalawa mbili mulugigo lwa idilamba, zikigwe haja na waloa somba, wakalile wosuluza nhando zao. 3 Yesu kengila mngalawa imwe ikalile ya Simoni, kamulongela Simoni yaikwenhuse hamwande, hatalitali na ulugigo lwa idilamba. Yesu kakala mngalawa yowafundiza wanhu bwando.

4 Viyeshile kulonga kamulongela Simoni, "Kwenhusa ingalawa hamwande hana ididindi da idilamba, na gweye na wayago tandeni nhando zenu muloe somba."

5 Simoni kamulongela, "Mndewa, tugonelela tuloa somba hatupatile kinhu, ila kwavija gweye kulonga, nozitanda nhando." 6 Viwazitandile izinhando, wonza somba bwando, na nhando zao zisonga kukanhika. 7 Wawakema

wayao wakalile mngalawa iyagwe weze kuwataza. Weza wamemeza somba ngalawa zose mbili, avo ngalawa zikala mmabehi kudidimila mmazi. 8 Simoni Petulo viyagonile gaja, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu, yolonga, “Mndewa, sambiung'hwenhukile kwavija nie nna vilozo!”
9 Simoni na wayage wose wakanganya avija viwonzile somba bwando kamba vija. 10 Yakobo na Yohana wanage Zebedayo, wakalile waloa somba wayage Simoni, vivija wakanganya. Yesu kamulongela Simoni, “Sambiudumbe, kusongela lelo kowa muloa wanhu.”
11 Wazikwekwesa zingalawa wazika mumgwazo wa idilamba, waleka gose wamkweleleza Yesu.

Yesu Komuhonya Mtamu wa Dikulu (Mat. 8:1-4; Mlk. 1:40-45)

12 Yesu viyakalile mdiwambo dimwe da hiko, kaiting'hana na mbigalo imwe yakalile na dikulu lukuli lugima. Viyamonile Yesu, kafugama mavindi, kamulongela mkuiyalala, “Mndewa, uhalonda, kodaha kunihonya.”
13 Yesu kagolosa mkono wake kamkwasa yolonga, “Nolonda, hona!” Kipigiti kikija kahona utamu wa dikulu. 14 Abaho, Yesu kamulagiza yolonga, “Sambiumulongele munhu yoyose, ila genda dimwe kwa dimwe ha mkulu wa nhambiko yakulole goya, abaho, ukalave nhosa kamba Musa vayalagize, giladi iwe usindila mwa wanhu wose kamba kuhona.”
15 Ila mbuli za Yesu zibanza kwenela muisi yose, wanhu bwando weza kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao. 16 Ila Yesu mianza bwando kakala yonyelenhuka yochola hanhu halibule wanhu kutambika.

Yesu Komuhonya Munhu Yahololе (Mat. 9:1-8; Mlk. 2:1-12)

17 Zua dimwe Yesu kakala yofundiza. Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa, walawile m'viwambo vose va Galilaya, Yudea na kulawa Yelusalemu, wakala baho. Mhiko za Mndewa zikala na heyo, avo kawahonya watamu. 18 Baho weza wanhu wampapile munhu yahololе mulusazi, wageza kumwingiza mng'anda wamwike haulongozi wa Yesu. 19 Avija wanhu viwakalile wamemile hawadahile kumwingiza mng'anda. Avo wampapa, wamgala uchana mkiswili, wafumula usoti, wamuhumulusa hamoja na lusazi lwake, na kumwika hagatigati ya ididale da wanhu haulongozi wa Yesu. 20 Yesu viyonile avija viwakalile na nhamanila ng'hulu, kamulongela ija imunhu, “Mbwiga, vilozo vako vigeligwa kumgongo.”
21 Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wasonga kukiiuza, “Iyo yalihi yofukula? Mulungu yeiyeka yodaha kugela kumgongo vilozo va wanhu!”
22 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao, kawauza, “Habali mgelegeza mbuli kamba azo? 23 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga, ‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’ ama kulonga, ‘Ima wima utembele’? 24 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi.” Abaho kamulongela ija imunhu yahololе, “Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako.”
25 Baho ija imunhu kema wima hameso gao wose, kasola lusazi lwake lwayakalile yaluwasile, kachola ukae yake kuno yomuyenzi Mulungu. 26 Wanhu wose wakanganya, kuno wona bwembwe, wamuyenzi Mulungu, wolonga, “Lelo tona mbuli za mkanganyo!”

Yesu Komkema Lawi (Mat. 9:9-13; Mlk. 2:13-17)

27 Viyeshile kutenda higo, Yesu kalawa hanze, kamona muwila kodi imwe yokemigwa Lawi, yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi. Yesu kamulongela, “Ng'holeleza.” 28 Na heyo kenuka, kaleka gose, kamkoleleza.
29 Abaho, Lawi kamtendela lusona lukulu ng'hani Yesu mng'anda yake, na dale kulu da wawila kodi na wanhu wayagwe wakala woja na heyo. 30 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakalile mdidale jao wawatwanganikila wanahina wa Yesu, wouza, “Habali moja na kung'wa na wawila kodi na watenda vilozo wayagwe?”

31 Yesu kedika kalonga, “Wanhu wagima hawamulonda mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda. 32 Sizile kuwakema wanhu walibule vilozo, ila wanhu wali na vilozo waleke vilozo vao.”

Mbuza ya Kufunga (Mat. 9:14-17; Mlk. 2:18-22)

33 Wanhu wamulongela Yesu, “Wanahina wa Yohana M'batiza wofunga mianza bwando na kutambika, na wanahina wa Mafalisayo wotenda vivo. Ila wanahina zako woja na kung'wa.”

34 Yesu kawalongela, “Mokwagiza modaha kuwatenda wambwiga za mulawilamhambe wafunge kipigiti mulawilamhambe yang'hali hamoja nawo? 35 Ila kipigiti chovika avija mulawilamhambe vondayasegezigwe hamwao, aho baho vondawafunge.”

36 Vivija Yesu kawalongela hala dino. “Haduhu munhu yokanha kidanga cha kivalo cha sambi na kukigela mkivalo cha mwaka. Kamba yahatenda avo, kokidega ikivalo cha sambi, na acho ikidanga cha ikivalo cha sambi hakilumba mkivalo cha mwaka. 37 Vivija wanhu hawagela divai ya sambi muna vibuyu va umwaka vitendigwe na kwembe, kwavija ija idivai ya sambi yovitula ivibuyu vitendigwe na kwembe, avo idivai yokwitika na vibuyu vitendigwe na kwembe vobanangika. 38 Vilumbaga, divai ya sambi igeligwe muna vibuyu va sambi vitendigwe na kwembe. 39 Na haduhu munhu yolondaga divai ya sambi kuno yeshile kung'wa divai ya mwaka, mana kolonga, ‘Ya mwaka ibanza kunoga.’ ”

6

Mbuza ya Zua da Mhumulo (Mat. 12:1-8; Mlk. 2:23-28)

1 Yesu kakala yotembela muna imigunda ya ngano Mdizua dimwe da Mhumulo. Wanahina zake wasonga kufyola zisota za gamakungwi ga ngano, wagafigisa mmakono gao, ikwisha waja zinzele. 2 Mafalisayo wayagwe wamuuza, “Habali motenda gagomeswe kutendigwa Mdizua da Mhumulo?”

3 Yesu kawedika kawalongela, “Hamsomile kija chayatendile Daudi kipigiti heyo na wayage viwakalile na nzala? 4 Kengila mdihema da Mulungu, kaija imikate ilavigwe nhosa ha Mulungu, na iyagwe kawagwelela wayage. Vinhu vikalile vigomeswe Mmalagizo getu kudigwa na munhu yoyose ila wakulu wa nhambiko weiyeka.”

5 Yesu kamambukiza mkulonga, “Nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.”

Munhu Yali na Mkono Uholole (Mat. 12:9-14; Mlk. 3:1-6)

6 Zua diyagwe da Mhumulo Yesu kengila mng'anda ya nhambiko na kufundiza. Kukala na munhu yaholole mkono wake wa ukulume. 7 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakala wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone kamba kohonya Mdizua da Mhumulo. 8 Yesu kazitanga ngelegeza zao avo kamulongela ija imunhu, “Ima wima, wize hano haulongozi.” Ija imunhu kema wima, abaho, kachola haulongozi. 9 Abaho, Yesu kawalongela, “Nowauza, Malagizo getu golonga tutende choni Mdizua da Mhumulo? Tutende ganogile ama gehile? Kumuhonya munhu ama kumkoma?” 10 Kawalola wanhu wose, abaho, kamulongela ija imunhu, “Golosa mkono wako.” Na heyo kaugolosa, na mkono wake ubwela goya.

11 Wona lusango wasonga kuiuza vija vondawamtende Yesu.

Yesu Kosagula Watumigwa Longo Dimwe na Wabili (Mat. 10:1-4; Mlk. 3:13-19)

12 Zua dimwe mkipigiti kija, Yesu kachola kukigongo kutambika, kagonelela yomtambikila Mulungu. 13 Viivikile imitondo, kawakema wanahina zake na kawasagula longo dimwe na wabili, awo yawakemile watumigwa zake, 14 Simoni, yagweleligwe twaga da Petulo, na ndugu yake Endelea, na Yakobo na Yohana, na Filipo na Batolomayo, 15 na Matayo na Tomaso, na Yakobo mwanage Alufayo, na Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Islaeli, 16 na Yuda mwanage Yakobo, na Yuda Isikalioti, yamuhonzile Yesu.

Yesu Kofundiza na Kuhonya (Mat. 4:23-25)

17 Yesu viyahumuluke kulawa hakigongo na watumigwa zake, kema hanhu hatambalale na wanahina zake bwando. Na wanhu bwando weza kulawa isi yose ya Yudea na kulawa Yelusalemu na kulawa viwambo vose va mhwani ya Tilo na Sidoni. 18 Weza kumtegeleza na kuhonyigwa vitamu vao. Waja wakalile wogazigwa na vinyamkela vivija na hewo weza na wahonyigwa. 19 Wanhu wose walonda kumkwasa kwavija mhiko za uhonya zikala zimulawa na kuwahonya wanhu wose.

Kudeng'ha na Giogio (Mat. 5:1-12)

20 Yesu kawalola wanahina zake na kulonga,

“Mmota mweye iwakumbulu wa gamali,
kwavija Undewa wa Mulungu uli wenu!
21 Mmota mweye muli nzala sambi,
kwavija kwiza mokwiguta!
Mmota mweye mulila sambi,
kwavija kwiza moseka!
22 “Mmota mweye avija wanhu wahawehila, na kuwalema, na kuwaliga, na kuwabanangila matwaga genu sama ya nie, Mwana wa Munhu! 23 Deng'heni mmazua higo na zumheni mkudeng'ha kwavija maliho genu makulu mwikiligwa kuulanga. Kwavija wahenga zao wawatendela wahokozi gano gowotenda.

24 “Ila mojona mweye muli wagoli sambi,
kwavija mwisha kubokela uhondo wenu.
25 Mojona mweye mwigute sambi,
kwavija mochola na nzala.
Mojona mweye mseka sambi,
kwavija mokwiza kuiyalala na kulila.
26 “Mojona, avija wanhu wose vondawawatogole, kwavija wahenga zao wakala wowatogola kamba avo wahokozi wa uvwizi.

Kuwanogela Wadumuka (Mat. 5:38-48; 7:12a)

27 “Ila nowalongeleni mweye munitegeleza, wanogeleni wadumuka zenu, watendeleni ganogile awo wawehile. 28 Wamotezeni awo wowadukumiza, na watambikileni awo wowatendela gehile. 29 Munhu yahakutoa mkanza dimwe, muhindusile na diyagwe, na munhu yahakuboka koti jako, muleke yasole na kanzu yako. 30 Munhu yoyose yondayakupule kinhu mgwelele, na munhu yahasola kinhu chako, sambiumulongele yakubwezele. 31 Watendeleni wanhu kamba vija vumulonda wanhu wawatendele mweye.

32 “Kamba muhawanogela wanhu wowanogela mweye, maliho galihi gondam'bokele? Kwavija hata wali na vilozo na hewo wowanogela awo wawanogele! 33 Muhawatendela ganogile awo wowatendela mweye ganogile, maliho galihi gondam'bokele? Kwavija wali na vilozo nawo wotenda vivo. 34 Avo muhawakalizi mali genu ha awo mtamanila wodaha kuliha, maliho galihi gondam'bokele? Kwavija wali na vilozo wowakalizi wali na vilozo wayao wabwezeligwe kikija chawakalizigwe. 35 Viha! Ila wanogeleni wadumuka zenu na watendeleni ganogile, wakalizini wanhu mali genu, sambimtamanile kubwezelwa na kinhu. Avo kwiza mogweleligwa maliho makulu, avo mowa wana wa Mulungu Mkulu Ng'hani, kwavija heyo kotenda ganogile mwa wanhu wabezi na wotenda gehile. 36 Muwe na bazi kamba Tata wenu viyali na bazi.

Kuwatagusa Wayagwe (Mat. 7:1-5)

37 “Sambimuwataguse wayagwe, na Mulungu hawatagusa mweye. Sambimuwadununze wayagwe, na Mulungu hawadununza mweye. Geleni kumgongo vilozo va wanhu wayagwe, na Mulungu kovigela kumgongo vilozo venu. 38 Wagweleleni wanhu vinhu, na Mulungu kowagwelela mweye. Mhima imemile, isindiligwe na kutigiswa na kwitika iyo yondamgweleligwe m'vipepelo venu. Kwavija mhima yondamuwapimile wayagwe iyo mhima yondampimilwe mweye.”

39 Avo Yesu kawalongela hala dino, “Kimbugumbugu hadaha kumulongoza

kimbugumbugu miyage, kamba yahatenda avo, wose wabili wogwila mdikolongo. 40 Mwanahina hamuhuma mkulufunzi wake, ila mwanahina yeheshiliza kufundizigwa kowa kamba mkulufunzi wake.

41 “Habali ukilola kikupi msiso da ndugu yako, na huchona kibanzi kili msiso jako mwenyego? 42 Kodahaze kumulongela ndugu yako, ‘Ndugu yangu, beta nikilave kikupi mdisiso jako,’ kuno hudaha hata kuchona kibanzi kili msiso jako mwenyego? Kidelenya gweye! Tanhu kilave ikibanzi kili msiso jako mwenyego, abaho, kodaha kulola goya kukilava kikupi kili mdisiso da ndugu yako.

M'biki na Mujo Wake
(Mat. 7:16-20; 12:33-35)

43 “M'biki unogile haulela mujo wihile, vivija m'biki wihile haulela mujo unogile. 44 Kila m'biki wotambulwa sama ya mujo wake uulela. Hudaha kubawa tini muna imizomola, ama zabibu muna zimbigili. 45 Munhu yanogile kolava ganogile kulawa mngama ya vinhu vinogile vili mmoyo wake. Munhu yehile kolava gehile kulawa mngama ya vinhu vihile. Kwavija mulomo wolonga kimemile mmoyo.

Wazenga Ng'anda Wabili
(Mat. 7:24-27)

46 “Habali mong'hema, ‘Mndewa, Mndewa,’ abaho, hamtenda gaja ganiwalongela? 47 Kila munhu yokwiza kumwangu na kutegeleza mbuli zangu na kuzitogola, nowalagusila kilihi kilingile na heyo. 48 Kalinga na munhu yozenga ng'anda, kahimba lukwambaza hasi ng'hani mbaka kavika dibwe, avo kazenga msingi mdibwe. Lwanda lutula na kugeza kuikulula ng'anda ija, ila haludahile kuitigisa kwavija izengigwa goya. 49 Ila munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuzileka baho, ayo kalinga na munhu yazengile ng'anda yake bila kuhimba ng'hani lukwambaza na kwika msingi. Mkipigiti kidodo lwanda lutula na kuikulula ng'anda ija, igwa mkipigiti kiguhi. Na igwa yake ikala ihile ng'hani.”

7

Yesu Komuhonya Nyakadala wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Mat. 8:5-13)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli zino zose mwa wanhu, kachola kukiwambo cha Kapenaumu. 2 Mkulu wa asikali mia wa Loma kakala na nyakadala yakalile yamnogele ng'hani, ija inyakadala kakala mtamu ng'hani behi na kudanganhika. 3 Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma viyahulike singilimo za Yesu, kawatuma wakulu wa Wayahudi wakamulongele yeze yamuhonye nyakadala wake. 4 Viwavikile ha Yesu, wamuyalalila, wolonga, “Munhu ino kalumba kutendeligwa mbuli ino, 5 kwavija kawanogela wanhu zetu, na heyo iyo yatuzengele ng'anda yetu ya nhambiko.”

6 Avo Yesu kachola na hewo, viwavikile behi na ing'anda, ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma kawalagiza wambwiga zake wamulongele Yesu vino, “Mndewa, sambiugaye, nie silumbile gweye wize wingile mng'anda yangu, 7 kileka nivigesile kamba silumbile kwiza hamwako nene mwenyego, ila longa mbuli! Na nyakadala wangu kohona. 8 Nie vivija na munhu nikigwe hasi ya udaho wa wakulu zangu wa uchana yangu, na nna asikali hasi yangu. Nihamulongela ino, ‘Genda!’ kochola, nihamulongela ija, ‘Izo!’ kokwiza, na nihamulongela nyakadala wangu, ‘Tenda vino!’ kotenda.”

9 Yesu viyahulike gano, kamkanganya munhu ija, kahinduka kuchugu na kudilongela dale da wanhu dikalile dimsondolela, “Nowalongela, sinakona nhamanila ng'hulu kamba ino, hata mwa wanhu wa Islaeli!”

10 Waja watumigwe wabwela kung'anda ya ija imkulu, wam'vika nyakadala wake kahona.

Yesu Komzusa Mwana wa Kizuka

11 Mkipigiti kiguhi Yesu kachola hakiwambo kikemigwa Naini, kailongoza na wanahina zake na dale kulu da wanhu. 12 Viwavikile halwivi lwa ikiwambo, wanhu wakalile wapapile munhu yadanganhike wakala wolawa

hanze ya ikiwambo. Mmhale yakalile yaleligwe yeiyeka na mtwanzi imwe yakalile kizuka, na dale kulu da wanhu kulawa mkiwambo dikala hamoja na ija imtwanzi. 13 Mndewa Yesu viyamuwene, kamonela bazi, kamulongela, “Sambi-ulile.” 14 Abaho, kachola haulongozi na kulukwasa ulusazi, avo wanhu waupapile wema. Yesu kalonga, “Mmhale, noku-longela, lamuka!” 15 Ija immhale yadan-ganhike kenuka, kakala ukala, kasonga kulonga. Yesu kamgwelela mamaake.

16 Wanhu wose wona bwembwe wa-muyenzi Mulungu, walonga, “Muhokozi mkulu koneka hamwetu, Mulungu keza kuwakombola wanhu zake.”

17 Mbuli zino za Yesu zenela muisi yose ya Yudea na isi za mmambwegambwega.

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza (Mat. 11:2-19)

18 Wanahina wa Yohana viwamulon-gele mbuli zino zose, kawakema wa-bili mmwanza wao, 19 na kuwalagiza wachole ha Mndewa wakamuuze vino, “Yohana kalonga, gweye iyo mkombola yondayeze? Ama tumtamanile iyagwe?”

20 Wanhu waja viwavikile ha Yesu, wa-longa, “Yohana M'batiza katulagiza yo-longa tukuuze, ‘Gweye iyo yondayeze, ama tumtamanile iyagwe?’ ”

21 Kipigiti kikija Yesu kawahonya wanhu bwando wakalile na vitamu na utamu, na awo wakalile na vinyamkela, na kuwatenda vimbugumbugu bwando wadahe kulola. 22 Kawalongela waja wasenga wa Yohana, “Gendeni mkamu-longele Yohana gaja gamonile na kugahu-lika, vimbugumbugu wolola, mbetembete wotembela, wali na dikulu wohonyigwa, vinziwi wohulika, wadanganhike wowa wagima kabili, na Usenga Unogile wopetigwa mwa wakumbulu. 23 Wamota wanhu awo walibule ving'hwaso na sang'hano zangu.”

24 Wasenga wa Yohana viwacholile, Yesu kasonga kumulonga Yohana hau-longozi wa dale da wanhu, yolonga, “Vumcholile ha Yohana kuluwala, mta-manila kona choni? Ludete lutigiswa na beho? 25 Mchola kulola choni? Munhu yavalile vivalo vinogile ng'hani? Wanhu wovala kamba avo na kukala vinogile wa mming'anda ya kindewa! 26 Nongeleni, mchola kulola choni? Muhokozi? Ona, ila nowalongela, yummonile kana ukulu kubanza muhokozi. 27 Yohana iyo munhu Nyandiko Zing'alile zimulonga, ‘Mulungu kalonga, nomulagiza msenga wangu yakulongole, yondayaitande nzila yako.’ ” 28 Yesu kongeza kulonga “Nowalongela, wanhu wose waleligwe na watwanzi, haduhu yali mkulu kum'banza Yohana. Ila yali mdodo ng'hani muna Uundewa wa Mulungu iyo mkulu kum'banza Yohana.”

29 Wanhu wose, hata wawila kodi, viwazihulike mbuli za Yesu, watogola kamba nzila ya Mulungu igoloka, kwavija wakala wabatizigwe na Yohana. 30 Ila Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wagalema gaja gayalondile kutenda Mulungu kumwao kwavija walema kuba-tizigwa na Yohana.

31 Yesu kagendelela kulonga, “Vino ni-walinganyize na choni wanhu wa mazua gano? Walinga na wanhu walihi? 32 Walinga na wana wakalile hadibugano da soko. Dale dimwe dowalongela dale diyagwe, ‘Tuwatoela ngoma ya lu-sona lwa zengele, ila mweye ham'vinile! Twimba vawembaga hauzisi, ila mweye hamulilile!’ 33 Yohana M'batiza keza kafunga na hang'wile divai, na mulonga, ‘Kana kinyamkela!’ 34 Nie, Mwana wa Munhu, niza, noja na kung'wa, mulonga, ‘Loleni munhu ino, mmelo na mng'waji, mbwiga wa wawila kodi na wene vilozo wayagwe!’ 35 Kwa vovose vija ng'hungwe ya Mulungu yonekaga mmeso ga awo wose waitogole.”

Yesu Hakae ya Simoni Mfalisayo

36 Mfalisayo imwe kamulonda Yesu yeze kuja na heyo mandia ga ikilo, avo Yesu kachola hang'anda ya ija Mfal-isayo, kakala hasi yaje. 37 Mkiwambo kija kukala na mtwanzi imwe yakalile yotenda vilozo mazua gose. Kahulika Yesu kakala yoja mng'anda ya Mfalisayo, avo kagala nyhupa ya alabasta ikalile na mavuta ga kunung'hila. 38 Kema hachugu cha Yesu, behi na magulu gake, yolila

na kumdodeza magulu gake na mahozi gake. Abaho, kamuhangusa magulu gake na mvili zake, kaganonela na kugetila mavuta ga kunung'hila. 39 Ija Imfalisayo yamgoneke viyonile gaja, kalonga munda kwa munda, “Kamba munhu ino yahawile muhokozi, yahamtangile mtwanzi ino yomkwasa yali munhu wa vilihi, yahavitangile vija voyokala ukazi wa vilozo.”

40 Yesu kamulongela ija Imfalisayo, “Simoni, nna mbuli nolonda kukulongela.”

Kalonga “Ona, mkulufunzi, nongela.”

41 Yesu kasonga kulonga, “Kukala na wanhu wabili wowilwa hela na mkalizi hela imwe. Imwe kakala yowilwa hela zilinganye maliho ga milenge longo dimwe, na iyagwe kakala yowilwa hela zilinganye maliho ga mulenge umwe. 42 Wose wabili hawadahile kuliha, avo kawagela kumgongo wose wabili. Vino yalihi hana iwanhu wano wabili yondayamnogele heyo ng'hani?”

43 Simoni kamulongela, “Nokona ija imunhu yageligwe kumgongo hela bwando.”

Yesu kalonga, “Kulonga goya.” 44 Abaho, kamuhindukila ija imtwanzi, kamulongela Simoni, “Komona mtwanzi ino? Ningila mng'anda yako, hungwelele mazi ngele magulu gangu, ila heyo kagadodeza magulu gangu na mahozi gake na kugahangusa na mvili zake. 45 Hunibokele mkuninonela, ila mtwanzi ino songela hanizile halekile kuganonela magulu gangu. 46 Gweye hunibakile mavuta mpala jangu, ila mtwanzi ino kagetila mavuta ga kunung'hila magulu gangu. 47 Avo nokulongela, noge kulu diyalaguse mtwanzi ino dolagusa avija vilozo vake bwando vuvigeligwe kumgongo. Ila munhu yoyose yageligwe kumgongo hadodo kolagusa noge dodo.”

48 Abaho, Yesu kamulongela ija mtwanzi, “Vilozo vako vigeligwa kumgongo.”

49 Wanhu wayagwe wakalile hameza wasonga kulonga hasihasi, “Iyo yalihi munhu ino, yogela kumgongo hata vilozo?”

50 Ila Yesu kamulongela ija imtwanzi, “Nhamanila yako ikukombola, genda mditindiwalo.”

8

Watwanzi Wamkweleleze Yesu

1 Kipigiti kiguhi hamwande, Yesu kagendelela kuupeta Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu mmiwambo na m'viwambo. Wanahina zake longo dimwe na wabili wachola hamoja na heyo, 2 hamoja na watwanzi wakalile wahonyigwe vinyamkela na vitamu viyagwe, Maliamu yakalile yokemigwa munhu wa Magidala ayo wamulavile vinyamkela saba, 3 Yoana, mwehe wa Kuza yakalile mkulu wa ng'anda ya Helode Antipa, Suzana, na watwanzi wayagwe bwando wasolile vinhu vao na kumgwaa Yesu na wanahina zake.

Hala da Muhanda
(Mat. 13:1-9; Mlk. 4:1-9)

4 Wanhu wakala wogendelela kwiza ha Yesu kulawa m'viwambo vose, na viwamemile, Yesu kawalongela hala dino.
5 “Mulimi kachola kuhanda mbeyu. Viyakalile yozihanda, ziyagwe zilagalila mnzila, wanhu wazibojaga na ndege weza wazija. 6 Ziyagwe zigwila muisi ili na mabwe, avo viisongile kukula inyala, kwavija kukala haduhu mnyefu muisi. 7 Ziyagwe zigwila mmizomola, imizomola ikula hamoja na umche na kuuzingiliza. 8 Na mbeyu ziyagwe zigwila haulongo unogile, zikula na zilela masuke gali na nzele mia kila dimwe.”

Yesu kamambukiza mkwinula dizwi, yolonga, “Yali na magwiti na yahulike.”

Nhegulo ya Igamahala
(Mat. 13:10-17; Mlk. 4:10-12)

9 Wanahina zake wamuuza Yesu nhegulo ya hala dino. 10 Na heyo kawalongela, “Mweye mgweleligwa mhome ya kuzitanga nyong'onyo za Undewa wa Mulungu, ila wayagwe wolongelwa muna gamahala, giladi walole ila sambiwone, na wategeleze ila sambiwahulike.”

Yesu Kopeta Lumosilumosi Hala da Muhanda
(Mat. 13:18-23; Mlk. 4:13-20)

11 Ino iyo nhegulo ya hala dino. Zimbeyu zizo mbuli ya Mulungu. 12 Mbeyu zigwile mnzila zizo wanhu wahulike imbuli ya Mulungu, abaho, Mwenembago keza kaisegeza kulawa mmioyo yao, giladi sambiwaitogole, abaho, wakomboligwe. 13 Mbeyu zigwile muisi ili na mabwe zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu na kuibokela mkudeng'ha. Ila hawakalile na mizizi, woitogola mkipigiti kiguhi, wahabitilwa na kipigiti kidala, wobweleganya kuchugu. 14 Mbeyu zigwile mmizomola zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu, ila viwakalile wogendelela kuitogola, mholemhole wazingilizwa na bwembwe da ugima, usu da kuwa na mali bwando, na usu da kuwa na vinhu vinogile, avo mujo wao hawipa. 15 Mbeyu zija zigwile haulongo unogile zizo wanhu wahulike mbuli ya Mulungu waika mmioyo, avo waitogola, wazaganya, hakimambukizo walela mujo unogile.

Kiwenge Kigubikwe na Kiteleko (Mlk. 4:21-25)

16 “Haduhu munhu yobwinha kiwenge, abaho, yakigubike na kiteleko ama yakike haluvungu. Ila kokika uchana hakingolobweda avo wanhu wehengila mng'anda wone mulangaza.

17 “Kwavija haduhu kinhu chochose kifisigwe chondakileke kuvumbulwa na kwikigwa hakimwagaia, na haduhu kinhu chochose kigubikwe chondakileke kugubulwa na kwikigwa hamulangaza.

18 “Avo teganyeni vija vumtegeleza, kwavija awo wali na kinhu wogweleligwa na viyagwe, ila awo walibule kinhu, na vidodo vija vowogesa wanavo wobokonywa.”

Mamaake na Wandugu wa Yesu (Mat. 12:46-50; Mlk. 3:31-35)

19 Mamaake Yesu na wandugu zake wamwizila, ila hawadahile kumkwenhukila avija wanhu viwakalile bwando. 20 Munhu imwe kamulongela, “Mamaako na wandugu zako wahanze wonda wakone.”

21 Ila Yesu kawalongela, “Mamaangu na ndugu zangu iwo wano wotegeleza mbuli ya Mulungu na kuitenda.”

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba (Mat. 8:23-27; Mlk. 4:35-41)

22 Zua dimwe Yesu kawalongela wanahina zake, “Natuloke mwambu wa ikabili wa idilamba.” Avo wengila mngalawa wasonga kuloka. 23 Viwakalile woloka, Yesu kawasa utulo. Wedukila kukuzumbi dikwiza mdilamba, na ingalawa isonga kumema mazi, avo wose wakala mmwangalo. 24 Wanahina wachola ha Yesu wamulamusa, wolonga, “Mndewa, Mndewa! Todanganhika!”

Yesu kalamuka kadikomhokela dikukuzumbi na umnyukwamnyukwa wa igamazi, vose vihola, hakala hapozike. 25 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Nhamanila yenu ili kwahi?”

Wakanganya ng'hani, kuno wona bwembwe, wakiilongela, “Ino munhu waki? Kodikomhokela beho na igamawimbi, na vose vomtegeleza!”

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Vinyamkela (Mat. 8:28-34; Mlk. 5:1-20)

26 Yesu na wanahina zake wagendelela kuloka, wavika mhwani ya isi ya Gelasi ili mwambu wa ikabili wa Idilamba da Galilaya. 27 Yesu viyahumuluke muingalawa, munhu imwe wa kiwambo kija yakalile na vinyamkela kamwizila. Mazua bwando munhu ija kakala yotembela bila mvaza na kakala hakala muna ing'anda, ila kakala yokala muna zimhango ziwazikilaga wanhu. 28 Viyamuwene Yesu, kaguta lwangi, kafugama mavindi hamagulu ga Yesu, kenula dizwi yolonga, “Yesu, Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani, konilonda choni? Nokuyalalila, sambiungaze!” 29 Kalonga vino kwavija Yesu kamkomhokela ikinyamkela yamulawe. Mianza bwando kakala yovagaligwa na ikinyamkela, hata kamba kakala yafungigwe makono na magulu na minyolo na kwimilizwa, ila kaikanha iminyolo na kakala yowingigwa na ikinyamkela muluwala.

30 Yesu kamuuza, “Twaga jako dijo dilihi?”
Kedika kalonga, “Twaga jangu ‘Dale,’ ” kwavija kakala yavagaligwe na vinyamkela bwando. 31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu sambiyawagale mdikolongo dilibule nziga.
32 Kukala na dale kulu da mitumbi behi na hewo, wakala woja hakigongo. Avo vinyamkela wamuyalalila Yesu yawaleke wachole wakaingile ija imitumbi, Yesu kawaleka wachole kuiingila. 33 Vinyamkela viwamulawile ija imunhu, waiingila ija imitumbi, na dale jose dihumuluka kubonde mdigema, dingila mdilamba na kufa mazi.
34 Wanhu wakalile woichunga imitumbi wagona gaja galawilile, avo wakimbila na wabwililisa mbuli zija mkiwambo na mmigunda. 35 Wanhu wachola kulola gaja galawilile, na viwavikile ha Yesu, wam'vika ija imunhu yalavigwe vinyamkela kakala hamagulu ga Yesu, kavala vivalo, yali na nzonzi zake. Wanhu wose wona bwembwe. 36 Waja wagonile gaja wawalongela wanhu avija munhu ija vayahonyigwe. 37 Abaho, wanhu wose wa isi ya Gelasi wamulongela Yesu yasegele hamwao, kwavija wadumba ng'hani. Avo kengila mngalawa kasegela. 38 Munhu ija yalavigwe vinyamkela kamuyalalila Yesu yachole na heyo.
Ila Yesu kamtuma, yolonga, 39 “Bwela ukae yako ukapete gaja Mulungu gayakutendele.”
Ija imunhu kabitabita kila hanhu mkiwambo, yolonga gaja Yesu gayamtendele.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Lugigo lwa Guo da Yesu
(Mat. 9:18-26; Mlk. 5:21-43)

40 Yesu viyabwelile mwambu wa ikabili wa idilamba, wanhu wam'bokela, kwavija wanhu wose wakala wom'beta. 41 Abaho, keza munhu yokemigwa Yailo, kakala munhu mkulu muing'anda ya nhambiko. Kafugama mavindi haulongozi wa Yesu, kamuyalalila yachole kung'anda yake, 42 kwavija mndele wake yavumbuke yeiyeka, yakalile wa ukulu wa milao longo dimwe na mibili, kakala mtamu, behi na kudanganhika.
Yesu viyakalile mnzila, wanhu wammemela ng'ambu zose. 43 Mdidale dija da wanhu kukala na mtwanzi imwe yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili, kasa vinhu vake vose ha mafundi, ila haduhu yadahile kumuhonya. 44 Kaibabanika mdidale da wanhu hachugu cha Yesu na kukwasa ulugigo lwa guo da Yesu, na bahaja kahona. 45 Yesu kauza, “Yalihi yang'hwasile?”

Wanhu wose wabela, Petulo kalonga, “Mndewa, wanhu wamema woikunhizila kumwako.”

46 Ila Yesu kalonga, “Hana munhu kang'hwasa kwavija nokona mhiko zinilawa.” 47 Ija mtwanzi viyawene gayatendile gatangigwa, keza yogudema, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu. Bahaja hameso ga wanhu wose, kamulongela kimtendile yamkwase na vija vayahonyigwe mkipigiti kiguhi. 48 Yesu kamulongela, “Mwanangu, nhamanila yako ikuhonya. Genda mditindiwalo.”

49 Yesu viyakalile yang'hali yolonga gano, keza munhu imwe kulawa kung'anda ya Yailo. Kamulongela Yailo, “Mndele wako kadanganhika, sambiumgaze Mkulufunzi.”

50 Yesu kahulika kamulongela Yailo, “Sambiudumbe, tamanila, na mndele wako kohona.”

51 Viyavikile hang'anda ya Yailo, hamulondile munhu yoyose kwingila na heyo mng'anda, ila Petulo, Yohana, Yakobo, na tata na mama wa imndele. 52 Wanhu wose walila na kona giogio sama ya ija imndele, Yesu kawalongela, “Sambimulile, mwana mgima, kawasa tu!”

53 Wanhu wose wamseka, kwavija wavitanga kamba kakala yeshile kudanganhika. 54 Ila Yesu kamgoga mkono na kwinula dizwi yolonga, “Mwanangu, lamuka.” 55 Loho yake ibwela, kipigiti kikija kalamuka, Yesu kalagiza wamgwelele kinhu yaje. 56 Tataake na mamaake wakanganya ng'hani, ila Yesu kawagong'ondeza sambiwamulongele munhu yoyose gaja galawilile.

9

Yesu Kowatuma Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:5-15; Mlk. 6:7-13)

1 Yesu kawakema watumigwa zake
longo dimwe na wabili hamoja, kawag-
welela mhiko na udaho wa kuwinga
vinyamkela wose na kuhonya vitamu.
2 Abaho, kawalagiza wachole kuupeta
Undewa wa Mulungu na kuwahonya
watamu. 3 Kawalongela, “Sambimsole
kinhu chochose mmwanza wenu, fimbo
ama mkoba ama mandia ama hela ama
kanzu ya ikabili. 4 Ng'anda yoyose
yondamwingile, kaleni baho mbaka von-
damsegele hakiwambo hicho. 5 Wanhu
wahalema kuwabokela, segeleni haki-
wambo kija, kung'unheni timbwisi dili
mmagulu genu kamba usindila ulagusa
hewo wenyego waulema Undewa wa Mu-
lungu.”
6 Avo wasegela, wabita m'viwambo
vose wopeta Usenga Unogile na kuhonya
wanhu kila hanhu.

Helode Kodungwadungwa Sama ya Yesu
(Mat. 14:1-12; Mlk. 6:14-29)

7 Helode Antipa, mtawala wa Galilaya,
kagahulika gose gakalile gotendeka.
Avo kadungwadungwa ng'hani, kwav-
ija wanhu wayagwe wakala wolonga,
“Yohana M'batiza kazuka.” 8 Wayagwe
walonga, “Eliya kalawilila,” na wayagwe
walonga, “Imwe wa wahokozi wa
umwaka kazuka.” 9 Helode kalonga,
“Yohana nimdumula pala jake, avo yalihi
munhu ino inihulika mbuli zake?” Avo
mazua gose kakala yozahila kumona
Yesu.

Yesu Kowegutiza Wanhu Bwando
(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

10 Watumigwa wa Kilisto viwabwelile,
wamulongela Yesu vinhu vose vawa-
tendile. Kawasola, wasegela wachola
kukiwambo kikemigwa Betisaida. 11 Dale
da wanhu diitanga mbuli ija, wamson-
dolela. Kawabokela, kawalongela mbuli
za Undewa wa Mulungu, na kawahonya
waja walondigwe kuhonyigwa.
12 Zua vidisongile kuhonga, wanahina
longo dimwe na wabili wamwizila wo-
longa, “Walongele wanhu wachole kuvi-
wambo na kumigunda ili behi wakazahile
mandia na uwaso, kwavija hano hatuli
twa muluwala.”
13 Ila Yesu kawalongela, “Wagweleleni
mweye wenyego kinhu cha kuja.”
Wamulongela, “Vitulinavo tweye
mikate mitano na somba wabili. Kolonda
tuchole kuwagulila mandia wanhu wano
wose?” 14 Haja wakala wanhu wambigalo
kamba alufu tano vino.
Yesu kawalongela wanahina zake, “Wa-
longeleni wanhu wakale hasi mmadale ga
wanhu malongo matanomatano.”
15 Wanahina watenda vija, na wanhu
wose wakala hasi. 16 Yesu kasola imikate
mitano na iwasomba wabili, kalola
uchana kuulanga, kamgwaa hewela
Mulungu, kavimogola kawagwelela
wanahina zake wawagolele iwanhu.
17 Wanhu wose waja weguta, wanahina
wadondola vidanga va vakuja visigale
migelo longo dimwe na mibili.

Petulo Komulonga Yesu Iyo Yalihi
(Mat. 16:13-19; Mlk. 8:27-29)

18 Zua dimwe Yesu kakala yotambika
yeiyeka. Wanahina zake wakala hamoja
na heyo, kawauza, “Wanhu wolonga nie
iyo yalihi?”
19 Wamulongela, “Wayagwe wolonga
gweye iyo Yohana M'batiza, wayagwe
wolonga gweye iyo Eliya, na wayagwe
wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi
wa umwaka kuzuka kabili.”
20 Yesu kawauza, “Na mweye, molonga
nie iyo yalihi?”
Petulo kalonga, “Gweye iyo Kilisto
Mkombola ulawile ha Mulungu.”

Yesu Kohokola Avija Vondayagazigwe na Vondayadanganhike
(Mat. 16:20-28; Mlk. 8:30—9:1)

21 Abaho, Yesu kawazuma na kuwag-
omesa ng'hani sambiwamulongele
munhu yoyose mbuli ino. 22 Vivija
kawalongela, “Nie, Mwana wa Munhu,
nolondigwa nigaye ng'hani, na nilemigwe
na wakulu hamoja na wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga

Musa. Nokomigwa, ila mdizua da ikadatu
nozuka, nowa mgima kabili."
23 Avo kawalongela wanhu wose,
"Kamba munhu yahalonda kuwa
mwanahina wangu, yaibele mwenyego,
yaidikwe msalaba wake mazua gose,
yanikoleleze. 24 Munhu yoyose yahalonda
kuukombola ugima wake, kowagiza,
na munhu yoyose yowagiza ugima
wake sama yangu nie, koukombola.
25 Wanhu kamba wahapata vinhu vose
va muisi na hewo wenyego wopotela ama
wokwangama, kuna unozi waki? Nokona
haduhu! 26 Kwavija munhu yoyose
yahanyonela kinyala nie na mafundo
gangu, nie, Mwana wa Munhu, nomonela
kinyala heyo vondanize muyenzi yangu
na muyenzi ya Tata na muyenzi ya
wasenga wa Mulungu wang'alile wa
kuulanga. 27 Nowalongeleni ikweli, hana
wanhu wayagwe hano hawadanganhika
mbaka wawone Undewa wa Mulungu."

Yesu Kogaluka
(Mat. 17:1-8; Mlk. 9:2-8)

28 Mazua manane songela hayalongile
mbuli zija, Yesu kawasola Petulo, Yohana,
na Yakobo wachola kukigongo kutam-
bika. 29 Yesu viyakalile yotambika, ki-
hanga chake kigaluka, na vivalo vake vi-
galuka vizelu nang'hanang'ha. 30 Bahaja
wanhu wabili wakala wolongelela na
heyo. Wakala Musa na Eliya. 31 Wakalile
woneke muyenzi ya kuulanga na wa-
longelela na Yesu avija ndagizi za Mu-
lungu vondazivikile hima na vija von-
dayadanganhikile Yelusalemu. 32 Petulo
na wayage wakala wawasile, ila viwala-
muke, wayona yenzi ya Yesu na wanhu
wabili wakalile wemile na heyo. 33 Waja
iwanhu wabili viwakalile wosonga ku-
chola, Petulo kamulongela Yesu, "Mn-
dewa, vinoga tweye tukale hano, tuzenge
vizewe vidatu, kimwe chako, kimwe cha
Musa, na kimwe cha Eliya." Kalonga avo
kuno hakitangile choyolonga.
34 Petulo viyakalile hanamambukiza
kulonga, wingu dilawilila diwagubika,
wanahina zake wadumba ng'hani avija
diwingu vidiwagubike. 35 Dihulikwa
dizwi kulawa mdiwingu, dilonga, "Ino
iyo Mwanangu inimsagule, mtegelezeni
heyo!"
36 Dizwi dija vudipozike, kasigala Yesu
yeiyeka. Wanahina zake wanyamala
tulu mmbuli zose zino na hawamulongele
munhu yoyose mmazua gaja gose mbuli
ziwonile.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-18; Mlk. 9:14-27)

37 Imitondo iyagwe Yesu na waja
wanahina zake wadatu wahumuluka
hakigongo, na dale da wanhu dimwizila
Yesu. 38 Munhu imwe kulawa muja
mdidale da wanhu kenula dizwi yolonga,
"Mkulufunzi, chonde, chonde, mulole
mmhale wangu, iyo mwanangu yeiyeka!
39 Kinyamkela kam'vagalaga mkumsin-
hukiza na kumtenda yatoe nyangi chaka,
komgela kisango baho holovu domu-
lawa mmulomo, kogendelela kumulu-
miza, hamulekesa hima. 40 Niwayalalila
wanahina zako wamuwinge ikinyamkela,
ila hawadahile."
41 Yesu kawalongela, "Mweye wanhu
mpotele, mulibule nhamanila, nokala na
mweye mbaka zua jaki? Nowapapa
mbaka kwahi?" Abaho, kamulongela
ija imunhu, "Mgale hano mwanago."
42 Ija mmhale vayakalile yomkwenhukila
Yesu, kinyamkela kam'bwanha hasi na
kumgela kisango. Yesu kamkomhokela
ija kinyamkela, kamuhonya ija immhale,
kam'bweza ha tataake. 43 Wanhu wose
wakanganya mhiko ng'hulu za Mulungu.

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Mlk. 9:30-32)

Wanhu vawakalile wogendelela kukan-
ganya mbuli zose zayatendile Yesu, kawa-
longela wanahina zake, 44 "Tegelezeni
goya kinhu kinilonda kuwalongela! Nie,
Mwana wa Munhu, nochola kugeligwa
mmakono ga wanhu." 45 Ila wanahina
zake hawaitangile nhegulo ya mbuli ija.
Mbuli ija ikala ifisigwe kumwao, avo
hawaitangile nhegulo yake, na wadumba
kumuuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Mlk. 9:33-37)

46 Wanahina wa Yesu wasonga
kuibamilila wolonga yalihi yondayawe
mkulu kubanza wose. 47 Yesu kaz-
itanga ngelegeza zao, avo kamsola
mwana mdodo kamwika behi na heyo,
48 kawalongela, “Munhu yoyose yon-
dayam'bokele mwana ino sama ya twaga
jangu, konibokela nie, na munhu yoyose
yondayanibokele nie, kom'bokela ayo
yanhumile nie. Avo yali mdodo kubanza
mweye mose iyo mkulu kubanza wose.”

Munhu Yoyose Yoleka Kuibamilila Namwe Ka Hamoja Namwe
(Mlk. 9:38-40)

49 Yohana kalonga, “Mndewa, tumona
munhu yowinga vinyamkela mtwaga
jako, tumgomesa, kwavija hali hamoja na
tweye.”

50 Yesu kawalongela, “Sambimum-
gomese, kwavija munhu yoyose yoleka
kuibamilila namwe, ka hamoja namwe.”

Wanhu wa Kiwambo Kimwe cha Samalia Wolema Kum'bokela Yesu

51 Kipigiti chake vikikwenhuke cha ku-
soligwa uchana kuulanga, Yesu kala-
mula yagoge nzila yachole Yelusalemu.
52 Kawagala wasenga wamulongole, avo
wengila mkiwambo kimwe cha Samalia
kumsasalila. 53 Ila wanhu wa haja
hawam'bokele, kwavija kakala mnzila
yochola Yelusalemu. 54 Wanahina zake
wokemigwa Yakobo na Yohana viwawene
vino, wamuuza, “Mndewa, kolonda tweye
tuukeme moto uhumuluke kulawa kuu-
langa wize kuwalukuza kabisa?”

55 Yesu kawahindukila na kuwakomhokela
yolonga, “Hamuimanyile loho imuli-
nayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu,
sizile kubananga ugima wa wanhu,
ila kuukombola.”* 56 Abaho, Yesu na
wanahina zake wachola hakiwambo
kiyagwe.

Waja Hawalumbile Kuwa Wanahina wa Yesu
(Mat. 8:19-22)

57 Viwakalile wochola mnzila, munhu
imwe kamulongela Yesu, “Nokusondolela
kokose kondauchole.”

58 Yesu kamulongela, “Mbweha wana
mhango, ndege wana mvulu, ila nie,
Mwana wa Munhu, nabule hanhu ha
kutambalika pala jangu.”

59 Yesu kamulongela munhu iyagwe,
“Nisondolele.”

Ija munhu kamwidika, “Mndewa,
nileke tanhu nyhole hazike tataangu.”

60 Yesu kamulongela, “Waleke wanhu
wadanganhike wazike wadanganhike
wayao. Ila gweye genda ukaupete
Undewa wa Mulungu.”

61 Munhu iyagwe kamulongela, “Mn-
dewa, nokusondolela, ila tanhu beta ny-
hole nikalage wanhu wa hakae yangu.”

62 Ila Yesu kamwidika, “Munhu yoyose
yosonga kulima, abaho, kolola kuchugu,
halumba Muundewa wa Mulungu.”

10

Yesu Kowatuma Wanhu Malongo Saba na Wabili

1 Abaho, Mndewa kawasagula wanhu
wayagwe malongo saba na wabili,*
kawatuma wabiliwabili, wamulongole
wachole m'viwambo vose na kila
hanhu hayalondile kuchola mwenyego.
2 Kawalongela, “Va kuhuna vimema, ila
wahunaji wadodo. Avo mpuleni mwene
mgunda yawagale wahunaji wahune
vakuja vake. 3 Gendeni! Nowalagiza
mweye kamba wana ng'hondolo mdidale
da mbwizi. 4 Sambimsole mkwiji ama
mkoba ama ng'hwabasa, sambimmu-
lamse munhu yoyose mnzila. 5 Muhengila
mng'anda yoyose, longeni, ‘Tindiwalo
dingile mng'anda ino.’ 6 Kamba munhu
yokala mng'anda ija yahawa mnogela
tindiwalo, tindiwalo dosigala na heyo, na
kamba sio, tindiwalo jenu dowabwelela.
7 Kaleni mng'anda hiyo muja na kung'wa
chochose chondamgweleligwe, kwavija
wasang'hana wolondigwa wagweleligwe
kitumetume chao. Sambimuhamehame
mulawa ng'anda ino mwingila ng'anda

* **9:55** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo uno ulonga hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola. * **10:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga malongo saba.

iyagwe. 8 Muhengila mkiwambo chochose na wanhu wa kiwambo kija wahawabokela, dieni chochose chondawawagweleleni. 9 Wahonyeni watamu wa mkiwambo kija na muwalongele wanhu wa kiwambo kija, 'Undewa wa Mulungu uwakwenhukila.' 10 Ila muhengila mkiwambo, na wanhu wa kiwambo kija hawawabokele, laweni gendeni mnzila za mkiwambo kija mulonge, 11 'Timbwisi da kiwambo chenu dinanahile mmagulu getu todihangusa diwabwelele. Ila vimanyeni Undewa wa Mulungu uwakwenhukila.' 12 Nowalongela, mdizua da inhaguso vobuha wanhu wa kiwambo cha Sodoma kwazaganya nhaguso yake kubanza wanhu wa kiwambo kija."

Viwambo Vilemile Kutogola Mbuli za Mulungu (Mat. 11:20-24)

13 "Kojona, Kolazini! Kojona, Betisaida! Mizonza itendigwe kumwenu ihatendigwe Tilo na Sidoni, wanhu wa haja mwaka wahakalile hasi na kuvala magunia na kuitila mitozi kulagusa kamba waleka vilozo vao. 14 Mdizua da inhaguso, Mulungu kozonela bazi isi za Tilo na Sidoni kubanza mweye. 15 Na gweye, Kapenaumu! Kolonda kukiinula mwenyego uchana kuulanga? Kokwasigwa hasi kuzimu!"

16 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, "Munhu yoyose yahawategeleza mweye konitegeleza nie. Na munhu yoyose yahawalema mweye konilema nie. Na munhu yoyose yahanilema nie komulema ija yanhumile."

Wanahina Malongo Saba na Wabili Wobwela

17 Waja iwanahina malongo saba na wabili† wabwela wodeng'ha ng'hani, wolonga, "Mndewa, hata vinyamkela wotuhulika vituwakomhokele mditwaga jako!"

18 Yesu kawalongela, "Nimona Mwenembago yolagala kamba mwemwe kulawa kuulanga. 19 Tegelezeni! Niwagweleleni udaho wa kuwabojaga nyoka na inge na kuzihuma mhiko zose za Mwenembago, na haduhu kinhu chochose chondakiwalumize. 20 Ila sambimdeng'he kwavija vinyamkela vowowafugamila mavindi, ila mdeng'he kwavija matwaga genu gandikwa kuulanga."

Yesu Kodeng'helela (Mat. 11:25-27; 13:16-17)

21 Kipigiti kija Yesu kuno yamemile deng'ho da Loho wa Mulungu kalonga, "Nokuheweza, Tata, Mndewa wa kuulanga na muisi! Kwavija mbuli zino kuwafisa wabala na wasomile na kuwagubulila wana wadodo. Ona, Tata, vino vivo vikunogele."

22 Abaho, kalonga, "Tataangu kangwelela nie vinhu vose. Haduhu munhu yomtanga Mwana, ila Tata, na haduhu munhu yomtanga Tata, ila Mwana, na ayo Mwana yaasagule kumgubula Tata kumwake."

23 Abaho, Yesu kawahindukila wanahina zake na kuwalongela kinyele, "Muna mhome ng'hani mweye kuzona mbuli zino zimzona! 24 Nowalongeleni, wahokozi bwando na wandewa wasulukila kugona gano gomgona mweye, ila hawagonile, na wasulukila kugahulika gano gomuhulika mweye, ila hawagahulike."

Hala da Msamalia Yali na Moyo Unogile

25 Abaho, mfundiza Malagizo ga Musa kakwenhuka behi na Yesu, kageza kumwikila kitega, kamuuza, "Mkulufunzi, nhende choni kileka ningile muugima wa digunge?"

26 Yesu kamulongela, "Nyandiko Zing'alile zolongaze? Gweye kozisomaze?"

27 Ija imunhu kedika, "Mnogele Mndewa Mulungu wako na moyo wako wose, na loho yako yose, na mhiko zako zose, na nzonzi zako zose, na mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukiinogela mwenyego."

28 Yesu kamulongela, "Kulonga goya, tenda vino avo kokwingila muugima wa digunge."

† **10:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga malongo saba.

29 Ila ija imfundiza Malagizo ga Musa
kalonda kuilagusa kamba kakimanya
kija chayakalile youza, kamuuza Yesu,
“Munhu wa habehi yangu iyo yalihi?”
30 Yesu kamulongela, “Munhu imwe
kakala yohumuluka kulawa Yelusalemu
kachola Yeliko, mibokonyi im'vamhila,
im'bokonya vinhu vake vose, abaho,
wamtoa ng'hani, wamuleka behi na ku-
danganhika. 31 Baho kalawila mkulu
wa nhambiko imwe kahumuluka mnzila
ija, viyamuwene ija imunhu, kakuluguta,
kagendelela na mwanza wake. 32 Vivija
mnzila ija kabita Mulawi, kamkwenhuk-
ila, kamulola, abaho, kakuluguta, ka-
gendelela na mwanza wake. 33 Ila
Msamalia yakalile yobita nzila ija kavika
hayali munhu ija, viyamuwene, ka-
monela bazi. 34 Kamkwenhukila, kamgela
mavuta na divai m'vilonda vake, na kum-
fungiliza ivilonda, abaho, kamkweleza
mkihongwe wake kamgala kung'anda ya
wahenza kumuguza. 35 Imitondo iyagwe
kalava vidanga vibili va hela, kamg-
welela ija imwimilizi wa ing'anda ya
wahenza. Kamulongela, ‘Muguze, nihab-
wela, nokuliha kinhu chochose chuulav-
ile sama yake.’ ”
36 Baho Yesu kalonga, “Kokonaze, yalihi
muwanhu wano wadatu yali munhu wa
habehi wa munhu ija yavamhilwe na
mibokonyi?”
37 Ija imfundiza Malagizo ga Musa
kamwidika, “Ija yamonele bazi.”
Yesu kalonga, “Genda ukatende kamba
avo.”

Yesu Kowatembelela Mata na Maliamu

38 Yesu na wanahina zake viwakalile
wochola mnzila, wavika hakiwambo
kimwe. Mtwanzi imwe yokemigwa Mata
kam'bokela hakae yake. 39 Kakala na
lumbu jake yokemigwa Maliamu yakalile
hamagulu ga Mndewa, yotegeleza gaja
goyolonga. 40 Avo Mata kakala yo-
gaya na sang'hano zose, avo keza ha
Yesu kamulongela, “Mndewa, huvona
vino lumbu jangu voyonilekela nitende
sang'hano zose nene niiyeka? Mulongele
yeze kunitaza.”
41 Ila Mndewa kamwidika, yolonga,
“Gweye Mata, gweye Mata! Kohunganika
na kugaya m'vinhu bwando, 42 ila kinhu
kimwe kilondigwa. Maliamu kasagula
kinhu hicho, na havidahika kusegezwa
kumwake.”

11

Yesu Kofundiza Kutambika (Mat. 6:9-13; 7:7-11)

1 Zua dimwe Yesu kakala yotambika
hanhu hamwe. Viyeshile kutambika,
mwanahina wake imwe kamulongela,
“Mndewa, tufundize kutambika kamba
Yohana viyawafundize wanahina zake.”
2 Yesu kawalongela, “Muhatambika,
longeni vino,
‘Tata,*
twaga jako diyenzigwe,
undewa wako wize,
3 utugwelele mandia getu ga kila zua,
4 ugele kumgongo vilozo vetu,
kwavija na tweye towagela kum-
gongo awo wotutendela gehile,
na sambiutugele mkugezigwa.’ ”
5 Yesu kawalongela wanahina zake,
“Tutende munhu imwe mmwanza wenu
yachole hang'anda ya mbwigaake ikilo
kikulu yolonga, ‘Mbwigaangu, ng'halizi
mikate midatu, 6 kwavija mbwigaangu
ka mmwanza kabitila hang'anda yangu,
na nabule mandia ga kumgwaa!’ 7 Na
mbwigaako yakwidike yali mng'anda,
‘Sambiungaze! Lwivi luhindigwa lwisha,
nie na wanangu twa mulusazi. Sidaha
kwinuka nikugwelele kinhu chochose.’
8 Nowalongela, hata kamba henuka
yakugwelele umkate, kwavija gweye kwa
mbwigaake, kokwinuka na kokugwelela
kila kinhu kwavija hukonile kinyala
kupula ubwelela.
9 “Avo nowalongeleni puleni, mog-
weleligwa. Zahileni, movumbula. Toeni
hodi, movugulilwa. 10 Kwavija yoyose
yopula kogweleligwa, na yoyose yoza-
hila kovumbula, na yoyose yotoa hodi
kovugulilwa. 11 Vino hana tata yalihi
kumwenu, mwanage yahampula somba
yomgwaa nyoka? 12 Ama yahampula

* **11:2** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza uli kuulanga.

finga yomgwaa inge? 13 Ihawa mweye mtenda mbuli zihile, movitanga kuwagwelela wanenu vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa kuulanga kabanza ng'hani kuwagwelela Loho wa Mulungu waja wose wompula!”

Yesu na Belizebuli (Mat. 12:22-30; Mlk. 3:20-27)

14 Yesu kakala yomuwinga kinyamkela yamtendile munhu yawe bubui, na ikinyamkela viyalawile, munhu ija kasonga kulonga, dale da wanhu dikanganya. 15 Ila wanhu wayagwe walonga, “Kowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, mkulu wa vinyamkela.”

16 Wayagwe walonda kumwikila vitega Yesu, avo wamulonda yatende mzonza yoneke kamba udaho wake ulawa kuulanga. 17 Ila Yesu kagatanga gaja gowokala wogelegeza, avo kawalongela, “Undewa wowose uhaigola wenyego kwa wenyego wopwililika, na kamba mulango uhaigola wenyego wogwa. 18 Kamba Mwenembago yahaigola mwenyego, undewa wake wokwimaze? Nolonga gano kwavija molonga kamba nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli. 19 Kamba nie nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, wanenu wowinga vinyamkela na udaho ulihi? Avo wanenu wowa watagusa wenu. 20 Ila kamba nowinga vinyamkela na mhiko za Mulungu, togoleni kamba Undewa wa Mulungu uwavikila.”

21 Munhu yali na mhiko, yehemiliza ng'anda yake na via vake va kuiimilizila, vinhu vake vose havibigwa. 22 Ila munhu yali na mhiko kubanza heyo yaham'vamhila na kumuhuma, kom'bokonya via vake vose va kuiimilizila voyokala yotamanila na kupwililisa vinhu vayebile.

23 “Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza, na munhu yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa.

Kinyamkela Voyobwela (Mat. 12:43-45)

24 “Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola hanhu halibule mazi yozahila hanhu ha kuhumula. Kamba honile hanhu, kokiilongela mwenyego, ‘Nobwela hang'anda yangu.’ 25 Avo kobwela koivika ng'anda ifagiligwe na kuhambigwa. 26 Abaho, kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba wehile kubanza heyo mwenyego, wokwiza na kumwingila. Avo hali ya munhu ija yokwiha ng'hani kubanza viyakalile haichanduso.”

Deng'ho da Kweli

27 Yesu viyalongile gano, mtwanzi imwe kenula dizwi kalonga, “Kamota ng'hani mtwanzi ija yakulelile na yakukong'heze.”

28 Yesu kamulongela, “Wamota ng'haning'hani wanhu waja wotegeleza mbuli za Mulungu na kuzitogola.”

Wanhu Wolonda Wone Mzonza (Mat. 12:38-42)

29 Wanhu viwammemele womzunguluka Yesu, kasonga kulonga, “Wanhu wa mulelo wihile wozahila kilaguso! Hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha Yona. 30 Kamba vija Yona viyakalile kilaguso cha wanhu wa Ninawi, avo nie, Mwana wa Munhu, nowa kilaguso cha wanhu wa mazua gano. 31 Hana dizua da nhaguso Malikia wa Sheba kokwima na kuwatagusa wanhu wa mulelo uno, kwavija kachola mwanza mtali kulawa muisi yake keza kutegeleza mafundo gali na ng'hungwe ga Mndewa Selemani, avo nowalongeleni hano hana munhu mkulu kubanza Selemani. 32 Hana idizua da nhaguso wanhu wa Ninawi vivija wokwima haja hamoja na mweye na wowatagusa mweye, kwavija viwahulike Yona yopeta mbuli za Mulungu, waleka vilozo vao, avo nowalongeleni hano hana munhu mkulu kubanza Yona!

Kiwenge cha Lukuli (Mat. 5:15; 6:22-23)

33 “Haduhu munhu yobwinha kiwenge, abaho, yakifise ama yakigubike na kiteleko, ila kokika uchana hakingolobweda wanhu wehengila mng'anda wone mulangaza. 34 Kiwenge cha lukuli lwako meso gako. Kamba meso gako gahawa magima, lukuli lwako lose lowa na mulangaza, ila meso gako

gahabanangika, lukuli lwako lose lowa mziza. 35 Teganyeni, mulangaza uli mmwenu sambiuwe ziza. 36 Ihawa lukuli lwako lose luna mulangaza, bila kuleka hanhu mziza, avo lukuli lose lomulika, kamba vija kiwenge vikikumulikila na mulangaza wake."

Yesu Kowatagusa Mafalisayo na Wafundiza Malagizo ga Musa (Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

37 Yesu viyeshile kulonga, Mfalisayo imwe kamgoneka yachole kumwake yakaje hamoja na heyo, avo kachola, kengila mng'anda kakala hasi yaje. 38 Ija Imfalisayo kakanganya viyawene kamba Yesu hasonga kusungusa makono kipigiti yahalonda kuja mandia. 39 Avo Mndewa kamulongela, "Mweye Mafalisayo mosungusa hanze ya ikikasi na ichano, ila mgati yenu mmema ubokonyi na wiho. 40 Wabozi mweye! Avino si heyo Mulungu yatendile hanze vivija katenda na mgati? 41 Avo wagweleleni wakumbulu vinhu vili mchano na mkikasi, avo kila kinhu chong'ala kumwenu.

42 "Mojona Mafalisayo! Molava zaka ya matepo ga kulungila mandia na mboga ziyagwe, ila muleka kutenda ganogile mwa wanhu na kumnogela Mulungu. Molondigwa mtende gano tanhu, na sambimuleke gayagwe.

43 "Mojona Mafalisayo! Kwavija molonda kukala m'vigoda va haulongozi muna izing'anda za nhambiko na kulamswa m'vigenge va wanhu. 44 Mojona! Kwavija mweye mwa kamba mapanga galibule viguzo wanhu wogabojaga bila kuvimanya."

45 Mfundiza imwe wa Malagizo ga Musa kamulongela Yesu, "Mkulufunzi, uhalonga avo, kotuliga na tweye!"

46 Yesu kamulongela, "Vivija na mweye wafundiza Malagizo ga Musa, mojona! Kwavija mowadikwa wanhu mibahasha haidahika kupapika, kuno mweye wenyego hamgolosa hata kidole kuwataza. 47 Mojona! Kwavija mogazengela goya mapanga ga wahokozi, wawaja wakomigwe na wahenga zenu. 48 Avo mwemwe wenyego motogola gaja gawatendile wahenga zenu. Wawakoma wahokozi, na mweye mogazengela mapanga gao. 49 Avo sama ya mbuli ino, Ng'hungwe ya Mulungu ilonga, 'Nowagalila wahokozi na watumigwa, wayagwe wowakoma na wayagwe wowagaza ng'hani.' 50 Avo wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama ya wahokozi wose wakomigwe songela isi viilumbigwe, 51 songela kukomigwa kwa Abeli mbaka kukomigwa kwa Zakalia, yakomigwe hagatigati ya ikilingo cha kulavila nhosa na Hanhu Hang'alile. Ona, nowalongela, wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama ya kuwakoma wanhu wano wose!

52 "Mojona mweye wafundiza Malagizo ga Musa! Kwavija mkisola kivugulilo cha ulwivi lwa ilimu ya kuzimanyila mbuli, mweye wenyego hamwingila, na waja wolonda kwingila mowazuila!"

53 Yesu viyalawile muja, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wasonga kum'beza na lusango na kumuuza mbuli bwando, 54 wompelemba giladi kamba yahalonga gehile, wamnamate.

12

Yesu Kowazuma Videlenya (Mat. 10:26-27)

1 Wanhu bwando walibule mheta viwakiilundize hamoja, mbaka wakala wokiibojaga, tanhu Yesu kasonga kulonga na wanahina zake, "Iteganyeni na mela da Mafalisayo, nolonga udelenya wao. 2 Haduhu kinhu chochose kigubikwe chondakileke kugubulwa, ama kifisigwe chondakileke kutangigwa. 3 Avo mina, chochose chumulongile mziza, chohulikwa mmulangaza, na chochose chumnyong'onye mwiyeka mgati dihindigwe, chopetigwa mwa wanhu wose.

Yolondigwa Kudumbigwa (Mat. 10:28-31)

4 "Nowalongeleni, mweye wambwiga zangu, sambimuwadumbe awo wokoma ulukuli, abaho, hawadaha kutenda kinhu chochose kiyagwe. 5 Ila nowalagusila wa kumdumba, mdumbeni Mulungu kwavija Mulungu yehesha kulukoma ulukuli,

kana udaho wa kuwasa mweye kuzimu. Avo, nowalongeleni, ino iyo wa kumdumba!
6 “Vitongwa vitano haviuzigwa na hela ndodo? Ila haduhu hata kitongwa kimwe kiisemwigwa na Mulungu. 7 Ila mweye, hata mheta ya mvili za mmapala genu zitangigwa na Mulungu. Avo sambimdumbe, mweye mzama ng'hani kubanza vitongwa bwando!

Kumtogola ama Kumulema Kilisto (Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Nowalongela, munhu yoyose yondayanitogole nie hameso ga wanhu kamba ka ng'ambu yangu, nie, Mwana wa Munhu, nomtogola munhu ija hameso ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga. 9 Ila munhu yoyose yahanilema nie hameso ga wanhu, nie, Mwana wa Munhu, nomulema munhu ija hameso ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
10 “Munhu yoyose yolonga mbuli za kunibeza nie, Mwana wa Munhu, vodahika kugeligwa kumgongo, ila munhu yoyose yahalonga mbuli za ufukuzi ha Loho wa Mulungu, havidahika kugeligwa kumgongo.
11 “Wahawagala mzing'anda za nhambiko ama ha wandewa ama ha wakulu kuwatagusa, sambimgelegeze avija vondamuigombeleze ama avija vondamulonge. 12 Kwavija Loho wa Mulungu kowafundiza kimulondigwa kulonga mkipigiti hicho.”

Hala da Mgoli M'bozi

13 Munhu imwe yakalile mdidale dija kamulongela Yesu, “Mkulufunzi, mulongele mkulu wangu yanigolele uhazi uyatulekele tata wetu.”
14 Yesu kamulongela, “Mbwigaangu, yalihi yangwelele nie sang'hano ya kulamula ama kuwagolela vinhu mweye wabili?” 15 Abaho, kawalongela, “Teganyeni, inegeni na sulukila ya namna zose, kwavija ugima wa munhu hauli m'vinhu bwando vayalinavo.”
16 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Kukala na munhu imwe mgoli, yakalile na mgunda ugwisile vakuja bwando. 17 Kasonga kugelegeza munda kwa munda, yolonga, ‘Nabule hanhu ha kwika vakuja vangu. Nhendeze?’ 18 Abaho, kalonga, ‘Nhende vino, nogabomola makano gangu, nizenge makano makulu, avo nokwika vakuja vangu na vinhu vangu vose visigale. 19 Abaho, nokiilongela, “Gweye munhu mwene mhome! Kuna vinhu bwando vinogile vuwikile ngama ya milao bwando, avo uhumule, uje, ung'we, na udeng'he!” ’ 20 Ila Mulungu kamulongela, ‘M'bozi gweye! Ikilo ya lelo ugima wako wolondigwa, avo vinhu vino vose vuuilundikizile vowa va yalihi!’ ”
21 Yesu kamambukiza yolonga, “Vino vivo vondaiwe mwa munhu yoyose yokiilundikizila mwenyego vinhu, ila hameso ga Mulungu kabule kinhu.”

Mtamanile Mulungu (Mat. 6:25-34)

22 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, “Avo, nowalongela, sambimuigazile ugima wenu, muje choni, ama ng'huli zenu, m'vale choni. 23 Kwavija ugima uzama kubanza mandia, na lukuli luzama kubanza vivalo. 24 Waloleni mabondwa, hawahanda mbeyu ama kuhuna vakuja, wabule makano gogose, ila Mulungu kowagwelela mandia! Mweye mzama ng'hani kubanza ndege. 25 Yalihi kumwenu mkuigaza ng'hani mmoyo, yodaha kongeza hata zua dimwe muugima wake? 26 Kamba hamdaha kutenda kinhu kidodo kamba kino, habali muigazila vinhu viyagwe? 27 Loleni malua ga mmuhulo vigokula, hagasang'hanika ama kuitendela vivalo. Ila nowalongela, hata Selemani na mali gake gose hawile na vivalo vinogile kamba malua gano. 28 Kamba Mulungu koivaza mijani ya mmuhulo ikoneka lelo na mayo yokwasigwa na kusomigwa, habanza ng'hani kuwavaza mweye? Mweye wanhu muli na nhamanila ndodo!
29 “Avo sambimgaye mmioyo yenu, kamba moja choni, ama mong'wa choni, na sambimdungwedungwe sama ya mbuli zino. 30 Kwavija Wamhazi wa ulumwengu uno wawo wozigelegeza ng'hani mbuli kamba zino, ila mweye,

Tata wenu kovitanga kamba movilonda
vinhu vino. 31 Ila uzahileni Undewa wa
Mulungu, na gano gose mogweleligwa.

Mali Kuulanga
(Mat. 6:19-21)

32 “Sambimdumbe, mweye dale dodo,
kwavija Tata wenu kanogelwa kuwag-
welela mweye Undewa wake. 33 Guzeni
vimulinavo zihela muwagwelele wakum-
bulu. Itendeleni wenyego mkwiji wa
hela haulalaga, mwike mali genu ku-
ulanga, aho mali genu hagahunguka,
kwavija haduhu wabavi wondawakwen-
hukile ama vimhungu vondavibanange.
34 Kwavija mali gako hagali na moyo wako
baho hondaukale.

Watumigwa Wali Meso

35 “Kaleni meso na jojose dondadize,
toeni lupati, na kubwinha viwenge
venu, 36 kamba watumigwa wom'beta
mndewa wao yobwela kulawa kulu-
sona lwa zengele. Avija yobwela na
kubwenga ulwivi, hima wom'vugulila.
37 Wodeng'ha ng'hani watumigwa waja
mndewa wao vondayabwele yahawavika
wameso, waisasale! Nowalongela ikweli,
koisasala, na kuwalongela wakale hasi na
kuwasang'hanikila. 38 Wodeng'ha ng'hani
watumigwa waja kamba yahawavika
waisasale, hata kamba yeheza ikilo kikulu
ama nzogolo zikwika. 39 Muitange goya
mbuli ino, kamba mwene ng'anda ya-
hakimanyile kipigiti m'bavi chondayeze,
sambiyaileke ng'anda yake ituligwe.
40 Vivija na mweye muisasale, kwavija
nie, Mwana wa Munhu, nokwiza mkipig-
iti hamkitamanile.”

Mtumigwa Yalibule Uzenzeleganye na Mtumigwa Mzenzeleganye
(Mat. 24:45-51)

41 Petulo kalonga, “Mndewa, hala dino
kotulongela tweye twiyeka, ama kowalon-
gela na wanhu wose?”

42 Mndewa kamulongela, “Yalihi mtu-
migwa ija yalibule uzenzeleganye, yali
m'bala, mkulu wake yondayamwike yawe
mkulu wa watumigwa zake wayagwe,
giladi yawagwelele mandia mkipigiti kilo-
ndigwa? 43 Kodeng'ha ng'hani mtumigwa
ija mkulu wake yahabwela ukae, ya-
ham'vika yotenda vino. 44 Nowalongela
ikweli, mkulu ija komtenda mtumigwa ija
yawe mkulu wa mali gake gose. 45 Ila
kamba mtumigwa ija yahalonga mmoyo
wake, ‘Mkulu wangu kokawa ng'hani
kubwela,’ na kusonga kuwatoa watu-
migwa wayage wakitwanzi na wakimbi-
galo na kuja na kung'wa na kukoligwa,
46 mkulu ija kobwela mdizua mtumigwa
ija haditamanile na kipigiti hakitangile.
Mkulu ija komkanha mtumigwa ija vi-
dangavidanga na kumwika hamoja na
walibule nhamanila.

47 “Mtumigwa ija yovimanya vija
voyolondigwa yatende na mkulu wake ila
hakiisasala, ama hatenda gaja goyolonda
mkulu wake, mtumigwa ija kolimbwa
ng'hani. 48 Ila kamba mtumigwa ija
hagatangile gaja mkulu wake goy-
olonda, na kutenda kinhu kimulumbile
kulimbwa, kolimbwa hadodo. Munhu
yagweleligwe vinhu bwando, kumwake
volondigwa vinhu bwando. Na munhu
yagweleligwe vinhu bwando ng'hani,
kumwake volondigwa vinhu bwando
ng'hani.

Yesu Keza Kugala Mbagu
(Mat. 10:34-36)

49 “Niza kubwinha moto muisi,
vinilondile wakile umalile! 50 Nna ubatizo
nolondigwa niubokele, nogaya ng'hani
mbaka vondaumale! 51 Mwagiza niza
kugala tindiwalo muisi? Si vivo, sigalile
tindiwalo ila uhasanyi. 52 Songela lelo
na kugendelela, mulango wa wanhu
watano wokiihasanya, wadatu kwa
wabili na wabili kwa wadatu. 53 Watata
wokiihasanya na wana zao, na wana
wokiihasanya na watata zao, wakina-
mama wokiihasanya na wandele zao,
na wandele wokiihasanya na wamama
zao, wamama mkwe wokiihasanya
na wakemwana zao, na wakemwana
wokiihasanya na wamama mkwe zao.”

Kuutanga Msimu
(Mat. 16:2-3)

54 Kabili Yesu kawalongela wanhu,
“Muhajona wingu dilawilila ng'ambu ya

uswelo wa zua, molonga mvula konda kutoa, na kweli kotoa. 55 Na muhajona beho dilawilila kusi, molonga zua dobatuka lelo, na kweli dobatuka. 56 Videlenya mweye! Modaha kutapita gaja gokoneka kuulanga na muisi. Habali hamtanga kukitapita kipigiti kino?

Ilumbe na Mdumuka Wako (Mat. 5:25-26)

57 “Habali hamdaha kuilamula wenyego mtende mbuli zinogile? 58 Iyohe ng'hani kuilumba na munhu yokugala ha mulamula kipigiti mng'hali mnzila, kamba hutendile avo kokukwekwesa yakuvikize ha mulamula, na mulamula yakugele mmakono ga wemilizi, na wemilizi wakugele mkifungo. 59 Nokulongela hulawa himo mbaka ulihe shilingi ya ikimambukizo.”

13

Lekeni Vilozo Venu Bule Mofa

1 Kipigiti kija wanhu wayagwe wakalile haja wamulongela Yesu mbuli ya Wagalilaya wakomigwe na Pilato viwakalile womulavila Mulungu nhosa zao. 2 Yesu kawauza, “Kwavija Wagalilaya waja wakomigwa kamba vija, mokwagiza wakala walozile ng'hani kubanza Wagalilaya wose? 3 Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu, mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano. 4 Ama mowagesaze waja wanhu longo dimwe na wanane walagalilwe na ulingo kuja Siloamu? Mokwagiza kamba wakala walozile ng'hani kubanza wanhu wose wokala Yelusalemu? 5 Si vivo! Na nowalongela, kamba hamulekile vilozo venu, mweye mose modanganhika kamba viwadanganhike wano.”

Hala da Mtini Haulelaga

6 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, “Kukala na munhu imwe yakalile na mtini uhandigwe muna umgunda wake wa mizabibu. Kachola kuzahila mujo muja mumtini ila havikile kinhu. 7 Avo kamulongela imulimi wa umgunda, ‘Lola! Mulao wa ikadatu uno nikwiza kuzahila mujo mumtini uno na sipata kinhu. Uukanhe! Habali uibananga isi bule?’ 8 Ija imulimi kamulongela, ‘Mndewa, uleke tanhu mulao umwe, niutifulile nizunguluka disina, abaho, niwikile mboji. 9 Abaho, mulao uyagwe kamba uhalela, vonoga. Ila kamba haulelile, leka uukanhe.’ ”

Yesu Komuhonya Mtwanzi Imwe Mdizua da Mhumulo

10 Zua dimwe da Mhumulo, Yesu kakala yofundiza mng'anda ya nhambiko. 11 Na haja kukala na mtwanzi yalemazwe na kinyamkela mmilao longo dimwe na minane. Kakala yabongomale na hadahile kugoloka hata kidogo. 12 Yesu viyamonile, kamkema haulongozi, kamulongela, “Mama, utamu wako uhona!” 13 Kamwikila makono gake, na bahaja kagoloka na kusonga kumuyenzi Mulungu.

14 Ila mkulu wa ing'anda ya nhambiko kona lusango kwavija Yesu kahonya Mdizua da Mhumulo, avo kenula dizwi yowalongela wanhu, “Hana mazua sita gamulondigwa kusang'hanika, izoni kuhonyigwa mmazua higo, ila sambimwize kuhonyigwa Mdizua da Mhumulo!”

15 Mndewa kamwidika yolonga, “Mweye videlenya! Hana munhu yoyose mmwanza wenu yoleka kumfungula ng'ombe wake ama mhunda wake yalawe mdikonhi yamgale kung'wa mazi Mdizua da Mhumulo? 16 Avo mtwanzi ino yali wa lukolo lwa Ablaham, Mwenembago yambongomaze mmilao longo dimwe na minane, sambiyahonyigwe Mdizua da Mhumulo?” 17 Mbuli zake ziwatenda wadumuka zake wone kinyala, ila wanhu wayagwe wadeng'helela mbuli zose za mkanganyo zayatendile.

Hala da Mbeyu ya Haladali (Mat. 13:31-32; Mlk. 4:30-32)

18 Yesu kauza, “Undewa wa Mulungu ulinga na kinhu kilihi? Niulinge na kinhu chaki? 19 Ulinga kamba mbeyu ya haladali, yaaisolile munhu na kuihanda mkihati chake. Ikula na kugaluka kamba m'biki, na ndege wazenga mvulu zao mmatambi gake.”

Hala da Mela (Mat. 13:33)

20 Kabili Yesu kauza, “Undewa wa Mulungu niulinge na kinhu chaki? 21 Ulinga
na mela diyasolile mtwanzi na kuditibuliza muna ivibaba vidatu va usage mbaka
tonge jose dilulumuka.”

Lwivi Lusisili (Mat. 7:13-14, 21-23)

22 Yesu kagendelela na mwanza wake
yochola Yelusalemu, yobitila mmiwambo
na m'viwambo yowafundiza wanhu.
23 Munhu imwe kamuuza, “Mndewa,
wanhu wadodo iwo wondawakomboligwe?”

Yesu kawalongela, 24 “Iyoheni kwingila
mkubitila mulwivi luli lusisili, kwavija
nowalongela, wanhu bwando wogeza
kwingila, ila hawadaha. 25 Mwene
ng'anda vondayenuke na kuhinda ulwivi,
abaho, mweye mokwima hanze na
kusonga kubwenga ulwivi na kulonga,
‘Mndewa, tuvugulile ulwivi!’ Na heyo
kowalongela, ‘Siwatangile mweye na
sikutangile kumulawa!’ 26 Abaho,
momulongela, ‘Tuja na kung'wa nagwe,
na kutufundiza m'viwambo vetu!’ 27 Ila
heyo kowalongela, ‘Siwatangile mweye
na sikutangile kumulawa, segeleni hano
hamwangu, mweye mose watenda
gehile!’ 28 Aho hondahawe na kililo
na kugegedula meno vondamuwone
Ablaham na Isaka na Yakobo na wahokozi
wose wa Kuundewa wa Mulungu, ila
mweye mokwasigwa hanze. 29 Wanhu
wokwiza kulawa ng'ambu zose za
ulumwengu na kukala hasi waje kulusona lwa Kuundewa wa Mulungu.
30 Kweli, wanhu wayagwe wali kuchugu
wowa haulongozi, na wanhu wayagwe
wali haulongozi wowa kuchugu.”

Yesu Koililila Yelusalemu (Mat. 23:37-39)

31 Kipigiti kikija Mafalisayo wamcholela
Yesu wamulongela, “Segela hano uchole
hanhu hayagwe, kwavija Helode Antipa
konda kukukoma.”

32 Yesu kawalongela, “Gendeni mka-
mulongele mbweha ija, ‘Lelo na mayo
nowinga vinyamkela na kuhonya wanhu,
na zua da ikadatu nokwishiliza sang'hano
yangu.’ 33 Nolondigwa nigendelele
na mwanza wangu, lelo, mayo, na
kisindo. Havidahika muhokozi kudanganhikila hanze ya Yelusalemu.

34 “Yelusalemu! Yelusalemu! Gweye uwakoma wahokozi na kuwatoa na
mibwe waja watumigwe kumwako! Mianza mingahi nilonda kuwakunzanya
hamoja wanago kamba nguku viyowafagatila wanage hasi ya mbawa zake, ila
hutogole! 35 Avo lola ng'anda yako
yolekigwa. Nokulongela, hunyona nie
kabili mbaka vondaulonge, ‘Kamota ayo
yokwiza mditwaga da Mndewa.’ ”

14

Yesu Komuhonya Mtamu wa Kuvuha Lukuli

1 Zua dimwe da Mhumulo Yesu kachola
kuja mandia kung'anda ya mkulu imwe
wa Mafalisayo, wanhu wakala womulola
goya. 2 Haulongozi wake kukala na
munhu yali na utamu wa kuvuha lukuli.
3 Yesu kawauza wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, yolonga, “Malagizo
getu gotutogoza kuhonya Mdizua da Mhumulo, ama gotugomesa?”

4 Ila hewo hawalongile kinhu cho-
chose. Yesu kamgoga ija imunhu ka-
muhonya, abaho, kamuleka yachole na
zake. 5 Abaho, kawalongela, “Yalihi
mmwanza wenu mwanage ama ng'ombe
wake yehengila mdisima, yondayaleke
kumulava mbwisa Mdizua da Mhumulo?”
6 Ila hewo wanyamala.

Wende na Moyo Kunoga

7 Yesu kawona avija wahenza wayagwe
viwokala wosagula ivigoda va haulongozi, avo kawalongela wanhu wose hala
dino, 8 “Munhu yahakugoneka halusona
lwa zengele, sambiukale m'vigoda va haulongozi. Ihalawila kagonekigwa munhu
yali na twaga kubanza gweye yeheza,
9 na mwenekae wenu, yawagoneke gweye na heyo, kokwiza na kukulongela,
‘Mnegele ino yakale hano.’ Avo vivo
vondausegele kuno ukona kinyala uikunyate uchola kukala kuchugu. 10 Ila
uhagonekigwa hanhu, genda ukakale
kigoda cha kuchugu, avo mwenekae

wenu kokwiza hauli na kulonga, ‘Izo kuno kuulongozi, mbwigaangu, ukale hanhu hanogile.’ Dino dokugwaa kituno hameso ga wahenza wose. 11 Kwavija munhu yoyose yokiituniza mwenyego kobwezwa hasi, na ayo yoibweza hasi mwenyego kotunizwa.”

12 Abaho, Yesu kamulongela mwenekae wake, “Mana uwagomela wanhu mandia ga imisi ama mandia ga ichungulo, sambiuwagoneke wambwiga zako ama wandugu zako ama wanhu wa lukolo lwako ama wanhu wa habehi yako wali wagoli, kwavija na hewo kwiza wokugoneka, mkutenda vino kolihigwa gaja gautendile. 13 Uhatenda mandia ga lusona, wagoneke wakumbulu, mbetembete, walemale ivipindi, na vimbugumbugu, 14 na gweye komotezwa kwavija hewo hawadaha kukuliha. Ila Mulungu kokuliha kuna idizua da kuzusigwa kwa wanhu walibule uzenzeleganye.”

Hala da Lusona Lukulu (Mat. 22:1-10)

15 Imwe wa wanhu wakalile na heyo hameza, kagahulika gaja, kamulongela Yesu, “Kamota ng'hani munhu ayo yondayaje kulusona Muundewa wa Mulungu!”

16 Yesu kamulongela, “Kukala na munhu imwe yatendile lusona lukulu ng'hani, abaho, kawagoneka wanhu bwando. 17 Kipigiti cha kuja vikivikile, kamulagiza nyakadala wake yakawalongele wahenza zake, ‘Izoni, vinhu vose visasaligwa vimala!’ 18 Ila kila munhu kasonga kulava uyalazi wake, waichanduso kamulongela ija inyakadala, ‘Nigula mgunda avo nolondigwa nikaulole, chonde togola uyalazi wangu.’ 19 Waikabili kalonga, ‘Nigula ng'ombe longo dimwe wa kulimila, avo nochola kuwageza, chonde ndeka nyhole.’ 20 Iyagwe kalonga, ‘Nisola mtwanzi sambi baha, avo sidaha kwiza.’

21 “Ija inyakadala kabwela, kamsimulila mbuli zose mkulu wake. Ija imkulu kagevuzika ng'hani avo kamulongela nyakadala wake, ‘Hima, genda mzinzila ng'hulu na ndodo za mkiwambo, ukawagale wakumbulu, mbetembete, vimbugumbugu, na walemale.’ 22 Ija inyakadala kamulongela, ‘Mkulu, gaja gose gaulagize gatendigwa, ila hana nafasi isigala.’ 23 Avo mkulu ija kamulongela nyakadala wake, ‘Genda m'balabala ng'hulu na ndodo za muisi ukawashulutize wanhu wose weze kwingila giladi ng'anda yangu imeme.’ 24 Nowalongela mweye mose kamba, ‘Waja wagonekigwe haichanduso, haduhu hata imwe yondayalanze vakuja vangu!’ ”

Golondigwa Giladi Uwe Mwanahina wa Kilisto (Mat. 10:37-38)

25 Zua dimwe dale kulu da wanhu dikala diilongoza na Yesu, kahinduka kawalongela, 26 “Munhu yoyose yokwiza kumwangu, na kuno koleka kuninogela nie kubanza tataake na mamaake, na mtwanzi wake, na wanage, na wandugu zake na lumbu zake na hata ugima wake mwenyego, hadaha kuwa mwanahina wangu. 27 Munhu yoyose yoleka kupapa msalaba wake na kung'holeleza hadaha kuwa mwanahina wangu.

28 “Vino yalihi mmwanza wenu yahalonda kuzenga ulingo, yondayaleke kukala hasi tanhu, yalole kamba kana hela za kwishilizila sang'hano ija? 29 Kamba hatendile vino, yahamambukiza umsingi na kuhumwa kumambukiza, wanhu wondawone gaja galawilile womseka, 30 wolonga, ‘Munhu ino kasonga kuzenga ila hadahile kwishilizila isang'hano.’

31 “Ama mndewa yalihi yochola kugomba na mndewa iyagwe, yoleka tanhu kukala na kugelegeza kamba heyo na asikali zake alufu longo dimwe kodaha kugomba na mndewa ija yokwiza kugomba na heyo yali na asikali alufu malongo mabili? 32 Kamba ihawa hadaha, kowagala wasenga wakaiting'hane na ija imndewa iyagwe, wakamgwile mavindi kulonda tindiwalo kipigiti yang'hali kutali.” 33 Yesu kamambukiza, “Vivija haduhu yoyose mmwanza wenu yodaha kuwa mwanahina wangu kamba halekile vinhu vake vose vayalinavo.

Munyu Ubanangike (Mat. 5:13; Mlk. 9:50)

34 “Munyu unoga, ila uhagiza kilandu
chake, haduhu nzila iyagwe ya kuu-
tenda unoge kabili. 35 Haunoga kinhu,
kwikigwa mmigunda ama kutibulizwa na
mhugutu, ila wanhu wowasa kunze. Yali
na magwiti na yahulike!”

15

Hala da Ng'hondolo Yapotele (Mat. 18:12-14)

1 Zua dimwe wawila kodi bwando
na wanhu wayagwe wene vilozo weza
kumtegeleza Yesu. 2 Mafalisayo na
wafundiza Malagizo ga Musa wasonga
kutwanganika, wolonga, “Munhu ino
kowabokela wanhu wali na vilozo na hata
kuja nao!” 3 Avo Yesu kawalongela hala
dino.
4 “Tutende munhu imwe mmwanza
wenu kana ng'hondolo mia, abaho,
ng'hondolo imwe kapotela, kotendaze?
Kowaleka waja iwang'hondolo malongo
tisa na tisa muluwala na kuchola
kumzahila ija yapotele mbaka yamone.
5 Yahamona, kodeng'helela ng'hani avo
kompapa mmaega 6 na kum'bweza ukae.
Abaho, kowakema hamoja wambwiga
zake na wanhu wa mzing'anda za habehi
na kuwalongela, ‘Nodeng'ha ng'hani
kwavija nimona ng'hondolo wangu
yapotele, avo izoni tudeng'he chose!’
7 Avo nowalongela, kowa na ndeng'helelo
ng'hulu kuulanga avija munhu imwe yali
na vilozo yahaleka vilozo vake, kubanza
wanhu malongo tisa na tisa walibule
vilozo na hawalonda kuleka vilozo vao.

Hala da Hela Yagile

8 “Ama tulonge mtwanzi imwe kana
hela* longo dimwe, abaho, kasa hela
imwe, kotendaze? Kobwinha kiwenge
na kufagila ng'anda yake na kulolesa
kila hanhu mbaka yayone. 9 Yahayona,
kowakema hamoja wambwiga zake na
wanhu wa mzing'anda za habehi na
kuwalongela, ‘Nodeng'helela ng'hani
kwavija niyona ihela inyasile. Izoni
tudeng'he tose!’ 10 Avo nowalongela,
vivija wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wodeng'ha avija munhu imwe yali na
vilozo yahaleka vilozo vake.”

Hala da Mwana Yapotele

11 Yesu kagendelela kulonga, “Kukala
na munhu imwe yakalile na wana
wabili wambigalo. 12 Imdodo ka-
mulongela tataake, ‘Tata, ngwelela
uhazi wangu sambisambi.’ Avo ija
imunhu kawagolela mali gake wan-
age wose wabili. 13 Mkipigiti kiguhi
ija imwanage imdodo kaguza vinhu
vake vose, kasegela hakae na izihela.
Kachola isi ya kutali, ako kwayasile
hela zake mmbuli za mzanyamzanya.
14 Viyamambukize vinhu vose, ingila
nzala mpamanho muisi ija yose, avo
kasonga kuzahila vinhu vakuja. 15 Avo
kachola kusang'hanika ha munhu imwe
mwenekae wa isi ija, na heyo kamgala
kumgunda wake yakemilize mitumbi.
16 Kasulukila kuigutiza na mikamhi iidile
imitumbi, na haduhu munhu yamgwelele
kinhu chochose. 17 Ngelegeza zinogile
vuzimwizile, kalonga mmoyo wake,
‘Wasang'hana wangahi wa tataangu woja
na kusigaza, ila nie hano nofa nzala!
18 Nosegela nibweleganye ha tataangu
nikamulongele, “Tata, niloza ha Mulungu
na hamwako gweye. 19 Silumbile
kukemigwa mwanago, nitende kamba
vija imwe wa wasang'hana zako.” ’ 20 Avo
kenuka na kusonga kubwela ha tataake.
“Viyakalile yang'hali kutali, tataake
kamona, kamonela bazi, avo kamkim-
bilila, abaho, kamkumbatila na kum-
nonela. 21 Ija imwana kalonga, ‘Tata,
niloza ha Mulungu na hamwako gweye.
Silumbile kukemigwa mwanago.’ 22 Ila
tataake kawakema nyakadala zake, ka-
longa, ‘Hima mgalileni ng'hanzu inogile
mum'vaze. M'vazeni kitindi mkidole
chake na vilatu mmagulu gake. 23 Abaho,
gendeni mkamsole mwanang'ombe
yanonile mumchinje, na tutende lusona,
tudeng'he! 24 Kwavija mwanangu ino
kakala kamba yadanganhike, ila sambi
mgima, kakala yapotele, ila sambi
koneka!’ Avo lusona lusonga.

* **15:8** Hela imwe ikala iliha sang'hano ya zua dimwe.

25 “Kipigiti kikija mwanage imkulu
kakala yobwela kulawa kumgunda,
mnzila viyakalile behi na ing'anda,
kahulika ngoma na sing'hino za mvina.
26 Avo kamkema imwe wa nyakadala,
kamuuza, ‘Kuna choni?’ 27 Ija inyakadala
kamulongela, ‘Mdodo wako kabwela,
na tataako kachinja mwanang'ombe
yanonile kwavija kabwela yali mpile.’
28 “Ija imwana imkulu kagevuzika
ng'hani mbaka kalema kwingila
mng'anda. Avo tataake kalawa hanze ka-
muyalalila yomulonda yengile mng'anda.
29 Ila heyo kamulongela tataake,
‘Lola! Milao ino yose nikusang'hanikila
sang'hano zako kamba nyakadala, na
siduluke ndagizi zako zozose. Kungwelela
choni? Hungwelele hata menhe mdodo
nhende lusona na wambwiga zangu!
30 Ila mwanago ino kasa mali gako gose
mkutenda ugoni ndwanga, abaho, kab-
wela ukae, komchinjila mwanang'ombe
yanonile!’ 31 Tataake kamulongela,
‘Mwanangu, gweye kokala hano na nie
mazua gose, na vinhu vose vinilinavo
nie vako gweye. 32 Avo vinoga tweye
tuvine na kudeng'ha kwavija mdodo
wako kakala kamba yadanganhike, ila
sambi mgima. Kakala yapotele, ila sambi
koneka!’ ”

16

Hala da Mwimilizi M'bala

1 Yesu kawalongela wanahina zake,
“Kukala na munhu imwe mgoli yakalile
na mwimilizi wa vinhu vake. Ija im-
goli kalongeligwa kamba ija imwimilizi
kakala yomung'hunya hela zake, 2 avo
kamkema, kamuuza, ‘Mbuli zaki zino
zinihulika zikulonga gweye? Ngwelela
mheta ya mali gangu gose gaukalile
wimiliza, kwavija hudaha tena gweye
kuwa mwimilizi wangu.’ 3 Ija imwim-
ilizi kalonga munda kwa munda, ‘Mkulu
wangu kolonda kunisegeza msang'hano
yangu. Nhendeze? Kulima sidaha,
na kupula nokona kinyala. 4 Nikitanga
chondanhende! Nihawingigwa kulawa
msang'hano yangu, nopata wambwiga
wondawanibokele mkae zao.’
5 “Avo kawakema wanhu wose wakalile
wowilwa na ija imgoli wake, kamuuza
waichanduso, ‘Kowilwa aki na mkulu
wangu?’ 6 Na heyo kalonga, ‘Madebe
mia mbili ga mavuta ga mizaituni.’
Ija imwimilizi kamulongela, ‘Sola cheti
chako, ukale hasi hima wandike madebe
mia.’ 7 Abaho, kamuuza iyagwe, ‘Na
gweye kowilwa aki?’ Kalonga, ‘Vipeto
mia sita va ngano.’ Ija imwimilizi kamu-
longela, ‘Sola cheti chako, wandike vipeto
mia nne na malongo manane.’
8 “Avo mkulu wa mwimilizi ija kizen-
zeleganye kamtogola avija vayatendile
ubala kamba uja, kwavija wanhu
wa ulumwengu uno wabala ng'hani
mkuzigongomanya mbuli zao na wayao
kubanza wanhu wali mmulangaza.”
9 Yesu kagendelela kulonga, “Nowa-
longela, izahilileni wambwiga mkubitila
mali ga muulumwengu, avo kamba gehe-
sha, mobokelwa muna uukazi wa mi-
longo yose. 10 Munhu yoyose yal-
ibule uzenzeleganye m'vinhu vidodo,
vivija kowa bule uzenzeleganye m'vinhu
bwando. Na munhu yoyose yali na uzen-
zeleganye m'vinhu vidodo, vivija kowa na
uzenzeleganye m'vinhu bwando. 11 Avo
kamba muhawa vizenzeleganye mkwim-
iliza mali ga muulumwengu, yalihi yon-
dayawatogole kwimiliza mali ga kweli?
12 Na kamba muhawa vizenzeleganye
m'vinhu va munhu iyagwe, yalihi yon-
dayaweng'he vinhu venu wenyego?
13 “Haduhu mtumigwa yodaha
kuwasang'hanikila wakulu wabili, kwav-
ija komwihila ino na kumnogela iyagwe,
ama koigoga na imwe na kum'buhiza
iyagwe. Hamdaha kumsang'hanikila
Mulungu hamoja na hela.”

Mbuli Ziyagwe za Yesu
(Mat. 11:12-13; 5:31-32; Mlk. 10:11-12)

14 Mafalisayo viwahulike gano,
wam'beza Yesu kwavija wanogelwa na
hela. 15 Yesu kawalongela, “Mweye iwo
wanhu mkiitenda muna mioyo inogile
mmeso ga wanhu, ila Mulungu koitanga
mioyo yenu, kwavija vinhu vigesigwa
na wanhu kamba vinoga ng'hani vabule
unozi hameso ga Mulungu.

16 “Malagizo ga Musa na Nyandiko
Zing'alile za wahokozi zikala zipetigwa
mbaka kipigiti cha Yohana M'batiza,
songela aho Usenga Unogile wa Undewa
wa Mulungu wopetigwa, na kila munhu
kokwingila na mhiko. 17 Ila vibuha ulanga
na isi kuyangayuka kubanza kidanga ki-
dodo cha Malagizo ga Musa kusegezwa.
18 “Mbigalo yoyose yahamwasa mt-
wanzi wake na kusola mtwanzi iyagwe,
kotenda ugoni, na munhu yahamsola mt-
wanzi yasigwe, kotenda ugoni.

Mgoli na Lazalo

19 “Kukala na munhu imwe mgoli
yakalile yovala vivalo va zambalau
vene hela bwando na kakala yoja
goya mazua gose. 20 Vivija kukala na
munhu imwe mkumbulu yokemigwa
Lazalo, yakalile na vilonda lukuli lugima,
yakalile yogaligwa halwivi lwa ija imgoli,
21 yosulukila kuja vakuja vilagale kulawa
hameza ya ija imgoli. Hata mibwa iza
kumulambita vilonda vake.
22 “Hakimambukizo, ija imkumbulu
kadanganhika, kapapigwa na wasenga
wa Mulungu wa kuulanga kekigwa be-
hibehi na Ablaham. Vivija ija imgoli na
heyo kadanganhika na kazikigwa. 23 Avo
akuja kuzimu ija imgoli kakala mum-
gayo mkulu ng'hani, kenula meso gake
hatalitali kamona Ablaham na Lazalo
hamgwazo wake. 24 Avo kenula dizwi
yolonga, ‘Tata Ablaham! Nyonela bazi,
mulongele Lazalo yazabike kidole chake
mmazi yaluhoze lulimi lwangu, kwavija
nie na mumgayo mkulu mmoto uno!’
25 “Ila Ablaham kamulongela, ‘Kum-
bukila tanhu, mwanangu, vuukalile
muulumwengu kugweleligwa vinhu vose
vinogile, ila Lazalo kagweleligwa vinhu
vose vihile. Ila sambi kohozigwa moyo
na gweye kogaya. 26 Uhaleka gose gano,
hana kolongo kulu dikigwe hagatigati
yetu mweye na tweye, giladi waja
wolonda kuloka kulawa hano kwiza
hamwenu sambiwadahe, na munhu
yoyose yolonda kuloka kulawa hiko
kwiza kuno sambiyadahe.’ 27 Ija
imgoli kalonga, ‘Basi, tata Ablaham,
nokuyalalila, mulagize Lazalo yachole
kung'anda ya tataangu, 28 hiko kuna
ndugu zangu watano, yakawazume,
giladi sambiweze kuno kuli na mgayo!’
29 “Ila Ablaham kamulongela, ‘Wan-
dugu zako wana Malagizo ga Musa na
Nyandiko Zing'alile za wahokozi, waleke
wazitegeleze hizo vuzilonga.’ 30 Ija imgoli
kalonga, ‘Hivo havitosha, tata Ablaham!
Ila munhu yahazuka na kuwacholela,
woleka vilozo vao.’ 31 Ila Ablaham ka-
longa, ‘Kamba hawazitegeleze Nyandiko
za Musa na wahokozi, hawatogola hata
kamba munhu yahazuka.’ ”

17

Kugela Kumgongo Vilozo (Mat. 18:6-7, 21-22; Mlk. 9:42)

1 Yesu kawalongela wanahina zake,
“Mbuli ziwatendaga wanhu watende
vilozo hazilekaga kulawilila, ila kojona
ng'hani munhu ija yondayazitende zilaw-
ile! 2 Vihamnogele munhu ija yafungigwe
msingo dibwe kulu da kusiginhila, abaho,
yakasigwe m'bahali kubanza kumtenda
imwe wa wanhu wano wadodo kuloza.
3 Avo teganyeni!
“Kamba ndugu yako yahaloza,
mkomhokele, yahaleka kuloza, mgele
kumgongo. 4 Kamba yahakutendela
vilozo mianza saba mdizua dimwe, na
mianza yose saba keza kumwako yolonga,
‘Nileka,’ mgele kumgongo.”

Nhamanila

5 Watumigwa wa Kilisto wamulongela
Mndewa Yesu, “Tongezele nhamanila
yetu.”
6 Mndewa kawalongela, “Kamba
muhawile na nhamanila ndodo kamba
mbeyu ya haladali, muhadahile kuulon-
gela mkuyu uno, ‘Ng'ozoka ukaihande
m'bahali!’ Na uhawahulike.

Sang'hano za Nyakadala

7 “Tulonge munhu imwe mmwanza
wenu kana nyakadala wa kumulimila
ama kumchungila ng'hondolo. Yahab-
wela kulawa kumgunda, komulongela
nyakadala wake yatende hima yeze kuja
mandia? 8 Nokona si vivo! Ila ko-
mulongela, ‘Nhelekela mandia gangu
hima, uisasale unisang'hanikile mbaka

niheshiliza kuja na kung'wa, kileka na gweye uje mandia gako.’ 9 Avo, komuheweza nyakadala ija avija viyagatendile gaja gayalagizwe? 10 Vivija na mweye! Muhatenda kila kinhu kimulongeligwe mkitende, longeni, ‘Tweye twa nyakadala tulibule maliho, tutenda gaja gatulondigwe kutenda tu.’ ”

Yesu Kowahonya Wanhu Longo Dimwe

11 Yesu viyakalile yochola Yelusalemu, kabitila muimbaka ya isi za Samalia na Galilaya. 12 Viyakalile yokwingila muna ikiwambo kimwe, wanhu longo dimwe wolumwa dikulu wamwizila, wema kutalitali, 13 wenula dizwi wolonga, “Mndewa, Yesu, utonele bazi!”

14 Yesu viyawawene kawalongela, “Gendeni ha iwakulu wa nhambiko wakawalole goya.”

Viwakalile wochola mnzila wahona. 15 Munhu imwe mmwanza wao viyonile kahona, kabwela, kenula dizwi yomuyenzi Mulungu. 16 Kamfugamila mavindi Yesu na kumgwaa hewela. Na munhu ija kakala Msamalia. 17 Ila Yesu kauza, “Hawakalile wanhu longo dimwe wahonyigwe? Wakwahi wayagwe tisa? 18 Haduhu hata munhu imwe yabwelile kumuheweza Mulungu ila muhenza ino yeiyeka?” 19 Yesu kamulongela, “Ima wima uchole, nhamanila yako ikuhonya.”

Kwiza kwa Undewa wa Mulungu (Mat. 24:23-28, 37-41)

20 Mafalisayo wayagwe wamuuza Yesu, wolonga, “Zua dilihi Undewa wa Mulungu vondawize?”

Heyo kawalongela, “Undewa wa Mulungu hawiza mkoneka na meso. 21 Haduhu munhu yondayalonge, ‘Loleni wa hano!’ Ama ‘Wa haja!’ Kwavija Undewa wa Mulungu wa mmwenu.”

22 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Kipigiti chokwiza vondamusulukile kona zua dondanibwele, nie, Mwana wa Munhu, ila hamujona. 23 Na wanhu wowalongela, ‘Loleni kahaja!’ ama, ‘Loleni kahano!’ Ila sambimuwakweleleze. 24 Kamba vija lumwemwe vulumweka kulawa kuulanga na kumwemwesa kulawa ng'ambu ino mbaka ng'ambu ija, avo vivo vondaiwe mdizua dondanize, nie, Mwana wa Munhu. 25 Ila tanhu nolondigwa nigaye ng'hani na kulemigwa na wanhu wa mulelo uno. 26 Kamba viikalile mkipigiti cha Nuhu vivo vondaiwe mdizua dondanibwele, nie, Mwana wa Munhu.* 27 Wanhu wose wakala woja na kung'wa, wosola na kusoligwa, mbaka zua dija Nuhu viyengile muisafina,† na mvula ng'hulu ng'hani itoa na kumemeza mazi na kuwakoma wanhu wose. 28 Yowa kamba viikalile kipigiti cha Loti. Wanhu wose wakala woja na kung'wa, wogula na kuguza, wohanda na kuzenga, 29 mbaka zua dija Loti viyasegele wambo da Sodoma, moto na baluti vihumuluka hasi kulawa kuulanga na kuwakoma wanhu wose. 30 Vino vivo vondaiwe mdizua dondanigubuligwe, nie, Mwana wa Munhu.

31 “Mdizua dija munhu yali kukiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi yengile mng'anda yakasole vinhu vake, na munhu yali kumgunda sambiyabwele ukae. 32 Kumbukileni gam'vikile mtwanzi wa Loti! 33 Munhu yoyose yogeza kuukombola ugima wake, kowagiza, na munhu yoyose yowagiza ugima wake, koukombola. 34 Nowalongela, ikilo ija wanhu wabili wowasa mulusazi lumwe, imwe kosoligwa na imwe kolekigwa. 35 Watwanzi wabili wokomola ngano hamoja, imwe kosoligwa na imwe kolekigwa. 36 Wanhu wabili wolima mumgunda, imwe kosoligwa na imwe kolekigwa.”‡

37 Wanahina zake wamuuza, “Mndewa, kwahi?”

Yesu kawalongela, “Hohose hauli mtufi, baho hondawaiting'hanile vimhungu.”

18

Hala da Kizuka na Mulamula

1 Abaho, Yesu kawalongela hala wanahina zake yowafundiza kamba

* **17:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26. † **17:27** Uhalonda kuitanga nhegulo ya Safina, soma kitabu cha MWANDUSO 6—7. ‡ **17:36** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 36.

wolondigwa kutambika bila kudonha.
2 Kalonga, “Kukala na mulamula mkiwambo kimwe, yakalile hamdumba Mulungu, na vivija hawagesa wanhu.
3 Mkiwambo kija kukala na kizuka yakalile yomwizila mulamula ija mianza bwando, yolonga, ‘Nhaza mhate kwing'higwa gaja golondigwa mhate kulawa ha ija yolonda kunizulunza!’
4 Mazua bwando ija imulamula kalema, ila hakimambukizo kalonga munda kwa munda, ‘Nie simdumba Mulungu vivija siwagesa wanhu,
5 ila kwavija kizuka ino kongaza ng'hani, noilola nhaguso yake yeng'higwe choyolonda. Kamba sitendile vino, kogendelela kwiza, hakimambukizo kondonheza ng'hani!’ ”

6 Abaho Mndewa kagendelela kulonga, “Tegelezeni viyolonga ija imulamula yalibule unhu.
7 Avo mokwagiza Mulungu hondayawedike hima wanhu zake mwenyego womulilila misi na kilo? Mokwagiza kotenda mholemhole kuwataza?
8 Nowalongela, kowataza hima. Ila vondanize nie, Mwana wa Munhu, noivika nhamanila muisi?”

Hala da Mfalisayo na Muwila Kodi

9 Vivija Yesu kawalongela hala dino wanhu wokiiyona kamba hewo iwo iwende na kuwabeza wayagwe.
10 “Wanhu wabili wakwela wachola Kung'anda ya Mulungu kutambika, imwe kakala Mfalisayo na imwe muwila kodi.

11 “Ija Mfalisayo kaibagula kema yeiyeka katambika yolonga, ‘Nokuheweza, Mulungu, kwavija nie sili kamba wanhu wayagwe, mibokonyi ama vizenzeleganye ama wagoni ama kamba ino muwila kodi.
12 Nofunga mianza mibili mmazua saba, nolava zaka m'vinhu vangu vose vinipata.’

13 “Ila ija imuwila kodi kema kutali na hadahile hata kwinula kihanga chake kulanga, kaitoatoa mmhambaga kulagusa giogio na kulonga, ‘Go Mulungu, nyonela bazi, nie nili na vilozo.’ ”
14 Yesu kawalongela, “Ija imuwila kodi kabwela ukae yopetigwa kutenda gamnogele Mulungu kubanza ija Imfalisayo. Kwavija munhu yoyose yokiinula mwenyego kohumuluswa, na ija yoihumulusa mwenyego kokwinuligwa.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo (Mat. 19:13-15; Mlk. 10:13-16)

15 Wanhu wamgalila Yesu wana zao wadodo yawekile makono yawamoteze. Wanahina zake viwawawene wotenda vija, wawakomhokela.
16 Ila Yesu kawakema iwana kumwake kalonga, “Walekeni wana wadodo weze kumwangu, sambimuwagomese. Kwavija Undewa wa Mulungu una wanhu wali kamba wano.
17 Nowalongeleni ikweli! Munhu yoyose yahaleka kuubokela Undewa wa Mulungu kamba viyali mwana mdodo havidahika kuwingila.”

Mgoli (Mat. 19:16-30; Mlk. 10:17-31)

18 Mkulu imwe wa Wayahudi kamuuza Yesu, “Mkulufunzi Unogile, nhende choni kileka mana niuhale ugima wa digunge?”

19 Yesu kamuuza, “Habali ung'hema nie ninogile? Haduhu munhu yanogile ila Mulungu yeiyeka.
20 Kuzitanga ndagizi? ‘Sambiutende ugoni, sambiukome, sambiwibe, sambiulave usindila wa uvwizi, wahishimile tataako na mamaako.’ ”
21 Ija imunhu kalonga, “Gano gose nigatenda songela ning'hali mdodo.”

22 Yesu viyahulike gano kamulongela, “Kusigaza kinhu kimwe chuulondigwa kutenda. Guza vinhu vose vuulinavo na zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, wize ung'holeleze.”
23 Ila munhu ija viyahulike gaja, kanyunguala ng'hani kwavija kakala na mali bwando.

24 Yesu kamulola, abaho kalonga, “Vino vivo vondaviwe vidala wagoli kwingila Muundewa wa Mulungu!
25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu.”

26 Wanhu wagahulike gano wamuuza, “Avo yalihi basi yondayadahe kukomboligwa?”

27 Yesu kawalongela, “Gaja hagadahika mwa wanhu ha Mulungu godahika.”

28 Abaho, Petulo kamulongela, “Lola!
Tweye tuleka vinhu vetu vose, tukuk-
weleleza gweye.”
29 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, munhu yoyose yalekile kae ama
mtwanzi wake ama wandugu ama watata
na wamama ama wana sama ya Undewa
wa Mulungu, 30 kobokela vinhu bwando
ng'hani mkipigiti kino, na kubokela
ugima wa digunge mkipigiti kikwiza.”

Yesu Koilonga Ifa Yake Mwanza wa Ikadatu
(Mat. 20:17-19; Mlk. 10:32-34)

31 Yesu kawagala wanahina zake longo
dimwe na wabili hamgwazo, kawalon-
gela, “Tegelezeni! Tokwela Yelusalemu,
aho kila kinhu chawandike wahokozi
kinilonga nie, Mwana wa Munhu,
chovikila. 32 Nogeligwa mmakono
ga Wamhazi awo wondawanitendele
uponela, woniliga na kunitemela mate.
33 Wonilanha, abaho, wonikoma, ila
mdizua da ikadatu nozuka.”
34 Ila wanahina zake hawazimanyile
mbuli zija. Nhegulo ya mbuli zija ikala
ifisigwa kumwao, na hawagamanyile gaja
gayawalongele.

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Ya-pulaga
(Mat. 20:29-34; Mlk. 10:46-52)

35 Yesu viyakalile behi na wambo da
Yeliko, kukala na kimbugumbugu imwe
yakalile mumgwazo wa inzila yopula.
36 Viyahulike dale da wanhu dobita,
kauza, “Kuna choni?”
37 Wamulongela, “Yesu wa Nazaleti ko-
bita.”
38 Kenula dizwi yolonga, “Yesu, Mwana
wa Daudi, nyonela bazi!”
39 Wanhu walongole wamkomhokela
wamulongela yanyamale. Ila heyo ka-
gendelela kwinula dizwi kulu ng'hani, yo-
longa, “Mwana wa Daudi, nyonela bazi!”
40 Avo Yesu kema, kawalagiza wamgale
hamwake ija imunhu kimbugum-
bugu. Viyavikile behi, Yesu kamuuza,
41 “Kolonda nikutendele choni?”
Na heyo kamwidika, “Mndewa,
nolonda kulola kabili.”
42 Yesu kamulongela, “Lola! Nhamanila
yako ikuhonya.”
43 Bahaja munhu ija kadaha kulola ka-
bili, kamkweleleza Yesu, kuno yomuyenzi
Mulungu. Wanhu viwonile gaja, wose
wamuheweza Mulungu.

19

Yesu na Zakayo

1 Yesu kengila mdiwambo da Yeliko
kakala yobita mnzila za idiwambo dija.
2 Haja kukala na mkulu imwe wa wawila
kodi twaga jake Zakayo, yakalile mgoli
ng'hani. 3 Kakala yolonda kumona Yesu
iyo munhu wa vilihi, ila kakala mguhi avo
hadahile kumona Yesu kwavija wanhu
wakala bwando. 4 Avo kakimbilila
haulongozi mwa ididale da wanhu na
kukwela mumkuyu giladi yamone Yesu,
kwavija kakala yobita mnzila ija. 5 Yesu
viyavikile haja, kalola uchana kamulon-
gela Zakayo, “Zakayo, humuluka mbwisa,
kwavija lelo nolondigwa nikale mng'anda
yako.”
6 Zakayo kahumuluka himahima,
kam'bokela na ndeng'helelo ng'hulu.
7 Wanhu wose wagawene gaja wasonga
kutwanganika, walonga, “Munhu ino
kachola kukala kung'anda ya munhu
mwene vilozo!”
8 Zakayo kema wima kamulongela
Yesu, “Tegeleza, Mndewa! Nie nolava
lwenza lwa vinhu vangu niwagwelele
wakumbulu, na kamba nihasola kinhu
cha munhu yoyose mkum'bulunya,
nom'bwezela mianza mine.”
9 Yesu kamulongela, “Lelo ukombola
wingila mng'anda ino, kwavija ino
vivija munhu wa lukolo lwa Ablaham.
10 Kwavija nie, Mwana wa Munhu,
niza kuzahila na kuwakombola waja
wapotele.”

Hala da Hela Longo Dimwe
(Mat. 25:14-30)

11 Wanhu wakala womtegeleza Yesu,
avo kawalongela hala diyagwe, katenda
vino kwavija kakala behi na Yelusalemu,
na wanhu wakala wogelegeza kamba
Undewa wa Mulungu wa mmabehi ku-
lawilila. 12 Avo kalonga, “Kukala na
munhu imwe wa lukolo lwa kindewa
kachola isi ya kutali kutendigwa mndewa

wa isi yake, ikwisha yabweleganye ukae.
13 Viyakalile behi na kuchola, kawakema
nyakadala zake longo dimwe, kamg-
welela kila imwe hela imwe.* Kawa-
longela, ‘Tendeni uchuluzi mbaka von-
danibwele.’ 14 Ila wanhu wa muisi
yake wamwihila, avo wawagala wasenga
hachugu chake wakalonge, ‘Hatumu-
londa munhu ino yawe mndewa wetu.’

15 “Ija munhu kagweleligwa undewa na
kubwela ukae. Viyavikile, hima kalagiza
wakemigwe nyakadala zake wachole
kumwake giladi yavimanye hela nyingahi
ziwapatile. 16 Nyakadala wa ichanduso
keza kalonga, ‘Mndewa, mhata hela
ziyagwe longo dimwe kulawa muhela
imwe yuungwelele.’ 17 Kalonga, ‘Vinoga,
nyakadala mwende! Kwavija hutendile
uzenzeleganye mmbuli ndodo, nokwika
uwe mkulu m'viwambo longo dimwe.’
18 Keza nyakadala wa ikabili, kalonga,
‘Mndewa, mhata hela tano kulawa
muhela imwe yuungwelele.’ 19 Na heyo
kamulongela, ‘Kowa mkulu m'viwambo
vitano.’

20 “Nyakadala iyagwe keza, kalonga,
‘Mndewa, hela yako ino hano, niifunga
mkitambala niifisa. 21 Nikudumba, kwav-
ija gweye kwa munhu mgaga. Kosola
vinhu si vako, na kohuna vija huvi-
handile.’ 22 Ija imndewa kamulon-
gela, ‘Nokutagusa kulawa mmbuli zako
mwenyego! Gweye nyakadala mwavu,
kuvitanga kamba nie na munhu mgaga,
nosola vinhu si vangu, na nohuna vija
sivihandile. 23 Habali hwikile hela yangu
benki vinibwelile niivike ilelile?’

24 “Abaho, kawalongela waja wakalile
wemile haja, ‘M'bokeni ihela yaali nayo,
mumgwelele nyakadala ija yapatile hela
longo dimwe!’ 25 Ila hewo wamulon-
gela, ‘Mndewa, heyo kana hela longo
dimwe!’ 26 Ija imndewa kawedika,
‘Nowalongela, munhu yoyose yali na
kinhu kokongezelwa, ila ija yalibule
kinhu, hata kija ikidodo chayalinacho
kobokonywa. 27 Na waja wadumuka
zangu wanilemile nie sambiniwe mn-
dewa wao, wagaleni hano muwakome
hameso gangu!’ ”

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila (Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

28 Yesu viyeshile kulonga gano, ka-
gendelela na mwanza yowalongola
wanhu, yochola Yelusalemu. 29 Viyavikile
mkiwambo cha Betifage hana Ikigongo
cha Mizaituni behi na kiwambo cha
Betania, kawatuma wabili mmwanza wa
wanahina zake, 30 kawalongela mbuli
zino, “Gendeni hakiwambo kili haulon-
gozi wenu, muhavika, mom'vika mwana
mhunda hanapapa munhu yoyose,
yafungigwe. Mfunguleni, munigalile.
31 Kamba munhu yahawauza habali
mumfungula, mulongeleni, ‘Mndewa
komulonda.’ ”
32 Wanahina waja wachola, wavika
kamba vija Yesu viyawalongele.
33 Viwakalile womfungula imwana
mhunda, wenyego wawauza, “Habali
mumfungula?”
34 Wawalongela, “Mndewa komu-
londa.” 35 Wamsola imwana mhunda,
wamgala ha Yesu. Abaho, watandika vi-
valo vao mumgongo wa imwana mhunda,
abaho, wampapa Yesu wamwika mum-
gongo wa imwana mhunda. 36 Yesu
viyakalile yochola, wanhu wanzanza
vivalo vao mnzila.
37 Viyakalile behi na kuvika Yelusalemu,
ahaja hana inhelemuko Hakigongo cha
Mizaituni, dale kulu da wanahina zake
disonga kwinula nyangi kuno wotoa
ng'henze na kumuheweza Mulungu,
sama ya mbuli zose ng'hulu ziwonile.
38 Wolonga, “Kamota Mtawala yokwiza
mtwaga da Mndewa! Tindiwalo kuulanga
na yenzi ha Mulungu!”
39 Mafalisayo wayagwe wakalile mdi-
dale dija wamulongela Yesu, “Mkulu-
funzi, walongele wanahina zako wanya-
male!”
40 Yesu kawedika, “Nowalongela!
Kamba wano wahanyamala, mabwe
gosonga kwinula dizwi.”

Yesu Kodililila Wambo da Yelusalemu

* **19:13** Hano hela imwe ikala iliha kitumetume cha milenge midatu.

41 Viyakwenhuke behi na Yelusalemu
na viyadiwene idiwambo, kadilililа,
42 yolonga, “Kamba uhakitangile
lelo kija kilondigwa kugala tindi-
walo! Ila kifisigwa hameso gako!
43 Kwavija kipigiti chokwiza wadumuka
zako vondawakuzungulusile lwigo, na
kukuzunguluka kukubaniza ng'ambu
zose. 44 Wokuhondahonda kabisa na
kuwakoma wanhu wali mgati mwa
iviwambaza vako, haduhu dibwe don-
dadilekigwe hachana ya diyagwe, kwav-
ija hukitangile kipigiti Mulungu viyezile
kukukombola!”

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu (Mat. 21:12-17; Mlk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

45 Abaho, Yesu kachola Kung'anda ya
Mulungu, kasonga kuwawinga wanhu
wakalile woguza vinhu, 46 yowalongela,
“Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile
kamba, ‘Ng'anda yangu yowa ng'anda ya
nhambiko.’ Ila mweye muitenda kifiso
cha wabavi!”
47 Mazua gose viyakalile Yelusalemu,
Yesu kakala yofundiza Kung'anda ya Mu-
lungu. Wakulu wa wakulu wa nham-
biko, wafundiza Malagizo ga Musa, na
wakulu wa wanhu wakala wozahila nzila
ya kumkoma. 48 Ila hawapatile nzila
ya kumkomela, kwavija wanhu wose
wakala womtegeleza goya mazua gose,
hawalondile kuihonya hata mbuli imwe.

20

Mbuza ya Udaho wa Yesu (Mat. 21:23-27; Mlk. 11:27-33)

1 Zua dimwe Yesu viyakalile Kung'anda
ya Mulungu yowafundiza wanhu na
kuwapetela Usenga Unogile, wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa hamoja na wavyele
wa wanhu weza, 2 wamuuza, “Tulongele,
kotenda mbuli zino na udaho ulihi? Yalihi
yakugwelele udaho uno?”
3 Yesu kawedika, “Beta niuze mbuli.
Nilongeleni, 4 vino udaho wa Yohana wa
kubatiza ulawa ha Mulungu ama ulawa
mwa wanhu?”
5 Wasonga kuibamilila wenyego kwa
wenyego, “Tulongeze? Kamba tuha-
longa ‘Ulawa ha Mulungu,’ kwiza kotu-
longela, ‘Habali hamumtogole Yohana?’
6 Na tuhalonga, ‘Ulawa mwa wanhu,’
wanhu wose hano wotukoma mkututoa
na mabwe, kwavija wamtogola kamba
Yohana kakala muhokozi.” 7 Avo wamu-
longela, “Hatukutangile kuulawile.”
8 Yesu kawalongela, “Na nie siwalon-
gela na udaho ulihi notenda mbuli zino.”

Hala da Walimi Mumgunda wa Zabibu (Mat. 21:33-46; Mlk. 12:1-12)

9 Abaho, Yesu kawalongela wanhu hala
dino, “Kukala na munhu imwe yakalile
na mgunda wa mizabibu, kawapangiza
walimi, abaho, kachola isi ya kutali,
kakala kuja kipigiti kitali. 10 Kipigiti
cha kuhuna zizabibu vikivikile, kamtuma
nyakadala wake ha iwalimi yakamsolele
fungu jake da izizabibu. Ila waja iwalimi
wamtoa ija inyakadala na kum'bweza
bila kinhu. 11 Avo kamgala nyakadala
iyagwe, ila waja iwalimi vivija wamtoa,
wamtendela mbuli za kumgela kinyala,
abaho, wam'bweza bila kinhu. 12 Abaho,
kamgala nyakadala wa ikadatu, na heyo
vivija waja iwalimi wamgela milonda,
abaho, wamwasa hanze ya umgunda.
13 Avo mwene umgunda wa zabibu ka-
longa, ‘Nhendeze? Nomgala mwanangu
mwenyego yaninogele, kwa vovose ino
womuhishimila!’ 14 Ila waja iwalimi
viwamonile, wailongela, ‘Ino iyo mu-
hazi wake mwene mgunda. Natumkome,
na uhazi wake wowa wetu!’ 15 Avo
wamwasa hanze ya umgunda, abaho,
wamkoma.”
Yesu kawauza, “Ija mwene umgunda
wa izizabibu kowatenda choni waja iwal-
imi? 16 Kokwiza kuwakoma wanhu waja,
na umgunda wa izizabibu kowagwaa wal-
imi wayagwe.”
Wanhu viwahulike gano, walonga,
“Sambigatulawilile gano!”
17 Ila Yesu kawalola, abaho, kawauza.
“Nyandiko zino Zing'alile nhegulo yake
choni?
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi

digaluka kuwa dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.'
18 Munhu yoyose yondayadigwile dibwe dija kokanhika vidangavidanga, na kamba dibwe dija dihamgwila munhu, domsiginha lipilipi."

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Mlk. 12:13-17)

19 Wafundiza Malagizo ga Musa na wakulu wa wakulu wa nhambiko bahaja walonda kumgoga Yesu, kwavija wavitanga kamba kadilonga hala dino yowalonga hewo, ila wawadumba wanhu. 20 Wakala womuhembula ng'hani, abaho, wawatuma visepi waitendile kamba wanhu wanogile. Watamanila kumnamata Yesu mmbuli zayalongile, giladi wamgoge wamgele mmakono ga mkulu wa undewa wa Loma. 21 Wanhu waja wamulongela Yesu, "Mkulufunzi, tuvitanga kamba kolonga na kufundiza mbuli za kweli, na kamba hudumba kihanga cha munhu yoyose, ila kofundiza ikweli vija Mulungu voyowalonda wanhu watende. 22 Tulongele, vino vinoga tweye kuliha kodi ha mkulu wa undewa wa Loma ama havinogile?"

23 Ila Yesu kaumanya ubala wao, kawalongela, 24 "Ndagusileni ihela. Twaga na kihanga kino kili muno cha munhu yalihi?"

Walonga, "Va mkulu wa undewa wa Loma."

25 Avo Yesu kalonga, "Vinoga. Avo muliheni mkulu wa undewa wa Loma vija vili va mkulu wa undewa wa Loma, na muliheni Mulungu vija vili va Mulungu."

26 Hawadahile kumnamata mmbuli ziyalongile haja hameso ga wanhu, avo wanyamala, wakanganya nyidikilo yake.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Mlk. 12:18-27)

27 Abaho, Masadukayo wayagwe, waja wolonga kamba wanhu hawazuka, weza ha Yesu na mbuza, 28 walonga, "Mkulufunzi, Musa katwandikila tweye lagizo dino, 'Kamba munhu yahadanganhika na kaleka mwehe ila halelile nayo mwana, mdodo ama mkulu wa munhu hiyo kolondigwa yamsole ija ikizuka yamulelele wana ndugu yake yadanganhike.' 29 Avo kukala na wandugu saba. Imkulu kasola mtwanzi, kadanganhika halekile mwana. 30 Abaho, waikabili kamsola ija imtwanzi, na heyo kadanganhika bila kuleka mwana, 31 na waikadatu kamsola. Galawilila gagaja mbaka wose saba wadanganhika bila kuleka wana. 32 Hakimambukizo, ija imtwanzi vivija kadanganhika. 33 Avo kuna dizua da kuzuka kwa wanhu wadanganhike, kowa mtwanzi wa yalihi? Kwavija wose saba wakala wamsolile."

34 Yesu kawalongela, "Wanhu wa kipigiti kino wosola na kusoligwa, 35 ila wanhu waja walumbile kwingila muulumwengu uja, na kuna umzuso wa kulawa mkudanganhika, hawasola ama kusoligwa, 36 na hawadanganhika, wowa kamba wasenga wa Mulungu wa kuulanga. Wao wowa wana wa Mulungu, kwavija wazusigwa. 37 Ila mmbuli ya kuzuka kwa wanhu, hata Musa kalagusa mbuli hiyo Mzinyandiko Zing'alile muna imbuli ya kitutua kikwaka, aho komulonga Mndewa kamba 'Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.' 38 Heyo hali Mulungu wa wadanganhike, ila Mulungu wa wagima, kwavija kumwake heyo wose wana ugima."

39 Wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa walonga, "Kulonga goya, Mkulufunzi!" 40 Na haduhu munhu yagezile kumuuza tena mbuli iyagwe!

Mbuza ya Kilisto Mkombola
(Mat. 22:41-46; Mlk. 12:35-37)

41 Yesu kawauza, "Vodahikaze wanhu kulonga kamba Kilisto Mkombola kowa mwana wa Daudi? 42 Kwavija Daudi mwenyego kolonga mkitabu cha Zabuli,

'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
Kala kumkono wangu wa ukulume
43 mbaka vondaniweke wadumuka zako wawe kamba kigoda cha kwikila magulu gako.'

44 Kamba Daudi kamkema heyo Mndewa, abaho, Kilisto Mkombola kowaze mwana wa Daudi?"

Yesu Kowazuma Wanhu Waiteganye na Mafundo ga Wafundiza Malagizo
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

45 Wanhu wose viwakalile wotegeleza, Yesu kawalongela wanahina zake, 46 “Iteganyeni na wafundiza Malagizo ga Musa, awo wonogelwa kuzungulukazunguluka kuno wavalile mikanzu yao, na wonogelwa kulamsigwa na hishima mmasoko, na kusagula vigoda va haulongozi mzing'anda za nhambiko na mulusona. 47 Wowabulunya vizuka na kutenda nhambiko nhali za uzenzeleganye hameso ga wanhu! Nhaguso yao yowa ng'hulu ng'hani!”

21

Nhosa ya Kizuka
(Mlk. 12:41-44)

1 Yesu kawalola wanhu wose, kawona wagoli vowogela nhosa zao mkia cha kulavila nhosa, 2 abaho, kamona kizuka imwe mkumbulu ng'hani kagela senti mbili. 3 Yesu kalonga, “Nowalongela kizuka ino imkumbulu kagela nhosa ng'hulu kubanza wayagwe wose, 4 kwavija wayagwe walava nhosa zao kulawa m'vinhu vibanzile mmali gao gali bwando, ila heyo, hamoja na ukumbulu wake, kalava vose vayatamanile.”

Yesu Kolonga Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Mlk. 13:1-2)

5 Wanhu wayagwe wakala wolongelela woilonga Ing'anda ya Mulungu viihambigwe na mabwe ganogile na nhosa zilavigwa ha Mulungu. Yesu kalonga, 6 “Gano gomkona hano, kipigiti chokwiza haduhu hata dibwe dimwe dondadilekigwe hachana ya diyagwe, gose golagazwa hasi.”

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Mlk. 13:3-13)

7 Wamuuza, “Mkulufunzi, mbuli zino zolawila zua jaki? Na choni chondakilawilile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli ino kulawilila?”

8 Yesu kalonga, “Tegelezeni munhu sambiyawavwizile. Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga, ‘Nie iyo Kilisto!’ na, ‘Kipigiti kivika!’ Ila sambimuwakoleleze. 9 Sambimdumbe muhahulika ng'hondo na muhindumuhindu, kwavija vinhu kamba avo volondigwa visonge kulawila, ila ikimambukizo hakiza hima.”

10 Kagendelela kulonga, “Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wouvamhila undewa uyagwe. 11 Kowa na mgudemo mkulu ng'hani wa isi, nzala na utamu hauhonaga hanhu na hanhu, kowa na vinhu va mkanganyo na va kudumbiza vilagala kulawa kuulanga. 12 Ila mbuli zino zose kipigiti hazinalawila, tanhu, mogogigwa na kugazigwa, mogaligwa mzing'anda za nhambiko na kugeligwa mkifungo, mogaligwa mwa wandewa na mwa watawala sama yangu. 13 Kino chowa kipigiti cha mweye kuzipeta mbuli zangu kumwao. 14 Lamuleni mmioyo yenu kamba hamwiza kugelegeza avija vondamuigombeleze, 15 kwavija nowagwelela ng'hungwe na mbuli za kulonga azo zondaziwatende wadumuka zenu wose sambiwadahe kuzilema ama kubamila. 16 Mohonzigwa na watata zenu na wamama zenu na wakulu na wadodo zenu na wandugu zenu na wambwiga zenu, na wayagwe mmwanza wenu wokomigwa. 17 Wanhu wose wowehila sama yangu. 18 Ila haduhu hata luvili lumwe kulawa mmatwi genu londalupotele. 19 Nanahileni, moikombola wenyego.

Yesu Koulonga Ubananzi wa Yelusalemu
(Mat. 24:15-21; Mlk. 13:14-19)

20 “Muhajona wambo da Yelusalemu dizungulukwe na madale ga asikali, m'vitange kamba mkipigiti kiguhi dokwiza kubanangwa. 21 Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo, awo wali mdiwambo wasegele, na awo wali kumigunda sambiwabwele mdiwambo. 22 Kwavija kino kicho kipigiti cha nhaguso, kugatenda gaja gose galongigwe Mzinyandiko Zing'alile galawile. 23 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda mmazua higo na watwanzi wali na wana ving'hele! Mgayo mkulu wokwiza muisi ino, na lusango lukulu lwa Mulungu lowagwila wanhu wano.

24 Wanhu wayagwe wokomigwa na
mapanga, na wanhu wayagwe wosoligwa
kamba wafungigwa na kupwililiswa
muisi zose. Na wambo da Yelusalemu
dobojagwa na Wamhazi, mbaka kipigiti
chao vondakimale.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mat. 24:29-31; Mlk. 13:24-27)

25 "Kowa na vinhu va mkanganyo
vondavilawile mdizua, mmulenge, na
mnhondo. Muulumwengu, wanhu
wa muisi zose wowa bule nhamanila,
wodumba kisindo cha bahali na nyangi
za kumema na kuhungula kwa ibahali.
26 Wanhu wosinduka mkona bwem-
bwe, wobeta wone chondakilawilile
muulumwengu wose, kwavija mhiko
za kuulanga zotigiswa. 27 Aho baho
hondawanyone nie, Mwana wa Munhu,
nikwiza na mawingu na mhiko na
yenzi ng'hulu. 28 Mbuli zino zihasonga
kulawila, imeni wima, mgangamale,
kwavija ukombola wenu wa mmabehi."

Fundo da Mtini
(Mat. 24:32-35; Mlk. 13:28-31)

29 Abaho, Yesu kawalongela hala
dino, "Ugelegezeni mtini na mibiki
yose. 30 Muhagona matepo gake gosonga
kuzuka, movitanga kamba vuli da
mmabehi. 31 Vivija, muhazona mbuli zino
zolawila, m'vitange kamba Undewa wa
Mulungu wa mmabehi.

32 "Kweli nowalongela, wanhu wa
mulelo uno hawesha wose mbaka mbuli
zino zose zilawilile. 33 Ulanga na isi vose
vobita, ila mbuli zangu hazibita.

Kaleni Meso

34 "Teganyeni, mioyo yenu sambi-
ibasakanywe na ngelegeza za kubukanya
na kung'wa ugimbi na mbuli za
ulumwengu uno, kwavija zua dija da
ikimambukizo dowezila mkuwasinhuk-
iza 35 kamba mtego. Kwavija vivo
vondadiwezile wanhu wose wokala
kila hanhu muulumwengu. 36 Kaleni
meso mazua gose, na mtambike kipigiti
chose giladi mwing'higwe mhiko za
kubita muilegehe mmbuli hizo zose azo
zondazilawile na kwima haulongozi wa
nie, Mwana wa Munhu."

37 Mazua gaja Yesu kakala yofundiza
Kung'anda ya Mulungu, na ichungulo
kakala yochola kuwasa kuna Ikigongo
cha Mizaituni. 38 Ndamuka ya kila imi-
tondo wanhu wose wachola Kung'anda ya
Mulungu kumtegeleza.

22

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Kipigiti cha Lusona lwa Imikate Ilibule
Mela, lukemigwa Pasaka, kikwenhuka.
2 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wa-
fundiza Malagizo ga Musa wakala woza-
hila nzila ya kumkoma Yesu, ila wawad-
umba wanhu.

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Mlk. 14:10-11)

3 Abaho, Mwenembago kamwingila
Yuda, yokemigwa Isikalioti, yakalile
mmwanza wa wanahina longo dimwe
na wabili. 4 Avo Yuda kachola kulonga
na wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wakulu wa asikali wemilizi wa
Ing'anda ya Mulungu avija vondayamgele
mmakono gao. 5 Wadeng'helela ng'hani,
wailagana kumgwaa hela. 6 Yuda
katogola, kasonga kuzahila hanhu ha
kumgela Yesu mmakono gao kipigiti
halibule wanhu.

Yesu Koisasala Kuija Pasaka
(Mat. 26:17-25; Mlk. 14:12-21; Yoh. 13:21-30)

7 Zua da Ulusona lwa Imikate Ilibule
Mela divika, lusona lwawachinjaga wana
ng'hondolo wa Pasaka. 8 Yesu kawatuma
Petulo na Yohana yowalongela, "Gendeni
mkatutandile mandia ga Pasaka tuje."

9 Wamuuza, "Kwahi kuulonda tukai-
tande?"

10 Kawalongela, "Muhengila mdi-
wambo, moiting'hana na munhu ya-
papile nongo ya mazi. Mkwelelezeni
mbaka kuna ing'anda yondayengile,
11 mulongeleni mwene ng'anda, 'Mku-
lufunzi kokuuza, dakwahi digati don-
dawadile Pasaka heyo na wanahina
zake?' 12 Kowalagusila gati kulu da
uchana dili na vinhu vose. Aho baho
hondamsasale kila kinhu."

13 Wachola wavika kila kinhu kamba
viwalongeligwe na Yesu, avo wasasala
mandia ga Pasaka.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Mlk. 14:22-26; 1Kol. 11:23-25)

14 Kipigiti vikivikile, Yesu kakala
hameza na watumigwa zake. 15 Kawalongela,
"Nisulukila ng'hani kuja na mweye man-
dia gano ga Pasaka ning'hali sinagazigwa.
16 Kwavija nowalongela sigaja kabili
mandia gano mbaka vondagavikile
Muundewa wa Mulungu."
17 Abaho, Yesu kasola kikasi, ka-
muheweza Mulungu, kalonga, "Soleni
kino muigolele mwemwe kwa mwemwe.
18 Nowalongela, songela kipigiti kino
na kugendelela, sing'wa viyagwe divai
mbaka Undewa wa Mulungu vondawize."
19 Abaho, kasola mkate, kamuheweza
Mulungu, kaumogola, kawagwelela
yolonga, "Uno uwo lukuli lwangu
lulavigwe sama yenu, tendeni vino
mkung'humbukila nie." 20 Viyeshile
kuwagwelela gamandia, vivija kawag-
welela kikasi yolonga, "Kikasi kino kicho
lagano da isambi dili mmulopa wangu,
ukwitika sama yenu.
21 "Ila lola! Mkono wa munhu yon-
dayanihonze wa bahano na nie hameza!
22 Nie, Mwana wa Munhu, nodanganhika
kamba vayalamule Mulungu, ila kogaya
ng'hani munhu ija yondayanihonze!"
23 Avo wasonga kuiuza wenyego kwa
wenyego yalihi mmwanza wao yon-
dayazitende mbuli zija.

Wanahina Woibamilila Ukulu

24 Bamila dizuka mwa wanahina,
kamba yalihi mmwanza wao yo-
gelegezwa kuwa mkulu kubanza
wayagwe. 25 Yesu kawalongela, "Wan-
dewa wa Wamhazi wowatawala wanhu
zao na mhiko, na watawala wolonda
kukemigwa, 'Wambwiga za Wanhu.'
26 Ila vino sio vumulondigwa mweye
muwe. Ila yali mkulu kubanza wose
mmwanza wenu kolondigwa kuwa
kamba mdodo kubanza wose, na ayo
yali kilangizi kolondigwa kuwa kamba
mtumigwa. 27 Yalihi yali mkulu, ija yokala
hasi kuja ama ija imtumigwa? Nokwagiza
ija yokala hasi kuja. Ila nie na mmwanza
wenu kamba mtumigwa.
28 "Mweye mkala na nie kipigiti
chose kinikalile nigazigwa, 29 na kamba
Tataangu viyangwelele nie Undewa,
vivija na nie nowagwelela mweye
Undewa. 30 Moja na kung'wa hameza
yangu Muundewa wangu, na mokala
muna ivigoda va undewa, muitagusa
mitala longo dimwe na mibili ya Islaeli.

Yesu Kolonga Avija Petulo Von-dayam'bele
(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

31 "Simoni, Simoni! Tegeleza!
Mwenembago kampula Mulungu giladi
yeze kuwageza mweye, yone kamba
nhamanila yenu yogendelela. 32 Ila
nikutambikila gweye, Simoni, nhamanila
yako sambiihunguke. Na uhabwela
kumwangu, uwagangamaze wandugu
zako."
33 Ila Petulo kalonga, "Mndewa, nie
nitogola kugeligwa mkifungo hamoja
nagwe ama kudanganhika hamoja
nagwe!"
34 Yesu kamulongela, "Nokulongela,
Petulo, kilo cha lelo nzogolo hanakwika,
konibela mianza midatu kamba huni-
manyile."

Mkwiji, Mkoba, na Zele

35 Abaho, Yesu kawauza wanahina zake
yolonga, "Viniwatumile kipigiti kija bila
mkwiji wa hela na bila mkoba na bila
vilatu viyagwe, mkala muhungukilwe na
kinhu?"
Wamulongela, "Hatuhungukilwe na
kinhu."
36 Yesu kawalongela, "Ila kipigiti kino
yoyose yali na mkwiji wa hela ama
mkoba, nayavisole, na munhu yalibule
zele yaguze koti jake yakagule zele.
37 Avo, nowalongela, Nyandiko Zing'alile
zolonga, 'Kapetigwa hamoja na watenda
gehile,' Zolondigwa zivikile kumwangu,
kwavija ugima wangu wokwenhuka
kuisota."
38 Wanahina zake walonga, "Lola, Mn-
dewa! Hano hana mizele mibili!"
Na heyo kalonga, "Yotosha."

Yesu Kotambika Hakigongo cha Mizaituni
(Mat. 26:36-46; Mlk. 14:32-42)

39 Yesu kasegela haja hakiwambo kachola Hakigongo cha Mizaituni na wanahina zake kamba vayatendaga. 40 Viwavikile haja hakigongo, kawalongela wanahina zake, “Tambikeni, giladi sambimwingile muna ivitega.”

41 Abaho, kachola hamwande mwanza wa kwasa dibwe, kafugama mavindi, katambika, 42 kalonga, “Tata, kamba vihakunogela, nisegezele kikasi kino cha mgayo. Ila sio kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda gweye.” 43 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulawililа na kumgangamaza. 44 Muusungu mkulu kaiyoha kutambika, mhome yake ikala kamba madwendwe ga mulopa godwendweka hasi.*

45 Viyamambukize kutambika, kema, kabweleganya ha wanahina zake, kawavika wawasile kwavija wakala na giogio. 46 Kawalongela, “Habali mweye muwasa? Lamukeni mtambike, giladi sambimwingile muna ivitega.”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Yoh. 18:3-11)

47 Yesu viyakalile yang'hali yolonga, dale da wanhu divika dilongozwa na Yuda yakalile mmwanza wa wanahina zake longo dimwe na wabili. Kamkwenhukila Yesu na kumnonela. 48 Ila Yesu kamulongela, “Yuda, konihonza nie, Mwana wa Munhu, mkuninonela?”

49 Wanahina wakalile na Yesu viwagawene gaja galondile kulawila, wamuuza, “Mndewa, tuwakanhe na mizele yetu?” 50 Mwanahina imwe kadikanha gwiti da ukulume da nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.

51 Ila Yesu kalonga, “Lekeni.” Kadikwasa gwiti da ija imunhu na kumuhonya.

52 Abaho, Yesu kawalongela wakulu wa wakulu wa nhambiko na waja wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu wa ikitala wezile haja kumgoga, “Munizila na mizele na mimbwego kamba vija nie na m'bavi? 53 Nikala na mweye Kung'anda ya Mulungu mazua gose, hamunigogile. Ila kino kicho kipigiti chenu cha kutenda gano, kipigiti cha mhiko za ziza zotawala.”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:57-58, 69-75; Mlk. 14:53-54, 66-72; Yoh. 18:12-18, 25-27)

54 Wamgoga Yesu, wamsola wamgala kung'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, na Petulo kakala yowakoleleza kutalitali. 55 Ubwinhigwa moto hagatigati ya idikonhi da ing'anda, wakala hamoja wokota moto, na Petulo kakala hamoja nawo. 56 Nyakadala imwe wa kitwanzi viyamonile yakalile haja hamoto, kamulola ng'hani, kalonga, “Munhu ino vivija kakala na Yesu!”

57 Petulo kabela, kalonga, “Gweye mtwanzi, simtangile munhu hiyo!”

58 Mkipigiti kiguhi, munhu imwe kamona, kalonga, “Vivija na gweye kwa mmwanza wao!”

Petulo kalonga, “Gweye munhu, sio nie!”

59 Na kipigiti cha kamba saa dimwe, munhu iyagwe kagong'ondeza, yolonga, “Kabisa! Munhu ino kakala na Yesu kwavija heyo nayo kolawa Galilaya!”

60 Petulo kalonga, “Gweye munhu, sikitanga chuulonga.”

Bahaja viyakalile hanamambukiza kulonga, nzogolo keka. 61 Mndewa kahinduka kamulola Petulo, na Petulo kakumbukila kamba Mndewa kakala yamulongele kamba, “Kipigiti nzogolo hanakwika kilo ya lelo, kom'bela mianza midatu.” 62 Abaho, Petulo kalawa hanze, kalila ng'hani.

Yesu Kotoigwa na Kutendelwa Mzihaka
(Mat. 26:67-68; Mlk. 14:65)

63 Wanhu wakalile womwimiliza Yesu wasonga kumtendela mzihaka na kumtoa. 64 Wamfunga na kitambala mmeso, abaho, wamuuza, “Zuza! Yalihi yakutoile?” 65 Na wamulongela vinhu viyagwe bwando va maligo.

* **22:44** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 43 na 44.

Yesu Kogaligwa Kuna Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

66 Vuuchile, wavyele na wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa waiting'hanila hamoja,
na Yesu kagaligwa haulongozi wa Ikitala
Kikulu cha Isi ya Wayahudi. 67 Walonga,
"Tulongele, gweye iyo Kilisto Mkom-
bola?"
Kawalongela, "Kamba nihawalongela,
hamunitogola, 68 na kamba nihawauza
mbuli, hamwidika. 69 Ila songela kipigiti
kino, nie, Mwana wa Munhu, nokala
kumkono wa ukulume wa Mulungu
Mkulu."
70 Wose walonga, "Avo gweye iyo
Mwana wa Mulungu?"
Kawalongela, "Mweye iwo mulonga nie
iyo nene."
71 Walonga, "Hatulonda usindila
uyagwe! Tweye wenyego tuhulika
kulawa mmulomo wake mwenyego!"

23

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Dale jose dinuka, wamsola Yesu
wamgala ha Pilato. 2 Wasonga kum-
tagusa wolonga, "Tum'vika munhu ino
yowagiza wanhu zetu, yowagomesa sam-
biwamulihe kodi Kaisali,* na mwenyego
koikema kamba heyo iyo Kilisto, Mn-
dewa."
3 Pilato kamuuza, "Gweye iyo mndewa
wa Wayahudi?"
Yesu kamwidika, "Gweye iyo ulonga
avo."
4 Abaho, Pilato kawalongela wakulu wa
wakulu wa nhambiko na dija didale da
wanhu, "Siyona mbuli ya kumtagusila
munhu ino."
5 Ila hewo wananahila ng'hani wolonga,
"Mafundo gake genula mzahimzahi mwa
wanhu wose wa Yudea, kasonga Galilaya
na sambi kahano."

Yesu Kogaligwa ha Helode

6 Pilato viyahulike gano, kawauza,
"Munhu ino kolawa Galilaya?" 7 Viyavitangile
goya kamba Yesu kokala yolawa isi
yootawala Helode Antipa, kamgala ha
Helode, yakalile Yelusalemu kipigiti kija.
8 Helode kadeng'helela ng'hani viya-
muwene Yesu, kwavija kakala yohulika
mbuli zake, avo kipigiti kitali kakala
yolonda kumona. Kakala yotamanila
kumona Yesu viyotenda mzonza. 9 Avo
Helode kamuuza Yesu mbuli bwando,
ila Yesu kamnyamalila. 10 Wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa wakwenhuka, wamta-
gusa Yesu na lusango. 11 Helode na
asikali zake wamtendela mzihaka Yesu na
kumgela kinyala, abaho, wam'vaza guo
da undewa, ikwisha wam'bweza kabili ha
Pilato. 12 Pilato na Helode wakala waihile,
ila songela zua dija wakala wambwiga.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Mlk. 15:6-15; Yoh. 18:39—19:16)

13 Pilato kawakema hamoja wakulu wa
wakulu wa nhambiko, wakulu wa isi,
na wanhu. 14 Kawalongela, "Mumgala
munhu ino kumwangu mulonga kowa-
giza wanhu. Avo nimpelemba hano
hameso genu, sonile mbuli yoyose ihile
imumtagusila. 15 Helode na heyo honile
mbuli ihile, kileka mana yam'bwezile
kumwetu. Haduhu kinhu chochose ki-
hile chayatendile munhu ino kilumbile
munhu ino kudanganhika. 16 Avo no-
lagiza yalanhigwe, abaho, nomuleka ya-
gende na zake." 17 Kila kipigiti cha Lu-
sona lwa Pasaka Pilato kawafungulilaga
mfungigwa imwe.†

18 Dale jose diguta nyangi walonga,
"Mkome hiyo! Tufungulile Balaba!"
19 Balaba kakala yafungigwe sama ya
mzahimzahi wa kuilema silikali ulawilile
mdiwambo na kukoma.
20 Pilato kalonda kumfungula Yesu, avo
kalawilila kabili haulongozi wa ididale
da wanhu. 21 Ila wagendelela kutoa
nyangi, wolonga, "Yawambigwe mumsal-
aba, yawambigwe mumsalaba!"

* **23:2** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma. † **23:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 17.

22 Pilato kawalongela mwanza wa ikadatu, yolonga, “Mbuli ilihi ihile yaatendile? Nie siyona mbuli yoyose ihile yaatendile ilumbile heyo kudanganhika! Kolanhigwa, abaho, kolekesigwa.”
23 Ila wagendelela kutoa nyangi ng'hani wolonga Yesu kolondigwa yawambigwe mumsalaba. Hakimambukizo, nyangi zao zihuma. 24 Avo Pilato kawatogolela waja iwanhu vija vowokala womulonda Yesu. 25 Avo kawafungulila Balaba iwamulondile, munhu yakalile mkifungo sama ya kugala mzahimzahi wa kuilema silikali na kukoma, na kumgela Yesu mmakono ga asikali, wamtende kamba vowolonda Wayahudi.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba (Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

26 Viwakalile womgala, wamgoga munhu imwe yokemigwa Simoni, munhu wa isi ya Kilene, yakalile yokwingila mdiwambo yolawa kumgunda. Wamdikwa msalaba, kaupapa hachugu cha Yesu.
27 Dale kulu da wanhu dimkweleleza, mmwanza wao kukala na watwanzi wokala womulilila na kumuyalalila. 28 Yesu kawahindukila kawalongela, “Mweye watwanzi wa Yelusalemu! Sambimunililile nie, ila ililileni wenyego na wanenu, 29 kwavija mazua gokwiza wanhu wokwiza kulonga, ‘Wana mhome watwanzi walibule wana, na waja hawalelile na waja hawakong'heze.’ 30 Kipigiti hicho wanhu wosonga kuilongela migongo, ‘Tulagalile!’ Na vigongo, ‘Tufise!’ 31 Kwavija kamba vinhu kamba vino votendeka mum'biki mbisi, vowaze mum'biki unyalile?”
32 Wanhu wayagwe wabili, wakalile watendaga gehile, vivija na hewo walongozwa wachola kukomigwa hamoja na Yesu. 33 Viwavikile hanhu hokemigwa, “Fulu da Pala,” wamuwamba Yesu mumsalaba hamoja na watenda gehile wabili, imwe kumkono wake wa ukulume na iyagwe kumkono wake wa ukumoso. 34 Yesu kalonga, “Tata, wagele kumgongo kwavija hawagatangile gaja gowotenda.”
Waigolela vivalo vake mkutoa kula. 35 Wanhu wema haja wolola kipigiti wakulu wa Wayahudi viwakalile womtendela uponela, wolonga, “Kawakombola wayagwe, na yaikombole mwenyego kamba heyo iyo Kilisto yasaguligwe na Mulungu.”
36 Asikali vivija wamtendela uponela, wamkwenhukila wamgwelela divai ya ugwadu, 37 wolonga, “Kamba gweye iyo Mndewa wa Wayahudi, ikombole mwenyego!”
38 Hachana ya umsalaba wake wandika vino, “INO IYO MNDEWA WA WAYAHUDI.”
39 Mtenda gehile imwe yatungikigwe haja kamuliga Yesu yolonga, “Kamba gweye iyo Kilisto, ikombole mwenyego, abaho, utukombole na tweye.”
40 Ila ija mtenda gehile iyagwe kamkomhokela miyage yolonga, “Gweye humdumba Mulungu? Gweye kwa mumgayo kamba heyo. 41 Kumwetu tweye vilumba kwavija tugweleligwa gaja galumbile na gaja gatutendile, ila ino hatendile mbuli yoyose ihile.” 42 Abaho, kamulongela Yesu, “Yesu, ung'humbuke vondawize Muundewa wako.”
43 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, lelo kowa hamoja na nie Paladiso.”

Yesu Kodanganhika (Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

44 Viivikile kamba saa sita, ziza diigubika isi yose mbaka saa tisa 45 kwavija zua diziziwala, na idiguo ditungikwe Muing'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili. 46 Yesu kenula dizwi, kalila yolonga, “Tata, mmakono gako noika loho yangu!” Viyeshile kulonga vino, kadanganhika.
47 Ija imkulu wa iwaasikali mia wa Loma kagona gaja galawilile, kamuyenzi Mulungu yolonga, “Kweli, munhu ino kakala mwende!”
48 Wanhu wakalile waiting'hane haja kulola mbuli ija wagona gaja galawilile, wose wabwela ukae yao wokiitoatoa zimhambaga wokiiyalala ng'hani. 49 Wose wakalile wambwiga zake Yesu, hamoja na watwanzi wakalile womkweleleza kulawa Galilaya, wema hatalitali wolola.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

50 Kukala na munhu imwe yokemigwa
Usufu, yakalile imwe wa wanhu wa Iki-
tala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, kakala
mwende wa Mulungu, 51 na hatogole gaja
gawalamule. Kakala yolawa kukiwambo
cha Wayahudi kikemigwa Alimataya, na
kakala youbeta Undewa wa Mulungu.
52 Munhu hiyo kachola ha Pilato kulupula
lukuli lwa Yesu. 53 Abaho, kaluhumu-
lusa hasi ulukuli, kaluvaza sanda, abaho,
kalugela mdipanga dipukigwe mdibwe,
dikalile hadinazikilwa munhu yoyose.
54 Dikala zua da kuisasala na Zua da Mhu-
mulo kwavija Zua da Mhumulo dikala
behi kusonga.
55 Waja iwatwanzi, wakalile womk-
weleleza Yesu kulawa Galilaya, wamk-
weleleza Usufu. Avo wajona dipanga
na avija lukuli lwa Yesu vulwikigwe.
56 Abaho, wabwela mkae zao kusasala
vinung'hanung'ha na mavuta ga ku-
nung'hila ga kulubaka lukuli lwa Yesu.

Muna Idizua da Mhumulo, wahumula
kamba ndagizi vuzilagize.

24

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-10; Mlk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

1 Zua da mwanduso wa wiki,* imitondo
ng'hani, watwanzi wachola kuna dipanga
wapapile vinung'hanung'ha vawatendile.
2 Wadivika dibwe dikigwe hamulomo
wa idipanga dibimbiliswe dikigwe
hamgwazo, 3 ila viwengile mdipanga,
hawaluvikile lukuli lwa Mndewa Yesu.
4 Viwakalile wang'hali wokanganya mbuli
ija, bahaja walawilila wanhu wabili
wavalile mikanzu inang'hazika, wema
behi nao. 5 Waja iwatwanzi wafugama
mavindi wokona bwembwe ng'hani,
ila waja wanhu wawalongela, "Habali
mumzahila munhu mgima mwa wanhu
wadanganhike? 6 Kahaduhu hano,
kazuka. Kumbukileni chayawalongele
vayakalile yang'hali Galilaya. 7 'Mwana
wa Munhu kolondigwa yageligwe
mmakono ga wanhu wene vilozo, na
womuwamba mumsalaba, na zua da
ikadatu kozuka.' "
8 Aho waja iwatwanzi wakumbukila
mbuli zake, 9 wabwela kulawa kudi-
panga, na kuzilonga mbuli zija zose mwa
wanahina longo dimwe na imwe na mwa
wanhu wose wasigale. 10 Watwanzi
waja wakala Maliamu kulawa kiwambo
cha Magidala, Yoana, na Maliamu ma-
maake Yakobo. Wao hamoja na wat-
wanzi wayagwe wazilonga mbuli zino
mwa watumigwa wa Kilisto. 11 Ila wa-
tumigwa wa Kilisto wagiza gaja gawa-
longile waja iwatwanzi ukala uponela,
avo hawawategeleze. 12 Ila Petulo kenuka
kakimbila kachola kudipanga, kainamila
kasungulila, kona isanda iiyeka. Abaho,
kasegela haja hana dipanga kabwela
ukae, kuno yokanganya gaja galawilile.

Kuchola Emau
(Mlk. 16:12-13)

13 Zua didija wanahina zake Yesu wa-
bili wakala wochola kukiwambo kimwe
kikemigwa Emau mwanza wa masaa ma-
bili kulawa Yelusalemu, 14 wakala wo-
longelela, wogalonga gaja gose galawilile.
15 Viwakalile wolongelela kuno wokiiuza-
giza, Yesu mwenyego kawakwenhukila
kailongoza nao. 16 Wamona, ila meso
gao gazuilwa sambiwamtange. 17 Yesu
kawauza, "Mbuli zaki hizo zimuisimulila
mnzila?"

Wema wanyamala tulu. Kuno vihanga
visifukile. 18 Munhu imwe mmwanza
wao yokemigwa Kileopa kamuuza, "Gw-
eye wiyeka iyo muhenza huzitangile
mbuli zija zilawilile haja Yelusalemu
mazua madodo gabitile?"
19 Kawauza, "Mbuli zaki?"

Na hewo wamulongela, "Mbuli zimu-
lawilile Yesu wa Nazaleti. Heyo kakala
muhokozi mwene mhiko mmbuli ziya-
longile na zija ziyatendile hameso ga Mu-
lungu na hameso ga wanhu. 20 Wakulu
wa wakulu wa nhambiko na wakulu
zetu wa isi wamgela mnhaguso ya ifa,
avo kawambigwa mumsalaba. 21 Ila
tweye tutamanila kamba heyo iyo yon-
dayaikombole isi ya Islaeli! Tuhagaleka

* **24:1** Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

higo gose, lelo zua da ikadatu songela vigalawilile gano. 22 Vivija watwanzi wayagwe wa mdidale jetu watusinhusa, waidamuka wachola kudipanga, 23 ila hawaluvikile lukuli lwake. Wabwela walonga wawona wasenga wa Mulungu wa kuulanga, wawalongela kamba Yesu mgima. 24 Wanhu wayagwe wakalile mdale jetu wachola kudipanga wavika vivija kamba viwalongile watwanzi waja, ila hawamonile."

25 Abaho, Yesu kawalongela, "Habali muli wabozi kamba avo, na habali muli na mioyo izalame kuzitogola mbuli zose zawalongile wahokozi? 26 Vino Kilisto Mkombola halondigwa yagaye m'vinhu kamba avo, abaho, yengile muyenzi yake?" 27 Avo Yesu kawasimulila mbuli zimulonga heyo mwenyego muna Zinyandiko Zing'alile, songela vitabu va Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi wose wa Mulungu.

28 Viwakwenhukile ikiwambo chawakalile wochola, Yesu kaitenda kamba vija kogendelela na mwanza, 29 ila wamuyalalila ng'hani, wolonga, "Kala hano na tweye, kwavija zua diswa na ziza dingila." Avo kengila mng'anda kakala na hewo. 30 Kakala hasi yaje nao mandia, kasola mkate, kamuheweza Mulungu, abaho, kaumogola kawagwelela. 31 Baho meso gao gagubuka, wamtanga, ila heyo kayangayuka havihanga vao. 32 Wakiilongela, "Mioyo yetu haiding'huke ng'hani na ndeng'helelo, kipigiti viyakalile yolonga na tweye mnzila na kutugubulila Zinyandiko Zing'alile?"

33 Bahaja wenuka wabweleganya Yelusalemu, wawavika waja wanahina longo dimwe na imwe waiting'hana hamoja na wanhu wayagwe, 34 na kulonga, "Kweli Mndewa kazuka na kamulawilila Simoni!"

35 Baho waja wanhu wabili wasimulila gaja gawalawilile mnzila na avija viwamtambule Mndewa kipigiti viyakalile youmogola umkate.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake (Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

36 Kipigiti waja iwanahina wabili hawanamambukiza kuwapetela gano, bahaja Mndewa mwenyego kema mdidale jao, kawalongela, "Tindiwalo diwe hamoja namwe."

37 Wasinhuka na kona bwembwe wagiza wakala wokona mzimu. 38 Ila heyo kawauza, "Habali mkona bwembwe? Habali mdungwadungwa mmioyo yenu? 39 Loleni makono gangu na magulu gangu. Mwone kamba iyo nene. Nibabaseni mwone kamba nie sio mzimu, kwavija mzimu wabule lukuli na mizege kamba vumnyona nie vinili."

40 Kagalonga gano na kuno yowalagusila makono na magulu gake. 41 Wakala wamemile ndeng'helelo ng'hulu ng'hani na mkanganyo kuno wang'hali hawanatogola kamba iyo heyo, avo kawauza, "Mna kinhu chochose hano cha kuja?" 42 Wamgwelela kidanga cha somba kibanikigwe, 43 kakisola kakija hameso gao.

44 Abaho, kawalongela, "Iyo inhegulo ya zimbuli ziniwalongele kipigiti vinikalile ning'hali na mweye, ilondigwa gatendeke gose ganyandikiligwe muna Gamalagizo ga Musa na muna ivitabu va wahokozi na muna ikitabu cha Zabuli."

45 Abaho, kawavugula zinzonzi zao wazimanye Zinyandiko Zing'alile, 46 kawalongela, "Yandikigwa vino, Kilisto kolondigwa yagazigwe, abaho, yadanganhike na mdizua da ikadatu yazuke, 47 na mtwaga jake, usenga wa kuwazuma wanhu waleke vilozo na kugeligwa kumgongo vilozo vao wopetigwa muisi zose kusongela Yelusalemu. 48 Mweye iwo wasindila wa mbuli zino. 49 Na nie mwenyego nowalagizila gaja gamuilagane na Tataangu. Ila kaleni himo mdiwambo mbaka vondamgweleligwe mhiko kulawa kuulanga."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga (Mlk. 16:19-20; Sang'h. 1:9-11)

50 Abaho, kawalongoza kawagala hanze ya idiwambo mbaka Betania, aho kenula makono gake kawamoteza. 51 Viyakalile yowamoteza, kainega na hewo, abaho, kasoligwa kachola

kuulanga. 52 Wamfugamila mavindi
wamtambikila, abaho, wabweleganya
Yelusalemu, kuno wodeng'helela ng'hani,
53 na kipigiti chose wakala Kuing'anda ya
Mulungu womuheweza Mulungu.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA YOHANA

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, “Injili,” nhegulo yake “Usenga Unogile,” vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana siku wandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Hata kamba kitabu chenyego hakilonga kamba Yohana iyo yandike, ila vija vichandikwe kilumba ng'hani na mhwilili za Yohana wa ichanduso, Yohana wa ikabili, na Yohana wa ikadatu. Wandishi wayagwe wa umwaka wamulonga.

Yohana kakala yokala mdiwambo da Efeso kipigiti kino. Avo ilinga na kulonga kamba kitabu kino chandikigwa mdiwambo da Efeso.

Yohana kosimulila kinaganaga kamba kilamso cha kwandika kitabu kino kikala kuwataza wanhu watogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na ugima (Yoh. 20:31). Mkutogola gano tuwe na ugima mditwaga jake. Kitabu kino chandikigwa sama ya wasomaji wa namna zose mbili, Wayahudi na waja hawali Wayahudi.

Usenga Unogile wa Yohana haulingile kabisa na Senga zija ndatu ziyagwe. Heyo kakala yalolile ng'hani mizonza iyatendile Yesu, ila handike ng'hani mahala ga Yesu. Mbuli ziyagwe za mwanduso kamba vija kubatizwigwa kwa Yesu na kugezigwa muluwala vivija hazandikigwe Muusenga uno Unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga Usenga Unogile (*1:1-18*).
2. Abaho Yohana kokwandika mizonza bwando iyatendile Yesu (*1:19—12:50*).
3. Abaho Yohana kosimulila mbuli bwando ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile muulumwengu zimulongoze kuna iifa yake na kuzuka (*13:1—20:31*).
4. Abaho Yohana komambukizila Usenga wake yolonga kipigiti kimwe Yesu viyoneke mwa wanhu kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika, abaho, kasonga nia yake ya kwandika ikitabu (*21*).

Mbuli Ilava Ugima

1 Haichanduso kukala na Mbuli, Mbuli
ija kakala na Mulungu, na Mbuli ija
kakala Mulungu. 2 Songela haichanduso
Mbuli kakala na Mulungu. 3 Mulungu
kavilumba vinhu vose kubitila heyo,
haduhu kinhu chochose kilumbigwe na
Mulungu bila heyo. 4 Mbuli ija kakala
iyo ichanduso cha ugima, na ugima uno
uwo ugala mulangaza mwa wanhu wose.
5 Mulangaza uno womulika mdiziza, na
ziza hadidaha kuuhuma.
6 Mulungu kamtuma munhu imwe
yokemigwa Yohana, 7 keza kamba
msindila, giladi yalave usindila wa mulangaza uja, avo wanhu wose watogole
kubitila heyo. 8 Heyo mwenyego hakalile
mulangaza, ila keza kamba msindila
wa mulangaza. 9 Uno uwo mulangaza
wa kweli, uwamwemwesa wanhu wose,
ukalile ukwiza muulumwengu.
10 Heyo iyo mulangaza ukalile muulumwengu, avo Mulungu kaulumba
ulumwengu mkubitila heyo, ila
ulumwengu haumtangile. 11 Keza mwa
wanhu zake mwenyego, ila wanhu
zake mwenyego hawam'bokele. 12 Ila
wanhu wose wam'bokele na kumtogola,
kawagwelela udaho wa kuwa wana wa
Mulungu, 13 awo watendigwe wawe wana
wa Mulungu si sama ya mulopa ama
sama ya manogelwa ga lukuli ama sama
ya manogelwa ga munhu, ila sama ya
manogelwa ga Mulungu.
14 Mbuli kagaluka munhu, kakala
hamoja na tweye. Tuyona yenzi yake,

yenzi ya kamba mwana imwe yeiyeka wa Tata, yamemile ngekewa na kweli.

15 Yohana kazipeta mbuli zake Yesu. Kenula dizwi yolonga, “Ino iyo munhu inikalile nimulonga, avija vinilongile, ‘Kokwiza hachugu changu, ila heyo iyo mkulu kubanza nie, kwavija kipigiti nie sinavumbuka heyo kakala baho.’ ”

16 Avija viyamemile ngekewa tweye tose tubokela motelo zose. 17 Mulungu katugwelela Malagizo kubitila Musa, ila ngekewa na kweli viza kubitila Yesu Kilisto. 18 Haduhu munhu yoyose yamonile Mulungu, ila Mwana yeiyeka, ayo yali hamgwazo wa Tata, iyo yamtendile Tata yatangigwe.

Yohana Kogong'ondeza Kamba Heyo Sio Kilisto (Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18)

19 Uno uwo usindila uyalavile Yohana kipigiti wakulu wa Wayahudi viwawatumile wakulu wa nhambiko na Walawi kulawa Yelusalemu wakamuuze, “Gweye iyo yalihi?”

20 Yohana kawedika kawalongela kinaganaga, “Nie sili Kilisto.”

21 Wamuuza, “Kumbe gweye iyo yalihi? Gweye kwa Eliya?”

Yohana kawalongela, “Nie sili Eliya.”

Wamuuza, “Gweye kwa Muhokozi ija?”

Kawalongela, “Nie sili Muhokozi ija.”

22 Wamulongela, “Basi tulongele gweye iyo yalihi? Giladi tukawalongele waja watutumile. Mzingelegeza zako gweye mwenyego koilongaze?”

23 Yohana kalonga, kuno yokwiga mbuli za Muhokozi Isaya, yolonga,

“Nie dijo ‘Dizwi da munhu yoguta muluwala,
Igoloseni nzila yondayabite Mndewa.’ ”

24 Waja iwasenga, watumigwe na Mafalisayo, 25 wamuuza Yohana, “Kamba gweye huli Kilisto ama Eliya ama Muhokozi ija, habali ubatiza?”

26 Yohana kawalongela, “Nie nobatiza na mazi, ila mmwanza wenu mweye mwimile aho kema munhu hamumtangile. 27 Ayo yondayeze hachugu changu, nie silumba hata kudohola nzabi za ng'hwabasa zake.”

28 Mbuli zino zose zilawilila mkiwambo cha Betania ng'ambu ya ulawilo wa zua ya Lwanda lwa Yolodani, aho Yohana hayakalile yobatiza.

Mwana Ng'hondolo wa Mulungu

29 Zua da ikabili Yohana kamona Yesu yokwiza, kalonga, “Lola! Mwana Ng'hondolo wa Mulungu yosola vilozo va ulumwengu! 30 Ino iyo munhu inikalile nimulonga, ‘Kokwiza munhu hachugu changu, yali mkulu kubanza nie, kwavija kakala baho kipigiti nie sinavumbuka.’ 31 Nie mwenyego simtangile kamba heyo iyo Kilisto, ila nie niza kubatiza na mazi sama ya kilamso kino, siku kogubuligwa mwa wanhu wa Islaeli.”

32 Na Yohana kalava usindila uno, yolonga, “Nimona Loho wa Mulungu yohumuluka kulawa kuulanga kamba hua na kukala uchana yake. 33 Nie sambinimtange, ila ayo yandagize nie kubatiza na mazi, kanongela, ‘Uhamona Loho wa Mulungu yohumuluka na kukala uchana ya munhu, iyo, iyo munhu yondayabatize na Loho wa Mulungu.’ 34 Na nie nigona gano, na nilava usindila kamba, ino iyo Mwana wa Mulungu.”

Wanahina wa Yesu wa Ichanduso

35 Zua da ikabili Yohana kakala yemile kabili bahaja na wanahina zake wabili, 36 viyamuwene Yesu yobita behi na hewo, kalonga, “Loleni! Mwana Ng'hondolo wa Mulungu.” 37 Waja iwanahina wabili viwamuhulike yolonga gano, wamkweleleza Yesu. 38 Yesu viyahinduke kawona womkweleleza, kawauza, “Mozahila choni?”

Wamuuza, “Labi, kwahi kuukala?” “Labi,” nhegulo yake “Mkulufunzi.”

39 Yesu kawalongela, “Izoni mulole.” Avo wachola wahone haja hayakalile yokala, na wakala na heyo zua dija jose. Ikala kamba saa longo dimwe ichungulo. 40 Imwe wa wanahina waja wabili yamuhulike Yohana yolonga na kumkweleleza Yesu kakala Endelea mkulu wake Simoni Petulo. 41 Kinhu cha ichanduso kiyatendile Endelea kikala kumzahila ndugu yake Simoni na kumulongela,

“Tumona Masihi.” Mbuli ino nhegulo yake iyo, “Kilisto.”* 42 Abaho, kamsola kamgala ha Yesu.

Yesu kamulola kalonga, “Twaga jako kokemigwa Simoni, mwana wa Yohana, ila songela lelo kokemigwa Kefa.” Twaga dino nhegulo yake iyo “Dibwe.”

Yesu Kowakema Filipo na Natanieli

43 Zua da ikabili Yesu kalonda kuchola Galilaya, kam'vika Filipo kamulongela, “Nikoleleze.” 44 Filipo kakala yolawa Betisaida, kiwambo chawakalile wokala Endelea na Petulo. 45 Filipo kamzahila Natanieli kamulongela, “Tumona munhu ayo Musa yandike mbuli zake mkitabu cha Malagizo na ayo vivija wahokozi wandike mbuli zake, Yesu, mwana wa Usufu, kulawa Nazaleti.”

46 Natanieli kauza, “Vodahika kinhu kinogile kilawe Nazaleti?”

Filipo kalonga, “Izo ulole.”

47 Yesu viyamuwene Natanieli yokwiza, kalonga, “Lola! Ino iyo Muislaeli mwenyego kabisa, mduhu uzenzeleganye mmoyo wake!”

48 Natanieli kamuuza, “Kunitangaze?”

Yesu kalonga, “Nikona vuukalile hasi ya umtini kipigiti Filipo hanakukema.”

49 Natanieli kalonga, “Mkulufunzi, gweye kwa Mwana wa Mulungu! Gweye kwa Mndewa wa Islaeli!”

50 Yesu kamulongela, “Kutogola kwavija nikulongela nikona vuukalile hasi ya umtini? Avo kovona vinhu vikulu kubanza vino!” 51 Abaho, kawalongela, “Nowalongela ikweli, mowona ulanga uvuguka na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wokwela na kunihumulukila nie Mwana wa Munhu.”

2

Lusona lwa Zengele Mkiwambo cha Kana

1 Zua da ikadatu kukala na lusona lwa zengele mkiwambo kikemigwa Kana muisi ya Galilaya. Mamaake Yesu kakala bahaja. 2 Yesu na wanahina zake vivija wagonekigwa hana ulusona luja lwa zengele. 3 Divai viimalile, mamaake Yesu kamulongela, “Wabule divai.”

4 Yesu kamulongela, “Mama, gano gavikaze kumwetu? Kipigiti changu hakinavika.”

5 Abaho, mamaake Yesu kawalongela waja wakalile wosang'hanika na vakuja, “Tendeni chochose chondayawalongele.”

6 Haja kukala na minongo sita ya mazi itendigwe na mabwe, na kila nongo dimwe dikala na ukulu wa nongo mbili ama ndatu kwavija Wayahudi wakala na nzoela ya kuinava makono na magulu. 7 Yesu kawalongela waja wakalile wosang'hanika, “Memezeni mazi minongo ino.” Avo wamemeza minongo yose mbaka hamulomo. 8 Abaho, kawalongela, “Haya, deheni vimazi vidodo mkamgwelele mkulu wa ulusona.” Wasola gamazi wamgalila mkulu wa ulusona. 9 Mkulu wa ulusona viyagalanzile gamazi gakalile gagaluke divai, kakanganya kwahi kuilawile divai ija. Ila waja wakalile wosang'hanika na ulusona wadehile gamazi wavitanga, avo kamkema imulawilamhambe, 10 kamulongela, “Wanhu wose wagomelaga divai inogile haichanduso, na iwahenza wehesha kung'wa ng'hani kowagomela divai igwaduke, ila gweye kwika divai inogile mbaka vino!”

11 Yesu katenda mzonza uno wa mwanduso mkiwambo cha Kana muisi ya Galilaya, aho hayailaguse yenzi yake, na wanahina zake wamtogola.

12 Abaho Yesu na mamaake, wandugu zake, na wanahina zake wachola Kapenaumu, wakala haja mazua madodo.

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu (Mat. 21:12-13; Mlk. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

13 Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi lukala lukwenhuke, avo Yesu kachola Yelusalemu. 14 Akuja kung'anda ya Mulungu kawavika wanhu woguza ng'ombe, ng'hondolo, na nziwa, na wavunja hela wakala wakalile mzimeza zao. 15 Avo kasola nzabi kogosa lukumbulu, kasonga kuwawinga waja iwang'onyo wose yowalava hanze ya Ing'anda ya Mulungu,

* **1:41** Kilisto nhegulo yake ayo yasaguligwe na Mulungu.

ng'hondolo hamoja na ng'ombe. Kazihindula zimeza za wavunja hela na kuzipwililisa zihela zao, 16 na kawalongela awo wakalile woguza nziwa, yolonga, “Wasegezeni nziwa zenu hano! Lekeni kutenda Ng'anda ya Tataangu kuwa gulilo!” 17 Wanahina zake wakumbukila avija Zinyandiko Zing'alile vuzilonga, “Nogelwa iniinogele ng'anda yako, Mulungu, yondukuza kamba moto.”*

18 Wakulu wa Wayahudi wamwidika mkumuuza, “Mzonza ulihi wondautulagusile tuvitange kamba kuna udaho wa kutenda mbuli zino?”

19 Yesu kawalongela, “Bomoleni Ng'anda ino ya Mulungu, na nie noizenga kabili mmazua madatu.”

20 Wamuuza, “Kodahaze gweye kuizenga kabili mmazua madatu? Ng'anda ino ya Mulungu isola milao malongo mane na sita kumambukiza kuizenga!”

21 Ila ng'anda ya Mulungu iyailongile Yesu ikala lukuli lwake. 22 Viyazukile kulawa mkudanganhika, wanahina zake wakumbukila kamba kakala yalongile gano, na wazitogola Zinyandiko Zing'alile na gaja Yesu gayalongile.

Yesu Viyawatangile Wanhu

23 Kipigiti cha Lusona lwa Pasaka Yesu kakala Yelusalemu, wanhu bwando viwonile mizonza iyaitendile wamtogola. 24 Ila Yesu haitogole nhogola yao, kwavija kautanga uzenzeleganye wa wanhu. 25 Halondile munhu yoyose yamulongele mbuli za wanhu waja, kwavija heyo mwenyego kagatanga gaja gakalile mmioyo yao.

3

Yesu Kolongelela na Nikodemo

1 Kukala na munhu yokemigwa Nikodemo, imwe wa wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile Mfalisayo. 2 Kachola ha Yesu ikilo, kamulongela, “Mkulufunzi, tuvimanya kamba gweye kwa mkulufunzi ugaligwe na Mulungu. Kwavija haduhu munhu yondayadahe kutenda mizonza yuutenda kamba Mulungu hali hamoja na heyo.”

3 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, munhu kamba havumbuke mwanza wa ikabili hadaha kuwona Undewa wa Mulungu.”

4 Nikodemo kamuuza, “Vodahikaze munhu m'vyele kuleligwa kabili? Havidahika kwingila muinda ya mamaake na kuvumbuka mwanza wa ikabili!”

5 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, haduhu munhu yondayengile Muundewa wa Mulungu kamba havumbuke na mazi na Loho. 6 Kivumbuke na lukuli chowa lukuli, na kivumbuke na Loho wa Mulungu chowa loho. 7 Sambiukanganye kwavija nikulongela kamba mose molondigwa m'vumbuke kabili. 8 Ubeho ucholaga kuulonda, na mweye mohulika kisindo chake, ila mweye hamuutanga kuulawa ama kuuchola. Vivo ili na waja wose wavumbuke Muloho wa Mulungu.”

9 Nikodemo kauza, “Yowaze mbuli ino?”

10 Yesu kamulongela, “Gweye kwa mkulufunzi muisi ya Islaeli, hugatangile gano? 11 Nokulongela ikweli, tolonga gaja tugamanyile na tosimulila gaja gatonile, ila haduhu munhu yoyose mmwanza wenu youtogola usenga wetu. 12 Niwalongela mbuli za muulumwengu na hamzitogola, motogolaze kamba nihawalongela mbuli za kuulanga? 13 Haduhu munhu yoyose yakwelile kuulanga ila ayo yahumuluke kulawa kuulanga, nie, Mwana wa Munhu.

14 “Kamba Musa viyamwinule nyoka kuluwala, vivija na Mwana wa Munhu kolondigwa yenuligwe, 15 giladi yoyose yondayamtogole yeng'higwe ugima wa digunge. 16 Kwavija Mulungu kaunogela ulumwengu avo kamulava Mwanage imwe yeiyeka, giladi yoyose yondayamtogole sambiyadanganhike, ila yawe na ugima wa digunge. 17 Kwavija Mulungu hamgalile Mwanage muulumwengu yeze kuutagusa ulumwengu, ila ulumwengu ukomboligwe kubitila heyo.

* **2:17** Yondukuza kamba moto nhegulo yake wonikoma.

18 “Awo womtogola Mwana hawatagusigwa. Ila awo woleka kumtogola wesha kutagusigwa, kwavija hawamtogole Mwana yeiyeka wa Mulungu. 19 Na ino iyo nhaguso, mulangaza wiza muulumwengu, ila wanhu wanogelwa na ziza na kuwihila umulangaza, kwavija sang'hano zao ziha. 20 Awo wose wotenda mbuli zihile wowihila mulangaza, na haweza kuna umulangaza kwavija hawalonda mbuli zao zihile zoneke. 21 Waja wotenda mbuli zinogile wokwiza kuna umulangaza, giladi yoneke kamba sang'hano zao zitendeka kubitila Mulungu.”

Usindila wa Yohana Yomulonga Yesu

22 Abaho Yesu na wanahina zake wachola ng'ambu ya Yudea, kakala hiko mkipigiti kidodo na kubatiza. 23 Yohana na heyo kakala yobatiza ako Ainoni behi na Salimu, kwavija hanhu haja kukala na mazi bwando. Wanhu wamgendela na heyo kawabatiza. 24 Mbuli zino zilawilila kipigiti Yohana hanageligwa mkifungo.

25 Wanahina wa Yohana wasonga kuibamilila na Muyahudi imwe muimbuli ya nzoela ya kusuluza magulu na makono. 26 Avo wachola ha Yohana wamulongela, “Mkulufunzi, munhu ija yakalile na gweye mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani, ija iumulongile kamba iyo Kilisto, na heyo kobatiza, na wanhu wose womgendela.”

27 Yohana kawalongela, “Haduhu munhu yodaha kupata kinhu chochose kamba hagweleligwe na Mulungu. 28 Mweye wenyego iwo wasindila zangu haja hanilongile, ‘Nie sili Kilisto, ila nitumigwa nimulongole.’ 29 Mhambe mwenyego mulawilamhambe, mbwigaake mulawilamhambe kokwima na kumtegeleza mulawilamhambe, yahadihulika dizwi da mulawilamhambe kodeng'ha ng'hani. Avo sama ya kilamso kino ndeng'ha yangu ivikila. 30 Vinoga heyo yabanze na nie nihungule.”

Ayo Yokwiza Kulawa Kuulanga

31 Ayo yezile kulawa uchana kawabanza wose. Ayo yezile kulawa muisi ka munhu wa muisi, na kolonga mbuli za muisi. Ila ayo yezile kulawa kuulanga kawabanza wose. 32 Kolonga gaja gayonile na kugahulika, ila haduhu munhu yozitogola mbuli zake. 33 Ila munhu yondayatogole mbuli zake kosindila kamba Mulungu iyo ikweli. 34 Munhu yatumigwe na Mulungu kopeta mbuli za Mulungu, kwavija Mulungu komgwelela Loho wake bila mhima. 35 Tata komnogela Mwana avo keka vinhu vose mmakono gake. 36 Munhu yoyose yomtogola Mwana kana ugima wa digunge, ila yoyose yomulema Mwana hawona ugima kwavija lusango lwa Mulungu lowa hamoja na heyo.

4

Yesu na Mtwanzi wa Kisamalia

1 Mafalisayo wahulika kamba Yesu kowapata na kuwabatiza wanahina bwando kum'banza Yohana. 2 Ila Yesu mwenyego ham'batize munhu yoyose, ila wanahina zake wawo wabatize. 3 Yesu viyahulike gano, kasegela muisi ya Yudea kabwela muisi ya Galilaya, 4 kabita nzila ibitile muisi ya Samalia.

5 Kavika mkiwambo kimwe muisi ya Samalia kikemigwa Sikali, behi na mgunda wa Yakobo uyakalile yaamgwelele mwanage, Usufu. 6 Haja kukala na sima da Yakobo, na Yesu, avija viyadonhile na umwanza, kakala hasi hamgwazo wa idisima. Ikala saa sita imisi.

7 Mtwanzi wa Kisamalia keza kudeha mazi, na Yesu kamulongela, “Nigwelele mazi ning'we.” 8 Wanahina zake wakala wacholile kukiwambo kugula mandia.

9 Ija imtwanzi kamulongela, “Gweye kwa Muyahudi na nie na mtwanzi wa Kisamalia, konipulaze nie mazi ga kung'wa?” Kwavija Wayahudi hawasangilaga vinhu na Wasamalia.

10 Yesu kedika, “Kamba uhaimanyile nhunza ya Mulungu na uhammanyile ayo yokupula mazi ga kung'wa, uhampulile heyo na yahakugwelele mazi golava ugima.”

11 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, kia cha kudehela kwabule na sima digidila, kwahi kondaugapate mazi higo gali na ugima? 12 Gweye kwa mkulu kum'banza

muhenga wetu Yakobo yatugwelele sima dino, na heyo mwenyego na wanage na madale gake ga ng'hondolo wose wang'wa mazi ga sima dino?”

13 Yesu kamulongela, “Wanhu wose wong'wa mazi gano wokona ng'hilu kabili, 14 ila munhu yoyose yondayang'we mazi gondanimgwelele nie honda yone ng'hilu kabili. Mazi gondanimgwelele nie gogaluka nzokwe mgati yake, gondagamgwelele ugima wa digunge.”

15 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, ngwelela mazi higo! Giladi sambinyone ng'hilu kabili, na sambinize hano kudeha mazi.”

16 Yesu kamulongela, “Genda kamkeme mbigalo wako, abaho, ubwele.”

17 Ija imtwanzi kedika, “Nabule mbigalo.”

Yesu kamulongela, “Kulonga goya avija vuulonga kwabule mbigalo. 18 Kwavija kusoligwa na wambigalo watano, na mbigalo yuukala nayo sambi sio mbigalo wako. Kunongela ikweli.”

19 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, nokona gweye kwa muhokozi. 20 Wahenga zetu wakala wotambika mkigongo kino, ila mweye mogong'ondeza kamba Yelusalemu baho hanhu ha kutambikila.”

21 Yesu kamulongela ija imtwanzi, “Nhegeleza nie, go mtwanzi, kipigiti chokwiza wanhu hawamtambikila Tata mkigongo kino ama kuja Yelusalemu. 22 Mweye motambikila kija hamkitangile, ila tweye tukitanga kija itukitambikila, kwavija ukombola wolawa mwa Wayahudi. 23 Ila kipigiti chokwiza na tena kipigiti kivika, watambika wa ikweli womtambikila Tata muloho na muikweli, kwavija Tata kowazahila wanhu wondawamtambikile kamba vino. 24 Mulungu iyo Loho, avo awo womtambikila wolondigwa wamtambikile muloho na muikweli.”

25 Ija imtwanzi kamulongela, “Nivitanga kamba Kilisto kokwiza, na yeheza, kotulongela kila kinhu.”

26 Yesu kamulongela, “Nie, inilonga nagwe, iyo Kilisto.”

27 Kipigiti kikija wanahina zake wabwela, wakanganya ng'hani viwam'vikile yolongelela na mtwanzi. Ila haduhu hata imwe mmwanza wao yamulongele, “Kolonda choni?” ama kumuuza Yesu, “Habali ulonga na mtwanzi ino?”

28 Abaho, ija imtwanzi kaleka nongo yake ya mazi, kabweleganya kukiwambo na kuwalongela wanhu wakalile haja. 29 Yolonga, “Izoni mmulole munhu yanongele kila kinhu kinhendile. Havidahika munhu ino kuwa iyo Kilisto?” 30 Avo wasegela haja hakiwambo wachola kuyali Yesu.

31 Kipigiti kikija wanahina zake wamuyalalila Yesu wolonga, “Mkulufunzi, uje mandia.”

32 Ila heyo kawalongela, “Nie nnago mandia ago mweye hamgamanyile.”

33 Avo waja wanahina wasonga kukiiuza wenyego kwa wenyego, “Hana munhu yamgalile mandia?”

34 Yesu kawalongela, “Mandia gangu nie gago gano, kugatenda gaja gamnogele ayo yanhumile na kuimambukiza sang'hano yake. 35 Mnawo ulonzi ulonga, ‘Isigala milenge mine mulao ulawe.’ Ila nie nowalongela, loleni mmigunda, vakuja vipa visha avo volondigwa kuhunigwa. 36 Muhuna vakuja kogendelela kulihigwa hata sambi, na heyo kokunzanya ivakuja yavike muugima wa digunge, avo yahandile na ayo yohuna wodeng'ha hamoja. 37 Kamba ulonzi uno vuulonga, ‘Imwe kohanda, iyagwe kohuna.’ 38 Niwagala kuhuna vakuja mumgunda hamuulimile. Wanhu wayagwe iwo wasang'hanike, na mweye mpata fong'ha kulawa msang'hano yao.”

39 Wasamalia bwando kulawa mkiwambo kija wamtogola Yesu, sama ya gaja gayalongile ija imtwanzi, “Kanongela kila kinhu kinhendile.” 40 Avo waja Wasamalia viwamwizile, wamuyalalila yakale na hewo, avo Yesu kakala haja mazua mabili.

41 Wanhu wayagwe bwando wamtogola sama ya mbuli zake, 42 na wamulongela ija imtwanzi, “Tutogola si kwavija gweye

kutulongela, ila kwavija tumuhulika tweye wenyego, na tuvitanga kamba heyo iyo Mkombola wa ulumwengu."

Yesu Komuhonya Mwana wa Mkulu wa Silikali

43 Vigabitile mazua mabili, Yesu kasegela haja kachola kuisi ya Galilaya. 44 Kwavija heyo mwenyego kalonga, "Muhokozi hahishimilwa muisi yake mwenyego." 45 Viyavikile Galilaya wanhu wa haja wam'bokela, kwavija wavona vinhu vose viyatendile Yelusalemu, kipigiti cha Ulusona lwa Pasaka, kwavija na hewo wakala wacholile kuna ulusona.

46 Abaho, Yesu kabweleganya kuna ikiwambo cha Kana muisi ya Galilaya, ako kuyagalule mazi kuwa divai. Haja kukala na mkulu imwe wa silikali yakalile na mwanage mtamu ako Kapenaumu. 47 Viyahulike kamba Yesu keza kulawa Yudea kwiza Galilaya, kamgendela na kumuyalalila yachole Kapenaumu yakamuhonye mwanage yakalile behi na kudanganhika. 48 Yesu kamulongela, "Kamba hamonile vilaguso na mikanganyo, hamtogola."

49 Ija imkulu wa silikali kamulongela, "Mndewa, izo kipigiti mwanangu hanadanganhika."

50 Yesu kamulongela, "Genda ukae yako, na mwanago kohona."

Ija imkulu wa silikali kazitogola mbuli za Yesu, avo kachola. 51 Viyakalile yobwela ukae, mnzila kaiting'hana na nyakadala zake, wamulongela, "Mwanago kahona."

52 Kawauza kipigiti kilihi mwanage chayahonile, wamulongela, "Ikala saa saba imisi mayo homa imsegela." 53 Avo ija tata wa imwana kakumbukila kamba kikala kipigiti kikija Yesu chayamulongele, "Mwanago kohona." Avo heyo na mulango wake wose wamtogola Yesu.

54 Uno ukala mzonza wa ikabili waatendile Yesu viyalawile Yudea kuchola Galilaya.

5

Uhonyaji hana Dibwawa

1 Abaho, Yesu kachola Yelusalemu kuna ulusona lwa Wayahudi. 2 Kuja Yelusalemu, behi na Lwivi lwa Ng'hondolo, kukala na bwawa dikemigwa Mkieblania "Betizata," dikalile na mhelengo tano. 3 Wanhu bwando wakalile watamu wakala wowasa mmhelengo zija, vimbugumbugu, mbetembete, na wanhu waholole wakala wobeta mazi gatibuke. 4 Kwavija watogola kamba kuna kipigiti msenga wa Mndewa wa kuulanga kohumuluka mdibwawa na kugatibula gamazi. Na mtamu wa ichanduso kwingila mdibwawa kipigiti msenga wa Mulungu yehesha kugatibula, kohonyigwa utamu wose uyalinao. 5 Haja kukala na munhu yakalile mtamu mmilao malongo madatu na minane. 6 Yesu viyamonile munhu ija kawasa haja na viyavitangile kamba munhu ija kakala mtamu mkipigiti kitali, kamuuza, "Kolonda kuwa mgima?"

7 Ija imtamu kamwidika, "Mndewa, nie nabule munhu hano wa kunigela mdibwawa kipigiti mazi gahatibuligwa. Nihalonda kwingila, munhu iyagwe konilongola."

8 Yesu kamulongela, "Ima wima, papa lusazi lwako utembele." 9 Bahaja ija imunhu kahona, kapapa lusazi lwake, kasonga kuchola.

Mbuli ino ilawilila Mdizua da Mhumulo. 10 Avo wakulu wa Wayahudi wamulongela ija imunhu yahonyigwe, "Lelo Zua da Mhumulo, malagizo getu gokugomesa gweye kupapa lusazi lwako."

11 Na heyo kawalongela, "Ija munhu yanihonyile kanilongela, 'Papa lusazi lwako uchole.' "

12 Wamuuza, "Iyo munhu yalihi yakulongele upape lusazi lwako uchole?"

13 Ila ija imunhu yahonyigwe kakala hamtangile kakala munhu yalihi, kwavija Yesu kakala yengile mdidale da wanhu dikalile haja.

14 Mkipigiti kiguhi hamwande, Yesu kam'vika ija imunhu Kuing'anda ya Mulungu, kamulongela, "Tegeleza, sambi kuhona, avo sambiutende vilozo kabili, ama vokulawilila vinhu viyagwe vihile ng'hani kubanza vino."

15 Abaho, ija imunhu kachola kuwa-
longela wakulu wa Wayahudi kamba
Yesu iyo yamuhonyile. 16 Avo wasonga
kumgaza Yesu kwavija kahonya Mdizua
da Mhumulo. 17 Yesu kawalongela,
“Tataangu kosang'hanika mazua gose, na
nie vivija nosang'hanika.”
18 Sama ya kilamso kino wakulu
wa Wayahudi wazahila ng'hani nzila
ya kumkomela, sio kwavija katenda
gagomeswe Mdizua da Mhumulo, ila
vivija kamkema Mulungu Tataake, avo
kaitenda heyo kalinga na Mulungu.

Udaho wa Mwana wa Mulungu

19 Avo Yesu kawedika yolonga, “Nowa-
longela ikweli, Mwana hadaha kutenda
chochose heyo mwenyego, ila kotenda
kija choyomona Tataake yotenda. Kija
choyotenda Tata, kicho vivija Mwana
choyotenda. 20 Kwavija Tata komno-
gela Mwanage na kamulagusila vinhu
vose voyotenda heyo. Komulagusila
vinhu vikulu ng'hani kubanza vino,
na mweye mose mokwiza kukanganya.
21 Kamba vija Tata viyozusa wadan-
ganhike na kuwabwezela ugima, vivija
na Mwana kowabwezela ugima waja
yoolonda kuwabwezela. 22 Tata ham-
tagusa munhu yoyose. Ila kamgwelela
Mwanage udaho wose wa kutagusa,
23 giladi wanhu wose wamuhishimile
Mwana kamba vija viwomuhishimila
Tata. Munhu yoyose yondayaleke ku-
muhishimila Mwana, vivija hamuhishim-
ila Tata yamtumile.
24 “Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yondayazihulike mbuli zangu na kumto-
gola ayo yanhumile nie kana ugima wa
digunge. Hatagusigwa, ila kabita ku-
lawa mkudanganhika kengila muugima.
25 Nowalongela ikweli, kipigiti chokwiza
na kipigiti kivika aho wanhu wadangan-
hike wodihulika dizwi da nie, Mwana
wa Mulungu, na awo wondawadihulike
wowa wagima. 26 Kamba vija Tata viyali
na ugima mgati yake mwenyego, vivija
kamtenda Mwanage yawe na ugima
mgati yake mwenyego. 27 Na kanigwelela
udaho wa kutagusa kwavija nie iyo
Mwana wa Munhu. 28 Sambimkanganye
mbuli ino, kipigiti chokwiza aho wanhu
wali mgamapanga vondawahulike dizwi
jangu, 29 na kulawa hanze ya igama-
panga, awo watendile ganogile wozuka
giladi wagweleligwe ugima wa digunge,
na awo watendile gehile wozuka giladi
wakehigwe.

Usindila wa Yesu

30 “Nie sidaha kutenda kinhu chochose
nene mwenyego, notagusa kamba vini-
hulika. Nhaguso yangu yabule uzen-
zeleganye, kwavija sizahila kuinogeza
mwenyego ila kumnogeza ayo yanhumile.
31 “Kamba nihaisindila mwenyego,
usindila wangu hautogoligwa kamba
kweli. 32 Ila hana munhu iyagwe yon-
isindila nie, na munhu hiyo iyo Yohana,
na nie nivitanga kamba gaja goyolonga
gotogoligwa kamba kweli. 33 Muwatuma
wasenga zenu ha Yohana, na heyo
kawalongela ikweli yose. 34 Nie silonda
usindila kulawa mwa wanhu, ila nilonga
gano giladi mkomboligwe. 35 Yohana
kakala kamba kiwenge kilukula na
kulava mulangaza, na mweye mulonda
kudeng'helela mulangaza wake mkipigiti
kiguhi. 36 Ila nie nna usindila mkulu
ng'hani kubanza usindila yaawagwelele
Yohana. Kwavija sang'hano ino initenda
yaangwelele Tata niimambukize, ino ini-
gendelela kuitenda, yolagusa kamba Tata
iyo yanhumile. 37 Tataangu yanhumile
vivija mwenyego kasindila sama yangu.
Hamdihulike dizwi jake ama kuchona ki-
wiliwili chake, 38 na hamzikile mbuli zake
mmioyo yenu, kwavija hamumtogole ayo
iyamtumile. 39 Mozihimbula ng'hani
Nyandiko Zing'alile, kwavija mokwagiza
kamba mkutenda vino mokwing'higwa
ugima wa digunge. Na Nyandiko
Zing'alile zimuhimbula zizo zinilonga nie!
40 Hata avo hamulonda kwiza kumwangu
giladi mpate ugima.
41 “Nie sizizahila nhogolwa kulawa
mwa wanhu. 42 Ila niwamanya mw-
eye mwa wanhu wa vilihi. Nivi-
tanga kamba mweye mwabule noge
da Mulungu mmioyo yenu. 43 Nie
niza mtwaga da Tataangu, ila mweye
hamunibokele. Ila kamba munhu yeheza

mtwaga jake mwenyego, mom'bokela.
44 Kamba mweye mobokela nhogolwa
zilawa mmwenu mwemwe wenyego,
ila hamuiyoha mpate nhogolwa zilawa
ha Mulungu yeiyeka, avo modahaze
kutogola? 45 Sambimgelegeze kamba nie
niza kuwatagusa ha Tata. Musa, imum-
tamanila, iyo yondayawataguse mweye.
46 Kamba mweye mumtogola Musa,
muhanitogole nie, kwavija kandika mbuli
zangu. 47 Ila kamba hamgatogole gaja
gayandike, mogatogolaze gonilonga?”

6

Yesu Kowegutiza Wanhu Alufu Tano (Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

1 Abaho Yesu kaloka Lamba da Galilaya,
ama vivija vowodikemaga Lamba da
Tibelia. 2 Dale kulu da wanhu dimk-
weleleza, kwavija wayona mizonza iy-
atendile mwa watamu. 3 Yesu kak-
wela hakigongo, kakala hasi na wanahina
zake. 4 Kipigiti cha Lusona lwa Wayahudi
lukemigwa Pasaka kikwenhuka. 5 Yesu
kalola uchana kona dale kulu da wanhu
domwizila, kamulongela Filipo, “Tukag-
ule kwahi mikate ya kuwegutiza wanhu
wose wano?” 6 Kalonga gano giladi
yamgeze, kwavija mwenyego kavimanya
vija vondayatende.

7 Filipo kamwidika kalonga, “Kitume-
tume cha milenge minane hakidaha
kugula mikate ya kumtenda kila imwe
yapate kikate kidodo.”

8 Mwanahina wake iyagwe yokemigwa
Endelea, mkulu wake Simoni, ayo vivija
yokemigwa Petulo, kalonga, 9 “Hana
mmhale hano kana mikate mitano ya
mpunga na visomba vibili. Ila wangahi
wondawaje mdidale dino jose?”

10 Yesu kalonga, “Walongeleni wanhu
wakale hasi.” Haja kukala na visoti
bwando. Avo wanhu wose wakala hasi,
na wanhu wakalile haja wakala kamba
wambigalo alufu tano vino. 11 Abaho Yesu
kaisola ija imikate, kamgwaa Mulungu
hewela, kawagolela wanhu wakalile haja
kamba viwalondile. Katenda vivija na
ivisomba. 12 Wanhu wose viweigute,
kawalongela wanahina zake, “Dondoleni
ividanga va imikate isigale, sambikipotele
chochose.” 13 Avo wavidondola na
kumemeza migelo longo dimwe na mibili
imemile vidanga va imikate ya mpunga
isigale iwadile iwanhu.

14 Wanhu viwonile mzonza uno
waatendile Yesu, walonga, “Kweli ino
iyo Muhokozi yalongigwe kokwiza
muulumwengu.” 15 Yesu kavitanga
kamba wakala mmabehi kwiza kumgoga
wamtende mndewa wao kwa shuluti,
avo kasegela kabweleganya kukigongo
yeiyeka.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi (Mat. 14:22-33; Mlk. 6:45-52)

16 Viivikile ichungulo, wanahina zake
Yesu wahumuluka kudilamba, 17 kilo vuk-
isongile kwingila na Yesu kakala yang'hali
hanabwela, wakwela mngalawa na ku-
songa kuloka idilamba wochola Kape-
naumu. 18 Kukuzumbi dilawilila, na
gamazi gasonga kutibuka. 19 Wanahina
viwakalile wogela ng'hafi mwanza wa
kilometa tano ama sita, wamona yesu
yotembela uchana ya igamazi, yokwiza
behi na ingalawa. Avo, wadumba
ng'hani. 20 Yesu kawalongela, “Sambim-
dumbe, nie iyo.” 21 Avo wam'bokela mku-
deng'ha, kengila mngalawa, na kipigiti
kikija ingalawa ivika mulusanga, bahaja
hawakalile wochola.

Wanhu Womzahila Yesu

22 Zua da ikabili wanhu bwando
wakalile mwambu wa ikabili wa idilamba
wakumbukila kamba haja kukala na
ngalawa imwe, na Yesu hacholile na
wanahina zake mngalawa ija, ila wachola
weiyeka. 23 Ngalawa ziyagwe zikalile
zizile kulawa kiwambo cha Tibelia
zivika behi na hanhu haja wanhu
hawadile imikate, Mndewa viyeshile
kumgwaa hewela Mulungu. 24 Wanhu
viwonile kamba Yesu na wanahina zake
wahaduhu, wengila mzingalawa zija,
wachola Kapenaumu kumzahila Yesu.

Yesu Iyo Mandia ga Ugima

25 Wanhu viwam'vikile Yesu mwambu
wa ikabili wa idilamba, wamulongela,
“Mkulufunzi, kwiza zua jaki hano?”

26 Yesu kawalongela, “Nowalongela
ikweli, monizahila si kwavija vu-
muyonile imizonza, ila kwavija muja
imikate na kupata gaja gamulondile.
27 Sambimsang'hanikile ng'hani mandia
gaja gobanangika, ila sang'hanikileni
mandia gondagakale mbaka kuugima
wa digunge, ago nie, Mwana wa Munhu
gondaniwagwelele. Mwa heyo Mulungu
Tata keka kilagilo chake.”
28 Abaho wamuuza, “Tutendeze giladi
tugatende gaja Mulungu goyolonda tweye
tugatende?”
29 Yesu kawalongela, “Kino kicho
Mulungu choyolonda mumsang'hanikile,
mumtogole ayo iyamtumile.”
30 Wamulongela, “Mzonza ulihi won-
dauutende tuwone, giladi tukutogole? Ko-
tenda kinhu kilihi? 31 Wahenga zetu waja
mana* muluwala, kamba Zinyandiko
Zing'alile vuzilonga, ‘Kawagwelela mkate
kulawa kuulanga waje.’ ”
32 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, sio Musa yawagwelele mkate ku-
lawa kuulanga, ila Tataangu iyo yowag-
welela mkate wa ikweli kulawa kuulanga.
33 Kwavija mkate wa Mulungu uwo heyo
yohumuluka kulawa kuulanga, yolava
ugima muulumwengu.”
34 Wamulongela, “Mndewa, tugwelele
mkate uno mazua gose.”
35 Yesu kawalongela, “Nie iyo mkate
wa ugima. Yoyose yondayeze kumwangu
heza kona nzala, na yoyose yondayani-
togole heza kona ng'hilu. 36 Ila kamba
viniwalongele, munyona ila hamunito-
gola. 37 Wose waangwelele Tataangu wok-
wiza kumwangu, na yoyose yondayeze
kumwangu simuwinga. 38 Kwavija nihu-
muluka kulawa kuulanga kutenda gaja
goyolonda ayo yanhumile, na sio ku-
tenda gaja ganilonda nie. 39 Na gano
gago goyolonda ija yanhumile, sambin-
imwase munhu yoyose mmwanza wa
waja waanigwelele, ila nolondigwa ni-
wazuse wose wawe wagima mdizua da
ikimambukizo. 40 Kwavija choyolonda
Tataangu icho kino, wose wondawamone
Mwana na kumtogola wopata ugima wa
digunge. Na nowazusa wawe wagima
mdizua da ikimambukizo.”
41 Wayahudi wasonga kumtwan-
ganikila, kwavija kalonga, “Nie iyo
mkate uhumuluke kulawa kuulanga.”
42 Walonga, “Munhu ino hali Yesu,
mwanage Usufu? Tumtanga tataake na
mamaake. Avo kolongaze kahumuluka
kulawa kuulanga?”
43 Yesu kawedika, “Sambimtwanganike
wenyego kwa wenyego. 44 Haduhu
munhu yodaha kwiza kumwangu kamba
hakwegigwe na Tataangu yanhumile nie,
na nie nomzusa yawe mgima mdizua
da ikimambukizo. 45 Wahokozi wandika,
‘Wanhu wose wofundizigwa na Mu-
lungu.’ Munhu yoyose yomuhulika
Tata na kuifundiza kumwake kokwiza
kumwangu. 46 Haduhu munhu yamonile
Tata, ila ayo yalawile ha Mulungu iyo
yeiyeka yamonile Tata. 47 Nowalongela
ikweli, ayo yondayatogole kana ugima
wa digunge. 48 Nie iyo umkate wa
ugima. 49 Wahenga zenu waja mana
muluwala, ila wadanganhika. 50 Ila uno
uwo mkate uhumuluka kulawa kuulanga,
awo munhu youja hadanganhika. 51 Nie
iyo mkate uli na ugima uhumuluke ku-
lawa kuulanga. Kamba munhu yoyose
yahauja mkate uno, kowa na ugima wa
digunge. Mkate wondanimgwelele uwo
lukuli lwangu nilulava giladi ulumwengu
uwe na ugima.”
52 Wayahudi wasonga kuibamilila
ng'hani wenyego kwa wenyego wolonga,
“Vodahikaze munhu ino yatugwelele
lukuli lwake tuluje?”
53 Yesu kawalongela, “Nowalongela ik-
weli, kamba hamuludile lukuli lwa nie,
Mwana wa Munhu, na kuung'wa mu-
lopa wangu, mowa bule ugima mgati
yenu. 54 Awo woja lukuli lwangu na
kuung'wa mulopa wangu wana ugima
wa digunge, na nowazusa wawe wagima
mdizua da hakimambukizo. 55 Kwavija
lukuli lwangu lulo mandia ga ikweli, na
mulopa wangu uwo ung'waji wa ikweli.
56 Yoyose yondayaluje lukuli lwangu na

* **6:31** Mana iyo chakuja kilingile na mkate kiyalagaze Mulungu kulawa kuulanga kipigiti Waislaeli viwakalile muluwala.

kuung'wa mulopa wangu kokala mgati yangu, na nie nokala mgati yake. 57 Tata mwene ugima iyo yanhumile, na sama yake na nie nnao ugima. Vivija munhu yoyose yondayanije kowa na ugima sama yangu nie. 58 Uno uwo mkate uhumuluke kulawa kuulanga. Wahenga zenu waja mana na viwadanganhike hawapatile ugima wa digunge. Ila awo wondawaje mkate uno wowa na ugima wa digunge."

59 Yesu kagalonga gano viyakalile yofundiza mng'anda ya nhambiko ako Kapenaumu.

Mbuli za Ugima wa Digunge

60 Wanahina zake bwando viwahulike gano walonga, "Mafundo gano magaga. Yalihi yondayadahe kugabokela?"

61 Yesu kavitanga kamba wakala woitwanganikila mbuli ino, kawalongela, "Mbuli ino iwagevuza? 62 Yowaze kamba muhanyona nie, Mwana wa Munhu, nikwinuligwa kubweleganya kunikalile haichanduso? 63 Yagelaga ugima iyo Loho, mhiko za wanhu hazidaha chochose. Mbuli iniwalongele iyo Loho wa Mulungu yolava ugima. 64 Hata avo hana wanhu mmwanza wenu hawagatogola." Songela haichanduso Yesu kavitanga wanhu walihi wakalile hawamtogola na munhu yalihi yondayamuhonze. 65 Abaho, kongeza kulonga, "Kino kicho kilamso cha kuwalongela kamba haduhu munhu yondayeze kumwangu kamba hagaligwe na Tata."

66 Sama ya mbuli zino, wanahina zake bwando wabweleganya kuchugu, avo waleka kumkweleleza. 67 Avo Yesu kawauza waja wanahina zake longo dimwe na wabili, "Na mweye vivija molonda kusegela?"

68 Simoni Petulo kamulongela, "Mndewa, tuchole ha munhu yalihi? Gweye kuna mbuli zili na ugima wa digunge. 69 Na sambi tutogola na kuvitanga kamba gweye iyo Ung'alile wa Mulungu."

70 Yesu kamwidika yolonga, "Siwasagule mweye longo dimwe na wabili? Hata avo imwe mmwanza wenu Mwenembago!" 71 Kakala yagalongile gano yomulonga Yuda mwanage Simoni Isikalioti, ayo yakalile mmwanza wa wanahina longo dimwe na wabili, ayo hamwande yamuhonzile Yesu.

7

Yesu na Wadodo Zake

1 Abaho Yesu kakala yotembela muiisi ya Galilaya. Halondile kutembela muiisi ya Yudea kwavija wakulu wa Wayahudi wakala wolonda kumkoma. 2 Lusona lwa Vizewe lwa Wayahudi lukala lukwenhuke, 3 avo wandugu zake Yesu wamulongela, "Segela hano uchole Yudea, giladi wanahina zako wazone sang'hano zuutenda. 4 Haduhu munhu yofisa mbuli zoyotenda kamba yahalonda kutangigwa na wanhu. Kamba kotenda mbuli zino, uilaguse muulumwengu." 5 Kwavija hata wandugu zake hawamtogole.

6 Yesu kawalongela, "Kipigiti changu kinogile hakinavika, ila vipigiti vose kumwenu mweye vinoga. 7 Ulumwengu haudaha kuwehila mweye, ila wonihila nie, kwavija mazua gose noulongela kamba sang'hano zake ziha. 8 Mweye gendeni kulusona. Nie sichola kuna ulusona, kwavija kipigiti changu kinogile hakinavikila." 9 Viyamambukize kugalonga gano, kagendelela kukala muiisi ya Galilaya.

Yesu Kulusona lwa Ivizewe

10 Wadodo zake viwacholile kulusona, Yesu na heyo kachola, ila hacholile mkuilagusa, ila mkuifisa. 11 Wakulu wa Wayahudi wakala womzahila kuja kulusona, wauza, "Kakwahi?"

12 Kukala na nyong'onyo bwando mwa wanhu womnyong'onya heyo. Wanhu wayagwe walonga, "Munhu ino kanoga," wayagwe walonga, "Hanogile, kowagiza wanhu." 13 Ila haduhu yamulongile kinaganaga kwavija wakala wowadumba wakulu wa Wayahudi.

14 Lusona vuluvikile mkindibwindibwi, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu na kusonga kufundiza. 15 Wakulu wa Wayahudi wakanganya ng'hani walonga,

“Munhu ino kozitangaze mbuli zino
zose na kuno hafundizigwe na munhu
yoyose?”
16 Yesu kalonga, “Kinifundiza nie sio
mafundo gangu mwenyego, ila galawa ha
Mulungu yanhumile. 17 Munhu yoyose
yosagula kugatenda gaja goyolonda Mu-
lungu kovitanga kamba gano gonifundiza
nie golawa ha Mulungu ama nolonga
mbuli zangu mwenyego. 18 Munhu yo-
longa mbuli zake mwenyego kozahila
nhogolwa yake mwenyego. Ila munhu
yosang'hanika sama ya nhogolwa ya ayo
yamtumile iyo mwene ikweli, na mduhu
dihile mgati yake. 19 Musa hawagwelele
Malagizo? Na haduhu hata munhu imwe
mmwanza wenu yogazindilila Malagizo.
Habali mulonda kunikoma?”
20 Waja wanhu walonga, “Gweye kuna
Mwenembago! Yalihi yondakukukoma?”
21 Yesu kawalongela, “Nitenda mzonza
umwe,* na mose msinhuka. 22 Musa
kawalagiza mweye muwengize kumbi
wanenu. Hata avo sio Musa yasongile
mbuli ino ila wahenga zenu. Avo
mumwingiza kumbi mwana Mdizua da
Mhumulo. 23 Kamba mwana kengizigwa
kumbi Mdizua da Mhumulo giladi Malag-
izo ga Musa sambigadulukwe, habali basi
munyonela lusango nie kwavija nimuho-
nya munhu utamu wake wose Mdizua da
Mhumulo? 24 Sambimumtaguse munhu
kwavija voyoneka, ila mtaguseni muik-
weli.”

Yesu Iyo Kilisto?

25 Wanhu wayagwe wa Yelusalemu wa-
longa, “Ino hali munhu ija woyolonda
kumkoma? 26 Lola, kolongelela hakimwa-
gaia, na wakulu hawalonga kinhu cho-
chose cha kumtagusa. Yokoneka wav-
itanga kamba heyo iyo Kilisto? 27 Ila
Kilisto vondayeze haduhu munhu yon-
dayavitange koyolawa. Ila tweye tose
tukutanga koyolawa munhu ino.”
28 Yesu viyakalile yofundiza Kung'anda
ya Mulungu, kenula dizwi yolonga, “Nie
munitanga na mkutanga kuja kunilawa.
Sizile na udaho wangu mwenyego. Ayo
yanhumile kabule uzenzeleganye, na
mweye hamumtangile. 29 Ila nie nim-
tanga, kwavija niza kulawa kumwake, na
heyo iyo yanhumile nie.”
30 Avo, walonda kumgoga, ila haduhu
munhu yamgolosele mkono wake, kwav-
ija kipigiti chake kikala hakinavika.
31 Wanhu bwando wakalile mdidale
dija wamtogola, walonga, “Kipigiti chon-
dayeze Kilisto, kotenda mizonza kubanza
ino yootenda munhu ino?”

Wemilizi Wotumigwa Wakamgoge Yesu

32 Mafalisayo wawahulika wanhu
wonyong'onya mbuli zija womulonga
Yesu, avo hewo na wakulu wa wakulu
wa nhambiko wawatuma wemilizi wa
Ng'anda ya Mulungu wakamgoge. 33 Yesu
kalonga, “Nokala na mweye mkipigiti
kidodo, abaho, nobwela ha ayo yanhu-
mile. 34 Monizahila ila hamunyona, na
kondaniwe hamdaha kwiza.”
35 Wakulu wa Wayahudi wakiilongela
wenyego kwa wenyego, wolonga, “Kwahi
koyolonda kuchola kondatuleke kumona?
Konda kuchola kuwapwilililikile wanhu
zetu muisi ya Ugiliki na kuwafundiza
Wagiliki? 36 Mbuli ino nhegulo yake
choni ahaja hayolongile, ‘Monizahila, ila
hamunyona’ na ‘Kondaniwe, hamdaha
kwiza’?”

Lwanda lwa Mazi Golava Ugima

37 Zua da mgotoko wa ulusona dikala
zua dinogelwe ng'hani na wanhu. Yesu
kema kenula dizwi kalonga, “Munhu
yoyose yali na ng'hilu na yeze kumwangu
yang'we, 38 munhu yoyose yonitogola,
kamba Nyandiko Zing'alile vuzilongile,
‘Lwanda lwa mazi golava ugima gotililika
kulawa mmoyo wake.’ ” 39 Mazi gay-
alongile Yesu gakala Loho wa Mulungu,
ayo waja wamtogole heyo wom'bokela.
Kipigiti kija Loho wa Mulungu kakala
yang'hali hanavika, kwavija Yesu kakala
yang'hali hanayenzigwa.

Wanhu Wokiigola

* **7:21** Hano Yesu kowakumbusa wanhu mzonza uyamtendele munhu yaholole Mdizua da Mhumulo muisula ya 5:1-18.

40 Wanhu wayagwe wakalile mdidale
dija wamuhulike Yesu yolonga gano wa-
longa, “Munhu ino kweli iyo Muhokozi
ija.”
41 Wayagwe walonga, “Ino iyo Kilisto.”
Ila wayagwe walonga, “Vodahikaze
Kilisto yalawe muisi ya Galilaya?
42 Nyandiko Zing'alile hazilonga kamba
Kilisto kokwiza kulawa mulukolo lwa
Daudi, na kovumbuka muisi ya Betele-
hemu, kiwambo chayakalile yokala
Daudi?” 43 Avo wanhu wakiigola sama
ya Yesu. 44 Wayagwe walonda kumgoga,
ila haduhu yamgolosele mkono.

Wakulu wa Wayahudi Wolema Kumto-gola Yesu

45 Wemilizi wabwela ha wakulu wa
wakulu wa nhambiko na Mafalisayo, na
hewo wawauza, “Habali hamumgogile?”
46 Wemilizi walonga, “Hatunamona
munhu yolonga kamba viyolonga munhu
ino!”
47 Mafalisayo wawauza, “Na mweye
vivija kawavwizila? 48 Mmona munhu
yoyose mmwanza wa wakulu wa wanhu
ama Mfalisayo imwe yomtogola ino?
49 Wanhu wano womuwinza ino hawa-
gatangile Malagizo ga Musa, avo woki-
igela mulusango lwa Mulungu!”
50 Imwe wa Mafalisayo wakalile haja
kakala Nikodemo, munhu yacholile ku-
mona Yesu mazua ga kuchugu, kauza,
51 “Malagizo hagalonga kamba havi-
dahika kumtagusa munhu yoyose kamba
hatunamuhulika na kugatanga gaja gaya-
tendile?”
52 Walonga, “Gweye vivija kolawa
Galilaya? Pelesa Zinyandiko Zing'alile na
kokwiza kona kamba haduhu muhokozi
yondayeze kulawa Galilaya.” 53 Abaho,
kila munhu kachola ukae yake.

8

Mtwanzi Yagogigwe Muugoni

1 Ila Yesu kachola Kukigongo cha Miza-
ituni. 2 Imitondo ng'hani zua da ikabili
kabweleganya Kung'anda ya Mulungu.
Wanhu wose waiting'hana womzungu-
luka, na heyo kakala hasi kasonga kuwa-
fundiza. 3 Wafundiza Malagizo ga Musa
na Mafalisayo wamgalila mtwanzi ya-
gogigwe muugoni. Wamwika haulongozi
wao, 4 wamulongela, “Mkulufunzi, mt-
wanzi ino kagogigwa hadibugo yotenda
ugoni. 5 Muna Gamalagizo, Musa katula-
giza kamba, watwanzi kamba wano wa-
toigwe na mabwe mbaka wadanganhike.
Avo gweye kolongaze?” 6 Wagalonga gano
womwikila vitega Yesu giladi weze kum-
tagusa. Ila heyo kainamila yokwandika
muisi na kidole chake.
7 Waja wanhu wemile haja viwa-
banzilize kumuuzagiza, Yesu kenuka
kawalongela, “Munhu yoyose mmwanza
wenu yalibule vilozo yawe waichan-
duso kumwasila dibwe.” 8 Abaho,
kainamila kabili yokwandika muna
iisi. 9 Viwahulike gano, wose wasegela
imweimwe, kusongela iwakulu mbaka
iwadodo, kasigala Yesu yeiyeka na ija
imtwanzi yemile bahaja. 10 Kenuka
kamulongela ija imtwanzi, “Wakwahi?
Haduhu hata imwe yakutaguse?”
11 Ija imtwanzi kalonga, “Haduhu hata
imwe, Mndewa.”
Yesu kalonga, “Vinoga, hata nie siku-
tagusa. Genda na zako ila sambiutende
vilozo kabili.”

Yesu Iyo Mulangaza wa Ulumwengu

12 Yesu kawalongela wanhu kabili, “Nie
iyo mulangaza wa ulumwengu. Munhu
yoyose yong'hweleleza kowa na mu-
langaza ugala ugima na hatembela mdiz-
iza kabisa.”
13 Mafalisayo wamulongela, “Gweye
koisindila mwenyego, avo gano gaulonga
hagatogoligwa kamba kweli.”
14 Yesu kawalongela, “Hata nihaisindila
mwenyego, usindila wangu woto-
goligwa kamba kweli, kwavija nikutanga
kunilawa na kunichola, ila mweye
hamkutangile kunilawa ama kunichola.
15 Mweye motenda nhaguso ya kiunhu,
ila nie simtagusa munhu yoyose. 16 Na
kamba nihamtagusa munhu, nhaguso
yangu ina kweli mgati yake, kwavija
nie sili niiyeka muinhaguso ino, ila
Tata yanhumile ka hamoja na nie.
17 Yandikigwa Mmalagizo genu kamba
usindila wa wanhu wabili wotogoligwa

kamba kweli. 18 Niisindila mwenyego, na
Tata yanhumile vivija konisindila."
19 Wamuuza, "Tataako kakwahi?"
Yesu kawalongela, "Hamunimanyile nie na Tataangu hamummanyile. Kamba muhanimanyile nie, vivija muhammanyile na Tataangu."
20 Yesu kagalonga gano gose viyakalile yofundiza Kung'anda ya Mulungu, mdigati dija mkikigwe kia cha kulavila nhosa. Na haduhu munhu yagezile kumgoga, kwavija kipigiti chake cha kugogigwa kikala hakinavika.

Hamdaha Kuchola Kunichola Nie

21 Kabili Yesu kawalongela, "Nochola na zangu, ila mokwiza kunizahila, na mofa na vilozo venu. Na hamdaha kuchola kunichola nie."
22 Avo wakulu wa Wayahudi walonga, "Kalonga kamba hatudaha kuchola koyochola heyo. Konda kuikoma?"
23 Yesu kawedika yolonga, "Mweye mulawa hasi, nie nilawa uchana. Mweye mwa wanhu wa ulumwengu uno, nie si munhu wa ulumwengu uno. 24 Niwalongela kamba mofa na vilozo venu. Kamba hamutogole kamba nie iyo, kweli mofa na vilozo venu."
25 Wamuuza, "Gweye iyo yalihi?"
Yesu kawalongela, "Nie iyo ija iniwalongele songela haichanduso. 26 Nna mbuli bwando za kuwalonga mweye, na mbuli bwando za kuwatagusila. Ayo yanhumile kabule uvwizi, na nie noulongela ulumwengu gaja ganihulike kulawa kumwake."
27 Hawavitangile kamba Yesu kakala yowalongela mbuli za Tata. 28 Yesu kawalongela, "Muhaniinula* nie, Mwana wa Munhu, movitanga kamba nie iyo, na sitenda kinhu chochose nene mwenyego, ila nolonga mbuli zino kamba viyanilongele Tata. 29 Na ayo yanhumile nie ka hamoja na nie, hanilekile niiyeka, kwavija mazua gose notenda gaja gamnogele heyo."
30 Viyakalile yolonga mbuli zino, wanhu bwando wamtogola.

Kweli Yowatenda Mkale Muulegeho

31 Avo Yesu kawalongela awo Wayahudi wamtogole, "Kamba muhagatogola mafundo gangu, mowa wanahina zangu wa ikweli. 32 Moitanga ikweli, na ikweli yowatenda mkale muulegeho."
33 Wamulongela, "Tweye twa lukolo lwa Ablaham, na hatunakuwa nyakadala wa munhu yoyose. Kotulongelaze tokwiza kuilegeha?"
34 Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, munhu yoyose yoloza hiyo ka nyakadala wa vilozo. 35 Nyakadala hapetigwa kuwa munhu wa mulango wa munhu yomsang'hanikila milongo yose, ila mwana kopetigwa kuwa wa mulango uja milongo yose. 36 Kamba Mwana yahawakombola, mokomboligwa kwelikweli. 37 Novitanga kamba mweye mwa lukolo lwa Ablaham. Hata avo molonda kunikoma kwavija hamgatogola mafundo gangu. 38 Nowalongela gaja ganyonile ha Tataangu, kamba mweye vumtenda gaja gamuhulike kulawa ha tata zenu."
39 Wamulongela, "Tweye twa lukolo lwa Ablaham."
Yesu kawalongela, "Kamba muhawile kweli mwa lukolo lwa Ablaham, muhatendile kamba viyatendile Ablaham. 40 Molonda kunikoma nie, munhu yawalongele kweli iniihulike kulawa ha Mulungu. Ablaham hatendile kinhu kamba kino! 41 Mweye motenda goyotenda tata wenu."
Wamulongela, "Tweye hatuli wana wa ugoni. Mulungu yeiyeka iyo Tata wetu."
42 Yesu kawalongela, "Kamba Mulungu iyo Tata wenu, muhaninogele, kwavija nilawa ha Mulungu na sambi na hano. Siigalile mwenyego, ila Mulungu iyo yanhumile. 43 Habali hamgategeleza gaja ganilonga? Kwavija hamulonda hata kuzihulika mbuli zangu. 44 Mweye mwa wana wa tata wenu, Mwenembago, na molonda kugawinza gaja goyolonda tata wenu. Songela haichanduso heyo kakala mkoma wanhu na hakalile muikweli hata mwanza umwe, kwavija mmwake mduhu kweli. Yahalonga uvwizi, kumwake heyo

* **8:28** Hano Kwinula hana nhegulo mbili muulonzi wa Kigiliki, nhegulo ya ichanduso kuyenzigwa, na nhegulo ya ikabili kuwambigwa mumsalaba.

kotenda goya, kwavija heyo m'vwizi na iyo tata wa wavwizi wose. 45 Ila kwavija nie nowalongela ikweli, hamunitogola. 46 Yalihi mmwanza wenu yodaha kunongela nie kamba nna vilozo? Na kamba nowalongela ikweli, habali basi hamunitogola? 47 Munhu yalawile ha Mulungu kozitegeleza mbuli za Mulungu. Kwavija mweye hamulawile ha Mulungu, kileka mana hamzitegeleza."

Yesu na Ablaham

48 Wakulu wa Wayahudi wamwidika, wolonga, "Tuhonyela vitulongile kamba gweye kwa Msamalia na kuna kinyamkela?"

49 Yesu kawedika, yolonga, "Nie nabule kinyamkela. Nie nomuhishimila Tataangu, ila mweye monizabuza nie. 50 Nie sizahila yenzi yangu mwenyego. Ila kuna imwe yoizahila, na heyo iyo mulamula. 51 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yogatogola mafundo gangu hadanganhika."

52 Wakulu wa Wayahudi wamulongela, "Sambisambi tuvimanya kamba kuna kinyamkela! Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe wadanganhika, hata avo gweye ung'hali longa kamba munhu yoyose yogatogola mafundo gako hadanganhika. 53 Muhenga wetu Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe vivija wadanganhika. Gweye koitenda mkulu kubanza muhenga wetu Ablaham? Vuigelegeza gweye kwa munhu yalihi hasa?"

54 Yesu kawalongela, "Kamba nihaitogola mwenyego, nhogolwa yangu si kinhu. Yonitogola nie iyo Tataangu, ayo yummulonga kamba iyo Mulungu wenu. 55 Mweye hamumtangile, ila nie nimtanga. Kamba nihalonga simtangile, nowa m'vwizi kamba mweye. Ila nie nimtanga na nozigoga mbuli zake. 56 Muhenga wenu Ablaham kadeng'helela viyalolile haulongozi na kuwona mwizilo wangu. Kawona na kadeng'helela ng'hani."

57 Wayahudi wamulongela, "Gweye hunavikila hata milao malongo matano, kumona Ablaham?"

58 Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, kipigiti Ablaham hanavumbuka, 'Nie iyo.' "

59 Viyalongile vija, wadondola mabwe giladi wamtoe, ila Yesu kaifisa, abaho, kalawa Kung'anda ya Mulungu.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yavumbuke Kimbugumbugu

1 Yesu viyakalile yobita mnzila, kamona munhu yavumbuke kimbugumbugu. 2 Wanahina zake wamuuza, "Mkulufunzi, yalihi yalozile, kileka mana munhu ino yavumbuke kimbugumbugu, heyo mwenyego ama wamulelile?"

3 Yesu kawalongela, "Sio munhu ino ama waja wamulelile watendile vilozo, gano galawilila giladi sang'hano za Mulungu zoneke mkubitila heyo. 4 Kipigiti chose cha imisi tolondigwa kutenda sang'hano za ayo yanhumile. Kilo chokwiza haduhu munhu yondayadahe kusang'hanika. 5 Kipigiti nie ning'hali muulumwengu, nie iyo mulangaza wa ulumwengu."

6 Viyeshile kulonga gano, Yesu kazenha vizite hasi muisi, abaho, katenda tope yovulugiza na ivizite, abaho, kam'baka mmeso ga ija imunhu. 7 Kamulongela, "Genda ukainave kihanga chako Mdibwawa da Siloamu." Nhegulo ya twaga dino iyo, "Yatumigwe." Avo ija imunhu kachola kaisuluza, kabwela yolola.

8 Wanhu wakalile wokala behi nayo na wanhu wamonile viyakalile yopula kipigiti hanahonyigwa wakiiuza, "Ino hali munhu ija yakalile yokala mnzila yopula?" 9 Wanhu wayagwe walonga, "Iyo heyo," ila wayagwe walonga, "Sio heyo, ila wailinga."

Avo ija imunhu kamana kulonga mwenyego, "Iyo nene."

10 Wamuuza, "Kutendaze, kileka mana sambi ulola?"

11 Kawalongela, "Munhu imwe yokemigwa Yesu katenda vitope, kanibaka mmeso gangu, kanilongela nichole Siloamu nikaisuluze kihanga changu.

Avo nichola, vunimambukize kuisuluza, nilola."
12 Wamuuza, "Kakwahi?"
Kawalongela, "Mmane."

Mafalisayo Wouzagiza Uhonya wa Kimbugumbugu

13 Abaho, wamsola ija imunhu yakalile kimbugumbugu, wamgala kuwali Mafalisayo. 14 Zua dija Yesu diyatendile ditope na kumuhonya umbugumbugu wake ija imunhu dikala Zua da Mhumulo. 15 Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu kabili vija viyadahile kulola. Kawalongela, "Kanibaka mitope mmeso gangu, abaho, niisuluza kihanga changu, na sambi nolola."
16 Mafalisayo wayagwe walonga, "Munhu yatendile vino halawile ha Mulungu, kwavija hadigoga Zua da Mhumulo."
Wayagwe walonga, "Kodahaze munhu yali na vilozo kutenda mizonza kamba ino?" Avo kukala na muhasanyo wenyego kwa wenyego.
17 Avo Mafalisayo wamuuza ija imunhu mwanza uyagwe, wolonga, "Kulonga kakuhonya umbugumbugu uukalile nao, avo gweye komulonga vilihi munhu ino?"
Ija imunhu kalonga, "Nokona munhu ino muhokozi."
18 Wakulu wa Wayahudi hata avo hawalondile kutogola kamba kakala kimbugumbugu na sambi kolola, mbaka wawakema waja wamulelile, 19 na kuwauza, "Ino iyo mwanenu yummulonga kamba kavumbuka kimbugumbugu? Choni kitendeke mbaka sambi kodaha kulola?"
20 Waja wamulelile wawalongela, "Tuvitanga kamba ino iyo mwanetu, na kakala yavumbuke kimbugumbugu. 21 Ila hatukitangile kija kitendeke mbaka sambi kodaha kulola, vivija hatumtangile yamuhonyile umbugumbugu uyakalile nao. Muuzeni, kwavija heyo mwenyego mkulu, heyo mwenyego kodaha kuwalongela!" 22 Waja wamulelile walonga vino kwavija wakala wowadumba wakulu wa Wayahudi kwavija wakala walamule kamba munhu yoyose yamtogola Yesu kamba iyo Kilisto kowingigwa mng'anda ya nhambiko. 23 Kino kicho kilamso kiwatendile waja wamulelile walonge, "Heyo mwenyego mkulu, muuzeni!"
24 Mwanza wa ikabili wamkema ija imunhu yavumbuke kimbugumbugu, wamulongela, "Mulungu iyo yolondigwa kugweleligwa yenzi mmbuli ino, kwavija tweye tuvitanga kamba munhu ino kana vilozo."
25 Ija imunhu kawalongela, "Nie sivitanga kamba kana vilozo ama kabule. Kinhu kimwe kinikitanga, nikala kimbugumbugu, na sambi nolola."
26 Wamuuza, "Kakutendela kinhu chaki? Kakuhonyaze umbugumbugu uukalile nao?"
27 Kawedika, "Niwalongela nisha, na hamtegeleze. Habali mulonda kuhulika kabili? Na mweye molonda kuwa wanahina zake?"
28 Wamuliga, abaho, wamulongela, "Gweye iyo mwanahina wake munhu ija, ila tweye twa wanahina wa Musa. 29 Tukitangile tweye Mulungu kalonga na Musa, ila munhu ino hatukutangile hata koyolawa!"
30 Ija imunhu kawalongela, "Kino kicho kinhu cha mkanganyo! Hamumtangile koyolawa, ila nie kamhonya umbugumbugu unikalile nao! 31 Tuvimanya kamba Mulungu hawategeleza wanhu wali na vilozo, ila kowategeleza wanhu waja womuhulika na kutenda gaja goyolonda heyo wagatende. 32 Songela vuulumbigwe ulumwengu, haduhu munhu yoyose yamuhulike munhu yoyose yamtendile munhu yavumbuke kimbugumbugu yalole. 33 Kamba munhu ino halawile ha Mulungu, sambiyadahe kutenda kinhu chochose."
34 Wamwidika wolonga, "Gweye kuvumbuka na kukula m'vilozo, abaho, konda kutufundiza tweye?" Avo wamuwinga kulawa mng'anda ya nhambiko.

Umbugumbugu wa Muloho

35 Yesu viyagahulike gaja galawilile, kamzahila ija imunhu, viyamuwene kamulongela, "Gweye komtogola Mwana wa Munhu?"
36 Ija munhu kalonga, "Mndewa, nongela, iyo yalihi giladi nimtogole!"

37 Yesu kamulongela, “Kumona kwisha,
na ayo yolonga nagwe iyo heyo.”
38 Ija imunhu kalonga, “Notogola, Mn-
dewa,” abaho, kafugama mavindi kam-
tambikila.
39 Yesu kalonga, “Niza muulumwengu
uno kutagusa, avo vimbugumbugu weze
kulola, na awo wolola weze kuwa vim-
bugumbugu.”
40 Mafalisayo wakalile na heyo haja wa-
muhulika yolonga gano, wamuuza, “Gw-
eye kolonga tweye twa vimbugumbugu?”
41 Yesu kawalongela, “Kamba muhawile
vimbugumbugu, sambimuwe na vilozo.
Ila kwavija mokiiyona molola, vilozo
venu mogendelela kuwa navo.”

10

Hala da Mchunga na Ng'hondolo Zake

1 Yesu kalonga, “Nowalongela ik-
weli, munhu yolema kwingila mulwigo
lwa ng'hondolo mkubitila mulwivi, ila
kozumha mkiwambaza, munhu hiyo
m'bavi na m'bokonyi. 2 Munhu yok-
wingila mkubitila mulwivi iyo mchunga
wa ng'hondolo. 3 Mwimilizi wa ulwivi
kom'vugulila, na ng'hondolo wodihulika
dizwi jake. Kowakema ng'hondolo zake
na matwaga gao, na kuwalava hanze.
4 Yahamala kuwalava hanze, kolongola
haulongozi wao, na iwang'hondolo
womkweleleza kwavija waditanga dizwi
jake. 5 Muhenza hawamkweleleza ila
womkimbila, kwavija hawaditangile
dizwi jake.”
6 Yesu kawalongela hala dino, ila hawai-
tangile nhegulo yake.

Yesu Mchunga Yanogile

7 Avo Yesu kalonga kabili, “Nowalon-
gela ikweli, nie iyo ulwivi lwa ng'hondolo.
8 Awo wayagwe wose wanilongole wabavi
na mibokonyi, ila ng'hondolo hawawahu-
like. 9 Nie iyo ulwivi. Munhu yoyose yon-
dayengile mkubitila nie kokomboligwa.
Kokwingila na kulawa kuchola kuzahila
mandia. 10 M'bavi kokwiza giladi yebe na
kukoma na kubananga. Nie niza giladi
muwe na ugima, na muwe nao bwando.”
11 “Nie iyo mchunga yanogile. Mchunga
yanogile koulava ugima wake sama
ya ng'hondolo. 12 Munhu wa ki-
tumetume ayo yali sio mchunga, na
ng'hondolo sio zake. Yahamona mb-
wizi yokwiza, kowaleka iwang'hondolo
na kukimbila. Avo mbwizi kowag-
oga iwang'hondolo na wayagwe wop-
wililika. 13 Munhu wa kitumetume
kokimbila kwavija munhu wa kitume-
tume hawagelegeza ng'hondolo, kwavija
si ng'hondolo zake. 14 Nie iyo mchunga
yanogile. Nowatanga ng'hondolo zangu
na hewo wonitanga, 15 kamba vija
Tataangu viyonitanga nie na nie vinim-
tanga Tataangu. Noulava ugima wangu
sama ya ng'hondolo. 16 Hana ng'hondolo
zangu wayagwe hawali mdikonhi dino.
Vivija nolondigwa niwengize, woihulika
nongelo yangu na kugaluka dale dimwe
na mchunga imwe.
17 “Tata kaninogela nie kwavija noulava
ugima wangu, giladi niubokele kabili.
18 Haduhu munhu yonisegezela ugima
wangu. Noulava nene mwenyego.
Nodaha kuulava na nodaha kuubweza
kabili. Vino vivo Tataangu vayanilagize
nitende.”
19 Wayahudi wakiigola kabili sama
ya mbuli zino. 20 Wayahudi bwando
walonga, “Kana kinyamkela, na kana
luwege! Habali mumtegeleza?”
21 Ila wayagwe walonga, “Munhu yali
na kinyamkela hadaha kulonga kamba
vino! Kodahaze kinyamkela kuwatenda
wanhu vimbugumbugu walole?”

Yesu Kolemigwa

22 Ukala msimu wa kihuhe, na Lusona
lwa Kuifumbika Ng'anda ya Mulungu
Mmakono ga Mulungu lukala lugendelela
ako Yelusalemu. 23 Yesu kakala yobita
hanhu hokemigwa Lubuga lwa Selemani
muja mgati ya idikonhi da Ing'anda
ya Mulungu. 24 Wakulu wa Wayahudi
wammemela wamzunguluka, abaho, wa-
muuza, “Kotululunganya mbaka zua dil-
ihi? Tulongele ikweli kamba gweye iyo
Kilisto!”
25 Yesu kawalongela, “Niwalongela
nisha, ila hamulondile kutogola. Mbuli
zinitenda mtwaga da Tataangu zolonga

vinili nie. 26 Ila hamunitogola kwavija mweye hamuli ng'hondolo zangu. 27 Ng'hondolo zangu wodihulika dizwi jangu. Nowatanga, na wonikweleleza nie. 28 Nowagwelela ugima wa digunge, na hawadanganhika, na haduhu munhu yondayadahe kuwabokonya kulawa kumwangu. 29 Tataangu, yangwelele wano, iyo mkulu kubanza vinhu vose. Haduhu munhu yondayadahe kuwabokonya kulawa mmakono gake Tata. 30 Tata na nie twa kinhu kimwe."

31 Abaho, Wayahudi wenula mabwe kabili wamtoe nago. 32 Yesu kawalongela, "Niwalagusila mizonza bwando mikulu kulawa ha Tataangu, mbuli ilihi ihile yumulondela kunitoela na mabwe?"

33 Wamulongela, "Hatulonda kukutoa gweye na mabwe sama ya mbuli zinogile, ila sama ya ufukuzi wako! Gweye kwa munhu, abaho, kokiitenda mwenyego kuwa Mulungu!"

34 Yesu kawedika kalonga, "Hayandikigwe Mmalagizo genu, 'Nilonga, mweye mwa miungu'? 35 Kamba Mulungu kawakema 'miungu' awo wavikiligwe na usenga wake, na Nyandiko Zing'alile hazidahika kubezigwa, 36 kamba nie Tata kanisagula na kunhuma muulumwengu, vilihi mweye molonga nofukula kwavija nilonga nie iyo Mwana wa Mulungu? 37 Kamba sitendile sang'hano zoyonilonda nitende Tataangu, sambimunitogole. 38 Ila kamba nihazitenda, hata kamba hamunitogola, mogatogola gaja gondanitende, giladi m'vitange kamba Tata ka mgati yangu, na nie na mgati ya Tataangu."

39 Walonda kumgoga mwanza uyagwe kabili, ila kawazuluhuka mmakono gao.

40 Abaho, Yesu kabweleganya mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani kachola hanhu haja hayakalile yobatiza Yohana umwaka, kakala haja. 41 Wanhu bwando wamcholela, walonga, "Yohana hatendile mzonza wowose, ila mbuli zose zayamulongile munhu ino zilawila kweli." 42 Avo wanhu bwando haja wamtogola Yesu.

11

Lazalo Kodanganhika

1 Munhu imwe yokemigwa Lazalo, yakalile yokala Betania, kakala yolumwa. Betania kikala kiwambo chawakalile wokala Mata na lumbu jake Maliamu. 2 Maliamu ino iyo yamwitile mavuta ga kunung'hila Mndewa mmagulu na kumuhangusa na mvili zake. Lazalo yakalile yolumwa kakala lumbu jake. 3 Walumbu wano wamgalila usenga Mndewa, wolonga, "Mndewa, mbwigaako yuumnogele kolumwa." 4 Yesu viyahulike, kalonga, "Kimambukizo cha malawililo ga utamu uno hakigala ifa ya Lazalo, ila ulawila giladi Mulungu yayenzigwe. Na mkilamso kino, Mwana wa Mulungu koyenzigwa."

5 Yesu kakala yamnogele Mata na lumbu jake na Lazalo. 6 Viyahulike kamba Lazalo kolumwa, kakala bahaja hayakalile mazua mabili. 7 Abaho, kawalongela wanahina zake, "Tubweleganye Yudea." 8 Wanahina zake wamulongela, "Mkulufunzi, kipigiti kiguhi kibitile Wayahudi wa kuja walonda kukutoa na mabwe, abaho, konda kubweleganya kukuja?"

9 Yesu kalonga, "Zua hadili na masaa longo dimwe na mabili? Avo munhu yoyose yotembela imisi hadaha kuikwala, kwavija kowona mulangaza wa ulumwengu. 10 Ila yahatembela ikilo kokiikwala, kwavija kabule mulangaza." 11 Viyamambukize kulonga gano, kawalongela, "Mbwiga wetu Lazalo kawasa, ila nochola nikamulamuse."

12 Wanahina zake wamulongela, "Mndewa, kamba kawasa, basi kohona."

13 Yesu kakala yalongile ifa ya Lazalo, ila wanahina zake wagiza kawasa utulo wa mazua gose. 14 Avo Yesu kawalongela bila kufisa, "Lazalo kadanganhika, 15 ila sama yenu mweye, nie ninogelwa ng'hani kwavija sikalile kuja, giladi mtogole. Tucholeni kumwake."

16 Tomaso, yokemigwa Ubasa, kawalongela wanahina wayage, "Tucholeni hamoja na Mkulufunzi, avo yahakomigwa tukomigwe tose!"

Yesu Iyo Mzuso na Ugima

17 Yesu viyavikile, kavika Lazalo
yazikigwe mazua mane gabitile.
18 Betania kikala kiwambo kikalile behi
na Yelusalemu, kamba mwanza wa
kilometa ndatu, 19 na Wayahudi bwando
weza kumulola Mata na Maliamu kuwa-
hani avija lumbu jao viyadanganhike.
20 Mata viyahulike kamba Yesu kok-
wiza, kalawa hanze yam'bokele, ila
Maliamu kasigala mng'anda. 21 Mata
kamulongela Yesu, "Mndewa, kamba
uhakalile baha, lumbu jangu sam-
biyadanganhike. 22 Ila nivitanga kamba
hata lelo Mulungu kokugwelela chochose
chondaumpule."
23 Yesu kamulongela, "Lumbu jako
kozuka."
24 Kamwidika, kalonga, "Nivitanga
kamba kozuka mdizua da ikimambuk-
izo."
25 Yesu kamulongela, "Nie iyo mzuso
na ugima. Awo wonitogola, hata kamba
wahadanganhika, wowa wagima kabili.
26 Na awo wose wali na ugima na kuni-
togola nie hawadanganhika. Kozitogola
mbuli zino?"
27 Kamulongela, "Ona, Mndewa, noto-
gola kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa
Mulungu, ayo yokwiza muulumwengu."

Yesu Kolila

28 Mata viyeshile kulonga gano, kab-
weleganya mng'anda kachola kumkema
lumbu jake Maliamu, kamnyong'onyela,
"Mkulufunzi kabaha avo kokulonda."
29 Maliamu viyahulike gano, kenuka
hima kalawa hanze kachola ha Yesu.
30 Yesu kakala hanavika hakiwambo, ila
kakala haja hawaiting'hane na Mata.
31 Wayahudi wakalile na Maliamu
mng'anda womuhembekeza, viwamonile
yogundumuka yolawa hanze, wamk-
weleleza. Wagiza kakala yochola kudi-
panga kulila.
32 Maliamu viyavikile haja hayakalile
Yesu, viyamonile, kagwa ha magulu gake,
kalonga, "Mndewa, kamba uhakalile
baha, lumbu jangu sambiyadanganhike!"
33 Yesu kamulola viyakalile yolila,
abaho, kawalola waja wanhu wakalile
na heyo vivija viwakalile wolila, kagaya
ng'hani mmoyo na kona chuhila ng'hani.
34 Kawauza, "Mumzikila kwahi?"
Wamulongela, "Izo ulole, Mndewa."
35 Yesu kalila. 36 Wayahudi walonga,
"Loleni viyamnogele!"
37 Ila wanhu wayagwe walonga, "Ayo
yamtendile munhu kimbugumbugu
yalole, hadahile kumtenda Lazalo sam-
biyadanganhike?"

Lazalo Kozusigwa

38 Yesu kona chuhila ng'hani mwanza
wa ikabili, kachola kudipanga. Dikala
kamba mhango, na dibwe kulu dikigwa
hamulomo. 39 Yesu kalonga, "Segezeni
dididbwe!"
Mata, lumbu ja ija imunhu yadan-
ganhike, kamulongela, "Mndewa, kuna
bundo, kwavija kazikigwa mazua mane
gabitile!"
40 Yesu kamulongela, "Sikulongele
kamba uhatogola, koyona yenzi ya
Mulungu?" 41 Wadisegeza dididbwe. Yesu
kalola uchana, kalonga, "Nokuheweza,
Tata, kwavija konhegeleza nie.
42 Nivitanga kamba mazua gose kon-
hegeleza, ila nolonga gano sama ya
wanhu wali hano, giladi kwiza watogole
kamba gweye iyo unhumile." 43 Viyeshile
kulonga gano, kenula dizwi yolonga,
"Lazalo, lawa hanze!" 44 Ija imunhu
yakalile yadanganhike kalawa hanze,
kuno makono gake na magulu gake
gazingilizwe na sanda, na kihanga
chake kizingilizwa kitambala. Yesu
kawalongela, "Mfunguleni, mmuleke
yachole na zake."

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

45 Wayahudi bwando wezile kumulola
Maliamu wagona gaja gayatendile Yesu,
na wamtogola. 46 Ila wayagwe mmwanza
wao wachola ha Mafalisayo na kuwa-
longela gaja Yesu gayatendile. 47 Avo
Mafalisayo na wakulu wa wakulu wa
nhambiko waiting'hana na Ikitala Kikulu
cha Isi ya Wayahudi, walonga, "Tuten-
deze? Loleni mizonza yose yootenda
munhu ino. 48 Kamba tuhamuleka ya-
gendelele kamba vino, wanhu wose wom-
togola, na Wakulu wa Loma wokwinuka

na kuibananga isi yetu na Ing'anda ya Mulungu.”

49 Imwe mmwanza wao, yokemigwa Kayafa, yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja, kalonga, “Mweye mwa mipulaputi kabisa. 50 Ham'vitangile kamba vinoga munhu imwe yadanganhike sama ya wanhu bwando, kubanza kuileka isi yose ibanangike?” 51 Halongile gano kulawa mmoyo wake mwenyego, ila avija viyakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja, kakala yalongozwe na Mulungu yahokole kamba Yesu kodanganhika sama ya Wayahudi wose, 52 na sio hewo weiyeka, ila vivija kaweka hamoja kamba lukuli lumwe wana wa Mulungu wapwililike.

53 Songela zua dija wakulu wa Wayahudi weka mizundo ya kumkoma Yesu. 54 Avo Yesu kakala yotembela mkuifisa muiisi ya Yudea, na kasegela kachola hana ikiwambo kikemigwa Eflaim, kikalile behi na luwala, kakala haja na wanahina zake.

55 Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi lukala behi, na wanhu bwando walawa muisi zao wachola Yelusalemu kutaulwa kipigiti lusona halunasonga. 56 Wakala womzahila Yesu, na viwakalile wemile Kung'anda ya Mulungu, waiuza, “Mogelegeza vilihi? Heza hana ulusona, ama vilihi?” 57 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo walava ndagizi kamba, munhu yoyose yahakutanga kuyali Yesu kolondigwa yakawalongele, giladi wamgoge.

12

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania (Mat. 26:6-13; Mlk. 14:3-9)

1 Vigasigale mazua sita kuvikila Pasaka, Yesu kachola Betania hakae ya Lazalo, munhu ija yazusigwe kulawa mkudanganhika. 2 Wamtelekela mandia ga ichungulo, Mata kakala yowataza kugomela. Lazalo kakala imwe wa wanhu wakalile hameza na Yesu. 3 Abaho, Maliamu kasola nyhupa ya mavuta ga kunung'hila ga hela bwando gatendigwe na nado, kamwitila Yesu mmagulu, abaho, kamuhangusa na mvili zake. Mnung'ho unogile wa gamavuta gaja ga kunung'hila wenela mng'anda yose. 4 Mwanahina imwe wa Yesu, yokemigwa Yuda Isikalioti ayo yamuhonzile Yesu, kalonga, 5 “Habali mavuta gano ga kunung'hila sambigaguzigwe zipatikane hela za kuliha kitumetume cha mulao umwe giladi wagweleligwe wakumbulu?” 6 Kalonga vino si kamba kowonela bazi wakumbulu, ila kwavija kakala m'bavi. Heyo iyo yakalile yopapa umkoba wa izihela na kakala yokwiba kulawa himo.

7 Ila Yesu kalonga, “Mulekeni! Lekeni yageke mavuta higo mbaka zua da mazisi gangu. 8 Wakumbulu munao mazua gose, ila nie sikala namwe mazua gose.”

Zundo da Kumkoma Lazalo

9 Wayahudi bwando wahulika kamba Yesu kakala mkiwambo cha Betania, avo wachola kuja sio tu kumulola Yesu ila vivija kumulola Lazalo, ayo Yesu yamzusile kulawa mkudanganhika. 10 Avo wakulu wa wakulu wa nhambiko weka zundo da kumkoma Lazalo vivija, 11 kwavija sama ya gaja gatendigwe kumwake, Wayahudi bwando wawalema hewo na kumtogola Yesu.

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila (Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

12 Zua da ikabili, wanhu bwando wezile Kulusona lwa Pasaka wahulika kamba Yesu kokwiza Yelusalemu. 13 Avo wasola mitambi ya mitende walawa wachola kum'bokela, kuno wenula dizwi, wolonga, “Yatogolwe Mulungu! Mulungu mmoteze ayo yokwiza mtwaga da Mndewa! Mulungu mmoteze Mndewa wa Islaeli!”

14 Yesu kam'vika mwana mhunda, na kukwela uchana yake, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

15 “Sambiudumbe, gweye kiwambo cha Sayuni!
Mndewa wako kokwiza,
yapapigwe mumgongo wa mhunda mdodo.”

16 Wanahina zake hawagatangile gano kipigiti kija, ila Yesu viyayenzigwe,

wakumbukila kamba Nyandiko Zing'alile zilonga gano na avo gatendigwa gano sama yake.
17 Wanhu wakalile na Yesu kipigiti viyamkemile Lazalo kulawa mdipanga na kumzusa kulawa mkudanganhika wagendelela kugapeta gaja galawilile. 18 Wanhu bwando wachola kum'bokela, kwavija wakala wahulike kamba katenda mzonza uno. 19 Abaho, Mafalisayo wakiilongela, “M'vona, tuhumwa! Lola, ulumwengu wose womkweleleza heyo!”

Wagiliki Womzahila Yesu

20 Mmwanza wa wanhu waja wacholile Yelusalemu kutambika kipigiti cha Ulusona lwa Pasaka wakala Wagiliki. 21 Wachola ha Filipo, yakalile mwenekae wa Betisaida ako Galilaya, wamulongela, “Mndewa, tolonda kumona Yesu.”
22 Filipo kachola kumulongela Endelea, na awo wabili wachola kumulongela Yesu. 23 Yesu kawalongela, “Kipigiti cha nie, Mwana wa Munhu, kuyenzigwa kivika. 24 Nowalongela ikweli, kamba nzele ya ngano hailagale hasi na kudanganhika, yosigala kuwa imwe. Ila ihadanganhika, yolela nzele bwando. 25 Awo wounogela ugima wao wowagiza, na awo wowihila ugima wao muulumwengu uno wowika kuugima wa digunge. 26 Munhu yoyose yolonda kunisang'hanikila kolondigwa yang'holeleze nie, kuja kunili na mtumigwa wangu vivija kowa hiko. Tataangu komuhishimila munhu yoyose yonisang'hanikila nie.

Yesu Koilonga Ifa Yake

27 “Moyo wangu una giogio, nongeze? Nilonge, ‘Tata, sambiuleke mbuli zino zinivikile?’ Bule, kwavija niza sama ya mbuli zino. 28 Tata, udiyenzi twaga jako!”
Abaho, dihulikwa dizwi kulawa kuulanga, “Nidiyenzi, na nodiyenzi kabili.”
29 Wanhu bwando wakalile haja wadihulika dizwi dija, na wanhu wayagwe walonga ukala mdumo. Wayagwe walonga, “Msenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga nayo!”
30 Ila Yesu kawalongela, “Dizwi dino dihulikwe si sama yangu nie, ila sama yenu mweye. 31 Kino hicho kipigiti cha kutaguswa kwa ulumwengu, na kipigiti kino mtawala wa ulumwengu uno kowingigwa. 32 Nihenuligwa uchana kulawa muisi, nomkwega kila munhu kumwangu.” 33 Mkulonga gano kalagusa ifa ilihi yondayadanganhikile.
34 Adija ididale da wanhu dimulongela, “Malagizo getu gotulongela kamba Kilisto kokala milongo yose. Avo gweye kolongaze kamba Mwana wa Munhu kolondigwa yenuligwe uchana? Mwana ino wa Munhu iyo yalihi?”
35 Yesu kawalongela, “Mulangaza wowa namwe mkipigiti kidodo. Gendeleleni kutembela mnzila imulinayo kipigiti mulangaza ung'hali namwe, giladi ziza sambidiwavike. Kwavija munhu yotembela mziza hakutanga koyochola. 36 Utogoleni mulangaza kipigiti u hamoja namwe, giladi muwe wana wa mulangaza.”

Wanhu Walibule Nhogola

Yesu viyeshile kulonga gano, kasegela kachola kuifisa. 37 Hamoja na kutenda mizonza ino yose hameso gao, hawamtogole, 38 avo gaja gayalongile Muhokozi Isaya galawilila kweli, yolonga,

“Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?
Mhiko ya Mndewa igubuligwa ha munhu yalihi?”

39 Hawatogole, kwavija vivija Isaya kalonga,

40 “Mulungu kagagubika meso gao,
na kuzibumbuwaza nzewele zao,
avo meso gao sambigalole,
na sambiwavitange mnzewele zao,
giladi sambiwanihindukile,
niwahonye.”

41 Isaya kagalonga gano kwavija kayona yenzi ya Yesu na kumulonga heyo.
42 Avo wanhu bwando mmwanza wa wakulu wa Wayahudi wamtogola. Ila sama ya kuwadumba Mafalisayo hawamtogole hakimwagaia, kwavija wadumba sambiwawawinge kulawa mng'anda ya nhambiko. 43 Wanogelwa na nhogolwa za wanhu kubanza nhogolwa za Mulungu.

Mbuli za Yesu Zowatagusa Wanhu

44 Yesu kenula dizwi kalonga, “Munhu
yoyose yonitogola nie hanitogola nie ni-
iyeka, ila vivija komtogola ayo yanhu-
mile. 45 Munhu yoyose yonyona nie
vivija komona ayo yanhumile. 46 Nie niza
muulumwengu kamba mulangaza, avo
munhu yoyose yonitogola sambiyasigale
mdiziza. 47 Kamba munhu yoyose ya-
hahulika usenga wangu na kuuleka baho,
simtagusa. Kwavija nie sizile kuutagusa
ulumwengu ila kuukombola. 48 Kwavija
awo wonilema nie na kuulema usenga
wangu, kabaho yondayawataguse. Mbuli
zinilongile zowa mulamula hana idizua
da ikimambukizo. 49 Kwavija silongile
kamba vinilondile nie mwenyego, ila Tata
yanhumile iyo yandagize gaja ga kulonga
na vija vondanigalonge. 50 Na nivitanga
kamba ndagizi zake zogala ugima wa
digunge. Avo kinilonga nie kicho Tata
chayanongele nilonge.”

13

Yesu Kowanava Magulu Wanahina Zake

1 Ikala behi na Lusona lwa Pasaka.
Yesu kavitanga kamba kipigiti kivika cha
heyo kuuleka ulumwengu uno na ku-
chola ha Tataake. Mazua gose kakala
yawanogele awo wakalile wanhu zake
muulumwengu, na kawanogela mbaka
hakimambukizo cha ugima wake.

2 Yesu na wanahina zake wakala woja
mandia ga ichungulo. Mwenembago
kakala yeshile kwika mmoyo wa Yuda,
mwana wa Simoni Isikalioti, ngelegeza
za kumuhonza Yesu. 3 Yesu kavi-
tanga kamba Tata kamgwaa vinhu vose,
na kamba keza kulawa ha Mulungu
na kakala yochola ha Mulungu, 4 avo
kenuka kulawa haja hameza, kasegeza
kitambi chake cha kuigubika mmaega,
kaifunga na kitambala mkigudi chake.
5 Abaho, kagela mazi mkiteleko, kasonga
kuwanava magulu ga wanahina zake
na kuwahangusa na ikitambala kikalile
mkigudi chake. 6 Keza ha Simoni Petulo,
Simoni Petulo kamulongela, “Mndewa,
gweye konda kuganava magulu gangu?”

7 Yesu kamwidika, kalonga, “Kinitenda
nie hukimanya sambi baha, ila koki-
manya kumwande.”

8 Petulo kamulongela, “Bule, gweye
huninava nie magulu gangu!”

Yesu kamwidika, kalonga, “Kamba
sikunavile gweye, hauli hamoja na nie.”

9 Simoni Petulo kamwidika, kalonga,
“Mndewa, sio magulu gangu geiyeka,
vivija ninave na makono na pala jangu!”

10 Yesu kalonga, “Munhu yogile
kang'ala lukuli lose, ila magulu gake
gago golondigwa kunavigwa. Mweye
mung'ala, ila si mose.” 11 Yesu kakala
yammanyile munhu yalihi yondaya-
muhonze, kileka mana yalongile, “Si
mose mung'alile.”

12 Yesu viyamambukize kuwanava mag-
ulu gao, kaigubika kabili kitambi chake,
abaho, kabwela haja hameza hayakalile,
abaho, kawauza, “Mkimanya kija kini-
watendele sambisambi? 13 Monikema
nie Mkulufunzi na Mndewa, motenda
goya, kwavija avo vivo nili. 14 Kamba
nie na Mndewa wenu na Mkulufunzi
wenu niwanava magulu genu, vivija na
mweye molondigwa mkiinave magulu
mwemwe kwa mwemwe. 15 Niwalagusila
vija vondamtende, avo kwiza mtende
kamba vija nie viniwatendele mweye.
16 Nowalongela ikweli, nyakadala hali
mkulu kum'banza mndewa wake, na mtu-
migwa hali mkulu kum'banza ija yamtu-
mile. 17 Sambi mzitanga mbuli zino, mo-
mota ng'hani kamba muhazisang'hana.

18 “Siwalonga mweye mose, niwatanga
awo iniwasagule. Ila Nyandiko Zing'alile
zilonga, ‘Munhu yadile mandia gangu ka-
galuka kuwa mdumuka wangu,’ zivikile.
19 Nowalongela gano sambisambi kipig-
iti haganalawila, avo vondagalawile mo-
togola kamba, ‘Nie iyo heyo yokwiza.’
20 Nowalongela ikweli, munhu yoyose
yom'bokela munhu yoyose inimtumile
konibokela nie, na munhu yoyose yoni-
bokela nie kom'bokela ayo yanhumile
nie.”

Yesu Kohokola Vija Vondayahonzigwe (Mat. 26:20-25; Mlk. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

21 Yesu viyeshile kulonga gano, kona
giogio ng'hani mmoyo wake, kalonga,
“Nowalongela ikweli, munhu imwe
mmwanza wenu konihonza.”
22 Waja iwanahina wakiilola, wakan-
ganya ng'hani wogelegeza yalihi Yesu iya-
mulongile. 23 Mwanahina imwe, ayo Yesu
yaamnogele ng'hani, kakala yakalile behi
na Yesu. 24 Simoni Petulo kamfunyiza
yomulongela, “Muuze, yalihi yoomulonga
mdidale jetu?”
25 Avo ija imwanahina kuno
yomsagamila Yesu, kamuuza, “Mndewa,
yalihi?”
26 Yesu kalonga, “Ayo yondanimgwelele
kidanga kino cha mkate nihesha kukizan-
hika mkikalango.” Avo kasola ikidanga
kakizanhika na kumgwaa Yuda, mwana
wa Simoni Isikalioti. 27 Kipigiti kik-
ija Yuda viyasolile ikidanga cha umkate,
Mwenembago kamwingila. Yesu kamu-
longela, “Chuugenda kutenda, kitende
mbwisa!” 28 Haduhu munhu yoyose
iyagwe haja hameza yavimanyile kamba
habali Yesu kamulongela Yuda mbuli
zino. 29 Kwavija Yuda kakala iyo mgoga
umkoba wa izihela, wanahina wayagwe
wagiza Yesu kamulongela yachole kugula
vinhu vilondigwa mulusona, ama kuwag-
welela kinhu wakumbulu.
30 Yuda kakibokela ikidanga cha
umkate, abaho, kalawa hanze hima. Na
ikala ikilo.

Ndagizi ya Isambi

31 Yuda viyasegele, Yesu kalonga, “Sam-
bisambi nie, Mwana wa Munhu, noyen-
zigwa, na Mulungu koyenzigwa mku-
bitila nie. 32 Kamba Mulungu kayen-
zigwa mkubitila Mwanage, na vivija Mu-
lungu komuyenzi Mwanage mkubitila
heyo mwenyego, na kotenda avo hima.
33 Wanangu, sikala namwe kipigiti ki-
tali. Kwiza monizahila, ila nowalon-
gela kamba viniwalongele Wayahudi,
sambi vivija nowalongela na mweye,
‘Kunichola nie mweye hamdaha kwiza.’
34 Na sambisambi nowagwelela ndag-
izi ya isambi, ‘Muinogele.’ Kamba
viniwanogele mweye, avo molondigwa
muinogele. 35 Kamba muhainogela,
wanhu wose wovitanga kamba mweye
mwa wanahina zangu.”

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele

(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

36 Simoni Petulo kamuuza, “Kochola
kwahi, Mndewa?”
Yesu kamwidika, yolonga, “Hudaha ku-
nikweleleza kunichola nie sambisambi,
ila koniwinza mazua ga hamwande.”
37 Petulo kamuuza, “Mndewa, habali
sidaha kukukweleleza sambisambi? Nie
nhogola kudanganhika sama yako!”
38 Yesu kamwidika, yolonga, “Kolonga
kweli kamba kutogola kudanganhika
sama yangu? Nokulongela ikweli, behi na
nzogolo zikwika, konibela mianza midatu
kamba hunimanyile.”

14

Yesu Iyo Nzila ya Kuvika ha Tata

1 Yesu kawalongela, “Sambimnyun-
guale mmioyo yenu. Mtogoleni Mu-
lungu, munitogole na nie. 2 Kuna magati
bwando mng'anda ya Tataangu, nochola
kuwatandila hanhu. Kamba sambiiwe
avo, sambiniwalongele mweye gano. 3 Na
nihachola kuwatandileni hanhu, nobwela
niwasole niwagale kumwangu, avo mowa
haja hanili nie. 4 Moitanga nzila ilongoze
hanhu kunichola.”
5 Tomaso kamulongela, “Mndewa,
hatukutangile kuuchola, avo toitangaze
inzila?”
6 Yesu kamwidika, yolonga, “Nie iyo
nzila, kweli, na ugima. Haduhu munhu
yondayachole ha Tata kamba habitile
kumwangu.” 7 Yesu kawalongela, “Avija
vumunitanga nie sambisambi, vivija
momtanga na Tataangu. Na songela
kipigiti kino na kugendelela, mumtanga
na mumona.”
8 Filipo kamulongela, “Mndewa, tula-
gusile Tata, kino kicho kinhu kitulonda.”
9 Yesu kamwidika, yolonga, “Nikala na
mweye mkipigiti kino chose, ung'hali hu-
nanitanga, Filipo? Munhu yoyose yany-
onile nie kamona Tata. Habali ulonga,
‘Tulagusile Tata’?” 10 Yesu kawalongela
wanahina zake, “Hamtogola kamba nie

na mgati ya Tata na Tata ka mgati yangu? Mbuli ziniwalongele sizilongile na udaho wangu mwenyego. Ila Tata yokala mgati yangu kotenda sang'hano yake. 11 Nihalonga nie na mgati ya Tata, na Tata ka mgati yangu, nitogoleni. Kamba hamulonda kutogola gano, zitogoleni sang'hano zinitenda. 12 Nowalongela ikweli, awo wonitogola nie vivija wozitenda sang'hano zinitenda nie, na wozitenda sang'hano ng'hulu kubanza zino, kwavija nochola ha Tata. 13 Na chochose chondampule mtwaga jangu, nokitenda, avo Tata yayenzigwe kubitila Mwana. 14 Kamba muhanipula kinhu chochose mtwaga jangu, nokitenda.

Kilagano cha Wizilo wa Loho wa Mulungu

15 "Kamba muhaninogela nie, mozigoga ndagizi zangu. 16 Nompula Tata, na heyo kowagwelela Ija iyagwe wa Kuwataza, yondayakale na mweye milongo yose. 17 Ino iyo Loho wa ikweli. Ulumwengu haudaha kum'bokela, kwavija haumona ama kumtanga. Ila mweye momtanga, kwavija kokala na mweye na kowa mgati yenu.

18 "Nihachola, siwaleka ukiwa, nowabwelela. 19 Kisigala kipigiti kiguhi ulumwengu haunyona, ila mweye monyona. Kwavija nowa na ugima, na mweye mowa na ugima. 20 Zua dija vondadivike movitanga kamba nie na mgati ya Tata, na mweye mwa mgati yangu, na nie na mgati yenu.

21 "Awo wozitogola ndagizi zangu na kuzigoga, wawo wanogelwe na nie. Na awo woninogela nie wonogelwa na Tataangu, na nie nowanogela na kuigubula kumwao."

22 Yuda, sio Yuda Isikalioti, kalonga, "Mndewa, vilihi uigubule kumwetu na sio kuulumwengu?"

23 Yesu kamulongela, "Munhu yoyose yoninogela nie kogagoga mafundo gangu. Tataangu komnogela, na nie na Tataangu tokwiza kumwake na kukala na heyo. 24 Munhu yoyose yoleka kuninogela nie hagagoga mafundo gangu. Na mbuli zino zimuhulika sio mbuli zangu nie ila za Tata yanhumile.

25 "Niwalongela gano kipigiti ning'hali na mweye. 26 Ila Ija wa Kuwataza, ayo Loho wa Mulungu, Tata yondayamgale mtwaga jangu, kowafundiza kila kinhu na kuwakumbusa mbuli zose ziniwalongele.

27 "Tindiwalo nowalekela, tindiwalo kulawa kumwangu nowagwelela. Sidilava kamba ulumwengu vuulava. Sambimdumbe ama kudungwadungwa mmioyo yenu. 28 Munihulika nie vunilongile, 'Nosegela, ila nobwela kumwenu.' Kamba muhaninogele, muhadeng'helele kwavija nochola ha Tata, kwavija Tata mkulu kubanza nie. 29 Niwalongela gano kipigiti kino mbuli zino hazinalawila, giladi zihalawila, mtogole. 30 Silongelela ng'hani namwe kwavija mtawala wa ulumwengu uno kokwiza. Heyo kabule mhiko za kunihuma nie, 31 ila ulumwengu wolondigwa uvitange kamba nomnogela Tata. Kino kicho kilamso notenda vinhu vose voyonilonda nie nitende.

"Inukeni, tuchole."

15

Yesu Iyo Mzabibu wa Ikweli

1 Yesu kawalongela wanahina zake, "Nie iyo mzabibu wa ikweli, na Tataangu iyo imulimi. 2 Kila tambi dili mgati yangu dilekile kulela, kodikanha. Na kila tambi dilela, kodifagilila giladi ding'ale na kulela ng'hani. 3 Mweye mwisha kung'alizwa na mafundo ganiwafundize. 4 Kaleni mgati yangu, na nie nokala mgati yenu. Kamba vija tambi vidileka kulela dihakala diiyeka, kamba hadikalile mumzabibu, vivija na mweye hamdaha kulela kamba hamkalile mgati yangu.

5 "Nie iyo mzabibu, na mweye mwa matambi. Awo wokala mgati yangu, na nie nihakala mgati yao, wolela ng'hani. Kwavija mweye hamdaha kutenda mbuli yoyose kamba hamkalile mgati yangu nie. 6 Munhu yoyose yoleka kukala mgati yangu kokwasigwa hanze kamba tambi na kuholola. Matambi kamba gano gokunzanywa na kwasigwa hamoto na kusomigwa. 7 Kamba muhakala mgati

yangu na mbuli zangu zihakala mgati yenu, puleni kinhu chochose kimulonda, mogweleligwa. 8 Tataangu koyenzigwa mmbuli ino, avija mweye muhalela mujo bwando, na mowa wanahina zangu. 9 Nie niwanogela mweye kamba Tata viyaninogele nie. Kaleni mdinoge jangu. 10 Kamba muhazigoga ndagizi zangu, mokala mdinoge jangu, kamba nie vinizigogile ndagizi za Tataangu na kukala mdinoge jake.

11 “Niwalongela mweye gano giladi deng'ho jangu dikale mgati yenu na deng'ho jenu divikizwe. 12 Ndagizi yangu iyo ino, ‘Muinogele kamba nie viniwanogele mweye.’ 13 Haduhu munhu yali na noge kulu kubanza dino, da munhu kuulava ugima wake sama ya wambwiga zake. 14 Na mweye mowa wambwiga zangu muhatenda gaja ganiwalagiza. 15 Siwakema mweye watumigwa, kwavija watumigwa hawagatanga gaja goyotenda mkulu wao. Ila nowakema mweye wambwiga, kwavija niwalongela vinhu vose vinivihulike kulawa ha Tata. 16 Mweye hamunisagule nie, ila nie iyo niwasagule mweye na kuwalagiza mchole mkalele mujo bwando, mujo uja wondaukale milongo yose. Avo Tata kowagwelela chochose chondampule mtwaga jangu. 17 Avo nowalagiza vino, ‘Muinogele.’ ”

Kwihilwa na Wanhu wa Ulumwengu

18 Yesu kalonga, “Kamba ulumwengu uhawehila, m'vimanye kamba usonga kunihila nie tanhu. 19 Kamba mweye muhawile wa ulumwengu uno, ulumwengu uhawanogele kamba wanhu zake. Ila niwasagula mweye kulawa muulumwengu, na mweye vumuli si wa ulumwengu uno, kino kicho kilamso ulumwengu uwehila. 20 Kumbukileni gaja ganiwalongele, ‘Nyakadala hali mkulu kum'banza mtawala wake.’ Kamba wanhu wahanigaza nie, vivija wowagaza na mweye. Kamba wahagagoga mafundo gangu, vivija wogagoga mafundo genu. 21 Ila wowatendela gano gose sama ya twaga jangu, kwavija hawamtanga ayo yanhumile nie. 22 Maza sizile kulonga nao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi wabule cha kuiyalalila m'vilozo vao. 23 Munhu yoyose yonihila nie vivija komwihila na Tataangu. 24 Maza sitendile sang'hano zija hazinatendigwa na munhu yoyose mmwao, sambiwawe na vilozo. Ila sambisambi wazona na tose watwihila, nie na Tataangu. 25 Gano galawilila giladi gavikizwe gaja gandikigwe Mmalagizo gao, golonga, ‘Wanihila bila kilamso.’

26 “Vondayeze Ija wa Kuwataza, ayo yondaniwagalile kulawa ha Tata, Loho wa ikweli yolawa ha Tata, kozilonga mbuli zangu nie. 27 Na mweye vivija molondigwa mzilonge mbuli zangu, kwavija mkala na nie songela haichanduso.

16

1 “Niwalongela mweye gano giladi sambimwage. 2 Mowingigwa kulawa mzing'anda za nhambiko, na kipigiti chokwiza munhu yahawakoma mweye kogelegeza kamba kotenda gamnogele Mulungu. 3 Wowatendela mweye mbuli zino kwavija hawamtangile Tata ama nie. 4 Ila niwalongela gano mweye, giladi kipigiti hicho kihavika cha hewo kuzitenda mbuli zino mokumbukila kamba nisha kuwalongela.

Sang'hano ya Loho wa Mulungu

“Siwalongele mbuli zino haichanduso, kwavija nikala namwe. 5 Ila sambisambi nochola ha heyo yanhumile, hata avo haduhu munhu yoyose mmwanza wenu yambuzile, ‘Kwahi kuuchola?’ 6 Ila kwavija niwalongela mbuli zino, mioyo yenu ina giogio. 7 Ila nowalongela ikweli, vinoga ng'hani kumwenu vija vinichola, kwavija kamba sicholile, Ija wa Kuwataza heza kumwenu. Ila kamba nihachola, nomgala kumwenu. 8 Na yeheza, koulagusila ulumwengu kamba uhonyela mmbuli ya vilozo, uhonyela mgaja goyolonda Mulungu, na uhonyela mnhaguso ya Mulungu. 9 Uhonyela mkutenda vilozo, kwavija uleka kunitogola nie, 10 uhonyela mkuleka kugagoga gaja goyolonda Mulungu, kwavija nochola ha Tata, ako

kondamuleke kunyona kabili, 11 na uhonyela mnhaguso,* kwavija mtawala wa ulumwengu uno kataguswa kamala.

12 “Nna mbuli bwando za kuwalongela,
ila mkipigiti kino hamdaha kugagoga gose. 13 Ila ayo Loho wa ikweli yeheza,
kowalongoza muikweli yose. Kwavija halonga gaja goyolonda heyo mwenyego, ila
kolonga gaja gose goyohulika, na kowalongela mbuli zose zikwiza. 14 Koniyenzi
nie, kwavija kozisola mbuli zangu na
kuwapetela mweye. 15 Gose gayalinago
Tataangu, gangu nie, kino kicho kilamso
cha nie kulonga Loho kosola mbuli zangu
nie na kuwapetela mweye.

Giogio Digaluka Ndeng'helelo

16 “Kisigala kipigiti kidodo hamunyona,
na kipigiti kidodo hamwande monyona.”
17 Wanahina zake wayagwe wakiiuza, “Mbuli ino nhegulo yake choni,
ahaja hayatulongele, ‘Kisigala kipigiti
kidodo hamunyona, na kipigiti kidodo
hamwande monyona,’ na ‘Kwavija
nochola ha Tata’?” 18 Walonga, “Mbuli
ino nhegulo yake choni ahaja hayalongile,
‘Kipigiti kidodo’? Hatukitanga choyolonga!”

19 Yesu kavitanga kamba walonda
kumuuza mbuli ino, avo kawalongela,
“Mokiiuza nhegulo ya mbuli zija avija
vinilongile, ‘Mkipigiti kidodo hamunyona, na abaho, mkipigiti kidodo
monyona’? 20 Nowalongela ikweli,
molila na kugegemeza, ila ulumwengu
wodeng'helela. Mweye mokona giogio,
ila giogio jenu dogaluka ndeng'helelo.
21 Mtwanzi yahawa mumgayo wa kulela
kokona usungu, kwavija kipigiti chake
kivika. Ila mwana yahavumbuka,
koisemwa mgayo wake sama ya deng'ho
da kuvumbuka mwana muulumwengu.
22 Vino vivo ili kumwenu, sambisambi
muna giogio, ila nobwela kabili kumwenu
na mioyo yenu yomema ndeng'helelo,
haduhu munhu yondayaisegeze.

23 “Zua dija dihavika, hamuniuza
kinhu chochose. Nowalongela ikweli,
Tata kowagwelela chochose chondamumpule mtwaga jangu. 24 Mbaka
sambisambi hamunapula kinhu chochose
mtwaga jangu, puleni na mobokela giladi
ndeng'helelo yenu ivikizwe.

Nie Niuhuma Ulumwengu

25 “Niwalongela mbuli zino mmahala.
Ila kipigiti chokwiza siwalongela mmahala, ila nomulonga Tata hakimwagaia. 26 Kuna dizua dija, mompula
Tata mtwaga jangu. Silonga kamba
nie nompula Tata sama yenu. 27 Tata
mwenyego kowanogela mweye, kwavija mweye muninogela nie na mtogola
kamba nilawa ha Mulungu. 28 Nie nilawa
ha Tata, niza muulumwengu. Na sambisambi nouleka ulumwengu, nobweleganya ha Tata.”

29 Abaho, wanahina zake wamulongela,
“Sambisambi kolonga utobola, bila kwika
mahala. 30 Sambisambi tuvitanga kamba
kila kinhu kukitanga, na hulonda munhu
yoyose yakuuze mbuli. Gano gatutenda
tweye tutogole kamba kulawa ha Mulungu.”

31 Yesu kawalongela, “Sambisambi mtogola? 32 Kipigiti chokwiza na kipigiti
kivika, mweye mose vondampwililike,
kila munhu na kumwake, na monileka
nie niiyeka. Ila sikala niiyeka, kwavija
Tata ka hamoja na nie. 33 Niwalongela
gano giladi muwe na tindiwalo mkukala
mgati yangu. Ulumwengu wowagaza,
ila funyeni umoyo! Nie niuhuma
ulumwengu!”

17

Yesu Kowatambikila Wanahina Zake

1 Yesu viyamambukize kulonga gano,
kalola uchana kuulanga, kalonga, “Tata,
kipigiti kivika. Umuyenzi Mwanago, giladi Mwana yakuyenzi gweye. 2 Kwavija
kumgwelela udaho mwa wanhu wose,
awo yondayawagwelele ugima wa digunge, wanhu awo yuumgwelele. 3 Na
ugima wa digunge uwo uno, wakutange gweye Mulungu wiyeka uli wa

* **16:11** Hano uhonyela mnhaguso nhegulo yake wanhu viwamkomile Yesu wagiza nhaguso isegela, ila wahonyela kwavija nhaguso ing'hali baho mana mtawala wa ulumwengu katagusigwa kamala.

ikweli, na wamtange Yesu Kilisto yuumtumile. 4 Nikugalila yenzi muulumwengu mkuimambukiza sang'hano yuungwelele niitende. 5 Avo, Tata, uniyenzi haulongozi wako na yenzi kamba iija inikalile nayo kipigiti vinikalile nagwe kipigiti ulumwengu haunalumbigwa.

6 “Nikutenda gweye twaga jako ditangigwe na awo yuungwelele kulawa muulumwengu. Wakala wanhu zako, kungwelela nie, na waigoga mbuli yako. 7 Sambisambi wavitanga kamba vinhu vose vuungwelele vilawa kumwako. 8 Niwagwelela mbuli zuungwelele nie, na wazibokela. Wavitanga kamba nie nilawa kumwako, na watogola kamba gweye iyo unhumile.

9 “Nowatambikila. Siutambikila ulumwengu, ila awo yuungwelele, kwavija wano wanhu zako. 10 Wose inilinao nie, wako gweye, na wose uulinao gweye, wangu nie. Na nie mhata yenzi kubitila hewo. 11 Na sambisambi sili muulumwengu tena, ila hewo wa muulumwengu. Nie nokwiza kumwako. Tata Ung'alile! Wemilize na twaga jako, twaga diungwelele nie, giladi wawe kinhu kimwe kamba nie na gweye vituli kinhu kimwe. 12 Kipigiti vinikalile na hewo, niwemiliza na mhiko za twaga jako, twaga diungwelele nie. Niwakikiwiza, na haduhu hata imwe yapotele, ila ija imwe yalumbiligwe kupotela, giladi Nyandiko Zing'alile zivikile. 13 Na sambisambi nokwiza kumwako, ila nozilonga mbuli zino kipigiti ning'hali muulumwengu, giladi ndeng'helelo yangu imeme mgati yao. 14 Niwagwelela mbuli yako, na ulumwengu uwehila, kwavija hewo sio wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio wa ulumwengu. 15 Sikupula gweye uwalave muulumwengu, ila kinilonda kumwako uwemilize kulawa ha Mwenembago. 16 Hewo sio wa ulumwengu, kamba vija nie vinili sio wa ulumwengu. 17 Wang'alize na kweli yako. Mbuli yako iyo kweli. 18 Kamba gweye vuunhumile nie muulumwengu, na nie niwatuma hewo muulumwengu. 19 Noing'aliza sama yao, giladi na hewo vivija wang'alizwe kwelikweli.

20 “Siwatambikila wano weiyeka, ila vivija awo wondawanitogole kubitila usenga kulawa mwa wano. 21 Nowatambikila giladi wose wawe kinhu kimwe. Tata! Kamba gweye vuuli mgati yangu nie na nie vinili mgati yako gweye, na hewo vivija wawe mgati yetu tweye, giladi ulumwengu utogole kamba gweye iyo unhumile. 22 Niwagwelela yenzi kamba iija yuungwelele nie, giladi wawe kinhu kimwe kamba vija gweye na nie vituli kinhu kimwe. 23 Nie na mgati yao na gweye kwa mgati yangu, giladi wawe kinhu kimwe kabisa, na ulumwengu uvitange kamba gweye iyo unhumile, na kuwanogela kamba vuuninogele nie.

24 “Tata! Nolonda wano yuungwelele wakale hamoja na nie haja hondanikale, giladi wayone yenzi yangu yuungwelele, kwavija gweye kuninogela nie songela ulumwengu haunalumbigwa. 25 Tata Ulibule Uzenzeleganye! Ulumwengu haukutanga, ila nie nikutanga, na wano wakutanga kamba gweye iyo unhumile. 26 Nie iyo niditendile waditange twaga jako, na nogendelela kutenda avo, giladi vija vuuninogele nie uwanogele na hewo, avo na nie vivija niwe mgati yao.”

18

Yesu Kohonzigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli zino, kasegela heyo na wanahina zake na kuloka bonde dikemigwa Kiduloni. Haja hakala na hanhu ha kuhumulila, avo Yesu na wanahina zake wengila haja. 2 Yuda, ija yomuhonza Yesu, kahatanga hanhu haja kwavija mianza bwando Yesu kakala yoiting'hanila na wanahina zake haja. 3 Avo Yuda kachola hanhu haja ha kuhumulila hamoja na asikali wa Kiloma na wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu, watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo. Wakala na mizele kuno wagogile taa na miwenge. 4 Yesu kuno yovitanga vinhu vose vikalile vilonda kumulawililа heyo, kakwenhuka

haulongozi kawauza, “Yalihi imumzahila?”
5 Wamwidika, “Yesu wa Nazaleti.”
Kalonga, “Nie iyo.”
Yuda, ija yomuhonza Yesu, kakala bahaja yemile nao. 6 Yesu viyawalongele, “Nie iyo,” wabwela kuchugu, wagwa hasi. 7 Abaho, Yesu kawauza kabili, “Yalihi imumzahila?”
Wamulongela, “Yesu wa Nazaleti.”
8 Yesu kawalongela, “Nisha kuwalongela, ‘Nie iyo.’ Kamba mweye monizahila nie, walekeni wano wayagwe wachole na zao.” 9 Kalonga vino giladi gaja gayalongile gavikile, “Tata, waja ungwelele haduhu hata imwe inimwagize.”*
10 Simoni Petulo, yakalile na zele, kadisomola na kumkanha gwiti da ukulume Maliko, nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. 11 Yesu kamulongela Petulo, “Bweza zele jako haja hadikalile! Kokwagiza nie sing'wela kikasi cha mgayo chayangwelele Tataangu?”

Yesu Haulongozi wa Anasi

12 Abaho, asikali wa Waloma na mkulu wao na wemilizi wa Ng'anda ya Mulungu wamgoga Yesu wamfunga, 13 tanhu wamgala ha Anasi, yakalile tata mkwe yake Kayafa, yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja. 14 Kayafa iyo yakalile yawalongele wakulu wa Wayahudi kamba vinoga munhu imwe yadanganhike sama ya wanhu wose.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-70; Mlk. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

15 Simoni Petulo na mwanahina iyagwe wamkweleleza Yesu. Kwavija ija imwanahina iyagwe kakala yatangigwe goya na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, avo kengila na Yesu mulubuga lwa mgati ya idikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, 16 na Petulo kasigala hanze behi na ulwivi lwa idikonhi. Abaho, ija imwanahina iyagwe, yakalile yatangigwe goya na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kabweleganya hanze kulonga na mndele yakalile mwimilizi wa ulwivi, na kumwingiza Petulo mgati ya idikonhi. 17 Ija imndele yokwimiliza ulwivi kamulongela Petulo, “Na gweye vivija kwa mwanahina wa munhu ija?”
Petulo kamwidika, “Nie sili mwanahina wake.”
18 Kwavija kukala na beho waja iwanyakadala na iwemilizi wabwinha moto wa misizi, wakala wokota. Petulo na heyo vivija kakala yemile na hewo, yokota.

Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Komuuzagiza Yesu
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

19 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza Yesu mbuli ya wanahina zake na mafundo gake. 20 Yesu kamwidika, “Mazua gose nikala nilonga na wanhu wose hakimwagaia, mafundo gangu gose nifundiza mzing'anda za nhambiko na Kung'anda ya Mulungu amuja Wayahudi wose mowaiting'hana. Silongile kinhu chochose mkuifisa. 21 Avo habali uniuzagiza nie? Wauze awo wakalile wonhegeleza, wagatanga ganilongile.”
22 Yesu viyalongile gano, mwimilizi imwe yakalile haja kamtoa kofi na kumulongela, “Kodahaze kumulongela kamba avo Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko!”
23 Yesu kamwidika, yolonga, “Kamba nilonga kinhu chochose kihile, kilonge kinhu hicho. Ila kamba silongile kinhu kihile mmbuli zinilongile, habali unhoa?”
24 Abaho, Anasi kamgala ha Kayafa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuno Yesu yang'hali yadazigwe nzabi.

Petulo Kom'bela Yesu Kabili
(Mat. 26:71-75; Mlk. 14:69-72; Luk. 22:58-62)

25 Kipigiti Petulo yang'hali yemile haja yokota moto, wanhu wayagwe wamulongela, “Gweye huli imwe wa wanahina zake munhu ija?”
Petulo kabela, kalonga, “Nie sio.”
26 Nyakadala imwe wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, ndugu yake munhu ija yakanhigwe gwiti jake na

* **18:9** Mbuli zino zolawa muisula ya 6:39 na muisula ya 17:12.

Petulo, kamuuza, “Nie sikonile gweye na heyo haja hanhu ha kuhumulila?”

27 Kabili Petulo kabela, yolonga, “Sio nie.” Na bahaja nzogolo keka.

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

28 Imitondo ng'hani Yesu kasoligwa kulawa kung'anda ya Kayafa wamgala kuding'anda da kindewa da Pilato, mndewa wa Yudea kulawa Loma. Wakulu wa Wayahudi hawengile mding'anda da kindewa, kwavija wadumba kuinyolodosa, kamba viili nzoela yao, giladi waije Pasaka. 29 Avo Pilato, mkulu wa isi ya Loma, kalawa hanze, kawauza, “Choni chumumtagusila munhu ino?”

30 Wamwidika, “Kamba yahakalile bule mbuli ihile, sambitumgale kumwako.”

31 Pilato kawalongela, “Msoleni mwemwe wenyego, mkamtaguse kamba malagizo genu vigalonga.”

Wamulongela, “Tweye hatulongeligwe kumtagusa munhu yoyose kudanganhika.” 32 Gano galawilila giladi kuzitenda mbuli za Yesu zilawilile, haja hayailongile ifa yondayafe.

33 Pilato kabweleganya mding'anda da kindewa na kumkema Yesu, kamuuza, “Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?”

34 Yesu kamwidika, “Mbuli ino yuuniuza yolawa kumwako, ama wanhu wayagwe wakulongela mbuli zangu nie?”

35 Pilato kamwidika, “Kokwagiza nie na Muyahudi? Wanhu zako mwenyego na wakulu wa wakulu wa nhambiko wakugalile kumwangu. Kutenda choni?”

36 Yesu kalonga, “Undewa wangu si wa ulumwengu uno. Kamba undewa wangu uhawile wa ulumwengu uno, wemilizi zangu wahagombile kunigombeleza sambinigogigwe na wakulu wa Wayahudi. Ila undewa wangu sio wa hano!”

37 Avo Pilato kamuuza, “Avo, gweye kwa mndewa?”

Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga kamba nie iyo mndewa. Nivumbuka sama ya mbuli ino, na sama ya mbuli ino niza muulumwengu kuilonga ikweli. Munhu yoyose yali muikweli konhegeleza.”

38 Pilato kamuuza, “Ikweli iyo ilihi?”

Yesu Kotaguswa Kudanganhika
(Mat. 27:15-31; Mlk. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Abaho, Pilato kabweleganya hanze ha Wayahudi, na kuwalongela, “Nie sonile mbuli yoyose ya kumtagusila. 39 Ila kwavija muna nzoela ya nie kuwafungulila mfungigwa imwe kipigiti cha Pasaka, avo molonda niwafungulile Mndewa wa Wayahudi?”

40 Wamwidika mkuguta nyangi, “Sambiutufungulile heyo! Tufungulile Balaba!” Balaba kakala m'bokonyi.

19

1 Abaho, Pilato kalagiza Yesu yagogigwe na kulanhigwa. 2 Asikali watenda mkungo wa mizomola na kumwikila mditwi jake. Abaho wam'vaza kanzu da zambalau, 3 na wamwizila mianza bwando womtendela mzihaka, wolonga, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!” na kumtoa makofi mkihanga.

4 Pilato kalawa hanze mwanza uyagwe, na kuwalongela waja iwanhu, “Loleni, nowalavileni hanze munhu ino m'vitange kamba sonile mbuli yoyose ya kumtagusila.” 5 Avo Yesu kalawa hanze yavalile kanzu da zambalau na mkungo wa mizomola mditwi. Pilato kawalongela, “Loleni, munhu mwenyego ino hano!”

6 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwamonile, waguta, wolonga, “Muwambe mumsalaba! Muwambe mumsalaba!”

Pilato kawalongela, “Nie sonile mbuli ya kumtagusila, avo msoleni mwemwe mkamuwambe mumsalaba.”

7 Wayahudi wamulongela, “Tweye tuna lagizo, na sama ya lagizo hijo kolondigwa yadanganhike, kwavija kailonga heyo ka Mwana wa Mulungu.”

8 Pilato viyahulike gano, kagendelela kona bwembwe.* 9 Kabweleganya mgati

* **19:8** Pilato kadumba kwavija mngelegeza zake kagiza kamba Yesu ka mmwanza wa miungu igaluke kuwa wanhu, avo yahatendigwa gehile kogaluka na kumkoma heyo.

ya iding'anda da kindewa na kumuuza Yesu, “Kwahi kuulawa gweye?”

Ila Yesu hamwidike. 10 Pilato kamulongela, “Hunilongela? Huvitanga kamba nie nna udaho wa kukufungula na vivija nna udaho wa kukuwamba mumsalaba?”

11 Yesu kamwidika, “Gweye sambiuwe na udaho kumwangu nie kamba sambiugweleligwe na Mulungu. Avo munhu yangelile nie mmakono gako kana vilozo vikulu ng'hani.”

12 Songela kipigiti kija, Pilato kageza kumfungula Yesu, ila Wayahudi wagendelela kutoa nyangi, wolonga, “Kamba uhamfungula munhu ino, gweye huli mbwiga wa Kaisali.† Munhu yoyose yokiikema mndewa kom'beza Kaisali!”

13 Pilato viyahulike mbuli zino, kamulava Yesu kunze, abaho, heyo kakala mkigoda cha nhaguso, hanhu hokemigwa, “Bugano da Mabwe,” ama Mkieblania wohakema, “Gabbata.” 14 Dikala zua da msasalo wa wiki ya Pasaka, kamba saa sita imisi. Pilato kawalongela Wayahudi, “Mndewa wenu ino hano!”

15 Wenula lwangi, womulongela, “Mkome! Mkome! Muwambe mumsalaba!”

Pilato kawauza, “Molonda nie nimuwambe mumsalaba mndewa wenu?”

Wakulu wa wakulu wa nhambiko wamwidika, “Tweye twabule mndewa iyagwe ila Kaisali.”

16 Abaho, Pilato kamgela Yesu mmakono gao wakamuwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43)

Avo wamsola Yesu, 17 kuno yapapile msalaba wake heyo mwenyego, kachola “Hanhu ha Fulu da Pala” aho hakemigwe Mkieblania, “Goligota.” 18 Haja baho wamuwambile, na vivija wawawamba wanhu wayagwe wabili, imwe mkono wake wa ukumoso na imwe mkono wake wa ukulume, na Yesu hagatigati yao. 19 Pilato kalagiza chandikwe kibao kikigwe uchana ya umsalaba, kilonga, “YESU WA NAZALETI, MNDEWA WA WAYAHUDI.” 20 Wayahudi bwando wakisoma, kwavija hanhu hayawambigwe Yesu hakala si kutali kulawa hakiwambo. Kija ikibao kikala chandikigwe Mkieblania, Mkilatini, na Mkigiliki. 21 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wa Wayahudi wamulongela Pilato, “Sambiwandike ‘Mndewa wa Wayahudi,’ ila uhandike, ‘Munhu ino kalonga, nie iyo Mndewa wa Wayahudi.’ ”

22 Pilato kawedika, yolonga, “Kinyandike, nyandika.”

23 Asikali viweshile kumuwamba Yesu mumsalaba, wasola vivalo vake na kuvigola m'vifumvugulu vine, kila imwe na kifumvugulu chake. Vivija wasola ikanzu ilukigwe dimwe kwa dimwe bila lusilili lwa kushonigwa koneka. 24 Waja iwaasikali wakiilongela, “Sambituidege, na tuitoele kula tulole yalihi yondayaipate.” Galawilila gano giladi kuzitenda Zinyandiko Zing'alile zivikile, zilonga,

“Waigolela vivalo vangu wenyego kwa wenyego
na kuitoela kula kanzu yangu.”

Vino vivo iwaasikali viwatendile.

25 Behi na umsalaba wa Yesu wakala wemile mamaake Yesu, na lumbu ja mamaake Yesu, na Maliamu mtwanzi wa Kiliopa, na Maliamu wa kiwambo cha Magidala. 26 Yesu viyamonile mamaake na ija imwanahina yamnogele yemile hamgwazo wake, kamulongela mamaake, “Mama, ino iyo mwanago.”

27 Abaho, kamulongela ija imwanahina, “Ino iyo mamaako.” Songela kipigiti kija, ija imwanahina kamsola kachola kukala nayo ukae yake.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

28 Yesu kavitanga kamba kipigiti kino kila kinhu kimala, na giladi yazitende Zinyandiko Zing'alile zilawilile kweli, kalonga, “Nokona ng'hilu.”‡

† **19:12** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma. ‡ **19:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:21.

29 Na haja kukala na kikonha kimemile
divai ya ugwadu, avo wazabika siponji
mkikonha cha idivai, waika isiponji mu-
lumango lwa hisopo, wawinula mbaka
hamulomo wake. 30 Yesu kaing'wa idivai
na kulonga, “Imala!”
Abaho, kaidulika na kudanganhika.

Yesu Kotoboligwa Ulubavu

31 Avija vidikalile zua da msasalo wa
Pasaka, na zua da ikabili dikala Zua
kulu da Mhumulo, wakulu wa Wayahudi
hawalondile waja iwanhu walekigwe
mmisalaba kipigiti cha Zua da Mhumulo.
Avo wampula Pilato yalagize gabenigwe
magulu ga wanhu wawambigwe mumsal-
aba. Abaho wawahumuluse hasi. 32 Avo
asikali weza na kubena magulu ga munhu
wa ichanduso, yakalile yawambigwe
mumsalaba hamoja na Yesu, abaho ija
wa ikabili. 33 Ila viwavikile ha Yesu,
wam'vika yeshile kudanganhika, avo
magulu gake hawagabenile. 34 Ila asikali
imwe kamuhoma Yesu mulubavu na
mgoha wake, na bahaja ulawa mulopa na
mazi. 35 Munhu yonile gano galawilile
kagalonga, giladi na mweye vivija mto-
gole. Na gaja gayalongile kalonga kweli,
na heyo kavimanya kamba kalonga kweli.
36 Mbuli zino zilawilila giladi Zinyandiko
Zing'alile zivikile, “Haduhu hata luzege
lwake lumwe londalubenigwe.”§ 37 Na
kuna Nyandiko ziyagwe Zing'alile zilonga,
“Womulola ayo iwamtobole.”*

Mazisi ga Yesu
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

38 Abaho, Usufu, yakalile yolawa
kukiwambo cha Alimataya, kampula
Pilato yalusole lukuli lwa Yesu. Usufu
kakala mwanahina wa Yesu, ila kakala
yoifisa, kwavija kakala yowadumba
wakulu wa Wayahudi. Pilato kamu-
longela yakalusole, avo Usufu kachola
kulusegeza. 39 Nikodemo, ayo haichan-
duso yakalile yacholile ikilo kumulola
Yesu, kachola na Usufu na kibweta
cha vinung'hanung'ha va manemane na
ubane vikalile na nzamo ya kilo malongo
madatu. 40 Wanhu wano wabili walusola
lukuli lwa Yesu, na kulugela msanda na
ivinung'hanung'ha, kamba viwatendaga
Wayahudi mkusasala lukuli na mazisi.
41 Haja Yesu hayakomigwe kukala na
hanhu ha kuhumulila, hanhu haja
hakala na panga da sambi hadinazikigwa
munhu yoyose. 42 Kwavija dikala zua
da Wayahudi da msasalo wa Zua da
Mhumulo, na kwavija dija idipanga
dikala behi, walwika lukuli lwa Yesu haja.

20

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Mlk. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

1 Ndamuka ya zua da mwanduso wa
wiki,* usiku haunakucha goya, Maliamu
wa kiwambo cha Magidala kachola kudi-
panga, kavika idibwe dikalile hamulomo
wa idipanga disegezigwa. 2 Kakimbila
kachola ha Simoni Petulo na ha ija
imwanahina iyagwe ayo Yesu yamno-
gele na kuwalongela, “Wamsegeza Mn-
dewa haja hadipanga, na hatukutangile
kuwamwikile!”
3 Abaho, Petulo na ija imwanahina
iyagwe wachola kudipanga. 4 Wose
wabili wakimbila, ila ija imwanahina
iyagwe kakimbila ng'hani kum'banza
Petulo na kumulongola kuvika kudi-
panga. 5 Kainamila na kusungulila
mgati, kayona isanda, ila hengile mgati.
6 Simoni Petulo yakalile kuchugu chake,
kavika na kengila dimwe kwa dimwe
mdipanga. Kavona ivitambala va isanda
viwasile haja, 7 vivija na ikitambala
kikalile kizingilizwe mdipala da Yesu.
Hakikalile hamoja na isanda ila kikun-
zigwa na kiinega kutali na isanda.
8 Abaho, ija imwanahina iyagwe yavikile
haichanduso kudipanga na heyo kengila
mgati, kalola na kutogola. 9 Wakala
hawanazimanya Zinyandiko Zing'alile zi-
longa kamba kolondigwa yazuke ku-
lawa mkudanganhika. 10 Abaho, waja
iwanahina wabweleganya mkae zao.

§ **19:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 12:46, MHETA 9:12, ZABULI 34:20. * **19:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10. * **20:1** Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Mlk. 16:9-11)

11 Maliamu kema hanze ya idipanga yolila. Kuno yang'hali yolila, kainamila kalola mgati mwa idipanga, 12 na kawona wasenga wabili wa Mulungu wa kuulanga wavalile miguo mizelu, wakala haja halukalile lukuli lwa Yesu, imwe kuna iditwi na imwe kuna gamagulu. 13 Wamuuza, “Gweye mtwanzi, habali ulila?”

Kedika, yolonga, “Wamsegeza Mndewa wangu, na sikutangile kuwamwikile!”

14 Abaho, kahinduka, kamona Yesu yemile bahaja, ila havimanyile kamba kakala Yesu. 15 Yesu kamuuza, “Gweye mtwanzi, habali ulila? Yalihi yuumzahila?”

Kuno yokwagiza kakala msang'hanika wa haja ihanhu ha kuhumulila, avo kamulongela, “Mndewa, kamba gweye iyo umsegeze, nongela kwahi kuumwikile nichole nikamsole.”

16 Yesu kamulongela, “Maliamu!”

Kamuhindukila na kulonga Mkieblania, “Labboni!” Nhegulo yake, “Mkulufunzi.”

17 Yesu kamulongela, “Sambiuninanahile kwavija sinachola uchana ha Tata. Ila genda ha wanahina zangu uwalongele kamba nie nobweleganya ha Tataangu na Tata wenu, Mulungu wangu na Mulungu wenu.”

18 Avo Maliamu wa kiwambo cha Magidala kachola kuwalongela wanahina kamba kamona Mndewa, na kuwalongela gaja gose gayamulongele.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

19 Ikala ichungulo ya zua da mwanduso wa wiki,† na wanahina wakala waiting'hane hamoja na kuno nyivi za ing'anda zikala zihindigwe, kwavija wakala wowadumba wakulu wa Wayahudi. Abaho, Yesu keza na kwima hamoja na hewo, kalonga, “Tindiwalo diwe hamoja namwe.” 20 Viyeshile kulonga gano, kawalagusila makono gake na lubavu lwake. Waja iwanahina wakala wamemile ndeng'helelo viwamonile Mndewa. 21 Yesu kawalongela kabili, “Tindiwalo diwe hamoja namwe. Kamba vija Tata viyanhumile nie, avo na nie nowatuma.” 22 Abaho, kawahuzila na mhumuzi yake, kawalongela, “Bokeleni Loho wa Mulungu. 23 Kamba muhavigela kumgongo vilozo va wanhu, vogeligwa kumgongo. Na kamba hamuvigelile kumgongo, havigeligwa kumgongo.”

Yesu na Tomaso

24 Imwe wa waja wanahina longo dimwe na wabili yokemigwa Tomaso, twaga diyagwe Ubasa, kakala haduhu viyezile Yesu. 25 Avo waja iwanahina wayagwe wamulongela, “Tumona Mndewa!”

Tomaso kawalongela, “Kamba sonile ng'hovu za misumali mmakono gake na kwika kidole changu mzing'hovu zake na mkono wangu mulubavu lwake, sitogola kamba kazuka!”

26 Vigabitile mazua saba wanahina zake waiting'hana kabili mng'anda, na Tomaso kakala baho. Nyivi zikala zihindigwe, ila Yesu keza na kwima na hewo, kalonga, “Tindiwalo diwe hamoja namwe.” 27 Abaho, kamulongela Tomaso, “Ika kidole chako na ugalole makono gangu, abaho, golosa mkono wako uwike mulubavu lwangu. Sambiudungwedungwe mmoyo, ila utogole.”

28 Tomaso kamulongela, “Mndewa wangu na Mulungu wangu.”

29 Yesu kamulongela, “Gweye kutogola kamba nizuka kwavija kunyona. Wamota ng'hani awo wondawatogole bila kunyona.”

Kilamso cha Kwandika Kitabu Kino

30 Mizonza yaatendile Yesu hameso ga wanahina zake ilekile kwandikigwa mkitabu kino ikala bwando. 31 Ila gano gandikigwa giladi mtogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu, na mkutogola gano muupate ugima mtwaga jake.

21

Yesu Kowalawilila Wanahina Saba

† **20:19** Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

1 Abaho, Yesu kawalawilila wanahina
zake mwanza uyagwe Kudilamba da
Tibelia. Vino vivo viyawalawilile.
2 Simoni Petulo, na Tomaso yakemigwe
Ubasa, na Natanieli ayo yakalile yolawa
Kana ako Galilaya, na wana wa Zebedayo,
na wanahina wayagwe wabili wa Yesu
wakala hamoja. 3 Simoni Petulo kawalon-
gela wayage, “Nie nochola kuloa somba.”
Wamulongela, “Na tweye tokwiza.”
Avo walawa wachola kwingila mngalawa,
ila ikilo ija hawapatile kinhu. 4 Imitondo
ng'hani, Yesu kema mulugigo lwa iga-
mazi, ila wanahina zake hawamtangile
kamba kakala heyo. 5 Kawauza, “wamb-
wiga zangu, muna somba?”
Walonga, “Twabule.”
6 Kawalongela, “Tandeni nhando yenu
ng'ambu ya ukulume ya ingalawa, na
mokonza.” Avo waitanda inhando
na hawadahile kuikwega waibweze
mngalawa, kwavija wawonza somba
bwando.
7 Ija imwanahina Yesu iyamnogele
kamulongela Petulo, “Kumbe Mndewa!”
Petulo viyahulike kumbe Mndewa,
kaizinga mkigudi kivalo chake cha
kuigubika, na kuzumha mmazi, kwavija
kakala yavulile vivalo vake. 8 Wanahina
wayagwe weza kuingalawa na kuikwek-
wesa inhando imemile somba, kwavija
hawakalile kutali kulawa muisi inyalile,
ikala kamba meta mia. 9 Viwavikile
muisi inyalile, wona moto wa misizi,
uchana yake kukala somba na mkate.
10 Abaho, Yesu kawalongela, “Ngalileni
somba kidogo wumonzile sambisambi.”
11 Simoni Petulo kachola mngalawa na
kuibululila kunyalile inhando imemile
somba wakulu mia imwe na malongo
matano na wadatu. Wakala somba
bwando hata avo inhando haidegeke.
12 Yesu kawalongela, “Izoni mje.” Haduhu
hata mwanahina imwe yagezile ku-
muuza, “Gweye iyo yalihi?” kwavija
wavitanga kamba kakala Mndewa. 13 Avo
Yesu kachola kasola umkate na kuwag-
welela, abaho, katenda vivija na isomba.
14 Uno ukala mwanza wa ikadatu
Yesu kuwalawilila wanahina zake songela
hayazukile.

Yesu na Petulo

15 Viweshile kuja, Yesu kamulongela Si-
moni Petulo, “Simoni, mwana wa Yohana,
koninogela nie kubanza wano wayagwe
viwoninogela?”
Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye ku-
vitanga kamba nokunogela.”
Yesu kamulongela, “Wagwelele mandia
ng'hondolo zangu.” 16 Yesu kamulongela
mwanza wa ikabili, “Simoni, mwana wa
Yohana, koninogela nie?”
Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye ku-
vitanga kamba nie nokunogela.”
Yesu kamulongela, “Imiliza ng'hondolo
zangu.” 17 Yesu kalonga mwanza wa
ikadatu, “Simoni, mwana wa Yohana,
koninogela?”
Petulo kona giogio avija Yesu viya-
muuzile mwanza wa ikadatu, “Koninо-
gela?” Avo kamulongela Yesu, “Mndewa,
gweye kugamanya gose. Na kuvimanya
kamba nokunogela!”
Yesu kamulongela, “Wagwelele man-
dia ng'hondolo zangu. 18 Nokulongela
ikweli, vuukalile mmhale, kukala uki-
ifunga mkwiji na kuchola kokose kuu-
londile kuchola. Ila uhalala, kogogolosa
makono gako na munhu iyagwe koku-
funga na kukusola yakugale hanhu huku-
londile kuchola.” 19 Mkulonga gano, Yesu
kalagusa ifa ilihi Petulo yondayafe na
yondaimgalile yenzi Mulungu. Abaho,
kamulongela, “Nikweleleze.”

Yesu na Wanahina Zake

20 Petulo kahinduka kuchugu kamona
ija imwanahina Yesu iyamnogele kowak-
weleleza. Ino iyo munhu ija yakalile behi
na Yesu viwakalile woja mkate wa ugima
na iyo yalongile, “Mndewa, yalihi yon-
dayakuhonze?” 21 Petulo viyamuwene,
kamuuza Yesu, “Mndewa, vilihi na ino?”
22 Yesu kamwidika, “Kamba nihalonda
yakale mbaka niheza, ikudwanzaze?
Nikweleleze!”
23 Avo mbuli zenela mwa wanahina
wa Yesu kamba mwanahina ino hadan-
ganhika. Ila Yesu halongile vija kamba
hadanganhika, ila kalonga, “Kamba ni-
halonda yakale mbaka niheza, ikudwan-
zaze?”

24 Heyo iyo ija imwanahina yazilongile
mbuli zino, na vivija iyo yazandike, na tu-
vimanya kamba gaja gayalongile kalonga
kweli.

Kimambukizilo

25 Na kuna mbuli bwando ziyagwe za-
yatendile Yesu. Kamba zose zihandikwe,
nokwagiza kamba ulumwengu wose sam-
biudahe kuvipapa ivitabu vandikigwe.

SANG'HANO ZA WATUMIGWA WA KILISTO

ULONGOZI

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho kitabu kisimulila vija wanhu wamtogole Kilisto viwasongile na vija viwenele kulawa Yelusalemu mbaka Yudea, Samalia, na isi za kutali, kamba vija Yesu viyawalongele wanahina zake kipigiti hanasoligwa uchana kuulanga (1:8). Kitabu kino chandikigwa na Luka, ayo vivija yandike kitabu cha Usenga Unogile wa Luka. Heyo kakala mganga wa usipitali na kakala m'bala mkwandika mbuli vinogile. Vitabu vose vibili viyandike kamwandikila "Teofilo" ayo yakalile Mgiliki, kija cha Usenga Unogile wa Luka na kija cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto. Ila siku vitabu vino vivija vikala sama ya wanhu wamtogole Kilisto, wose, Wagiliki na Wayahudi (1:1).

Siku kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chandikigwa hagatigati ya milao ya 60-64 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, kwavija kitabu kino kimambukizwa kipigiti Paulo hanalawa mkifungo. Luka vivija kakala yokiilongoza na mtumigwa wa Kilisto Paulo na siku kandika kitabu kino mdiwambo da Antiokia. Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho mgendelelo wa kitabu cha Usenga Unogile wa Luka, na kisongela haja Yesu viyasoligwe uchana kuulanga. Kilamso cha Luka kwandika kitabu kino kikala kilingile na kija kili mkitabu chake cha Usenga Unogile. Kamulonda Teofilo na wanhu wose wamtogole Kilisto kutogola gaja gawafundizigwe, avo kandika vinogile mbuli ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile mgima na vija Ukilisto viwenele.

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chotulagusila avija wanhu wamtogole Kilisto wa umwaka viwakalile na vija viwakalile womtamanila Yesu. Vija watumigwa wa Kilisto viwakalile wokala wotulagusila tweye vija vitulondigwa kumtamanila Loho wa Mulungu muisang'hano ya kweneza Usenga Unogile mwa wanhu wayagwe.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Loho wa Mulungu kowahumulukila wanahina, na wanhu wamtogole Kilisto wosonga kongezeka (*1:1—8:1*).
2. Wanhu wamtogole Kilisto wogazigwa na kusonga kwenela kutali ya idiwambo da Yelusalemu (*8:2—12:23*).
3. Paulo kochola mwanza wake wa ichanduso kweneza Usenga Unogile (*12:24—14:28*).
4. Kitala kikulu choiting'hana Yelusalemu kulamula cha kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto (*15:1-35*).
5. Paulo kochola mwanza wake wa ikabili kweneza Usenga Unogile (*15:36—18:22*).
6. Paulo kochola mwanza wake wa ikadatu kweneza Usenga Unogile (*18:23—20:38*).
7. Paulo kogogigwa ako kudiwambo da Yelusalemu (*21—26*).
8. Hakimambukizo, kogaligwa kudiwambo da Loma (*27—28*).

1 Mkulu Teofilo, muna ikitabu changu
cha ichanduso, nyandika mbuli zose
ziyatendile Yesu na kufundiza songela
2 mwanduso wa sang'hano yake mbaka
zua dija diyasoligwe kuchola kuulanga,
viyeshile kulava malagizo kubitila Loho
wa Mulungu ha iwatumigwa iyawasag-
ule. 3 Mkipigiti cha mazua malongo mane
songela viyadanganhike, Yesu kawalaw-
ilila watumigwa zake mianza bwando
giladi yawatende watogole kamba kakala
mgima. Wamona, na heyo kawalongela
mbuli za Undewa wa Mulungu. 4 Na
viyaiting'hane nao, kawalagiza yolonga
vino, "Sambimsegele Yelusalemu, ila
beteni ija inhunza iniwalongele, nhunza
iyekile kilagano Tataangu. 5 Yohana
kabatiza na mazi, ila mazua madodo
hamwande, mweye mobatizigwa na Loho
wa Mulungu."

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Luk. 24:50-53)

6 Watumigwa wa Kilisto viwaiting'hane
hamoja, wamuuza Yesu, “Mndewa, kino
kicho kipigiti chondauwabwezele un-
dewa Waislaeli?”
7 Ila Yesu kawalongela, “Kipigiti na
msimu wa mbuli hizo va mmakono ga
Tataangu. Mweye, sio sang'hano yenu
kukitanga kipigiti na msimu wa mbuli
hizo vondazilawilile. 8 Ila Loho wa Mu-
lungu vondayawezile, mobokela mhiko,
na mowapetela wanhu mbuli zangu
zimziwene mkiwambo cha Yelusalemu,
muisi yose ya Yudea na Samalia, na
hata hakimambukizo cha ulumwengu.”
9 Viyamambukize kulonga avo, kasoligwa
uchana kuulanga, na wose wamulola
mbaka mawingu vigamfisile.
10 Viwakalile wang'hali wolola kuu-
langa kipigiti Yesu viyakalile yochola,
wedukila wanhu wabili wavalile vivalo
vizelu wema behi na hewo. 11 Walonga,
“Mweye wanhu wa Galilaya, habali
mwimile hano na kulola kuulanga? Yesu
ino yasoligwe kulawa hamwenu ku-
chola kuulanga, kobweleganya mwanza
uyagwe kamba vivija vimmuwene
yochola kuulanga.”

Matia Kosaguligwa Kusola Hanhu ha Yuda
(Mat. 27:3-10)

12 Abaho, watumigwa wa Kilisto wab-
wela Yelusalemu kulawa Hakigongo cha
Mizaituni, kukalile na utali wa kilo-
meta imwe kulawa mkiwambo hicho.
13 Viwavikile mkiwambo, wengila mdigati
da uchana, kuwakalile wokala Petulo,
Yohana, Yakobo, Endelea, Filipo, Tomaso,
Batolomayo, Matayo, Yakobo mwana
wa Alufayo, Simoni yakalile yokemigwa
Mgombeleza isi ya Islaeli, na Yuda
mwana wa Yakobo. 14 Wano wose wakala
wogendelela kuiting'hana hamoja kutam-
bika, hamoja na watwanzi wayagwe, na
Maliamu mamaake Yesu, na ndugu zake
Yesu.
15 Mazua madodo hamwande, Petulo
kema ha wanhu wamtogole Kilisto
wakalile waiting'hane, dale jose dikala
wanhu mia na malongo mabili,
16 kalonga, “Ndugu zangu, Nyandiko
Zing'alile zilongigwe umwaka na Loho
wa Mulungu kubitila mulomo wa Daudi
zimulonga Yuda, yawalongoze awo
wamgogile Yesu, zolondigwa zivikile.
17 Yuda kakala mmwanza wetu, kwavija
kasaguligwa yasang'hanike msang'hano
ino.”
18 Kagula mgunda kulawa mzihela ziya-
patile mzisang'hano zake zihile, kagwa
hasi, katulika, na utumbo wake ukutuka
hanze. 19 Wanhu wose wa Yelusalemu
waihulika mbuli hiyo, avo muulonzi wa
kumwao waukema mgunda uwo Akeli-
dama, nhegulo yake “Mgunda wa Mu-
lopa.”
20 Petulo kagendelela kulonga, “Kwav-
ija yandikigwa muna ikitabu cha Zabuli,
‘Ng'anda yake ikale bila kinhu,
na mgati yake sambiyakale munhu
yoyose.’*
Vivija yandikigwa,
‘Munhu iyagwe yasole hanhu ha
sang'hano yake.’†
21 “Avo kolondigwa yasaguligwe
munhu imwe kulawa mmwanza wa
wanhu wakalile hamoja na tweye mkipig-
iti chose vitukalile na Mndewa Yesu,
22 songela Yesu viyabatizigwe na Yohana,
mbaka zua dija Yesu viyasoligwe kulawa
kumwetu kuchola uchana kuulanga. Na
munhu imwe mdidale jao kowa msindila
wa mzuso wake hamoja na tweye.”
23 Avo wasagula matwaga ga wanhu
wabili, Usufu, yakemigwe Balisaba
yakalile na twaga diyagwe dikemigwa
Yusto, na Matia. 24 Abaho, watambika,
walonga, “Mndewa, gweye koitanga
mioyo ya wanhu wose, avo tulagusile
yalihi muna iwanhu wano wabili yuum-
sagule 25 giladi yasole sang'hano ino ya
kitumigwa ayo iyailekile Yuda na kunhu
kuyailumbile nako.” 26 Na viwasagule,
kula imulagalila Matia, avo na heyo
kongezigwa muna ididale da watumigwa
wa Kilisto longo dimwe na imwe.

2

Kwiza kwa Loho wa Mulungu

* **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:25. † **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 109:8.

1 Vidivikile zua da Pentekoste, wanhu
wose wamtogole Kilisto wakala wait-
ing'hane hanhu hamwe. 2 Baho kiza
kidinhilo kulawa kuulanga kilingile na
m'bumo wa kukuzumbi, na kumemeza
ng'anda yose iwakalile wakalile. 3 Abaho,
wona vinhu vilingile kamba ndimi za
moto ziigolile na kukala hachana ya
kila munhu yakalile haja. 4 Wose
wamemezwa Loho wa Mulungu,* wa-
songa kulonga lonzi za wanhu wayagwe
kamba Loho viyawadahize kulonga.
5 Na ako Yelusalemu kukala na
Wayahudi wakalile womtogola Mu-
lungu, wakalile wolawa muisi zose
za ulumwengu. 6 Viwahulike mbuli
zino, dale kulu da wanhu diiting'hana.
Wose wakanganya, kwavija kila munhu
kawahulika wolonga muulonzi wake
mwenyego. 7 Wakanganya ng'hani na
kulonga, "Wanhu wose wano wolonga si
wanhu wa Galilaya? 8 Avo, vilihi tweye
kila munhu mmwanza wetu kowahulika
wolonga muulonzi wake mwenyego?
9 Wayagwe wenekae wa Palitia, Media,
na Elamu, na wayagwe wenekae wa
Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, na
wayagwe wolawa Ponto na Asia, 10 Fligia
na Pamfilia, Misili na ng'ambu za Libia
behi na Kilene, na wahenza wayagwe
kulawa mdiwambo da Loma, 11 na
Wayahudi wose na waja waitogole dini
ya Kiyahudi, na wayagwe wanhu kulawa
Kilete na Alabu. Na tweye towahulika
vowolonga sang'hano ng'hulu ziyatendile
Mulungu muulonzi wetu wenyego!"
12 Wose wakanganya na kwazanywa,
wakiiuza, "Mbuli ino nhegulo yake
choni?"
13 Ila wanhu wayagwe wawaponeza
wolonga, "Wanhu wano wakoligwa!"

Usenga wa Petulo mwa Wanhu

14 Baho Petulo kema hamoja na
watumigwa wa Kilisto longo dimwe
na imwe, kenula dizwi kalonga,
"Wayahudi wayangu na wanhu wose
mkala Yelusalemu, tegelezeni goya, giladi
muitange mbuli ino. 15 Wanhu wano
hawakoligwe kamba vimgelegeza mweye,
kwavija sambi saa ndatu imitondo. 16 Ila,
mbuli ino iyo ilongigwe na muhokozi
Yoeli,
17 'Mulungu kalonga, muna gamazua ga
kimambukizo,
kila munhu nomwitila Loho wangu.
Wanenu wa kimbigalo na wa kitwanzi
wohokola,
wasongolo zenu wokona nzozi,
na wavyele zenu wolota.
18 Ona, vivija na watumigwa zangu wose,
wakimbigalo na wakitwanzi,
nowetila Loho wangu mmazua higo,
na hewo wohokola.
19 Notenda mizonza uchana kuulanga,
na vilaguso hasi muisi,
kowa na mulopa, moto, na yosi kulu.
20 Zua dogaluka kuwa ziza,
na mulenge wowa mdung'hu kamba
mulopa,
kipigiti hadinalawila zua dija kulu
dili na yenzi da kwiza kwa Mn-
dewa.
21 Abaho, munhu yoyose yondayatam-
bike mtwaga da Mndewa, kokom-
boligwa.'†
22 "Mweye wanhu wa Islaeli, tegelezeni
mbuli zino. Yesu wa Nazaleti iyo munhu
yakalile na udaho wa kiungu ugubu-
ligwe kumwenu na mizonza, mbuli za
mkanganyo, na vilaguso viyatendile Mu-
lungu kumwenu kubitila heyo, kamba
vumtanga. 23 Munhu ino kalavigwa
kamba viyalondile Mulungu na viy-
atangile songela mwaka, na mweye
mumkoma mkuwalekela wanhu wehile
wamuwambe mumsalaba. 24 Ila Mulungu
kamzusa, kamkombola kulawa muna
gamasungu ga kudanganhika, kwavija
havidahike ifa imgoge. 25 Kwavija Daudi
kalonga yomulonga heyo,
'Nimona Mndewa haulongozi wangu
mazua gose,
kwavija kokala ng'ambu ya mkono
wangu wa ukulume giladi sam-
binigudemezwe.
26 Avo, moyo wangu wodeng'helela,

* **2:4** Wamemezwa Loho wa Mulungu nhegulo yake wagweleligwa Loho wa Mulungu. † **2:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:28-32.

na lulimi lwangu lotoa lukenze lwa
ndeng'ha.
Na lukuli lwangu lose
lokala mditamanilo,
27 kwavija huileka loho yangu kuzimu,
na humuleka Munhu wako Yang'alile
yole mdipanga.
28 Kundagusila nzila za ugima,
konitenda nideng'he mkukala
hamoja na nie.'‡
29 "Ndugu zangu Waislaeli, ndekeni
niwalongele bila kudumba mbuli zim-
patile tata wetu Daudi. Heyo kadan-
ganhika na kuzikigwa, na panga jake da
bahano kumwetu mbaka lelo.§ 30 Ila
kwavija Daudi kakala muhokozi, kavi-
tanga kamba Mulungu kamduilila kamba
munhu imwe kulawa mulukolo lwake
Daudi komwika mkigoda chake cha un-
dewa. 31 Daudi kagatanga gaja gose Mu-
lungu gayalondile kutenda, avo kalonga
mbuli ya kuzuka kwa Kilisto,
'Halekigwe kuzimu,
na lukuli lwake halolile mdipanga.'
32 Yesu ino kazusigwa na Mulungu, na
tweye tose tukala wasindila wa mbuli ino.
33 Kenuligwa uchana na kwikigwa mkono
wa ukulume wa Mulungu, na kum'bokela
Loho wa Mulungu yalalikigwe na Tata, na
kutwitila gano gomgona na kugahulika.
34 Kwavija Daudi hakwelile kuulanga, ila
kalonga,
'Mndewa kamulongela Mndewa wangu,
"Kala kumkono wangu wa ukulume
35 mbaka vondaniweke wadumuka zako
wawe kamba kigoda cha kwikila
magulu gako." '*
36 "Wanhu wose wa Islaeli wolondigwa
kuvitanga kamba Yesu ino immuwambile
mumsalaba, Mulungu kamtenda kamba
Mndewa na Kilisto!"
37 Abaho, wanhu viwahulike vino, wa-
homigwa mmioyo yao, wamuuza Petulo
na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe,
"Ndugu zetu, tutende choni?"
38 Petulo kawalongela, "Kila munhu
mmwanza wenu yaleke vilozo vake na
kubatizigwa mditwaga da Yesu Kilisto
giladi msegezeligwe vilozo venu, na
kubokela nhunza ya Loho wa Mulungu.
39 Kwavija kilagano kino kiza sama yenu
mweye, na sama ya wanenu, na sama
ya wanhu wose wokala kutali, nhegulo
yake sama ya kila munhu yakemigwe na
Mndewa Mulungu wetu."
40 Petulo kawalongela mbuli ziyagwe
bwando na kuwagong'ondeza, yolonga,
"Ikomboleni kulawa muna inhaguso
yondaize ya wanhu wa mulelo uno wi-
hile!" 41 Wanhu wautogole usenga wake
wabatizigwa, na zua dija wongezeka
kamba wanhu alufu ndatu. 42 Kipigiti
chose wakala wobokela mafundo kulawa
ha watumigwa wa Kilisto, wakala
hamoja, waumogola mkate, na kutam-
bika.

Ugima wa Wanhu Wamtogole Kilisto

43 Mizonza na mbuli bwando za mkan-
ganyo zitendigwa kubitila watumigwa wa
Kilisto, na wanhu wose wona bwem-
bwe. 44 Wanhu wose wamtogole Kilisto
wagendelela kukala hamoja na kuigolela
vinhu vao. 45 Wakala woguza mali na
vinhu vao, abaho, wamgolela hela munhu
yoyose yakalile bule kinhu. 46 Mazua gose
wagendelela kuiting'hana hamoja muna
Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti cha ku-
mogola mkate, waiting'hana mzikae zao
na waja mandia mkudeng'ha na mioyo
ing'alile. 47 Wamuyenzi Mulungu, na
kunogelwa na wanhu wose. Mazua gose
Mndewa kongeza mheta ya ididale da
wanhu wakalile wokomboligwa.

3

Mbetembete Kohonyigwa

1 Zua dimwe, saa tisa ichungulo,
mkipigiti cha kutambika, Petulo na
Yohana wakala wochola Kuing'anda ya
Mulungu. 2 Na kukala na munhu imwe
yakalile mbetembete songela viyavum-
buke. Munhu iyo kakala yopapigwa na
wanhu mazua gose na kwikigwa hana ul-
wivi lwa Ing'anda ya Mulungu lukemigwe
"Lwivi Lunogile," giladi yapule hela ha
wanhu wakalile wokwingila Muing'anda

‡ **2:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:8-11. § **2:29** Mbaka lelo nhegulo yake mbaka kipigiti Luka viyandike lupwilili luno. * **2:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1.

ya Mulungu. 3 Viyawawene Petulo
na Yohana wokwingila muna Ing'anda
ya Mulungu, kawapula wamgwelele
kinhu chochose. 4 Petulo kamulola
ng'hani na Yohana katenda vivija, abaho,
Petulo kamulongela, “Tulole tweye!”
5 Avo kawalola, kuno yotamanila kupata
kinhu kulawa kumwao. 6 Ila Petulo
kamulongela, “Nie nabule feza ama
zahabu, ila nokugwaa kija nilinacho.
Mtwaga da Yesu Kilisto wa Nazaleti,
wime utembele!” 7 Abaho, kamgoga na
mkono wake wa ukulume, kamwinula.
Na bahaja magulu na ng'ongo zake zi-
gangamala. 8 Kazumhazumha na magulu
gake na kasonga kutembela. Abaho,
kengila muna Ing'anda ya Mulungu
hamoja na hewo, kuno yotembela na
kuzumhazumha na kumuyenzi Mulungu.
9 Wanhu wose viwamuwene yotembela
na kumuyenzi Mulungu, 10 wamtanga
kamba munhu ija iyo yakalile yopula
behi na Ulwivi Lunogile lwa Ing'anda
ya Mulungu, wakanganya ng'hani na
wazanywa na gaja gamulawilile.

Usenga wa Petulo Kuing'anda ya Mulungu

11 Munhu ija viyakalile yowananahila
Petulo na Yohana, wanhu wose wakim-
bila na kuilundiza hanhu hakemigwe
“Lubuga lwa Selemani,” na kukanganya
ng'hani. 12 Petulo viyagawene gano,
kawalongela, “Mweye Waislaeli, habali
mkanganya mbuli ino? Habali mtulola
ng'hani tweye kamba vija udaho wetu
wenyego ama sang'hano zetu zinogile
zizo zimtendile munhu ino yatembele?
13 Mulungu wa wahenga zetu Abla-
ham, Isaka, na Yakobo kamuyenzi mtu-
migwa wake Yesu. Ila mweye mumgela
mmakono ga wanhu wali na udaho, na
mmulema hameso ga Pilato, hata haja
Pilato viyalondile kumulekesa. 14 Mweye
mmulema Munhu Yang'alile na Yalibule
Uzenzeleganye, na mulonda mulekе-
seligwe munhu iyagwe yakalile yokoma
wanhu. 15 Mumkoma ija yakalile chan-
duso cha ugima, ila Mulungu kamzusa
kulawa mkudanganhika, na tweye twa
wasindila wa mbuli ino. 16 Munhu
ino yummona na kumtanga, katendigwa
kuwa mgima na nhamanila ili mtwaga da
Yesu. Nhamanila ili mditwaga da Yesu iyo
imuhonyile kamba vummona.

17 “Sambi, ndugu zangu, nivitanga
kamba mweye mtenda ubozi uno, kamba
viwatendile wakulu zenu. 18 Ila vino Mu-
lungu vivo viyagavikize gaja gayahokole
kubitila wahokozi zake wose, yolonga
kamba Kilisto wake kokwiza kugaya.
19 Avo, lekeni vilozo venu, mumgalukile
Mulungu, giladi vilozo venu visegezigwe,
20 giladi kize kipigiti cha kuhumula
kulawa ha Mndewa, na kuwagalila Kilisto
iyawasagulile yokemigwa Yesu. 21 Heyo
kolondigwa yasigale kuulanga mbaka
vondakivike kipigiti cha vinhu vose
kutendigwa kuwa vinhu va sambi, kamba
Mulungu viyalongile umwaka kubitila
wahokozi zake wang'alile. 22 Kwavija
Musa kalonga, ‘Mndewa Mulungu wenu
kowenulila muhokozi kamba nie, ku-
lawa imwe wa wanhu zenu wenyego.
Molondigwa kutegeleza kinhu chochose
chondayawalongele. 23 Munhu yoyose
yondayaleme kumtegeleza muhokozi
hiyo kobaguligwa kulawa mwa wanhu
zake mwenyego na kubanangigwa.’*
24 Na wahokozi wose, songela Samweli
mbaka waja wezile kuchugu chake,
wazihokola mbuli zilawilila mmazua
gano. 25 Mweye mwa wana wa wa-
hokozi waja na mgeligwa mdilagano
dija Mulungu diyailagane na wahenga
zenu, kamba viyamulongele Ablaham,
‘Kubitila mulelo wako, wanhu wose wali
muisi womotezwa.’† 26 Avo, Mulungu
viyamzusile mtumigwa wake, tanhu
kamgala kumwenu, giladi yawamoteze
mkuwatenda mweye muleke mbuli zenu
zihile.”

4

Petulo na Yohana Wogaligwa Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

* **3:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15, 18-19. † **3:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:18; 26:4.

1 Petulo na Yohana viwakalile wang'hali
wolonga na wanhu, wakulu wa nham-
biko na mkulu wa wemilizi wa Ing'anda
ya Mulungu hamoja na *Masadukayo
wayagwe wavika. 2 Wagevuzika ng'hani
kwavija Petulo na Yohana wakala wowa-
fundiza wanhu kamba Yesu kazuka,
kinhu kilagusa kamba wanhu wadan-
ganhike wozuka kulawa mkudangan-
hika. 3 Avo wawagoga Petulo na
Yohana, na kwavija ikala ichungulo,
wawagela mkifungo mbaka imitondo
iyagwe. 4 Ila wanhu bwando wauhu-
like usenga uja wamtogola Mulungu, na
mheta ya wambigalo yongezeka wavika
wanhu alufu tano.

5 Zua diyagwe wakulu wa Wayahudi,
wavyele, na wafundiza Malagizo ga Musa
waiting'hana Yelusalemu. 6 Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa
Anasi kakala haja, na Kayafa, na Yohana,
na Alekizanda, na wanhu wayagwe
wakalile wa mulango wa Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko. 7 Wawasola
Petulo na Yohana waweka haulongozi
wao, wasonga kuwauza, "Mweye mtenda
mbuli zino na mhiko zilihi na mditwaga
da munhu yalihi?"

8 Petulo, kuno yamemile Loho wa Mu-
lungu, kawedika, "Mweye wakulu na
wavyele wa Islaeli! 9 Kamba tuhauzigwa
lelo mmbuli ija inogile yaatendeligwe
munhu ija yakalile mbetembete na vija
viyahonyigwe, 10 na vitangike kumwenu
mweye na wanhu wose wa Islaeli kamba
munhu ino yemile haulongozi wenu kuno
yali mgima, kahonyigwa na mhiko za
twaga da Yesu Kilisto wa Nazaleti im-
muwambile mumsalaba, ayo Mulungu
iyamzusile kulawa mwa wanhu wadan-
ganhike. 11 Yesu hiyo yolongigwa muna
Zinyandiko Zing'alile,

'Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da kuta-
manilwa ng'hani kubanza mabwe
gose.'†

12 Ukombola haulawa ha munhu yoyose
iyagwe, kwavija haduhu twaga diyagwe
muisi yose wagweleligwe wanhu giladi
tukomboligwe kubitila twaga hijo."

13 Wakulu wa Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi viwawawene Petulo na
Yohana wolonga bila kudumba na kuno
hawasomile na hawakalile na ubala
wowose, wakanganya ng'hani, na kuvi-
tanga kamba wakala hamoja na Yesu.
14 Ila viwamuwene ija imunhu yaho-
nyigwe kema hamoja na hewo, wakala
wabule da kulonga. 15 Avo, wawalon-
gela walawe hanze ya Ikitala Kikulu
cha Isi ya Wayahudi, na hewo wasigala
weiyeka wasonga kuilongela wenyego.
16 Wakiiuza, "Tuwatende choni wanhu
wano? Kwavija kila munhu yokala
Yelusalemu kovitanga kamba mzonza
uno wa kukanganya utendeka, na tweye
hatudaha kuibela mbuli ino. 17 Ila, gi-
ladi mbuli ino sambiyenele ng'hani mwa
wanhu, tuwagomese sambiwalonge na
munhu yoyose mditwaga dino."

18 Avo wawakema mng'anda mwanza
uyagwe, wawazuma sambiwalonge ama
kufundiza mditwaga da Yesu. 19 Ila
Petulo na Yohana wawedika, "Lamu-
leni mwemwe wenyego kamba kilihi
kinogile hameso ga Mulungu, kamba
kuwategeleza mweye ama kumtegeleza
Mulungu? 20 Kwavija tweye hatudaha
kuleka kulonga mbuli zija zituziwene
na kuzihulika." 21 Viwamambukize
kuwalongela mbuli za kuwadumbiza,
wawalekesa wachole. Hawayonile mbuli
ya kuwasunila kwavija wanhu wose
wakala womuyenzi Mulungu sama ya
mbuli ija ilawilile. 22 Na munhu ija yaho-
nyigwe kakala mkulu wa milao kubanza
malongo mane.

Wanhu Wamtogole Kilisto Womtam-bikila Mulungu Yawagangamize

23 Viwalekesigwe, Petulo na Yohana
wabwela ha wanhu zao, wawasimulila
mbuli zose ziwalongeligwe na wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wavyele. 24 Na
hewo viwahulike mbuli hiyo, wailumba
mkumtambikila Mulungu, walonga, "Mn-
dewa, gweye iyo ulumbile isi, ulanga,

* **4:1** Masadukayo wakala wanhu walemile kutogola kamba kuna kuzuka kwa wanhu wadanganhike. † **4:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22.

bahali, na vinhu vose vili mgati mwao.
25 Kulonga na Loho wa Mulungu kubitila
mulomo wa muhenga wetu Daudi mtu-
migwa wako,
'Habali Wamhazi wagevuzika?
Habali wanhu wokwika mizundo ya
bule?
26 Wandewa wa muisi waitanda na
ng'hondo,
na wakulu waiting'hana hamoja
giladi wamuleme Mndewa na Kilisto
wake.'‡
27 Kwavija Helode Antipa§ na Pontio Pi-
lato waiting'hana na Wamhazi hamoja
na Waislaeli mkiwambo kino wouzahila
ugima wa Mtumigwa wako Yang'alile
Yesu, yuumsagule. 28 Watenda gaja
gaulamule na mhiko na moyo wako
umwaka, kamba golondigwa galawilile.
29 Avo, Mndewa, zilole mbuli zao zigela
bwembwe, uwatende watumigwa zako
wazipete mbuli zako bila kudumba.
30 Golosa mkono wako uwahonye wanhu,
na utende mizonza, vilaguso, na mikan-
ganyo mditwaga da Mtumigwa wako
Yang'alile Yesu."
31 Viwamambukize kutambika, hanhu
haja hawakalile waiting'hane hatigisika,
na wose wamemezigwa Loho wa Mu-
lungu.* Wose wasonga kuzipeta mbuli za
Mulungu bila kudumba.

Wanhu Wamtogole Kilisto Wosanga Vinhu Vao

32 Wanhu wose wamtogole Kilisto
wakala na moyo umwe na loho imwe.
Hakukalile na munhu yalongile kamba
kinhu chochose yali nacho kamba
kinhu chake mwenyego, ila wanhu
wose waigolela vinhu viwakalile navo.
33 Watumigwa wa Kilisto wawapetela
wanhu mmhiko ng'hulu mbuli ya
kuzuka kwa Mndewa Yesu, na Mu-
lungu kawamoteza motelo bwando.
34 Hakukalile na munhu yoyose hana
ididale jao yakalile bule kinhu. Kwavija
wanhu wose wakalile na migunda
ama ng'anda waviguza, abaho, wagala
zihela ziwapatile, 35 na kuwagwelela
watumigwa wa Kilisto, abaho, waigolela
kila munhu kamba viyalondigwe kupata.
36 Kukala na Mulawi imwe, mwenekae
wa Sipulo, twaga jake Usufu, ayo wa-
tumigwa wa Kilisto wamkemile Ban-
aba, nhegulo yake, "Munhu yowasegezela
wanhu giogio." 37 Na heyo kakala na
mgunda wake, kauguza, abaho, kazisola
zihela na kuwagwelela watumigwa wa
Kilisto.

5

Anania na Safila

1 Kukala na munhu imwe yakemigwe
Anania, hamwe na mtwanzi wake Safila,
na hewo vivija waguza mgunda. 2 Kuno
mtwanzi wake yovitanga, Anania kabag-
ula hela ziyagwe kazifisa, abaho, zisi-
gale kawagwelela watumigwa wa Kilisto.
3 Abaho, Petulo kamulongela, "Anania,
habali umulekile Mwenembago yawingile
moyo wako, na kum'vwizila Loho wa
Mulungu mkufisa zihela ziyagwe ziu-
patile mkuguza mgunda? 4 Vuukalile
ung'hali haunaguzwa, haukalile wako?
Na vuukalile uguzigwe, zihela ziupatile
hazikalile zako? Habali kugelegeza vihile
mmoyo wako na kutenda mbuli ino?
Hum'vwizile munhu, ila kum'vwizila
Mulungu!" 5 Anania viyahulike hivo,
kagwa hasi, kadanganhika. Wanhu wose
waihulike mbuli ino wadumba ng'hani.
6 Wamhale weza, waluzingiliza lukuli
lwake muna isanda, abaho, walulava
hanze, na kuluzika.
7 Vigabitile kamba masaa madatu, mt-
wanzi wake kengila, kuno hatangile gaja
galawilile. 8 Petulo kamuuza, "Nilon-
gele, zino zizo zihela zimpatile mkuguza
mgunda wenu?" Na heyo kamwidika,
"Ona, zizo zino." 9 Petulo kamulongela,
"Vino habali gweye na mbigalo wako
mwitogolela kumgeza Loho wa Mndewa?
Tegeleza, wanhu wacholile kumzika mbi-
galo wako wa hana ulwivi, na gweye
vivija wokusola."
10 Bahaja Safila kagwa hasi ha magulu
ga Petulo, kadanganhika. Waja iwamhale

‡ **4:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:1-2. § **4:27** Helode Antipa katawala isi ya Galilaya na kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu. * **4:31** Wamemezigwa Loho wa Mulungu nhegulo yake wagweleligwa Loho wa Mulungu.

viwengile wam'vika yeshile kudanganhika, wamulava kunze, abaho, wamzika habehi na mbigalo wake. 11 Wanhu wose wamtogole Kilisto na wanhu wose wayagwe waihulike mbuli hiyo wadumba ng'hani.

Vilaguso na Mikanganyo

12 Watumigwa wa Kilisto watenda vilaguso na mikanganyo bwando mwa wanhu. Na wanhu wose wamtogole Kilisto wakala woiting'hana hamoja Muing'anda ya Mulungu hana Ulubuga lwa Selemani. 13 Wanhu walekile kumtogola Kilisto wadumba kuilumba na hewo, hata avo wanhu wawagwaa nhogolwa ng'hulu. 14 Ila mheta ya watwanzi na wambigalo wamtogole Mndewa yongezeka ng'hani. 15 Na wanhu wakala wowagala watamu mnzila na kuwatambalika mzisazi na mmikeka giladi Petulo yahabita, walau sisila jake diwakwase watamu. 16 Wanhu bwando weza kulawa m'viwambo vizunguluke Yelusalemu, wawagala watamu zao na wanhu wavagaligwe na vinyamkela, na wose wahonyigwa.

Watumigwa wa Kilisto Wogazigwa

17 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage, awo wakalile wanhu wa dale da Masadukayo, wakala wokona migongo. 18 Wawagoga watumigwa wa Kilisto, na kuwagela mkifungo. 19 Ila mkipigiti cha ikilo, msenga wa Mndewa wa kuulanga kazivugula zinyivi za ing'anda ya kifungo, abaho, kawalava hanze kawalongela, 20 "Gendeni mkeme muna Ing'anda ya Mulungu mkawalongele wanhu mbuli zose za Ugima uno." 21 Watumigwa wa Kilisto viwahulike gano, imitondo ng'hani wengila muna Ing'anda ya Mulungu, wasonga kufundiza.

Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage viwavikile, wakema mting'hano wa Ikitala Kikulu cha Isi yose ya Wayahudi, abaho, wawalagiza wanhu wachole kuing'anda ya kifungo wawagale waja iwatumigwa. 22 Ila waja iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwavikile muna ing'anda ya kifungo, hawawawene, avo, wabwela na kuwalongela gaja galawilile, 23 walonga, "Tuivika ng'anda ya kifungo ihindigwa goya, na wemilizi wema haulongozi wa zinyivi, ila vituvugule zinyivi, hatum'vikile munhu yoyose mng'anda!" 24 Mkulu wa wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu wa wakulu wa nhambiko viwahulike mbuli ino, wazanywa ng'hani wogelegeza choni chondakilawilile hamwande. 25 Abaho, munhu imwe keza kawalongela, "Tegelezeni, waja iwanhu imuwekile mkifungo, sambi wa muna Ing'anda ya Mulungu wofundiza wanhu." 26 Avo imkulu wa wemilizi hamoja na watumigwa zake wachola muna Ing'anda ya Mulungu, wawasola, wawagala lugaluga, kwavija wadumba wanhu sambiwawatoe na mabwe.

27 Wawagala waja iwatumigwa wa Kilisto, waweka haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kawauza, 28 "Hatuwagomese mweye kamba sambimfundize mditwaga dino? Loleni, Yelusalemu muimemeza mafundo genu, na sambi molonda kutugalila nhaguso ya ifa ya munhu ija."

29 Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe wedika, walonga, "Tolondigwa kumtegeleza Mulungu, na sio wanhu. 30 Mulungu wa tata zetu kamzusa Yesu, ija mweye imumkomile mkumuwamba mumsalaba. 31 Mulungu kamwinula na kumwika kumkono wake wa ukulume, kawa Kilangizi na Mkombola, giladi yawatende wanhu wa Islaeli waleke vilozo vao, na vilozo vao vigeligwe kumgongo. 32 Tweye twa wasindila wa mbuli zino, hamoja na Loho wa Mulungu wagweleligwe wanhu wose wamtogole Mulungu."

33 Wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi viwahulike hivo, wona lusango ng'hani, na walonda kuwakoma. 34 Ila Mfalisayo imwe twaga jake Gamalieli, mfundiza Malagizo ga Musa yakalile yohishimilwa na wanhu wose, kema haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, kalagiza kamba waja watumigwa wa Kilisto wekigwe hanze mkipigiti kidodo. 35 Abaho,

kawalongela, “Mweye Waislaeli wayangu, iteganyeni ng'hani na kija kimulonda kuwatenda wanhu wano! 36 Kwavija kipigiti kija kukala na munhu imwe twaga jake Teuda, heyo kakiitenda kamba munhu mkulu na kubanza wanhu mia nne wakiilumba hamoja na heyo. Ila kakomigwa, na wanhu zake wose wapwililika, na mbuli zake hazigendelele. 37 Kulawa ino, kalawilila Yuda munhu wa Galilaya mkipigiti cha kupetigwa wanhu, na munhu ino na heyo kawalundiza wanhu, abaho, wamkweleleza. Ila na heyo vivija kakomigwa, na wanhu zake wapwililika. 38 Avo, nowalongela, sambimuwatende kinhu chochose wanhu wano, walekeseni wachole! Kwavija, kamba mbuli ino ama sang'hano ino iwoitenda ilawa ha wanhu, haigendelela, 39 ila kamba ilawa ha Mulungu, hamdaha kuibananga. Sambimwoneke kamba mogomba na Mulungu!”

Avo watogola mbuli zake. 40 Avo wawakema mng'anda waja watumigwa wa Kilisto, wawalanha mbalati, na wawagomesa sambiwafundize mwanza uyagwe mditwaga da Yesu, abaho, wawalekesa wachole. 41 Na hewo wasegela kulawa haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi kuno wodeng'ha kwavija Mulungu kona kamba walumba kugeligwa kinyala sama ya twaga da Yesu. 42 Mazua gose hawalekile kufundiza mzikae zao na Kung'anda ya Mulungu, na kuwapetela wanhu Usenga Unogile kamba Yesu iyo Kilisto.

6

Wataza Saba

1 Mkipigiti hicho, wanhu wamtogole Kilisto viwakalile wokongezeka, Wayahudi wa Kigiliki wakala wowatwanganikila Wayahudi wa Kieblania kwavija vizuka wao waisemwigwa mkugoleligwa mandia gawaigolelaga kila zua. 2 Avo watumigwa wa Kilisto longo dimwe na wabili wawakema hamoja wanhu wose wamtogole Kilisto, wawalongela, “Havilumbile tweye tuleke kuwapetela wanhu Usenga wa Mulungu tululukile sang'hano ya kugola mandia. 3 Avo, ndugu zetu, saguleni wanhu saba kulawa kumwenu wotangigwa kamba sang'hano zao zinoga, wanhu wamemile Loho wa Mulungu, na wanhu wali na ng'hungwe, giladi tuwagwelele sang'hano ino. 4 Ila, tweye tosang'hanikila kutambika na kuupeta Usenga wa Mulungu.”

5 Mbuli ino iwanogeza wanhu wose wakalile waiting'hane, avo wamsagula Stefano, munhu yali na nhamanila na yamemezigwe Loho wa Mulungu, na Filipo, Polokolo, Nikanoli, Timoni, Palimena, na Nikolao munhu wa wambo da Antiokia yakalile yengile muna idini ya Kiyahudi. 6 Wanhu wano wagaligwa haulongozi wa watumigwa wa Kilisto, na hewo watambika na kuwekila makono wowamoteza.

7 Avo Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela mdiwambo da Yelusalemu. Mheta ya wanhu wautogole igendelela ng'hani kongezeka, na wakulu wa nhambiko bwando waitogola nhamanila ino.

Stefano Kogogigwa

8 Mulungu kamnogela Stefano, kamgwelela bazi na mhiko za kutenda mbuli za mkanganyo na mizonza mikulu mwa wanhu. 9 Ila wanhu wayagwe wa ng'anda ya nhambiko ikemigwe Ng'anda ya Nhambiko ya Wanhu Wailegehe, wakalile walawile Kilene na Alekizandalia, na wayagwe kulawa Kilikia na Asia, wanhu wano wasonga kuibamilila na Stefano. 10 Ila walemelwa kumuhuma sama ya ng'hungwe yaali nayo na kwavija viyalongozigwe na Loho wa Mulungu viyakalile yolonga. 11 Abaho, wawaswagiza wanhu wayagwe walonge, “Tumuhulika Stefano yolonga mbuli za kumuliga Musa na kumuliga Mulungu.” 12 Avo wawadinhiza wanhu, wavyele, na wafundiza Malagizo ga Musa, na hewo wamcholela Stefano, wamgoga na kumgala haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. 13 Wawagala wasindila wa uvwizi walonga, “Munhu ino haleka kuhalonga vihile Hanhu Hang'alile ha Mulungu na Malagizo ga Musa. 14 Kwavija tumuhulika yolonga kamba Yesu wa Nazaleti kohabananga

hanhu hano, na kugalema Malagizo gatugweleligwe na Musa.” 15 Wanhu wose wakalile Mkitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi wam'bunhulila meso Stefano, wachona kihanga chake kikala kamba kihanga cha msenga wa Mulungu wa kuulanga.

7

Ulonzi wa Stefano

1 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza, “Mbuli ino kweli?”

2 Stefano kalonga, “Ndugu zangu na tata zangu, nhegelezeni nie, Mulungu wa yenzi kamulawila muhenga wetu Ablaham viyakalile Mesopotamia yang'hali hanahamila muisi ya Halani. 3 Mulungu kamulongela, ‘Ilawe isi yako na lukolo lwako, uchole hana iisi yondanikulagusile.’* 4 Avo Ablaham kasegela kulawa muisi ya Kaldayo na kuchola kukala Halani. Tataake viyadanganhike, Mulungu kamsegeza na kumgala kuna iisi ino yumkala mweye sambi. 5 Hano Mulungu hamgwelele Ablaham uhazi hata mgulu umwe wa isi. Ila Mulungu keka kilagano na heyo kamba heyo na lukolo lwake lose londalwize wogweleligwa isi ija hata kamba kipigiti kija Ablaham kakala kabule mwana. 6 Mulungu kamulongela vino, ‘Lukolo lwako lokala ukazi wa uhenza kuisi ya wanhu wayagwe, na wotendigwa kuwa nyakadala na kugazwa milao mia nne.’ 7 Mulungu kalonga, ‘Noisuna isi ija yondaiwasang'hanize hewo kamba nyakadala, na ikwisha wosegela kulawa muisi ija na kunitambikila nie hano.’† 8 Abaho, Mulungu kamgwaa Ablaham lagano da kumbi. Avo Ablaham kamulela Isaka, abaho, kamwingiza kumbi mdizua da nane, na Isaka kamulela Yakobo, na Yakobo kawalela waja longo dimwe na wabili, wahenga zetu.

9 “Kwavija wana wa Yakobo wakala wamonela migongo Usufu, avo wamguza kamba nyakadala kuna iisi ya Misili. Ila Mulungu kakala na heyo, 10 avo kamkombola kulawa mmigayo yake yose. Kamgwelela ng'hungwe na kumtenda yawe munhu yatogoligwe hameso ga Falao, mndewa wa Misili, avo kamtenda yawe mkulu wa Misili na ng'anda yose ya Falao. 11 Abaho, nzala mpamanho iigubika isi yose ya Misili na Kanaani, nzala igalile mgayo mkulu, na tata zetu hawadahile kupata vakuja. 12 Yakobo viyahulike kamba kukala na vakuja kuna iisi ya Misili, kawatuma wanage, tata zetu, wachole Misili mmwanza wao wa ichanduso. 13 Mmwanza wao wa ikabili, Usufu kaitambula ha wandugu zake, na Falao kalutanga mulango wa Usufu. 14 Abaho, Usufu kawatuma wasenga wachole kumkema tataake Yakobo na lukolo lwake lose, na mheta yao ikala malongo saba na watano. 15 Abaho, Yakobo kachola Misili, ako heyo na tata zetu kuwadanganhikile. 16 Ng'huli zao zibwezigwa Shekemu na kwikigwa muna dipanga diyagulile Ablaham kulawa mwa wana wa Hamoli muisi ya Shekemu na mheta ya hela.

17 “Kipigiti cha Mulungu kukivikiza kilagano chake ha Ablaham vikikwenhuke, mheta ya wanhu zetu muisi ya Misili yongezeka ng'hani. 18 Abaho, mndewa iyagwe yakalile hamtangile Usufu kawa mtawala wa isi ya Misili. 19 Kawekila mizundo na kuwatendela gehile wahenga zetu na kawashulutiza wavase ving'hele vao giladi vidanganhike. 20 Kino kicho kipigiti chayavumbuke Musa, heyo kakala mwana yanogile ng'hani. Mkipigiti cha milenge midatu kaleligwa mng'anda ya tataake. 21 Viyalavigwe hanze, mndele wa Falao kamsola na kumulela kamba mwanage. 22 Musa kakala yafundizwe ng'hungwe zose za Wamisili, na kakala na udaho mkulonga na mzisang'hano.

23 “Musa viyakalile na milao malongo mane, kalamula yachole kuwatembelela wandugu zake Waislaeli yone vija viwakalile wotendigwa. 24 Kamona imwe wa Waislaeli kotendeligwa ukengemeno na Mmisili, avo kamgombela ija yakalile yotendeligwa ukengemeno,

* **7:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:1. † **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:13-14.

abaho, kam'bwelezela ija Mmisili na kumkoma. 25 Musa kagiza ndugu zake wovitanga kamba Mulungu kamgala heyo kwiza kuwakombola hewo, ila hawavitangile. 26 Zua da ikabili keza ha Waislaeli wayagwe wakalile wogomba, kageza kuwalumba, yolonga, 'Mweye mwa wandugu, habali mulonda kuilumiza wenyego kwa wenyego?' 27 Ila ija yakalile yomtendela ukaini miyage kamkunhiza Musa kumgwazo na kulonga, 'Yalihi yakutendile gweye uwe mndewa na mulamula wetu? 28 Kolonda kung'homa nie kamba vuumkomile ija Mmisili mayo?'‡ 29 Musa viyahulike vija, kakimbilila muisi ya Midiani, ako kuyakalile ukazi wa uhenza, na ako kapata wana wabili wakimbigalo.

30 "Viibitile milao malongo mane, msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulawilila Musa mkitutua kikwaka mkiwala behi na Gongo da Sinai. 31 Viyagawene gano kakanganya ng'hani mmeso gake, kakwenhuka behi yalole goya, kahulika dizwi da Mndewa, 32 'Nie iyo Mulungu wa watata zako, Mulungu wa Ablaham, Isaka, na Yakobo.'§ Musa kagudema kuno yokona bwembwe na hagendelele kulola mwanza uyagwe. 33 Abaho, Mndewa kamulongela, 'Vula ng'hwabasa zako, kwavija hanhu aho hawimile ha hanhu hang'alile. 34 Kweli niwona ukaini uwotendelwa wanhu zangu muisi ya Misili. Niwahulika vija vowogugumila, avo nihumuluka giladi niwakombole. Avo niza nikutume ubweleganye Misili.'*

35 "Ino iyo Musa iija wamulemile mkulonga mbuli zino, 'Yalihi yakutendile gweye kuwa mndewa na mulamula?' Katumigwa na Mulungu mwenyego yawe mndewa na mkombola wao kubitila msenga wa Mulungu wa kuulanga yamulawilile mkitutua. 36 Kawalava Waislaeli muisi ya Misili, na mmilao malongo mane kotenda mbuli za mkanganyo na vilaguso muisi ya Misili na kuna Ibahali Indung'hu na muluwala. 37 Ino iyo Musa ayo yawalongele Waislaeli, 'Mulungu kowenulila muhokozi kulawa mwa wanhu zenu kamba viyeninule nie.'† 38 Heyo iyo yakalile na mting'hano wa wanhu wa Islaeli muluwala. Kakala na wahenga zetu kipigiti msenga wa Mulungu wa kuulanga viyalongile nayo hana Idigongo da Sinai, kazibokela mbuli zili na ugima na kutugwelela tweye.

39 "Wahenga zetu walema kumtegeleza, avo wamsung'hiza kumgwazo, na mmioyo yao wakala wabweleganye Misili. 40 Avo wamulongela Haloni, 'Tutendele mizimu yondaitulongoze kwavija Musa yatulongoze kulawa muisi ya Misili hatuvitanga gamulawilile.'‡ 41 Kipigiti kija watenda wegu dilingile na mwanang'ombe. Wamulavila nhosa na kutenda lusona wokidumba kija kitendigwe na makono gao. 42 Ila Mulungu kawaleka na kuwatenda wachole kutambikila zua, mulenge, na nhondo kamba vija viyandikigwe muna ikitabu cha wahokozi,

'Mweye wanhu wa Islaeli!
Hana zua mweye mundavile nhosa na kunyhinjila wang'onyo
milao malongo mane vumkalile kuluwala?
Bule! Hamtendile hivo.
43 Mkala mtembela kuno mpapile hema ya mulungu wenu Moleki,
na nhondo ya mulungu wenu Lefani,
miwegu imuitendile giladi muitambikile.
Avo nowahamizila mchole kuisi ya kutali kubanza Babeli.'§

44 "Wahenga zetu wakala na hema da usindila muluwala. Itendigwa kamba Mulungu viyamulongele Musa kamba vija viyalagusiligwe. 45 Viwadibokele hema dija kulawa ha watata zao, watata zetu kuno wolongozwa na Yoshua, wengila nayo kipigiti viwaisolile iisi ya Wamhazi Mulungu yaawawingile haulongozi wao. Isigala muisi mbaka kipigiti cha Daudi,

‡ **7:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:14. § **7:32** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:6. * **7:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:5, 7, 8, 10. † **7:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15. ‡ **7:40** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 32:1. § **7:43** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 5:25.

46 ayo yageligwe bazi da Mulungu na
kupula yamzengele ng'anda Mulungu wa
Yakobo. 47 Ila Selemani iyo yaizengile
ng'anda ya Mulungu.
48 "Ila Mulungu Mkulu Ng'hani hakala
mng'anda izengigwe na wanhu, kamba
muhokozi viyolonga,
49 'Mndewa kolonga, Ulanga kicho kigoda
changu cha undewa,
na isi kicho kigoda cha kwikila mag-
ulu gangu.
Ng'anda ya vilihi yondamunizengele nie?
Ama kwahi hondauwe ukazi wangu?
50 Sio mkono wangu utendile vinhu vino
vose?'*
51 "Mweye wanhu muli na singo
ndala, mulekile kwingila kumbi mmioyo
yenu na mmagwiti genu, mazua gose
mom'bamilila Loho wa Mulungu kamba
wahenga zenu viwatendile! 52 Muhokozi
yalihi hagazigwe na wahenga zenu?
Wawakoma hata waja wahokole kwiza
kwa Munhu Yalibule Uzenzeleganye.
Na mweye mmuhonza na kumkoma.
53 Mweye wenyego iwo m'bokele lagizo
kulawa ha wasenga wa Mulungu wa
kuulanga, na hata ivo hamdigogile!"

Stefano Kotoigwa Mabwe

54 Viwahulike mbuli zino, wona lusango
ng'hani na kumgegedulila meno gao Ste-
fano. 55 Ila Stefano, kuno yamemile
Loho wa Mulungu, kalola uchana kuu-
langa kayona yenzi ya Mulungu na Yesu
yemile kumkono wa ukulume wa Mu-
lungu. 56 Kalonga, "Lola, nokona ulanga
uvuguka na Mwana wa Munhu kema
kumkono wa ukulume wa Mulungu!"
57 Viwahulike gano, waziwa magwiti
gao na kuguta nyangi ng'hani, na wose
hamoja wam'vamhila, 58 wamkwekwesa
wamulava hanze ya idiwambo na ku-
songa kumtoa na mabwe. Kipigiti kik-
ija, wasindila weka vivalo vao hamag-
ulu ga mmhale imwe yakemigwe Sauli.
59 Viwakalile womtoa, Stefano katambika
yolonga, "Mndewa Yesu, ibokele loho
yangu." 60 Abaho, kafugama mavindi na
kwinula dizwi yolonga, "Mndewa, sambi-
uwapetele kilozo kino." Viyalongile vino,
kadanganhika.

8

1 Na Sauli kona goya kukomigwa kwa
Stefano.

Sauli Kowagaza Wanhu Wamtogole Kilisto

Kipigiti hicho mgayo mkulu ulawilila
mwa wanhu wamtogole Kilisto ako
Yelusalemu, na wanhu wose wapwililika
wakimbilila ng'ambu za Yudea na
Samalia. Ila watumigwa wa Kilisto
weiyeka iwo wasigale. 2 Wanhu wa
Mulungu wamzika Stefano na kumulilila
ng'hani.
3 Ila Sauli kasonga kuwagaza wanhu
wamtogole Kilisto, kengila ng'anda kwa
ng'anda, yowalava wose, watwanzi na
wambigalo, na kuwagela mkifungo.

Usenga Unogile Wopetigwa Samalia na Filipo

4 Waja wapwililike wachola kila hanhu
waupeta Usenga Unogile. 5 Filipo
kahumulukila mdiwambo dili muisi ya
Samalia na kuwapetela wanhu mbuli za
Kilisto. 6 Dale da wanhu vidimuhulike Fil-
ipo na vija viwonile mizonza iyatendile,
wagategeleza goya gaja gayatendile. 7 Na
vinyamkela wakalile wawavagale wanhu
bwando wawalawa kuno woguta nyangi
ng'hani, na wanhu bwando wakalile wa-
hollole na walemale wahonyigwa. 8 Avo
kukala na ndeng'ha ng'hulu mdiwambo
dija.
9 Kukala na munhu imwe yakemigwe
Simoni yakalile yotenda uhawi mdi-
wambo hijo, na kuwazanya wanhu wa
isi ya Samalia, na kuitenda kamba heyo
iyo munhu mkulu. 10 Wanhu wose,
wadodo na wakulu, wamtegeleza goya
walonga, "Munhu ino iyo mhiko ya Mu-
lungu ikemigwa, 'Mhiko Ng'hulu.' " 11 Na
hewo wamtegeleza goya, kwavija mkipig-
iti kitali kakala yowazanya ng'hani. 12 Ila
viwamtogole Filipo viyakalile youpeta
Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu

* **7:50** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 66:1-2.

na twaga da Yesu Kilisto, wose wabatizigwa, wambigalo na watwanzi. 13 Na Simoni mwenyego katogola, kabatizigwa, na kakala yokiilongoza na Filipo. Abaho, kakanganya mizonza na mbuli za mkanganyo zikalile zotendeka.

14 Na watumigwa wa Kilisto wakalile Yelusalemu, viwahulike kamba wanhu wa Samalia wautogola Usenga wa Mulungu, wawatuma Petulo na Yohana. 15 Viwavikile, wawatambikila ha Mulungu giladi wabokele Loho wa Mulungu. 16 Kwavija Loho wa Mulungu kakala hanamuhumulukila munhu yoyose mdidale jao, ila wakala wabatizigwe mditwaga da Mndewa Yesu diiyeka. 17 Abaho, Petulo na Yohana wawekila makono gao, na hewo wabokela Loho wa Mulungu.

18 Simoni viyawene kamba wanhu wabokela Loho wa Mulungu mkwikilwa makono na watumigwa wa Kilisto, avo, kageza kuwagwelela hela Petulo na Yohana yolonga, 19 "Nigweleleni na nie udaho uno, giladi munhu yoyose yondanimwikile makono gangu, yabokele Loho wa Mulungu."

20 Ila Petulo kamwidika, "Udanganhike gweye hamoja na hela zako, kwagiza nhunza ya Mulungu yoguligwa na hela! 21 Kwabule hanhu hohose muisang'hano ino, kwavija moyo wako haumnogeze Mulungu. 22 Avo, ukileke kilozo kino na umtambikile Mndewa, siku kokugela kumgongo mkukala na ngelegeza kamba ino mmoyo wako. 23 Kwavija nokona kumema migongo na kwa mkifungo cha mbuli zihile."

24 Simoni kedika, kalonga, "Nitambikileni ha Mndewa, giladi mbuli zose zimulongile sambizinivike."

25 Petulo na Yohana viwamambukize kulonga gaja gawonile na kuwapetela wanhu Usenga Unogile, wabwela Yelusalemu, na kuupeta Usenga Unogile muna iviwambo bwando va Samalia.

Filipo na Mkulu wa Etiopia

26 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela Filipo, "Isasale, uchole ng'ambu ya kusi kubitila nzila ya kiwala, ihumuluka kulawa Yelusalemu mbaka Gaza." 27 Avo, Filipo kaisasala kuchola, na viyakalile mnzila, kaiting'hana na kibohola wa Etiopia, yakalile mkulu wa ngama yose ya Kandake, Malikia wa Etiopia. Munhu ino kakala yacholile Yelusalemu kutambika. 28 Viyakalile yakalile mdikwama yobwela ukae, kakala yosoma kitabu cha muhokozi Isaya. 29 Loho wa Mulungu kamulongela Filipo, "Dikwenhukile kwama dija uilongoze najo." 30 Abaho, Filipo kadikimbilila dikwama, na kamuhulika munhu yosoma kitabu chandikigwe na muhokozi Isaya. Filipo kamuuza, "Vino kugatanga ago guusoma?"

31 Na heyo kedika, "Nodahaze kuvitanga, bila munhu kunilongoza?" Avo kamgoneka Filipo yakwele uchana yakale hamoja na heyo. 32 Na hanhu hayakalile yosoma handikigwa vino,

"Kalongozigwa kamba ng'hondolo
yochola kuchinjigwa,
na kamba vija mwana ng'hondolo
yanyamale haulongozi wa imunhu
yomkanha mijusu,
na heyo halongile mbuli yoyose.
33 Kageligwa kinyala na kakala bule
munhu wa kumgombela.
Yalihi yodaha kulusima lukolo lwake?
Kwavija ugima wake usegezigwa
muisi."*

34 Mkulu ija kamuuza Filipo, "Nilongele, muhokozi ino kolonga mbuli za munhu yalihi? Kolonga mbuli zake mwenyego ama za munhu iyagwe?" 35 Abaho, Filipo kasongela Mzinyandiko zizija Zing'alile, kumpetela Usenga Unogile wa Yesu. 36 Viwakalile mnzila wochola, wavika hanhu hakalile na mazi, na ija imkulu kalonga, "Hano hana mazi, avo kinhu chaki kinigomesa ndeke kubatizigwa?"

37 Filipo kamulongela, "Kamba kotogola mmoyo wako wose, kodaha kubatizigwa."

Na heyo kedika, kalonga, "Ona, notogola kamba Yesu iyo Mwana wa Mulungu."

38 Mkulu hiyo kalagiza dikwama dime, abaho, wose wabili wahumuluka wengila

* **8:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:7-8.

mgamazi, na heyo Filipo kam'batiza.
39 Abaho, viwalawile mmazi, baho Loho
wa Mndewa kamnyamula Filipo, na ija
imkulu hamuwene mwanza uyagwe, avo
kagendelela na mwanza wake kuno yo-
deng'ha. 40 Filipo kedukila ka Azoto,
na viyakalile mnzila kakala youpeta
Usenga Unogile m'viwambo vose mbaka
viyavikile Kaisalia.

9

Sauli Kogaluka
(Sang'h. 22:6-16; 26:12-18)

1 Kipigiti kikija, Sauli yang'hali
yowadumbiza na kugelegeza kuwakoma
wanahina wa Mndewa. Kachola ha
Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko,
na 2 kupula lupwilili lwa kumtenda
yatambulwe muna zing'anda zose za
nhambiko ako kudiwambo da Damaski,
giladi yahawavika, wambigalo ama wat-
wanzi woiwinza Nzila hiyo ya Mulungu,
yawagoge na kuwabweza Yelusalemu.

3 Sauli viyakalile mnzila behi na kuvika
Damaski, kedukila mulangaza kulawa
kuulanga ummwemwesa ng'ambu zose.
4 Kagwa hasi, kahulika dizwi dilonga,
"Sauli, Sauli! Habali ungaza?"

5 Sauli kauza, "Gweye kwa munhu
waki, Mndewa?"

Na heyo kedika, "Nie iyo Yesu, ija
gweye umgaza. 6 Ila wime, wingile mdi-
wambo, ako kolongeligwa chuulondigwa
kutenda."

7 Wanhu wakalile mmwanza umwe na
Sauli wema haja bila kulonga mbuli kuno
wokanganya, wadihulika dija didizwi, ila
hawamuwene munhu. 8 Sauli kenuka, ila
viyananule meso gake, honile kinhu. Avo
wamgoga mkono wamulongoza mbaka
mdiwambo da Damaski. 9 Kakala
hadahile kulola mmazua madatu, na
kakala hadahile kuja ama kung'wa kinhu
chochose.

10 Ako Damaski kukala na mwanahina
imwe yakemigwe Anania. Mndewa
kamulongela kinhu mnzozi, kamkema,
"Anania!"

Anania kedika, "Iyo nie, Mndewa."

11 Mndewa kamulongela, "Winuke
uchole kung'anda ya Yuda kubitila
nzila ikemigwa Nzila Igoloke, ukamuuze
munhu yokemigwa Sauli, mwenekae
wa Taliso, kwavija heyo kotambika.
12 Na heyo muna inzozi kamona munhu,
yokemigwa Anania, keza kamwikila
makono gake uchana yake, giladi yadahe
kulola mwanza uyagwe."

13 Ila Anania kedika, "Mndewa, nizihu-
lika mbuli za munhu ino mwa wanhu
bwando na mbuli zose zihile ziyawa-
tendele wanhu zako wang'alile muisi ya
Yelusalemu. 14 Na heyo keza hano yali
na udaho kulawa ha wakulu wa wakulu
wa nhambiko kuwagoga wanhu wose
wotambika mditwaga jako."

15 Ila Mndewa kamulongela, "Genda,
kwavija munhu ino iyo kia changu kin-
isagule giladi yadipape twaga jangu ha
Wamhazi, wandewa zao, na ha wanhu
wa Islaeli. 16 Na nie nomulagusila vija
voyolondigwa kugaya ng'hani sama ya
twaga jangu."

17 Avo, Anania kachola kengila muna
ing'anda. Abaho, kamwikila makono
gake Sauli, kamulongela, "Ndugu yangu
Sauli, Mndewa Yesu mwenyego, yaku-
lawilile mnzila yuubitile, kanilagiza
giladi udahe kulola mwanza uyagwe
na umemezwe Loho wa Mulungu."*
18 Bahaja vinhu kamba vigome vilagala
kulawa mmeso ga Sauli, na kadaha kulola
kabili. Kema, abaho, kabatizigwa. 19 Na
viyamambukize kuja mandia, mhiko
zimbwelela.

Sauli Kowapetela Wanhu Usenga Un-ogile Mdiwambo da Damaski

Sauli kakala mazua madodo hamoja na
wanahina ako Damaski. 20 Baho kasonga
kuwapetela wanhu muna zing'anda za
nhambiko kamba Yesu iyo Mwana wa
Mulungu.

21 Wanhu wose wamuhulike wakan-
ganya, na kuuza, "Munhu ino si
ija yakalile yowagaza waja wakalile
wodikema twaga dino hiko Yelusalemu?
Na hezile hano giladi yawagoge na

* **9:17** Umemezwe Loho wa Mulungu nhegulo yake ugweleligwe Loho wa Mulungu.

kuwagala ha iwakulu wa wakulu wa nhambiko?”
22 Sauli kagendelela kuwa na mhiko, na kuwazanya Wayahudi wa Damaski mkulonga kamba Yesu iyo Kilisto.
23 Vigabitile mazua bwando, Wayahudi watenda zundo giladi wamkome Sauli. 24 Ila Sauli kazitanga sang'hano zao. Imisi na ikilo wemiliza zinyivi za idiwambo giladi wamkome. 25 Ila kipigiti cha ikilo wanahina zake wamsola mumgelo na kumuhumulusa hasi kubitila hanhu hakalile na zonzo mkiwambaza cha idiwambo.

Sauli Kobwela Yelusalemu

26 Sauli viyavikile Yelusalemu, kageza kuilumba na wanahina, ila wose wamdumba, hawatogole kamba kweli heyo kakala mwanahina. 27 Ila Banaba kamsola na kumgala ha watumigwa wa Kilisto. Kawalongela vija Sauli viyamuwene Mndewa, na Mndewa viyalongile na Sauli viyakalile mmwanza wake, na vija Sauli viyakalile yowapetela wanhu Usenga Unogile mtwaga da Yesu ako Damaski bila kudumba. 28 Avo Sauli kakala hamoja na hewo na kuzunguluka Yelusalemu yose kuno youpeta Usenga Unogile mditwaga da Mndewa bila kudumba. 29 Kalonga na kuibamilila na Wayahudi wa Kigiliki, ila wageza kumkoma. 30 Wanhu wamtogole Kilisto viwahulike mbuli zino, wamsola Sauli wamgala Kaisalia, abaho, wamuleka yachole Taliso.
31 Abaho, kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wakala mditindiwalo muisi zose za Yudea, Galilaya, na Samalia. Na kubitila Loho wa Mulungu, wageligwa mhiko na kukula mkumnogela Mndewa, na mheta yao yongezeka.

Petulo M'viwambo va Lida na Yopa

32 Petulo viyakalile yozunguluka kila hanhu, kachola kuwatembelela na wanhu wa Mulungu wakalile wokala Lida. 33 Ako kamona munhu imwe twaga jake Enea yakalile yaholole, munhu hiyo kakala yatambalale mulusazi mkipigiti cha milao minane. 34 Petulo kamulongela, “Enea, Yesu Kilisto kokuhonya. Winuke, utandike lusazi lwako.” Baho Enea kenuka. 35 Wanhu wose wakalile Lida na Shaloni wamuwene Enea, wamtogola Mndewa.
36 Kukala na mwanahina imwe mkiwambo cha Yopa twaga jake Tabita, nhegulo yake Mkigiliki Dolikasi, munhu yakalile na sang'hano zinogile na kuwagwelela vinhu wakumbulu. 37 Kipigiti hicho kakala yolumwa, abaho, kadanganhika, na lukuli lwake vilukoshigwe, lwikigwa mdigati da uchana. 38 Kiwambo cha Lida kikala behi na kiwambo cha Yopa, avo wanahina viwahulike kamba Petulo ka mkiwambo cha Lida, wamulagizila wanhu wabili na kumulongela, “Wize mbwisa kumwetu.” 39 Petulo kachola hamoja na hewo, na viyavikile, kagaligwa gati da uchana. Vizuka wose wema behi nayo kuno wolila na kumulagusila ng'hanzu na vivalo viyagwe viyavitendile Dolikasi viyakalile hamoja na hewo. 40 Petulo kawalava kunze wanhu wose, kafugama mavindi, katambika. Abaho, kalugalukila luja ulukuli kalonga, “Tabita, lamuka.” Na heyo kananula meso gake, na viyamuwene Petulo, kenuka kakala. 41 Kamgoga mkono na kumwinula. Abaho, kawakema wanhu wamtogole Kilisto na vizuka, kamwika haulongozi wao kuno yali mgima. 42 Mbuli ino ibwililika muisi yose ya Yopa, na wanhu bwando wamtogola Mndewa. 43 Petulo kagendelela kukala Yopa mazua bwando hakae ha munhu imwe twaga jake Simoni, yakalile msindika mikwembe.

10

Petulo na Kolinelio

1 Ako kudiwambo da Kaisalia kukala na munhu imwe twaga jake Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma dikemigwa “Dale da Italia.” 2 Heyo hamoja na wanhu wose wa ng'anda yake wakala wanhu wa nhambiko, na wakala womdumba Mulungu. Kakala yowagwelela vinhu awo wakalile bule vinhu na kumtambikila Mulungu mazua gose. 3 Zua dimwe kamba saa tisa ichungulo kona kinhu mnzozi. Kamona na meso gake msenga wa Mulungu wa kuulanga yomwizila na kulonga, “Kolinelio!”

4 Kolinelio kamulola kuno yokona
bwembwe, abaho, kamuuza, “Kuna
choni, Mndewa?”
Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kamwidika, “Nhambiko zako na nhosa
zako zuuwagwelele wakumbulu zivika
uchana na kuwa ukumbuso ha Mu-
lungu. 5 Avo uwatume wanhu wachole
Yopa wakamkeme munhu imwe twaga
jake Simoni yakalile yokemigwa Petulo.
6 Kokala hamoja na Simoni msindika
mikwembe, ng'anda yake ya behi na
ibahali.” 7 Ija imsenga wa Mulungu wa
kuulanga viyasegele, Kolinelio kawakema
nyakadala zake wabili na asikali imwe
yakalile yamnogele Mulungu yakalile
yomsang'hanikila heyo. 8 Kawalongela
mbuli zose zilawilile, abaho, kawalagiza
wachole Yopa.
9 Zua da ikabili mkipigiti cha kamba
saa sita viwakalile mmwanza wao, wak-
wenhukila ikiwambo, Petulo kakwela mk-
iswili kutambika. 10 Kona nzala ng'hani,
kasulukila kinhu cha kuja. Na mandia
vigakalile gosasaligwa kapata kigumbizi.
11 Kawona ulanga uvuguka, na kinhu
kilingile kamba guo kulu dikala dihu-
muluswa hasi digogigwe mng'ambu zake
nne. 12 Mgati yake kukala na wang'onyo
wose wali na migulu mine, waja wotam-
bala na ndege wa kuulanga. 13 Abaho,
kahulika dizwi domulongela, “Petulo,
lamuka uchinje, uje!”
14 Ila Petulo kalonga, “Bule, Mndewa,
nie sinakuja ng'hone ama kinhu chochose
kinyolodoke.”
15 Dizwi dimulongela mwanza wa ika-
bili, “Sambiuvikeme ng'hone vinhu vino-
gezwe na Mulungu.” 16 Mbuli ino ilaw-
ilila mianza midatu, na baho kija ikinhu
kilingile kamba guo kulu kisoligwa kub-
wela kuulanga.
17 Petulo viyakalile yogelegeza nhegulo
ya inzozi ija, waja wanhu watumigwe
na Kolinelio walawilila. Wakala wouza
kuili ng'anda ya Simoni kuno wemile
haulongozi wa ulwivi. 18 Wakemelela,
wauza, “Hana muhenza hano yokemigwa
Simoni Petulo?”
19 Petulo viyakalile yang'hali yogelegeza
nhegulo ya inzozi ija, Loho wa Mulungu
kamulongela, “Simoni, hana wanhu wa-
datu wokuzahila. 20 Avo wime na uhumu-
luke hasi. Sambiusinhe kuchola hamoja
na hewo, kwavija nie iyo niwalagize.”
21 Petulo kahumuluka hasi kawalongela,
“Nie iyo munhu yumumzahila. Mwiza
kuwinza choni?”
22 Waja wanhu walonga, “Kolinelio,
mkulu wa dale da asikali mia wa Loma,
katulagiza. Ino iyo munhu yalibule
uzenzeleganye, munhu yomdumba Mu-
lungu, na yodumbigwa na Wayahudi
wose. Msenga wa Mulungu wa kuu-
langa kamulongela kamba, gweye uchole
kung'anda yake giladi yahulike kija chon-
daulonge.” 23 Abaho, Petulo kawabokela
na kuwengiza mng'anda na kuwagwelela
uwaso haja.
Zua diyagwe Petulo kasonga mwanza
hamoja na hewo, na ndugu wayagwe
kulawa Yopa wailongoza hamoja na
heyo. 24 Zua da ikabili wavika
mdiwambo da Kaisalia, ako Kolinelio
kuyakalile yowabeta hamoja na ndugu
zake na wambwiga zake yaakalile
yawagoneke. 25 Petulo viyakalile behi
kwingila mng'anda, Kolinelio kam'bokela
na kumfugamila mavindi yomtambikila.
26 Ila Petulo kamwinula, kalonga, “Inuka,
nie mwenyego na munhu tu.” 27 Petulo
kagendelela kulonga na Kolinelio, na
viyengile mng'anda kajona dale kulu
da wanhu wailundiza. 28 Kawalongela,
“Mweye movitanga kamba Muyahudi
yoyose kagomesigwa na Malagizo ga
Musa kuilumba na Mmhazi ama kumtem-
belela. Ila Mulungu kanizuma kamba
sambinimkeme munhu yoyose keha
ama kanyolodoka. 29 Vumunikemile,
silemile kwiza. Avo nouza, mbuli ilihi
yumunikemele?”
30 Kolinelio kedika, “Mazua mane
gabitile mkipigiti kamba kikino cha saa
tisa, nikala mng'anda yangu nitambika.
Baho munhu yakalile yavalile vivalo
vinang'hazika kema haulongozi wangu
31 na kulonga, ‘Kolinelio! Mulungu kai-
hulika nhambiko yako na kuzikumbuka
nhunza zako ziuwagwelele wakumbulu.
32 Mulagize munhu yachole Yopa ha
munhu yokemigwa Simoni yokemigwa

Petulo. Heyo kokala muing'anda ya Simoni msindika mikwembe, yokala behi na bahali.’ 33 Avo, hima niwalagiza wanhu kumwako, na gweye kutenda goya vuwizile. Avo wose twabaha haulongozi wa Mulungu kutegeleza mbuli yoyose yaakulagize Mndewa utulongele tweye.”

Ulonzi wa Petulo

34 Abaho, Petulo kasonga kulonga, “Sambi nivitanga kamba Mulungu halola kihanga cha munhu. 35 Ila wanhu wa isi yoyose womdumba heyo na kutenda ganogile, kowatogola. 36 Moitanga imbuli yaigalile Mulungu ha wanhu wa Islaeli, kuno youpeta Usenga Unogile ugala tindiwalo kubitila Yesu Kilisto, yali Mndewa wa wanhu wose. 37 Mkitanga kija kilawile muisi yose ya Yudea, kusongela Galilaya, Yohana viyeshile kuwapetela wanhu usenga wake wa ubatizo. 38 Mumtanga Yesu wa Nazaleti, vija Mulungu viyamsagule kubitila Loho wa Mulungu na mhiko. Kachola kila hanhu, yotenda mbuli zinogile na kuwahonya wanhu wose wakalile wagogigwe na mhiko za Mwenembago, kwavija Mulungu kakala hamoja na heyo. 39 Tweye twa wasindila wa mbuli zose ziyatendile muisi ya Wayahudi na Yelusalemu. Na hewo wamkoma mkumuwamba mumsalaba. 40 Ila Mulungu kamzusa zua da ikadatu na kumtenda yoneke. 41 Honeke na wanhu wose, ila na wasindila wakalile wasaguligwe na Mulungu. Wasindila awo iwo tweye tukalile tudile na kung'wa hamoja na heyo, viyeshile kuzuka kulawa mkudanganhika. 42 Katulagiza tuwapetele wanhu Usenga Unogile na kusindila kamba Yesu iyo yasaguligwe na Mulungu yawe mulamula wa wanhu wagima na wadanganhike. 43 Wahokozi wose wolava usindila wa mbuli zake, kamba kila munhu yamtogole heyo, vilozo vake vogeligwa kumgongo kubitila twaga jake.”

Wamhazi Wobokela Loho wa Mulungu

44 Petulo viyakalile yang'hali yolonga mbuli zino, Loho wa Mulungu kawahumulukila wanhu wose wakalile woutegeleza uusenga. 45 Wayahudi wamtogole Kilisto wezile hamoja na Petulo wakanganya, avija Wamhazi vivija viwetiligwe nhunza ya Loho wa Mulungu. 46 Kwavija wawahulika wolonga ulonzi wa mkanganyo na kumuyenzi Mulungu. Abaho, Petulo kalonga, 47 “Wanhu wano wabokela Loho wa Mulungu kamba tweye vitubokele. Vino hana munhu yoyose yodaha kuwagomesa sambiwabatizigwe na mazi?” 48 Avo kalagiza kamba wabatizigwe mditwaga da Yesu Kilisto. Abaho, wamuyalalila Petulo yakale na hewo mmazua madodo.

11

Petulo Kopeta Mbuli Ziyatendile mwa Wanhu Wamtogole Kilisto ako Yelusalemu

1 Watumigwa wa Kilisto na wanhu wamtogole Kilisto wakalile muisi yose ya Yudea wahulika kamba Wamhazi na hewo waubokela Usenga wa Mulungu. 2 Avo, Petulo viyacholile Yelusalemu, wanhu wamtogole Kilisto wakalile wengile kumbi wam'bamilila, 3 walonga, “Habali gweye wingile mng'anda ya wanhu walekile kwingila kumbi na kuja na hewo?” 4 Avo, Petulo kasonga kuwasimulila vinhu vose lumosilumosi.

5 “Nikala mdiwambo da Yopa notambika, mhata kigumbizi nyona nzozi. Nyona kinhu kilingile kamba guo kulu dikalile dihumuluswa hasi kulawa kuulanga digogigwe mng'ambu zake nne na dikala dihumulukila hanhu hanikalile. 6 Nidilola goya mgati yake, nyona wang'onyo wa muisi wali na migulu mine, wang'onyo wa kumuhulo, wang'onyo wotambala, na ndege wa kuulanga. 7 Abaho, nihulika dizwi dinilongela, ‘Petulo, gandamuka uchinje, uje!’ 8 Ila nie nilonga, ‘Bule, Mndewa, nie sinakuja ng'hone ama kinhu chochose kinyolodoke.’ 9 Ila dizwi kulawa kuulanga dinidika mwanza wa ikabili, ‘Sambiukikeme ng'hone ama kinyolodoka kinhu chochose chayakinogeze Mulungu.’ 10 Mbuli ino ilawilila mianza midatu, abaho, vinhu vose vikwenhigwa kabili kubwela kuulanga. 11 Kipigiti kikija wanhu wadatu, wakalile watumigwe kumwangu kulawa Kaisalia, wema kuna

ing'anda inikalile nikala. 12 Loho wa Mulungu kanilongela nichole na hewo sambinisinhe. Wandugu wano sita vivija wachola hamoja na nie, twingila muna ing'anda ya ija imunhu yatulagize. 13 Katulongela vija viyamonile msenga wa Mulungu wa kuulanga yemile mng'anda yake na kulonga, 'Mtume munhu yachole Yopa yamgale hano Simoni yokemigwa Petulo, 14 kokugwelela usenga, na kubitila usenga hiwo, gweye hamoja na wanhu wa ng'anda yako yose wokomboligwa.' 15 Na vunisongile kulonga, Loho wa Mulungu kawahumulukila na kukala uchana yao kamba viyatuhumulukile uchana yetu tweye haichanduso. 16 Avo ng'humbuka gaja gayalongile Mndewa kamba, 'Yohana kakala yobatiza na mazi, ila mweye mobatizigwa na Loho wa Mulungu.' 17 Avo kamba Mulungu kaweng'ha nhunza iija iyatugwelele tweye kipigiti vitumtogole Mndewa Yesu Kilisto, nie iyo munhu waki hata nim'bamilile Mulungu?"

18 Viwahulike gano, wanyamala wamuyenzi Mulungu wolonga, "Avo Mulungu kawagwelela hata Wamhazi bazi da kuleka vilozo digala ugima."

Wanhu Wamtogole Kilisto Mdiwambo da Antiokia

19 Avo waja wakalile wapwililike kipigiti cha mgayo ulawilile kipigiti chayakomigwe Stefano wachola isi za kutali za Foinike, Sipulo, na Antiokia woupeta Usenga mwa Wayahudi weiyeka. 20 Ila mmwanza wao wakala wanhu wayagwe kulawa Sipulo na Kilene wachola kudiwambo da Antiokia na kusonga kulongelela na Wagiliki, wowapetela Usenga Unogile wa Mndewa Yesu. 21 Mkono wa Mndewa ukala hamoja na hewo, na wanhu bwando watogola na kugalukila kuyali Mndewa.

22 Mbuli zino zihulikwa na wanhu wamtogole Kilisto wakalile Yelusalemu, avo wamtuma Banaba yachole kudiwambo da Antiokia. 23 Viyavikile na kona vija Mulungu viyawamoteze wanhu, kadeng'ha na kuwagong'ondeza wose wagendelele kukala muikweli ya Mndewa na mioyo yao yose, 24 kwavija heyo kakala munhu yali na moyo unogile yamemile Loho wa Mulungu na nhamanila. Na wanhu bwando wamtogola Mndewa.

25 Abaho, Banaba kachola Taliso kumzahila Sauli, 26 na viyamuwene, kamgala kudiwambo da Antiokia. Avo mmulao wose Banaba na Sauli wakala wokiiting'hanila na wanhu wamtogole Kilisto na kufundiza wanhu bwando ako kudiwambo da Antiokia. Na wanahina baho wasongile kukemigwa Wakilisto haja Antiokia.

27 Muna ikipigiti kino wahokozi kulawa Yelusalemu weza Antiokia. 28 Imwe mmwanza wao yokemigwa Agabo kema na kuhokola kubitila Loho wa Mulungu yolonga kamba nzala mpamanho yogubika ulumwengu wose, na gano galawilila kipigiti Klaudio viyakalile Mndewa. 29 Wanahina waitogolela kulava vinhu kila munhu viyadahile na kuwagwelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile wokala Yudea. 30 Wagatenda gano, abaho, wawagwaa Banaba na Sauli wavigale vija viwasangile ha wavyele.

12

Mgayo Ubanzilinze

1 Mkipigiti kiguhi Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso* kawagoga wanhu wayagwe wamtogole Kilisto giladi yawagaze. 2 Kamsola Yakobo, ndugu yake Yohana, na kumkoma na zele. 3 Viyawene kamba mbuli ino iwanogela Wayahudi, kagendelela kumgoga na Petulo. Mbuli zino zilawilila mkipigiti cha Lusona lwa Mikate Ilibule Mela. 4 Viyeshile kumgoga Petulo kamgela mkifungo, kamwika mmakono ga madale mane ga asikali, na kila dale dikala na asikali wane, wamwimilize. Helode kakala yogelegeza kumulava hanze mwa wanhu kipigiti Ulusona lwa Pasaka† luhamala. 5 Avo Petulo kemilizwa mding'anda da kufungila wanhu, ila

* **12:1** Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso kakala mzukulu wa Mndewa Helode Mkulu. † **12:4** Pasaka nhegulo yake kubita uchana.

wanhu wamtogole Kilisto wagangamala kumtambikila Mulungu sama yake.

Petulo Kofunguligwa Kulawa Mkifungo

6 Ikilo ya kuchela imitondo ya zua diyalondile Helode kumulava hanze mwa wanhu, Petulo kakala yawasile hagatigati ya asikali wabili kuno yafungigwe minyolo mibili, na wemilizi wakala wogonelela wokwimiliza ulwivi lwa iding'anda da kufungila wanhu. 7 Bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kalawilila na mulangaza umwemwesa muja mdigati, kamkwasa mulubavu na kumulamusa, abaho, kamulongela, “Inuka mbwisa!” Na bahaja iminyolo imulagala kulawa mmakono gake. 8 Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, “Vala vivalo vako na ng'hwabasa zako.” Na Petulo katenda vija vayalongeligwe. Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, “Izinge guo jako unikweleleze.” 9 Petulo kamkweleleza mbaka hanze ya iding'anda da kufungila wanhu, ila kakala bule nzonzi kamba gaja msenga wa Mndewa wa kuulanga gayatendile gakala kweli galawilila, kagiza kakala yokona nzozi. 10 Wadibita dale da asikali da ichanduso na dale da asikali wemilizi da ikabili na kuvika kuna ulwivi lutendigwe na mizuma lukalile lulola kudiwambo, luwavugukila lwenyego na hewo wabita. Na viwakalile wotembela mnzila ya mdiwambo, kedukila ija imsenga wa Mndewa wa kuulanga kamuleka Petulo.

11 Abaho, Petulo nzonzi zim'bwelela, kailongela mwenyego, “Sambi nivitanga kamba Mndewa kamtuma msenga wake wa kuulanga yanikombole kulawa mmakono ga Helode na kulawa mgaja gose gowokala wotamanila Wayahudi galawilile.”

12 Kipigiti kikija zinzonzi vuzim'bwelele, kachola kung'anda ya Maliamu, mamaake Yohana, ayo yakalile na twaga da ikabili dikemigwa Maluko, ako wanhu bwando kuwakalile waiting'hane wotambika. 13 Petulo kalubwenga ulwivi lwa kunze, na mndele yokemigwa Loda keza kumulola munhu yobwenga ulwivi. 14 Viyategeleze na kudihulika dizwi da Petulo, kadeng'ha ng'hani kakimbila kabweleganya bila kuvugula ulwivi na kuguta yolonga, “Petulo ka halwivi.” 15 Wamulongela, “Gweye kuna luwege.” Viyagendelele kugangamiza kamba kweli Petulo ka halwivi, walonga, “Siku kowa msenga wa Mulungu wa kuulanga yali hamoja nayo.”‡

16 Ila Petulo kagendelela kubwenga ulwivi, na viwavugule ulwivi na kumona heyo, wakanganya ng'hani. 17 Petulo kawahungila na mkono wake giladi wanyamale na kuwagondela avija Mndewa viyamulawilile kulawa mding'anda da kufungila wanhu, kalonga, “Mulongeleni mbuli zino Yakobo na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto.” Abaho, kasegela kachola hanhu hayagwe.

18 Viivikile imitondo, kukala na mkomemkome mmwanza wa asikali, wolonga, “Kinhu chaki kimulawilile Petulo?” 19 Helode kalagiza wanhu wamzahilile Petulo kila hanhu ila hawamonile. Avo kawatuma wanhu wawauze goya waja iwaasikali, abaho, kalagiza wakomigwe. Abaho, Helode kasegela Yudea kachola kukala Kaisalia.

Helode Kodanganhika

20 Helode Agilipa wa ichanduso kawonela lusango wanhu wa miwambo ya Tilo na Sidoni, avo wanhu wa Tilo na Sidoni waiduganya hamoja wachole kuiting'hana nayo. Avo wamuyalalila Blasto, mkulu wa ng'anda da kindewa da Helode, wachole na heyo ha Helode Agilipa wa ichanduso kumgwila mavindi kwavija isi yao yopata mandia kulawa muisi ya Helode.

21 Zua diwasagule kuiting'hana vidivikile, Helode kavala miguo yake ya kindewa, kakala mkigoda chake cha undewa na kuwapetela wanhu. 22 Wanhu wakala woguta, wolonga, “Dizwi dino da mulungu, na sio dizwi da munhu.” 23 Kwavija Helode hamuyenzile Mulungu,

‡ **12:15** Kipigiti kija Wayahudi wakala wogelegeza kamba Mulungu komgwaa kila munhu msenga wake wa kuulanga yamwimilize, na msenga ija kolinga na munhu ija yomwimiliza mkihanga na mkiwiliwili.

bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kamtoa, kagwa hasi, kadigwa na masango, na kudanganhika.
24 Ila Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela na kukula.
25 Abaho, Banaba na Sauli viwamambukize sang'hano yao, wasegela Yelusalemu, wamsola na Yohana ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko.

13

Banaba na Sauli Wosaguligwa na Kutumigwa

1 Mdidale da wanhu wamtogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia kukala na wahokozi na wakulufunzi wakalile wokemigwa Banaba, Simioni yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Munhu Mtitu, Lukio munhu wa Kilene, Manaeni yakalile yakulile mding'anda da Mndewa Helode Antipa, na Sauli. 2 Viwakalile womtambikila Mndewa na kufunga, Loho wa Mulungu kalonga, "Nibagulileni Banaba na Sauli sama ya sang'hano iniwakemele."
3 Avo viwamambukize kufunga na kutambika, wawekila makono gao na kuwatuma.

Ako Sipulo

4 Wabili waja watumigwa na Loho wa Mulungu wabita mkiwambo cha Seleusia, kulawa haja wakwela mmeli wachola kukisiwa cha Sipulo. 5 Viwavikile mdiwambo da Salamisi, waupeta Usenga wa Mulungu mzing'anda za nhambiko za Wayahudi. Yohana, ayo vivija yakemigwe Maluko, kakala na hewo yowataza.
6 Watembela wabita mkisiwa chose mbaka walawilila Pafosi. Haja wam'vika muhawi wa Kiyahudi na muhokozi wa uvwizi yokemigwa Bali Yesu. 7 Yakalile munhu wa behi ng'hani na mkulu wa kisiwa kija yokemigwa Seligio Paulo, yakalile munhu m'bala ng'hani, ayo yagalile usenga ha Banaba na Sauli yolonda kuhulika Usenga wa Mulungu. 8 Ila Elima ija imuhawi, kwavija ino iyo nhegulo ya twaga jake dikemigwa Bali Yesu muulonzi wa Kigiliki, kawabamilila na kugeza kumtenda ija imkulu wa kisiwa yaileme nhamanila ija. 9 Ila Sauli, ayo vivija yakalile yokemigwa Paulo, kamemezwa Loho wa Mulungu kamulola ng'hani Elima 10 na kulonga, "Gweye kwa mwana wa Mwenembago na kwa mdumuka wa vinhu vose vilibule uzenzeleganye. Huleka kuzibulunya mbuli za Mndewa zilibule uzenzeleganye? 11 Avo lusango lwa Mndewa lwa hamoja nagwe, kowa kimbugumbugu, na mkipigiti kidodo hudaha kuwona mulangaza wa zua."
Bahaja vinyunyu na ziza vimwizila, na kasonga kubabasila yozahila munhu yamgoge mkono yamulongoze. 12 Ija imkulu wa ikisiwa viyagonile gaja galawilile, katogola kwavija kakala yokanganya mafundo ga mbuli za Mndewa.

Ako Kudiwambo da Antiokia Muisi ya Pisidia

13 Abaho, Paulo na wayage wakwela mmeli kulawa Pafosi wachola Pega ili muisi ya Pamfilia, na viwavikile haja, Yohana, ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko, kawaleka kabwela Yelusalemu. 14 Kulawa Pega, Paulo na Banaba wagendelela wachola kudiwambo da Antiokia muisi ya Pisidia. Mdizua da Mhumulo wengila mng'anda ya nhambiko wakala hasi. 15 Viwamambukize kusoma Malagizo ga Musa na wahokozi, mkulu wa ing'anda ya nhambiko katuma munhu kumwao yolonga, "Ndugu zetu, kamba muna mbuli ya kuwagangamiza wanhu, mulonge." 16 Paulo kenuka na kuwahungila mkono na kulonga, "Mweye wanhu wa Islaeli na mweye wanhu hamuli Wayahudi mumtambikila Mulungu, nhegelezeni! 17 Mulungu wa wanhu wa Islaeli kawasagula wahenga zetu na kawatenda wongezeke kipigiti viwakalile Misili na kuwalava muisi ija na mhiko ng'hulu. 18 Kawazaganya mmilao malongo mane muluwala, 19 na kaibananga mitala saba ya Kanaani na kuwagwelela wanhu zake isi zao kamba uhazi wao. 20 Mbuli zino zose zisola kamba milao mia nne na malongo matano.
"Vugabitile gano, Mulungu kawagwelela walamula mbaka kipigiti cha muhokozi Samweli. 21 Abaho, wanhu

walonda mndewa, na Mulungu kawagwelela Sauli mwanage Kishi, wa mtala wa Benjamini, yakalile yatawale milao malongo mane. 22 Viyamsegeze Sauli, kamtenda Daudi yawe mndewa wao. Mulungu kalonga vino yomulonga Daudi, 'Nimpata Daudi mwana wa Yese, munhu inimnogele, yondayagatende gose ganimulonda heyo yagatende.' 23 Kulawa mulukolo lwa munhu ino Mulungu kamgala Mkombola, Yesu, muisi ya Islaeli, kamba viyekile kilagano. 24 Yesu viyakalile hanasonga sang'hano yake, Yohana kaupeta usenga wa kuleka vilozo na kubatizigwa mwa wanhu wose wa Islaeli. 25 Yohana viyamambukize sang'hano yake, kalonga, 'Mweye mokwagiza nie iyo munhu yalihi? Nie sio munhu ija imumtamanila kwiza, ila heyo kokwiza hachugu changu, ayo ng'hwabasa zake nie silondigwa kuzifungula.'

26 "Ndugu zangu, wana wa Ablaham, na mweye wanhu mumtambikila Mulungu mulekile kuwa Wayahudi, usenga uno wa ukombola tugaliligwa tweye! 27 Wanhu wa Yelusalemu na wakulu zao wa isi hawamtangile Yesu ama kuzitanga mbuli za wahokozi. Hata avo mkumtagusa Yesu kudanganhika, wazitenda mbuli zino za wahokozi ziwosoma Mazua gose ga Mhumulo zivikile. 28 Hata kamba hawonile kilamso kimulumbile heyo kudanganhika, wamulongela Pilato yamtaguse ifa. 29 Viwamambukize kutenda mbuli zose zayandikiligwe heyo, wamuhumulusa hasi kulawa mumsalaba na kumtambalika mdipanga. 30 Ila Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika, 31 na mazua bwando kakala yokoneka na awo wakalile wotembela nayo kulawa Galilaya mbaka Yelusalemu. Awo sambi iwo wasindila mwa wanhu wa Islaeli. 32 Tuwagalila Usenga Unogile awo Mulungu uwailagane na wahenga zetu, 33 katuvikizila tweye, wana zao, mkumzusa Yesu. Vivija, kamba vija viyandikigwe mzabuli ya ikabili ilonga,

'Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako.'*

34 Ikweli ya kamba, Mulungu kamzusa Yesu kulawa mkudanganhika, sambiyadanganhike kabili, ilongwa muna zimbuli zino,

'Nowagwelela motelo zing'alile na za kweli
ziniilagane na Daudi.'†

35 Avo vivija kalonga mzabuli iyagwe,

'Humuleka Munhu wako Yang'alile yolele mdipanga.'‡

36 Kwavija Daudi viyamalile kusang'hanikila mbuli za Mulungu mwa wanhu wa mulelo wake mwenyego, kadanganhika, kazikigwa hamoja na wahenga zake, na lukuli lwake lolela mdipanga. 37 Ila munhu ija Mulungu iyamzusile holile. 38 Avo, ndugu zangu, mbuli ino na itangike kumwenu kamba mkubitila Yesu mpeteligwa kugeligwa kumgongo kwa vilozo. 39 Mkubitila Yesu iino, kila munhu yotogola kosegezelwa vilozo vose, vija havidahike kusegezigwa na Malagizo ga Musa. 40 Avo teganyeni, gaja gandikigwe mkitabu cha wahokozi sambigawalawilile mweye.

41 'Loleni mweye mtenda mzihaka, kanganyeni na mdanganhike!
Kwavija mmazua genu, nosang'hana sang'hano,
sang'hano ayo yondamuleke kuitogola,
hata kamba munhu yahawalongela!'§"

42 Paulo na Banaba viwakalile wolawa hanze, wanhu wawayalalila wazilonge mbuli zino kabili Mdizua diyagwe da Mhumulo. 43 Mting'hano wa ing'anda ya nhambiko vuuigolile, Wayahudi bwando na waja Iwamhazi watogole kuwa Wayahudi wawakoleleza Paulo na Banaba. Paulo na Banaba wawayalalila wagendelele kukala mngekewa ya Mulungu.

44 Zua diyagwe da Mhumulo, wanhu behi na wose wa mdiwambo dija waiting'hana kutegeleza Usenga wa Mndewa. 45 Ila Wayahudi viwawene bwando da

* **13:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7.
† **13:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 55:3.
‡ **13:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:10.
§ **13:41** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 1:5.

wanhu, wona migongo, wasonga kulonga mbuli za ufukuzi, kuno wozibeza mbuli zoyokala yolonga Paulo. 46 Abaho, Paulo na Banaba wose wabili wenula dizwi walonga bila kidumbo wolonga, “Ilondigwa kamba, Usenga wa Mulungu ulondigwa tanhu upetigwe kumwenu. Ila muulema na kulamula mwemwe wenyego kukala kutali na ugima wa digunge, avo tweye sambi towahindukila Wamhazi. 47 Kwavija Mndewa katushulutiza tweye yolonga,

‘Niwatenda mweye muwe mulangaza wa Wamhazi,
avo muugale ukombola mbaka kuuwishilile ulumwengu.’* ”

48 Wamhazi viwahulike mbuli zino, wadeng'ha na kuuyenzi Usenga wa Mndewa, na wose wasaguligwe sama ya ugima wa digunge wamtogola Kilisto.

49 Avo Usenga wa Mndewa wenela muisi ija yose. 50 Ila Wayahudi wawaswagiza watwanzi wali na matwaga wakalile womdumba Mulungu na wakulu wa idiwambo. Na hewo kawagaza Paulo na Banaba na kuwawinga, wawalava hanze ya isi ija. 51 Avo wakung'unha timbwisi dikalile mmagulu gao mkuwadukumiza na kuchola Ikonio. 52 Na wanahina wa mdiwambo da Antiokia wakala wamemile deng'ho na Loho wa Mulungu.

14

Ako Ikonio

1 Mbuli zizija zilawilila ako kudiwambo da Ikonio. Paulo na Banaba wengila muna ing'anda ya nhambiko ya Wayahudi na kulonga bila kudumba, na Wayahudi bwando na Wamhazi wamtogola Mndewa. 2 Ila waja Wayahudi walemile kumtogola Mndewa wawaswagiza Wamhazi na kuzigela usungu ngelegeza zao giladi wawaleme Paulo na Banaba. 3 Avo wakala haja kipigiti kitali woupeta Usenga wa Mndewa bila kudumba, na Mndewa kailagusa mmbuli ya ngekewa yake mkulava bule vilaguso na mikanganyo itendeke kubitila hewo. 4 Ila wanhu wa idiwambo dija wakala waigolile. Wayagwe wakala ng'ambu ya Wayahudi, na wayagwe ng'ambu ya watumigwa wa Kilisto.

5 Kukala na zundo, ditendigwe na Wamhazi na Wayahudi na wakulu zao, da kuwatendela ukaini na kuwatoa na mabwe. 6 Ila watumigwa wa Kilisto wazimanya mbuli zija, avo wakimbilila Listila na Delibe, miwambo ya Likaonia, na isi ziwazunguluke, 7 na haja wagendelela kuupeta Usenga Unogile.

Ako Listila na Delibe

8 Kuja Listila kukala na munhu imwe yakalile mbetembete songela hayavumbuke, na kakala hadahile kutembela hata mwanza umwe. 9 Kamtegeleza Paulo viyakalile yolonga. Paulo kamulola ng'hani, kona kamba kakala na nhamanila ya kuhonyigwa, 10 avo Paulo kenula dizwi yolonga, “Ima na magulu gako!” Bahaja ija imunhu kazumha na kusonga kutembela. 11 Wanhu viwonile gaja gayatendile Paulo, waguta muulonzi wa Kilikaonia, “Miungu ilumbile kamba wanhu ituhumulukila!” 12 Banaba wamkema Zeu, na Paulo wamkema Helime, kwavija kakala iyo yolonga mbuli zose. 13 Mkulu wa nhambiko wa mzimu ukemigwa Zeu, ayo ng'anda yake ikalile hanze ya idiwambo, kagala ng'ombe na mkungo wa malua halwivi lwa idiwambo, heyo na ididale da wanhu walonda kuwalavila nhosa watumigwa wa Kilisto.

14 Ila watumigwa wa Kilisto Banaba na Paulo viwahulike gano, wadega vivalo vao na hima walopola walawa hanze na kukimbilila hagatigati ya didale da wanhu, abaho, wenula dizwi walonga, 15 “Mweye wanhu, habali mtenda mbuli zino? Tweye vivija twa wanhu tu kamba mweye! Tuwagalila mweye Usenga Unogile, tuwalongela mweye mgaluke kulawa mmbuli zino zilibule kinhu na mmuhindukile Mulungu yali na ugima, yalumbile ulanga na isi na bahali na vinhu vose vili himo. 16 Umwaka Mulungu kawaleka wanhu wose wachole mnzila zao wenyego. 17 Hata avo kalagusa usindila wa kulagusa vija viyakalile baho. Kawalagusila mweye unozi wake mkuwagwaa mvula kulawa kuulanga na

* **13:47** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:6.

ndigwa mmisimu yake, kawagwaa mandia bwando na kuwamemeza ndeng'ha mmioyo yenu." 18 Hamoja na mbuli zino ikala vidala kudizuila ididale da wanhu sambidiwalavile nhosa.
19 Ila Wayahudi kulawa mdiwambo da Antiokia na Ikonio weza haja na kudiswagiza ididale da wanhu. Abaho, wamtoa na mabwe Paulo, wam'bulula, wamulava hanze ya idiwambo, wagiza kadanganhika. 20 Ila wanahina viwamzunguluke, kenuka na kubweleganya mgati ya idiwambo. Imitondo iyagwe heyo na Banaba wasegela wachola Delibe.

Kubweleganya Mdiwambo da Antiokia Muisi ya Silia

21 Waupeta Usenga Unogile mdiwambo dija na kuwapata wanahina bwando, abaho, wabweleganya wachola Listila, Ikonio, na kudiwambo da Antiokia. 22 Haja wawagangamiza imioyo wanahina na kuwagong'ondeza kamba wagendelele kukala muinhamanila, wolonga, "Tolondigwa tubitile migayo bwando kileka mana twingile Muundewa wa Mulungu." 23 Paulo na Banaba wawasagulila wavyele mmadale gose ga wanhu wamtogole Kilisto. Na mkutambika na kufunga waweka mmakono ga Mndewa mwa ayo nhamanila yao muikalile.
24 Abaho, wabitila Pisidia wengila Pamfilia, 25 na viwaupetile Usenga Unogile kuja Pega, wachola Atalia, 26 kulawa Atalia wabweleganya mdiwambo da Antiokia, ahaja hawawekile mngekewa ya Mulungu sama ya sang'hano ija iwamambukize.
27 Viwavikile wawakema hamoja wanhu wamtogole Kilisto na kuwalongela mbuli zose Mulungu ziyatendile kubitila hewo na vija viyawavugulile Wamhazi lwivi lwa nhamanila. 28 Wakala haja mazua bwando na wanahina.

15

Mting'hano ako Yelusalemu

1 Weza wanhu kulawa Yudea wakala wowafundiza wanhu wamtogole Kilisto, wolonga, "Kamba hamwingile kumbi kamba viyafundize Musa, havidahika mweye kukomboligwa." 2 Mbuli ino iwatenda Paulo na Banaba waibamilile nao na kuiuzagiza nao ng'hani. Avo Paulo na Banaba wasaguligwa, hamoja na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto, wachole Yelusalemu ha watumigwa wa Kilisto na wavyele wakawauze mbuli ino.
3 Wanhu wamtogole Kilisto wawatuma, na viwakalile wochola kubitila Foinike na Samalia, wawalongela avija Wamhazi viwautogole Usenga wa Mndewa. Mbuli zino ziwatenda wanhu wose wamtogole Kilisto wadeng'he ng'hani. 4 Viwavikile Yelusalemu, wabokelwa na wanhu wamtogole Kilisto, watumigwa wa Kilisto, na wavyele. Wawasimulila gose gayatendile Mulungu kubitila hewo. 5 Abaho, wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wakalile ng'ambu ya Mafalisayo wema na kulonga, "Wamhazi wolondigwa wengizigwe kumbi na wagawinze Malagizo ga Musa."
6 Watumigwa wa Kilisto na wavyele waiting'hana wailole goya mbuli ino. 7 Viwagendelele ng'hani kulongelela, Petulo kenuka na kuwalongela, "Ndugu zangu, movitanga kamba mazua gabitile Mulungu kanisagula nie kulawa mmwanza wenu niwapetele Wamhazi Usenga Unogile giladi wahulike na watogole. 8 Na Mulungu, yoitanga mioyo ya wanhu, kalagusa kamba kawatogola mkuwagwelela Loho wake, kamba viyatendile kumwetu. 9 Mkuing'aliza mioyo yao na nhamanila, katutenda tweye na hewo tuilinge. 10 Avo habali mulonda kumgeza Mulungu mkuwekila wanahina nila msingo ayo wahenga zetu ama tweye hatuidaha kuipapa? 11 Si vivo! Totogola kamba tokomboligwa kubitila ngekewa ya Mndewa wetu Yesu, kamba vija hewo viwokomboligwa."
12 Wanhu wose waiting'hane haja wanyamala, wawategeleza Paulo na Banaba viwakalile wowalongela vilaguso na mikanganyo Mulungu iyatendile mwa Wamhazi kubitila hewo.
13 Viwamambukize kulonga, Yakobo kalonga, "Ndugu zangu, nhegelezeni!
14 Simoni Petulo katusimulila avija tanhu Mulungu viimnogele kuwasola wanhu

kulawa mwa Wamhazi sama ya twaga jake. 15 Mbuli za wahokozi zoigondanya
na mbuli ino kamba vizandikwe,
16 'Zihamala mbuli zino, nobweleganya,
na kudizenga kabili hema da Daudi
dikalile digwile.
Nodizenga chusa haja hadibanangigwe,
na kudinula.
17 Avo wanhu wose wasigale wamzahile
Mndewa,
hamoja na Wamhazi wose, awo
wakemigwe mtwaga jangu,
kolonga Mndewa yatendile mbuli
zino,'*
18 zitangigwe songela mwaka.
19 "Avo, vino vivo nilamule kamba,
sambituwagaze Wamhazi wamtogole
Mulungu, 20 ila tuwandikile kamba
wakale kutali na vakuja vilavigwe nhosa
ha miwegu, ugoni, kuja nyama ifile
mkubotigwa, na kuja na kung'wa mulopa.
21 Kwavija Musa kapetwa m'viwambo
vose songela mwaka na mwaka, na mbuli
zake zisomigwa mzing'anda za nhambiko
Mmazua gose ga Mhumulo."

Lupwilili Lwandikiligwe Wamhazi Wamtogole Kilisto

22 Abaho, watumigwa wa Kilisto na
wavyele na wanhu wose wamtogole
Kilisto walamula kuwasagula wanhu ku-
lawa mmwanza wao, wawatume wa-
chole kudiwambo da Antiokia hamoja
na Paulo na Banaba. Avo wawasagula
wanhu wabili, Yuda, yakalile na twaga
da ikabili dikemigwa Balisaba, na Sila,
wakalile vilangizi wa wanhu wamtogole
Kilisto. 23 Wawagwelela na lupwilili luno
lwandikigwe vino,

"Tweye watumigwa wa Kilisto na
wavyele, wandugu zenu, ha Wamhazi
wamtogole Kilisto ako kudiwambo da
Antiokia, na muisi za Silia na Ki-
likia. Towalamsa. 24 Tuhulika kamba
kuna wanhu walawa kunze ya gaja
gatufundize bila kulongeligwa na tw-
eye walonga mbuli za kuwagaza na
kuzizungulusa ngelegeza zenu, 25 avo
wose tuitogolela kuwasagula wanhu
tuwatume kumwenu na wambwiga
zetu wanogelwa Banaba na Paulo,
26 wauhonzile ugima wao sama ya Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto. 27 Avo tuwa-
tuma Yuda na Sila awo wenyego wowa-
longela na mulomo wao mbuli zino
zitwandike. 28 Imnogela Loho wa Mu-
lungu na tweye sambituwadikwe kinhu
kiyagwe chochose hanze ya malagizo
gano, 29 kamba muleke kuja vakuja
vilavigwe nhosa ha miwegu, muleke
kuja na kung'wa mulopa, muleke kuja
nyama ibotigwe, na muleke ugoni.
Kamba muhainega na vinhu vino, mo-
tenda goya. Tokiibona."

30 Waja wanhu watumigwa wachola
kudiwambo da Antiokia, viwavikile
wawakema hamoja wanhu wamto-
gole Kilisto na kuwagwelela ulupwilili.
31 Wanhu viwalusomile, wadeng'helela
sama ya Usenga uja wa kugangamiza.
32 Yuda na Sila wakala wahokozi walonga
mbuli bwando za kuwagangamiza na
kuwagela mhiko wanhu wamtogole
Kilisto. 33 Wakala haja kipigiti kiguhi,
abaho, wanhu wamtogole Kilisto wawab-
weza na tindiwalo ha awo wawatumile.
34 Ila Sila kanogelwa kukala haja.

35 Ila Paulo na Banaba wasigala mdi-
wambo da Antiokia, hamoja na wanhu
wayagwe bwando wafundiza na kuupeta
Usenga wa Mndewa.

Paulo na Banaba Woigola

36 Mazua madodo hamwande Paulo
kamulongela Banaba, "Na tubweleganye
kuchugu tuwatembelele wanhu wose
wamtogole Kilisto m'viwambo vose ku-
tuupetile Usenga wa Mndewa tukawalole
vija vowogendelela." 37 Banaba kalonda
kumsola Yohana, yakalile na twaga
diyagwe dikemigwa Maluko, wachole
wose, 38 Ila Paulo kalema kwavija
Yohana vivija yokemigwa Maluko kakala
yawalekile Pamfilia na kulema kugen-
delela na hewo msang'hano. 39 Avo
wakala wokiibamilila ng'hani mbaka
waigola. Banaba kamsola Maluko
wengila mmeli na kuchola Sipulo. 40 Ila
Paulo kasagula kuchola na Sila, na wanhu

* **15:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 9:11-12.

wamtogole Kilisto wawatambikila wachole na ngekewa ya Mulungu. 41 Kachola kubitila isi za Silia na Kilikia yowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto.

16

Timoteo Koilumba na Paulo na Sila

1 Paulo kavika Delibe na Listila, kuyakalile yokala mwanahina imwe yakemigwe Timoteo. Kakala mwana wa mtwanzi wa Kiyahudi Yamtogole Kilisto, ila tataake kakala Mgiliki. 2 Wanhu wamtogole Kilisto wa Listila na Ikonio wanogezwa ng'hani na Timoteo. 3 Paulo kamulonda Timoteo yachole nayo mmwanza wake, kamsola kamwingiza kumbi sama ya Wayahudi wakalile wokala hiko, kwavija wose wavitanga kamba tataake kakala Mgiliki. 4 Viwakalile wobita mmiwambo ija, wawagwaa wanhu malagizo galavigwe na watumigwa wa Kilisto na wavyele wa hiko Yelusalemu, giladi wagagoge. 5 Avo wanhu wamtogole Kilisto wagendelela kugangamala muna inhamanila, na kila zua mheta yao yongezeka.

Nzozi ya Paulo ako Tiloa

6 Paulo na wayage wabitila muisi ya Fligia na Galatia, kwavija Loho wa Mulungu kawagomesa sambiwaupete Usenga wa Mulungu muisi ya Asia. 7 Viwavikile muimbaka ya isi ya Misia, wageza kuchola isi ya Bitinia, ila Loho wa Yesu kawagomesa. 8 Avo, wabitila Misia, wahumuluka mbaka mdiwambo da Toloa. 9 Mkipigiti cha ikilo Paulo kona nzozi. Kamona munhu wa isi ya Makedonia kema na kumuyalalila yomulongela, “Wize Makedonia ukatutaze!” 10 Paulo viyaiwene nzozi hiyo, kipigiti kikija tuisasala kuchola Makedonia, kwavija Mulungu katukema tuwapetele Usenga Unogile.

Ako Filipi

11 Kulawa Toloa tuloka na meli dimwe kwa dimwe mbaka Samotilake, imitondo yake tuvika Neapoli. 12 Kulawa haja tuchola mbaka Filipi, wambo kulu muisi ya Makedonia, dikalile koloni da Waloma. Tukala haja mazua madodo. 13 Mdizua da Mhumulo tulawa hanze ya ulwivi lwa idiwambo tuchola kumgwazo wa ulwanda, kutugelegeze kamba ako kukala na hanhu ha kutambikila. Tukala hasi na kulongelela na watwanzi wakalile wailundize haja. 14 Mtwanzi imwe yakemigwe Lidia, yakalile yochuluza vivalo va hela bwando kulawa mdiwambo da Tiatila, yakalile yomtambikila Mulungu, katutegeleza. Mndewa kauvugula moyo wake, kagabokela gaja gakalile golongigwa na Paulo. 15 Heyo na wanhu wa kung'anda yake viwabatizigwe, katugoneka yotuyalalila yolonga, “Ihawa munyona kamba nie nimtogola Mndewa, izoni mkale mng'anda yangu.” Abaho, katunanahila tuchole.

Paulo na Sila Mkifungo ako Filipi

16 Zua dimwe vitukalile tochola hanhu ha kutambikila, tumting'hana nyakadala wa kitwanzi yakalile na kinyamkela wa ulaguzi. Nyakadala hiyo kakala yowagwelela hela bwando wakulu zake kulawa mzisang'hano zake za ulaguzi. 17 Mndele ino kamuwinza Paulo na tweye, kenula lwangi kalonga, “Wanhu wano wawo watumigwa wa Mulungu Mkulu Ng'hani! Wowapeteleni nzila ya kukomboligwa!” 18 Na katenda vino mmazua bwando, ila Paulo kona lusango, kahinduka na kumulongela ikinyamkela, “Mtwaga da Yesu Kilisto, nokulonda umulawe mndele ino!” Na kipigiti kikija ija ikinyamkela kamulawa.

19 Iwakulu zake viwawene kamba tamanilo jao da kupata hela dimala, wawagoga Paulo na Sila na kuwakwekwesa mbaka kuna disoko haulongozi wa wanhu wali na udaho. 20 Wawagala ha walamula walonga, “Wambo jetu dibanangigwa sama ya Wayahudi wano. 21 Wozipeta nzoela zigomesigwe na malagizo getu kuzibokela ama kuziwinza, kwavija tweye twa wenekae wa Loma.” 22 Dale da wanhu dikiilumba na kuwavamhila, na iwalamula walagiza wavuligwe vivalo vao, abaho, walanhigwe mbalati. 23 Viweshile kuwalanha ng'hani, wawagela mkifungo, na mwimilizi wa ing'anda ya kifungo kalagizigwa yawemilize goya. 24 Na heyo

viyabokele ndagizi ino, kawagela mdigati da mng'anda, na kuwadaza gamagulu na mhikwi.
25 Viivikile kilo kikulu Paulo na Sila
wakala wotambika na kumwimbila Mu-
lungu nyila za kumtogola, na wanhu
wayagwe wakalile wafungigwe na hewo
wakala wowategeleza. 26 Bahaja ulawilila
mgudemo mkulu wa isi, hata msingi wa
ing'anda ya kifungo utigisika. Baho nyivi
zose za ing'anda ya kifungo zivuguka,
na minyolo ikalile iwafungile ikongoloka.
27 Ija imwimilizi wa ing'anda ya ki-
fungo kalamuka, na viyawene zinyivi za
ing'anda ya kifungo zivuguka, kasomola
zele jake na kulonda kukiikoma kwavija
kagelegeza kamba wanhu wakalile mk-
ifungo wakimbila. 28 Ila Paulo kenula
dizwi kalonga, "sambiuikome mwenyego!
Tweye tose twa bahano!"
29 Viyamkemile munhu yagale viwenge,
ija imwimilizi wa ing'anda ya ikifungo
kakimbilila mng'anda, kailagaza haulon-
gozi wa gamagulu ga Paulo na Sila kuno
yogudema. 30 Abaho, kawalava hanze
kawauza, "Wandewa, nhendeze giladi
nikomboligwe?"
31 Wamwidika, "Mtogole Mndewa Yesu,
kokomboligwa gweye na wanhu wali
mng'anda yako." 32 Abaho, wampetela
Usenga wa Mndewa, heyo na wanhu
wose wali mng'anda yake. 33 Kipigiti
kikija cha ikilo ija imwimilizi kawasola
Paulo na Sila kawasuluza vilonda vao,
baho heyo na wanhu wose wali mng'anda
yake wabatizigwa. 34 Kawasola, kawagala
kung'anda yake, na kuwagwelela mandia.
Heyo na wanhu wose wali mng'anda yake
wadeng'ha ng'hani, kwavija wamtogola
Mulungu.
35 Imitondo iyagwe, walamula wawala-
giza wakulu wa asikali wa Loma, wa-
longa, "Walekeseni waja wanhu wac-
hole."
36 Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo
kamulongela Paulo, "Walamula walagiza
kamba mulekesigwe. Avo, laweni hanze,
mchole mditindiwalo."
37 Ila Paulo kawalongela iwakulu wa
asikali, "Hatutendile mbuli yoyose ihile,
ila watutoa haulongozi wa wanhu, na
kutugela mkifungo kamba tweye twa
wenekae wa wambo da Loma. Na sambi
wolonda kutulava mkifiso. Bule! Leka
weze watulekese wenyego."
38 Wakulu wa asikali wawalongela
walamula mbuli zino, na hewo viwahu-
like kamba Paulo na Sila wakala wenekae
wa Loma, wadumba. 39 Weza waway-
alalila, na viweshile kuwalava hanze,
wawalongela wahalawe mdiwambo dija.
40 Paulo na Sila viwalawile mkifungo,
wachola hakae ya Lidia, viweshile kuiy-
ona na wanhu wamtogole Kilisto, wawa-
gangamiza, abaho, wachola.

17

Paulo Koupeta Usenga Unogile ako Kudiwambo da Tesalonike

1 Paulo na Sila viwabitile m'viwambo
va Amfipolia na Apolonia, wavika Tesa-
lonike, kukalile na ng'anda ya nhambiko
ya Wayahudi. 2 Paulo, kamba viya-
tendaga, kengila mng'anda ya nhambiko,
mkipigiti cha Mazua madatu ga Mhu-
mulo kalongelela na Wayahudi kulawa
Mzinyandiko Zing'alile, 3 kawapetela na
kuwalagusila kamba Kilisto kagazigwa na
kuzuka kulawa mkudanganhika. Paulo
kalonga, "Yesu, ino iniwapetele mweye
mbuli zake, iyo Kilisto." 4 Wayahudi
wayagwe watogola na kuilumba na Paulo
na Sila, watenda mheta ya Wagiliki
wamdumbile Mulungu iwa ng'hulu, na
watwanzi bwando wali na udaho.
5 Ila Wayahudi wona migongo, wawa-
sola wanhu wehile kulawa mdisoko, wa-
tenda dale na kusonga kutenda mbuli
zihile mdiwambo. Waivamhila ng'anda
ya Yasoni, kuno wowazahila Paulo na
Sila giladi wawagale haulongozi wa di-
dale da wanhu. 6 Ila viwawahony-
ile, wamkwekwesa Yasoni na wanhu
wayagwe wamtogole Kilisto haulongozi
wa iwakulu wa idiwambo, walonga,
"Wanhu wano wagala ndwagi muu-
lumwengu wose na sambi wa hano, 7 na
Yasoni kawagoneka hakae yake. Wose
watenda mbuli zilemigwe na malagizo ga
Kaisali,* wolonga kamba hana mndewa

* **17:7** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

iyagwe, yokemigwa Yesu." 8 Viwahulike vino, wakulu wa idiwambo na idi-
dale da wanhu wenula hebohebo kulu. 9 Wawatoza hela Yasoni na wayage,
abaho, wawalekesa wachole.

Paulo na Sila ako Kudiwambo da Beloya

10 Viivikile ikilo, wanhu wamtogole
Kilisto wawatuma Paulo na Sila ako Be-
loya. Viwavikile hiko, wengila muna
ing'anda ya nhambiko. 11 Wanhu wa
hiko wakala wana sulukila za kuifun-
diza kubanza wanhu wa Tesalonike.
Waubokela goya uja usenga mmioyo
yao, na mazua gose wakala wozigelegeza
ng'hani Zinyandiko Zing'alile, giladi wone
kamba zija zilongigwe na Paulo na Sila
zikala mbuli za kweli. 12 Wanhu bwando
mmwanza wao watogola, ng'haning'hani
watwanzi wali na matwaga na wambi-
galo bwando wa Kigiliki. 13 Wayahudi
wa Tesalonike viwahulike kamba Paulo
koupeta Usenga wa Mulungu ako Be-
loya, wachola hiko na kusonga ku-
tenda kiyahiyahi na kudivuluga didale
da wanhu. 14 Bahaja wanhu wamto-
gole Kilisto wamtuma Paulo yachole mh-
wani, ila Sila na Timoteo wasigala Be-
loya. 15 Waja iwanhu wakalile wom-
sindikiza Paulo wamgala mbaka Atene,
abaho, wabwela na ndagizi kulawa ha
Paulo kamba Sila na Timoteo wamuwinze
mbwisa.

Paulo Mdiwambo da Atene

16 Paulo viyakalile Atene yowabeta
Sila na Timoteo, moyo wake ugevuzika
ng'hani, viyonile wambo hijo vidimemile
miwegu. 17 Kakala yokiibamilila na
Wayahudi na wanhu wayagwe wakalile
womnogela Mulungu muna ing'anda
ya nhambiko, na mazua gose kakala
yokiibamilila hadisoko hamoja na
wanhu wose wakalile hano. 18 Vivija
wanhu wayagwe wawinzile mafundo ga
Waepikulio na Wastoiki wambamilila.
Wayagwe walonga, "M'bozi ino kolonda
kulonga choni?" Na wayagwe walonga,
"Kokoneka kamba munhu yozipeta mbuli
za mizimu ya wahenza." Walonga vino
kwavija Paulo kakala youpeta Usenga
Unogile wa Yesu na mbuli ya mzuso
wa wanhu. 19 Abaho, wamsola Paulo
wamgala ha wakulu wa ikitala cha
Aleopago, walonga, "Tolonda kuitanga
mbuli ino ya mafundo ga sambi guulonga.
20 Kwavija mbuli ziyagwe zituhulike
zigala mkanganyo mmagwiti getu, avo
tolonda kuzitanga nhegulo za mbuli
zino." 21 Wenekae wose wa Atene na
wahenza wakalile hiko waleka sang'hano
zao zose ila wakala wosimulila na
kutegeleza mbuli za sambi.

22 Paulo kema haulongozi wa ikitala
cha Aleopago kalonga, "Wanhu wa Atene,
nokona kamba mweye mwa wanhu
muigogile dini ng'hani. 23 Vinikalile
nizunguluka mdiwambo jenu na kulola
goya hanhu hamtambikila, nyona kilingo
kimwe cha kulavila nhosa chandikigwa,
'Ha Mulungu yalekile kutangigwa.' Avo,
heyo yumumtambikila bila kumtanga,
iyo niwapetela mbuli zake. 24 Mulungu
yautendile ulumwengu na vinhu vose vili
mgati yake, iyo Mndewa wa ulanga na
isi, heyo hakala mzing'anda zizengigwe
na makono ga wanhu. 25 Heyo
hasang'hanikiligwa na makono ga wanhu
kamba vija kolonda kinhu kulawa
kumwao, kwavija heyo mwenyego iyo
yowagwelela wanhu ugima, yowatenda
wahumule na kuwagwelela vinhu vose.
26 Kulawa munhu imwe kazitenda ng'holo
zose za wanhu giladi wakakale isi yose,
vivija kalamula kipigiti kikigwe sama yao
na hanhu hondawakale. 27 Mulungu ka-
tenda vino giladi wanhu wamzahile, hata
mkum'babasababasa, giladi wamone, ila
Mulungu halikutali na munhu yoyose
mmwanza wetu. 28 Kamba viyalongile
munhu imwe,

'Mgati mmwake tweye tokala, totembela,
na towa wagima.'

Kamba watunga nyila zenu wayagwe vi-
walongile,

'Tweye twa wanage.'

29 Kwavija tweye twa wana wa Mulungu,
havilumbile kugelegeza kamba Mulungu
yali kuulanga ka kamba zahabu ama
zuma ama dibwe, vinhu visongoligwe
na kuhambigwa na wanhu. 30 Umwaka
Mulungu kakala kamba vija hawonile
ubozi uno uwatendile wanhu. Ila sambi

kowalagiza wanhu wose wa kila hanhu waleke vilozo vao. 31 Kwavija keka zua dondayawalamule wanhu wose wali muulumwengu bila kulola kihanga cha munhu kubitila munhu imwe yamsagule. Mulungu kawagubulila wanhu wose mbuli ino mkumzusa munhu iyo kulawa mkudanganhika!”

32 Avo viwahulike Paulo yolonga mbuli ya kuzuka, wayagwe wasonga kutenda zihaka, ila wayagwe walonga, “Tolonda tukuhulike mwanza uyagwe mmbuli ino.” 33 Avo Paulo kawaleka mkitala, kachola. 34 Wanhu wayagwe wailumba na Paulo, watogola. Mmwanza wao kakala Dionisio yakalile munhu wa kitala cha Aleopago, na mtwanzi imwe yakemigwe Damali, na wanhu wayagwe.

18

Paulo Mdiwambo da Kolinto

1 Vigamalile gano, Paulo kasegela Atene kachola kudiwambo da Kolinto. 2 Ako kam'vika Muyahudi imwe twaga jake Akuila, mwenekae wa isi ya Ponto, yakalile na kipigiti kiguhi songela viyavikile kulawa isi ya Italia hamoja na mtwanzi wake yakemigwe Pilisila, kwavija Mndewa Klaudio kakala yalagize kamba Wayahudi wose wasegele wambo da Loma. Paulo kachola kuwalola, 3 na kwavija hewo wakala wogongomanya mahema ga kuguza kamba heyo, avo Paulo kakala nao, yosang'hanika hamoja na hewo. 4 Mazua gose ga Mhumulo kakala yoibamilila na Wayahudi na Wagiliki mzing'anda za nhambiko, yogeza kuwatenda wamtogolele gaja goyowalongela.

5 Sila na Timoteo viwavikile kulawa isi ya Makedonia, Paulo kasonga kuupeta Usenga Unogile kipigiti chose yolava usindila ha Wayahudi kamba Yesu iyo Kilisto. 6 Viwam'bezile na kumuliga, kakung'unha vivalo vake, kawalongela, “Mulopa wenu na uwe mmapala genu wenyego! Nie nabule mbuli haulongozi wa Mulungu. Songela sambi nowacholela Wamhazi.” 7 Abaho, kahalawa hanhu haja, kachola hakae ya munhu imwe Mmhazi, twaga jake Tito Yusto, munhu mwende wa Mulungu. Ng'anda yake ikala ibakane na ing'anda ya nhambiko. 8 Kilisipo, yakalile mkulu wa ng'anda ya nhambiko, kamtogola Mndewa hamoja na wanhu wose wali mng'anda yake, na wanhu bwando kulawa Kolinto wamuhulike Paulo wamtogola Mulungu na wabatizigwa.

9 Ikilo imwe Mndewa kamulongela Paulo mnzozi, kalonga, “sambiudumbe, ila gendelela kupeta, sambiunyamale, 10 kwavija nie mwenyego na hamoja na gweye, na haduhu munhu yondayadahe kukuvamhila na kukulumiza, kwavija mdiwambo dino nnao wanhu bwando.” 11 Avo Paulo kakala hiko mulao umwe na milenge sita, yowafundiza wanhu Usenga wa Mulungu.

12 Galio viyakalile mkulu wa isi ya Akaya, Wayahudi waifunga hamoja, wamgoga Paulo na kumgala kukitala. 13 Walonga, “Munhu ino kowatenda wanhu wamtambikile Mulungu muinzila hailagizwe na malagizo.”

14 Paulo viyakalile behi na kulonga, Galio kawalongela Wayahudi, “Kamba mweye Wayahudi muhamtaguse munhu ino na mbuli ihile ama ya uzenzeleganye, nihatogole kuwategeleza. 15 Ila avija mbuli ino vuili mbuli ya mbuza za mbuli na matwaga na malagizo genu wenyego, galoleni mwemwe wenyego. Nie sidaha kuwa mulamula wa mbuli zino!” 16 Avo kawawinga walawe mkitala. 17 Abaho, wose wamgoga Sositene, yakalile mkulu wa ing'anda ya nhambiko na kumtoa haulongozi wa ikitala. Ila Galio hasang'hanike na chochose mmbuli ino.

Mwanza wa Kubwela Mdiwambo da Antiokia

18 Paulo kagendelela kukala mdiwambo da Kolinto mazua bwando, abaho, kawalaga wanhu wamtogole Kilisto, kachola kuisi ya Silia hamoja na Pilisila na Akuila. Kipigiti hanasegela mdiwambo da Kenikilea, kabea mvili zake sama ya kiduilo kiyaiduile. 19 Viwavikile mdiwambo da Efeso, Paulo kawaleka hiko, heyo kengila muna ing'anda ya nhambiko, kaibamilila na Wayahudi.

20 Viwamulondile yakale na hewo
mkipigiti kitali, heyo hanogelwe. 21 Ila
viyakalile yowalaga kalonga, “Ihamno-
gela Mulungu, nobwela kabili kumwenu.”
Kakwela mmeli kasegela mdiwambo da
Efeso.
22 Viyavikile mdiwambo da Kaisalia,
kachola kudiwambo da Yelusalemu
kuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto,
abaho, kachola kudiwambo da Antiokia.
23 Kakala hiko mazua madodo, abaho,
kasegela kachola yobita kiwambo kimwe
mbaka kiyagwe yobitila isi za Galatia na
Fligia, yowagangamiza wanahina wose.

Apolo M'viwambo va Efeso na Kolinto

24 Kipigiti hicho kukala na Muyahudi
imwe twaga jake Apolo, munhu wa
wambo da Alekizandalia, keza mdi-
wambo da Efeso. Kakala munhu yali na
udaho wa kulonga, na kakala yozitanga
goya Nyandiko Zing'alile. 25 Kakala ya-
fundizigwe Nzila ya Mndewa, na kakala
yolonga kuno yogangamiza gaja goyo-
longa, na kuwafundiza wanhu mbuli
za Yesu vija vuzilondigwa, ila kaitanga
mbatiza ya Yohana iiyeka. 26 Kasonga
kulonga bila kudumba muna ing'anda
ya nhambiko. Ila Pilisila na Akuila
viwamuhulike, wamsola wamgala hakae
yao wamsambulila goya Nzila ya Mu-
lungu. 27 Apolo viyalondile kuchola
kuisi ya Akaya, wanhu wamtogole Kilisto
wamgangamiza, wawandikila lupwilili
giladi wanhu wa Akaya wam'bokele.
Viyavikile hiko, kawataza ng'hani waja
watogole kubitila ngekewa ya Mulungu,
28 kwavija kawahuma Wayahudi haulon-
gozi wa wanhu, kuno yogangamiza ku-
bitila Mzinyandiko Zing'alile kamba Yesu
iyo Kilisto.

19

Paulo Mdiwambo da Efeso

1 Apolo viyakalile mdiwambo da
Kolinto, Paulo kabitila mziisi za mgati
kachola kudiwambo da Efeso. Haja
kawavika wanhu wamtogole Kilisto,
2 kawauza, “Vumumtogole Kilisto,
mum'bokela na Loho wa Mulungu?”
Wamwidika, “Bule, hata kuhulika kamba
hana Loho wa Mulungu hatunahulika.”
3 Paulo kawauza, “Vino m'batizigwa
ubatizo ulihi?”
Wamwidika, “Ubatizo wa Yohana.”
4 Paulo kalonga, “Ubatizo wa Yohana
ukala ubatizo wa kuleka vilozo, yowa-
longela wanhu wamtogole ija yondayeze
hachugu chake, na heyo iyo Yesu.”
5 Viwahulike gano, wabatizigwa mdit-
waga da Mndewa Yesu. 6 Abaho, Paulo
kawekila makono gake, na Loho wa
Mulungu kawahumulukila, wasonga ku-
longa ulonzi wa sambi na kupeta Usenga
ulawile ha Mulungu. 7 Mheta yao ikala
kamba wambigalo longo dimwe na wa-
bili.
8 Paulo kengila muna ing'anda ya
nhambiko na kulonga bila kudumba
mkipigiti cha milenge midatu. Kaibamilila
na wanhu na kuwatenda wazitogole
mbuli za Undewa wa Mulungu. 9 Ila
wanhu wayagwe wakala wadala, walema
kutogola, na kuilonga vihile Inzila ija hau-
longozi wa wanhu. Avo Paulo kawaleka,
kawasola wanahina na kuibamilila
nawo kila imitondo muna dibugano
da kufundizila da Tilano. 10 Mbuli
zino zigendelela mkipigiti cha milao
mibili, avo wanhu wose wa isi ya Asia,
Wayahudi na Wagiliki, wauhulika Usenga
wa Mulungu.

Wana wa Skeva

11 Mulungu katenda mizonza ya
kukanganya kubitila makono ga Paulo,
12 hata vidanga va vivalo va kuihangusila
mhome na vivalo viyagwe va sang'hano
vilawile mulukuli lwake, wagaliligwa
watamu na hewo wahonyigwa, na
waja wakalile na vinyamkela viwalawa.
13 Wayahudi wayagwe wakalile wozungu-
luka kuno na kuno wowinga vinyamkela,
wageza kudikema twaga da Yesu mwa
awo wavagalwe na vinyamkela, wolonga,
“Mtwaga da Yesu, ija yopetigwa na Paulo,
nowalagiza mulawe.” 14 Watendile gano
wakala wana saba wa Muyahudi imwe,
yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko, yakalile yokemigwa Skeva.

15 Ila ija ikinyamkela kawedika, kawa-
longela, “Yesu nomtanga na Paulo nom-
tanga, ila mweye mwa wanhu waki?”
16 Abaho, munhu ija yavagaligwe na
kinyamkela kawavamhila na kawahuma
wose. Na hewo wana wa Skeva wakim-
bila kulawa muna ing'anda ija kuno
wali mwazi na kulumizigwa. 17 Mbuli
ino vuitangike na Wayahudi na Wagiliki
wakalile wokala mdiwambo da Efeso,
wose wona bwembwe, na twaga da Mn-
dewa Yesu diyenzigwa. 18 Na wanhu
bwando wamtogole Kilisto weza haulon-
gozi wa wanhu na kuyalalila mbuli zao
zihile ziwatendile, 19 Wanhu bwando,
wakalile wahawi, wagala vitabu vao na
kuvisoma moto haulongozi wa wanhu.
Viwapetile mheta ya zihela zigulile iv-
itabu vija ivikila kamba vidanga alufu
malongo matano (50,000) va hela.* 20 Avo
Usenga wa Mndewa ubwililika na ukala
na mhiko ng'hani.

Mzahimzahi Mdiwambo da Efeso

21 Vigamalile gano, Paulo kalamula ku-
chola kudiwambo da Yelusalemu mku-
bitila isi za Makedonia na Akaya. Ka-
longa, “Nihavika hiko, vivija nolondigwa
nichole kudiwambo da Loma.” 22 Avo,
kawatuma Timoteo na Elasto, wakalile
womtaza, wachole Makedonia, kipigiti
heyo viyakalile muisi ya Asia, mkipigiti
kitali kidogo.
23 Kipigiti hicho kulawilila hebohebo
kulu mdiwambo da Efeso sama ya Nzila
ya Mndewa. 24 Kukala na munhu imwe
muhunzi yokemigwa Demetilio, yakalile
yotenda miwegu ya ng'anda ya mulungu
wa kitwanzi yakemigwe Atemi kulawa
mmadini ga feza. Sang'hano iwatendile
wasang'hana zake wapate hela bwando.
25 Heyo kawakema hamoja wasang'hana
wose, hamoja na wanhu wayagwe
wakalile wosang'hana sang'hano kamba
hiyo, kawalongela, “Mweye wanhu, movi-
tanga kamba tweye topata hela bwando
sama ya sang'hano ino. 26 Na molola na
kuhulika avija Paulo viyawaswagize na
kuwagiza wanhu bwando hano Efeso.
Na sio tu hano Efeso ila muisi yose
ya Asia. Kolonga kamba miungu ija
itendigwe na makono ga wanhu si
miungu. 27 Sio tu kamba sang'hano yetu
ino yobanangika, ila vivija ng'anda ya
mulungu wa kitwanzi yokemigwa Atemi
yozabuzwa, na mulungu heyo mwenyego
yotambikilwa muisi yose ya Asia na
ulumwengu mgima, kosegezeligwa ukulu
wake.”
28 Viwahulike vino, wagevuzika, wa-
songa kuguta nyangi, wolonga, “Atemi
wa Waefeso iyo mkulu!” 29 Wambo
jose dikala mkiyahiyahi. Wawag-
oga Gayo na Alistaliko, wenekae wa
Makedonia wakalile mmwanza umwe
na Paulo, na wakimbila nao hamoja
wengila hanhu ha kuchezela. 30 Paulo
kalonda kwingila mdidale, ila wanahina
wamgomesa. 31 Wakulu wayagwe wa
isi ya Asia, wakalile wambwiga zake,
wamgalila usenga wamuyalalila kamba
sambiyailaguse mwenyego mkwingila
hanhu ha kuchezela. 32 Kipigiti hi-
cho wayagwe wakala wobwatila kino
na wayagwe wakala wobwatila kija,
kwavija mting'hano uja ukala utibuke,
hata wanhu behi na wose mmwanza
wao hawakitangile kilamso cha hewo
kuiting'hana hamoja. 33 Wayahudi
wamsung'hiza Alekizanda haulongozi
wa ididale, na wanhu wayagwe wa
mdidale wakala wom'bwatiza heyo. Avo
Alekizanda kawahungila mkono giladi
yaigombele haulongozi wa ididale da
iwanhu. 34 Ila vuwamtangile kamba heyo
kakala Muyahudi, wose hamoja waguta
nyangi mkipigiti cha kamba masaa
mabili, wolonga, “Atemi wa Waefeso iyo
mkulu!”
35 Na mkulu wa ikiwambo viyawanya-
maze wanhu, kalonga, “Mweye wanhu
wa Efeso, munhu yalihi hano yalek-
ile kuvitanga kamba wambo da Efeso
dijo mwimilizi wa ng'anda ya Atemi
mkulu na wegu jake dilagale kulawa
kuulanga? 36 Avija mbuli zino vuzili
hazidahika kubeligwa, molondigwa mun-
yamale, sambimulopole kutenda kinhu

* **19:19** Maliho ga munhu imwe kipigiti hicho gakala kidanga kimwe cha hela msang'hano ya zua dimwe.

chochose. 37 Wanhu wano imuwagalile
hano hawebile kinhu chochose kulawa
mng'anda ya mulungu ama kumulonga
mulungu wetu mbuli za ufukuzi. 38 Avo,
kamba Demetilio na wasang'hana zake
wana mbuli na munhu yoyose, vitala
vabaho, na wakulu wa viwambo wabaho,
na wagale mbuli zao hiko wakata-
guse. 39 Kamba muna mbuli iyagwe
imulonda kuigala, yolamulwa hana ik-
itala. 40 Kwavija todaha kutagusigwa
sama ya mzahimzahi ulawilile lelo, avija
vukili haduhu kilamso kiloleka chon-
datukilonge kisongeze mzahimzahi uno."
41 Viyamambukize kulonga gano, kaulaga
umting'hano.

20

Paulo Kochola Makedonia na Ugiliki

1 Mzahimzahi vuumalile, Paulo
kawakema wanahina, na viyamalile
kuwagangamiza na kuwalaga, kasegela
kachola isi ya Makedonia. 2 Kachola
kubitila isi zija, kalonga mbuli bwando
yowagangamiza wanhu, hakimambukizo,
kavika Ugiliki, 3 ako kakala milenge
midatu. Viyakalile yoifunganya kuchola
isi ya Silia, kavitanga kamba Wayahudi
wakala wamwikile zundo, avo kalamula
kubwela mkubitila isi ya Makedonia.
4 Kailongoza na Sopata, mwanage Pilo,
kulawa mdiwambo da Beloya, na Alista-
liko na Sekundo kulawa mdiwambo da
Tesalonike, na Gayo kulawa mdiwambo
da Delibe, na Tikiko na Tulofimo kulawa
muisi ya Asia, na Timoteo. 5 Wanhu wano
walongola na wotubeta kudiwambo da
Toloa. 6 Vikimalile kipigiti cha Lusona lwa
Mikate Ilibule Mela, tukwela meli kulawa
Filipi, na vigabitile mazua matano, tuvika
Toloa. Ako tukala mazua saba.

Yutiko Kozusigwa Kulawa Mkudanganhika

7 Mdizua da mwanduso* wa wiki, tuit-
ing'hana hamoja giladi tuumogole mkate.
Kwavija Paulo kalonda kuchola imitondo
iyagwe, avo kawapetela wanhu na kugen-
delela kulongelela nao mbaka kilo kikulu.
8 Kukala na viwenge bwando vokwaka
mdigati da uchana haja hatukalile tuit-
ing'hane. 9 Mmhale imwe yakemigwe Yu-
tiko kakala yakalile mdizonzo da ing'anda
kipigiti Paulo viyakalile yogendelela ku-
longelela. Yutiko kakala yasongile kukuk-
ila mbaka kawasa utulo, avo kalagala hasi
kulawa muigolofa ya ikadatu uchana,
abaho, wamdondola kuno yeshile ku-
danganhika. 10 Paulo kahumuluka hasi,
kamwinamila na kamkumbatila, kalonga,
"Sambimgaye, mgima!" 11 Abaho, Paulo
kakwela kabili kudigati uchana, kau-
mogola mkate kaja, abaho, kagendelela
kulongelela nawo mbaka ulukwili, abaho,
kachola. 12 Wanhu wamsola ija immhale
wamgala hakae yake yali mgima, na
mioyo yao ihozigwa.

Paulo Kolawa Mdiwambo da Toloa Kochola Kudiwambo da Mileto

13 Paulo kasegela haja kachola kudi-
wambo da Aso na magulu, kwavija
kuko yalondile heyo mwenyego tum'bitile
tukamsole, avo tweye tulongola kukwela
meli, tuchola Aso. 14 Viyatuvikile ako Aso,
kakwela muna imeli itukalile, abaho, tu-
chola mdiwambo da Mitilene. 15 Kulawa
hiko tusonga mwanza, na zua da ikabili
tuvika behi na kisiwa cha Kio. Na zua
da ikadatu tuvika kisiwa cha Samo, na
zua da ikane tuvika Mileto. 16 Paulo
kalamula kugendelela na mwanza wake
bila kubitila mdiwambo da Efeso, giladi
sambiyakawilile muisi ya Asia. Kwav-
ija kakala yosulukila kuvika Yelusalemu
mdizua da Pentekoste kamba vihadahike.

Paulo Kowalaga Wavyele wa Efeso

17 Kulawa Mileto, Paulo katuma usenga
uchole kudiwambo da Efeso yowakema
wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto
giladi waiting'hane na heyo. 18 Viwavikile
kawalongela, "Mwemwe wenyego movi-
tanga vija ving'halile na mweye songela
zua da mwanduso vinivikile muisi ya
Asia. 19 Nimsang'hanikila Mndewa na
wende mkulu, na mahozi, na migayo
iniiting'hane nayo kubitila mizundo ya
Wayahudi. 20 Movitanga kamba silek-
ile kuwapetela mweye kinhu chochose
kinogile, ila nifundiza haulongozi wa

* **20:7** Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

wanhu na kulawa ng'anda imwe mbaka ng'anda iyagwe, 21 niwapetela Wayahudi hamoja na Wagiliki kamba wamuhindukile Mulungu mkuleka vilozo na kumtogola Mndewa wetu Yesu. 22 Na sambi, nochola Yelusalemu, nilongozwa na Loho wa Mulungu, sikitanga chondakinilawilile hiko. 23 Ila Loho wa Mulungu kangwelela usindila mmiwambo yose kamba kifungo na migayo vonibeta. 24 Ila siugesa ugima wangu kamba kinhu cha kuigodela ng'hani, ila nogesa kumambukiza mkimbilo wangu na kumambukiza sang'hano Mndewa Yesu iyanigwelele nie, sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile uli na ngekewa ya Mulungu.

25 "Na sambi nivitanga kamba, haduhu munhu yoyose wa kumwenu mmwanza wa awo inibitile kumwao niupeta Undewa wa Mulungu, yondayanyone nie kabili. 26 Avo, lelo nowalongela kamba, nie nabule mbuli mnhaguso ya munhu yoyose. 27 Kwavija silekile kuwapetela gaja gose yogalonda Mulungu. 28 Iloleni wenyego kwa wenyego na mdilole na ididale jose Loho wa Mulungu yawekile mweye mdilole goya. Muwemilize wanhu wa Mulungu wamtogole Kilisto, yawapatile na mulopa wa Mwanage. 29 Novitanga kamba nie nihasegela, mbwizi womwizileni na kuleka kujonela bazi didale. 30 Hata kulawa mmwanza wenu, wolawila wanhu wondawalonge mbuli za uvwizi giladi wawagize wanahina na kuwatenda wawawinze hewo. 31 Avo muiteganye, mkumbukile kamba mkipigiti cha milao midatu imisi na ikilo, silekile kumzuma kila munhu mmwanza wenu na mahozi.

32 "Na sambi noweka mmakono ga Mulungu na mmbuli ya ngekewa yake, yondaiwagangamize na kuwagwelela uhazi wose awo wang'alizwe. 33 Nie silondile kusola hela ama zahabu ama vivalo va munhu yoyose. 34 Mweye wenyego movitanga kamba nisang'hana na makono gangu mwenyego, giladi mhate vinhu vinilonda nie hamoja na wayangu inilinao. 35 Mzimbuli zose zino zinitendile niwalagusila kamba mkusang'hanika sang'hano ngaga kamba zino, tolondigwa kuwagwelela vinhu wakumbulu, tukumbukile mbuli za Mndewa Yesu mwenyego, yolonga, 'Vinoga ng'hani kulava, kubanza kubokela.' "

36 Paulo viyamambukize kulonga gano, kafugama mavindi hamoja na hewo wose, katambika. 37 Wanhu wose wamulilila Paulo, na kumkumbatila na kumnonela. 38 Kiwagelile giogio ng'hani kikala mbuli zake ziyalongile kamba hawachona kabili kihanga chake. Abaho, wamsindikiza mbaka hana imeli.

21

Paulo Kochola Yelusalemu

1 Vituwalagile na kwingila mmeli, tuchola dimwe kwa dimwe tuvika kukisiwa cha Kosi, na imitondo iyagwe tuchola kisiwa cha Lode, na kulawa haja tuchola kukisiwa cha Patala. 2 Hiko tuvika meli ichola isi ya Foinike, twingila na kuchola. 3 Vituchonile kisiwa cha Sipulo na kubita ng'ambu ya kusi, tugendelela na mwanza wetu mbaka isi ya Silia. Twiza kwima mdiwambo da Tilo, aho meli yetu ikala ihumulusa mizigo. 4 Haja tuwavika wanahina, tukala nao mazua saba. Mkubitila Loho wa Mulungu wamuyalalila Paulo sambiyachole kudiwambo da Yelusalemu. 5 Ila kipigiti chetu chose cha kukala haja vukimalile, tusegela na kugendelela na mwanza wetu. Wanahina wose na watwanzi zao na wana zao watusindikiza mbaka hanze ya idiwambo kuna imhwani, tufugama mavindi tutambika. 6 Vitumambukize kuilaga, tukwela muimeli, na hewo wabwela ukae yao.

7 Tugendelela na mwanza wetu m'bahali kulawa Tilo na kugela nanga mdiwambo da Tolemai, ako tuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kukala na hewo zua dimwe. 8 Imitondo iyagwe tusegela tuchola kudiwambo da Kaisalia twingila mng'anda ya Filipo yakalile mpeta Usenga Unogile yakalile mmwanza wa wanhu saba wasaguligwe kugola mandia. 9 Kakala na wandele wane wakalile wagane wakalile na nhunza ya uhokozi. 10 Vitukalile haja mazua bwando, muhokozi imwe yokemigwa Agabo keza kulawa isi ya Yudea.

11 Keza hatuli tweye kausola mkwiji wa
Paulo kaifunga mwenyego mmakono
na mmagulu gake na umkwiji, na
kulonga, “Loho wa Mulungu kolonga
vino, ‘Vino vivo Wayahudi wa Yelusalemu
vondawamfunge munhu mwene mkwiji
uno na kuwagwelela Wamhazi.’ ”
12 Vituhulike mbuli zino tweye na
wanhu wakalile haja, tumuyalalila Paulo
sambiyachole Yelusalemu. 13 Abaho,
Paulo kedika kalonga, “Kinhu chaki kim-
tenda, molila na kunibogoyola umoyo?
Kwavija nie niitanda sio kufungigwa tu
ila hata kudanganhikila Yelusalemu sama
ya twaga da Mndewa Yesu.”
14 Avija viyalemile kututegeleza, tunya-
mala, ila tulonga, “Gaja goyolonda Mn-
dewa gatendeke.”
15 Vugamalile mazua gano, tuisas-
ala na kusonga kuchola Yelusalemu.
16 Wanahina wayagwe kulawa Kaisalia
vivija wachola hamoja na tweye, watu-
gala kung'anda ya Mnasoni ako ku-
tukalile. Mnasoni kakala munhu kulawa
Sipulo na kakala mmwanza wa wanahina
wa ichanduso.

Paulo Komtembelela Yakobo

17 Vituvikile Yelusalemu, wandugu
zetu wamtogole Kilisto watubokela na
ndeng'helelo. 18 Imitondo iyagwe Paulo
kachola hamoja na tweye kumtembelela
Yakobo, na wavyele wose wakala baho.
19 Vuyamambukize kuwalamsa, Paulo ka-
songa kuwasimulila lumosilumosi mbuli
ziyatendile Mulungu mwa Wamhazi
kubitila sang'hano yake. 20 Viwahulike
mbuli zino wamuyenzi Mulungu, abaho,
wamulongela, “Kuvona, ndugu yetu,
maalufu mangahi ga Wayahudi watogole
na wose waja wagagogile ng'hani Malag-
izo ga Musa. 21 Walongeligwa mbuli zako
kamba kofundiza Wayahudi wose wokala
hamoja na Wamhazi, wamuleme Musa
uwalongela sambiwawengize kumbi
wana zao na sambiwawinze nzoela zetu.
22 Tutendeze? Kwa vovose wohulika
kamba kwiza. 23 Avo tenda kino chon-
datukulongele, hana wambigalo wane
hano waiduile. 24 Wasole wanhu wano
uilumbe nao mnzoela zao za kuing'aliza,
na ulihe hela za kubea mvili zao. Avo
wanhu wose wovimanya kamba gaja
gawalongeligwe gokulonga gweye gakala
uvwizi, na gweye mwenyego kogawinza
Malagizo ga Musa. 25 Ila awo Wamhazi
wamtogole Kilisto tuwandikila vija
vitulamule kamba wolondigwa waleke
kuja vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu,
waleke kuja mulopa, waleke kuja nyama
ilawile mwa mng'onyo yabotigwe, na
waleke ugoni.”
26 Imitondo iyagwe Paulo kawasola
waja iwanhu na kuing'aliza heyo
mwenyego hamoja na hewo. Abaho,
kachola nao Kung'anda ya Mulungu na
kulonga vija kipigiti cha ung'alizo wao
vondakimale na nhosa yondaitendeke
mwa kila munhu mmwanza wao.

Paulo Kogogigwa Kung'anda ya Mulungu

27 Kipigiti cha gaja ga mazua saba
ga ung'alizo vikikalile behi kwisha,
Wayahudi kulawa Asia wamona Paulo
Muing'anda ya Mulungu. Wadiswagiza
idale jose da wanhu na kumgoga.
28 Watoa nyangi wolonga, “Mweye
wambigalo wa Islaeli! Tutazeni! Ino iyo
munhu yowafundiza wanhu wose kila
hanhu sambiwatende nzoela za wanhu
zetu na sambiwagawinze Malagizo getu
ga Musa na sambiweze hanhu hano.
Sio gano tu, ila kawagala Wagiliki
Kung'anda ya Mulungu na kunyolodosa
Hanhu hano Hang'alile.” 29 Kwavija
haichanduso wamona Tulofimo munhu
kulawa mdiwambo da Efeso hamoja na
heyo mdiwambo, avo wagiza kamba
Paulo kamgala Kung'anda ya Mulungu.
30 Avo wanhu wose wa mdiwambo
wenuka, wose hamoja wakimbilila
Kung'anda ya Mulungu kulawa ng'ambu
zose. Wamgoga Paulo wamkwekwesa na
kumulava hanze ya Ing'anda ya Mulungu,
na kipigiti kikija mizivi ya Ing'anda
ya Mulungu ihindigwa. 31 Viwalondile
kumkoma, mbuli zija zim'vikila mkulu
wa madale gose ga asikali wa Loma
kamba wanhu wose wa mdiwambo
da Yelusalemu wakala mumzahimzahi.
32 Kipigiti kikija kawasola asikali na
wakulu wa madale ga asikali mia na
kukimbilila kudikalile didale da wanhu.

Waja iwanhu wakalile mumzahimzahi viwamonile ija imkulu na asikali zake, waleka kumtoa Paulo. 33 Ija imkulu kamcholela na kumgoga Paulo na kulagiza yafungigwe na minyolo mibili. Abaho, kauza kamba ija kakala munhu yalihi na choni chayatendile. 34 Wanhu wayagwe walonga vino na wayagwe walonga vija. Avo avija ija imkulu viyaihonyile ikweli ya mbuli ija sama ya umzahimzahi, kalagiza kamba Paulo yageligwe muingome. 35 Paulo viyavikile mzingwandala, mzahimzahi ukala mkulu ng'hani avo kapapigwa na asikali. 36 Dija ididale da wanhu dikalile dimkweleleza digendelela kutoa nyangi dilonga, "Yakomigwe!"

Paulo Koigombeleza

37 Paulo viyakalile behi na kwingizwa muingome, kamuuza ija imkulu, yolonga, "Nikulongele kinhu?"

Ija imkulu kamuuza, "Gweye kodaha kulonga Kigiliki? 38 Gweye sio Mmisili ija yasongeze muhindumuhindu na kuwalongoza wanhu makaini alufu nne kuluwala?"

39 Paulo kamwidika yolonga, "Nie na Muyahudi kulawa Taliso muisi ya Kilikia, nie na mwenekae wa wambo dimwe kulu ng'hani. Nokuyalalila unileke nilonge na wanhu wano."

40 Ija imkulu viyamulekile yalonge, Paulo kema mzingwandala na kudihungila mkono ididale da wanhu, wose viwanyamale kawalongela muulonzi wa Kieblania.

22

1 "Ndugu zangu na watata zangu, tegelezeni uyalazi wangu unilonga sambisambi haulongozi wenu!" 2 Viwamuhulike vija voyolonga na hewo Mkieblania, wagendelela kunyamala. Abaho, Paulo kalonga.

3 "Nie na Muyahudi nivumbukile Taliso muisi ya Kilikia. Ila nikulila mdiwambo dino da Yelusalemu, nikala mwanahina wa Gamalieli. Nifundizigwa Malagizo gose ga watata zetu, na nikala nigagogile ng'hani Malagizo sama ya Mulungu kamba vumuli mweye lelo. 4 Niwagaza wanhu waitogole Nzila ino na hata kuwakoma. Niwagoga watwanzi na wambigalo na kuwagela mkifungo. 5 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na Kitala chose cha wavyele wodaha kusindila mbuli zino. Na vivija kulawa kumwao nibokela lupwilili niwagalile wandugu zao wali Damaski, avo nichola ako kuwagoga wanhu wamtogole Kilisto kamba wafungigwa niwagale Yelusalemu wakasunigwe.

Paulo Kolonga Vija Viyam'bokele Yesu (Sang'h. 9:1-19; 26:12-18)

6 "Vunikalile mnzila behi na Damaski ikala kamba saa sita imisi, nidukila mwemwe kulawa kuulanga dimwemwesa kunizunguluka nie. 7 Nigwa hasi, abaho, nihulika dizwi donilongela, 'Sauli, Sauli! Habali unigaza?' 8 Niuza, 'Kwa nani gweye, Mndewa?' Kedika kalonga, 'Nie iyo Yesu wa Nazaleti ayo uyumgaza.' 9 Waja wayangu inikalile nao wajona idimwemwe, ila hawaditangile idizwi dikalile dilonga na nie dilawa ha munhu yalihi. 10 Niuza, 'Nitendeze, Mndewa?' Na Mndewa kanilongela, 'Gandamuka uchole Damaski, na haja kolongeligwa gaja gose gaulondigwa kutenda.' 11 Wayangu inikalile nao wanigoga mkono wanilongoza mbaka Damaski, kwavija unang'hazi wa idimwemwe unikoma gameso.

12 "Munhu imwe yokemigwa Anania keza kunilola. Kakala munhu wa Mulungu, yakalile yokala kamba vugalonda Malagizo, yakalile yohishimilwa ng'hani na Wayahudi wose wakalile wokala haja. 13 Kema hamgwazo wangu na kulonga, 'Ndugu yangu Sauli, ulole kabili!' Na kipigiti kikija nilola kabili na nimona heyo. 14 Abaho, kalonga, 'Mulungu wa watata zetu kakusagula gweye ugatange goya goyolonda, na kumona Munhu Yalibule Uzenzeleganye, na kuhulika mbuli kulawa mmulomo wake. 15 Gweye kowa msindila wake mwa wanhu wose mmbuli zino ziwonile na kuzihulika. 16 Avo habali ukawa? Gandamuka ubatizigwe na uleke kutali vilozo vako. Mkutenda vino kodikema twaga da Mndewa.'

Lukemo lwa Paulo lwa Kuupeta Usenga Unogile mwa Wamhazi

17 “Vunibwelile Yelusalemu na kipigiti
vunikalile nitambika Kung'anda ya Mulungu, mhata kigumbizi, 18 nimona Mndewa yolonga, ‘Hima, segela Yelusalemu
mbwisa, kwavija hawautogole usindila
wako wondaunilonge nie.’ 19 Nidika,
nilonga, ‘Mndewa, wanhu wano wavimanya kamba nichola mzing'anda zose za
nhambiko niwagela mkifungo na kuwasuna awo wakutogole gweye. 20 Na
kipigiti mulopa wa msindila wako Stefano vuwitike, nikala bahaja nimile,
kuno nideng'hela kija kitendeke na kugoga vivalo va awo wakalile womkoma.’
21 Abaho, Mndewa kanilongela, ‘Genda,
kwavija nokugala kutali kuisi ya Wamhazi.’ ”

22 Dija ididale da wanhu dimtegeleza
Paulo mbaka viyalongile mbuli ino.
Abaho, waguta nyangi wolonga
“Yakomigwe! Halondigwa kugendelela
kuwa mgima!” 23 Na viwakalile woguta
nyangi na kwasa vivalo vao na kwasa
timbwisi uchana, 24 ija imkulu wa
madale gose ga asikali kalagiza Paulo
yasoligwe, yengizigwe muingome. Kawalongela wamulanhe, abaho, wamuuze
goya giladi wavimanye habali wanhu
wakala wobwata kamba vino sama
yake. 25 Viwakalile womgolosa giladi
wamulanhe, Paulo kamulongela ija
imkulu wa asikali mia wa Loma yemile
haja, “Vivo vilagizwe mweye mmulanhe
mwenekae wa Loma hata kamba vilozo
havoneke kumwake?”

26 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma
viyahulike vino, kachola ha ija imkulu wa
madale gose ga asikali na kumulongela
mbuli ino. Kamuuza, “Kotendaze? Kwavija munhu ino mwenekae wa Loma!”

27 Ija imkulu wa madale gose ga asikali
kachola ha Paulo na kumuuza, “Nilongele, gweye kwa mwenekae wa Loma?”

Paulo kedika, “Ona, nie na mwenekae
wa Loma.”

28 Abaho, ija imkulu kalonga, “Nie nil-
iha hela bwando giladi nhogoligwe kuwa
mwenekae wa Loma.”

Paulo kedika, kalonga, “Ila nie mhata
wenekae wa kuvumbuka Loma.”

29 Waja wakalile wolonda kumuuza-
giza, himahima wanyelenhuka. Ija
imkulu, vivija kadumba, kwavija kav-
itanga kamba Paulo kakala mwenekae
wa Loma na heyo kakala yamdazile na
minyolo.

Paulo Haulongozi wa Kitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

30 Imitondo iyagwe, avija ija imkulu wa
madale gose ga asikali viyalondile kuki-
manya kilamso cha Paulo kutagusigwa
na Wayahudi, kamfungula na kulagiza
wakulu wa wakulu wa nhambiko na
wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi kuiting'hana. Abaho, kamgala
Paulo hasi na kumwimiza haulongozi
wao.

23

1 Paulo kawalola ng'hani wanhu wa
Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi na ku-
longa, “Ndugu zangu, mazua gose nikala
na udaho ung'alile wa kusambula gehile
na ganogile haulongozi wa Mulungu
mbaka zua da lelo.” 2 Abaho, Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa
Anania kawashulutiza waja wakalile behi
na Paulo, wamtoe kofi mmulomo. 3 Paulo
kamulongela, “Mulungu kokusuna gweye, gweye ulingile kamba kiwambaza
kibakigwe chokaa!* Kukala aho unila-
mule nie kamba Malagizo ga Musa vu-
galonga, ila gweye mwenyego kogabe-
menda Malagizo ga Musa mkuwashulu-
tiza wanhu wanitoe nie!”

4 Awo wakalile wemile behi na Paulo
walonga, “Komuliga Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko yasaguligwe na Mulungu?”

5 Paulo kedika, kalonga, “Ndugu zangu,
sivimanyile kamba heyo kakala Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko, kwavija yandikigwa, ‘Sambiumulonge vihile
mtawala wa wanhu zako.’† ”

* **23:3** Kiwambaza kibakigwe chokaa nhegulo yake ligo da kumulonga munhu yali kizenzeleganye. † **23:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 22:28.

6 Paulo viyawene kamba wayagwe
wakala Masadukayo na wayagwe wakala
Mafalisayo, kenula dizwi muja Mkitala
Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yolonga,
“Ndugu zangu, nie na Mfalisayo mwana
wa Mafalisayo. Ningila mumgayo sama
ya tamanilo jangu da kuzusigwa kwa
wanhu wadanganhike.”
7 Viyalongile gano, mbamila izuka
hagatigati ya Mafalisayo na Masadukayo,
avo mting'hano uigola. 8 Masadukayo wo-
longa kamba haduhu kuzuka kwa wanhu
wadanganhike na haduhu wasenga wa
Mulungu wa kuulanga na haduhu loho,
ila Mafalisayo wotogola gano gose.
9 Kulawilila bwato kulu, na wafundiza
Malagizo ga Musa wayagwe wakalile
Mafalisayo wema na kubamila ng'hani,
wolonga, “Hatonile mbuli yoyose ihile
yaatendile munhu ino! Siku loho
ama msenga wa Mulungu wa kuulanga
kalonga na heyo!”
10 Bwato dija dikula mbaka ija imkulu
wa madale gose ga asikali kakala yo-
dumba siku Paulo womdega vidangavi-
danga. Avo kawalagiza asikali zake wac-
hole kudidale kumsola na mhiko kulawa
hagatigati yao na kumwingiza mgati ya
ingome.
11 Ikilo ija Mndewa kema behi
yake na kumulongela, “Sambiudumbe!
Kamba vuulavile usindila wangu kuja
Yelusalemu, avo kolondigwa vivija uulave
usindila mdiwambo da Loma.”

Zundo da Kumkoma Paulo

12 Imitondo iyagwe Wayahudi wayagwe
waiting'hana, na kwika zundo da kui-
funga wenyego mkuiduila kamba hawaja
ama kung'wa mbaka wamkome Paulo.
13 Kukala na wanhu wabanzile malongo
mane wekile zundo dino. 14 Wachola
ha wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wavyele na kulonga, “Tweye tu-
ifunga wenyego mkuiduila sambituje
ama kung'wa kinhu chochose mbaka
tumkome Paulo. 15 Avo mweye hamoja
na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya
Wayahudi molondigwa mmulongele ija
imkulu wa madale gose ga asikali yam-
gale Paulo haulongozi wenu, mkiitenda
kamba molonda mkitange goya kilamso
cha mbuli yake. Na tweye toisasala
kumkoma kipigiti hanavika hano.”
16 Ila mwana wa lumbu jake Paulo
viyahulike zundo dija, kengila muingome
na kumulongela Paulo. 17 Abaho, Paulo
kamkema imwe wa iwakulu wa asikali
mia wa Loma na kumulongela, “Msole
mmhale ino umgale ha imkulu wa madale
gose ga asikali, kana kinhu cha kumulon-
gela.” 18 Ija imkulu wa asikali mia wa
Loma kamsola kamgala ha ija imkulu wa
madale gose ga asikali, kalonga, “Paulo,
ija yageligwe mng'anda, kanikema na ku-
nilongela nimgale mmhale ino kumwako,
kana kinhu cha kukulongela.”
19 Ija imkulu wa madale gose ga
asikali kamsola ija immhale mkumgoga
mkono kamgala hamgwazo na kumuuza,
“Kolonda kunilongela choni?”
20 Ija immhale kalonga, “Wakulu wa
Wayahudi wailongela kamba, wakulon-
gele gweye umgale Paulo haulongozi wa
Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi mayo,
na hewo wokiitenda kamba wolonda
wakitange goya kilamso cha mbuli yake.
21 Ila sambiumgale kumwao kwavija
wanhu kubanza malongo mane wom'beta
mnzila wamkome mkumsinhukiza.
Waiduila kamba hawaja, hawang'wa
mbaka wamkome Paulo. Sambisambi
woisasala wokubeta gweye uwatogolele
gaja gawakupulile.”
22 Avo ija imkulu wa madale gose ga
asikali kamulongela, “sambiumulongele
munhu yoyose kamba kunilongela mbuli
ino.” Abaho, kamuleka yachole.

Paulo Kogaligwa ha Feliksi, Mtawala wa Yudea

23 Abaho, ija imkulu wa madale gose
ga asikali, kawakema asikali zake wabili
wakalile wakulu wa asikali mia wa Loma,
kawalongela, “Ifunganyeni msegele saa
ndatu ikilo mchole Kaisalia na asikali
mia mbili, hamoja na asikali sabini wa
falasi na asikali mia mbili wayagwe wa
migoha. 24 Vivija kalava falasi sama
ya Paulo, giladi yasoligwe mditindiwalo
yachole ha Feliksi, mtawala wa isi ya
Yudea.” 25 Kandika lupwilili luno,

26 “Nie Klaudio Lisiasi, ha mtawala
wa Yudea Feliksi, nokulamsa. 27 Munhu

ino kakala yagogigwe na Wayahudi
na wakala wolonda kumkoma. Ila
niza na asikali zangu na kumkombola,
kwavija nivimanya kamba munhu
ino mwenekae wa Loma. 28 Nilonda
kuvitanga kamba habali womtagusa,
avo nimgala kuna Ikitala chao Kikulu
cha Isi ya Wayahudi. 29 Nyona kamba
kakala yataguswe sama ya Malagizo
gao, ila hatendile kinhu chochose
kilumbile heyo kudanganhika ama
kugeligwa mkifungo. 30 Vunilongeligwe
kamba kowa na zundo da kumkoma
munhu ino, nimgala kumwako
himahima. Na niwashulutiza waja
womtagusa vivija weze kusimulila
hameso gako kija chowomtagusila."
31 Avo waja iwaasikali wamsola Paulo
na kumgala Antipatili ikilo, kamba vija
viwalongeligwe. 32 Imitondo iyagwe
wawaleka waja iwaasikali wa falasi wa-
gendelele na Paulo, ila asikali wa magulu
wabweleganya kuingome. 33 Viwavikile
Kaisalia, wamgwelela mndewa ulupwilili,
na vivija wamwika Paulo mmakono gake.
34 Ija imndewa viyalusomile ulupwilili,
kauza ng'ambu ilihi kuyakalile yolawa
Paulo, na viyavimanyile kamba kakala
yolawa Kilikia, 35 kalonga, "Noitegeleza
mbuli yako kipigiti waja wokutagusa wa-
havika hano." Abaho, kalagiza kamba
Paulo yemilizwe mding'anda da Helode.

24

Paulo Kotagusigwa na Wayahudi

1 Vugabitile mazua matano, Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko yokemigwa
Anania, keza Kaisalia hamoja na wavyele
wayagwe na munhu yagatangile goya
malagizo yokemigwa Tatulo. Wagala
mbuli yao womtagusa Paulo ha mndewa.
2 Paulo viyakemigwe, Tatulo kasonga
kumtagusa.

"Mkulu Feliksi, tukala tudeng'hela
tindiwalo mkipigiti kitali muundewa
wako na udaho wako wa kulola kutali
kugala ugaluko muisi ino. 3 Toibokela
mbuli ino kila hanhu na mkipigiti chose
na tokuheweza ng'hani. 4 Ila giladi
sambinikudonheze ng'hani, nokuyalalila
kamba utwazaganye, ututegeleze goya.
5 Munhu ino koneka iyo msongeza
ndwagi, kosongeza mzahimzahi mwa
Wayahudi muulumwengu wose. Heyo iyo
kilangizi wa mbaguko ya Wanazaleti. 6 Na
vivija kainyolodosa Ing'anda ya Mulungu,
avo tumgoga. 7 Ila Lisiasi, ija imkulu wa
madale gose ga asikali, keza na mhiko
ng'hulu, kamsola kulawa mmakono getu,
kuno yowashulutiza waja womtagusa,
weze kumwako gweye. 8 Uhamuuzagiza
goya, gweye mwenyego kozimanya mbuli
zose zitumtagusile kulawa kumwake."
9 Na Wayahudi vivija wailumba hamoja
mnhaguso ija, wosindila kamba mbuli
zino zose za kweli.

Paulo Koigombeleza Haulongozi wa Feliksi, Mtawala wa Yudea

10 Mndewa viyamulingile kidole Paulo
giladi yalonge, Paulo kalonga, "Novi-
manya kamba gweye kwa mulamula
muisi ino mmilao bwando, avo mku-
deng'ha noigombeleza. 11 Gweye ku-
vitanga kamba mazua longo dimwe
na mabili gabitile, nichola Yelusalemu
kutambika. 12 Wanhu wonitagusa
hawanivikile nie niibamilila na munhu
yoyose Kung'anda ya Mulungu ama
niwading'hula wanhu mng'anda ya
nhambiko ama hanhu hohose mdi-
wambo. 13 Na hawadaha kulagusa kamba
mbuli zowonitagusila nie kumwako
sambisambi kamba za kweli. 14 Ila nie
notogola kamba nomtambikila Mulungu
wa tata zetu kamba imwe wa wanhu
wa Nzila ija hewo iwoikema mbaguko.
Notogola vinhu vose vitogolwa na
Malagizo na vija vandikwe na wahokozi.
15 Nhamanila inilinayo ha Mulungu ilinga
na nhamanila iwalinayo hewo wenyego,
notogola kamba kuna mzuso wa wanhu
wa namna mbili, walekile kuwa vizen-
zeleganye na awo wali vizenzeleganye.
16 Avo mazua gose noiyoha kutenda
udaho wangu wa kusambula gehile na
ganogile ung'ale haulongozi wa Mulungu
na haulongozi wa wanhu.

17 "Vunikalile haduhu mkipigiti cha
milao bwando, nichola Yelusalemu
kuwagwelela nhunza wanhu zangu na
kulava nhosa. 18 Kipigiti vunikalile
nitenda gano, wanivika Kung'anda

ya Mulungu nimambukiza nzoela ya kuing'aliza. Hakukalile na dale da wanhu ama hebohebo. 19 Ila kukala na Wayahudi kulawa muisi ya Asia awo wolondigwa kwiza hano haulongozi wako wagale nhaguso zao kamba wana mbuli yoyose ya kunitagusila. 20 Ama wano wali hano wenyego na walonge mbuli ilihi ihile iwayonile kumwangu, kipigiti vunikalile nimile haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. 21 Ila kinhu kimwe kinilongile na dizwi kulu vunikalile haulongozi wao, 'na kinhu hicho kikala mbuli ya kuzuka kwa wanhu wadanganhike ayo inigwelele mbuli mbaka nima haulongozi wako lelo.' "

22 Abaho, Feliksi yakalile yalongeligwe goya mbuli za Nzila ija, kaukomeleza umting'hano uja mkulonga, "Kipigiti Lisiasi mkulu wa madale gose ga asikali yeheza, noilamula mbuli yenu." 23 Abaho, kamulagiza asikali, mkulu wa asikali mia wa Loma, yamwike Paulo hasi ya wimilizi, ila yagweleligwe ulegeho kidogo na kuwaleka wambwiga zake wamgwelele vinhu voyolonda.

Paulo Haulongozi wa Feliksi na Dulusila

24 Mazua madodo hamwande Feliksi keza na mtwanzi wake yokemigwa Dulusila, yakalile Muyahudi. Kamkema Paulo, wamtegeleza viyakalile yoilonga vija vowolondigwa kumtogola Kilisto Yesu. 25 Paulo viyalongelele nawo yopeta kuleka uzenzeleganye, na kuinega na vinhu viyagomese Mulungu, na nhaguso yondaize, Feliksi kadumba na kulonga, "Basi segela sambiugendelele, nihapata nafasi nokukema." 26 Ila munda kwa munda kakala yotamanila kamba, siku Paulo komgwelela hongo. Avo kamkema mianza bwando na kulongelela nayo.

27 Vuibitile milao mibili, Polikio Festo kasaguligwa kusola hanhu ha Feliksi na kuwa mtawala wa Yudea. Ila kwavija Feliksi kalonda yanogelwe na Wayahudi, kamuleka Paulo mkifungo.

25

Paulo Koigala Kumwande Mbuli Yake ha Kaisali

1 Vigabitile mazua madatu songela Festo viyavikile muisi ya Kaisalia, kafunga mwanza kulawa haja kachola Yelusalemu, 2 ako wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu wa Wayahudi wamcholela na kumtagusa Paulo kumwake. 3 Wamuyalalila Festo yawataze kumgala Paulo Yelusalemu, kwavija hewo waisasala kum'vamhila na kumkoma Paulo kipigiti yang'hali mnzila. 4 Avo Festo kedika, "Paulo kokwimilizwa ako Kaisalia, na nie mkipigiti kiguhi nochola hiko. 5 Walekeni wakulu zenu wayagwe wachole na nie Kaisalia, na kamba katenda kinhu chochose kihile, wamtaguse."

6 Festo kakala hamoja na hewo kamba mmazua manane ama longo dimwe, abaho, kachola Kaisalia. Zua diyagwe kakala mkigoda cha nhaguso mkitala, abaho, kalagiza Paulo yagaligwe. 7 Paulo viyavikile, Wayahudi walawile Yelusalemu wamzunguluka, wasonga kumtagusa nhaguso bwando ng'hulung'hulu azo zilekile kulagusa kweli mgati yake. 8 Paulo mkuigombela, kalonga, "Nie sitendile chochose kihile Mmalagizo ga Wayahudi, ama Kung'anda ya Mulungu, ama ha Kaisali."*

9 Ila Festo kuno yolonda kuwataza Wayahudi, kamulongela Paulo, "Kolonda kuchola Yelusalemu, ako ukataguswe mzimbuli zino haulongozi wangu?"

10 Paulo kedika, kalonga, "Nie nokwima hano haulongozi wa ikitala cha Kaisali, hano hanilondigwa kutaguswa. Kamba vija mweye wenyego vumuvitangile goya kamba siwatendele Wayahudi mbuli yoyose ihile. 11 Avo kamba nyoneka kamba nitenda mbuli ihile ilumbile nie kudanganhika, sidaha kuikimbila ifa. Ila, kamba nhaguso iwanitaguse Wayahudi wano ihawa ya uvwizi, haduhu munhu yondayanigele mmakono gao. Noigala kumwande mbuli ino ha Kaisali."

* **25:8** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

12 Avo Festo, viyeshile kulongelela na
wanhu wa ikitala, kamwidika Paulo, ka-
longa, “Kuigala kumwande mbuli yako ha
Kaisali, avo uchole ha Kaisali.”

Paulo Haulongozi wa Agilipa na Benike

13 Vigabitile mazua madodo, Mndewa
Agilipa† na Benike wavika Kaisalia kumu-
lamsa Festo. 14 Na viwakalile hiko mazua
bwando, Festo kamsimulila Mndewa
Agilipa mbuli ya nhaguso ya Paulo,
kalonga, “Hano hana munhu yalekigwe
mkifungo na Feliksi. 15 Vinyholile
Yelusalemu, wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele wa Wayahudi
wamtagusa kumwangu, na waniyalalila
nimtaguse na kusunigwa. 16 Ila nie
niwalongela kamba, vino sio viwatendaga
Waloma, kumgela mmakono ga wanhu
munhu yatagusigwe ihawa yang'hali
hanaiting'hana na wanhu wamta-
guse meso kwa meso, na kulondigwa
yaigombele mzimbuli zoyotagusigwa.
17 Avo viwaiting'hane hano, nie siikawize
imbuli, ila imitondo iyagwe nikala
mkigoda cha nhaguso na kulagiza munhu
hiyo yagaligwe. 18 Wanhu wamtaguse
viwemile, hawalavile nhaguso yoyose
ihile kamba vinigesile. 19 Ila mbuli
iwakalile nayo ikala kuibamilila mmbuli
za nhamanila yao wenyego, na mmbuli ya
munhu imwe yadanganhike yokemigwa
Yesu ayo Paulo yaamulongile mgima.
20 Sivitangile vija vondaniipate ikweli
ya mbuli ino, avo nimulongela Paulo
kamba kotogola kuchola Yelusalemu
yakatagusiligwe kuja mmbuli ino. 21 Ila
Paulo kaigala kumwande mbuli ino,
kapula yekigwe mkifungo na mbuli yake
ilamuligwe na Kaisali.‡ Avo nilagiza
yakale mkifungo mbaka vondanimgale
ha Kaisali.”

22 Agilipa kamulongela Festo, “Nolonda
nimuhulike munhu ino nene mwenyego.”

Festo kamwidika, kalonga, “Mayo, ko-
muhulika.”

23 Imitondo iyagwe Agilipa na Benike
weza na ndeng'ho ng'hulu, wengila
mdigati da mting'hano kuno wailongoze
na wakulu wa wemilizi na wakulu wa
idiwambo. Abaho, Festo kalagiza Paulo
yagaligwe. 24 Festo kalonga, “Mndewa
Agilipa na wanhu wose muli hano
hamoja na tweye, mmona munhu ino.
Wayahudi wose wa ako Yelusalemu
na Wayahudi wa hano waniyalalila
na kuguta nyangi kamba munhu ino
halondigwa kuwa mgima. 25 Ila nie
siyonile mbuli yoyose ihile yaatendile
ilumbile heyo kukomigwa. Ila kwav-
ija heyo mwenyego kalonda nhaguso
yake igaligwe hamwande itegelezwe na
Kaisali, na nie nilamula kumgala. 26 Ila
mmbuli ya munhu ino, nie nabule cha
kumwandikila Kaisali. Avo nimgala
hano haulongozi wenu mweye mose na
ng'haning'hani haulongozi wako gweye
Mndewa Agilipa, avo tuhesha kumuuzag-
iza, nipate mbuli ya kwandika. 27 Kwavija
havilumbile kumgala mfungigwa bila
kulagusa nhaguso yake yootagusigwa.”

26

*Paulo Koigombela Haulongozi wa Mn-
dewa Agilipa*

1 Agilipa kamulongela Paulo, “Ko-
togozigwa kuigombela.” Avo Paulo
kagolosa mkono wake na kusonga
kuigombela yolonga vino.

2 “Mndewa Agilipa! Nokiyona munhu
yali na mhome inogile mdizua da lelo
kwima haulongozi wako na kuigombela
sama ya mbuli zose zinitagusigwe na
Wayahudi. 3 Hasa kwavija gweye
kozitanga goya nzoela za Wayahudi
na mbamila zao, avo nokuyalalila un-
hegeleze mkunyazaganya.

4 “Wayahudi wose wautanga ukazi
wangu songela ving'halile mmhale,
songela ha umwanduso wa ugima wangu
muisi yangu mwenyego na vivija kuja
Yelusalemu. 5 Wonitanga mkipigiti kitali,
na kamba wahalonda wodaha kulava
usindila, kamba songela haichanduso
nikala imwe wa wanhu waigogile ng'hani
nhamanila yetu, nikala Mfalisayo. 6 Na
sambi nima hano lelo notaguswa sama
ya nhamanila yangu Mulungu yaailagane

† **25:13** Mndewa Agilipa kakala mwana wa Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso. ‡ **25:21** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

na wahenga zetu. 7 Kino kicho kilagano
kitamanilwe koneka na mitala yetu
longo dimwe na mibili kivikile, kileka
mana womtambikila Mulungu misi
na kilo na nhamanila ng'hulu. Avo
mndewa, Wayahudi wonhagusa sama ya
nhamanila ino. 8 Habali mweye hamdaha
kutogola kamba Mulungu kowazusa
wanhu wadanganhike?

9 "Vivija na nie niswagizigwa mmoyo
wangu kamba nolondigwa kutenda gose
kamba vunidahile kudilema twaga da
Yesu wa Nazaleti. 10 Vino vivo nitendile
kuja Yelusalemu. Nibokela udaho kulawa
ha wakulu wa wakulu wa nhambiko, na
niwagela mkifungo wanhu bwando wa
Mulungu. Na viwatagusigwe kudanganhika, nie vivija nigongomela. 11 Mianza
bwando nichola kuna zing'anda za nhambiko kuwagaza, na niwashulutiza wailonge nhamanila ino mbuli za ufukuzi.
Nikala niwehile ng'hani, hata nichola
kuna imiwambo ya isi ziyagwe kuwagaza.

Paulo Kolonga Vija Viyakomboligwe (Sang'h. 9:1-19; 22:6-16)

12 "Sama ya mbuli ino nichola Damaski,
kuno nili na udaho na ndagizi kulawa ha wakulu wa wakulu wa nhambiko. 13 Mndewa, mkipigiti cha imisi
vinikalile mnzila, nyona mulangaza kulawa kuulanga, umwemwesa kubanza
mulangaza wa zua, unizunguluka nie
hamoja na waja wakalile mmwanza
umwe na nie. 14 Tweye tose tulagala hasi, na nihulika dizwi dinilongela
muulonzi wa Kieblania, 'Sauli, Sauli,
habali unigaza? Koilumiza mwenyego
kuzibweza kuchugu mbuli zangu kamba
ng'ombe yoibwelezela kuitoa teke fimbo
ya munhu yomchunga.' 15 Na nie
nimuuza, 'Mndewa, gweye iyo yalihi?'
Na Mndewa kedika, 'Nie iyo Yesu, gweye
umgaza. 16 Ila gandamuka wime na
magulu gako, kwavija nikulawilila gweye nikusagule uwe mtumigwa wangu
na msindila wa mbuli zangu ziuwene na
zija zondanikulagusile. 17 Nokukombola
kulawa mmakono ga wanhu wa Islaeli na mmakono ga Wamhazi ha awo
kondanikugale. 18 Ukawavugule meso
gao giladi wahinduke kulawa mdiziza, wagalukile kuna umulangaza na
kulawa mmhiko za Mwenembago na
kumgalukila Mulungu, giladi vilozo vao
vigeligwe kumgongo na wagweleligwe
hanhu hawali awo wang'alizwe mkunitamanila nie.'

Paulo Kolonga Mbuli ya Sang'hano Yake

19 "Avo, Mndewa Agilipa, nie siidulukile
bule nzozi ija ilawile kuulanga. 20 Ila
tanhu nisonga kuwapetela wanhu wa
Damaski, abaho, wanhu wa Yelusalemu
na muisi yose ya Yudea, vivija na ha
Wamhazi. Niwapetela kamba waleke
vilozo vao na wam'bwelele Mulungu, na
sang'hano zao zizo zondazilaguse kamba
waleka vilozo vao. 21 Sama ya mbuli
ino, Wayahudi wangoga Kung'anda ya
Mulungu, na walonda kung'homa. 22 Ila
Mulungu kangombeleza kileka mana nili
mgima mbaka zua da lelo, na avo
nima hano kuulava usindila wangu ha
wanhu wadodo na wakulu. Kinhu kinilonga kilinga na kija kiyalongile Musa
na wahokozi kamba chokwiza kulawilila, 23 kamba Kilisto kolondigwa tanhu
yagaye na yawe wa mwanduso kuzuka
kulawa mkudanganhika, giladi yaupete
mulangaza wa ukombola ha wanhu zake
mwenyego na ha Wamhazi."

24 Paulo viyakalile yogendelela
kuigombela, Festo kadang'hila, kabwata
yolonga, "Paulo, kuna moyo! Kusoma
ng'hani kuusomile kukugela kibozi!"

25 Ila Paulo kedika, "Nabule kibozi,
Mndewa! Ila nolonga kinhu cha kweli,
kuno nili na nzonzi zangu. 26 Kwavija
Mndewa Agilipa, kuzitanga mbuli zino,
na nie nodaha kulonga bila kudumba,
kwavija novitanga kamba haduhu hata
mbuli imwe mzimbuli hizo iulekile kuitanga, kwavija mbuli ino haitendeke mkifiso. 27 Mndewa Agilipa, vino, kowatogola
wahokozi wa umwaka? Novitanga kamba
kowatogola."

28 Agilipa kamulongela Paulo, "Kokwagiza kamba mkipigiti kino kiguhi kodaha
kunitenda nie nimtogole Kilisto?"

29 Paulo kamwidika, “Kiwe kipigiti
kiguhi ama kitali, ila nomtambikila Mu-
lungu kamba sio gweye wiyeka, ila hata
waja wose wonitegeleza nie lelo wagaluke
wawe kamba vunili nie, ila sambiwa-
fungilizwe minyolo ino.”
30 Abaho, Mndewa Agilipa, mkulu wa
ikiwambo, Benike, na waja wose wakalile
hamoja nao wema. 31 Viwacholile, wai-
longela, “Munhu ino hatendile mbuli
yoyose ihile ya kumtenda yatagusigwe
ifa ama kugeligwa mkifungo.” 32 Agilipa
kamulongela Festo, “Munhu ino ya-
halekesigwe kamba yahalekile kuigala
hamwande mbuli yake ha Kaisali.”*

27

Paulo Kogaligwa Kudiwambo da Loma

1 Viwalamule kamba tukwele meli tuc-
hole mbaka Italia, Paulo hamoja na wa-
fungigwa wayage wageligwa mmakono
ga Yulio yakalile mkulu wa asikali mia
wa Loma, yakalile yalawile mdidale da
Asikali wa Mndewa wa Loma. 2 Tukwela
muimeli kulawa Adulamiti, ikalile ichola
kuna zibandali za isi ya Asia, tuchola.
Alistaliko, munhu wa isi ya Makedo-
nia kulawa Tesalonike, kakala hamoja
na tweye. 3 Imitondo iyagwe tuvika
Sidoni. Yulio kamtendela ganogile Paulo,
kamtogolela yachole kuwalola wambwiga
zake, wakamgwelele vinhu viyalondile.
4 Kulawa hiko tugendelela na mwanza,
na kwavija beho dikala dobuma di-
isung'hiza imeli kuchugu, avo tubita
ng'ambu iyagwe ya ikisiwa cha Sipulo
ikalile bule beho. 5 Na vituikanhize
ibahali ya isi za Kilikia na Pamfilia,
tuvika mkiwambo cha Mila, muisi ya
Likia. 6 Na ako mkulu ija wa asikali
mia wa Loma kaivika meli ya Alekizan-
dalia ikalile ichola Italia, avo katukweleza
himo.
7 Tugendelela na mwanza mholem-
hole mmazua bwando na mkuigagahiza
ng'hani, tuvika mkiwambo cha Nido, na
kwavija beho dituzuila sambitugendelele
na mwanza kuna ing'ambu ija, avo tu-
chola kubitila ng'ambu ya kisiwa cha
Kilete behi na Lasi ya Salimone, kukalile
bule beho. 8 Tuigagahiza kubita muimh-
wani ya Kilete tuvika hanhu hokemigwa
Bandali Iholile behi na kiwambo cha
Lasea.
9 Kipigiti kitali kibita, na mwanza ukala
wodumbiza ng'hani kwavija Mazua ga
Kufunga gakala gabitile, avo Paulo kawa-
longela vino, 10 “Ndugu, nokona mwanza
uno wodumbiza na wokwagiza vinhu
bwando. Na si kwagiza mizigo na imeli
iiyeka, ila vivija hata kwagiza ugima
wetu.” 11 Ila mkulu ija wa asikali mia wa
Loma, hagategeleze gaja gayamulongele
Paulo, ila kagategeleza gaja gayakalile
yolonga ija yakalile yoilongoza imeli na
ija mwene imeli. 12 Avija bandali ija
viikalile hainogile mkipigiti cha kihuhe,
wanhu bwando mmwanza wao walamula
kugendelela na mwanza wavike Foinike
giladi wakale haja mkipigiti cha kihuhe.
Ino ikala bandali ya Kilete, ilola hagatigati
ya kusi na uswelo wa zua, na hagatigati
ya kasikazi na uswelo wa zua.

Kukuzumbi M'bahali

13 Beho da ng'ambu ya kusi vud-
isongile kubuma mholemhole, waja
wanhu wagiza kamba wamhisa ki-
walondile. Avo waing'ola inanga na
kuchola wobitila mumgwazogwazo wa
ibahali ya Kilete. 14 Ila vikikalile
hakinabita kipigiti kitali, kukuzumbi
dikemigwa “Kukuzumbi da Hagatigati
ya Kasikazi na Ulawilo wa Zua” diza
kulawa mkisiwa. 15 Meli isoligwa na
dikukuzumbi na havidahike kuilon-
goza kudikalile dilawa dikukuzumbi,
avo tuileka na kukwekwesigwa na
dikukuzumbi. 16 Vitubitile ng'ambu
ilibule kukuzumbi ya kisiwa kidodo
kikemigwa Kauda, tugaya ng'hani kudaha
kuileweleza ingalawa ikalile ifungigwe
na kukwenhigwa na imeli kuchugu.
17 Viwaingize ingalawa muna imeli, waz-
ibitiza nzabi hasi ya imeli na kuifunga
imeli hamoja nganganga. Wodumba
sambiwanamate mdifumvugulu da mis-
enga kuna imhwani ya isi ya Libia,
avo wagahumulusa matanga, na kuileka

* **26:32** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

imeli isoligwe na ubeho. 18 Kukuzumbi
dija digendelela, avo imitondo iyagwe,
wasonga kwasa mmazi imizigo ibanzile
mmeli. 19 Na zua da ikadatu wasonga
kwasa via va imeli vibanzile na makono
gao wenyego. 20 Mkipigiti cha mazua
bwando, hatonile zua ama nhondo, na
kukuzumbi digendelela kubuma ng'hani.
Hakimambukizo, nhamanila ya tweye
kukomboligwa ipotela.

21 Avija wanhu viwakalile kipigiti kitali
bila kuja kinhu, Paulo kema haulongozi
wao kalonga, "Mweye wanhu, muha-
gategeleze gaja ganongile, kamba sam-
bitusegele kulawa haja Kilete, ubananzi
uno na hasala ino sambivituvike. 22 Ila
sambi nowayalalila, gangamaleni! Kwav-
ija haduhu hata munhu imwe mmwanza
wenu yondayadanganhike, ila meli iiyeka
iyo yondaibanangike. 23 Kwavija ikilo ya
lelo msenga wa Mulungu wa kuulanga,
ayo nie nili munhu wake, na ayo in-
imtambikila na kumsang'hanikila, kakala
yemile behi na nie, 24 kalonga, 'Paulo,
sambiudumbe, kolondigwa wime haulon-
gozi wa Kaisali.* Mulungu muunozi
wake kowimiliza ugima wako gweye
na awo wose uuchola nao.' 25 Avo,
ndugu zangu, mgangamale! Kwavija nie
nna nhamanila ha Mulungu kamba gano
gayanilongele golawilila kamba viyani-
longele. 26 Ila tochola kunamata kuna
imhwani ya ikisiwa kimwe."

27 Muikilo ya longo dimwe na nne,
tukala tung'hali tukwekwesigwa muna
Ibahali ya Meditelania. Behi na kilo
kikulu walosaji wavimanya kamba
wakala wali behi na isi inyalile.
28 Wahumulusa luzabi hasi lufungigwe
kinhu kizamile na kona kamba mazi
gakala na utali wa meta malongo mane.
Mkipigiti kidodo wabwelela mwanza
uyagwe na kona kamba mazi gakala
na utali wa meta malongo madatu.
29 Kwavija wadumba meli sambiikib-
wengeze mgamabwe, avo wahumulusa
nanga nne kukisogo cha imeli, abaho,
watambika giladi imitondo ivike. 30 Na
walosaji viwalondile kunyelenhuka ku-
lawa muimeli, waihumulusa ingalawa
m'bahali, wokiitenda wozihumulusa
zinanga kulawa kuulongozi wa imeli,
31 Paulo kamulongela ija imkulu wa
asikali mia wa Loma na asikali zake,
"Kamba wanhu wano hawakalile muna
imeli, hamkomboligwa." 32 Avo waja
iwaasikali wazikanha zinzabi za in-
galawa, abaho, waileka ichole.

33 Viikalile behi na imitondo, Paulo
kawagong'ondeza wose waje mandia. Ka-
longa, "Lelo zua da longo dimwe na
nne mkala mkiyahiyahi na mkala bila
mandia, hamdile kinhu chochose. 34 Avo
nowalongela, mje mandia giladi mgen-
delele kuwa wagima, kwavija haduhu
hata munhu imwe mmwanza wenu yon-
dayagize luvili lwake kulawa mpala jake."
35 Viyamambukize kulonga gano, Paulo
kausola mkate, kamgwelela Mulungu
hewela haulongozi wao wose, kaumogola,
na kasonga kuja. 36 Wose wagangamizwa,
na waja mandia wawo wenyego. 37 Mheta
ya wanhu wose tukalile mmeli ikala
wanhu mia mbili na malongo saba na sita.
38 Viweshile kuja na kwiguta, wasonga
kuhunguza mibahasha ya ngano kulawa
muna imeli na kuyasa m'bahali.

Meli Yobeneka

39 Viivikile imitondo, hawaitangile isi
ija, ila wona mhwani ili na msanga
unogile, aho hawalamule kuigala imeli,
kamba vihadahike. 40 Avo wazikanha
zinanga na kuzileka m'bahali, na kuzi-
fungula zinzabi zikalile zitatilizwe muna
uusukani, na kwika tanga dimwe haulon-
gozi giladi beho diikwekwese imeli kuu-
longozi, wachole kuna iisi inyalile. 41 Ila
ija imeli ingila mdifumvugulu da misenga
na kudidimila mmisenga. Ng'ambu ya ku-
ulongozi wa imeli inamata na haidahile
kukwenhuka, na ng'ambu ya kuchugu
ikala ibeneke vidangavidanga sama ya
kisindo cha mawimbi.

42 Waja iwaasikali walonda kuwakoma
wafungigwa wose, giladi sambiwako-
gelele na kukimbila. 43 Ila kwavija ija
imkulu wa asikali mia wa Loma kalonda
kumuhonya Paulo, kawagomesa sambi-
watende hivo. Avo kawalagiza waja

* **27:24** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

wose wadahile kogelela wazumhe kulawa muna imeli, wachole kuisi inyalile. 44 Na wose wayagwe wasigale, wachole kuja m'vidanga va mbao ama vidanga vibeneke va imeli. Mkutenda vino wanhu wose tuvika goya muisi inyalile.

28

Ako Malita

1 Vituvikile mhwani tuli wagima, tuvimanya kamba kija ikisiwa kikala kikemigwa Malita. 2 Tukanganya kwavija wanhu wa haja watutendela ganogile ng'hani. Wabwinha moto na kutulongela tweye tose twote, kwavija kukala na beho na mvula ikala isonga kutoa. 3 Paulo kakala yodondola ngodi na kuzigela hamoto, nyoka yali na sumu viyapatile zimbumoto kakimbila kulawa mzingodi na kamulumiza na kuninila mumkono wake. 4 Wanhu wa ikisiwa kija viwamonile nyoka yoninila mumkono wake, wailongela, “Kwa vovose munhu ino kowa mkoma wanhu. Hata kamba kakomboligwa kulawa m'bahali, mulungu wetu wa kitwanzi yokemigwa Haki haumuleka yawe mgima.” 5 Ila Paulo kamkung'unhila hamoto ija inyoka na hamulumize hanhu. 6 Wanhu wagelegeza kamba kolulumuka ama yahalagale hasi chanyoya na kudanganhika. Ila viwabetile mkipigiti kitali na kuleka kona kinhu chochose kimulawilile, avo wagaluka na kulonga kamba heyo kakala mulungu.

7 Behi na haja kukala na mgunda wa mkulu imwe wa kisiwa kija yakemigwe Publio. Katubokela goya na kutugala kumwake, na mkipigiti cha mazua madatu, katutendela ganogile ng'hani. 8 Tataake Publio kakala mtamu wa homa na kuhala, avo kawasa mulusazi. Paulo kachola kumulola, kamtambikila, kamwikila makono gake na kamuhonya. 9 Vugalawilile gano, vivija watamu wose wasigale mkisiwa kija weza na kuhonyigwa. 10 Watugwelela vinhu bwando, na vitulondile kuchola, wengiza mmeli vinhu vose vitulondile mmwanza.

Kulawa Kisiwa cha Malita Kuchola Wambo da Loma

11 Viibitile milenge midatu, tusonga mwanza na meli ya wambo da Alekizandalia ikemigwe, “Miungu Ubasa.” Meli ikalile hakisiwa kija mkipigiti chose cha kihuhe. 12 Tuvika mdiwambo da Salakusa, tukala haja mazua madatu. 13 Na kulawa haja, tugendelela na mwanza na kuvika mdiwambo da Lejimu. Na imitondo iyagwe beho disonga kubuma kulawa kusi, na mmazua mabili tuvika mkiwambo kikemigwa Puteoli. 14 Haja tuwavika wanhu wamtogole Kilisto, awo watulondile tukale na hewo mazua saba, na, abaho, tuvika Loma. 15 Na wanhu wamtogole Kilisto wakalile haja viwahulike kamba tokwiza, wafunga mwanza mtali, wavika Kudisoko da Apio na Ng'anda Ndatu za Kuwasa Wahenza. Paulo viyawawene, kamgwaa Mulungu hewela na kagangamizwa.

Paulo Mdiwambo da Loma

16 Vituvikile mdiwambo da Loma, Paulo katogolelwa kukala yeiyeka na asikali yakalile yomwimiliza.

17 Vigabitile mazua madatu, Paulo kawakema hamoja wakulu wa Wayahudi. Viwaiting'hane hamoja, kawalongela, “Ndugu zangu, hata kamba sitendile kinhu chochose kihile mwa wanhu ama mnzoela za wahenga zetu, nigogigwa kuja Yelusalemu na kugeligwa mmakono ga Waloma. 18 Viweshile kuniuzagiza, walonda kunilekesa, kwavija hayoneke mbuli yoyose ihile ilumbile nie kutagusigwa ifa. 19 Ila Wayahudi viwailemile mbuli ino, nishulutizwa kuigala mbuli yangu ha Kaisali.* Hata kamba nikala bule nhaguso ya kuwatagusa wanhu wa isi yangu. 20 Mkilamso kino, niwakema mweye giladi niwalongele mweye ikweli ya mbuli ino kamba, nifungigwa na mnyolo kamba vino, sama ya acho wanhu wa Islaeli chowokitamanila.”

21 Na hewo wamulongela, “Tweye hatubokele lupwilili lolose kulawa Yudea lulonga mbuli zako, na haduhu hata munhu imwe kulawa mwa wandugu zetu Wayahudi yezile hano kulonga mbuli

* **28:19** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

yako yoyose, ama kukulonga gweye vihile.
22 Ila tolonda kuhulika kulawa
kumwako vija vuugelegeza, kwavija tweye tovitanga kamba kila hanhu, wanhu
woilonga vihile nhamanila ino.”
23 Viwasagule zua da kuiting'hana nayo,
wanhu bwando wamwizila hana ing'anda
yaakalile yokala. Kusongela imitondo
mbaka ichungulo, Paulo kawalongela na
kuwapetela mbuli za Undewa wa Mulungu na kuwagong'ondeza mbuli za Yesu
Kilisto muna Gamalagizo ga Musa na
kulawa mmbuli za wahokozi.
24 Wanhu
wayagwe wagatogola gaja gayakalile yolonga, ila wayagwe hawagatogole.
25 Avo
waibamilila wenyego kwa wenyego, na
viwakalile wosegela, Paulo kakomeleza
mkulonga ulonzi uno, “Loho wa Mulungu
kawalongela ikweli ahaja hayawalongele
wahenga zenu kubitila muhokozi Isaya,
26 kalonga,
‘Genda ukawalongele wanhu wano,
kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola molola, ila ham'vimanya.
27 Kwavija wanhu wano wana mioyo midala,
magwiti gao wagatenda sambigahulike,
na meso gao wafing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.’† ”
28 “Avo nolonda m'vitange kamba,
ukombola wa Mulungu ugaligwa ha
Wamhazi. Na hewo wohulika!”
29 Paulo viyeshile kulonga gano,
Wayahudi wachola kuno wokiiuza mbuli
bwando wenyego kwa wenyego.
30 Mkipigiti cha milao mibili yose,
Paulo kakala muna ing'anda yaapangile
mwenyego, na kawabokela wanhu wose
wezile kumulola.
31 Kazipeta mbuli za
Undewa wa Mulungu na kufundiza mbuli
za Mndewa Yesu Kilisto bila kudumba, na
hagomesigwe na munhu yoyose.

† **28:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WALOMA

ULONGOZI

Ilongigwa kamba kitabu cha Waloma chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 54 na 58 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo hatembelele bule wambo da Loma, avo kautuma usenga uno wa ndagizi ha wanhu wamtogole Kilisto wa idiwambo da Loma, awo wali Wayahudi na awo hawali Wayahudi. Kandika lupwilili luno kulawa mdiwambo da Kolinto ako kuyakalile yokala mkipigiti kija. Paulo kandika giladi kamba wanhu wa isi zose wamtamanile na kumtogola Yesu Kilisto (16:26).

Kitabu cha Waloma kicho kitabu kilondigwa ng'hani na wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu na kila kipigiti kwavija Paulo kaulongelela goya ukombola bila kifiso kamba tweye todaha kuupata kubitila Yesu Kilisto. Vivija Paulo kaulumba hamoja Usenga Unogile wa Yesu Kilisto na Lagano da Umwaka. Wasomi bwando wakiibamilila wolonga kamba mnhongo uli na mbweto muna ikitabu kino cha Waloma uwo 1:16 awo ulonga, “Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi.” Hanhu ha mwanduso mgati ya ikitabu cha Waloma (1—11) holongelela mbuli za gaja gamnogele Mulungu na gaja hagamnogele Mulungu, na hanhu ha ikabili (12—15) holongelela ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake kamba viyatendaga mkuitambula mwenyego na kulonga wanhu walihi yowaandikila (*1:1-15*).
2. Abaho, kandika mbuli za kiunhu na ukombola udahika kubitila Yesu Kilisto (*1:16—11:36*).
3. Vigamalile gano, Paulo kalava ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto (*12:1—15:13*).
4. Abaho, kamambukiza ikitabu cha Waloma mkulava ndamsa bwando ha wanhu wamtogole Kilisto wa diwambo da Loma (*16*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo,
mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe
na Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto
na kutumigwa yakaupete Usenga Unogile
wa Mulungu, 2 uyekile kilagano umwaka
kubitila wahokozi zake Mzinyandiko
Zing'alile. 3 Usenga uja umulonga
Mwanage, Yesu Kilisto, ayo mmbuli ya
kiunhu yakalile yolawa mulukolo lwa
Daudi, 4 na vija viyali na ung'azi ulawa ha
Mulungu kalagusigwa na mhiko ng'hulu
kuwa Mwana wa Mulungu kipigiti
viyazusigwe kulawa mkudanganhika.
5 Kubitila heyo, Mulungu kanigwelela
ngekewa na utumigwa wa Kilisto giladi
niwapetele wanhu wa isi zose giladi
watogole na kumtogola heyo, giladi twaga
jake diyenzigwe. 6 Vivija na mweye mwa
mmwanza wa waja wakemigwe kuwa
wanhu wa Yesu Kilisto.
7 Nowandikila mweye wanhu wose wa
wambo da Loma, mnogelwe na Mulungu na mkemigwe kuwa wanhu zake
mwenyego.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa
Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kulava Hewela

8 Tanhu, nomuheweza Mulungu
wangu kubitila Yesu Kilisto sama
yenu mweye mose, kwavija nhamanila
yenu yopetigwa muulumwengu wose.
9 Mulungu, inimsang'hanikila na moyo
wangu wose mkuupeta Usenga Unogile
wa Mwanage, iyo msindila wangu vija
viniwakumbukila mweye mazua gose
10 muna zinhambiko zangu. Kipigiti chose
notambika ha Mulungu, vihamnogela,
yanidahize kwiza kumwenu sambisambi.
11 Kwavija nosulukila ng'hani niwone,
giladi niwagwelele nhunza ya muloho
giladi mgangamizwe. 12 Nie nolonda

tuigangamize, nhamanila yenu inigangamize nie, na nhamanila yangu iwagangamize mweye.
13 Ndugu zangu, nolonda m'vitange kamba mianza bwando nilonda kwiza kumwenu, ila nizuiligwa. Nilonda mmwanza wenu niwatende wanhu wamtogole Kilisto, kamba viniwatendile mmwanza wa Wamhazi wayagwe. 14 Kwavija nolondigwa kuwasang'hanikila wanhu wose, Wagiliki na wanhu hawali Wagiliki, wanhu wali na nzewele na walibule nzewele. 15 Avo, vivija nolonda kuupeta Usenga Unogile kumwenu mweye mkala hiko Loma.

Mhiko ya Usenga Unogile

16 Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi. 17 Kwavija Usenga Unogile wogubula vija Mulungu viyowatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye kubitila nhamanila songela haichanduso mbaka hakimambukizo, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu ayo yalibule uzenzeleganye kokala muinhamanila.”*

Kuhonyela Kiunhu

18 Lusango lwa Mulungu lugubuligwa kulawa kuulanga ha wanhu walekile kumtanga Mulungu na ha wanhu wehile, awo woigubika ikweli na wiho wao. 19 Kwavija gaja godahika kutangigwa muna zimbuli za Mulungu wafunuliligwa, kwavija Mulungu kagalagusa kumwao. 20 Songela vuulumbigwe ulumwengu, mbuli za Mulungu ziifisile, nhegulo yake mhiko zake za digunge na uungu wake, zigubuligwa, zimanyika kulawa m'vinhu viyavilumbile. Avo wanhu wabule mbuli ya kuigombela. 21 Womtanga Mulungu, ila hawamuhishimila kamba Mulungu ama kumgwelela hewela, ila ngelegeza zao zigaluka ubozi, na nzonzi zao za ubozi zigeligwa kiziza. 22 Wokiiyona wabala, ila wabule nzewele, 23 na waleka kumtambikila Mulungu yokala digunge na kusonga kuitambikila miwegu ilingile kamba munhu ama ndege ama wang'onyo wali na magulu mane ama nyoka.

24 Avo Mulungu kawaleka wawinze mbuli zihile zisulukilwa na mioyo yao na kuitendela wenyego kwa wenyego mbuli za kinyala mzing'huli zao. 25 Waigalula ikweli ya Mulungu kuwa uvwizi, wavitambikila na kuvisang'hanikila vinhu vilumbigwe na Mulungu, na kuleka kumtambikila Mulungu yavilumbile, yolondigwa kuyenzigwa mazua gose! Amina.

26 Sama ya kilamso kino, Mulungu kawaleka wawinze sulukila zao zigela kinyala. Hata watwanzi zao wazihindula nzila za kuilumba zilumbigwe na Mulungu na kuilumba vija Mulungu havilumbile. 27 Vivija wambigalo na hewo waleka kuilumba na watwanzi na kuisulukila wenyego kwa wenyego. Wambigalo watenda mbuli zigela kinyala na wambigalo wayao na kubokela nhaguso ilumbile na gaja gawatendile.

28 Kwavija wanhu walema kumtanga Mulungu, Mulungu kawaleka mzinzonzi zao zihile, giladi watende mbuli hazilondigwe kutendigwa. 29 Wamema mbuli zose zihile, wiho, sulukila ya vinhu va wanhu, na kunogelwa na gehile. Wamema migongo, ukomaji, ngomba, uvwizi, na kuilondela gehile. Wodeta, 30 wowalonga wanhu vihile, womwihila Mulungu, wamema maligo, magoda, na matopa. Wamema mbuli zihile na hawawahishimila waja wawalelile. 31 Wabozi, vizenzeleganye, wabule noge, na wabule bazi. 32 Wovitanga kamba lagizo da Mulungu dolonga kamba wanhu wotenda mbuli kamba zino wolondigwa wadanganhike. Hata avo, si kamba wazitenda mbuli hizo tu, ila hata kuwatogola wanhu wayagwe wozitenda mbuli hizo.

2

Nhaguso ya Mulungu

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4.

1 Avo haduhu kuigombela hata uhawile
munhu yalihi ihawa komtagusa uvwizi
miyago, kwavija vuubitiza nhaguso ha
miyago, kokiitagusa mwenyego, kwav-
ija na gweye kotenda gagaja gayatendile
heyo. 2 Tovitanga kamba nhaguso ya Mu-
lungu mwa awo wotenda vinhu kamba
avo ikala muikweli. 3 Ila gweye, munhu,
uwatagusa waja wotenda mbuli kamba
zino ihawa na gweye mwenyego kotenda
mbuli zizo, kogelegeza kodaha kuikimbila
nhaguso ya Mulungu? 4 Ama kodizabuza
bwando da ugoli wa unozi wake na
mwazaganyo wake? Huvimanya kamba
unozi wa Mulungu wokulongoza gweye
uleke vilozo? 5 Ila sama ya udala wa
moyo wako na vija vuuli na moyo wa
kulema kuleka vilozo, kokiimemekezela
lusango gwegwe mwenyego kuna dizua
da lusango aho nhaguso ya Mulungu
ilibule uzenzeleganye vondaigubuligwe.
6 Kwavija Mulungu komuliha kila munhu
kamba vija viyasang'hanike.* 7 Awo
wokwazaganya mkutenda ganogile woza-
hila yenzi, hishima, na ugima, Mulungu
kowagwelela ugima wa digunge. 8 Wanhu
wayagwe wozahila mbuli zao wenyego
na awo woilema ikweli na kuzikweleleza
mbuli zihile, Mulungu kowonela lusango
na ng'hasilika. 9 Kuja kowa na mgayo
na kugazika ha wanhu wose wotenda
gehile, tanhu Wayahudi, abaho Wam-
hazi. 10 Ila Mulungu kowagwaa yenzi na
hishima na tindiwalo wanhu wose wo-
tenda ganogile, tanhu Wayahudi, abaho
Wamhazi. 11 Kwavija Mulungu hasagula
wa kumnogela.

12 Wanhu wose walozile bila kugatanga
Malagizo ga Musa wokwangama hata
kamba hawagatangile Gamalagizo, na
wose walozile mkugatanga Malagizo
wotagusigwa na Gamalagizo. 13 Kwavija
si kamba awo wogahulika Malagizo
wawo walibule uzenzeleganye hameso
ga Mulungu, ila waja wagagogile Mala-
gizo wawo wapetigwe kamba wabule
uzenzeleganye. 14 Hata Wamhazi, awo
walibule Malagizo ga Musa, yokoneka
kamba wagatanga Malagizo ahaja vowa-
gawinza bila kufundizwa na munhu,
hata kamba hawanagahulika. 15 Yolagusa
kamba gaja golondigwa na Malagizo
gandikwa mmioyo yao, na udaho wao
wa kusambula gehile na ganogile vivija
wolava usindila, na ngelegeza zao kipigiti
kiyagwe zowatagusa na kipigiti kiyagwe
zowakikiwiza. 16 Mbuli zino zolawilila
mdizua dija Mulungu vondayazitaguse
ngelegeza zifisike za wanhu kubitila Yesu
Kilisto kamba Usenga wangu Unogile
vuulonga.

Wayahudi na Malagizo ga Musa

17 Gweye ukiikema mwenyego
Muyahudi, na kogatamanila Malagizo ga
Musa na kuigodela uhamoja na Mulungu,
18 kamba vija kugatanga gaja goyolonda,
na kugatogola gaja ganogile, kwavija
kulagizigwa na Gamalagizo ga Musa.
19 Kokwagiza kamba gweye kwa kilangizi
wa vimbugumbugu, mulangaza mwa
awo wali mdiziza, 20 mkulufunzi wa
wabozi, na mfundiza wana. Kokwagiza
kamba kunago Malagizo gali na ilimu
na kweli. 21 Gweye uwafundiza wanhu
wayagwe, habali hukiifundiza gweye
mwenyego? Gweye uwapetela wanhu
sambiwebe, habali gweye kokwiba?
22 Gweye ulonga kamba wanhu sambi-
watende ugoni, habali gweye kotenda
ugoni? Gweye uihila miwegu, habali
gweye kokwiba kulawa mzing'anda
zao? 23 Gweye ukiitopela Malagizo ga
Musa, habali gweye komzabuza Mulungu
mkugakeng'enha Malagizo? 24 Kamba
viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Twaga da Mulungu dofukuligwa hagati-
gati ya Wamhazi sama yenu mweye.”†

25 Kwingila kumbi kololwa kamba
muhagagoga Malagizo ga Musa, ila
kamba muhagakeng'enha Gamalagizo
ga Musa, kwingila kumbi kumwenu
kogaluka kuleka kwingila kumbi kamba
Wamhazi. 26 Kamba awo walekile
kwingila kumbi wahagagoga Malagizo
ga Musa, kuleka kwingila kumbi haku-
petigwa kamba kwingila kumbi kamba

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 62:12; LONZI 24:12. † **2:24** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:5; EZEKIELI 36:22.

viwali wanhu wa Mulungu? 27 Awo
walekile kwingila kumbi da lukuli ila
wogagoga Malagizo ga Musa wokutagusa
gweye hata kamba kunago Gamalagizo
gandikigwe na kwingila kumbi, kwavija
kogakeng'enha Gamalagizo ga Musa.
28 Munhu hapetigwa kuwa Muyahudi
mkuvumbuka ama mkwingila kumbi
kwiyeka. 29 Munhu kowa Muyahudi wa
kweli kamba yahawa Muyahudi kulawa
mgati, ihawa moyo wake wingizigwa
kumbi, na sang'hano ino yotendigwa na
Loho wa Mulungu, na sio na Malagizo
gandikigwe. Munhu kamba ino kobokela
nhogolwa kulawa ha Mulungu, na sio
kulawa ha wanhu.

3

1 Muyahudi kana kinhu chaki
kibanzile? Ama kuna kinhu chaki
cha kuigodela mwa munhu yengizigwe
kumbi? 2 Kuna vinhu bwando va
kuigodela! Tanhu, Mulungu kawagwelela
Wayahudi usenga wake. 3 Yowaze
kamba wayagwe mmwanza wao wabule
nhamanila? Kuwa bule nhamanila
kuwali nako komtenda Mulungu yawe
kizenzeleganye? 4 Bule! Hata kamba
kila munhu yahawa m'vwizi, Mulungu
havwiza. Kamba Nyandiko Zing'alile
vuzilonga,

“Giladi upetigwe kamba kwabule uzen-
zeleganye mzimbuli zako,
na kuhuma muinhaguso yako.”*

5 Kamba mbuli zetu zihile zosimulila lu-
mosilumosi vija Mulungu viyalibule uzen-
zeleganye, tulongeze? Tulonge Mulungu
kotenda vihile voyotugalila tweye lusango
lwake? Hano nolonga kiunhu. 6 Bule!
Ihawile hivo, Mulungu yahadahile vilihi
kuutagusa ulumwengu?

7 Ila ihawa uvwizi wangu woisang'hanikila
yenzi ya Mulungu mkuitenda ikweli
yake itangigwe ng'hani, habali ning'hali
nidukumizwa kamba mtenda vilozo?
8 Habali hatulonga, kamba wanhu
wayagwe vowotulonga vihile mkutulonga
kamba tweye tulonga, “Leka tutende
gehile giladi geze ganogile”? Walumba
kutagusigwa.

Haduhu Munhu Yalibule Uzenzeleganye

9 Avo tulongeze? Tweye Wayahudi
tunoga kubanza wanhu wayagwe? Bule!
Kwavija tweye tose twisha kutagusigwa,
wose, Wayahudi na Wamhazi twa hasi
ya mhiko za vilozo. 10 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,

“Haduhu munhu yalibule uzenzeleganye,
haduhu hata munhu imwe,
11 haduhu munhu yomtanga Mu-
lungu,
haduhu munhu yomzahila Mulungu.
12 Wose wamuleka Mulungu,
wose hamoja wagaluka miwewela,
haduhu munhu yotenda ganogile,
haduhu hata munhu imwe.†
13 Mikolomelo yao ya kamba panga
digubuligwe,‡
ndimi zao zolonga uvwizi,§
sumu ya nyoka ya mmilomo yao.*
14 Milomo yao imema ndukumiza na
usungu.†
15 Magulu gao gowalongoza walopole
kwita mulopa,
16 ubananzi na migayo va mzinzila
zao,
17 na nzila ya tindiwalo hawaitanga.‡
18 Haduhu bwembwe da Mulungu
haulongozi wa meso gao.”§

19 Sambi tovitanga kamba Malagizo
ga Musa gowalonga waja wali hasi ya
Gamalagizo higo, giladi munhu yoyose
sambiyawe na mbuli ya kuigombela,
na ulumwengu wose ulamulwe na Mu-
lungu. 20 Kwavija haduhu munhu yon-
dayapetigwe kamba kabule uzenzele-
ganye hameso gake mkugagoga Malagizo,
kwavija kubitila Malagizo higo topata
udaho wa kuvitanga vilozo tu.

* **3:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 51:4. † **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 14:1-3; 53:1-3; MSIMULIZI 7:20. ‡ **3:13** Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe nhegulo yake Wao wanhu wolonga mbuli zihile ng'hani zigala ifa. § **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 5:9. * **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 140:3. † **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 10:7. ‡ **3:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 59:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 36:1.

Vija Mulungu Viyotutenda Tuwe Bule Uzenzeleganye

21 Ila sambi nzila ya Mulungu ya kuwatenda wanhu wawe bule uzenzeleganye igubuligwa bila kutamanila Malagizo ga Musa, hata kamba Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi woilavila usindila. 22 Kuwa bule uzenzeleganye kokwiza kubitila kumtamanila Yesu Kilisto* mwa awo wose wotogola. Haduhu yam'banzile miyage, 23 kwavija wose watenda vilozo na kuhungukilwa na yenzi ya Mulungu. 24 Wapetigwa kuwa wanhu walibule uzenzeleganye bila kuliha kinhu chochose, kubitila ukombola kulawa ha Yesu Kilisto. 25 Mulungu kamulava Yesu yawe kamba nhosa ya kuwalumba wanhu na heyo mwenyego kubitila nhamanila mmulopa wake. Kagatenda gano kulagusa kamba kabule uzenzeleganye, kwavija mkwazaganya kumwake Mulungu hawataguse awo watendile vilozo umwaka. 26 Kagatenda gano giladi yalaguse kamba kabule uzenzeleganye mkipigiti kino na kamba voyomtenda munhu yoyose yomtamanila Yesu yawe bule uzenzeleganye.

27 Avo, choni chondatuigodele? Hahudu! Tuigode kwavija tugagoga Malagizo ga Musa? Si vivo, ila kwavija tutogola kamba Yesu kotukombola. 28 Kwavija tuvimanya kamba munhu kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye kubitila nhamanila na sio mkugagoga Gamalagizo ga Musa. 29 Ama Mulungu ka Mulungu wa Wayahudi weiyeka? Heyo vivija hali Mulungu wa Wamhazi? Ona, heyo vivija ka Mulungu wa Wamhazi. 30 Mulungu ka imwe, yowatenda wawe bule uzenzeleganye waja wengile kumbi kubitila nhamanila na waja walekile kwingila kumbi kubitila nhamanila iija. 31 Avo, tugase Gamalagizo ga Musa sama ya nhamanila ino? Si vivo, ila togavikiza Gamalagizo ga Musa.

4

Kamba Vija Viyatendile Ablaham

1 Tulonge choni mmbuli zija ziyapatile Ablaham, muhenga wetu mmbuli ya kiunhu? 2 Kamba Ablaham koneka kabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila sang'hano zake za lukuli, avo kana kinhu cha kuigodela, ila sio haulongozi wa Mulungu. 3 Nyandiko Zing'alile zolongaze? "Ablaham kamtogola Mulungu, na Mulungu kampeta heyo kamba munhu yalibule uzenzeleganye."* 4 Munhu yosang'hanika, kitumetume chake hakiwa kamba nhunza, ila chowa kamba maliho gake. 5 Ila wanhu wopetigwa kamba wabule uzenzeleganye, sio sama ya sang'hano zao, ila sama ya nhamanila yao ha Mulungu, ayo yowagela kumgongo wanhu wali na vilozo. 6 Avo, vivija Daudi kozilonga motelo za munhu ayo Mulungu yampetile kamba kabule uzenzeleganye kutali na sang'hano.

7 "Wamota waja udulu wao ugeligwe kumgongo,
na awo wasegezelwe vilozo vao!
8 Kamota munhu ija Mndewa yoleka kumpetela vilozo!"†

9 Motelo zino ha wanhu wengile kumbi weiyeka, ama vivija ha wanhu walekile kwingila kumbi? Tweye tulonga, "Nhamanila ya Ablaham iyo imtendile yawe bule uzenzeleganye." 10 Kipigiti chaki mbuli ino imulawila Ablaham? Viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi ama viyeshile kwingila kumbi? Imulawila kipigiti hanakwingila kumbi, na sio kipigiti viyeshile kwingila kumbi. 11 Heyo kabokela kilaguso cha kwingila kumbi kamba utango wa kuwa bule uzenzeleganye kuyakalile nao kubitila nhamanila kipigiti viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi. Avo heyo iyo tata wa waja wose wotogola bila kwingila kumbi, giladi wapetigwe kamba wabule uzenzeleganye. 12 Na heyo vivija iyo tata wa awo wengile kumbi, sio awo wengile kumbi tu, ila awo vivija wotembela mkuiwinza nhamanila ija yaakalile nayo tata wetu

* **3:22** Kubitila kumtamanila Yesu Kilisto yodaha kutapitigwa kamba kubitila wende wa Yesu Kilisto. * **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. † **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 32:1-2.

Ablaham kipigiti viyakalile hanakwingila kumbi.

Kilagano cha Mulungu Chobokelwa Kubitila Nhamanila

13 Kwavija kilagano Mulungu chayailagane na Ablaham na lukolo lwake, kamba hewo wouhala ulumwengu, hakizile ha Ablaham ama ha lukolo lwake kubitila Malagizo ga Musa, ila sama ya kuwa bule uzenzeleganye kwizile kubitila nhamanila. 14 Kwavija kamba waja wogatamanila Malagizo ga Musa wao wahazi, nhamanila izabuka na ikilagano si kinhu. 15 Kwavija Malagizo ga Musa gago gogala lusango lwa Mulungu. Ila hanhu halibule Malagizo ga Musa, haduhu udulu wa Malagizo.

16 Avo, kilagano chokwiza kubitila nhamanila, giladi kilavigwe bule kamba nhunza ya Mulungu mwa lukolo lose lwa Ablaham. Sio tu ha awo wogagoga Malagizo ga Musa, ila vivija ha awo wali na nhamanila kamba ya Ablaham. Kwavija heyo iyo tata wa tweye tose. 17 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Nikutenda gweye uwe tata wa isi bwando.”‡ Kilagano hicho kinoga haulongozi wa Mulungu yaamtamanile, ayo yowagwelela ugima wanhu wadanganhike na kuvikema vinhu vilihaduhu viwe baho. 18 Ablaham katamanila mbuli hazidahike kutamanilwa, katogola kokwiza kugaluka tata wa isi bwando, na kawa avo, kamba viyalongeligwe, “Avo kowa na wana bwando.”§ 19 Nhamanila yake haihungule hata haja viyalugelegeze lukuli lwake mwenyego, lukalile behi na kudanganhika kwavija kakala na milao kamba mia, na vija viyamgelegeze Sala ayo yakalile bule sambo. 20 Haduhu kinhu chochose kimtendile yasinhe kukitogola kilagano cha Mulungu, ila kagendelela kuwa na mhiko mnhamanila yake kuno yomuyenzi Mulungu, 21 yotogola kamba Mulungu kodaha kugatenda gaja gayailagane. 22 Avo, sama ya nhamanila yake, “Kapetigwa kuwa munhu yalibule uzenzeleganye.”* 23 Ila mbuli ilonga, “Kapetigwa,” handikiligwe heyo yeiyeka, 24 ila vivija sama yetu tweye, tondatupetigwe kuwa wanhu walibule uzenzeleganye, tweye tumtogole heyo yamzusile Yesu Mndewa wetu kulawa mkudanganhika. 25 Heyo kalavigwa giladi yadanganhike sama ya vilozo vetu, na kuzuswa kulawa mkudanganhika giladi tutendigwe wanhu walibule uzenzeleganye.

5

Kuwa Bule Uzenzeleganye Hameso ga Mulungu

1 Avo, avija vitupetigwe kamba twabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila nhamanila, tuna tindiwalo na Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, 2 ayo yatutendile tupate nzila kubitila nhamanila mbaka kwingila mngekewa ino itwimile nayo sambi. Na todeng'ha mditamanilo da yenzi ya Mulungu. 3 Sio higo geiyeka, ila vivija toideng'hela migayo yetu kwavija tuvitanga kamba mgayo wogala mwazaganyo, 4 na mwazaganyo woigangamiza nhogolwa inogile, na nhogolwa inogile yodigangamiza tamanilo da ukombola wetu. 5 Tamanilo dino haditutenda tunyunguale, kwavija Mulungu katwitila noge jake mmioyo yetu kubitila Loho wa Mulungu yaatugwelele tweye.

6 Vitukalile twabule mhiko, Kilisto keza mkipigiti kitogoligwe na kadanganhika sama ya tweye Wamhazi. 7 Vidala munhu kudanganhika sama ya munhu yalibule uzenzeleganye. Ila vodahika munhu kudanganhika sama ya munhu yanogile. 8 Ila Mulungu kotulagusila tweye noge jake, avija Kilisto viyadanganhike sama yetu tweye, kipigiti vitukalile tung'hali na vilozo! 9 Avo, avija vitupetigwe kuwa bule uzenzeleganye kubitila mulopa wake, yolagusa kotukombola ng'hani kulawa mulusango lwa Mulungu kubitila heyo! 10 Tukala wadumuka wa Mulungu, ila katutenda kuwa wambwiga zake kubitila ifa ya Mwanage. Avija vitupetigwe

‡ **4:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 17:5. § **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:5. * **4:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

kuwa wambwiga zake Mulungu, yolagusa kotukombola ng'hani kubitila ugima wake Kilisto! 11 Ila sio higo geiyeka, ila vivija todeng'ha mgati mwa Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, na kubitila heyo tuilumba na Mulungu.

Adamu na Kilisto

12 Avo, kamba vilozo vingila muulumwengu kubitila munhu imwe, na ifa iza kubitila vilozo, avo ifa yenela mwa wanhu wose, kwavija wanhu wose watenda vilozo. 13 Vilozo vikala baho muulumwengu songela Malagizo ga Musa haganalavigwa, ila vilozo havipetigwe kipigiti vikukalile haduhu Malagizo. 14 Ifa itawala songela kipigiti cha Adamu mbaka kipigiti cha Musa, ifa iwatawala hata waja wakalile hawatendile vilozo va kugadulukila Malagizo, kamba viyatendile Adamu, ayo yalingile na Kilisto yondayeze. 15 Ila nhunza ya Mulungu hailingile kamba kilozo cha Adamu, kwavija kamba wanhu bwando wadanganhika kubitila kilozo cha munhu imwe, avo chowa kiasi kikulu ng'hani cha ngekewa ya Mulungu yondaize sama ya ngekewa ya munhu imwe yokemigwa Yesu Kilisto, iwetikila wanhu bwando! 16 Nhunza ya Mulungu hailingile na malawililo ga kilozo cha munhu imwe. Kwavija nhaguso iwinza kilozo kimwe na igala msuno. Ila nhunza ya Mulungu iwinza vilozo bwando na iwatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye. 17 Kwavija sama ya kilozo cha munhu imwe Adamu, ifa itawala wanhu bwando. Avo chowa kipigiti kikulu ng'hani chondawatawale awo wabokele ngekewa ya Mulungu na nhunza ya kuwa bule uzenzeleganye awo wokala mkuvihuma vilozo, kubitila ifa ya munhu ino, Yesu Kilisto.

18 Avo, malawililo ga kilozo cha munhu imwe gakala nhaguso mwa wanhu wose, avo vivija malawililo ga sang'hano ya munhu imwe yalibule uzenzeleganye yowatenda wanhu wose wapetigwe kamba wanhu walibule uzenzeleganye, ija igala ugima mwa wanhu wose. 19 Kwavija kubitila udulu wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe na vilozo, avo vivija kubitila wende wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe bule uzenzeleganye.

20 Malagizo ga Musa vugezile, vilozo vongezeka. Ila hanhu vilozo havongezeke, ngekewa ya Mulungu yokongezeka ng'hani. 21 Avo, kamba vija vilozo vuvitawale na kugala ifa, avo vivija na ngekewa ya Mulungu yotawala kubitila kuwa bule uzenzeleganye, ako kutulongoza tweye kuugima wa digunge kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

6

Vilozo Vogala Ifa, ila Kuilumba na Kilisto Kogala Ugima

1 Avo, tulongeze? Tugendelele kutenda vilozo giladi Mulungu yongeze ng'hani ngekewa yake? 2 Mmbuli ya vilozo tweye tudanganhika, todahaze kugendelela kukala m'vilozo? 3 Ham'vitanga kamba tweye tose tubatizigwa mkuilumba na Yesu Kilisto tubatizigwa mkuilumba muifa yake? 4 Avo, tuzikigwa hamoja nayo kubitila mbatiza ya kuilumba muifa yake, giladi kamba Kilisto viyazukile kulawa mkudanganhika kubitila mhiko ya yenzi ya Tata, vivija na tweye tukale ukazi wa sambi.

5 Kwavija ihawa tuilumba hamoja na heyo muifa iyadanganhike heyo, vivija toilumba hamoja na heyo mumzuso uwazukile heyo. 6 Tovitanga kamba unhu wetu wa umwaka uwambigwa mumsalaba hamoja na heyo, giladi vilozo sambiviwe na mhiko, sambituwe nyakadala wa vilozo. 7 Kwavija munhu yadanganhike mkuilumba na Kilisto kafunguligwa kulawa mmhiko za vilozo. 8 Ihawa tudanganhika hamoja na Kilisto, vivija totogola kamba tokwiza kukala hamoja na heyo. 9 Kwavija tovitanga kamba Kilisto kazuka kulawa mkudanganhika, avo hadanganhika mwanza uyagwe, na ifa haimtawala. 10 Ifa iyadanganhike, kadanganhika mwanza umwe sama ya vilozo va wanhu wose, ila ugima uyalinao, kokala sama ya yenzi ya Mulungu. 11 Vivija na mweye wenyego mgelegeze kamba mmbuli ya vilozo mdanganhika,

ila ha Mulungu muna ugima mkuilumba na Yesu Kilisto.
12 Avo, sambimuleke vilozo vitawale mzing'huli zenu, mkuziwinza sulukila zihile za ng'huli zenu. 13 Sambim'vilave vipindi va ng'huli zenu viwe via va kutendela gehile, visang'hanike mkutenda vilozo. Ila vihanogile muilave wenyego ha Mulungu kamba awo wabwezigwe kulawa mkudanganhika na kuwa wagima, na m'vilave vipindi va ng'huli zenu ha Mulungu kamba via vilibule uzenzeleganye. 14 Vilozo haviwatawala, kwavija hamuli hasi ya Malagizo ga Musa, ila mwa hasi ya ngekewa ya Mulungu.

Nyakadala wa Mbuli Zilibule Uzenzeleganye

15 Avo tulongeze? Tutende vilozo kwavija hatuli hasi ya malagizo ila twa hasi ya ngekewa ya Mulungu? Si vivo! 16 Ham'vitanga kamba muhailava wenyego ha munhu yoyose kuwa nyakadala, mweye mwa nyakadala wa munhu ija imuilavile kumwake? Mdaha kuwa nyakadala wa vilozo viwalongoza kuna iifa, ama mdaha kuwa wende wa Mulungu kuwalongoza kulibule uzenzeleganye? 17 Ila Mulungu yahewezigwe, kwavija mkala nyakadala wa vilozo, ila mgaluka wende kulawa mmioyo na kugawinza mafundo gamfundizigwe. 18 Mkomboligwa kulawa m'vilozo, na mgaluka nyakadala wa mbuli zilibule uzenzeleganye. 19 Nolonga ulonzi wa kiunhu sama ya udaho mdodo umulinao. Kamba vija vum'vilavile vipindi venu viwe nyakadala wa vilozo na kuutenda wiho ubanze, avo sambi vilaveni viwe nyakadala wa mbuli zilibule uzenzeleganye zondaziwatende mng'ale.
20 Vumkalile nyakadala wa vilozo, mkala muilegehe kulawa mzimbuli zilibule uzenzeleganye. 21 Avo, kinhu chaki chumpatile mkipigiti kija kulawa mzimbuli zumzonela kinyala sambi? Kwavija malawililo ga mbuli zija gakala ifa. 22 Ila sambi mkomboligwa kulawa m'vilozo na mgaluka nyakadala wa Mulungu. Kinhu chumpatile kicho ung'azi, na malawililo gake, ugima wa digunge. 23 Kwavija kitumetume cha vilozo kicho ifa, ila nhunza ya Mulungu iyo ugima wa digunge kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu.

7

Mmbuli ya Kusola

1 Ndugu zangu, nolonga na wanhu wogatanga goya Malagizo ga Musa. Ham'vitanga kamba Malagizo gomfunga munhu kipigiti cha ugima wake tu? 2 Kamba vija mtwanzi yasoligwe kofungigwa na malagizo kipigiti mbigalo wake yang'hali mgima. Ila mbigalo wake yahadanganhika, kafunguligwa kulawa mmalagizo ga kusola na kusoligwa. 3 Kokemigwa mgoni kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe kipigiti mbigalo wake yali mgima. Ila kamba mbigalo wake yahadanganhika, kafunguligwa kulawa mdilagizo dija, na heyo hakemigwa mgoni, hata kamba yahasoligwa na mbigalo iyagwe. 4 Vivija na mweye, ndugu zangu, mdanganhika mmbuli ya Malagizo ga Musa kubitila lukuli lwa Kilisto, giladi muwe wanhu wa munhu iyagwe, heyo yazukile kulawa mkudanganhika giladi tumulelele mujo Mulungu. 5 Vitukalile tukala ukazi wa kulongozigwa na ng'huli zetu, sulukila zetu za vilozo ziswagizwe na Malagizo ga Musa, zisang'hanika na vipindi vetu zilela mujo ugala ifa. 6 Ila sambi tufunguligwa kulawa Mmalagizo ga Musa, tudanganhika mmbuli zija zitufungile, giladi tweye sambituwe nyakadala wa Malagizo ga umwaka gandikigwe, ila tuwe nyakadala muukazi wa sambi wa Loho wa Mulungu.

Malagizo ga Musa na Vilozo

7 Avo tulongeze? Kamba Malagizo ga Musa gago vilozo? Si vivo! Kamba kuhakalile haduhu Malagizo ga Musa, sambinivitange vilozo. Sambinivitange kamba kusulukila vinhu va wanhu kukala vilozo kamba Gamalagizo ga Musa sambigalonge, “Sambiusulukile vinhu va wanhu.”* 8 Ila vilozo vipata

* **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:21.

nzila muindagizi ino kwinula sulukila zose zihile mgati yangu. Kwavija kamba kuhawile haduhu Malagizo ga Musa, vilozo vihadanganhike. 9 Kipigiti kimwe nikala bila kugatanga Malagizo ga Musa. Ila indagizi viizile, vilozo vipata ugima, 10 na nie nidanganhika. Na ndagizi iija ilongigwe yogala ugima, kumwangu nie igala ifa. 11 Kwavija vilozo vipata hanhu muindagizi ija, vinivwizila, na kubitila ndagizi hiyo ving'homa.

12 Avo, Malagizo ga Musa gang'ala, na indagizi ija ing'ala na yabule uzenzeleganye na inoga. 13 Kija kinogile kinigalila nie ifa? Si vivo! Vikala vilozo vigalile ifa mgati yangu kubitila kija kinogile, giladi vilozo voneke kuwa vilozo. Na kubitila indagizi ija, vilozo voneke kuwa viha ng'hani.

Kugomba Mgati mwa Munhu Mwenyego

14 Tuvitanga kamba Malagizo ga Musa simbuko jake loho, ila nie si munhu wa muloho, niguzigwa na kuwa nyakadala hasi ya vilozo. 15 Sigatanga gaja gonitenda. Kwavija gaja gonilonda kugatenda, sigatenda. Ila gaja gonigehila kugatenda, nogatenda. 16 Na ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, notogola kamba Gamalagizo ga Musa ganoga. 17 Avo, sio nie mwenyego nigatenda gano, ila kilozo kili mgati yangu. 18 Novitanga kamba haduhu kinhu kinogile kikala mgati yangu, mulukuli lwangu. Kwavija nolonda kugatenda ganogile, ila sidaha kugatenda. 19 Kwavija sigatenda ganogile gonilonda kugatenda, ila gehile gonilema kugatenda, gago nigatenda. 20 Ihawa nogatenda gaja gonilema kugatenda, sio nie nigatenda higo, ila vilozo vikala mgati yangu.

21 Avo, nivitanga kamba nzoela ino yosang'hanika, nihalonda kugatenda ganogile, gehile gokwima haulongozi wangu. 22 Kwavija mgati yangu nogadeng'helela malagizo ga Mulungu. 23 Ila nokona nzoela ziyagwe zosang'hanika m'vipindi va lukuli lwangu. Nzoela hizo zogomba na nzoela za nzonzi zangu na zonitenda nie niwe mfungigwa wa malagizo ga vilozo gosang'hanika m'vipindi vangu. 24 Nie munhu mkiwa! Yalihi yondayanikombole kulawa mulukuli luno lwa kudanganhika? 25 Mulungu yahewezigwe yogatenda gano kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu!

Avo, nie mwenyego mzinzonzi zangu na nyakadala wa malagizo ga Mulungu, ila mulukuli na nyakadala wa malagizo ga vilozo.

8

Ugima Mgati ya Loho wa Mulungu

1 Avo, sambi haduhu nhaguso mwa wanhu waja wailumbile hamoja na Yesu Kilisto. 2 Kwavija kubitila Yesu Kilisto, mhiko za Loho wa Mulungu zili na ugima zinikombola kulawa mmhiko za vilozo na ifa. 3 Malagizo ga Musa galemelwa kutukombola tweye sama ya udonhi wa ng'huli zetu. Avo Mulungu kagatenda gaja galemelwe kutendigwa na Malagizo ga Musa. Kamtuma Mwanage mwenyego mulukuli kamba ng'huli zitulinazo tweye watenda vilozo. Na mulukuli luja Mulungu kakipeta kimambukizo cha vilozo vitutawale tweye mkumulava Mwanage kamba nhosa sama ya vilozo vetu, 4 giladi mbuli zilibule uzenzeleganye zilondeka na Gamalagizo ga Musa zivikile mgati yetu tweye tulekile kutamanila lukuli, ila tumtamanile Loho wa Mulungu. 5 Wanhu waja wose wokala mkuluwinza lukuli, nzonzi zao zogelegeza gaja golulonda lukuli. Na waja wose wokala mkumuwinza Loho wa Mulungu, nzonzi zao zogelegeza gaja goyolonda Loho ija. 6 Kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za lukuli, kogala ifa. Ila kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za Loho wa Mulungu, kogala ugima na tindiwalo. 7 Sama ya kilamso kino, nzonzi zitamanila lukuli zoibamilila na Mulungu, kwavija zogadulukila malagizo ga Mulungu, na hazidaha kugatogola. 8 Wanhu wolongozwa na sulukila za lukuli hawadaha kugatenda gaja gomnogela Mulungu.

9 Ila mweye hamulongozigwa na lukuli, ila molongozigwa na Loho wa Mulungu, kwavija Loho wake kokala mgati

yenu. Na munhu yoyose yalibule Loho
wa Kilisto, heyo si munhu wa Kilisto.
10 Ila kamba Kilisto yahakala mgati yenu,
hata kamba ng'huli zenu zihadanganhika sama ya vilozo, Loho wa Mulungu kowagwelela mweye ugima kwavija mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye na Mulungu. 11 Ihawa Loho
wake ayo yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika kokala mgati yenu, heyo
yamzusile Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika vivija kozigwelela ugima ng'huli
zenu zibanangika kubitila Loho wake, ayo
yokala mgati yenu.

12 Avo, ndugu zangu, towilwa, ila si
mkukala mkulongozwa na gaja golulonda
lukuli. 13 Kwavija kamba mokala mkulongozigwa na lukuli, modanganhika. Ila
kamba mokala mkulongozigwa na Loho
wa Mulungu, mozikoma sang'hano za
lukuli, na mowa wagima. 14 Kwavija wose
awo wolongozigwa na Loho wa Mulungu,
wao wana wa Mulungu. 15 Kwavija
Loho ija Mulungu iyawagwelele mweye hawatenda mweye muwe nyakadala
na kuwagela bwembwe, ila mum'bokela
Loho wake yowatenda muwe wana wa
Mulungu. Na kubitila heyo tomkema,
“Aba,” nhegulo yake “Tata.” 16 Loho
wa Mulungu kosindila hamoja na loho
zetu kamba tweye twa wana wa Mulungu. 17 Na kamba tweye twa wana,
twa wahazi, twa wahazi wa Mulungu, na
tohala hamoja na Kilisto, kamba tugazika
hamoja nayo giladi vivija tuyenzigwe
hamoja nayo.

Yenzi Ikwiza

18 Vinigesa nie migayo ya kipigiti
kino haihile ng'hani uhailinga na yenzi
yondatugubuliligwe tweye. 19 Kwavija
vinhu vose vilumbigwe vobeta mkusulukila ng'hani kuno vitamanila wana
wa Mulungu kufunuligwa. 20 Kwavija
vinhu vilumbigwe viwa si kinhu, si mkulonda venyego, ila kamba vija viyalondile
ayo yavilumbile. Ila kuna tamanilo,
21 vinhu vilumbigwe venyego vokwiza
kukomboligwa kulawa m'vifungo vake va
kubanangika na kugaligwa kuna iyenzi
ya ulegeho wa wana wa Mulungu.
22 Kwavija tovitanga kamba mbaka kipigiti kino* vinhu vose vilumbigwe vogugumila na usungu kamba uja wa kulela
mwana. 23 Na si vinhu vilumbigwe viiyeka vigugumila, ila na tweye wenyego,
tuli na malimbuko ga Loho wa Mulungu, togugumila munda kwa munda
kipigiti tubeta kutendigwa wana wa
Mulungu, ukombola wa ng'huli zetu.
24 Kwavija tukomboligwa mditamanilo
dino. Ila tamanilo dija dikoneka si
tamanilo. Kwavija yalihi yotamanila kija
ikinhu yeshile kuwa nacho? 25 Ila ihawa
totamanila kinhu tuleka kuchona, tokibeta na mwazaganyo.

26 Vivija Loho wa Mulungu kotutaza
muudonhi utulinao, kwavija hatuvitanga
kutambika kamba vija vitulondigwa kutambika, ila Loho wa Mulungu kotambika
sama yetu tweye mkugugumila mmbuli
hazidahika kulongeka. 27 Na Mulungu,
yogalola gali mmioyo ya wanhu, kozitanga ngelegeza za Loho wake, kwavija
Loho wake kotambika sama ya wanhu wa
Mulungu kamba vija voyolonda Mulungu.

28 Tovitanga kamba Mulungu kowatendela ganogile awo iwamnogele mzimbuli zose, awo iyawakemile sama ya
gaja goyolonda. 29 Kwavija waja Mulungu yawatangile songela mwaka, vivija
kawasagula walinge kamba Mwanage, giladi Mwanage yawe chaudele wa mulango mkulu. 30 Na waja yawasagule, kawakema. Na waja yawakemile,
kawapeta kamba wabule uzenzeleganye.
Na waja yawapetile kamba wabule uzenzeleganye, kawayenzi.

Noge da Mulungu ha Yesu Kilisto

31 Avo, tulongeze mmbuli zino? Kamba
Mulungu ka ng'ambu yetu, yalihi yondayadahe kuibamilila na tweye? 32 Heyo
yalekile kumfisa Mwanage, ila kamulava
sama yetu tweye tose. Avo, vivija
kolekaze kutugwelela vinhu vose hamoja
na Mwanage? 33 Yalihi yondayagale
nhaguso yoyose mwa awo yawasagule

* **8:22** Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

Mulungu? Mulungu mwenyego iyo yawatendile wawe bule uzenzeleganye. 34 Yalihi yondayatutaguse? Haduhu, kwavija Yesu Kilisto kadanganhika sama yetu na kazusigwa kawa mgima sama yetu, na kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu, yotutambikila tweye! 35 Yalihi yondayatubagule na noge da Kilisto? Mgayo, ama ukumbulu, ama kugazigwa, ama nzala, ama kuwa bule vivalo, ama mmwangalo, ama zele? 36 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Sama yako gweye, todanganhika misi ngima,
tupetigwa kamba ng'hondolo yolondigwa kuchinjigwa."†

37 Bule, mzimbuli zino zose, tweye tubanzililiza kuhuma kubitila heyo yatunogele. 38 Kwavija notogola kamba si ifa, ama ugima, ama wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ama vinyamkela, ama vinhu vili sambi, ama vinhu vondavize, ama mhiko zozose, 39 ama ulumwengu wa uchana, ama ulumwengu wa hasi, ama kinhu chochose muna ivinhu vose vilumbigwe chondakidahe kutubagula na noge da Mulungu ha Yesu Kilisto Mndewa wetu.

9

Mulungu na Wanhu Zake

1 Nolonga ikweli na silonga uvwizi kwavija nie na hamoja na Kilisto, na udaho wangu wa kusambula gehile na ganogile hamoja na Loho wa Mulungu vosindila mbuli zino. 2 Moyo wangu umema usungu mkulu na giogio dilibule nziga 3 sama ya wanhu zangu, wandugu zangu wa Kiyahudi kwavija kamba nihadahile, nilonda nie mwenyego nihadukumizwe na kusegezigwa kulawa ha Kilisto kamba mkutenda vino wahakomboligwe. 4 Wanhu wa Islaeli, watendigwe wana, wagweleligwe yenzi ya Mulungu, wagweleligwe malagano, wagweleligwe Malagizo ga Musa, wagweleligwe mhome ya kumtambikila Mulungu, na wagweleligwe vilagano. 5 Hewo wao vilangizi, na kulawa kumwao kalawililila Kilisto mmbuli ya lukuli. Na Mulungu, ayo yotawala vinhu vose, yayenzigwe milongo yose! Amina.

6 Si kamba Usenga wa Mulungu uhumwa. Kwavija si wanhu wose wolawa mulukolo lwa Waislaeli wao Waislaeli kweli. 7 Sio wose wolawa mulukolo lwa Ablaham wanage Ablaham kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "Kubitila Isaka, lukolo lwako lokemigwa."* 8 Nhegulo yake iyo ino, sio wana wa lukuli wa Ablaham wali wana wa Mulungu, ila wana wa kilagano wao wopetigwa kamba lulo lukolo lwa Ablaham. 9 Kwavija vino vivo ikilagano vikilonga, "Kamba kipigiti kikino mulao ukwiza nobweleganya, na Sala kowa na mwana mbigalo."†

10 Sio gano geiyeka, kinhu kilingile na kino kimulawilila Lebeka ahaja viyapatile inda ya wana wabili kulawa ha mbigalo imwe, yokemigwa Isaka tata wetu. 11 Hata viwakalile hawanavumbuka, ama hawanatenda kinhu chochose kinogile ama kihile, giladi ija iyamulondile Mulungu kumsagula yapatikane, 12 sio sama ya gaja gayatendile, ila kubitila lukemo lwake, Lebeka kalongeligwa, "Mkulu komsang'hanikila mdodo."‡ 13 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, "Yakobo nimnogela, ila Esau nimwihila."§

14 Avo, tulongeze? Kuna uzenzeleganye ha Mulungu? Si vivo! 15 Kwavija kamulongela Musa, "Nomgela kumgongo ayo inimulonda kumgela kumgongo, na nomonela bazi ayo inimulonda kumonela bazi."* 16 Avo, haitamanila vija viyosulukila munhu ama vija viyokiiyoha, ila yotamanila bazi da Mulungu. 17 Kwavija Nyandiko Zing'alile zomulonga Falao, "Nikwinula sama ya kulagusa mhiko zangu mgati yako, giladi twaga jangu dipetigwe kila hanhu muisi."† 18 Avo,

† **8:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 44:22. * **9:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12. † **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 18:10, 14. ‡ **9:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 25:23. § **9:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MALAKI 1:2-3. * **9:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 33:19. † **9:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 9:16.

Mulungu komonela bazi, munhu yoyose yoolonda kumonela bazi, na komgela moyo udala, munhu yoyose yoolonda kumgela moyo udala.

Lusango na Bazi da Mulungu

19 Abaho moniuza, “Habali Mulungu yang'hali yotulonga? Yalihi yodaha kugadulukila gaja goyolonda?” 20 Ila gweye iyo munhu yalihi hata um'bamilile Mulungu? Kinhu kitendigwe kimulongele ayo yakitendile, “Habali kunitenda nie kamba vino?”‡ 21 Vino muumbi hadaha kulamula kuumba kulawa mditonge dimwe da ulongo kia kimwe kisinyo, na kia kiyagwe cha sang'hano za mazua gose?

22 Vivija hata kamba Mulungu kana udaho wa kulagusa lusango lwake na mhiko zake, ila heyo kowazaganya ng'hani awo yoowonela lusango, awo walumbile kubanangigwa. 23 Na ihawile vilihi kamba katenda gano giladi yatende ugoli wa yenzi yake utangigwe mwa awo wapatile bazi jake, awo yawatandile yenzi yake, 24 na hata tweye yatukemile, sio kulawa ha Wayahudi weiyeka, ila vivija kulawa ha Wamhazi? 25 Kamba viyalongile muna ikitabu cha Hosea,

“Waja wakalile si wanhu zangu
nowakema, ‘Wanhu zangu.’
Na ayo nilekile kumnogela
nomkema, ‘Mnogelwa wangu.’§

26 Na hanhu hahaja hawalongeligwe,
‘Mweye sio wanhu zangu,’
bahaja wokemigwa, ‘wana wa Mulungu yali na ugima.’ ”*

27 Na Isaya kenula dizwi yoilonga Islaeli, kalonga, “Hata kamba mheta ya wana wa Waislaeli yowa kamba misenga ya mumgwazo wa ibahali, ila wondawakomboligwe wowa wadodo, 28 kwavija Mndewa koitenda nhaguso yake muisi mbwisa na kuimambukiza.”† 29 Kamba Isaya viyahokole, yolonga, “Kamba Mndewa Mwene Udaho sambiyatulekele wana, tuhawile kamba Sodoma, na tuhalingile na Gomola.”‡

Paulo Koitambikila Islaeli

30 Avo, tulongeze? Wamhazi, awo walekile kuzahila kuwa bule uzenzeleganye, wasegezeligwa uzenzeleganye kubitila nhamanila. 31 Ila Waislaeli, wakalile woiyoha mkuzahila kuwa bule uzenzeleganye mkugawinza Malagizo ga Musa, hawapatile kuwa bule uzenzeleganye. 32 Habali hawapatile? Kwavija hawakuzahile kubitila nhamanila, ila kubitila kugagoga Malagizo ga Musa. Waikwangwala hana dididibwe da kuikwala. 33 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

“Lola! Ako Sayuni nokwika dibwe
dondadiwatende wanhu waikwale,
dibwe dondadiwatende walagale.
Ila munhu yoyose yondayamtogole
hageligwa kinyala.”§

10

1 Ndugu zangu, sulukila ya moyo wangu na nhambiko yangu ha Mulungu nolonda wanhu wa Islaeli wakomboligwe! 2 Kinidaha kulonga mmbuli ya wanhu wano icho kino, kamba wokiiyoha ng'hani kumzahila Mulungu. Ila vija viwomzahila, hawamzahila na nzewele. 3 Kwavija hawaitangile nzila ya kuwa bule uzenzeleganye ilawa ha Mulungu, ila wozahila kutenda mbuli zao wenyego, avo hawatogole kulongozigwa na nzila ya Mulungu ya kuwatenda wawe bule uzenzeleganye. 4 Kwavija Kilisto kakigala ikimambukizo cha Malagizo ga Musa, giladi wanhu wose wotogola wapetigwe kuwa bule uzenzeleganye.

Wanhu Wose Wolondigwa Wakomboligwe

5 Mmbuli ya nzila ya kuwa bule uzenzeleganye ilawa mkugagoga Malagizo ga Musa, Musa kandika vino, “Munhu

‡ **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:16; 45:9.
* **9:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 1:10.
‡ **9:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 1:9.
* **10:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5.
§ **9:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 2:23.
† **9:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 10:22-23.
§ **9:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14; 28:16.

yoyose yogagoga malagizo gali Mmalagizo ga Musa kowa mgima kubitila Malagizo higo.”* 6 Ila mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, ikwiza kulawa mnhamanila, yolonga,
“sambiulonge mmoyo wako,
‘Yalihi yondayakwele mbaka kuulanga?’†
nhegulo yake, kumuhumulusa hasi Kilisto.
7 Ama sambiulonge,
‘Yalihi yondayahumuluke mbaka kuzimu?’‡
nhegulo yake, kumwinula Kilisto kulawa mkudanganhika.”
8 Ila Nyandiko Zing'alile zolongaze?
“Usenga wa Mulungu wa habehi nagwe,
mmulomo wako na mmoyo wako.”§ Uno uwo usenga wa nhamanila utuwapetela wanhu. 9 Kwavija kamba uhatogola na mulomo wako kamba Yesu iyo Mndewa na kutogola mmoyo wako kamba Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika, kokomboligwa. 10 Kwavija munhu yahatamanila mmoyo wake kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye, na munhu yahatogola na mulomo wake kokomboligwa. 11 Nyandiko Zing'alile zolonga, “Munhu yoyose yomtamanila hageligwa kinyala.”* 12 Kwavija Muyahudi na Mmhazi haduhu yam'banzile miyage. Wana Mndewa imwe, na iyo Mndewa wa wose, yowamemeza motelo wose awo womkema. 13 Kwavija, “Munhu yoyose yodikema twaga da Mndewa kokomboligwa.”†
14 Avo wodahaze kumkema ayo walekile kumtogola? Na wodahaze kumtogola ayo walekile kumuhulika? Na wodahaze kumuhulika bila munhu kuwapetela? 15 Na wodahaze kuupeta Usenga Unogile kamba hawatumigwe? Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Ganoga ng'hani magulu ga awo wougala Usenga Unogile!”‡ 16 Ila sio wose wautogole Usenga Unogile. Kwavija Isaya kalonga, “Mndewa, yalihi yautogole usenga wetu?”§ 17 Avo, nhamanila mwanduso wake kuhulika, kuuhulika Usenga Unogile wa Kilisto.
18 Ila nouza, hewo hawahulike? Si vivo, wahulika,
“Dizwi jao jenela muisi yose,
na mbuli zao zenela mbaka hana zisota za ulumwengu.”*
19 Nouza kabili, Waislaeli hawavitangile? Tanhu Musa kolonga,
“Nowatenda mweye mwone migongo mwa awo wali si isi,
na nowatenda mweye muwe na lusango na isi ija ilibule nzewele.”†
20 Isaya kagangamiza kulonga,
“Nyoneka na awo walekile kunizahila,
na nikiifunula mwenyego mwa awo walekile kunipula.”‡
21 Ila mmbuli ya Islaeli kolonga,
“Imisi ngima nigolosa makono gangu kuwabokela wanhu awo walekile kutogola na wadulu.”§

11

Mulungu Kowonela Bazi Waislaeli

1 Avo nouza, Mulungu kawalema wanhu zake? Si vivo! Nie mwenyego na Muislaeli, lukolo lwa Ablaham, kulawa mtala wa Benjamini. 2 Mulungu hawalemile wanhu zake, awo yaawasagule songela mwaka. Ham'vitanga vija Nyandiko Zing'alile vuzilonga mmbuli ya Eliya, vija viyawataguse Waislaeli ha Mulungu? 3 “Mndewa, wawakoma wahokozi zako na kuvibomola vilingo vako va kulavila nhosa. Ila nie niiyeka nisigale, na hewo wouzahila ugima wangu.”* 4 Ila Mulungu kamwidika vilihi? “Nikiikila mwenyego wanhu alufu saba walekile

† **10:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. ‡ **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. § **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:14. * **10:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **10:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:32. ‡ **10:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:7. § **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:1. * **10:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 19:4. † **10:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:21. ‡ **10:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:1. § **10:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:2. * **11:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:10, 14.

kumfugamila mavindi Baali, mulungu
wa uvwizi."† 5 Vivija mkipigiti kino
hana wanhu wadodo wasaguligwe ku-
bitila ngekewa ya Mulungu. 6 Usaguzi
wake utamanila ngekewa yake, na sio
kija kiwasang'hane. Kwavija kamba
usaguzi wa Mulungu uhatamanile kija
kiwasang'hane wanhu, avo ngekewa yake
sambiiwe ngekewa ya kweli.
7 Avo, Waislaeli walemelwa kukipata
kija kiwakalile wokizahila? Waja wasag-
uligwe wakipata, ila wasigale wakala na
mioyo midala. 8 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
"Mulungu kawagwelela moyo wa ubozi,
giladi meso gao sambigadahe kulola
na magwiti gao sambigadahe kuhu-
lika,
mbaka zua dino."‡
9 Na Daudi kolonga,
"Sona zao zigaluke tanzi na mtego,
lwingila na msuno ulingile na gaja
gawatendile!
10 Meso gao gageligwe ziza giladi sambi-
wadahe kulola,
na migongo yao iveduke milongo
yose!"§
11 Avo nowauza, Wayahudi waikwala
na kugwa hasi kabisa? Si vivo! Ila sama
ya vilozo viwatendile, ukombola uchola
ha Wamhazi, avo kuwatenda Waislaeli
wone migongo. 12 Vilozo va Wayahudi vi-
gala ugoli muulumwengu, na ukumbulu
wao wa muloho ugala ugoli ha Wamhazi.
Avo, Wayahudi wahaibokela nhunza ya
ukombola wa Mulungu, wogala ugoli
mkulu ng'hani muulumwengu!

Ukombola wa Wamhazi

13 Nowalongela mweye Wamhazi,
kwavija nie na mtumigwa wa Kilisto
ha Wamhazi, noiyenzi sang'hano yangu
14 giladi niwatende wanhu wa isi yangu
mwenyego wone migongo, na niwakom-
bole wayagwe mmwanza wao. 15 Ihawa
kulemigwa kumwao kutenda ulumwengu
uilumbe na Mulungu, avo yowaze aho
vondawatogoligwe? Yowa ugima ha awo
wadanganhike.
16 Kamba kidanga cha ichanduso cha
mkate kilavigwe ha Mulungu king'ala,
avo mkate wose usigale ung'ala. Na
kamba mizizi ing'ala, na gamatambi
gang'ala. 17 Ila kamba matambi
gayagwe ga mzaituni gakanhigwa, na
mweye, muli matambi ga mzaituni
muhulo, muombekigwe hanhu hagakalile
matambi gaja gakanhigwe na sambi
moja ugoli wa mzizi wa mzaituni, 18 avo
sambimgazabuze matambi ago gakalile
gakanhigwe. Kamba muhagazabuza,
mgelegeze kamba sio mweye muugogile
umzizi, ila umzizi uwo uwagogile mweye.
19 Gweye kolonga, "Matambi gakan-
higwa giladi nie niombekigwe." 20 Ona,
vivo ili! Ila wakanhigwa sama ya kuleka
kutogola kumwao, ila gweye kwima ku-
bitila nhamanila. Avo sambiuitope,
ila udumbe. 21 Kwavija kamba Mu-
lungu hagalekile matambi gali si ga
kuombeka, siku na gweye hakuleka.
22 Avo, mgelegeze unovu na ukali wa
Mulungu. Ukali wa Mulungu mwa awo
watendile vilozo, ila unovu wa Mulungu
kumwenu ulavigwa ihawa mogendelela
kukala muunovu wake. Ila kamba si hivo,
vivija na mweye mokanhigwa. 23 Na hata
Wayahudi, kamba wahagaluka na kuto-
gola, woombekigwa, kwavija Mulungu
kana udaho wa kuwaombeka kabili.
24 Kwavija kamba mkanhigwa kulawa
mumzaituni muhulo, na muombekigwa
mumzaituni kae uli na simbuko diyagwe,
vobuha ng'hani matambi gano ga mza-
ituni kae kuombekigwa kabili kumzaituni
kugakalile.

Mulungu Kowonela Bazi Wanhu Wose

25 Ndugu zangu, nolonda muitange
nyong'onyo ino giladi sambimgelegeze
kamba muna nzewele ng'hani kubanza
vimuli. Udala wa mioyo ya wanhu
wa Waislaeli haugendelela, ila womalila
haja mheta yose ya Wamhazi vondaize
ha Mulungu. 26 Avo Waislaeli wose
wokomboligwa, kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,

† **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:18. ‡ **11:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 29:4; ISAYA 29:10. § **11:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:22-23.

“Mkombola kokwiza kulawa Sayuni,
na kuusegeza umhazi kulawa mulukolo lwa Yakobo.
27 Na dino dijo lagano jangu dondaniilagane nawo,
kipigiti vondaniwasegezele vilozo vao.”*
28 Kwavija waulema Usenga Unogile, Wayahudi wawa wadumuka wa Mulungu sama yenu mweye Wamhazi. Ila kwavija Mulungu kawasagula Wayahudi, wawa mbwiga zake sama ya wahenga zao. 29 Kwavija nhunza ya Mulungu na lukemo lwake havigaluka. 30 Umwaka, mweye Wamhazi, mkala mumdulukile Mulungu, ila sambi m'bokela bazi jake sama ya udulu wa Wayahudi. 31 Avo na hewo Wayahudi sambi womdulukila Mulungu, giladi kubitila bazi da Mulungu dim'bokele mweye Wamhazi, na hewo Wayahudi vivija wadibokele. 32 Kwavija Mulungu kawafunga wanhu wose mkifungo cha udulu, giladi yawonele bazi wanhu wose.

Mulungu Atogolwe

33 Lola Mulungu viyali na bwando da ugoli, ng'hungwe na ilimu!
Yalihi yodaha kupeta ulamuzi wake?
Na yalihi yodaha kuzitanga nzila zake?
34 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Kwavija yalihi yozitanga ngelegeza za Mndewa?
Ama yalihi yondayawe mulangulizi wake?†
35 Yalihi yamgwelele kinhu chochose Mulungu,
giladi Mulungu yam'bwezele?”‡
36 Kwavija vinhu vose vilawa kumwake, na vinhu vose vabaha sama yake, na vinhu vose vabaha sama ya kumuyenzi Mulungu. Mulungu yayenzigwe milongo yose. Amina.

12

Ugima Muna Isang'hano ya Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, kubitila bazi da Mulungu, nowayalalila zilaveni ng'huli zenu kamba nhosa ili na ugima, ing'alile na imnogela Mulungu, kwavija ino iyo nhambiko yenu ya ikweli. 2 Sambimuukweleleze ulumwengu uno, ila muhindulwe mkutendigwa wa sambi mnzewele, avo mdahe kulanza na kugatanga gaja goyolonda Mulungu, gaja ganogile, gomnogela na vija viyalekile kuhungula hanhu.

3 Kwavija kubitila bazi dinigweleligwe, nomulongela kila munhu mmwanza wenu, kamba sambimuigelegeze wenyego kamba mweye mwa uchana ng'hani kubanza vija vimuli, ila muwe bule uzenzeleganye mkuigelegeza wenyego, mkuipima wenyego na nhamanila iyawagwelele Mulungu. 4 Kamba vituli tweye tuna lukuli lumwe luli na vipindi bwando, na vipindi vino vose havitenda sang'hano imwe, 5 na vivija, tweye tuli bwando, twa lukuli lumwe kubitila Kilisto, na kila kipindi choilumba na miyage. 6 Tusang'hanike na nhunza zetu zilekile kuilinga, kulingana na ngekewa ya Mulungu iyatugwelele kila munhu mmwanza wetu. Kamba munhu kana nhunza ya kuhokola, basi yahokole kulingana na nhamanila iyalinayo, 7 kamba kusang'hanika, basi yasang'hanike, kamba kufundiza, basi yafundize, 8 kamba kuwagangamiza wanhu, basi yawagangamize, kamba kuwasangila vinhu wanhu wayagwe, basi yawasangile na moyo unogile, kamba kuwalongoza wanhu, basi yawalongoze mkuiyoha, na kamba kuwonela bazi wanhu, basi yawonele bazi na moyo usamhuke.

9 Noge sambidiwe da uzenzeleganye. Mkihile kija kihile, ila mkigoge kija kinogile. 10 Muinogele wenyego kwa wenyego kubitila noge da udugu. Na mkiihishimile wenyego kwa wenyego. 11 Sambimdonhe kuinanahila nhamanila yenu, ila muiyohe muloho mkumsang'hanikila Mndewa. 12 Deng'heni mditamanilo, mwazaganye mmigayo, na mtambike mazua gose. 13 Muwasangile

* **11:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 27:9; 59:20-21; YELEMIA 31:33-34. † **11:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:13. ‡ **11:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AYUBU 41:11.

vinhu wanhu wa Mulungu wali wakumbulu, na mazua gose sulukileni kuwatendela wahenza ganogile.

14 Wamotezeni awo wowagaza mweye. Wamotezeni, na sambimuwadukumize. 15 Deng'heni na awo wodeng'ha, na lileni na awo wolila. 16 Muilumbe mwemwe kwa mwemwe. Sambimuitope, ila igogeni na wanhu wali hasi yenu, sambimgelegeze kamba muna nzewele ng'hani kubanza vija vumuli.

17 Sambimmulihe munhu yoyose dihile kwa dihile, ila gezeni kutenda ganogile hameso ga wanhu wose. 18 Tendeni jojose didahika giladi mkale mditindiwalo na wanhu wose. 19 Mbwiga zangu, sambimuibwelezele gehile, ila lulekeni lusango lwa Mulungu lusang'hanike, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “ ‘Nie iyo yondanim'bwelezele munhu gehile, nie noliha,’ kolonga Mndewa.”* 20 Ila, “Kamba mdumuka wako yahawa na nzala, mgwelele mandia yaje, na yahawa na ng'hilu, mgwelele kinhu cha kung'wa yang'we. Kwavija mkutenda vino, komwikila ming'hea ya moto mpala jake.”† 21 Sambiuhumigwe na gehile, ila ugahume gehile mkutenda ganogile.

13

Kuwahishimila Watawala wa Isi

1 Kila munhu sambiyaidulukile silikali itawala, kwavija haduhu silikali haikigwe na Mulungu. Silikali zose zitawala sambi zikigwa na Mulungu. 2 Avo yoyose yoidulukila silikali kokidulukila kija kisaguligwe na Mulungu, na waja wose woidulukila woigalila nhaguso hewo wenyego. 3 Kwavija watawala hawawadumbiza awo wotenda ganogile, ila mwa awo wotenda gehile. Kolonda sambiuwe na bwembwe haulongozi wa mtawala? Avo tenda ganogile, na gweye kopata nhogolwa kulawa kumwake, 4 kwavija hewo wao watumigwa wa Mulungu wowasang'hanikila mweye ganogile. Ila kamba uhatenda gehile, udumbe, kwavija watawala hawamwinulila munhu zele bila kilamso. Hewo wao watumigwa wa Mulungu, woluvikiza lusango lwa Mulungu ha watenda gehile. 5 Avo, kolondigwa kuwahishimila watawala, sio tu sama ya lusango lukwiza, ila sama ya udaho wa kusambula gehile na ganogile.

6 Kwavija kino kicho kilamso cha mweye kuliha kodi, kwavija watawala womsang'hanikila Mulungu, awo wolava kipigiti chao chose mkutawala. 7 Mgweleleni kila munhu choyolondigwa kugweleligwa. Muwila kodi, yagweleligwe kodi, munhu wa ushulu, yagweleligwe ushulu, munhu yolondigwa kuhishimilwa, yahishimilwe, na munhu yolondigwa kudumbigwa, yadumbigwe.

Kuwanogela Wayagwe

8 Sambimuwilwe na munhu yoyose, ila kinhu kimulondigwa kuwilwa kicho kino, inogeleni wenyego kwa wenyego, kwavija ayo yowanogela wayagwe kagavikiza Malagizo ga Musa. 9 Kwavija ndagizi zilonga, “sambiutende ugoni, sambiukome, sambiwibe, sambiusulukile vinhu va miyago,”* na ndagizi zose ziyagwe za hasi ya ndagizi ino imwe ilonga, “Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vukiinogela mwenyego.”† 10 Noge hadimtendela gehile munhu wa habehi nagwe. Avo noge dogavikiza Malagizo ga Musa.

11 Na mkitange kipigiti kitulinacho. Kipigiti kivika cha mweye kulamuka kulawa muutulo. Kwavija ukombola wetu ukwenhuka ng'hani kubanza vitusongile kutogola. 12 Kilo kigendelela ng'hani, na misi ikwenhuka. Avo tuzike hamgwazo sang'hano za ziza, na kuvala via va kuiimilizila va mulangaza. 13 Tukale ukazi wa kuihishimila kamba wanhu wa imisi, sambituwe wamelo na sambitung'we ugimbi, sambituwe wagoni na washalati, sambitugombe na kuiyonela migongo. 14 Ila mum'vale Mndewa Yesu Kilisto, sambimzikweleleze sulukila zihile za ng'huli zenu mkutenda vija vuzilonda.

* **12:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. † **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 25:21-22. * **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:13-15, 17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17-19, 21. † **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

14

Sambimuitaguse Wenyego kwa Wenyego

1 Wabokeleni awo wali na nhamanila
ndodo, ila sambimuibamilile nao sama
ya ngelegeza zao. 2 Nhamanila ya
munhu imwe yomtogoza kuja vinhu vose,
ila munhu iyagwe yali na nhamanila
hainakangala koja mboga za matepo
geiyeka. 3 Munhu yoja vinhu vose
sambiyamzabuze ayo yoleka kuja vinhu
vose, na munhu yoleka kuja vinhu vose,
sambiyamtaguse munhu ayo yoja vinhu
vose, kwavija Mulungu kamtogola. 4 Avo
gweye kwa munhu yalihi hata umtaguse
mtumigwa wa munhu iyagwe? Mn-
dewa wake mwenyego iyo yondayala-
mule kamba yadahe ama yalemelwe. Na
heyo kokwima, kwavija Mndewa Mu-
lungu kodaha kumtenda yeme.

5 Munhu imwe kogelegeza kamba zua
dimwe ding'ala ng'hani kubanza zua
diyagwe, na munhu iyagwe kogelegeza
kamba mazua gose galinga. Kila munhu
yawinze vija nzonzi zake vuzimulon-
goza. 6 Awo womtambikila Mulungu
mdizua kisinyo, wotenda avo sama ya
kumuhishimila Mndewa. Vivija awo
woja vakuja vose, woja sama ya ku-
muhishimila Mndewa, kwavija womg-
welela Mulungu hewela. Na awo woleka
kuja, hawaja sama ya kumuhishimila Mn-
dewa na kumgwelela Mulungu hewela.
7 Kwavija haduhu munhu mmwanza
wetu yodaha kuwa mgima mkulonda
mwenyego, na vivija haduhu munhu
mmwanza wetu yodaha kudanganhika
mkulonda mwenyego. 8 Ihawa towa wag-
ima, towa wagima sama ya Mndewa, na
ihawa todanganhika, todanganhika sama
ya Mndewa. Avo, ihawa towa wagima
ama todanganhika, tweye twa wanhu wa
Mndewa. 9 Mkilamso kino, Kilisto kadan-
ganhika na kuzuka giladi yawe Mndewa
wa wose wadanganhike na wali wagima.
10 Habali umtagusa ndugu yako? Ama ha-
bali umzabuza ndugu yako? Kwavija tw-
eye tose tokwima haulongozi wa kigoda
cha nhaguso cha Mulungu. 11 Kwavija
yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,

“Mndewa kolonga, ‘Nowalongela ikweli
kamba
kila vindi donifugamila,
na kila lulimi lotogola kamba nie iyo
Mulungu.’ ”*

12 Avo, kila munhu mmwanza wetu
kozipeta mbuli zake mwenyego ha Mu-
lungu.

Sambimuilagaze M'vilozo Wenyego kwa Wenyego

13 Avo, tuleke kuitagusa wenyego kwa
wenyego. Ila zigalule nzewele zako, uleke
kwika kikwangwazi ama king'hwaso
mnzila ya ndugu yako. 14 Novitanga
na notogola mkuilumba na Mndewa
Yesu kamba haduhu kinhu chochose
kinyolodoke kihawa chenyego. Ila
kamba munhu yahakigelegeza kamba
kinyolodoka, basi kinhu hicho kiny-
olodoka ha munhu hiyo. 15 Kamba
ndugu yako yahanyunguala sama ya
kija chuuja, hauli mdinoge. Sambium-
banange ndugu yako sama ya kija chuuja
kwavija Kilisto kadanganhika sama yake.
16 Avo sambimtogole kija kimgelegeza
kamba kinoga kilongigwe kamba kiha.
17 Kwavija Undewa wa Mulungu sio kuja
na kung'wa, ila kuwa bule uzenzeleganye,
tindiwalo, na ndeng'ha mgati ya Loho
wa Mulungu. 18 Kwavija munhu yoyose
yomsang'hanikila Kilisto muinzila ino,
kotenda gamnogele Mulungu na kuto-
goligwa na wanhu.

19 Avo tuiyohe ng'hani kutenda gaja
gondagatulongoze kuditindiwalo, na
kuigangamiza wenyego kwa wenyego.
20 Sambiuibanange nhamanila yaaikile
Mulungu mgati ya munhu sama ya
mandia. Mandia gose ganoga, ila
havilumbile munhu kuja kinhu chochose
kimtenda miyage yagwile m'vilozo.
21 Vihanogile kuleka kuja nyama, ama
kung'wa divai, ama kutenda kinhu
chochose chondakimtende ndugu yako
yagwile m'vilozo. 22 Chochose chuutogola
mzimbuli zino kikale hagatigati yako
mwenyego na Mulungu. Kamota munhu

* **14:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 45:23.

ayo yoleka kuidukumiza mwenyego sama
ya kija choyokitogola. 23 Ila munhu
yosinhasinha sama ya kija choyolonda
kuja basi sambiyaje, yahaja kotenda
vilozo, kwavija kabule nhamanila ya
kinhu kija choyoja. Na kinhu chochose
kitendeka bila nhamanila chowa kilozo.

15

Wanogele Wayagwe, Sambiuinogele Mwenyego

1 Tweye tuli na mhiko tolondigwa
kuwataza mbuli ziwahumwile waja
walibule mhiko, na sambituinogele tweye
wenyego. 2 Kila munhu mmwanza
wetu yamtendele ganogile munhu wa
habehi yake mnia inogile ya kum-
gangamiza. 3 Kwavija hata Kilisto
hakiinogele mwenyego, ila kamba
viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Maligo gaja gawakuligile gweye, ganig-
wila nie.”* 4 Vinhu vose vandikigwe
umwaka vandikigwa giladi vitufundize
tweye, giladi kubitila mwazaganyo na
kugangamizwa na Nyandiko Zing'alile
tuwe na tamanilo. 5 Na Mulungu, ayo
yolava mwazaganyo na kugangamizwa,
yawagwelele loho ya kuilumba hamoja
wenyego kwa wenyego, kipigiti vu-
mumkoleleza Yesu Kilisto, 6 giladi mose
hamoja mmuyenzi Mulungu na Tata
wa Mndewa wetu Yesu Kilisto na dizwi
dimwe.

Usenga Unogile ha Wamhazi

7 Avo mwibokele wenyego kwa
wenyego, kamba Kilisto viyawabokele
mweye, sama ya yenzi ya Mulungu.
8 Kwavija nowalongela kamba Kilisto
keza kamba mtumigwa wa Wayahudi ku-
lagusa kamba Mulungu kabule uzenzel-
eganye m'vilagano viyavitendile ha wa-
henga zao, 9 giladi Wamhazi wamuyenzi
Mulungu sama ya bazi jake. Kamba
viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Avo nokutogola mdidale da Wamhazi,
na kwimba nyila za kudiyenzi twaga
jako.”†
10 Vivija zolonga,
“Deng'heni, Wamhazi, hamoja na wanhu
zake!”‡
11 Na vivija,
“Wamhazi wose, mmuyenzi Mndewa.
Na wanhu wose, mmuyenzi heyo!”§
12 Vivija Isaya kolonga,
“Kolawila munhu kulawa mulukolo lwa
Yese,
ayo yondayenuke yawatawale Wam-
hazi,
na hewo womtamanila heyo.”*
13 Mulungu wa tamanilo yawamemeze
ndeng'ha yose na tindiwalo kamba vija
vimumtamanila, giladi mmemezwe na
tamanilo kubitila mhiko za Loho wa Mu-
lungu.

Kilamso cha Paulo Kwandika Mkuidan-daya

14 Ndugu zangu, nie mwenyego noto-
gola kamba mweye wenyego mmema
unovu, na mmemezwa ilimu yose,
na modaha kuifundiza wenyego kwa
wenyego. 15 Niwandikila mweye kuno
nikiidandaya mmbuli ziyagwe kamba
kuwakumbusa kabili, sama ya bazi
diyangwelele Mulungu 16 da kuwa
msang'hana wa Yesu Kilisto ha Wamhazi,
msang'hano ya ukulu wa nhambiko ya
kuupeta Usenga Unogile wa Mulungu,
giladi Wamhazi wawe nhosa itogolwe
na Mulungu, ing'alizwe na Loho wake.
17 Avo, kubitila Yesu Kilisto, nna kil-
amso cha kuitopela sang'hano yangu
ha Mulungu. 18 Sigeza kulonga kinhu
chochose ila kija kiyatendile Kilisto
kubitila nie mkuwalongoza Wamhazi
wamtogole Mulungu kubitila gaja gani-
longile na kugatenda, 19 kubitila mhiko
za vilaguso na mikanganyo, kubitila
mhiko za Loho wa Mulungu. Avo
kulawa Yelusalemu mbaka viwambo
vose vizunguluka Ililiko, niupeta ng'hani
Usenga Unogile wa Kilisto. 20 Sulukila
yangu mazua gose ikala kuupeta Usenga

* **15:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:9. † **15:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 22:50; ZABULI 18:49. ‡ **15:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **15:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 117:1. * **15:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 11:10.

Unogile hanhu Kilisto hanatangigwa,
giladi sambinizenge hayasongile kuzenga
munhu iyagwe. 21 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,

“Awo wakalile hawanalongeligwa mbuli
zake, womona,
na awo wakalile hawanamuhulika,
womtanga.”†

Paulo Kofunga Mwanza wa Kuchola Mdiwambo da Loma

22 Kino kicho kilamso cha nie kugome-
sigwa mianza bwando kwiza kumwenu.
23 Ila sambi haduhu hanhu hayagwe
muisi ino ha nie kusang'hanika, na avija
vinikalile nisulukila mmilao bwando
kwiza kumwenu, 24 nogelegeza kutenda
avo kipigiti vondanichole muisi ya Sipa-
nia. Notamanila kuwatembelela mweye
vondanibitile aho. Tuhesha kukala
hamoja mkipigiti kidodo, munisangile
sama ya mwanza wangu. 25 Ila, sambi
nochola Yelusalemu kuwasang'hanikila
wanhu wa Mulungu. 26 Kwavija wanhu
wamtogole Kilisto wali muisi za Make-
donia na Akaya wanogelwa kuwasangila
wakumbulu wamtogole Kilisto wali
Yelusalemu. 27 Wanogelwa kutenda
vino, kweli walondigwa kuwatendela
vino. Kwavija Wayahudi wawagwelela
Wamhazi vinhu vao va muloho, na Wam-
hazi wolondigwa kuwagwelela Wayahudi
motelo zao zowopata muulumwengu.
28 Avo nihaimambukiza sang'hano ino,
na kuwavikizila kija kisangigwe, nosonga
mwanza wa kuchola Sipania nibitila
kumwenu. 29 Novitanga kamba niheza
kumwenu, nokwiza na motelo bwando
za Kilisto.

30 Ndugu zangu, nowayalalila mdit-
waga da Mndewa wetu Yesu Kilisto
na mdinoge da Loho wa Mulungu,
mwilumbe na nie mumgayo wangu mku-
nitambikila ha Mulungu. 31 Tambikeni
kamba nikomboligwe kulawa ha wanhu
walekile kumtogola Kilisto ako Yudea, na
kamba sang'hano yangu ako Yelusalemu
itogoligwe na wanhu wa Mulungu wali
hiko, 32 giladi vihamnogela Mulungu, nize
kumwenu na ndeng'ha, na mhate kuhu-
mula hamoja na mweye. 33 Mulungu wa
tindiwalo yakale na mweye mose. Amina.

16

Paulo Kowalamsa Wanhu wa Mdi-wambo da Loma

1 Nomwika mmakono genu lumbu jetu
Foibe, shemasi wa wanhu wamtogole
Kilisto ako mdiwambo da Kenikilea.
2 M'bokeleni mditwaga da Mndewa,
kamba vowolondigwa kutenda wanhu
wa Mulungu wang'alile, mgweleleni
kinhu chochose choyolonda kulawa
kumwenu, kwavija kawataza wanhu
bwando hamoja na nie mwenyego.

3 Walamseni Pilisila na Akuila,
wasang'hana wayangu msang'hano ya
Yesu Kilisto, 4 awo wauhonzile ugima
wao sama yangu nie. Sio nie niiyeka
niwaheweza, ila vivija na Wamhazi wose
wamtogole Kilisto. 5 Vivija walamseni
wanhu wamtogole Kilisto awo woit-
ing'hana mng'anda yao.

Mulamseni mbwigaangu Epaineto,
ayo yakalile wa mwanduso kum'bokela
Kilisto muisi ya Asia. 6 Mulamseni
Maliamu, ayo yawasang'hanikile mweye
ng'hani. 7 Mulamseni Enduloniko na
Yunia, Wayahudi wayangu wakalile mk-
ifungo hamoja na nie, awo watangigwe
ng'hani mmwanza wa watumigwa wa
Kilisto, na hewo wanilongola nie mkum-
togola Kilisto.

8 Mulamseni Ampiliato, mbwigaangu
muuhamoja na Mndewa. 9 Mulamseni
Alibano, msang'hana mietu hamoja
na Kilisto, na mbwigaangu Sitaku.
10 Mulamseni Apele, ayo yatogoligwe na
Kilisto. Walamseni awo wali mng'anda
ya Alistobulo. 11 Mulamseni Muyahudi
miyangu Helodiana. Walamseni awo
wamtogole Mndewa wali mng'anda ya
Nakiso.

12 Walamseni Tulufena na Tulufosa,
awo wosang'hanika sama ya Mndewa.
Mulamseni mbwigaangu Pesisi, ayo
yasang'hanike ng'hani sama ya Mndewa.

† **15:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:15.

13 Mulamseni Lufo, yasaguligwe na Mndewa, mulamseni na mamaake, ayo vivija yakalile kamba mamaangu. 14 Mulamseni Asinikilito, Filegoni, Helime, Patuloba, Helima, na ndugu wamtogole Kilisto wali hamoja nao. 15 Mulamseni Filologo, Yulia, Nelea na lumbu jake, na Olimpa, na wanhu wose wamtogole Kilisto wali hamoja nao.

16 Ilamseni wenyego kwa wenyego na mnonelo ung'alile. Madale gose ga wanhu wamtogole Kilisto gowalamsa.

Ndagizi za Kimambukizo

17 Ndugu zangu, nowayalalila kamba mwitiganye na awo wogala mbagu na ving'hwaso mzinzila zenu, mkugahindula mafundizo gamfundizigwe. Mwinege nawo. 18 Kwavija wanhu kamba hiwo hawamsang'hanikila Mndewa wetu Kilisto, ila wosang'hanikila gaja gowosulukila wenyego. Muulonzi unyilibuke na mbuli za kunogeza, woivwizila mioyo ya wanhu wali na ngelegeza ndodo. 19 Kila munhu kahulika mmbuli ya wende umulinao, avo nodeng'ha sama yenu. Nolonda muwe na nzewele mmbuli ya gaja ganogile, ila muwe wabozi mmbuli ya gaja gehile. 20 Mulungu wa tindiwalo mbwisa komuhonda Mwenembago hasi ha magulu genu.

Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye.

21 Timoteo, msang'hana miyangu, kowalamsa, na Lukio, na Yasoni, na Sosipata, Wayahudi wayangu.

22 Nie Tatio, nyandike lupwilili luno, nowalamsa mditwaga da Mndewa.

23 Gayo, mwenekae wangu na wanhu wose wamtogole Kilisto, kowalamsa. Elasto, mwika hela wa idiwambo, na ndugu yetu Kwato wowalamsa. 24 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye mose. Amina.*

Nhambiko ya Kimambukizo ya Kumuyenzi Mulungu

25 Yenzi yose imcholele Mulungu yali na udaho wa kuwagela mweye mhiko kubitila Usenga wangu Unogile na kumpeta Yesu Kilisto na kubitila lugubulo lwa nyong'onyo ifisigwe songela mwaka. 26 Ila sambi igubuligwa kubitila Nyandiko Zing'alile za wahokozi na kubitila ndagizi ya Mulungu wa digunge itendigwa itangigwe na Wamhazi wose, giladi wanhu wose wamtogole na kumtegeleza heyo.

27 Ha Mulungu, yeiyeka yali na nzewele, yayenzigwe milongo yose kubitila Yesu Kilisto! Amina.

* **16:24** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 24.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ichanduso lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo mmilao ya 55 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ichanduso mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Siku kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mdiwambo da Efeso, viyakalile mnzila yochola na kubwela muisi ya Makedonia kipigiti hanagesa kuchola Kolinto (16:5-9).

Lupwilili luno lukala nyidikila ya mbuli ziyazibokele Paulo kulawa ha wanhu wayagwe wamtogole Kilisto zilonga mbuli bwando zihile zikalile zitendeka mwa wanhu wamtogole Kilisto kamba vija mbagu na ushalati. Wambo da Kolinto dikala ditangigwa ng'hani mmbuli ya ushalati avo hakikalile kinhu cha mkanganyo mbuli ino kulawilila mwa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo dino. Lupwilili lwa Ichanduso lwa Wakolinto vivija luna sula itangigwe ng'hani, sula ilonga mbuli ya noge (13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kowalamsa Wakolinto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1:1-9*).
2. Abaho kozipeta mbuli za mbagu ziyazibokele mwa wanhu wamtogole Kilisto wa Kolinto (*1:10—4:21*).
3. Abaho kozipeta mbuli za ushalati na kuigala wenyego kwa wenyego kuna ivitala (*5—6*).
4. Abaho kolava mafundo ga zengele, kulava nhosa ha miwegu, mating'hanilo ga nhambiko, nhunza za muloho, na mzuso (*7—15*).
5. Hakimambukizo, kokomeleza na mbuli za sang'hano na mbuli zake mwenyego (*16*).

Ndamsa Kulawa ha Paulo

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yakemigwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Sositene ndugu yetu.

2 Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, wali wanhu wa Mulungu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, wakemigwe wawe wanhu wang'alile, hamoja na awo wose wali kila hanhu wodikema twaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, Mndewa wao na wetu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

4 Nomuheweza Mulungu wangu mazua gose sama yenu, sama ya ngekewa ya Mulungu iyawagwelele mweye kubitila Yesu Kilisto. 5 Mkuilumba hamoja na Kilisto mgaluka wagoli m'vinhu vose, muulonzi wose na ilimu yose, 6 kwavija usindila wetu mmbuli ya Kilisto woneka mgati yenu. 7 Avo hamuhungukilwe nhunza yoyose ya muloho mbaka kipigiti kino vum'beta na sulukila kufunuligwa kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto. 8 Vivija heyo iyo yondayawagele mhiko mbaka hakimambukizo, giladi sambimuwe na mbuli mdizua dija da kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto. 9 Mulungu kozindilila mbuli zake, na heyo iyo yawakemile muwe na udugu na mwanage, Yesu Kilisto Mndewa wetu.

Kuigola Mmwanza wa Wanhu Wamtogole Kilisto

10 Nowayalalila mweye, ndugu zangu, mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, kamba mweye mose muitogolele gaja gomulonga giladi sambikuwe na mbagu mmwanza wenu, avo muigoge ng'hani mnzewele na mngelegeza. 11 Kwavija wanhu kulawa mulango wa Kloe wanongela kamba kuna ngomba mmwanza wenu, mweye ndugu zangu. 12 Kinilonga nie icho kino, kila munhu kolonga jake. Ino kolonga, “Nie wa Paulo,” iyagwe, “Nie wa Apolo,” iyagwe, “Nie wa Petulo,” na iyagwe, “Nie wa Kilisto.” 13 Kilisto

kaigola? Paulo iyo yawambigwe mumsalaba sama yenu? Mweye m'batizigwa mditwaga da Paulo?

14 Nomuheweza Mulungu kamba sim'batize munhu yoyose mmwanza wenu ila Kilisipo na Gayo, 15 avo haduhu munhu yondayadahe kulonga kamba m'batizigwa mditwaga jangu. 16 Ona! Vivija niubatiza mulango wa Stefana, ila sivitanga kamba nim'batiza munhu iyagwe. 17 Kwavija Kilisto handagize nie kubatiza. Ila kandagiza kuupeta Usenga Unogile, si na mbuli zili na ng'hungwe ya kiunhu, giladi msalaba wa Kilisto sambiusegezeligwe mhiko zake.

Kilisto Iyo Mhiko na Ng'hungwe ya Mulungu

18 Kwavija usenga wa ifa ya Kilisto mumsalaba wokoneka ubozi ha awo wopotela, ila ha tweye tukomboligwe, usenga hiwo uwo mhiko ya Mulungu. 19 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,

“Noibananga ng'hungwe ya wabala,
na noibumbuwaza nzewele ya wene nzewele.”*

20 Kakwahi munhu ija yali m'bala? Kakwahi mfundiza Malagizo ga Musa? Kakwahi yali na mbamila mkipigiti kino? Mulungu kaitenda ng'hungwe ya ulumwengu uno iwe ubozi! 21 Kwavija Mulungu mng'hungwe yake katenda sambividahike wanhu kumtanga heyo mkubitila ng'hungwe yao wenyego. Ila mnzila ya usenga utuupeta, awo woukema, “ubozi,” Mulungu kasagula kuwakombola awo wotogola. 22 Wayahudi wolonda mizonza giladi watogole, na Wagiliki wozahila ng'hungwe. 23 Ila tweye tompeta Kilisto yawambigwe mumsalaba, mbuli ili king'hwaso mwa Wayahudi na ubozi mwa Wamhazi. 24 Ila ha awo wakemigwe na Mulungu, wose, Wayahudi na Wagiliki, Kilisto iyo mhiko ya Mulungu na ng'hungwe ya Mulungu. 25 Kwavija kija kikoneka kuwa ubozi wa Mulungu kicho ubala kubanza ng'hungwe ya wanhu, na kulegela kwa Mulungu kowa mhiko ng'hulu ng'hani kubanza mhiko za wanhu.

26 Ndugu zangu, gelegezeni vija vumkalile kipigiti vumkemigwe na Mulungu. Si wanhu bwando mmwanza wenu mkalile wabala kuvikila ubala wa kiunhu, na si wanhu bwando mkalile na mhiko, na si wanhu bwando mkalile wagoli. 27 Ila Mulungu kagasagula gaja ulumwengu ugogesa kamba ga ubozi giladi kuwagela kinyala iwabala, na kagasagula gaja ulumwengu ugogesa kamba galegela giladi kuwagela kinyala waja wali na mhiko. 28 Mulungu kavisagula vinhu vili hasi ng'hani na vizabuzwe na wanhu muulumwengu uno, vinhu vilibule nhogolwa giladi kuvibananga vija vikoneka na wanhu kuwa na nhogolwa muulumwengu uno. 29 Avo munhu sambiyaitope haulongozi wa Mulungu. 30 Sama ya Mulungu mweye muilumba hamoja na Yesu Kilisto, ayo sama yetu tweye yagaluke ng'hungwe kulawa ha Mulungu, na katutenda tuwe bule uzenzeleganye, na kutung'aliza, na kutukombola. 31 Avo kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yoyose yahalonda kuitopa, yaitope mgati ya Mndewa.”

2

Usenga wa Kuwambigwa Kilisto Mumsalaba

1 Ndugu zangu, kipigiti vunizile kumwenu kuipeta ikweli ya Mulungu iifisile, silongile mmahala ama m'vitega. 2 Kipigiti kiguhi kinikalile na mweye, nizitenda ngelegeza zangu sambizigelegeze kinhu chochose, ila Yesu Kilisto ayo yawambigwe mumsalaba. 3 Nie niza kumwenu kuno nilegele na kuno nidumba na kuno nigudema. 4 Usenga wangu na mafundo gangu hagakalile na ng'hungwe ya kiunhu ama mbuli zilimwilile, ila gakala na utango wa mhiko za Loho wa Mulungu, 5 giladi nhamanila yenu sambiikale mng'hungwe ya wanhu, ila mmhiko za Mulungu.

Ng'hungwe ya Mulungu

* **1:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:14.

6 Hata avo noupeta usenga uli na
ng'hungwe ha awo wakangale muloho.
Ila sio ng'hungwe ya ulumwengu uno
ama za watawala wa ulumwengu
uno awo wohuha. 7 Ng'hungwe
iniipeta iyo ng'hungwe ya Mulungu
ifisike, ayo iyeshile kuisagula sama
ya yenzi yetu songela ulumwengu
haunalumbigwa. 8 Haduhu mtawala
yoyose wa ulumwengu uno yaitangile
ng'hungwe ino. Kamba wahaitangile,
sambiwamuwambe mumsalaba Mndewa
wa iyenzi. 9 Ila kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,

"Gaja haganakoneka ama kuhulikwa na
munhu yoyose,
gaja haduhu munhu yagagesile
kamba godaha kulawila,
gano gago Mulungu goyowagomela
awo wamnogele."

10 Ila mbuli zino Mulungu katugubulila
tweye kubitila Loho wake. Kwavija
Loho wake kozahila vinhu vose, hata
mbuli za Mulungu ziifisile. 11 Kwavija
haduhu munhu mmwanza wa wanhu
yozitanga ngelegeza za miyage, ila loho
wa munhu ija yali mgati yake iyo yodaha
kuzitanga. Vivija haduhu munhu yozi-
tanga ngelegeza za Mulungu ila Loho wa
Mulungu. 12 Tweye hatum'bokele loho
wa ulumwengu uno, ila tum'bokela Loho
yolawa ha Mulungu, giladi tugatange gaja
gayatugwelele Mulungu.

13 Tozilonga mbuli zino, mmbuli
hazilingile na zija zifundizwa na
ng'hungwe ya wanhu, ila kamba zija
zifundizigwa na Loho wa Mulungu,
zigubula mbuli zili mgati ya Loho wa
Mulungu mwa awo wali na Loho wa
Mulungu. 14 Munhu yoyose yalibule Loho
wa Mulungu hadaha kubokela nhunza
zilawa ha Loho wa Mulungu. Kwavija
kumwake heyo za kamba ubozi na
hadaha kuzitanga, kwavija zomanyigwa
muloho. 15 Munhu yoyose yali na Loho
wa Mulungu kodaha kuvitagusa vinhu
vose, ila heyo mwenyego hataguswa na
munhu yoyose. 16 Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,

"Yalihi yozimanya ngelegeza za Mndewa?
Yalihi yodaha kumgwelela heyo
masala?"

Ila tweye tozitanga mbuli zino, kwavija
tuna ngelegeza za Kilisto.

3

Watumigwa wa Mulungu

1 Ndugu zangu, vunikalile hamoja
na mweye sidahile kulonga na mw-
eye kamba wanhu wa muloho, ila
kamba wanhu wa ulumwengu, kamba
wana wadodo muinhamanila ya Uk-
ilisto. 2 Niwang'weza matombo, na sio
mandia gazamile, kwavija mkala ham-
navikila kuja mandia gazamile. Na
hata sambi mng'hali hamnavikila kuja
mandia gazamile, 3 kwavija mng'hali
wanhu wa ulumwengu uno. Kamba
kuna migongo na kugomba wenyego kwa
wenyego, gano hagalagusa kamba mweye
mwa wanhu wa ulumwengu uno, mkala
kamba wanhu wa ulumwengu? 4 Ihawa
imwe mmwanza wenu kolonga, "Nie wa
Paulo," na iyagwe, "Nie wa Apolo," mw-
eye si wanhu wa ulumwengu uno?

5 Tuhagaleka gano gose, niwauze,
Apolo iyo yalihi? Na Paulo iyo yal-
ihi? Tweye twa watumigwa wa Mu-
lungu, awo wawalongoze mweye ku-
togola. Kila munhu mmwanza wetu
kosang'hana sang'hano yaamgwelele Mn-
dewa kuitenda. 6 Nie nihanda mbeyu,
Apolo kagelela mazi, ila Mulungu iyo
yokuza. 7 Ayo yohanda na ayo yogelela
mazi wose si kinhu, ila Mulungu yeiyeka
youtenda ukule. 8 Ayo yohanda na ayo
yogelela mazi wose wali kinhu kimwe,
na kila munhu kobokela kitumetume
kilinga na sang'hano iyatendile. 9 Kwavija
tweye twa wasang'hana wa Mulungu,
tusang'hanika hamoja, na mweye mwa
mgunda wa Mulungu.

Vivija mweye mwa ng'anda ya Mu-
lungu. 10 Sama ya bazi da Mulungu
diyangwelele nie, niuzenga msingi kamba
mzenzi yali galu, na munhu iyagwe
kozenga uchana yake. Ila kila munhu
yateganye vija voyozenga. 11 Kwavija
haduhu munhu yodaha kwika msingi
uyagwe mbali na uja wishile kwikigwa,

na msingi hiwo uwo Yesu Kilisto.
12 Kamba munhu yoyose yahazenga
mumsingi uno na zahabu, ama madini
ga feza, ama mabwe ganogile ng'hani,
ama mbao, ama mijani, ama mibelege,
13 sang'hano yake yokoneka kipigiti zua
dondayabwele Kilisto vondadiigubule.
Kwavija mdizua dija moto woigubula
sang'hano ya kila munhu, na kuupima
unovu wa sang'hano ya kila munhu.
14 Kamba kija kizengigwe uchana ya um-
singi hakilukule, ija yazengile kobokela
nhunza. 15 Ila sang'hano ya munhu
yoyose ihalukula, ija yazengile kopata
hasala, ila heyo mwenyego kokom-
boligwa kamba munhu yahonyokwe
kubitila uja umoto.

16 Ham'vimanyile kamba mweye
mwa Ng'anda ya Mulungu na kamba
Loho wa Mulungu kokala mgati yenu?
17 Avo kamba munhu yoyose ya-
haibananga Ng'anda ya Mulungu, Mu-
lungu kom'bananga munhu ija. Kwavija
Ng'anda ya Mulungu ing'ala, na mweye
wenyego mwa Ng'anda ya Mulungu.

18 Sambiuibunyike mwenyego. Kamba
uhagiza kamba kwa m'bala muu-
lumwengu uno, kolondigwa ugaluke
m'bozi, giladi uwe m'bala wa ik-
weli. 19 Kwavija ng'hungwe ya
ulumwengu uno iyo ubozi haulongozi
wa Mulungu. Kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile, “Kawana-
mata iwabala muubala wao,” 20 na
Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga,
“Mndewa kavimanya kamba ngelegeza
za wanhu wabala, si kinhu.” 21 Avo
munhu sambiyaitopele kinhu choyodaha
kutenda munhu. Kwavija vinhu vose
venu mweye, 22 kamba Paulo ama Apolo
ama Petulo ama ulumwengu ama ugima
ama ifa ama kipigiti kino ama kipigiti
kikwiza. Gano gose genu mweye, 23 na
mweye wa Kilisto, na Kilisto wa Mulungu.

4

Watumigwa wa Kilisto

1 Avo wanhu wolondigwa kutugelegeza
tweye tuli watumigwa wa Kilisto, kamba
wanhu watogoligwe kugweleligwa vinhu
va Mulungu viifisile. 2 Kinhu kimwe
kilondigwa ha watumigwa wano kicho
kino, wolondigwa sambiwawe vizenzel-
eganye. 3 Ila kumwangu nie nna vinhu
vidodo ng'hani vinilondigwa kutagusigwa
na mweye, ama na kitala chochose cha
kiunhu, na hata siitagusa mwenyego.
4 Udaho wangu wa kusambula gehile na
ganogile ung'ala, ila dino hadinitenda
niiyone kamba nabule vilozo kabisa. Mn-
dewa iyo yondayanhaguse. 5 Avo sambi-
mumtaguse munhu yoyose kamba kipig-
iti hakinavikila, beteni mbaka Mndewa
yeheza. Heyo kogeka mmulangaza gaja
gaifisile mdiziza, na kozigubula ngelegeza
za mioyo ya wanhu. Mkipigiti hicho kila
munhu kobokela nhogolwa yolondigwa
kupata kulawa ha Mulungu.

6 Avo, ndugu zangu, mbuli zino
nizilinganyiza na nie na Apolo sama
yenu giladi muifundize kumwetu nhegulo
ya ulonzi uno ulonga, “Sambim'banze
gaja gandikigwe,” giladi munhu yoyose
mmwanza wenu sambiyaitopele munhu
imwe na kumzabuza munhu iyagwe.
7 Yalihi yawatendile mweye kuwa wakulu
wa waenu? Si heyo Mulungu yawag-
welele vinhu vose vumulinavo? Avo
habali muitopa kamba vija vimulinavo
hamgweleligwe na Mulungu?

8 Mokwagiza mwisha kwing'higwa
vinhu vose vumulonda? Mwisha
kugaluka wagoli? Mwisha kugaluka
wandewa hata kamba tweye hatuli wan-
dewa? Vihanogile muhawile wandewa
kweli giladi na tweye tuwe wandewa
hamoja na mweye. 9 Kwavija kumwangu
yokoneka kamba Mulungu katwika tweye
watumigwa wa Kilisto wa hanhu haiki-
mambukizo, kamba wanhu watagusigwe
kudanganhika haulongozi wa wanhu
kamba kinhu cha kulagusila ulumwengu
mgima, wanhu na wasenga wa Mulungu
wa kuulanga. 10 Tweye twa wabozi
sama ya Kilisto, ila mweye mwa wabala
mkuilumba na Kilisto! Tweye tulegela, ila

* **4:11** Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

mweye muna mhiko! Tweye tozabuzwa,
ila mweye mohishimilwa! 11 Mbaka kipig-
iti kino cha sambi tuna nzala na ng'hilu,*
tovala vikumbi, totoigwa, twabule kae.
12 Togaya ng'hani mkusang'hanika na
makono getu wenyego, na tuhaduku-
mizwa, tweye towamoteza. Tuhagazigwa,
tweye tokwazaganya. 13 Tuhalongigwa
vihile, tokwidika mmbuli zinogile. Mbaka
kipigiti kino† tugaluka unyolodo wa muisi
ino na uvuludu wa ulumwengu!
14 Nowandikila gano sio kamba nolonda
kuwatenda mweye mone kinyala, ila
nowazuma kamba wanangu iniwanogele.
15 Hata kamba muhawa na wemilizi
alufu longo dimwe muukazi wenu wa
kuilumba hamoja na Kilisto, ila mwabule
watata bwando, kwavija nie nigaluka
tata wenu mkuilumba hamoja na Kilisto
Yesu kubitila Usenga Unogile. 16 Avo
nowayalalila, tendeni kamba vunitenda
nie. 17 Sama ya mbuli ino nomgala Tim-
oteo kumwenu, mwanangu inimnogele
na yalibule uzenzeleganye mkuilumba
na Mndewa. Heyo kowakumbusa ukazi
wangu unikala hamoja na Yesu Kilisto,
ulingile na gaja ganifundiza mwa wanhu
wamtogole Kilisto kila hanhu.
18 Wanhu wayagwe mmwanza wenu
wakiitopa kwavija wagiza kamba siza
kumwenu. 19 Ila nokwiza kumwenu sam-
bisambi kamba vihamnogela Mndewa,
abaho nogatanga, sio gaja tu gowolonga
wanhu wano wali na matopa, ila vivija
nozitanga mhiko ziwalinazo. 20 Kwavija
Undewa wa Mulungu hauli mmbuli zoyo-
longa munhu, ila vivija mzisang'hano za
mhiko. 21 Monogelwa nize na choni? Nize
na mbalati ama na noge na moyo uholile?

5

Ugoni Wowanyolodosa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kuna mbuli za kweli zilonga kamba
kuna ugoni hagatigati yenu, ugoni wa
namna hiyo haunakoneka hata mwa
Wamhazi, munhu kutenda ugoni na mt-
wanzi wa tataake. 2 Na hata avo
moitopa! Hamulondigwa kusudagala,
na ija yatendile gano yasegezwe ku-
lawa mmwenu? 3 Hata kamba sili
hamoja namwe mulukuli, ila na hamoja
namwe mngelegeza. Kamba vija nikala
baho, nisha kumtagusa 4 mtwaga da Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto munhu yatendile
gano. Muhaiting'hana hamoja, na nie na
hamoja namwe muloho, na mhiko za Mn-
dewa wetu Yesu zowa hamoja na tweye.
5 Abaho molondigwa mum'bagule munhu
ino kulawa mmwanza wa wanhu wamto-
gole Kilisto, mumgwelele Mwenembago,
giladi lukuli lwake lubanangigwe, na loho
yake ikomboligwe mdizua dija vondayeze
Mndewa Yesu.
6 Havinogile mweye kuitopa! Muutange
ulonzi ulonga, “Mela dodo dotenda tonge
jose da ngano kululumuka.” 7 Segezeni
mela da umwaka da vilozo giladi muwe
tonge da ngano da sambi dilibule mela
kamba vija vimuli. Kwavija Kilisto,
Mwana Ng'hondolo wetu wa Pasaka, ke-
sha kulavigwa nhosa. 8 Kamba lusona lwa
Pasaka vulukalile lutendigwa na mkate
ulibule mela, avo natukale ukazi wa bila
mela da mwaka, mela da vilozo na mbuli
zihile, ila tuwe na ukazi ulibule mela,
ukazi wa kuleka vilozo.
9 Niwandikila mulupwilili lwangu
lubitile kamba, sambimuiduganye na
wanhu wagoni. 10 Si kamba sam-
bimuiduganye na wanhu wa ulumwengu
uno wali wagoni ama wali wagila
ama wabokonyi ama watambikila mi-
wegu, kwavija kamba ihawile vino
muhalondigwe msegele muulumwengu
uno. 11 Ila sambi nie nowandikila kamba,
sambimuiduganye na munhu yoyose
yokiikema munhu yamtogole Kilisto na
kuno kotenda ugoni ama mgila ama
yotambikila miwegu ama mwene maligo
ama mng'wa ugimbi ama m'bokonyi.
Munhu kamba ino hamulondigwa hata
kuja nayo.
12 Sang'hano yangu sio kuwatagusa
awo walekile kumtogola Kilisto. Mweye
molondigwa muwataguse awo wamto-
gole Kilisto. 13 Mulungu kowalamula
awo walekile kumtogola Kilisto. Kamba

† **4:13** Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Muwingeni munhu yehile yalawe mmwenu.”

6

Nhaguso mwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kamba munhu yoyose mmwanza wenu yahagomba na munhu miyage yamtogole Kilisto, kodaha vilihi kuchola ha walamula wa Kimhazi na kuleka kuchola ha wanhu wa Mulungu wang'alile? 2 Ham'vitangile kamba wanhu wamtogole Kilisto wawo wondawaulamule ulumwengu? Na kamba mweye moulamula ulumwengu, vilihi hamdaha kulamula mbuli ndodo? 3 Ham'vitangile kamba tweye towalamula wasenga wa Mulungu wa kuulanga? Kamba vihawa vino modaha ng'hani kulamula mbuli za ugima uno! 4 Avo kamba muhagomba mmbuli zino ndodo, habali mzigala ha wanhu walekile hata kuhishimilwa hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wawalamule? 5 Nogalonga gano giladi niwagele kinyala. Vino kweli haduhu hata munhu imwe mmwenu yali na ng'hungwe ya kulamula ngomba mwa wanhu wamtogole Kilisto? 6 Kinhu cha kukanganya, munhu yamtogole Kilisto komgala munhu miyage yamtogole Kilisto kukitala na kuwatenda Wamhazi walamule mbuli yake!

7 Kweli mbuli zino za wanhu wamtogole Kilisto wenyego kwa wenyego kuitagusila m'vitala zolagusa vija vimuhumwile kabisa. Havinogile ng'hani mweye kutendelwa gehile? Havinogile ng'hani mweye kubokonywa vinhu venu? 8 Kinhu cha kukanganya, mweye wenyego movwiza na kutenda gehile, na mogatenda gano mwa wanhu waenu wamtogole Kilisto! 9 Ham'vitangile kamba wanhu wotenda gehile hawauhala Undewa wa Mulungu? Sambimuibunyike wenyego. Wagoni, na watambikila miwegu, na wafutuzi, na wenekuigona wambigalo kwa wambigalo, na wambigalo wotenda uchuluzi wa kugonigwa, 10 na wabavi, na wagila, na wang'wa ugimbi, na wavwizi, na vizenzeleganye, haduhu hata imwe mmwanza wa wanhu wano yondayauhale Undewa wa Mulungu. 11 Na wayagwe mmwanza wenu mkala kamba vino, ila msuluzwa, abaho, mung'alizwa na mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye mtwaga da Mndewa Yesu Kilisto na Loho wa Mulungu wetu.

Ng'huli Zenu Zimuyenzi Mulungu

12 Munhu kodaha kulonga, “Haduhu kinhu kili mwiko kumwangu.” Ila sio vinhu vose vinoga. Nie nodaha kulonga, “Haduhu kinhu kili mwiko kumwangu.” Ila nie sitogola kuwa nyakadala wa kinhu chochose. 13 “Mandia sama ya inda, na inda sama ya mandia.” Ila Mulungu kovibananga vose vibili. Lukuli halulumbigwe sama ya ugoni, ila lulumbigwa sama ya Mndewa, na Mndewa sama ya lukuli. 14 Na mhiko zake Mulungu kotuzusa tweye kulawa mkudanganhika, kamba viyamzusile Mndewa wetu kulawa mkudanganhika.

15 Ham'vitangile kamba ng'huli zenu vivo vipindi va lukuli lwa Kilisto? Nivisole vipindi va Kilisto nivilumbe hamoja na mtenda ugoni ndwanga? Havidahika! 16 Ham'vitangile kamba ayo yokiilumba mwenyego na mtenda ugoni ndwanga ka hamoja na heyo mulukuli? Kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Na wabili wano wowa lukuli lumwe.”* 17 Ila ayo yokiilumba mwenyego na Mndewa ka hamoja na heyo muloho.

18 Ukimbileni ugoni. Vilozo vose viyagwe voyotenda munhu va hanze ya lukuli lwake, ila munhu yotenda ugoni koloza mulukuli lwake mwenyego. 19 Ham'vimanyile kamba ng'huli zenu zizo Ng'anda ya Loho wa Mulungu yali mgati yenu, ayo yumum'bokele kulawa ha Mulungu? Na sio ng'huli zenu mweye wenyego. 20 Kawagula na beyu ng'hulu. Avo mmuyenzi Mulungu na ng'huli zenu.

7

Mbuza za Kusola na Kusoligwa

* **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

1 Avo tanhu tuzilole mbuza zija zimunyandikile.

Vinoga mbigalo sambiyasole mtwanzi.*
2 Ila kwavija kuna mbuli bwando za ugoni, kila mbigalo na yawe na mwehe wake mwenyego, na kila mtwanzi na yawe na mbigalo wake mwenyego.
3 Mbigalo yamtendele mwehe wake gaja goyolondigwa kutendeligwa mng'anda, na vivija mwehe yatende vivo ha mbigalo wake. 4 Mwehe kabule udaho mulukuli lwake mwenyego, ila mbigalo wake, vivija mbigalo kabule udaho mulukuli lwake mwenyego, ila mwehe wake.
5 Sambimuiime, ila kamba muitogolela kwika kipigiti kiguhi cha kuinega giladi mpate kutambika, abaho m'bwele hamoja kabili, giladi Mwenembago sambiyawengize m'vitega sama ya kuhumwa kuizuila.
6 Nowalongela gano si kamba shuluti, ila kamba vinigelegeza nie. 7 Ila vinilonda nie wanhu wose wawe kamba vinili nie. Ila kila munhu kana nhunza yake yaagweleligwe na Mulungu, ino kana ino, na iyagwe kana ija.
8 Mmbuli ya awo wali wagane na vizuka nolonga kamba vihanogile kumwao kukala ugane kamba vinili nie.
9 Ila kamba hawadaha kuizuila, basi nawasole ama kusoligwa, kwavija vinoga kusola ama kusoligwa kubanza kulukula na usu da ugoni.
10 Mwa wanhu wasolile ama wasoligwe, nowagwelela ndagizi ino, sio ndagizi yangu ila ndagizi ya Mndewa kamba, mwehe sambiyamwase mbigalo wake,
11 ila kamba yahamwasa, kolondigwa yakale bila kusoligwa, ama yabwezigwe kumzengo na mbigalo wake. Na mbigalo sambiyamwase mwehe wake.
12 Mwa wasigale nolonga vino, hano nolonga nie sio Mndewa, kamba mbigalo yamtogole Kilisto kana mwehe yalekile kumtogola Kilisto, na ija imwehe katogola kukala na heyo, sambiyamwase. 13 Na kamba mtwanzi yamtogole Kilisto kana mbigalo yalekile kumtogola Kilisto, na ija imbigalo katogola kukala na heyo, sambiyamwase. 14 Kwavija mbigalo yalekile kumtogola Kilisto kong'alizwa kubitila mwehe wake yamtogole Kilisto, na mwehe yalekile kumtogola Kilisto kong'alizwa kubitila mbigalo wake yamtogole Kilisto. Kamba vihalekile kuwa vino, wanenu wahawile kamba wana wa Wamhazi. Ila sama ya mbuli ino, watogoligwa na Mulungu. 15 Ila kamba ija yalekile kumtogola Kilisto yahamwasa miyage yamtogole Kilisto, muleke yamwase. Ila mmbuli kamba ino mbigalo yamtogole Kilisto ama mtwanzi yamtogole Kilisto hazuilwa. Mulungu katukema tukale mditindiwalo.
16 Kovitangaze gweye, mwehe umtogole Kilisto, kamba siku komkombola mbigalo wako? Ama kovitangaze gweye, mbigalo umtogole Kilisto, kamba siku komkombola mwehe wako?

Sigaleni Kamba Vumkemigwe na Mulungu

17 Ila kila munhu mmwanza wenu yagendelele kukala kamba Mndewa viyamulondile yakale, na kamba Mulungu viyamkemile. Dino dijo lagizo jangu dinifundiza mwa wanhu wose wamtogole Kilisto. 18 Kamba munhu yahakemigwa kuno yeshile kwingila kumbi, sambiyazahile kuisegeza ng'hovu yake ya kwingila kumbi. Na kamba munhu yahakemigwa kuno hanakwingila kumbi, halondigwa kwingila kumbi. 19 Kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu, ila kinhu kilondigwa kuzigoga ndagizi za Mulungu. 20 Kila munhu yasigale na hali yaakalile nayo mkipigiti viyakemigwe na Mulungu. 21 Gweye kukala nyakadala kipigiti vuukemigwe na Mulungu? Haduhu mbuli! Ila kamba uhawa na nzila ya kutenda giladi uilegehe, tenda avo. 22 Kwavija munhu yakalile nyakadala kipigiti viyakemigwe na Mndewa, heyo ha Mndewa ka munhu yailegehe, vivija heyo yakalile yailegehe kipigiti viyakemigwe, ka nyakadala wa Kilisto. 23 Kilisto kawagula mweye na beyu ng'hulu, avo sambimgaluke nyakadala wa wanhu. 24 Ndugu zangu,

* **7:1** Sambiyasole mtwanzi nhegulo yake sambiyawase na mtwanzi.

muhali yoyose imkemigwe sigaleni na Mulungu.

Mbuza za Wagane na Vizuka

25 Tuilole mbuli ya wagane imnyandikile. Nabule ndagizi kulawa ha Mndewa, ila nolava ngelegeza zangu kamba munhu yoneligwe bazi na Mndewa, nigweleligwe mhome ya kutogolwa.

26 Sama ya migayo ili sambi, vinoga mweye mkale kamba vimuli. 27 Kusola mwehe? Sambiulonde kumwasa. Hunasola? Sambiuzahile mwehe. 28 Ila kamba uhasola, hutendile vilozo, na kamba mndele yahasoligwa, hatendile vilozo. Ila nolonda mgatange gano, kamba awo wosola na kusoligwa wokwiza kugaya ng'hani muulumwengu uno, ila nie nolonda sambigawavike gano.

29 Ndugu zangu, nhegulo yake choni mbuli ino? Nhegulo yake iyo ino, kamba kisigala kipigiti kidodo. Avo songela kipigiti kino na kugendelela, awo wali na watwanzi wolondigwa wakale kamba vija wabule watwanzi, 30 awo wolila wakale kamba vija wabule giogio, awo wodeng'ha wakale kamba vija hawadeng'ha, awo wogula vinhu wakale kamba vija wabule kinhu, 31 na awo wosang'hanika na vinhu va ulumwengu sambiwavinanahile.† Kwavija ulumwengu uno ukoneka sambi haukala gunge na gunge.

32 Nowalonda mweye sambimgaye mkugelegeza mmioyo. Mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto, mbigalo yali mgane kogaya mkugelegeza mbuli za Mndewa, vija vondayamnogeze Mndewa. 33 Ila mbigalo yali na mwehe kogaya mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno, vija vondayamnogeze mwehe wake, 34 avo ngelegeza zake zokiigola mianza mibili. Vivija na mtwanzi yali mgane ama mhambe, kogaya mkugelegeza mbuli za Mndewa, kwavija kosulukila yamnogeze Mndewa mulukuli na muloho. Ila mtwanzi yasoligwe kogaya mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno, vija vondayamnogeze mbigalo wake.

35 Nolonga gano sama ya kuwataza mweye, si kamba nolonda niwekile king'hwaso, ila nolonda mkale muinzila imnogele Mulungu ya kumtambikila Mndewa nhambiko ilibule mbagu.

36 Kamba munhu yahagesa kamba hatenda vinogile ha mhambe yolonda kumsola, na kamba ngelegeza zake zose za ha ija imhambe, na kogesa kamba kolondigwa yamsole, nayamsole. Hatenda vilozo, wolondigwa waisole. 37 Ila kamba munhu bila kushulutizwa kagimbula kumsola ija imhambe kulawa mngelegeza zake mwenyego, na kuzihuma ngelegeza zake mwenyego, avo kotenda vinogile yahaleka kumsola. 38 Avo ayo yondayamsole mkasano wake kotenda vinogile, ila ayo yogimbula kumsola mkasano wake vivija na heyo kotenda vinogile ng'hani.

39 Mtwanzi ka mkifungo cha mbigalo wake kipigiti mbigalo wake yang'hali mgima, ila kamba mbigalo wake yahadanganhika, kailegeha na kodaha kusoligwa na munhu yoyose yoomulonda, muladi yawe munhu yamtogole Kilisto. 40 Mngelegeza zangu vihanogile kumwake kukala ugane. Na nogelegeza kamba na nie vivija nna Loho wa Mulungu.

8

Mbuza ya Kuilavila Miwegu Nhosa ya Nyama

1 Avo tuilole mbuza ija imnyandikile ya nyama ilavigwe nhosa ha miwegu.

Tuvitanga kamba tweye tose tuna ilimu, ila ilimu yotutenda tuwe na matopa, ila noge dogela mhiko. 2 Munhu yokwagiza koitanga goya mbuli, hanaitanga kamba vija voyolondigwa kuitanga. 3 Ila munhu yomnogela Mulungu, kotangigwa na Mulungu.

4 Avo tuilole mbuli ya kuja nyama ilavigwe nhosa ha miwegu. Tuvitanga kamba wegu si kinhu kabisa muulumwengu uno, na haduhu Mulungu iyagwe ila imwe yeiyeka. 5 Hata kamba hana ija ikemigwa

† **7:31** Mnhongo wa 29 mbaka wa 31 nhegulo yake Wehe, giogio, ndeng'ha, na ugoli sambiviwatende wanhu sambiwamsang'hanikile Mulungu.

mizimu, kamba kuulanga ama muisi, kweli hana mizimu bwando na wandewa bwando, 6 ila tweye tuna Mulungu imwe yeiyeka, Tata, yalumbile vinhu vose, na sama yake heyo tweye tuna ugima. Na hana Mndewa imwe yeiyeka, Yesu Kilisto, mkubitila heyo vinhu vose vilumbigwa, na mkubitila heyo tweye tuna ugima.

7 Ila si wanhu wose woitanga kweli ino. Wanhu wayagwe wakala woisang'hanikila miwegu avo mbaka lelo* wahaja nyama wogelegeza kamba woja nyama ija iwakalile woilava nhosa ha miwegu, na kwavija udaho wao wa kusambula gehile na ganogile mdodo, wonyolodoka. 8 Ila mandia hagatukwenhusa behi na Mulungu, tuhaleka kuja hatwasa kinhu chochose, na tuhaja hatupata kinhu chochose.

9 Teganyeni, sang'hano za ulegeho umulinao, sambizigaluke king'hwaso ha awo wanyekile muinhamanila. 10 Kamba munhu yali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile kokona gweye uli na ilimu ino uja mng'anda ya miwegu, kokwagiza mbuli ino haimgela mhiko yagendelele kuja vakuja vija vilavigwe nhosa ha miwegu? 11 Avo ndugu yako ino yali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile, ayo Kilisto yadanganhike sama yake, kopotela sama ya ilimu yako. 12 Kamba uhawatendela vilozo na kuwagela milonda wanhu waenu wamtogole Kilisto, wali na udaho mdodo wa kusambula gehile na ganogile, kumtendela vilozo Kilisto. 13 Avo kamba kija kinija chomtenda ndugu yangu yengile m'vilozo, basi noleka kuja nyama giladi sambinimtende heyo yatende vilozo.

9

Sang'hano za Mtumigwa wa Kilisto

1 Nie siilegehe? Nie sili mtumigwa wa Kilisto? Nie simonile Mndewa wetu Yesu? Mweye hamuli malawililo ga sang'hano yangu inimsang'hanikile Mndewa? 2 Hata kamba nie sili mtumigwa wa Kilisto mwa wanhu wayagwe, ila nie na mtumigwa wa Kilisto kumwenu. Kwavija mweye mwa kilaguso cha utumigwa wangu mkuilumba hamoja na Mndewa.

3 Ino iyo mbuli yondaniwalongele awo wondawanibeze. 4 Tweye hatulumbile kugweleligwa vakuja na vinhu va kung'wa sama ya sang'hano yetu? 5 Tweye hatulumbile kuilongoza na mwehe yamtogole Kilisto mmianza yetu kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto na wandugu wa Mndewa na Petulo viwatendile? 6 Ama nie na Banaba twiyeka iwo tulondigwa tusang'hanike wenyego mmbuli za ugima wetu? 7 Yalihi yosang'hanika na sang'hano ya uasikali bila kulonda maliho? Yalihi yali na mgunda wa zabibu yoleka kuja mujo wake? Yalihi yali na dale da ng'hondolo yoleka kung'wa matombo gake?

8 Nie nolonga gano mngelegeza za kiunhu? Malagizo ga Musa hagalonga gago? 9 Kwavija yandikigwa Mmalagizo ga Musa kamba, “sambiumfunge ng'ombe mulomo kipigiti yahahugusa muhindi mkuubojaga.” Avo hano Mulungu kolonga mbuli ya ng'ombe? 10 Kweli hano Mulungu halonga mbuli zino sama yetu? Kweli mbuli zino zandikigwa sama yetu. Kwavija mulimi na ayo yohuna wolondigwa watende vino mkutamanila kuigolela fungu da vakuja. 11 Kamba tuhahanda mbeyu inogile ya muloho mmwenu, yowa mbuli ng'hulu kamba tuhahuna vinhu va mulukuli kulawa mmwenu? 12 Kamba watumigwa wayagwe wa Mulungu wolondigwa kutazigwa na mweye, avo tweye hatulondigwa ng'hani kutazigwa na mweye?

Ila hatulondile kutazigwa, twazaganya kila kinhu giladi sambitwike ving'hwaso muna inzila ya Usenga Unogile wa Kilisto. 13 Ham'vimanyile kamba awo wosang'hanika Kung'anda ya Mulungu wopata vakuja vao kulawa himo? Na awo wosang'hanika na kulava nhosa hakilingo cha kulavila nhosa wopata fungu kulawa m'vinhu vija vilavigwa nhosa? 14 Vivija, Mndewa kalagiza kamba awo woupeta Usenga Unogile wolondigwa watamanile

* **8:7** Mbaka lelo nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

kupata vinhu va kulutenda lukuli lupate ugima kulawa Muusenga Unogile.

15 Hata avo haduhu hata mbuli imwe iniisang'hanikile mmwanza wa mbuli zino zinilumbile nie kuzipata. Na sandike gano giladi nitamanile kamba munitendele nie mbuli zino. Vinoga nie nidanganhike kubanza munhu yanisegezele nafasi yangu ya kuitopa. 16 Hata avo nihaupeta Usenga Unogile, sidaha kuitopa, kwavija nishulutizwa kuupeta. Na kamba siupetile Usenga Unogile, nojona! 17 Kamba nihaisagule sang'hano ino mkulonda mwenyego, nihatamanile maliho. Ila kamba siisagule mkulonda mwenyego, noitenda kamba sang'hano yangu yaanondile Mulungu niitende. 18 Avo maliho gangu choni? Maliho gangu igo gano, mhome ya kuupeta Usenga Unogile bila kulonda kinhu, bila kulola gaja ganilondigwa kupata msang'hano yangu ya Usenga Unogile.

19 Hata kamba nie sili nyakadala wa munhu yoyose, ila noitenda nene mwenyego niwe nyakadala wa wanhu wose, giladi nimgalile wanhu bwando Kilisto kamba vihadahika. 20 Mwa Wayahudi, nikala kamba Muyahudi giladi niwagale Wayahudi ha Kilisto. Mwa awo wowinza Malagizo ga Musa, nikala kamba imwe wa awo wowinza Malagizo ga Musa, hata kamba nie sigawinza Malagizo ga Musa, giladi niwagale ha Kilisto awo wowinza Malagizo ga Musa. 21 Mwa awo walekile kufungigwa na Malagizo ga Musa, nikala kamba munhu yalekile kufungigwa na Malagizo ga Musa, hata kamba nie sifunguligwe kulawa Mmalagizo ga Mulungu, kwavija nie nifungigwa na Malagizo ga Kilisto, giladi niwagale ha Kilisto awo walekile kufungigwa na Malagizo ga Musa. 22 Mwa awo wanyekile muinhamanila, nikala kamba munhu yanyekile, giladi niwagale ha Kilisto awo wanyekile. Nigaluka vinhu vose mwa wanhu wose, giladi mnzila yoyose wayagwe wakomboligwe. 23 Nigatenda gano gose sama ya Usenga Unogile, giladi na nie mhate fungu da motelo zake.

24 Ham'vitangile kamba hali na mkimbilo, wanhu bwando wokimbila, ila imwe yeiyeka iyo yogweleligwa nhunza? Kimbileni kamba avo, giladi mgweleligwe nhunza. 25 Kila munhu yozahila kuhuma koizuila mkutenda vinhu bwando. Wotenda vino giladi wagweleligwe nhunza ibanangika, ila tweye totenda vino giladi tugweleligwe nhunza yondaikale milongo yose. 26 Avo nie sikimbila kamba munhu ija yokimbila bila kutamanila kinhu. Nie sitoa ng'honde kamba munhu ija yotoa ng'honde ubeho. 27 Nolugaza lukuli lwangu na kulutenda nyakadala wangu, giladi nihawapetela wayagwe Usenga Unogile na nie mwenyego sambinilemigwe.

10

Nzuma ha awo Wotambikila Miwegu

1 Ndugu zangu, nolonda mkumbuke kamba wahenga zetu wose wakala hasi ya wimilizi wa dija idiwingu, na wose waikanhiza Ibahali Indung'hu. 2 Wose wakala wabatizigwe mgati ya dija idiwingu na ija ibahali giladi wawe wanahina wa Musa. 3 Wose waja mandia gagaja ga muloho, 4 na kung'wa ung'waji uuja wa muloho, kwavija wang'wa mazi galawile mdidibwe dija da muloho ditembele hamoja na hewo, na dibwe dija dikala Kilisto. 5 Ila hata avo wanhu bwando mmwanza wao Mulungu hanogelwe na hewo, avo mitufi yao ipwililika muluwala.

6 Avo mbuli zino zose zizo kilingilo chetu tweye cha kutuzuma sambitusulukile vinhu vihile kamba viwatendile hewo, 7 na vivija sambitutambikile miwegu kamba viwakalile wotenda wanhu wayagwe mmwanza wao, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Wanhu wakala hasi woja na kung'wa, abaho, wenuka wacheze.” 8 Na sambitutende ugoni kamba wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wanhu alufu malongo mabili na ndatu (23,000) mmwanza wao wadanganhika mdizua dimwe. 9 Sambitumgeze

* **10:9** Mndewa mnyandiko ziyagwe zomkema Kilisto.

Mndewa,* kamba wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wadanganhika mkulumizwa na nyoka. 10 Na sambimtwanganike kamba wanhu wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wakomigwa na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ubananzi.

11 Mbuli zino zose ziwalawilila wahenga zetu kamba vilingilo ha wanhu wayagwe, na mbuli zino zandikigwa kamba nzuma kumwetu tweye. Kwavija tokala mkipigiti kino kili behi na isota.

12 Avo kamba muhagiza mwima goya, mteganye sambimugwe. 13 Haduhu ving'hwaso viwapatile mweye ila vija viwapataga wanhu wose. Na Mulungu haisemwaga kilagano chake, hawaleka mweye mpate ving'hwaso kubita vija vumdaha. Ila muhapata ving'hwaso, Mulungu kotenda nzila ya kulawila, giladi mdahe kuvihuma.

14 Avo, mbwiga zangu wanogelwa, ikimbileni nhambiko ya miwegu. 15 Nolonga na wanhu wali na nzewele, lamuleni wenyego gano gonilonga. 16 Tuhamuheweza Mulungu sama ya kikasi kuna imeza ya Mndewa, hatuilumba hamoja na mulopa wa Kilisto? Na tuhaumogola umkate, hatuilumba hamoja na lukuli lwa Kilisto? 17 Kwavija kuna mkate umwe, tweye tose hata kamba twa bwando, twa lukuli lumwe, kwavija tweye tose tuja mkate umwe.

18 Wagelegezeni wanhu wa Islaeli, awo woja vinhu vilavigwe nhosa. Wabule uhamoja na ikilingo cha kulavila nhosa? 19 Kinilonda kulonga icho kino. Kinhu kilavigwa nhosa ha miwegu kina unozi? Ama miwegu ina unozi? 20 Si vivo, ila nhosa ya wamhazi yolavigwa ha vinyamkela sio ha Mulungu, na nie silonda mweye muwe na uhamoja na vinyamkela. 21 Hamdaha kung'wela kikasi king'welagwa mmandia ga Mndewa kuno mking'wela kikasi king'welagwa mnhambiko ya vinyamkela. Vivija hamdaha kuja mmeza ya mandia ga Mndewa kuno muja mmeza ya mnhambiko ya vinyamkela. 22 Ama tolonda tuwinule wivu wa Mndewa? Tweye tuna mhiko kubanza heyo?

23 Mweye molonga, “Vinhu vose havigomeswe,” ila nie nolonga, “Sio kila kinhu kinoga.” Mweye molonga, “Vinhu vose havigomeswe,” ila nie nolonga, “Sio kila kinhu chozenga.” 24 Munhu yoyose sambiyagese mbuli zake mwenyego yeiyeka, ila yagese na mbuli za wayage.

25 Dieni kinhu chochose kiguzigwa hasoko, sambimwinule mbuza kulawa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile. 26 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Isi na vose viimemeze va Mndewa.”

27 Kamba Mmhazi yahawagoneka mkaje mandia, na mweye mtogola kuchola, dieni chochose chondayawagomele sambimwinule mbuza kulawa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile. 28 Ila kamba munhu yahawalongela kamba, “Nyama ino ilavigwa nhosa ha miwegu,” sambimuije nyama ija, sama ya ija yawalongele na sama ya udaho wa kusambula gehile na ganogile, 29 kinilonga nie, udaho wa ija imunhu iyagwe wa kusambula gehile na ganogile na sio udaho wenu mweye.

Avo habali ulegeho wangu ulamulwe na udaho wa kusambula gehile na ganogile wa munhu iyagwe? 30 Kamba nihamuheweza Mulungu sama ya mandia, habali nidununzwe sama ya mandia ganimuhewezela Mulungu?

31 Avo muhaja ama muhang'wa ama muhatenda kinhu chochose, tendeni gose muyenzi ya Mulungu. 32 Sambimsongeze king'hwaso ha munhu yoyose, ha Wayahudi ama ha Wagiliki ama ha wanhu wamtogole Mulungu, 33 kamba nie vinigeza kuwatendela ganogile wanhu wose, mmbuli zose vinitendile. Kwavija nie sizahile nhogolwa yangu mwenyego, ila nhogolwa ya wanhu bwando, giladi wakomboligwe.

11

1 Munige nie, kamba nie vunimwiga Kilisto.

Kugubika Ditwi Mkipigiti cha Kutambika

2 Nie nowatogola mweye kwavija
vumng'humbuka nie m'vinhu vose, na
vija vumgagoga mafundo gangu, kamba
vija viniwafundize. 3 Avo nowalonda
mweye m'vitange kamba Kilisto iyo
ditwi da kila mbigalo, mbigalo iyo
ditwi da kila mtwanzi, na Mulungu
iyo ditwi da Kilisto. 4 Mbigalo yoyose
yotambika ama yohokola kuno ditwi
jake digubikigwe komgela kinyala Kilisto,
ayo yali ditwi. 5 Na mtwanzi yoyose
yotambika ama yohokola bila kugubika
ditwi jake komgela kinyala mbigalo wake,
ayo yali ditwi, kwavija kowa kamba
mtwanzi yabeigwe. 6 Kamba mtwanzi
hagubika ditwi jake, nayakanhigwe mvili
zake. Na kamba ihawa kinyala mtwanzi
kukanhigwa mvili zake ama kubeigwa,
basi yagubike ditwi jake. 7 Mbigalo
halondigwa kugubika ditwi jake kwavija
heyo iyo sisila na yenzi ya Mulungu,
ila mtwanzi iyo yenzi ya mbigalo wake.
8 Kwavija mbigalo halumbigwe kulawa
mwa mtwanzi, ila mtwanzi kalumbigwa
kulawa mwa mbigalo. 9 Vivija mbi-
galo halumbigwe sama ya mtwanzi,
ila mtwanzi iyo yalumbigwe sama ya
mbigalo. 10 Sama ya mbuli ino na sama
ya wasenga wa Mulungu wa kuulanga,
mtwanzi kolondigwa yawe na kigubiko
mditwi jake kulagusa kamba ka hasi ya
udaho wa mbigalo wake. 11 Ila mwa
wanhu wa Mndewa, mtwanzi havidahika
kuwa yeiyeka bila mbigalo, na mbigalo
havidahika kuwa yeiyeka bila mtwanzi.
12 Kamba vija mtwanzi viyalawile mwa
mbigalo, vivija na mbigalo kaleligwa
na mtwanzi. Ila vinhu vose volawa ha
Mulungu.

13 Lamuleni wenyego, vinoga mtwanzi
kumtambikila Mulungu kuno yalekile
kugubika ditwi jake? 14 Vija Mulungu
viyalumbile vinhu haiwafundiza mweye
kamba mbigalo yahawa na mvili nhali
koigela kinyala mwenyego, 15 ila kamba
mtwanzi yahawa na mvili nhali, hiyo
iyo yenzi yake. Kwavija mtwanzi kag-
weleligwa mvili nhali giladi ziwe kigu-
biko. 16 Ila kamba munhu yoyose ya-
halonda tuibamilile mmbuli ino, nolonda
nilonge vino, tweye twabule nzila iyagwe
ya kutambika, mmwetu tweye ama mwa
wanhu wamtogole Mulungu.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-29; Mlk. 14:22-25; Luk. 22:14-20)

17 Mzindagizi zino, silonda niwatogole,
kwavija mmating'hanilo genu ga nham-
biko motenda gehile bwando kubanza
ganogile. 18 Mosi nilongeligwa kamba
muhaiting'hana mweye kamba wanhu
wamtogole Kilisto, moibagula mwemwe
kwa mwemwe, na nie kidogo noto-
gola. 19 Haduhu mbuli, kolondigwa
kuwe na mbagu mmwenu giladi yoneke
kamba yalihi mmwenu yamtogole Mu-
lungu kulawa mmoyo. 20 Muhaiting'hana
hamoja, kija kimja sio mandia ga Mn-
dewa. 21 Kwavija muhaja, kila munhu ko-
gendelela kuja mandia gake mwenyego,
avo wayagwe wa nzala, na wayagwe
wakoligwa! 22 Kwani mwabule kae za
kudila na kung'wela? Ama mowazabuza
wanhu wamtogole Mulungu na kuwagela
kinyala awo walibule kinhu? Niwalon-
gele choni? Niwatogole mmbuli ino?
Hata siwatogola.

23 Kwavija gano ganiwafundize mweye
nigabokela kulawa ha Mndewa. Mndewa
Yesu ikilo ija yaahonzigwe, kasola mkate,
24 kamuheweza Mulungu, kaumogola na
kulonga, “Uno uwo lukuli lwangu lulav-
igwe sama yenu, tendeni vino mkunikum-
bukila nie.”

25 Vivija, viweshile kuja, kasola ikikasi
na kulonga, “Kikasi kino kicho lagano da
isambi disindiligwa na mulopa wangu,
tendeni vino kila vondamung'we mku-
nikumbukila nie.”

26 Kwavija kila vondamje mkate uno,
na kuking'wela kikasi kino, moibwilil-
isa ifa ya Mndewa mbaka vondayeze.
27 Avo munhu yoyose yondayaje mkate
uno wa Mndewa ama kuking'wela kikasi
chake mnzila ileka kumuhishimila heyo,
kaloza kilozo cha kuja lukuli na kung'wa
mulopa wa Mndewa. 28 Avo munhu
kolondigwa yaigelegeze mwenyego kipig-
iti hanakuja umkate na kuking'wela
ikikasi. 29 Kwavija munhu yoyose yoja

na kung'wa bila kuimanya nhegulo ya lukuli lwa Mndewa, koja na kung'wa nhaguso yake mwenyego. 30 Kino kicho kilamso wanhu bwando mmwanza wenu wonyolila na watamu, na wayagwe mmwanza wenu wadanganhika. 31 Ila tanhu tuhaigelegeza wenyego, hatwingila mnhaguso ya Mulungu. 32 Ila totagusigwa na kusunigwa na Mndewa, giladi sambitwingile mnhaguso hamoja na ulumwengu.

33 Avo, ndugu zangu, muhaiting'hana hamoja kuja mandia ga Mndewa, ibeteni. 34 Kamba munhu kana nzala kolondigwa yakaje ukae yake, giladi muhaiting'hana hamoja sambimmambukizile kutagusigwa. Na vondanize, nowalongela ndagizi zisigale.

12

Nhunza Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, nolonda mkumbuke mbuli ya nhunza kulawa ha Loho wa Mulungu. 2 M'vitanga kamba vumkalile Wamhazi, m'bulunyigwa na kwagizwa mkutambikila miwegu ilibule na ugima. 3 Avo nowalongela mweye kamba, haduhu munhu yolonga kubitila Loho wa Mulungu kamba "Yesu kadukumizwa," na haduhu munhu yodaha kulonga, "Yesu iyo Mndewa," kamba kabule Loho wa Mulungu.

4 Kuna nhunza bwando, ila Loho imwe yozilava. 5 Kuna sang'hano bwando za kusang'hana, ila Mndewa imwe. 6 Kuna nzila bwando za kusang'hanika, ila Mulungu imwe yosang'hanika mnzila zino zose mwa wanhu wose. 7 Avo kila munhu kogweleligwa lugubulo lwa Loho wa Mulungu, giladi tuitaze wenyego kwa wenyego. 8 Munhu imwe kogweleligwa udaho wa kulonga mbuli zili na ng'hungwe kubitila Loho wa Mulungu, na iyagwe kogweleligwa mbuli ya ilimu na Loho iija imwe. 9 Na munhu iyagwe kogweleligwa nhamanila na Loho iija, na iyagwe kogweleligwa nhunza ya kuhonya watamu na Loho iija imwe. 10 Na munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kutenda mizonza, na iyagwe kogweleligwa nhunza ya kuhokola. Munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kutanga kamba loho ino ilawa ha Mulungu ama ilawa kuyagwe, na munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kulonga ulonzi wa mkanganyo, na munhu iyagwe kogweleligwa nhunza ya kutapita nhegulo ya gaja galongigwe. 11 Loho wa Mulungu yeiyeka iyo yotenda gano gose, na heyo iyo yolamula nhunza ilihi yamgwelele munhu yalihi.

Lukuli Lumwe Luli na Vipindi Bwando

12 Kamba lukuli vululi lumwe, ila luna vipindi bwando, na vipindi vose va lukuli, hata kamba va bwando, ila va lukuli lumwe, avo vivo luli na lukuli lwa Kilisto. 13 Vivija na tweye, hata kamba tuhawa Wayahudi ama Wamhazi, tuhawa nyakadala ama wailegehe, tose tubatizigwa na Loho wa Mulungu mulukuli lumwe, na tose tung'wezigwa Loho iija imwe.

14 Lukuli halutendigwe na kipindi kimwe, ila vipindi bwando. 15 Kamba mgulu uhalonga, "Kwavija nie sili mkono, nie sili wa lukuli," mkilamso hicho kweli hauwa kipindi cha lukuli? 16 Na kamba gwiti dihalonga, "Kwavija nie sili siso, nie sili wa lukuli," mkilamso hicho kweli hadiwa kipindi cha lukuli? 17 Kamba lukuli lose luhawile siso, munhu yahahulike vilihi? Na kamba lukuli lose luhawile gwiti, munhu yahanusile vilihi? 18 Ila Mulungu kavika goya vipindi mulukuli, kila kipindi kimwe kamba viyalondile kikale. 19 Kamba vose vihawile kipindi kimwe, lukuli luhawile kwahi? 20 Kamba viili, mulukuli kuna vipindi bwando, ila lukuli lumwe. 21 Siso hadidaha kuulongela mkono, "Sikulonda!" Na ditwi hadidaha kugalongela magulu, "Siwalonda!" 22 Ila vija ivipindi va lukuli vikoneka vabule mhiko volondigwa ng'hani. 23 Na vipindi vija vitugelegeza kamba vabule hishima, tovigwelela hishima ng'hulu, na vipindi vija vilibule unovu, tovigwaa unovu ng'hani, 24 awo vipindi vetu vinogile haviulonda. Ila Mulungu kavika hamoja vipindi vose va lukuli

na kuvigwaa hishima ng'hulu vipindi vilibule unozi, 25 giladi sambikulawilile m'bagum'bagu mulukuli. Ila vipindi va lukuli volondigwa viitamanile kipindi kimwe na kiyagwe. 26 Kamba kipindi kimwe kihalumwa, vipindi vose volumwa hamoja nacho, na kamba kipindi kimwe kihahishimilwa, vipindi vose vodeng'ha hamoja nacho.

27 Avo mweye mose mwa lukuli lwa Kilisto, na kila munhu mmwanza wenu iyo kipindi chake. 28 Na mwa wanhu wamtogole Kilisto Mulungu kaweka, mosi watumigwa wa Kilisto, abaho wahokozi, abaho wafundiza, abaho wali na nhunza ya mizonza na vivija awo wali na nhunza ya kuhonya, abaho awo wali na nhunza ya kuwataza wayagwe, na awo wali na nhunza ya kuwalongoza wayagwe, na awo wolonga ulonzi wa mkanganyo. 29 Wano wose watumigwa wa Kilisto? Ama wose wahokozi? Ama wose wafundiza? Ama wose wotenda mizonza? 30 Wose wana nhunza ya kuhonya? Wose wolonga ulonzi wa mkanganyo? Wose wotapita nhegulo ya gaja galongigwe? 31 Ila sulukileni ng'hani nhunza zili ng'hulu.

Na nie nowalagusila nzila inogile goya.

13

Noge

1 Hata kamba nihalonga ulonzi wa kiunhu na wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ila kamba nabule noge, nie na kamba zuma didesa ama debe ditoa nyangi. 2 Na hata nihawa na nhunza ya uhokozi na kuzitanga nyong'onyo zose na ilimu zose, na kamba nihawa na nhamanila idaha kuhamiza migongo, ila kamba nabule noge, nie si kinhu. 3 Kamba nihalava vinhu vangu vose na kuwagwaa wakumbulu, na kuilukuza lukuli lwangu hamoto, ila kamba nabule noge, nie sipata kinhu. 4 Noge domtenda munhu yazaganye, yawe na moyo unogile, sambiyawe na migongo, sambiyawe na matopa, 5 sambiyawe na kibuli, sambiyazahile mbuli zake mwenyego, sambiyone lusango himahima, sambiyalundize gehile. 6 Noge hadimtenda munhu yadeng'helele gehile, ila domtenda munhu yadeng'helele mbuli ya kweli. 7 Noge domtenda munhu sambiyadonhe, sambiyaileke nhamanila, yatamanile mbuli zose, na yazaganye mbuli zose.

8 Na noge dabule nziga, ila uhokozi womala, nhunza ya kulonga ulonzi wa mkanganyo yomala, na ilimu zose zobita. 9 Kwavija gatumanyile madodo, na nhunza yetu ya uhokozi yogubula madodo. 10 Ila kija kimemekezwe kihavika, kili hindi chosegela.

11 Vunikalile mwana mdodo, nikala nilonga kamba mwana mdodo, nigelegeza kamba mwana mdodo, nigesa kamba mwana mdodo, ila vunikulile, nizileka mbuli zose za haudodo. 12 Sambisambi tolola ila hatulola goya, tolola kamba munhu yolola mkiwowo, abaho, tokwiza kulola kihanga kwa kihanga. Sambisambi novitanga hadodo, abaho, nokwiza kuvitanga ng'hani, kamba vija nie vinitangigwa ng'hani.

13 Na sambisambi visigala vinhu vino vidatu, nhamanila, tamanilo, na noge. Ila kikulu kubanza vose kicho noge.

14

Nhunza Ziyagwe Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Dikolelezeni noge na kuiyoha sama ya nhunza za muloho, ng'haning'hani nhunza ya uhokozi. 2 Kwavija munhu yoyose yolonga ulonzi wa mkanganyo, hawalongela wanhu ila komulongela Mulungu. Kweli haduhu munhu yogamanya goyolonga, ila kozilonga nyong'onyo kubitila Loho wa Mulungu. 3 Ila kila munhu yohokola kolonga na wanhu mbuli za kuwagela mhiko, na kuwagangamiza, na kuwabweza imioyo. 4 Munhu yolonga ulonzi wa mkanganyo koigela mhiko mwenyego, ila munhu yohokola kowagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto.

5 Nolonda kila munhu mmwanza wenu yalonge ulonzi wa mkanganyo, ila vihanogile ng'hani kamba muhahokole.

Kwavija uhokozi wowa mkulu kubanza ulonzi wa mkanganyo, kamba munhu iyagwe hatapite gaja galongigwe muulonzi wa mkanganyo giladi wanhu wose wamtogole Kilisto wafundizigwe.

6 Avo, ndugu zangu, kamba niheza kumwenu na kulonga ulonzi wa mkanganyo, kinhu chaki kinogile chondampate, kamba siwagalile lugubulo ama ilimu ama uhokozi ama mafundo? 7 Hata mbuli ya vinhu vilibule ugima vilava dizwi kamba vija filimbi ama bango, munhu koumanyaze wila utoigwa kamba mililo haiinegile? 8 Na kamba mhalati haililile goya, yalihi yondayaisasale yachole kung'hondo? 9 Vivija na mweye muhalonga ulonzi uleka kutangigwa, munhu kovitangaze gaja gamulonga? Kwavija mowa kamba vija molonga na ubeho. 10 Kweli kuna lonzi bwando muulumwengu, na haduhu hata imwe ilibule nhegulo yake. 11 Kamba siimanyile nhegulo ya kinhu choyolonga munhu, basi nie nowa kamba muhenza ha munhu ija yolonga, na heyo kowa kamba muhenza kumwangu. 12 Avo na mweye. Kwavija mosulukila kupata nhunza za muloho, iyoheni ng'hani mzipate nhunza zija ziwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto.

13 Sama ya mbuli ino, munhu yoyose yolonga ulonzi wa mkanganyo yatambike giladi yapate udaho wa kutapita gaja goyolonga. 14 Kwavija kamba nihatambika mkulonga ulonzi wa mkanganyo, loho yangu vivija yotambika, ila nzewele zangu hazipata kinhu. 15 Avo nhendeze? Notambika muloho yangu na vivija notambika mnzewele zangu. Nokwimba muloho yangu na vivija nokwimba mnzewele zangu. 16 Kamba uhamuyenzi Mulungu muloho yako iiyeka, kodahaze munhu yokiiyona ka mmwanza wa awo hawamanyile chochose kulonga “Amina” vija vuumgwaa Mulungu hewela kipigiti hagamanya gaja gaulonga? 17 Kweli gweye komgwaa Mulungu hewela vinogile, ila munhu iyagwe hapata kinhu. 18 Nomuheweza Mulungu kwavija nie nolonga ulonzi wa mkanganyo ng'hani kubanza mweye mose. 19 Ila mwa wanhu wamtogole Kilisto, vonoga nie nilonge mbuli tano zitangika za kuwafundiza wanhu wayagwe kubanza kulonga mbuli alufu longo dimwe muulonzi wa mkanganyo.

20 Ndugu zangu, lekeni kugelegeza kamba wana wadodo. Mzimbuli zihile muwe wana wadodo, ila mngelegeza zenu muwe wakulu. 21 Mzinyandiko Zing'alile yandikigwa vino, Mndewa kolonga,

“Mkubitila wanhu wolonga ulonzi wa
kihenza,
na mmilomo ya wahenza,
nolonga na wanhu wano,
ila hata avo hawanitegeleza.”

22 Avo kulonga ulonzi wa mkanganyo kowa kilaguso ha awo walekile kumtogola Kilisto na sio ha awo wamtogole Kilisto, ila uhokozi sama ya awo wamtogole Kilisto na sio sama ya awo walekile kumtogola Kilisto.

23 Avo kamba wanhu wose wamtogole Kilisto wahaiting'hana hamoja na kila munhu yalonge muulonzi wa mkanganyo, na wanhu wayagwe hawazimanyile mbuli zino ama wanhu walekile kumtogola Kilisto wehengila, hawalonga kamba muna moyo? 24 Ila kamba munhu yalekile kumtogola Kilisto ama munhu hazitangile mbuli zino kengila na kum'vika kila munhu yohokola, na koneka na gose goyohulika kamba kana vilozo na kutaguswa na gose goyohulika, 25 na gaja gaifisile mmoyo wake gagubuligwa. Avo kogwa hasi na kumtambikila Mulungu na dizwi kulu na kulonga haulongozi wa wanhu, “Kweli Mulungu ka hamoja na mweye.”

Golondigwa Kutendeka Mzinhambiko

26 Tulongeze basi, ndugu zangu! Muhaiting'hana hamoja, munhu imwe yembe wila, iyagwe yafundize, iyagwe yalave lugubulo, iyagwe yalonge ulonzi wa mkanganyo, na iyagwe yaitapite nhegulo ya gaja galongigwe. Na mbuli zino zose zitendeke sama ya kuwagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto. 27 Kamba munhu yahalonga ulonzi wa mkanganyo, basi walonge wabili ama wadatu, sambiwabanze, tena walonge imweimwe,

na munhu iyagwe yatapite nhegulo ya gaja galongigwe. 28 Kamba haduhu mtapita, munhu ija yolonga ulonzi wa mkanganyo kolondigwa yanyamale mgati ya wanhu wamtogole Kilisto ila yakiilongele heyo mwenyego na Mulungu. 29 Wahokozi wabili ama wadatu walonge, na wayagwe wagalole goya gaja galongigwe. 30 Na kamba munhu yakalile hasi kagubuliligwa mbuli, basi ija imunhu yakalile yohokola haichanduso yanyamale. 31 Kwavija molondigwa muhokole imweimwe giladi kila munhu yafundizigwe na kugangamizwa. 32 Loho za wahokozi zowahulika wahokozi, 33 kwavija Mulungu hali Mulungu wa uvuludusi, ila ka Mulungu wa tindiwalo.

Kamba viili mwa wanhu wose wang'alile wamtogole Kilisto, 34 watwanzi wolondigwa wanyamale mzinhambiko. Hawalondigwa walonge. Ila wolondigwa wategeleze kamba Malagizo ga Musa vugalonga. 35 Kamba wahalonda kutanga goya mbuli, na wawauze wambigalo zao ukae yao, kwavija kinyala ng'hani mtwanzi kulonga mnhambiko.

36 Mokwagiza Usenga wa Mulungu usongela kumwenu? Ama Usenga wa Mulungu uvika kumwenu mwiyeka? 37 Kamba munhu yahaigesa kamba heyo muhokozi, ama kana mhiko za moloho, nayatogole kamba kino kinimwandikilani mweye nyandika ndagizi kulawa ha Mndewa. 38 Ila kamba munhu yahaizabuza mbuli ino, na heyo mwenyego kozabuzwa.

39 Avo, ndugu zangu, sulukileni ng'hani kuhokola, na sambimgomese kulonga ulonzi wa mkanganyo. 40 Ila mbuli zino zose zitendeke vinogile kamba vuzilondigwa zikale.

15

Kuzuka kwa Kilisto

1 Avo, ndugu zangu, nolonda niwakumbuse Usenga Unogile uniwapetele, awo umuubokele na amo nhamanila yenu muimile. 2 Mokomboligwa sama ya Usenga uno Unogile, kamba muhazigoga goya mbuli ziniwapetele. Kamba si vivo, nhamanila yenu yaga.

3 Kwavija nie niwagwelela mweye gaja ganogile ng'hani ganibokele. Kilisto kadanganhika sama ya vilozo vetu kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga. 4 Kazikigwa na mdizua da ikadatu kazusigwa kamba viyandikigwe muna Zinyandiko Zing'alile. 5 Kamulawilila Petulo, abaho na wanahina zake longo dimwe na wabili. 6 Abaho kipigiti kikija kawalawilila wanhu mia tano na malagalila, wakalile wanahina zake, wayagwe mmwanza wao wang'hali wagima mbaka kipigiti kino, ila wayagwe wadanganhika wamala.* 7 Abaho kamulawilila Yakobo, abaho mwa watumigwa wose wa Kilisto.

8 Hakimambukizo, kandawilila nie, kamba munhu yavumbuke mnzila haizoeleke. 9 Kwavija nie na mdodo ng'hani muna umnhongo wa watumigwa wa Kilisto, na silumbile hata kukemigwa mtumigwa kwavija niwagaza wanhu wamtogole Mulungu. 10 Ila sama ya ngekewa ya Mulungu, niwa vino vinili, na ngekewa yake kumwangu hayagile bule, kwavija nisang'hanika kuwabanza watumigwa wose wa Kilisto, sio na udaho wangu nie ila ngekewa ya Mulungu ikalile mgati yangu. 11 Avo kamba nie ama hewo, kino kicho kitupetile, na kino kicho kimtogole.

Vija Vondatuzuke

12 Ila kamba ipetigwa kamba Kilisto kazusigwa kulawa mkudanganhika, vilihi wanhu wayagwe mmwanza wenu walonge haduhu kuzusigwa kwa wanhu wadanganhike? 13 Kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu wadanganhike, na Kilisto na heyo hazusigwe. 14 Na kamba Kilisto hazusigwe, Usenga Unogile utuupeta mduhu kinhu, na nhamanila yetu si kinhu. 15 Kihile ng'hani, toneka kamba tweye twa wasindila wa uvwizi wa Mulungu, kwavija tumulonga Mulungu kamzusa Kilisto kulawa mkudanganhika, kumbe hamzusile kamba kweli wadanganhike hawazusigwa. 16 Avo

* **15:6** Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

kamba wadanganhike hawazusigwa, basi Kilisto na heyo hazusigwe. 17 Na kamba Kilisto hazusigwe, nhamanila yenu si kinhu, mng'hali m'vilozo venu. 18 Na awo wadanganhike kuno womtamanila Kilisto wapotela. 19 Kamba tomtamanila Kilisto muna uugima uno wa muulumwengu wiyeka, tolondigwa toneligwe bazi kubanza wanhu wose. 20 Ila kweli Kilisto kazusigwa kulawa mkudanganhika, waichanduso kuzusigwa mmwanza wa awo wadanganhike. 21 Kamba vija ifa vuizile kubitila munhu, vivija na kuzuswa kwa wadanganhike kwiza kubitila munhu iyagwe. 22 Kamba vija wose wakalile hamoja na Adamu viwadanganhike, vivija na awo wali hamoja na Kilisto wotendigwa kuwa wagima. 23 Ila kila munhu kozusigwa mnzamu yake, Kilisto kowa waichanduso, abaho awo wamtogole Kilisto wozusigwa mkipigiti vondayeze. 24 Abaho, ikimambukizo cha ulumwengu chokwiza, Kilisto kozihuma tawala zose, udaho wose, na mhiko zose za muloho, na kuugela Undewa mmakono ga Mulungu Tata. 25 Kwavija Kilisto kolondigwa yatawale mbaka Mulungu vondayawahume wadumuka zake wose na kuweka hasi ya magulu gake. 26 Mdumuka wa kimambukizo kubanangigwa kowa ifa. 27 Kwavija "Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu gake." Mbuli zija zilonga kamba, "Kila kinhu" kikigwa hasi yake, si kamba na Mulungu mwenyego yekile vinhu vose hasi ya Kilisto ka hasi yake Kilisto. 28 Vinhu vose vihekigwa hasi ya utawala wa Kilisto, avo Mwana mwenyego kokiika hasi ya Mulungu, ayo yavikile vinhu vose hasi ya Kilisto, na Mulungu mwenyego yawe uchana ya vinhu vose.

29 Avo kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu wadanganhike, wotendaze wanhu waja wabatizigwe sama ya wandugu zao wadanganhike? Kamba wanhu wadanganhike hawazusigwa, habali wanhu wobatizigwa sama yao? 30 Na tweye, habali tuigela mdihonzolomo wenyego mazua gose? 31 Mazua gose, na mdihekaheka da kudanganhika, ndugu zangu! Kiniitopela kumwenu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto Mndewa wetu kicho kinhenda nie nilonge vino. 32 Kamba vunikala nigomba na ming'onyo ya mmuhulo† kuja Efeso sama ya kilamso cha kiunhu, choni kimhatile, kamba wanhu wadanganhike hawazusigwa? "Natuje na kung'wa, kwavija mayo todanganhika."

33 Sambim'bunyikigwe, "Wambwiga wehile wobananga nhogolwa inogile." 34 Bweleni mngelegeza zenu kamba vija viilondigwa, na muleke kutenda vilozo. Kwavija kuna wanhu wayagwe mmwanza wenu hawammanyile Mulungu. Nogalonga gano giladi niwagele kinyala.

Lukuli Londaluzusigwe

35 Munhu kodaha kuuza, "Wanhu wadanganhike wozusigwa vilihi? Na kamba wahazusigwa, wokwiza na ng'huli zilihi?" 36 Wabozi mweye! Muhahanda mbeyu muisi hayota mbaka tanhu idanganhike. 37 Uhahanda, huhanda lukuli londaloneke, ila kohanda mbeyu, mbeyu ya ngano ama kinhu kiyagwe. 38 Ila Mulungu koigwelela lukuli luyalondile mwenyego, na kila mbeyu koigwelela lukuli lwake.

39 Ng'huli zose hazilingane. Wanhu wana ng'huli zao, wang'onyo wana ng'huli zao, ndege wana ng'huli zao, na somba wana ng'huli zao. 40 Vivija kuna ng'huli za kuulanga na kuna ng'huli za muisi, ila yenzi ya ng'huli za kuulanga hailingile na yenzi ya ng'huli za muisi. 41 Zua dina yenzi yake, na mulenge una yenzi yake, na nhondo zina yenzi zao, na yenzi ya nhondo imwe hailingana na yenzi ya nhondo iyagwe.

42 Avo vino vivo vondaiwe kipigiti wanhu wadanganhike vondawazusigwe. Lukuli londalusiligwe lobanangika, na lozusigwa luja halubanangika, 43 losiligwa lubuhizwe, ila lozusigwa na yenzi, losiligwa lunyolila, ila lozusigwa na mhiko. 44 Losiligwa lukuli lwa kiunhu, ila lozusigwa lukuli lwa muloho. Kamba

† **15:32** Ming'onyo ya mmuhulo nhegulo yake wanhu wa Efeso.

hana lukuli lwa kiunhu, vivija hana lukuli lwa muloho. 45 Yandikigwa muna Zinyandiko Zing'alile, kamba, “Munhu wa ichanduso, Adamu, kalumbigwa kawa munhu mwene ugima.” Ila Adamu wa ikimambukizo kawa Loho ija yowagwelele wanhu ugima. 46 Lukuli lwa muloho halulongole, ila lulongole lukuli lwa kiunhu, abaho lukuli lwa muloho. 47 Munhu wa ichanduso kalawa muisi, kalumbigwa na timbwisi, ila munhu wa ikabili kalawa kuulanga. 48 Kamba viyakalile munhu kulawa muisi, vivo wali awo wali muisi, na kamba viyakalile munhu kulawa kuulanga, vivo wali awo wali kuulanga.‡ 49 Na kamba vija vituilingile na munhu ija yolawa muisi, avo tokwiza kuilinga na munhu ija yolawa kuulanga.

50 Ndugu zangu, nowalongela kamba ng'huli zetu hazidaha kuuhala Undewa wa Mulungu, tena ng'huli zino zibanangika hazidaha kuhala gaja hagabanangikaga.

51 Tegelezeni, niwalongele nyong'onyo. Hatudanganhika tose, ila tose togaluka 52 hima, kamba kubalika kwa siso, kuna imhalati ya zua da ikimambukizo. Kwavija mhalati yolila, wanhu wadanganhike wozuka wowa wagima gunge na gunge, na tweye tuli wagima togaluka. 53 Kwavija ng'huli zetu zino zidanganhika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kudanganhika, na ng'huli zetu zino zibanangika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kubanangika. 54 Ng'huli zetu zino zidanganhika zihagaluka kuwa ng'huli zileka kudanganhika, avo ulonzi uja wandikigwe Mzinyandiko Zing'alile wowa kweli, ulonga, “Ifa imezigwa na mhuma.” 55 Ifa, ili kwahi mhuma yako? Ifa, uli kwahi usungu wako?
56 Ifa yopata mhiko za kulumiza kulawa m'vilozo, na vilozo vopata mhiko kulawa Mmalagizo ga Musa. 57 Ila hewela zim'vikile Mulungu, ayo yatugwelele mhuma kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

58 Avo, ndugu zangu wanogelwa, nanahileni, sambimtigiswe na kinhu chochose, mazua gose ilaveni mmioyo ing'alile kuitenda sang'hano ya Mndewa, kwavija m'vimanya kamba kusang'hanika kumsang'hanika sama ya Mndewa sio jaga bule.

16

Msango wa Kuwasangila Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Muimbuli ya msango wa kuwasangila wanhu wa Mulungu ako Yelusalemu, tendeni kamba vuniwalongele watende wanhu wamtogole Kilisto kuja kuisi ya Galatia. 2 Mdizua da mwanduso wa kila wiki,* kila munhu yeke hamgwazo kiasi cha hela kulingana na vija viyopata, avo niheza sambikuwe na msango wowose wondautendeke. 3 Abaho, nihavika, nowagwelela mhwilili za kuwatambula wanhu waja imuwasagule kugala nhunza zenu Yelusalemu. 4 Kamba vihanoga nie kuchola na hewo, basi tochola tose.

Ngelegeza za Paulo

5 Nokwiza kumwenu mkubitila muisi ya Makedonia, kwavija nolondigwa nibitile Makedonia. 6 Siku nokala na mweye kidogo ama mkipigiti chose cha kihuhe, giladi mnhaze mmwanza wangu kokose kunichola. 7 Silonda kukiiyona namwe sambisambi kuno nibita nzila, kwavija notamanila kukala namwe mkipigiti kitali kamba vihamnogela Mulungu. 8 Ila nogendelela kukala hano mdiwambo da Efeso mbaka zua da lusona lwa Pentekoste, 9 kwavija nipata kipigiti kinogile cha kusang'hanika, ila hana wanhu bwando wonibeza. 10 Kamba Timoteo yeheza kumwenu, loleni kamba haduhu kinhu chochose chondakimdumbize kipigiti chondayawe na mweye, kwavija koisang'hana sang'hano ya Mndewa kamba vija vunitenda nie. 11 Avo munhu yoyose sambiyamzabuze, ila msindikizeni mditindiwalo giladi yabwele kumwangu, mana nomulolela heyo na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto.

‡ **15:48** Wanhu wali kuulanga wao wanhu wamtogole Kilisto.

* **16:2** Zua da mwanduso wa wiki nhegulo yake jumapili.

12 Tuilole mbuli ya Apolo. Nimuyalalila
ng'hani yeze kumwenu hamoja na wan-
dugu wayagwe, ila halondile kwiza kipig-
iti kino, ila kokwiza yahapata nafasi.
13 Kaleni meso, nanahileni mnhamanila,
gangamaleni, muwe na mhiko. 14 Tendeni
mbuli zose mdinoge.
15 Muutanga mulango wa Stefana
wakala wanhu wamtogole Kilisto
waichanduso kuja kuisi ya Akaya, na
wasagula wenyego kuwasang'hanikila
wanhu wa Mulungu. Ndugu zangu,
nowayalalila, 16 wategelezeni wanhu
kamba wano na kila munhu yoilumba
na hewo muisang'hano na kusang'hanika
hamoja na hewo.
17 Ninogelwa ng'hani avija viwavikile
kina Stefana na Fotunata na Akaiko,
kwavija wanigwelela vinhu vinihonyile
kulawa kumwenu, 18 kwavija wausu-
luza moyo wangu na vivija mioyo yenu.
Wanhu kamba wano wolondigwa kutam-
buligwa.
19 Wanhu wamtogole Kilisto muna
iisi ya Asia wowalamsa. Akuila na
Pilisila hamoja na wanhu wamto-
gole Kilisto woiting'hana mng'anda
yao wowalamsa ng'hani mditwaga da
Mndewa. 20 Wandugu wose hano
wowalamsa. Ilamseni wenyego kwa
wenyego na mnonelo ung'alile.
21 Nie Paulo, nokwandika ndamsa ino
na mkono wangu mwenyego.
22 Kamba munhu yoyose yoleka kumno-
gela Mndewa, yadukumizwe.
“Malanata!” Mndewa wetu, izo!
23 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe
hamoja na mweye.
24 Noge jangu diwe na mweye mose
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ikabili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 55 na 56 songela viyavumbuke Yesu Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ikabili mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Wasomi wotogola kamba kipigiti cha kukisogo Paulo kawandikila Wakolinto lupwilili lwa nzuma. Ila twabule nakala yoyose ya lupwilili luno yalutambule muisula ya 2:3-4. Lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto lokoneka kamba lwandikigwa mkipigiti Paulo viyakalile muisi ya Makedonia (2:13).

Lupwilili lwa ikabili lwa Wakolinto lulo lupwilili lulekile kulinga na mhwilili zose kwavija lulo lupwilili lwa kiunhu na lumemile ngelegeza. Paulo koilonga ndeng'ha yake mmbuli ya usenga unogile yaubokele kulawa ha Tito mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolinto. Muna ulupwilili luno, topata mafundo kulawa Mdilagano da Isambi mmbuli ya kulava, hano Paulo kofundiza sama ya kusanga hela giladi kuwataza wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (8—9). Yokoneka kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto wa uvwizi kulawa hanze ya wanhu wamtogole Kilisto walonda kuitopa hewo wenyego kubitila uhasanyi ukalile mgati ya wanhu wamtogole Kilisto na Paulo. Wawatenda wanhu sambiwautogole udaho wa Paulo, kinhu kimtendile Paulo yalaguse mhiko za udaho wake vija viyali mtumigwa wa Yesu Kilisto mkimambukizo cha lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto (*1:1-7*).
2. Abaho Paulo kolonga vija ngelegeza za mwanza wake vizigaluka na usenga yaubokele uwalonga hewo na nyidikilo zao mmbuli ya lupwilili lwake lubitile (*1:8—7:16*).
3. Abaho Paulo kofundiza mmbuli ya kusanga hela sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (*8:1—9:15*).
4. Hakimambukizo, Paulo kokigombela sama ya utumigwa wake na kolava nzuma mmbuli ya umwanza wake ukwiza (*10:1—13:10*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Timoteo ndugu yetu.

Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, hamoja na wanhu wose wang'alile muisi yose ya Akaya.

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, Tata mwene bazi na Mulungu wa kubweza wanhu mioyo mmbuli zose. 4 Ayo iyo yotubweza imioyo mmigayo yetu yose, giladi tudahe kuwabweza mioyo awo wali mmigayo yoyose, tuwabweze imioyo kamba vivija Mulungu viyatubwezile tweye imioyo. 5 Kamba vija mgayo wa Kilisto vuutukweleleza muugima wetu, avo vivija mkubitila Kilisto tobanza kubwezigwa imioyo. 6 Kamba tuhagaya, togaya giladi mweye m'bwezigwe imioyo na kukomboligwa. Na kamba tuhabwezigwa imioyo, tobwezigwa imioyo giladi mweye m'bwezigwe imioyo, kuwagalila mweye mwazaganyo wa migayo iija itugaya tweye. 7 Nhamanila yetu kumwenu haitigisika, kwavija tuvitanga kamba vimuli hamoja na tweye mmigayo yetu, vivija mowa hamoja na tweye mkubwezigwa mioyo.

8 Ndugu zangu, hatulonda mweye sambimuitange migayo ija ituiting'hane nayo muisi ya Asia. Tukala mumgayo mkulu

ng'hani kubanza vija vitudaha kwazaganya, mbaka nhamanila ya kuwa wagima ipotela. 9 Kweli mmioyo yetu tugelegeza kamba tubokela nhaguso ya ifa. Ila gano galawililа giladi sambituitamanile wenyego ila tumtamanile Mulungu ayo yowazusa wanhu wadanganhike. 10 Katukombola kulawa mmwangalo wa kudanganhika na kokwiza kutukombola. Twika nhamanila yetu mwa heyo kamba kogendelela kutukombola, 11 kamba vumtutaza na nhambiko zenu. Abaho, wanhu bwando walave hewela sama yetu sama ya ngekewa itugweleligwe kubitila inyidiko ya nhambiko za wanhu bwando.

Kugaluka kwa Ngelegeza za Paulo

12 Vino vivo vitukiitopa, udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile wolava usindila kamba tukala muulumwengu uno, na ng'haning'hani vituilumbile hamoja na mweye, mkung'ala na mmioyo inogile kulawa ha Mulungu. Tugatenda gano si na ng'hungwe ya ulumwengu uno ila na ngekewa ya Mulungu. 13 Kwavija tweye hatwandika mbuli yoyose ayo mweye hamuidaha kuisoma ama kuimanya, na nie notamanila kamba, 14 vija vumtumanyile tweye kidogo, mokwiza kutumanya goya kuna idizua dondayabwele Mndewa Yesu, kuja mweye kondamuitopele tweye, na tweye kondatuitopele mweye.

15 Kwavija nikala niumanyile udaho wenu wa kuzigoga mbuli na nhamanila yenu, nigelegeza kuwatembelela mweye tanhu giladi mmote mianza mibili. 16 Nigelegeza kuwatembelela mweye kipigiti nihachola kuisi ya Makedonia na kipigiti nihabwela Makedonia, abaho, mweye munigale mwanza wangu wa kuchola muisi ya Yudea.

17 Kipigiti vunikalile nigelegeza gano, mokwagiza sigelegeze goya? Ama nigelegeza kamba wanhu wa muulumwengu wolonga “Ona” kuno mmoyo wolonga “Ndema”? 18 Ila kweli kamba Mulungu kabule uzenzeleganye, mbuli yetu kumwenu sio “Ona” mmulomo na mmoyo “Ndema.” 19 Kwavija Mwana wa Mulungu, Yesu Kilisto, yakalile yopetwa kumwenu na Sila, Timoteo, na nie mwenyego hakalile “Ona” mmulomo na “Ndema” mmoyo, ila mwa heyo mazua gose “Ona.” 20 Kwavija bila kulola mianza mingahi ya vilagano Mulungu viyailagane na tweye, gose gowa “Ona” kubitila Kilisto. Na kubitila heyo “Amina” ilongigwa, na tweye toilonga muyenzi ya Mulungu. 21 Mulungu iyo yotutenda tweye na mweye tugangamale mkuilumba hamoja na Kilisto. Katusagula 22 mkutugela utango wa kulagusa kamba tweye twa wanhu zake na kwika Loho wake mmioyo yetu kamba kingilambago kikigwe sama ya gaja gondageze.

23 Nomkema Mulungu kamba msindila wangu, kamba sibweleganye kabili hiko Kolinto kwavija nilema kwiza kuwalumiza mkuwakomhokela na lusango. 24 Si kamba tolonda tuwashulutize gaja gamulondigwa kutamanila, ila tosang'hanika na mweye na deng'ho jenu, kwavija sama ya nhamanila munanahila.

2

1 Avo nigesa mnzonzi zangu kamba sifunga mwanza uyagwe wa kwiza kuwalumiza. 2 Kwavija kamba nihawagela giogio mweye, yalihi yasigale yondayanitende nie nideng'he, kamba si mwemwe iniwagelile giogio. 3 Kileka mana niwandikila lupwilili luja, giladi niheza sambingeligwe usungu na awo wolondigwa kunitenda nie nideng'he, kwavija nhamanila yangu ng'hulu kumwenu mweye mose kamba, ndeng'ho yangu yowa ndeng'ho ya mweye mose. 4 Kwavija niwandikila lupwilili luja kuno nili na mgayo mkulu na usungu mmoyo na mahozi bwando. Si kamba nilonda kuwagela giogio, ila nilonda m'vimanye avija vuniwanogele mweye ng'hani.

Kugela Kumgongo Mbuli za Wagela Ving'hwaso

5 Kamba munhu yoyose yahasongeza giogio, hangelile giogio nie niiyeka, ila kawagela giogio mweye mose. Silonda mbuli ino itunizwe kubanza viili.

6 Nhaguso yondayatagusigwe na wanhu
bwando yomkolela munhu ija. 7 Avo
molondigwa mumgele kumgongo na
kum'bweza umoyo, giladi sambiyagen-
delele kuwa na giogio dibanzilize. 8 Avo
nowayalalila kamba mmulagusile kamba
kweli mumnogela. 9 Niwandikila mweye
lupwilili luja kwavija nilonda kuwageza
nivitange kamba mwa wende mmbuli
zose. 10 Kamba muhamgela kumgongo
munhu yoyose, nie vivija nomgela
kumgongo. Na kamba nihakigela kum-
gongo kinhu chochose, nigela kumgongo
hameso ga Kilisto sama yenu, 11 giladi
Mwenembago sambiyatubanze ubala,
kwavija tuzimanya ngelegeza zake.

Paulo Kodungwadungwa Mdiwambo da Toloa

12 Vunivikile mdiwambo da Toloa ku-
upeta Usenga Unogile wa Kilisto, nivika
Mndewa kaluvugula ulwivi sama yangu,
13 hata avo nikala nabule tindiwalo
mmoyo, kwavija haja sim'vikile ndugu
yangu Tito. Avo niwalaga, nichola kuisi
ya Makedonia.

Kuhuma Mkubitila Kilisto

14 Ila hewela ichole ha Mulungu ayo
mazua gose yotulongoza kuna imhuma
kubitila uhamoja wetu na Kilisto, na
kubitila tweye tuli manung'hanung'ha
ga ilimu ya Kilisto yenele kila hanhu.
15 Kwavija hameso ga Mulungu tweye twa
vinung'hanung'ha va Kilisto mwa awo
wakomboligwe na mwa awo wopotela.
16 Mwa awo wapotele tweye twa bundo
da munhu yadanganhike digala ifa, ila
mwa awo wakomboligwe tweye twa vi-
nung'hanung'ha vigala ugima. Na yalihi
yondayaidahe sang'hano ino? 17 Kwavija
tweye hatuli wachuluzi wa mbuli za Mu-
lungu tubita ng'anda kwa ng'anda kamba
viwali wanhu wayagwe, ila mkuilumba
hamoja na Kilisto tolonga kamba wanhu
walibule uzenzeleganye, kamba wanhu
tutumigwe na Mulungu na twima haulon-
gozi wake.

3

Watumigwa wa Lagano da Isambi

1 Tosonga kuitopa wenyego kabili?
Ama tulonde mhwilili za usindila kamba
viwatendaga wanhu wayagwe kwiza
kumwenu ama kulawa kumwenu?
2 Mweye wenyego mwa lupwilili lwetu
lwandikigwe mmioyo yetu, lutangigwa na
kusomigwa na wanhu wose. 3 Mulagusa
kamba mweye mwa lupwilili lwa Kilisto,
lawililo da sang'hano yetu, lwandikigwe
na Loho wa Mulungu mwene ugima na
sio na wino, na halwandikigwe mmibwe,
ila lwandikigwe mmioyo ya wanhu.

4 Togalonga gano kwavija tuna
nhamanila ng'hulu ha Mulungu kubitila
Kilisto. 5 Si kamba tweye twa magalu wa
kutenda kinhu chochose tweye wenyego,
ila ugalu wetu wolawa ha Mulungu, 6 ayo
yatutendile tweye tuwe wasang'hana
magalu wa lagano da isambi, sio wa
malagizo gandikigwe, ila wa malagizo
ga Loho wake. Kwavija malagizo
gandikigwe gogala ifa, ila Loho wa
Mulungu kogala ugima.

7 Gaja Malagizo ga Musa gasongoligwe
na kuwa helufi uchana ya vidanga va
mibwe, na yenzi ya Mulungu yoneka
kipigiti vigalavigwe. Hata kamba
unang'hazi ukalile mkihanga cha Musa
uvulala, ukala na mhiko ng'hulu ng'hani
hata wanhu wa Islaeli hawadahile
kukilola kihanga chake. Kamba Malagizo
gaja, gogala ifa kipigiti vigagaligwe na
mhiko, geza na yenzi iija, 8 sang'hano
ya Loho wa Mulungu haiwa na yenzi
ng'hani kubanza gaja? 9 Kamba Malagizo
gaja gotagusa wanhu gagala yenzi, avo
sang'hano ino ya Loho wa Mulungu
isegeza uzenzeleganye haiwa na yenzi
ng'hulu ng'hani kubanza gaja? 10 Kwavija
gaja gakalile na yenzi, sambisambi gabule
yenzi uhalinganya na yenzi ng'hulu ya
nzila ino ya sambi. 11 Na kamba gaja
gavulale gakala gezile na yenzi, avo ija
ikala milongo yose ina yenzi ng'hulu
ng'hani!

12 Avo kwavija tuna tamanilo kamba
dino, totenda bila kudumba. 13 Tweye
hatuli kamba Musa yekile kiziweziwe mk-
ihanga chake kuwatenda Waislaeli sam-
biwamulole ng'hani kipigiti unang'hazi
vuuvulala. 14 Ila nzonzi zao ziluluwazwa,

kwavija mbaka kipigiti kino Lagano da Umwaka dihasomigwa, kiziweziwe kikija chogendelela kusigala bahaja. Kiziweziwe kija hakisegezwe, kwavija Kilisto yeiyeka iyo yodaha kukisegeza. 15 Hata lelo wahagasoma Malagizo ga Musa, kiziweziwe king'hali kigubika nzonzi zao. 16 Ila munhu yoyose yahamuhindukila Mndewa, kiziweziwe chosegezigwa. 17 Avo Mndewa iyo Loho, na hanhu hali na Loho wa Mndewa kuna ulegeho. 18 Na tweye tuli na vihanga vilibule kiziweziwe tose tolagusa yenzi ya Mndewa, tugaluzwa na kuwa kamba heyo na kugweleligwa yenzi ikongezeka mazua gose, ilawa ha Mndewa, ayo yali Loho.

4

Ngama ya Muloho Ikigwe Mzinongo

1 Mulungu sama ya bazi jake katugwelela tweye sang'hano ino tuitende, avo hatudonha. 2 Tokwika hamgwazo sang'hano zose za kifiso na zija zigela kinyala, hatusang'hanika na uzenzeleganye, na vivija hatutibuliza mbuli za Mulungu na uvwizi. Tolonga ikweli iiyeka hameso ga Mulungu, giladi tuilaguse wenyego kuudaho wa kusambula gehile na ganogile wa kila munhu. 3 Kamba Usenga wetu Unogile utuupeta ufisigwa, ufisigwa ha awo wopotela. 4 Mmbuli ya wanhu wano, mulungu wa ulumwengu uno kazigela umbugumbugu nzonzi za wanhu walekile kumtogola Kilisto, giladi sambiwone mulangaza wa Usenga Unogile wa yenzi ya Kilisto, ayo yalingile kabisa na Mulungu. 5 Kwavija tweye hatuzipeta mbuli zetu wenyego, ila tozipeta mbuli za Yesu Kilisto yali Mndewa, na tweye kamba nyakadala zenu sama ya Yesu. 6 Kwavija iyo Mulungu yalongile, “Mulangaza naubung'hule mdiziza,” katenda mulangaza wake ubung'hule mmioyo yetu, katugwelela mulangaza wa ilimu ya yenzi ya Mulungu mkihanga cha Yesu Kilisto.

7 Ila tuna ngama ino ili mzinongo kulagusa kamba mhiko ng'hulu zose zolawa ha Mulungu na sio kumwetu tweye. 8 Tobanizigwa ng'ambu zose, ila hatubanangigwa. Tokona bwembwe, ila nhamanila yetu haipotela. 9 Togazigwa, ila hatulekigwa twiyeka. Totoigwa, ila hatudanganhika. 10 Mazua gose ng'huli zetu zogendelela kupapa ifa ya Yesu, giladi ugima wa Yesu vivija woneke mng'huli zetu. 11 Kwavija tweye tuli wagima mazua gose tolavigwa tudanganhike sama ya Yesu, giladi ugima wake ugubuligwe muna zing'huli zetu zino za kubanangika. 12 Avo, ifa yosang'hanika mgati yetu, ila ugima wosang'hanika mgati yenu.

13 Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Nitogola, avo nilonga.” Na tweye vivija tutogola muloho iija wa nhamanila, na avo tolonga, 14 kwavija tuvitanga kamba ayo yamzusile Mndewa Yesu kuwa mgima, vivija kotuzusa na tweye hamoja na Yesu, na kutusola tweye hamoja na mweye na kutugala kuukazi wake. 15 Gano gose gatendeka sama yenu mweye, avo wanhu bwando ng'hani wavitange vija ngekewa ya Mulungu vuili, giladi wamuheweze na kumuhishimila heyo.

Kukala na Nhamanila

16 Avo hatudonha. Hata kamba unhu wetu wa kunze womala, ila unhu wetu wa mgati wotendigwa wa sambi kila lelo. 17 Na mgayo uno utugaya mdodo na wa kipigiti kiguhi wotugalila yenzi ng'hulu na ya digunge, yenzi ng'hulu ng'hani kuubanza umgayo. 18 Meso getu hagalola migayo ituyona sambi, ila yenzi ija ileka koneka. Kwavija vinhu vija vikoneka va kipigiti kiguhi, ila vinhu vija havoneka va digunge.

5

1 Kwavija tuvimanya kamba kipigiti hema dino ditukala mgati yake* dihabanangika, tuna ng'anda kulawa ha Mulungu, ng'anda ya gunge na gunge ili kuulanga, ng'anda haizengigwe na

* **5:1** Hema nhegulo yake ng'huli zetu za muno muisi.

makono ga wanhu. 2 Kwavija mdihema
dino tokugulila, tusulukila kuvazigwa
ukazi wetu wa kuulanga, 3 kwavija
tuhavazigwa lukuli lwa ukazi uno wa ku-
ulanga, hatoneka kamba twabule lukuli.
4 Kwavija kipigiti tuli mdihema dino,
tokugulila na kukandamizigwa, kwav-
ija hatulonda kuvuligwa ng'huli zetu za
muisi, ila tolonda kuvazigwa ukazi wetu
wa kuulanga, giladi zija zing'huli zidan-
ganhika zimezigwe na ugima. 5 Mulungu
iyo yatusasale tweye sama ya mbuli ino,
na katugwelela Loho wake kamba kingil-
ambago kikigwe sama ya gaja gondageze.
6 Avo mazua gose tweye tugangа-
mala na tuvitanga kamba kipigiti chose
kitukala mng'anda muna ulukuli luno
twa kutali na Mndewa. 7 Tweye
tokala mnhamanila, na sio mkulola na
meso. 8 Tweye tugangamala na tuno-
gelwa ng'hani kusegela mulukuli na
kukala kuikae yetu hamoja na Mndewa.
9 Avo tutenda ino iyo sulukila yetu ku-
tenda gamnogele heyo ihawa twa mkae
zetu za lukuli ama hatuli mkae zetu
za lukuli. 10 Kwavija tose tolondigwa
toneke haulongozi wa ikigoda cha nh-
aguso cha Kilisto, haja kila munhu
kobokela hesa yake kulawa mmbuli zija
zayatendile kipigiti viyakalile mulukuli,
kamba ganoga ama geha.

Umbwiga na Mulungu Kubitila Kilisto

11 Avo, tweye toitanga nhegulo ya
kumdumba Mndewa, togeza kuwatenda
wanhu wayagwe wamdumbe Mndewa.
Ila tweye wenyego twisha kumanyigwa
goya na Mulungu, na notamanila
kamba vivija tumanyigwa muudaho
wenu wa kusambula gehile na ganogile.
12 Sio kamba togeza kuilagusa wenyego
mwanza wa ikabili kumwenu, ila towag-
welela kilamso cha kuitopa sama yetu,
giladi mdahe kuwedika awo wokiitopela
viwiliwili vao va kunze na sio mmoyo.
13 Kamba nzonzi zetu zoguluka, basi
zoguluka sama ya Mulungu. Na kamba
tuna nzonzi zetu, basi sama yenu mweye.
14 Kwavija noge da Kilisto dotutawala,
kwavija tutogola kamba munhu imwe
kadanganhika sama ya wanhu wose, avo
wanhu wose wadanganhika. 15 Na kadan-
ganhika sama ya wanhu wose, giladi awo
wali na ugima sambiwakale mkuinogela
wenyego, ila wakale mkumnogela heyo
yadanganhike sama yao na yazusigwe
kabili sama yao.

16 Avo songela kipigiti kino na ku-
gendelela, tuleka kumulinganyiza munhu
mkumulola na meso ga kiunhu. Hata
kamba mwanza umwe tumulinganyiza
Kilisto mkumulola na meso ga kiunhu,
ila sambi hatumulinganyiza kamba vija.
17 Avo kamba munhu yoyose yahawa
mgati ya Kilisto, heyo ka munhu wa
sambi. Ga umwaka gabita, gose gagaluka
ga sambi. 18 Gano gose gatendigwa
na Mulungu, ayo yamtumile Kilisto ku-
tenda tindiwalo hagatigati yetu na heyo
mwenyego, na katugwelela sang'hano ya
kutenda tindiwalo hagatigati yake na
wanhu wayagwe. 19 Mulungu katenda
tindiwalo hagatigati yake mwenyego na
ulumwengu kubitila Kilisto, bila kuvipeta
vilozo viwatendile wanhu, na katug-
welela usenga wa kutenda tindiwalo ha-
gatigati yake na wanhu wayagwe.

20 Avo tutumigwa tulonge sama ya
Kilisto, kamba vija Mulungu viyowag-
ong'ondeza mweye kubitila tweye.
Towayalalila mweye sama ya Kilisto,
kamba muwe mbwiga wa Mulungu.
21 Mulungu kamtenda ayo yakalile bule
vilozo yawe na vilozo sama yetu, giladi
mkubitila heyo tugaluke wanhu wa
Mulungu tulibule uzenzeleganye.

6

1 Tweye tusang'hanika na Mulungu,
towayalalila mweye m'bokele ngekewa
ya Mulungu, sambimuileke ipotele bule.
2 Kwavija heyo kolonga,

“Mkipigiti kitogoligwe,
niwategeleza.
Mdizua da ukombola,
niwataza.”*

Lola, kino kicho kipigiti kitogoligwe! Lola,
dino dijo zua da ukombola!

* **6:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:8.

3 Hatwika ving'hwaso mnzila ya
munhu yoyose giladi sang'hano yetu
ya kuupeta Usenga Unogile sambi-
ilemigwe. 4 Ila mmbuli zose zitutenda,
tolagusa kamba tweye twa watumigwa
wa Mulungu, mkwazaganya, mkugaya,
mkubitila mbuli ngaga, na muukazi
wa kudungwadungwa, 5 mkusunigwa,
mkugeligwa mkifungo, mdihebohebo,
mkusang'hanizwa sang'hano ngaga,
mkugonelela ikilo, na kuwa na nzala.
6 Toitogola wenyego kamba tweye twa
wanhu wa Mulungu muung'azi wetu,
mnzewele zetu, mkwazaganya, muunhu
wetu unogile, mgati ya Loho wa Mulungu,
na mdinoge dilibule uzenzeleganye,
7 muusenga wetu wa ikweli, na mmhiko
za Mulungu. Tukala na via va kuiimilizila
vili si va uzenzeleganye mumkono wa
ukulume sama ya kuitoa na mumkono
wa ukumoso sama ya kuigombela.
8 Tohishimilwa na kuleka kuhishimilwa,
toligigwa na kutogoligwa. Tokoneka
kamba wavwizi, ila tolonga ikweli.
9 Tokoneka kamba wanhu walekile
kutangigwa, ila totangigwa na wanhu
wose. Tokoneka kamba todanganhika,
ila kamba vumtona, togendelela kuwa
wagima. Tokoneka kamba totoigwa, ila
hatudanganhika. 10 Tokoneka kamba
wanhu wene usungu, ila mazua gose
todeng'helela. Tokoneka kamba wakum-
bulu, ila towatenda wanhu bwando wawe
wagoli. Tokoneka kamba twabule kinhu,
ila tuna kila kinhu.

11 Tweye tulonga mkuilegeha kumwenu
mweye Wakolinto, na tugubula mioyo
yetu ng'hani kumwenu. 12 Sio tw-
eye tulemile kulagusa noge kumwenu,
ila mweye iwo mulemile kulagusa noge
kumwetu. 13 Sambisambi nolonga kamba
vija mweye mwa wanangu, tulagusileni
ngelegeza zilumbile na zija zitulinazo tw-
eye kumwenu. Gubuleni ng'hani mioyo
yenu!

Nzuma ya Kuleka Kuilumba na Wamhazi

14 Sambimuilumbe hamoja na Wam-
hazi. Kwavija hana umbwiga ulihi mwa
wanhu walibule uzenzeleganye na waja
wene uzenzeleganye? Ama ziza na
mulangaza vodahikaze kukala hamoja?
15 Kilisto na Beliali† wana uhamoja
ulihi? Ama vodahikaze munhu yamto-
gole Kilisto yawe na umbwiga na munhu
yalekile kumtogola Kilisto? 16 Uhamoja
ulihi uli Mng'anda ya Mulungu na mi-
wegu? Kwavija tweye twa Ng'anda ya
Mulungu yali na ugima. Kamba vija
Mulungu viyalongile,

“Nokala na hewo
na kutembela hagatigati yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu.”‡
17 Mndewa kolonga,
“Laweni mmadale gao
na mwinege nao.
Sambimkwase kinhu chochose kiny-
olodoke,
na nie nowabokela.§
18 Nie nowa Tata kumwenu,
na mweye mowa wanangu wakit-
wanzi na wakimbigalo,
kolonga Mndewa Mwene Mhiko.”*

7

1 Mbwiga zangu, kwavija tuna mbuli
zino Mulungu zayailagane na tweye, na-
tuing'alize wenyego kulawa m'vinhu vose
vulutenda lukuli na loho vinyolodoke,
natung'ale ng'alang'ala mkukala ukazi wa
kumdumba Mulungu.

Ndeng'helelo ya Paulo

2 Tugubulileni mioyo yenu. Tweye
hatumtendele gehile munhu yoyose
ama kumwagiza munhu yoyose ama
kum'bulunya munhu yoyose. 3 Si
kamba nolonga gano niwataguse mweye.
Kamba vunilongole kulonga, mweye mwa
mmioyo yetu, tukale hamoja ama tudan-
ganhike hamoja. 4 Nnayo nhamanila
ng'hulu ng'hani mmwenu, noitopa
ng'hani sama yenu. Ngangamizwa

† **6:15** Beliali nhegulo yake Mwenembago. ‡ **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 26:12; YELEMIA 32:28; EZEKIELI 37:27. § **6:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:11; EZEKIELI 20:34, 41. * **6:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:8, 14.

ng'hani. Muna imigayo yetu yose, ndeng'helelo yangu ibanza.
5 Kwavija vutuvikile muisi ya Makedonia, hatuhumule, ila tugazigwa ng'ambu zose, ndwagi kulawa kunze na bwembwe mgati yetu. 6 Ila Mulungu, yowagangamiza imioyo wanhu wadonhile, katugangamiza tweye imioyo ahaja hayezile Tito, 7 na sio tu vija viyezile, ila vivija vija vumumgangamize. Katulongela vija vumulonda kuiting'hana na nie na vija vumkona giogio ng'hani na vija vumuisasale kunigombela nie, avo nna ndeng'helelo ng'hulu kubanza mazua gose.
8 Kwavija, hata kamba lupwilili lwangu luwatenda mwone giogio, siiyalala. Hata ihawa niiyalala, basi niiyalala ahaja vinyonile kamba lupwilili lwangu luwalumiza, ila luwalumiza mkipigiti kidodo. 9 Ila sambi nodeng'ha, si kwavija viniwatendile mweye muwe na giogio, ila kwavija giogio jenu diwatenda muleke vilozo venu. Giogio dija diza na mkono wa Mulungu, avo hatuwatendile mweye kinhu chochose kihile. 10 Kwavija giogio diheza na mkono wa Mulungu domtenda munhu yaleke vilozo na kumulongoza kuna uukombola, avo haduhu usungu mmoyo mmbuli kamba hiyo, ila giogio disongezwa na ulumwengu dogala ifa. 11 Loleni vija malawililo ga giogio dija dilawa ha Mulungu vidiwatendile mweye muiyohe ng'hani mkutenda mbuli, muigombeleze, muilaguse kamba hamuhonyele, sambimuwe wadulu, msulukile ng'hani kunyona nie, mulave vinhu venu sama yangu nie, muwe na sulukila ya kona kamba mbuli zinogile zotendeka. Muilagusa kamba mwabule mbuli ihile m'vinhu vose.
12 Avo hata kamba niwandikila lupwilili luja, siwandike sama ya munhu yatendile gehile, ama sama ya munhu yatendeligwe gehile, ila nyandika vino giladi mdahe kona wenyego haulongozi wa Mulungu, avija vumuilavile sama yetu tweye. 13 Tugangamizwa sama ya mbuli zino zose.
Kugangamizwa kumwetu kongezeka ng'haning'hani vitudeng'hile haja vitumonile Tito yali na ndeng'helelo, kwavija loho yake inogezwa na mweye mose. 14 Niitopa ng'hani kumwake sama yenu mweye, na mweye hamunigelile kinyala. Ila kamba vija kila kinhu kituwalongele vikikalile kweli, avo kuitopa kutuitopile sama yenu ha Tito vivija yoneka kuwa kweli. 15 Na noge jake kumwenu dobanza, avija viyokumbukila vija mweye mose vumkalile mumtegeleza na vija vumum'bokele na kidumbo kuno mumgudemela. 16 Nodeng'ha ng'hani kwavija nhamanila yangu yose ya kumwenu mweye.

8

Munhu Yamtogole Kilisto Voyolondigwa Kulava

1 Avo, ndugu zangu, tolonda m'vimanye avija Mulungu viyalaguse ngekewa yake mwa wanhu wamtogole Kilisto ako muisi ya Makedonia. 2 Wakala wogezigwa mkubitila mmigayo mikulu ng'hani, ila ndeng'helelo yao ikala ng'hulu, avo hawakalile wagila mkulava vinhu vao, hata kamba wakala wakumbulu ng'hani. 3 Nowalongela ikweli kamba walava vinhu bwando kamba viwadahile kulava, na hata kubanziliza vija viwadahile. Na walava kwa hiali yao wenyego. 4 Watupula ng'hani mkutuyalalila mmbuli ya kuwasangila wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Yudea. 5 Na tena watenda mbuli ng'hulu ng'hani kubanza vija vitutamanile, tanhu, wailava wenyego ha Mndewa, abaho kumwetu tweye, kamba vija Mulungu viyawalondile kutenda. 6 Avo tumuyalalila Tito, kwavija heyo iyo yautendile umwanduso, avo yaimambukize sang'hano ino ya kulava vinhu mmwenu. 7 Ila kamba vimuli waichanduso m'vinhu vose, mnhamanila, muulonzi, muilimu, mkuzindilila ng'hani, na mkutunogela tweye, avo vivija towalonda mweye muwe waichanduso mmbuli ino ya kulava.
8 Siwashulutiza mweye, ila nolonda nigeze ikweli ya noge jenu mkulinga na wanhu wayagwe viwoiyoha. 9 Kwavija muitanga ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto, hata kamba kakala mgoli, ila sama

yenu mweye kagaluka mkumbulu, giladi kubitila ukumbulu wake mweye mgaluke wagoli.

10 Mmbuli zino nolava masala gangu. Mulao ubitile mkala waichanduso sio tu mkulava, ila mkala waichanduso msulukila kutenda avo. 11 Avo mambukizeni sang'hano ino giladi sulukila yenu imulaguse haichanduso ilinge vivija na vinhu vimulava sambisambi. Laveni kulingana na vija vimulinavo. 12 Kwavija kamba munhu yahawa na moyo wa kulava, kija choyolava chotogoligwa kulingana na chayalinacho na sio kija chayalibule.

13 Si kamba nolonda wanhu wayagwe wapate mulegeho na mweye mpate mgayo, ila nolonda muwe na mulinganyo. 14 Kipigiti kino mweye muna vinhu bwando, na modaha kuwagwaa awo walibule, kipigiti kiyagwe na hewo wowa na vinhu bwando, avo wodaha kuwagwelela mweye gaja gamulibule. Avo kowa na mulinganyo. 15 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Ayo yakunzanye vinhu bwando hawile na vinhu bwando ng'hani, na ayo yakunzanye vinhu vidodo hawile na vinhu vidodo ng'hani.”*

Tito na Wayage

16 Nomuheweza Mulungu yekile mmoyo wa Tito nia ya kuwataza mweye kamba nia iija inilinayo nie. 17 Kwavija Tito sio tu katogola vija vitumuyalalile, ila vivija kakala yosulukila ng'hani kuwataza mweye, na kalamula kwiza kumwenu kwa hiali yake mwenyego. 18 Na tomulagiza yeze hamoja na ndugu imwe yotogolwa ng'hani na wanhu wose wamtogole Kilisto sama ya sang'hano yake ya kuupeta Usenga Unogile. 19 Na sio gano tu, ila kasaguligwa na wanhu wamtogole Kilisto giladi yatembele na tweye kipigiti vitugala nhosa ako Yelusalemu, nhosa itusangize sama ya kumuyenzi Mndewa mwenyego na kulagusa sulukila yetu ya kusanga.

20 Hatulonda munhu yatulonge vihile mmbuli ino ya nhunza itusangiza. 21 Kwavija tolondigwa kugatenda ganogile, sio tu hameso ga Mulungu, ila vivija hameso ga wanhu.

22 Na tweye hamoja na hewo tomulagiza ndugu yetu, ayo itumgezile mianza bwando na kuyona sulukila iyalinayo mmbuli bwando. Na sambi kana nia ibanzile ng'hani kubanza mazua gose sama ya nhamanila ng'hulu yaali nayo kumwenu. 23 Kamba munhu yahauza vituli nie na Tito, mulongeleni kamba heyo ka munhu wangu wa behi, yosang'hanika hamoja na nie mkuwataza mweye. Na kuna wandugu wayagwe wa hamoja na heyo watumigwe na wanhu wamtogole Kilisto, na wogala hishima ha Kilisto. 24 Avo walagusileni wanhu wano kamba muwanogela ng'hani na kilamso chetu cha kuitopela mweye, giladi wanhu wamtogole Kilisto wagalole gano.

9

Kuisangila kwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Nie silondigwa kuwandikila mweye mbuli ya msango ugaligwe ha wanhu wa Mulungu mdiwambo da Yelusalemu. 2 Kwavija sulukila yenu ya kuwataza wanhu niitanga, na nie nikala niitopa sama ya sulukila ino ha wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Makedonia, niwalongela kamba mweye wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Akaya mkala muisasale kulava songela mulao ubitile, na sulukila yenu ino iwatigisa wanhu bwando mmwanza wao. 3 Ila nowagala wandugu zetu wano giladi kuitopa kumwetu sama yenu mmbuli ino sambiiwe bule, ila muisasale, kamba vinilongile vija vimuli. 4 Kwavija munhu yoyose wa isi ya Makedonia yeheza na nie na kuwavika mweye hamunaisasala, tweye tokona kinyala kikulu, ila mweye mokona kinyala kikulu ng'hani, kwavija vitwikile nhamanila ng'hulu kumwenu. 5 Avo nigelegeza kamba ilondigwa kuwayalalila wandugu wano wanilongole kwiza kumwenu, giladi waisasale kulava nhunza yenu ng'hulu imuilagane kulava. Abaho yowa

* **8:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 16:18.

isasaligwa kipigiti nihavika na yolagusa kamba molava kwavija molonda kulava na sio molava mkushulutizwa.
6 Kumbukileni kamba munhu yohanda mbeyu ndodo kohuna vakuja vidodo, na munhu yohanda mbeyu bwando kohuna vakuja bwando. 7 Kila munhu yalave kija chayalamule mmoyo wake kulava, sio na shuluti ama na giogio, kwavija Mulungu komnogela munhu yolava mkudeng'ha. 8 Na Mulungu kodaha kuwagwelela mweye vinhu bwando, giladi m'vinhu vose m'vipigiti vose mpate vinhu vose vimulonda, na msang'hano yoyose inogile momemezelwa. 9 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Kapwililisa, kawagwelela wakumbulu,
moyo wake unogile wabule nziga."*

10 Na Mulungu yolava mbeyu ha mwene kuhanda na mkate sama ya mandia, vivija kokwiza kulava na kongeza makano genu ga mbeyu na kongeza mahuno genu ga kuwa bule uzenzeleganye. 11 Mazua gose kowatenda muwe wagoli giladi m'vipigiti vose mulave, avo wanhu bwando womuheweza Mulungu sama ya vinhu vija vimulavile vawabokele kulawa kumwetu. 12 Kwavija sang'hano ino imuitenda sio tu kuwagolela vinhu wanhu wa Mulungu, ila vivija mokongeza ng'hani vilamso va kumuheweza Mulungu. 13 Kubitila sang'hano ino imuitenda, wanhu womuyenzi Mulungu kubitila wende umulinao sama ya kuutogola Usenga Unogile wa Kilisto na kubitila mioyo yenu ya kuwasangila hewo hamoja na wayagwe wose. 14 Na mnhambiko zao zowawatambikila mweye, wowatambikila na noge kulu ng'hani, sama ya ngekewa ng'hulu Mulungu iyawagwelele mweye. 15 Hewela im'vikile Mulungu sama ya nhunza yake ileka kusimika.

10

Paulo Koigombela Sang'hano Yake

1 Nie mwenyego, Paulo, nowayalalila na mwazaganyo na uhozi wa Kilisto. Nie nilongigwa nokiihumulusa hasi kipigiti nihawa na mweye kihanga kwa kihanga, ila nowafalukila kipigiti nihawa kutali namwe. 2 Nowayalalila mweye kamba niheza silonda kulagusa ukengemeno unigelegeza mkuwafalukila awo wogelegeza kamba totenda mbuli za muulumwengu. 3 Kweli tokala muulumwengu, ila hatutenda ng'hondo kamba wanhu wa ulumwengu vowotenda. 4 Kwavija via vetu va ng'hondo sio via va muulumwengu, ila vina mhiko za Mulungu za kubananga vinhu vili na mhiko. Tobananga mbamila 5 na ving'hwaso vose va matopa gose vinuka sama ya kuilema ilimu ya Mulungu, na tozigoga ngelegeza zose na kuzitenda zimtogole Kilisto. 6 Mweye muhesha kuwa wende kabisa, tweye twisha kuisasala kuwatagusa wanhu wose iwadulu.
7 Loleni gali haulongozi wa meso genu. Kamba kweli mweye mwa wanhu wa Kilisto, ikumbuseni mbuli ino, kamba mweye vimuli wanhu wa Kilisto, vivija na tweye vivo tuli. 8 Kwavija sona kinyala hata kamba noitopa ng'hani kidogo sama ya udaho wetu uyatugwelele Mndewa giladi tuwenule mweye na sio kuwagwisa hasi. 9 Nie silonda koneka kamba nolonda niwagele bwembwe na mhwilili zangu. 10 Kwavija wolonga, "Mhwilili zake zina mhiko na zizama, ila heyo mwenyego kanyeka na mbuli zake si kinhu." 11 Wanhu kamba wano wolondigwa wavimanye kamba gaja gatulonga mulupwilili kipigiti tuli haduhu, vivija togatenda kipigiti tuhawa baho.
12 Hatudaha kukala mdidale dimwe ama kuilinga na wanhu waja wokiitopa wenyego. Ila wahaipima wenyego kwa wenyego, na kuilinga wenyego kwa wenyego, hawalagusa kamba wana nzonzi zinogile. 13 Tweye havidahika kuitopa kubanza zimbaka, ila tosigala mulubuga Mulungu luyatugwelele, lubuga luvikile mbaka kumwenu. 14 Kwavija vituwavikile mweye, tukala hatunaloka zimbaka zetu za kuitopa, tukala waichanduso kwiza kumwenu na Usenga Unogile wa Kilisto. 15 Hatuitopa

* **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 112:9.

sama ya sang'hano zitendigwe na wanhu wayagwe kubanza zimbaka ziyatwikile Mulungu, ila kitutamanila tweye kicho kino, nhamanila yenu vuigendelela kukula, lubuga lwetu lwa sang'hano mmwenu lokongezeka ng'hani. 16 Avo toupeta Usenga Unogile mziisi zili kutali namwe bila kuitopela sang'hano zimalile kutendigwa mulubuga lwa munhu iyagwe.

17 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yokiitopa, na yakiitope mmbuli ya gaja gayatendile Mndewa.”* 18 Kwavija sio awo wokiitopa wenyego kamba wesha kutogoligwa, ila watogoligwe iwo hiwo Mndewa yoitopela.

11

Paulo na Watumigwa wa Kilisto wa Uvwizi

1 Nolonda munyazaganye muubozi wangu mdodo. Nyazaganyeni! 2 Nowonela migongo, migongo ya Mulungu, kwavija niilagana namwe msoligwe na mbigalo imwe, nimgwelele Kilisto muwe kamba mhambe hanawasa na mbigalo kumwake. 3 Ila nodumba kamba vija nyoka viyam'vwizile Hawa na ubala wake, nzonzi zenu zokwagizwa kulawa muna ikweli na ung'azi wa kuilumba na Kilisto. 4 Kwavija kamba munhu yoyose yeheza na kumpeta Yesu iyagwe na sio ino itumpetile tweye, na mweye mom'bokela goya, na mom'bokela loho iyagwe mbali na ija imum'bokele, na moubokela usenga uyagwe mbali na uja umuutogole.

5 Nokwagiza nie sili mdodo ng'hani kubanza wano wakemigwe “watumigwa wakulu wa Kilisto.” 6 Nie si munhu nifundizigwe kulonga, ila nna ilimu. Twika kweli ino hakimwagaia kumwenu mmbuli zose.

7 Nitenda vilozo avija viniihumuluse hasi mwenyego giladi mweye mwinuligwe uchana, kwavija niupeta Usenga Unogile wa Mulungu kumwenu bila maliho? 8 Kamba vija niwabokonya wanhu wayagwe wamtogole Kilisto mkubokela misango yao giladi niwasang'hanikile mweye. 9 Na kipigiti vinikalile na mweye na vinikalile bule kinhu, simtamanile munhu yoyose, kwavija wanhu wamtogole Kilisto walawile muisi ya Makedonia wangwelela vinhu vose vinilondile. Nie mwenyego niitenda sambiniwatamanile mweye mmbuli yoyose, na nogendelela kutenda avo. 10 Kweli kamba kweli ya Kilisto ili mgati yangu, haduhu munhu muisi ya Akaya yondayavudalize kuitopa kuno kuniitopa. 11 Habali? Kwavija siwanogele mweye? Mulungu kavimanya kamba niwanogela.

12 Na kino kinitenda nogendelela kukitenda giladi niwavudalize awo wozahila kilamso cha kuitopa kamba sang'hano yao ilinga kamba yetu tweye. 13 Kwavija awo wokiitopa kamba avo iwo watumigwa wa Kilisto wa uvwizi, watumigwa vizenzeleganye, wokiigalula wenyego woneke kamba watumigwa wa Kilisto. 14 Ino sio mbuli ya mkanganyo! Hata Mwenembago kaigalula mwenyego kamba msenga wa Mulungu wa kuulanga wa mulangaza. 15 Avo sio mbuli ya mkanganyo kamba na watumigwa zake vivija wahaigalula wenyego kamba watumigwa walibule uzenzeleganye. Hakimambukizo, wolihigwa gaja galingile na sang'hano zao.

Migayo ya Paulo Muisang'hano ya Utumigwa wa Kilisto

16 Nobwelela, munhu sambiyagelegeze kamba nie na m'bozi, ila yahagelegeza avo, yanitogole nie kamba m'bozi giladi na nie vivija niitope kidogo. 17 Kija kinilonga sambi sio kija Mndewa chaalondile nie nilonge. Mmbuli ino ya kuitopa nolonga kamba munhu m'bozi. 18 Kwavija wanhu bwando wokiitopa kamba viwotenda wanhu wa ulumwengu, avo na nie nokiitopa. 19 Mweye wenyego mwa wabala ng'hani, kileka mana mowazaganya goya wabozi! 20 Modaha kumwazaganya munhu yoyose yowagela muunyakadala, ama yowabokonya vinhu venu, ama yowabulunya, ama yokiitenda heyo kuwa mkulu kumwenu, ama yowatoa kofi

* **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 9:24.

mdikanza. 21 Nokona kinyala nolonga
kamba tukala tunyekile ng'hani mmbuli
zino!
Ila munhu yoyose yahadaha kuitopela
kinhu, nolonga kamba vija m'bozi, na
nie vivija nodaha kuitopela kinhu kija.
22 Hewo Waeblania? Na nie vivija na
Mueblania. Hewo Waislaeli? Na nie
vivija na Muislaeli. Hewo walawa lukolo
lwa Ablaham? Na nie vivija nolawa
lukolo lwa Ablaham. 23 Hewo watumigwa
wa Kilisto? Nolonga kamba munhu
yali na luwege. Nie na mtumigwa wa
Kilisto yanogile ng'hani. Nisang'hana
sang'hano ndala ng'hani, mianza bwando
nigeligwa mkifungo, mianza bwando ni-
lanhigwa ng'hani, nisungulila ifa mianza
bwando. 24 Kwa Wayahudi nilanhigwa
mianza mitano mbalati malongo mane
kulava imwe, 25 mianza midatu nitoigwa
na mbalati, mwanza umwe nitoigwa
na mabwe, mianza midatu nibenekelwa
na ngalawa, ikilo na misi nikala niko-
gelela m'bahali. 26 Mmianza yangu
bwando nikala mmwangalo wa mizanda,
na nikala mmwangalo wa mibokonyi,
nikala mmwangalo wa wanhu wa isi
yangu mwenyego, na mmwangalo wa
wanhu wa isi ziyagwe. Nikala mmwan-
galo wa wanhu wa m'viwambo, na
mmwangalo wa muluwala, na mmwan-
galo wa bahali na mmwangalo kulawa
mwa wanhu wavwizile kumtogola Kilisto.
27 Nisang'hanizwa sang'hano ndala, na
mianza bwando nigonelela. Nikala na
nzala na ng'hilu. Mianza bwando nikala
bule mandia, nikala bule hanhu ha
kuwasa, na nikala bule vivalo. 28 Na
uhaleka mbuli zose ziyagwe, mazua gose
na mdihekaheka da kija kinilondigwa
kutenda sama ya wanhu wose wamtogole
Kilisto. 29 Kamba munhu yahalegela,
na nie vivija nolegela. Kamba munhu
yahalongozigwa kutenda vilozo, na nie
nokona giogio.
30 Kamba nihalonda niitope, basi
noitopela vinhu vija vilagusa haja
hanilegele. 31 Mulungu na Tata wa
Mndewa Yesu, ayo yolondigwa kuyen-
zigwa milongo yose, kovimanya kamba
nie sivwiza. 32 Mdiwambo da Damaski,
mkulu yali hasi ya mndewa Aleta kaw-
imiliza ulwivi lwa idiwambo da Damaski
giladi yanigoge nie. 33 Ila nihumuluswa
mkigelo kubitila mdizonzo da kiwambaza
na kuhonyokwa na makono gake.

12

Vinhu Viyalagusiligwe Paulo na Kugubuliligwa

1 Nolondigwa nigendelele kuitopa. Hata
kamba haduhu kinhu kinipata, ila no-
gendelela kulonga mbuli zayanilagusile
na kunigubulila Mndewa. 2 Nimtanga
munhu imwe yamtogole Kilisto yakalile
milao longo dimwe na mine ibitile ya-
soligwe kugaligwa uchana ng'hani kuu-
langa. Sivimanyile kamba kakala mu-
lukuli ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu
kovimanya. 3 Nobwelela kulonga, sivi-
manyile kamba munhu ino kakala mu-
lukuli ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu
kovimanya, 4 kakala yasoligwe uchana
Kupaladiso, kahulika vinhu havidahika
kulongwa, vinhu avo haduhu munhu
yolondigwa kubwelela kulonga. 5 Avo
sama ya munhu ino nokiitopa, ila siki-
itopa sama ya nene mwenyego, ila noki-
itopa sama ya udonhi wangu. 6 Ila kamba
nihalonda kuitopa, siwa m'bozi, kwavija
nolonga ikweli. Ila sigendelela kuitopa
giladi munhu sambiyanyongezele gaja
ganilonga na kubanziliza gaja gayahulike
kumwangu ama gayonile kumwangu.
7 Ila giladi kunitenda nie sambinibanze
kuitopa sama ya vinhu bwando va
mkanganyo vinyonile, nigweleligwa
mwiba mulukuli lwangu, msenga
wa Mwenembago, kundumiza nie.
8 Nitambika, nimuyalalila Mndewa
mianza midatu yausegeze umwiba uno
mulukuli lwangu. 9 Ila kanilongela,
“Ngekewa yangu yokwenela, kwavija
mhiko zangu zosang'hanika ng'hani haja
hali na unyondenyonde.” Avo nokiitopa
na kudeng'helela ng'hani sama ya
unyondenyonde wangu, giladi mhiko za
Kilisto zikale na nie. 10 Kino kicho kilamso
cha nie kunogelwa na unyondenyonde,
maligo, kugazigwa, migayo, na mbuli
ndala sama ya Kilisto. Kwavija kipigiti

nihawa nyondenyonde, baho nopata mhiko.

Kudungwadungwa kwa Paulo ha Wakolinto

11 Niitenda m'bozi mweyego, ila mweye iwo munitenda niwe hivo. Mweye mulondigwa muitopele nie, kwavija nie sili mdodo ng'hani kubanza wano wakemigwe “watumigwa wakulu wa Kilisto,” hata kamba nie si kinhu. 12 Kipigiti vinikalile hamoja na mweye, niwagwelela utango kamba nie na mtumigwa wa Kilisto. Kwavija mkwazaganya nitenda vilaguso, mbuli za mkanganyo na mizonza bwando kumwenu. 13 Kinhu kimwe tu kinilekile kutenda kumwenu mweye na kinitendile mwa wanhu wayagwe wamtogole Kilisto, siwatamanile mweye mngwelele hela. Nigeleni kumgongo sama ya mbuli ino ihile!

14 Sambisambi niisasala kwiza kumwenu mwanza wa ikadatu, na silonda niwatamanile mweye, kwavija kinilonda sio vinhu venu, ila nowalonda mweye. Kwavija wana hawalondigwa kuwekila ngama watata zao na wamama zao, ila hewo wao wolondigwa kuwekila ngama wana zao. 15 Avo nodeng'ha ng'hani kulava kila kinhu kinili nacho na kuilava nie mweyego sama yenu mweye. Kamba nihawanogela mweye ng'hani, mweye moninogela nie kidogo?

16 Motogola kamba nie siwatamanile. Ila munhu kodaha kulonga kamba nie nikala m'bala, na niwanamata mweye na uvwizi. 17 Niwabulunya kinhu chochose mkubitila wanhu waja iniwatumile kumwenu? 18 Nimuyalalila Tito yeze kumwenu, na nomtuma yeze na ndugu iyagwe. Tito kawabulunya kinhu chochose? Nie hamoja na heyo hatulongozigwe na Loho imwe, na sang'hano zetu hazilingane? 19 Siku kipigiti chose mkala mgelegeza kamba tukala tulonga mbuli za kuigombeleza haulongozi wenu. Si vivo, ila tweye tolonga kamba Kilisto voyolonda tulonge haulongozi wa Mulungu. Mbwiga zangu, kila kinhu kitutenda tweye, totenda sama ya kuwazenga mweye. 20 Kwavija nodumba kamba niheza nowavika muli sio vija vunilonda nie, na monivika nie sio vija vumulonda mweye. Nodumba siku hiko kuna ngomba, migongo, lusango, kuinogela wenyego, kuilonga vihile, kuideta, matopa, na mding'humding'hu. 21 Nodumba kamba niheza kabili, Mulungu wangu konhenda nie nihole haulongozi wenu, na nokona giogio sama ya wanhu bwando watendile vilozo umwaka na hawalekile vilozo vao va ugoni, ushalati, na sulukila zihile ziwakalile nazo.

13

Nzuma na Ndamsa za Kimambukizo

1 Uno owa mwanza wangu wa ikadatu kwiza kumwenu. Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Kila nhaguso yolondigwa igangamizwe na usindila wa wasindila wabili ama wadatu.”* 2 Niwazuma nisha awo watendile vilozo mazua gabitile na wayagwe wose, nowazuma kipigiti kino kinili haduhu, kamba vinhendile kipigiti kinikalile baho mwanza wangu wa ikabili kwiza kumwenu. Kamba niheza kabili, nowatagusa bila kuwonela bazi, 3 kwavija mosulukila kona kamba Kilisto viyolonga mgati yangu. Heyo halegele viyawasang'hanikile mweye, ila kana mhiko mmwanza wenu. 4 Kwavija heyo kakala yawambigwe mumsalaba kuno yalegele, ila sambi kokala na mhiko za Mulungu. Na tweye vivija tulegela mkuilumba hamoja na Kilisto, ila tuhawasang'hanikila mweye, tokala hamoja na heyo kubitila mhiko za Mulungu. 5 Iloleseni wenyego mwone kamba mokala mnhamanila. Mkiigeze wenyego. Hamona kamba Yesu Kilisto ka mgati yenu? Kamba hamona, basi muhumwa kitega kino! 6 Ila notamanila kamba mweye movitanga kamba tweye hatuhumwile. 7 Tuwatambikila ha Mulungu giladi sambimtende kinhu chochose kihile. Si kamba tweye toneke kamba tuvihuma ivitega, ila mweye

* **13:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 19:15.

mtende gaja ganogile, hata kamba tweye
tokoneka tuhumwa. 8 Kwavija tweye
hatudaha kutenda kinhu chochose cha
uvwizi, ila tu kili na kweli. 9 Kwavija
todeng'ha kipigiti tuhalegela na mweye
muhawa na mhiko. Kino kicho kinhu
kituwatambikila mweye, kamba sam-
bimuhungule hanhu. 10 Avo nowandik-
ila mbuli zino kipigiti nili kutali na
mweye, giladi niheza, sambiniwe mkali
mkuusang'hanikila udaho uyanigwelele
Mndewa niwenule mnhamanila zenu, na
sio kuwalagaza hasi.
11 Hakimambukizo, ndugu zangu,
nolaga. Sambimkale mzanyamzanya,
tegelezeni gaja ganiwalongela, muwe na
ngelegeza zimwe, mkale mditindiwalo.
Na Mulungu yali na noge na tindiwalo
yakale na mweye.
12 Ilamseni wenyego kwa wenyego na
mnonelo ung'alile.
13-14 Wanhu wose wa Mulungu
wowalamsa mweye. Ngekewa ya
Mndewa Yesu Kilisto, noge da Mulungu,
na udugu wa Loho wa Mulungu viwe
namwe wose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAGALATIA

ULONGOZI

Kitabu cha Wagalatia chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto yakemigwe Paulo (1:1). Lukala lupwilili Paulo luyandike ha wanhu wamtogole Kilisto wali Galatia hagatigati ya kipigiti cha milao ya 48 na 57 songela viyavumbuke Kilisto. Siku Wagalatia wakala wanhu wokala mdiwambo da Loma muisi ya Galatia. Wasomi hawavitanga goya kamba Paulo kakala kwahi kipigiti viyandike lupwilili luno. Ila vodahika kamba kakala mmiwambo ino mibili, mdiwambo da Efeso ama mdiwambo da Kolinto.

Paulo kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto, Wayahudi na wanhu wakalile sio Wayahudi, wali mmadale ga wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia. Kandika sama ya kuigombela na mafundizo ga uvwizi gaja galongile kamba wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa kugawinza malagizo ga Wayahudi kulawa Mdilagano da Umwaka, ng'haning'hani kwingila kumbi. Kukala na dale da wanhu mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto dikemigwe Wanhu Wowatenda Wanhu Wayagwe Kuwa Wayahudi, wawalondile wanhu wamtogole Kilisto wakalile sio Wayahudi wengizigwe kumbi. Vivija waulema udaho wa kitumigwa wa Paulo. Paulo kaugombela udaho wake wa kitumigwa mkusimulila mbuli zake (1:11—2:14) na kaugombela Usenga Unogile mkusimulila kamba ukombola wokwiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto (2:16). Gano gago malawililo ga unovu ulaguswa na Mulungu na sio gaja gowotenda wanhu.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia (*1:1-5*).
2. Abaho Paulo kolongelela mbuli zake mwenyego zibitile mkuigombela sang'hano yake ya kufundiza na kulagusa kamba kakala yagezile kukala ukazi wa kugatamanila Malagizo ga Musa, ila ukazi huo umulemelwa (*1:6—2:12*).
3. Abaho kasimulila nafasi ya Malagizo ga Musa na nafasi ya ngekewa muukombola (*3—4*).
4. Abaho kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile (*5:1—6:10*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake na ndamsa na nhambiko za kimambukizo mkukumbukila kamba kugalulwa na Mulungu na kuwa munhu wa sambi kicho kinhu kinogile ng'hani kubanza mbuli za lukuli, kamba vija kwingizigwa kumbi (*6:11-18*).

1-2 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Kilisto, hamoja na wandugu wose wali na nie. Nie sisaguligwe na wanhu ama na udaho wa munhu yoyose, ila nisaguligwa na Yesu Kilisto hamoja na Mulungu Tata, yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika. Towalamsa mweye wanhu wamtogole Kilisto muli muisi ya Galatia.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

4 Yesu kailava mwenyego giladi yatukombole kulawa m'vilozo vetu kulawa muulumwengu uno wihile utukala, kamba vija Mulungu na Tata wetu viyalondile. 5 Yenzi iwe ha Mulungu milongo yose! Amina.

Usenga Umwe Unogile

6 Nie nikanganya ng'hani, avija mkipigiti kiguhi vummulekile Mulungu, ayo yawakemile mweye kubitila ngekewa ya Kilisto na kugalukila kuusenga uyagwe, awo ukiitenda kamba Usenga Unogile, 7 awo kabisa si Usenga Unogile. Mgeligwa ubozi na awo wolonda kuuhindula Usenga Unogile wa Kilisto. 8 Ila hata kamba tweye ama msenga wa Mulungu kulawa kuulanga yahawapetela Usenga uyagwe Unogile mbali na uno utuupeta tweye, nayadukumizigwe. 9 Kamba

vutwishile kulonga, na sambi nolonga kabili, kamba munhu yoyose yahawapetela Usenga Unogile mbali na uja umuubokele, munhu hiyo yadukumizigwe.

10 Mkulonga vino nolonda wanhu wanhogole ama Mulungu yanhogole? Ama nolonda kuwanogeza wanhu? Kamba nihalondile kuwanogeza wanhu, sambiniwe mtumigwa wa Kilisto.

Paulo Viyapatile Utumigwa wa Kilisto

11 Ndugu zangu, nolonda m'vitange, Usenga Unogile uniupetile sio kinhu kitendigwe na munhu. 12 Siubokele kulawa ha munhu yoyose, ama kufundizigwa, ila niubokela kubitila lugubulo kulawa ha Yesu Kilisto.

13 Mweye muhulika mbuli zangu kipigiti cha umwaka vinikalile mnhamanila ya Kiyahudi, avija vinikalile niwagaza ng'hani wanhu wa Mulungu wamtogole Kilisto bila kuwonela bazi na kugeza kuwabananga. 14 Nie nikala Muyahudi niigogile nhamanila yangu ng'hani kuwabanza Wayahudi bwando wa mkamo wangu, na nikala nikiiyohile ng'hani kuzigoga nzoela za wahenga zetu.

15 Ila Mulungu kanisagula nie songela sinavumbuka na kung'hema nie kubitila ngekewa yake. Na viyalamule 16 kumgubula mwanage kumwangu, giladi nimpete heyo mwa Wamhazi, silondile masala kulawa ha munhu yoyose, 17 ama kuchola Yelusalemu kuiting'hana na awo wanilongole kuwa watumigwa wa Kilisto. Ila hima nichola muisi ya Alabia, na abaho nibwela mdiwambo da Damaski. 18 Abaho, milao midatu ibitile, nyhola Yelusalemu kumtembelela Petulo, na nikala na heyo mazua longo dimwe na matano. 19 Ila simonile mtumigwa yoyose iyagwe wa Kilisto ila Yakobo, mdodo wake Mndewa.

20 Nowalongela ikweli haulongozi wa Mulungu kamba gano ganiwandikila sio uvwizi.

21 Abaho, nichola kuna ziisi za Silia na Kilikia. 22 Kipigiti hicho wanhu wamtogole Kilisto wali muisi ya Yudea wakala hawananimanya mkunyona mkihanga. 23 Ila wahulika wanhu wayagwe wolonga kamba, “Munhu ija yakalile yotugaza, sambi koipeta nhamanila iyakalile yolonda kuibananga.” 24 Na wamuyenzi Mulungu sama yangu.

2

Watumigwa Wayagwe wa Kilisto Woitogola Sang'hano ya Paulo

1 Viibitile milao longo dimwe na mine nibweleganya kabili Yelusalemu, kipigiti kino nikala hamoja na Banaba, vivija tumsola na Tito. 2 Nichola kuja kwavija Mulungu kanigubulila kamba nolondigwa nichole. Abaho niwagwelela Usenga Unogile waubitile, Usenga uja unikalile niupeta mwa Wamhazi. Ila nigatenda gano kubitila mting'hano wa kifiso na vilangizi, kwavija nikala nidumba kamba kija kinitendile ama kija kinigendelela kutenda sambikipotele na mkimbilo wangu uwe jaga bule. 3 Hata Tito yakalile Mgiliki, yakalile hamoja na nie, hashulutizwe kwingizigwa kumbi, 4 hata avo wanhu wayagwe walonda wamwingize kumbi. Kwavija wanhu wavwizile kumtogola Kilisto wakiingiza kinyemela hatukalile kuusepa ulegeho utulinao mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto giladi watutende kuwa nyakadala zao. 5 Ila hatuwatogole hata kidogo, giladi ikweli ya Usenga Unogile usigale mgati yenu mazua gose.

6 Ila waja woneke kuwa vilangizi, hawanyongezele mbuli yoyose. Hawanitendele kinhu chochose kiyagwe, kwavija Mulungu hatagusa mkulola kiwiliwili cha hanze. 7 Ila wona kamba nigweleligwa sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile ha Wamhazi, kamba vija Petulo viyagweleligwe sang'hano ya kuupeta Usenga uno ha Wayahudi. 8 Kwavija Mulungu yakalile yosang'hanika msang'hano ya Petulo kamba mtumigwa wa Kilisto mwa Wayahudi, vivija kakala yosang'hanika msang'hano yangu kamba mtumigwa wa Kilisto mwa Wamhazi. 9 Yakobo, Petulo, na Yohana, awo woneke kuwa vilangizi, viwaitangile nhunza inigweleligwe, watugwelela mkono wa ukulume nie na Banaba kulagusa kamba twa hamoja.

Watogola kamba tweye tuchole ha Wamhazi na hewo wachole ha Wayahudi.
10 Watulonda tutende kinhu kimwe, sambituwasemwe wakumbulu mdidale jao, kinhu kinikalile nigesa kukitenda.

Paulo Komkomhokela Petulo ako Antiokia

11 Ila Petulo viyezile mdiwambo da Antiokia, nim'bamilila kihanga kwa kihanga kwavija kakala yotenda gehile ng'hani. 12 Kipigiti wanhu watumigwe na Yakobo hawanavika, kakala yoja na Wamhazi wamtogole Kilisto. Ila viwavikile, kasonga kuibweza kuchugu na kuibagula kulawa ha Wamhazi kwavija kakala yowadumba awo wakalile mdidale da awo wawashulutize Wamhazi wengizigwe kumbi. 13 Na Wayahudi wayagwe wamtogole Kilisto wailumba na udelenya wa Petulo, avo sama ya udelenya wao wamwagiza hata Banaba. 14 Vinyonile kamba hawakalile wotenda galingile na ikweli ya Usenga Unogile, nimulongela Petulo haulongozi wa hewo wose, “Gweye kwa Muyahudi, ila kokala kamba Mmhazi na sio kamba Muyahudi. Vilihi kabili kowashulutiza Wamhazi wazigoge nzoela za Wayahudi?”

Wayahudi na Wamhazi Wokomboligwa na Nhamanila

15 Tweye twa Wayahudi wa kuvumbuka na sio “Wamhazi wali na vilozo,” kamba viwokemigwa na Wayahudi wayagwe. 16 Tweye tuvitanga kamba munhu hapetigwa kuwa mwende wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa, ila muinhamanila mgati ya Yesu Kilisto. Avo na tweye vivija twika nhamanila yetu mgati ya Yesu Kilisto giladi tutendigwe kuwa wende kubitila nhamanila mgati ya Kilisto, na sio mkugagoga Malagizo ga Musa, kwavija mkugagoga Malagizo ga Musa haduhu yondayapetigwe kuwa mwende wa Mulungu. 17 Kamba vija vituzahila kuwa wende wa Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto, yowa usindila kamba tweye wenyego tokoneka kuwa wene vilozo kamba viwali Wamhazi, avo tulonge kamba Kilisto kowatenda wanhu watende vilozo? Si vivo kabisa! 18 Kamba nihakizenga kabili kija kinibomole, noilagusa kamba nie kweli notenda gehile. 19 Kwavija kubitila Malagizo ga Musa nidanganhika sama ya Malagizo higo,* giladi niwe na ugima sama ya Mulungu. Nidanganhika hamoja na Kilisto mumsalaba wake, 20 na sio nie nili na ugima, ila Kilisto iyo yongwelela ugima mgati yangu. Ukazi unikala mulukuli luno, nokala mnhamanila ya kumtogola Mwana wa Mulungu, ayo yaninogele nie na kuilava heyo mwenyego sama yangu. 21 Nie siilema ngekewa ya Mulungu, kwavija kamba kuwa bule uzenzeleganye kuyalinao Mulungu kwiza kubitila Malagizo ga Musa, basi Kilisto kadanganhika bule!

3

Malagizo ga Musa ama Nhamanila

1 Mweye Wagalatia wabozi! Yalihi yawalogile? Kwavija nie niwapetela goya vija Yesu Kilisto viyadanganhike mumsalaba. 2 Nolonda munilongele kinhu kimwe, m'bokela Loho wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa ama mkuuhulika Usenga Unogile na kuutogola? 3 Mweye mwa wabozi kamba vino? Msonga kukala ukazi wa kuilumba na Loho wa Mulungu, habali sambi molonda kukala ukazi wa kutamanila nzonzi zenu? 4 Vino kugaya kumgayile sama ya Usenga Unogile, mgaya bule? Kamba mbuli zenyego vivo zili, kweli mgaya bule. 5 Mulungu kowagwelela mweye Loho wake na kutenda mizonza mmwenu kwavija mgagoga Malagizo ga Musa ama kwavija muutogola Usenga Unogile wa Yesu Kilisto?

6 Tumgelegeze Ablaham, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Ablaham kamtogola Mulungu, avo kapetigwa kamba munhu yalibule uzenzeleganye.”*
7 Avo m'vimanye kamba awo womtogola Mulungu wawo lukolo lwa Ablaham.
8 Nyandiko Zing'alile zilola kuulongozi na

* **2:19** Kudanganhika sama ya Malagizo higo nhegulo yake kuleka kulongozigwa na Malagizo ga Musa. * **3:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

kona kamba Mulungu kowatenda Wamhazi kuwa wende sama ya nhamanila yao. Mulungu kaulonga Usenga uno Unogile ha Ablaham, yolonga, “Wamhazi wose womotezwa kubitila gweye.”† 9 Sama ya kilamso kino, awo wekile nhamanila yao mwa Kilisto womotezwa, kamba vija Ablaham viyamotezwe sama ya nhamanila yake.

10 Kwavija waja wose wogendelela kugatamanila Malagizo ga Musa kuwatenda watogoligwe na Mulungu wa muna indukumiza, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yoyose yalekile kuzigoga na kuziwinza mbuli zose zandikigwe mkitabu cha Malagizo ga Musa kodukumizwa na Mulungu.”‡ 11 Kweli kabisa, haduhu munhu yondayapetigwe kuwa kabule uzenzeleganye haulongozi wa Mulungu mkugagoga Malagizo ga Musa, kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Munhu yalibule uzenzeleganye kokala mnhamanila.”§ 12 Na Malagizo ga Musa hagatamanila nhamanila. Ila Nyandiko Zing'alile zolonga, “Munhu yoyose yogatenda gose gali Mmalagizo ga Musa kowa na ugima kubitila Malagizo higo.”*

13 Kilisto katukombola kulawa muna inhaguso ya Gamalagizo ga Musa. Kipigiti viyatumbikwe mumsalaba, kadukumizwa sama ya mbuli zetu zihile, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu yoyose yatumbikwe mum'biki kadukumizigwa.”† 14 Yesu Kilisto katukombola tweye giladi motelo zija Mulungu zayailagane na Ablaham, Mulungu yawagwelele Wamhazi kubitila Yesu Kilisto, giladi mkubitila nhamanila tubokele Loho wa Mulungu, ayo Mulungu yalongile kamba komgala.

Malagizo ga Musa na Kilagano

15 Ndugu zangu, beta niwalongele mbuli zilingile na gaja gatutendaga mazua gose. Wanhu wabili wahaitogolela mbuli, haduhu munhu yondayagabene gaja gawaitogolele ama kongeza kinhu muimbuli ija. 16 Mulungu kamwikila kilagano Ablaham na lukolo lwake, Nyandiko Zing'alile hazilonga, “Na ng'holo zake,” kamba wanhu bwando, ila zolonga, “Na lukolo lwake,” nhegulo yake munhu imwe, na munhu hiyo iyo Kilisto.‡ 17 Kinilonda kulonga icho kino, Malagizo ga Musa, gezile milao mia nne na malongo madatu hamwande, hagadaha kudibenhusa hamgwazo lagano dikigwe haichanduso na Mulungu na kusegeza kilagano cha Mulungu. 18 Kwavija kamba nhunza ya Mulungu yotamanila Gamalagizo ga Musa, basi havidahika kutamanila kilagano. Ila Mulungu muunovu wake kamgwaa Ablaham nhunza kubitila kilagano.

19 Avo Malagizo ga Musa gakala na sang'hano ilihi? Malagizo ga Musa gongezigwa mdilagano giladi kulagusa nhegulo ya vilozo, na ikala isang'hanika mbaka kipigiti viyezile Kilisto, ayo wa lukolo lwa Ablaham, Mulungu yekile kilagano sama yake. Mulungu kagalava Malagizo ha Musa kubitila wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo yakalile hagatigati ya Mulungu na wanhu. 20 Munhu wa hagatigati mazua gose kosang'hanika na wanhu wa mmadale mabili. Ila Mulungu, ayo yali yeiyeka, hakalile na munhu wa hagatigati kipigiti viyamgwelele Ablaham kilagano chake.

Kilondigwa na Malagizo ga Musa

21 Avo tulonge Malagizo ga Musa gokiibamilila na vilagano va Mulungu? Si vivo kabisa! Kwavija kamba Malagizo gawabokele wanhu gahadahile kuwatenda wapate ugima, wanhu walibule uzenzeleganye wahapatikane mkugagoga Malagizo higo. 22 Ila Nyandiko Zing'alile zolonga kamba, wanhu wose wa mkifungo cha mhiko za vilozo, giladi nhunza ija itulongeligwe kamba togweleligwa kubitila nhamanila mkuilumba hamoja

† **3:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:3; 18:18; 22:18. ‡ **3:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 27:26. § **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4. * **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 21:23. ‡ **3:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 12:7; 13:15; 24:7.

na Yesu Kilisto wogweleligwa awo wondawatogole.

23 Kipigiti nhamanila ino hainakwiza, tukala wafungigwa wa Malagizo ga Musa, tufungigwa mbaka haja nhamanila ija vuigubuligwe. 24 Avo Malagizo ga Musa gakala na udaho wa kutulongoza mbaka viyezile Kilisto, giladi tupetigwe kamba wende wa Mulungu kubitila nhamanila. 25 Avo sambi nhamanila iza, Malagizo ga Musa gabule udaho wa kutulongoza.

26 Avo mweye mose mwa wana wa Mulungu kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto. 27 Kwavija mweye mose m'batizigwe mkuilumba hamoja na Kilisto, mowa kamba Kilisto mwenyego. 28 Haduhu Muyahudi ama Mgiliki, nyakadala ama yailegehe, mbigalo ama mtwanzi, kwavija mweye mose mwa kinhu kimwe mkuilumba na Yesu Kilisto. 29 Kamba mweye mwa wanhu wa Kilisto, avo mweye mwa lukolo lwa Ablaham. Mweye mwa wahazi wake, na kilagano cha Mulungu chayailagane na Ablaham chowa chenu.

4

1 Kinilonda kulonga icho kino, muhazi kipigiti yali mdodo, kalinga kamba nyakadala, hata kamba heyo iyo mwene vinhu vose. 2 Heyo ka hasi ya wemilizi na walezi mbaka kipigiti kikigwe na tataake. 3 Avo vivija na tweye, vitukalile wadodo twingizigwa muunyakadala hasi ya ulongozi wa loho yotawala ulumwengu uno. 4 Ila kipigiti kilondigwe vikivikile, Mulungu kamtuma Mwanage muulumwengu. Kaleligwa na mtwanzi, kakala hasi ya Malagizo ga Musa, 5 giladi yatukombole tweye tose tukalile hasi ya Malagizo ga Musa, giladi tutendigwe kuwa wana wa Mulungu.

6 Na kwavija mweye mwa wana zake, Mulungu kamgala Loho wa Mwanage mmioyo yetu, yotutenda tweye tulile, “Aba!” Nhegulo yake “Tata!” 7 Avo mweye hamuli nyakadala wa loho ija yotawala ulumwengu uno, ila mwa wana, na kwavija mweye mwa wana wa Mulungu, Mulungu kawatenda mweye vivija muwe wahazi.

Paulo Kodungwadungwa Sama ya Wagalatia

8 Umwaka kipigiti vumkalile hamunamtanga Mulungu, mkala nyakadala wa vinhu vikalile si miungu. 9 Ila sambi mumtanga Mulungu, ama mmbuli ziyagwe Mulungu kowatanga mweye, modahaze kubweleganya kabili kuna ziloho zinyekile zilibule kinhu? Habali molonda kuwa nyakadala zao mwanza wa ikabili? 10 Mng'hali mogoga mazua kisinyo, milenge, misimu, na milao. 11 Nodumba kamba sang'hano iniisang'hane sama yenu iwa bule.

12 Ndugu zangu, nowayalalila mweye mkale kamba nie vinikala muulegeho kulawa mzimbuli zino, kwavija nie nigaluka kamba mweye Wamhazi, muulegeho kulawa Mmalagizo gose ga Musa. Mweye hamunitendele mbuli yoyose ihile kipigiti vinikalile waichanduso kuwapetela mweye Usenga Unogile. 13 M'vitanga kamba sama ya utamu niwapetela mweye Usenga Unogile mwanza wa ichanduso. 14 Hata kamba utamu wangu ukala mbuli ngaga kumwenu, ila mweye hamunizabuze ama kunilema, ila munibokela kamba vija nikala msenga wa Mulungu wa kuulanga, kamba vija nikala Yesu Kilisto mwenyego. 15 Mkala na ndeng'ha! Avo choni kiwalawilile? Nolonda nilonge kamba, kamba muhadaha mgalave meso genu mngwelele nie. 16 Sambi nie nigaluka mdumuka wenu sama ya kuwalongela mweye ikweli?

17 Wanhu waja wolonda kuuhindula Usenga Unogile wa Kilisto, wosulukila ng'hani wawapate mweye, ila si kwa mbuli zinogile. Kinhu chowolonda kuwatenda mweye mwinege na nie, giladi muwe na sulukila iija mgati yao kamba hewo viwali nayo mgati yenu. 18 Vinoga kuwa na sulukila ya kutenda ganogile mkipigiti chose, na sio tu mkipigiti nie nihawa hamoja na mweye. 19 Wanangu wanogelwa! Mwanza uyagwe nokona usungu wa kulela mwana sama yenu, mbaka mgaluke kuwa wanahina wa kweli wa Kilisto. 20 Nolonda ng'hani kukala na mweye sambisambi, na no-

galula dizwi jangu, kwavija nodungwadungwa ng'hani sama yenu.

Sala na Hajili

21 Nilongeleni, mweye mulonda kukala
hasi ya Malagizo ga Musa, hamgahu-
lika Gamalagizo ga Musa vugalonga?
22 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile kamba Ablaham kakala na
wana wabili, mwana imwe kaleligwa
na mtwanzi yakalile nyakadala, na
mwana iyagwe kaleligwa na mtwanzi
yailegehe. 23 Mwana yavumbuke
na mtwanzi nyakadala kavumbuka
kamba viwovumbuka wana wayagwe,
ila mwana yavumbuke na mtwanzi
yailegehe kavumbuka sama ya kuvikiza
kilagano cha Mulungu. 24 Watwanzi
wano wabili wawa kamba kilingilo cha
malagano mabili. Lagano dimwe dolawa
Kudigongo da Sinai, dino dijo lagano
da Hajili, na dolela wana wondawawe
nyakadala. 25 Avo Hajili kalinga na
Gongo da Sinai dili muisi ya Alabia, na
kalinga na wambo da Yelusalemu ya lelo,
kwavija ka muunyakadala hamoja na
wanage. 26 Ila Sala kalinga na Yelusalemu
ili kuulanga, iilegeha, na heyo kalinga
na mamaetu. 27 Kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile,

"Deng'helela gweye mtwanzi ulibule
sambo, gweye hulelile mwana.
Toa nyangi na ulile ng'hani mku-
deng'ha gweye hulanzile usungu
wa kulela mwana!
Kwavija mtwanzi mgane kowa na wana
bwando
kum'banza ija yali na mbigalo."*

28 Avo, ndugu zangu, mweye mwa
wana wa Mulungu sama ya kilagano
chake kamba viyakalile Isaka. 29 Ila
kamba viikalile kipigiti kija, mwana
yavumbuke kamba viwovumbuka wana
wayagwe kamgaza mwana yavumbuke
kamba Loho wa Mulungu viyalondile, avo
na kipigiti kino vivo ili. 30 Ila Nyandiko
Zing'alile zolongaze? Zolonga, "Muwinge
mtwanzi nyakadala na mwanage, kwavija mwana wa mtwanzi nyakadala havidahika kuhala hamoja na mwana wa mtwanzi yailegehe."† 31 Avo, ndugu zangu, tweye hatuli wana wa mtwanzi yali nyakadala, ila twa wana wa mtwanzi yailegehe.

5

Mwike Goya Ulegeho Wenu

1 Kilisto katukombola, avo kaleni mui-
legehe, sambimuigele wenyego kabili mk-
ifungo cha unyakadala wa Malagizo ga
Musa.
2 Tegelezeni! Nie, Paulo, nowa-
longela kamba muhatogola kwingizigwa
kumbi, Kilisto kowa si kinhu kabisa
kumwenu. 3 Nolonga kabili ha kila
munhu yotogola kwingila kumbi kamba
kolondigwa yagagoge Malagizo gose ga
Musa. 4 Mweye mulondile kuwa wende
wa Mulungu mkubitila kugagoga Malag-
izo ga Musa muisegeza wenyego kulawa
ha Kilisto, muihonya ngekewa ya Mu-
lungu. 5 Kumwetu tweye, tamanilo jetu
kamba Mulungu kotupeta kamba twabule
uzenzeleganye hamoja na heyo. Vino
vivo tubeta na mhiko ya Loho wa Mu-
lungu yosang'hanika kubitila nhamanila
yetu. 6 Kwavija tuhailumba hamoja na
Yesu Kilisto, kwingila kumbi ama kuleka
kwingila kumbi si kinhu kipetigwa, ila
kinhu kipetigwa nhamanila iwatenda
mweye muwanogele wanhu wayagwe.
7 Mkala mgendelela goya mkuilumba
hamoja na Kilisto, avo yalihi yawagomese
muleke kuigoga kweli ino? 8 Uswagizi uno
haulawile ha Mulungu, ayo yawakemile
mweye. 9 Fundizo dino da uvwizi dilinga
kamba mela dodo ditenda tonge jose dilu-
lumuke. 10 Nie sidungwadungwa mmoyo
sama yenu mkuilumba hamoja na Mn-
dewa kamba hamgelegeza mbali na vu-
nigelegeza nie. Ila munhu yoyose yowa-
tenda mweye muwegele kotagusigwa na
Mulungu.
11 Ila, ndugu zangu, habali nie ning'hali
nigaya kamba ning'hali nipeta kamba

* **4:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 54:1. † **4:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:10.

wanhu wolondigwa wengile kumbi? Kamba ihawa vino basi ving'hwaso vilawilile sama ya usenga wangu wa mbuli ya msalaba wa Kilisto vihasegezwe. 12 Nolonda kamba waja wowagudemeza, awo wolonda kuwabananga mweye mkuwengiza kumbi, waibanange wenyego.

13 Mweye, ndugu zangu, mkemigwa giladi mkale muulegeho, ila sambimuugalule ulegeho uno kamba uwo nafasi ya kutenda gaja golusulukila lukuli, ila noge diwatende mweye muisang'hanikile wenyego kwa wenyego. 14 Kwavija Malagizo gose ga Musa gavikizwa muindagizi imwe, ilonga, “Mnogele munhu wa mmabehi nagwe kamba vuukinogela gweye.” 15 Ila kamba muhaigagadula na kuija kamba wang'onyo wa kumuhulo, loleni sambimuibanange wenyego kwa wenyego.

Mbuli Zoyolonda Loho na Mbuli Zilulonda Lukuli

16 Avo nolonga, kaleni mkulongozigwa na Loho wa Mulungu, mkutenda hivo hamdaha kuziwinza sulukila za lukuli. 17 Kwavija gaja gosulukilwa na lukuli goibamilila na gaja golondigwa na Loho wa Mulungu, na gaja gosulukilwa na Loho wa Mulungu goibamilila na gaja golondigwa na lukuli. Gano mabili goibamilila, giladi gawazuile kutenda gaja gamulonda. 18 Ila kamba muhalongozwa na Loho wa Mulungu, hamuli hasi ya Malagizo ga Musa.

19 Sang'hano za lukuli zizo zino, ugoni, unyolodosi, uvuludusi, 20 kutambikila miwegu, uhawi, kuihila, uhasanyi, migongo, lusango, ndwagi, kuuigola, kuibeza, 21 wivu, kukoligwa, kutenda sona za kuja na kung'wa ugimbi chaka, na vinhu vilingile kamba hivo. Nowalongela kamba viniwalongele haichanduso, kamba, awo wotenda mbuli kamba zino havidahika kuuhala Undewa wa Mulungu.

22 Ila zino zizo mbuli zilawa Muloho wa Mulungu, noge, deng'ho, tindiwalo, mwazaganyo, moyo kunoga, unozi, kuwa bule uzenzeleganye, 23 uhozi, na kuizuila kutenda mbuli zihile. Haduhu malagizo mzimbuli kamba zino. 24 Na awo wali wanhu wa Yesu Kilisto waluwamba lukuli mumsalaba hamoja na sulukila na ngelegeza zake zihile. 25 Tuhakala mkumtamanila Loho wa Mulungu, vivija tutogole kulongozwa na Loho wa Mulungu. 26 Avo sambituitope ama kuidwanza wenyego kwa wenyego ama kuiyonela migongo.

6

Ipapileni Mibahasha Wenyego kwa Wenyego

1 Ndugu zangu, kamba munhu mmwanza wenu koneka yotenda vilozo, mweye mose mtenda gaja goyolonga Loho wa Mulungu, molondigwa mum'bweze munhu hiyo mholemhole mnzila igoloke. Ila teganyeni na mweye vivija sambimgezigwe. 2 Ipapileni mibahasha wenyego kwa wenyego, mkutenda vino mogavikiza malagizo ga Kilisto. 3 Kamba munhu yahakiiyona kinhu, kumbe heyo si kinhu, koivwizila mwenyego. 4 Kila munhu na yailole sang'hano yake mwenyego, kamba inoga basi na yaitopele sang'hano ija iyatendile bila kuilinga na sang'hano ya munhu iyagwe, 5 kwavija kila munhu kolondigwa kudipapa bahasha jake mwenyego.

6 Awo wobokela mafundo ga Usenga wa Mulungu wolondigwa wasangile vinhu vose vinogile ha wakulufunzi zao.

7 Sambimuivwizile, Mulungu haponezwaga, kwavija chochose chondauhande kicho chondauhune. 8 Uhahanda mulukuli, kohuna ubananzi kulawa mulukuli. Ila kamba uhahanda muloho, kohuna ugima wa digunge kulawa muloho. 9 Avo sambitudonhe kutenda ganogile, kwavija tokwiza kuhuna mumsimu wake kamba hatubwelile kukisogo. 10 Avo tuhapata nafasi, tuwatendele ganogile wanhu wose, ng'haning'hani awo wali mmulango wa wanhu wamtogole Kilisto.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

11 Loleni vinyandika na helufi ng'hulu na mkono wangu mwenyego! 12 Wanhu wowashulutiza mweye mwingile kumbi

iwo waja wolonda woneke wanoga mmbuli za mulukuli. Na wotenda vino sama ya kinhu kimwe, kamba sambiwagaye sama ya ifa ya Kilisto mumsalaba. 13 Hata waja wengile kumbi hawagagoga Malagizo ga Musa, ila wolonda mweye mwingile kumbi giladi waitopele kwingila kumbi kumwenu. 14 Nie nabule kinhu chochose cha kuitopela, ila msalaba uyawambigwe Mndewa wetu Yesu Kilisto. Kubitila msalaba uno, niupeta ulumwengu kamba vija wisha kudanganhika, na mmbuli ya ulumwengu, nie nipetigwa kamba vija nidanganhika. 15 Kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu kipetigwa, ila kinhu kipetigwa kuwa munhu wa sambi. 16 Tindiwalo na bazi vikale na awo wose wodiwinza lagizo dino, na Islaeli ya Mulungu, nhegulo yake “wanhu wa Mulungu.”

17 Kusongela sambi na kugendelela, munhu sambiyangaze, kwavija nizipapa ng'hovu za Yesu mulukuli lwangu.

18 Ndugu zangu, ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe na loho zenu. Amina.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAEFESO

ULONGOZI

Lupwilili ha Waefeso lwandikigwa mkipigiti kimwe kilwandikigwe lupwilili ha Wakolosai muna imilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Yandike lupwilili luno kakiitambula mwenyego kamba Paulo, mtumigwa wa Kilisto (1:1). Wasomi bwando wotogola kamba Paulo iyo yandike lupwilili lwa Waefeso hata kamba lupwilili luno lwabule ndamsa ya kiunhu kamba viili mulupwilili lwa Wakolosai. Mkilamso kino vodahika lupwilili luno lukala luzunguluka mmadale bwando ga wanhu wamtogole Kilisto ga isi ya Asia Ndodo. Paulo vivija kandika kamba kipigiti viyakalile yokwandika lupwilili luno kakala mkifungo (3:1, 4:1, na 6:20). Paulo kamgwelela Tikiko lupwilili luno kipigiti Tikiko viyakalile hanafungiligwa mwanza wa kuchola kuwatembelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Efeso (6:21-22).

Efeso dikala wambo kulu ng'hani na aho baho kukalile na boma da Kiloma muisi ya Asia Ndodo. Efeso ikala itangigwe ng'hani sama ya ng'anda ya mulungu wa kitwanzi wa Kigiliki yokemigwa Atemi (Sang'h. 19:23-31). Wanhu wamtogole Kilisto wa Efeso wasonga na mhiko ila hamwande wahuha (Lug. 2:1-7).

Muna ulwenza lwa ichanduso lwa lupwilili luno Paulo kosimulila avija Mulungu viyawasagule wanhu zake na kuwakombola kulawa m'vilozo vao kubitila Yesu Kilisto. Kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na lukuli lwa munhu na Kilisto kamba pala, na kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na ng'anda na Kilisto kamba dibwe kulu da hakingolobweda. Muna ulwenza lwa ikabili lwa ulupwilili Paulo kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kakiitambula mwenyego na kuwalamsa Waefeso (*1:1-2*).
2. Abaho kawalongela wanhu wamtogole Kilisto uhamoja uwalinao na Kilisto (*1:3—3:21*).
3. Abaho Paulo kowandikila wanhu wamtogole Kilisto vija vowolondigwa kukala (*4:1—6:20*).
4. Hakimambukizo, Paulo kolava masala ga kufunga lupwilili lwake (*6:21-24*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu.

Nowandikila wanhu wa Mulungu wang'alile wali mdiwambo da Efeso,* wanahina wa Kilisto walibule uzenzeleganye.

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Motelo za Muloho Mkuilumba Hamoja na Kilisto

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, ayo yotumoteza tweye mkuilumba hamoja na Kilisto na motelo zose za muloho muulumwengu wa kuulanga, 4 kamba vija viyatusagule tweye mkuilumba hamoja na Kilisto songela ulumwengu haunalumbigwa, giladi tung'ale na sambituwe na mbuli yoyose ihile hameso gake.

Sama ya noge jake 5 Mulungu kesha kulamula mwenyego kamba kubitila Yesu Kilisto katutenda tuwe wanage, vino vivo vimnogele mwenyego. 6 Tumuyenzi Mulungu sama ya ngekewa ya yenzi yake, na sama ya nhunza ya bule iyatugwelele tweye kubitila Mwanage mnogelwa. 7 Mkuilumba na heyo, tukomboligwa kubitila mulopa wake,† vilozo vetu vigeligwa kumgongo, kamba vija vuuli ugoli wa ngekewa yake 8 uyatugwelele tweye bila mhima.

* **1:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mdiwambo da Efeso. † **1:7** Kubitila mulopa wake nhegulo yake kubitila ifa yake mumsalaba.

Na ng'hungwe zose na utango wose, 9 Mulungu katenda tuitange nyong'onyo ya nogelwa yake kamba vija viyanogeligwe mwenyego kugatenda kubitila Kilisto. 10 Kilondigwa kutendeka icho kino, mkipigiti kitogoligwe Mulungu kovikunzanya vinhu vose kumwake, vinhu vili kuulanga na vili muisi viwe hasi ya kilangizi imwe Yesu Kilisto.

11 Sama ya kuilumba hamoja na Kilisto, Mulungu katusagula tuwe wanhu zake mwenyego songela haichanduso, na katenda vinhu vose visang'hanike kamba viyalondile mwenyego, 12 giladi kamba tweye, Wayahudi, tulongole kwika tamanilo jetu ha Kilisto, tukale mkuitogola yenzi yake.

13 Na mweye Wamhazi vivija mgaluka wanhu wa Mulungu kipigiti vimuhulike usenga wa ikweli, Usenga Unogile wa ukombola wenu. Vimumtogole Kilisto, Mulungu kawekila utango wake wa kulagusa kamba mweye mwa wanhu zake mkuwagwelela Loho wa Mulungu yekile nao kilagano. 14 Loho wa Mulungu iyo kingilambago kamba tweye tubokele gaja Mulungu gayekile kilagano ha wanhu zake, na mbuli ino yotugangamiza kamba Mulungu kolava ulegeho ha wanhu zake. Tumtogole Mulungu sama ya yenzi yake.

Nhambiko ya Paulo

15 Nihulika vija vumumtamanila Yesu na vija vumuwanogela wanhu wa Mulungu, na sama ya kilamso kino 16 silekile kumgwaa hewela Mulungu sama yenu, kamba viniwakumbuka mzinhambiko zangu. 17 Nogendelela kutambika kamba Tata yali na yenzi, ayo yali Mulungu wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, yawagwelele Loho wa Mulungu yali na ng'hungwe na lugubulo, giladi mumtange goya. 18 Vivija notambika kamba nzonzi zenu zigubuligwe giladi mditange tamanilo diyawakemele, na vija vuuli mkulu ugoli wa motelo ziyekile kilagano ha wanhu zake. 19 Na notambika kamba muitange mhiko ng'hulu ya Mulungu ilibule mhima sama yetu tweye tutogola. Mhiko ino isang'hanika mgati yetu ya kamba vija mhiko ija ng'hulu 20 Mulungu iyaigalile kipigiti cha kumzusa Kilisto kulawa mkudanganhika na kumwika kumkono wake wa ukulume kuulanga. 21 Kilisto kotawala haja na kuwa uchana ya watawala wose wa kuulanga, wali na udaho na mhiko, na wandewa, na kila twaga ditambuligwa, sio muulumwengu uno wiyeka, ila vivija na ulumwengu ukwiza. 22 Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu ga Yesu, kamsagula heyo yawe kilangizi wa vinhu vose sama ya wanhu wamtogole Kilisto, 23 awo wali lukuli lwake, na kuleka kuhungula hanhu kamba viyali heyo, ayo yovimemeza vinhu vose mnzila zose.

2

Kulawa Mkudanganhika Kuchola Kuna Uugima

1 Mweye, Wamhazi, mkala mdanganhike muloho sama ya udulu wenu na vilozo 2 vum'vitendile umwaka mkuwinza mbuli zihile za ulumwengu uno na kumuwinza mtawala wa vinyamkela yali kuulanga, loho yosang'hanika sambi mwa wanhu wadulu. 3 Na tweye tose tukala kamba hewo, tukala tuwinza sulukila za ng'huli zetu, tutenda gaja gosulukilwa na ng'huli zetu na nzewele zetu. Tukala wanhu tulumbile kutagusigwa kwavija Mulungu kakala yotonela lusango sama ya vilozo vetu, kamba wanhu wose wayagwe.

4 Ila sama ya ukulu wa noge jake kumwetu, Mulungu, ayo yamemile bazi, 5 katutenda kuwa wagima kipigiti viyamzusile Kilisto kulawa mkudanganhika hata kamba tukala tudanganhike sama ya vilozo vetu. Mkomboligwa sama ya ngekewa ya Mulungu. 6 Na Mulungu katuzusa tweye kulawa mkudanganhika hamoja na Kilisto na kutwika hamoja na heyo kuna uulumwengu wa kuulanga kwavija tuilumba hamoja na Kilisto Yesu. 7 Katenda vino giladi mmilelo ikwiza yalaguse ngekewa yake ng'hulu iyaitendile mkipigiti kino kubitila mdinoge diyatulagusile tweye mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto. 8 Kwavija mkomboligwa sama ya ngekewa ya Mulungu kubitila nhamanila, na si malawililo ga sang'hano

zenu, ila nhunza kulawa ha Mulungu,
9 sio malawililo ga sang'hano, avo munhu
yoyose sambiyaitope. 10 Kwavija tweye
twa uumbi wa Mulungu, tulumbigwe
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto giladi
tutende sang'hano zinogile, zitandigwe
na Mulungu songela mwaka sama yetu
giladi tuzitende.

Kuilumba na Kilisto

11 Avo, sambimuisemwe kamba
umwaka mweye mkala Wamhazi
mkuleligwa na kukemigwa “wanhu
walekile kwingila kumbi” na waja
wakiikemile wenyego “wengile kumbi,”
kumbi da lukuli ditendigwe na makono ga
wanhu. 12 Sambimuisemwe kamba kipig-
iti kija mweye mkala hamunam'bokela
Kilisto. Hampetigwe kuwa wenekae wa
Islaeli, na mkala wahenza mmalagano
Mulungu gayailagane na wanhu zake.
Mkala mwabule tamanilo muulumwengu
na mwabule Mulungu. 13 Ila sambi
muilumba hamoja na Yesu Kilisto.
Mweye umwaka mkalile kutali na Mu-
lungu, sambi mgaligwa habehi na heyo
kubitila mulopa wa Kilisto. 14 Kwavija
Kilisto mwenyego katugalila tindiwalo
mkuwatenda Wayahudi na Wamhazi
wawe hamoja. Na kubitila ifa yake
mumsalaba kakibena kija ikiwambaza
kikalile kiwabagule na kuwatenda wawe
wadumuka. 15 Kagasegeza Malagizo
ga Musa hamoja na ndagizi zake na
shalia zake. Kaditenda tindiwalo mwa
Wayahudi na Wamhazi. Kaitendela heyo
mwenyego dale dimwe da sambi kulawa
mmadale gano mabili, 16 giladi madale
gose mabili yagalumbe mulukuli lumwe
na kugaduganyiza na Mulungu kubitila
ifa yake mumsalaba, na udumuka wetu
ukalile hagatigati yetu udanganhika.
17 Avo Kilisto keza na kuupeta Usenga
Unogile wa tindiwalo ha wanhu wose,
kumwenu mweye Wamhazi mkalile
kutali na Mulungu, na ha Wayahudi
wakalile behi na heyo. 18 Kwavija sama
ya gaja Kilisto gayatendile kumwetu,
tweye tose tupata nzila ya kuchola ha Tata
kubitila Loho iija wa Mulungu.

19 Avo, mweye hamuli wahenza ama
wabita nzila, ila mweye mwa wenekae
hamoja na wanhu wa Mulungu, na vivija
mweye mwa wanhu wa kae ya Mu-
lungu. 20 Mzengigwa uchana hana um-
singi uwo watumigwa wa Kilisto na wa-
hokozi, na Yesu Kilisto mwenyego iyo
dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose. 21 Mkuilumba hamoja na
Kilisto ng'anda yose yokiigoga hamoja na
kwinuka na kugaluka Ng'anda ing'alile
ya Mulungu ikigwe sama ya Mndewa.
22 Na mkuilumba hamoja na Kilisto mw-
eye Wamhazi vivija mozengigwa hamoja
na kugaluka hanhu hoyokala Loho wa
Mulungu.

3

Sang'hano ya Paulo mwa Wamhazi

1 Mkilamso kino nie, Paulo, na
mfungigwa wa Yesu Kilisto sama yenu
mweye Wamhazi. 2 Nokona muhulika
vija Mulungu sama ya ngekewa yake
viyangwelele nie sang'hano ino niitende
sama yenu, 3 na vija nyong'onyo vi-
igubuligwe kumwangu kubitila lugubulo,
kamba vinishile kuyandika kidogo. 4 Na
muhalusoma lupwilili luja, modaha
kuvitanga vija viniimanya nyong'onyo ya
Kilisto, 5 ilekile kutangigwa na wanhu
wa milelo ibitile kamba viili sambi,
avija viigubuligwe na Loho wa Mulungu
ha watumigwa wa Mulungu wang'alile
na wahokozi. 6 Ino iyo inyong'onyo,
kamba kubitila Usenga Unogile Wamhazi
wohala hamoja na Waislaeli, wowa lukuli
lumwe na wobokela hamoja kilagano
mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

7 Mulungu kanitenda niwe mtu-
migwa wa kuupeta Usenga Unogile na
nhunza kisinyo iyangwelele nie kubitila
sang'hano ya mhiko yake. 8 Hata
kamba nie na munhu mdodo kubanza
wanhu wose wa Mulungu, nhunza ino
nigweleligwa giladi niwapetele Wamhazi
ugoli wa Kilisto ulibule mbaka, 9 na kuwa-
tenda wanhu wose wone vija nyong'onyo
ya Mulungu iifisile vuisang'hanika.
Mulungu, ayo yalumbile vinhu vose,
kaifisa nyong'onyo yake milao yose ibitile.

10 Nia yake ikala vino, kubitila wanhu
wamtogole Kilisto, ng'hungwe ya Mu-
lungu, ili ya namna zose, sambi itendigwa
itangigwe na watawala na wali na udaho
muulumwengu wa kuulanga. 11 Mulungu
katenda kamba vija viyalondile heyo
mazua gose kubitila Yesu Kilisto Mndewa
wetu. 12 Mkuilumba na heyo na kubitila
nhamanila mgati yake, tomkwenhukila
Mulungu mkuilegeha na bila kudumba.
13 Avo nowayalalila kamba sambimdonhe
sama ya migayo yangu hano. Nie nogaya
sama yenu, avo yowagalila hishima.

Noge da Kilisto

14 Sama ya kilamso kino nofugama
mavindi haulongozi wa Tata, 15 ayo
yalumbile kila kinhu cha kuulanga na cha
muisi. 16 Notambika kamba, kamba vija
vuuli ugoli wa yenzi yake, yadahe kuwa-
gangamiza na mhiko kubitila Loho wake
muunhu wenu wa mgati, 17 giladi Kilisto
yakale mmioyo yenu kubitila nhamanila.
Na notambika kamba muwe na mizizi na
kugangamizwa mdinoge, 18 giladi mweye
hamoja na wanhu wose wa Mulungu
muwe na mhiko za kutambula vija noge
da Kilisto vidili gazi na tali, na vija
vidicholile uchana na vija vidicholile hasi,
19 na kuditanga noge da Kilisto dibanza
nzewele za wanhu wose, giladi sam-
bimuhungule hanhu kamba viyali Mu-
lungu.

20 Yayenzigwe heyo Mulungu, ayo
kubitila mhiko zake zisang'hanika mgati
yetu yodaha kusang'hana mbuli ng'hulu
ng'hani kubanza gaja gose gotudaha
kugapula ama kugagelegeza. 21 Mulungu
yayenzigwe mwa wanhu wamtogole
Kilisto na ha Yesu Kilisto kubitila milelo
yose, milongo yose. Amina.

4

Kuilumba na Kilisto

1 Nie nili mfungigwa sama ya Mndewa,
avo, nowayalalila mkale ukazi ulondigwa
na lukemo lwenu lumkemigwe. 2 Mazua
gose sambimuitope na muwe wanhu
waholile, mwazaganye, na kuinogela
wenyego kwa wenyego. 3 Tendeni vija
vumdaha kuutenda uhamoja wenu wa
Muloho wa Mulungu ugendelele mkui-
funga na tindiwalo. 4 Hana lukuli lumwe
na Loho imwe wa Mulungu, kamba
vija vumkemigwe na Mulungu mdita-
manilo dimwe da lukemo lwenu Mulungu
luyawakemele. 5 Hana Mndewa imwe
yeiyeka, nhamanila imwe, ubatizo umwe,
6 Mulungu imwe na Tata wa wanhu wose,
ayo yali uchana ya vinhu vose na kubitila
vinhu vose na mgati ya vose.

7 Ila kila munhu mmwanza wetu
kabokela nhunza kisinyo kamba Kilisto
viyamgwelele. 8 Kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga,

“Viyakwelile uchana ng'hani,
kakwela hamoja na wanhu bwando
wagogigwe.
Kawagwelela wanhu nhunza.”

9 Vija viilongwa, “Kilisto kakwela
uchana,” nhegulo yake choni? Nhegulo
yake tanhu Kilisto kahumuluka mbaka
hasi ng'hani muisi. 10 Heyo yahumuluke
iyo iija yakwelile uchana ya ulanga
wose giladi yavimemeze vinhu vose.
11 Zino zizo nhunza Kilisto ziyawag-
welele wanhu wamtogole heyo. Wanhu
wayagwe kawasagula kuwa watumigwa
wa Kilisto, na wayagwe kuwa wahokozi,
na wayagwe kuwa wapeta Usenga
Unogile, na wayagwe kuwa wachunga
na wayagwe kuwa wakulufunzi wa
Usenga wa Mulungu. 12 Katenda vino
giladi yawatande wanhu wa Mulungu
sama ya sang'hano yake, giladi lukuli
lwa Kilisto luzengigwe, 13 mbaka na
tweye tose vondatuuvikile uhamoja wa
nhamanila na kuwa na ilimu ya Mwana
wa Mulungu, na kuwa wanhu wakangale,
na kuleka kuhungula hanhu kamba viyali
Kilisto. 14 Avo hatuwa tena kamba wana
wadodo, tukunhizwa kuno na kuno na
kuhembeluswa na kila beho da mafundo,
ubala wa wanhu muuzenzeleganye, na
mmbuli zao za uvwizi. 15 Ila mkulonga
ikweli mdinoge, tokula mzimbuli zose
na kuvikila kuwa kamba Kilisto, ayo
yali ditwi da wanhu wamtogole heyo.
16 Kolutenda lukuli lose lukiilumbe na
kuigoga hamoja na vipindi vose viyagwe.
Kila kipindi kihasang'hanika vinogile,

cholutenda lukuli lukule na kuizenga lwenyego mdinoge.

Kukala Kamba Wana wa Mulangaza

17 Avo nowalongela na kuwag-
ong'ondeza mditwaga da Mndewa,
sambimkale ukazi kamba vowokala
Wamhazi, mkuwinza ngelegeza zao
zihile. 18 Nzonzi zao zigeligwa ziza, na
wekigwa kutali na ugima wa Mulungu
sama ya ubozi uli mgati yao na udala wa
mioyo yao. 19 Wanhu walibule kinyala,
wekiingiza wenyego mzimbuli zihile na
kutenda vinhu vose vihile bila kudumba.
20 Ila hivo sio vumuifunzile mmbuli
ya Kilisto! 21 Muhulika mbuli za Yesu,
na mfundizwa kweli kulawa kumwake.
22 Avo ulekeni unhu wenu wa umwaka
awo umemile vilozo, na ulekeni ukazi
wenu wa umwaka awo uwabanange mw-
eye mkuwengiza muuvwizi na sulukila
ya ugoni. 23 Mtendigwe wa sambi mn-
gelegeza za nzonzi zenu, 24 na muuvale
unhu wa sambi, ulumbigwe na kuwa
kamba Mulungu, unhu wa kweli, ulibule
uzenzeleganye na ung'alile.

25 Avo, kila munhu mmwanza wenu
yaleke uvwizi na yalonge kweli ha
miyage, kwavija tweye tose twa vipindi
va lukuli lumwe. 26 Kamba muhawa
na lusango, sambimtende vilozo. Zua
sambidiswe kuno mng'hali na lu-
sango. 27 Sambimumgwelele Mwenem-
bago nafasi. 28 Awo wose wokwiba
waleke ubavi wao, ila wasang'hanike
ng'hani na makono gao wenyego, giladi
wapate kinhu cha kumgwaa mkum-
bulu. 29 Milomo yenu sambiilave
mbuli zihile, ila mbuli zinogile sama
ya kuwazenga wanhu wayagwe mn-
hamanila, kulingana na vija vowolonda,
giladi waja wotegeleza wagangamizwe.
30 Sambimumgele giogio Loho wa Mu-
lungu, kwavija Loho ija iyo utango wa
Mulungu wikigwe kumwenu kulagusa
kamba mweye mwa wanhu zake mbaka
zua dija Mulungu vondayawakombole.
31 Segezeni usungu wose, lusango lose,
nyangi zose, na kuilonga vihile kose,
hamoja na kuilondela gehile. 32 Muwe na
mioyo inogile na kwiyonela bazi wenyego
kwa wenyego, na kila munhu yamgele
kumgongo miyage kamba vija Mulungu
viyawagelile mweye kumgongo kubitila
Kilisto.

5

Kukala Muna Umulangaza

1 Avo, mwigeni Mulungu, kamba wana
wanogelwa, 2 na mkale ukazi wa kuino-
gela, kamba Kilisto viyatunogele tweye
na kukiilava mwenyego sama yetu kamba
nhunza inung'hila goya na nhosa imno-
gela Mulungu.

3 Ila ugoni na mbuli zozose zihile ama
ugila sambivipetigwe mmwanza wenu,
kwavija mbuli zino hazilondigwa ku-
tendeka mmwanza wa wanhu wa Mu-
lungu. 4 Na sambikuwe na mbuli
zigela kinyala ama mbuli za ubozi
ama mbuli za miselezo zilekile ku-
lumba, ila mumgwelele hewela Mulungu.
5 M'vitange kamba haduhu munhu mgoni
ama munhu yotenda mbuli zihile ama
munhu yosulukila vinhu bwando, nheg-
ulo yake munhu yoitambikila miwegu,
yondayauhale Undewa wa Kilisto na wa
Mulungu.

6 Munhu sambiyawavwizile na mbuli
za uvwizi, kwavija sama ya mbuli
zino lusango lwa Mulungu lowezila
waja wose woleka kumtegeleza. 7 Avo
sambimuiduganye na hewo. 8 Kwavija
umwaka mkala mdiziza da vilozo, ila
sambi mwa mmulangaza wa kuwa bule
uzenzeleganye mkuilumba na Mndewa.
Mkale kamba wana wa mulangaza.
9 Kwavija malawililo ga mulangaza
gago gano, unovu wose, kuwa bule
uzenzeleganye kose, na kweli yose.
10 Zahileni gaja goyomnogela Mndewa.
11 Sambimtende mbuli za ziza zileka
kulela mujo, ila zifisuleni. 12 Kwavija
kinyala hata kugalonga gaja gotendeka
kinyele na wanhu woleka kuzigoga mbuli
za Mulungu. 13 Ila chochose kifisuligwe
na mulangaza chokoneka vija vukili,
14 kwavija mulangaza uwo utenda kila
kinhu choneke. Avo, kileka mana
ilongwa,

“Lamuka mzimbuli za Mulungu, gweye
uwasile mzimbuli za vilozo,
uzuke kulawa mkudanganhika,

na Kilisto kokumwemwesela.”
15 Muiteganye vija vumkala. Sambimkale kamba wanhu walibule ng'hungwe, ila mkale kamba wanhu wali na ng'hungwe. 16 Kila kipigiti kimulinacho tendeni ganogile ng'hani, kwavija kipigiti kino kiha. 17 Avo, sambimuwe wabozi, ila mkitange kija Mulungu choyolonda mweye mkitende.

18 Sambimkoligwe na divai, kwavija kukoligwa kowengiza mzimbuli zihile, ila mmemezigwe na Loho wa Mulungu. 19 Mkiimbile wenyego kwa wenyego na zabuli, nyila za kumtogola Mulungu, na nyila za muloho. Mwimbileni na kumuheweza Mndewa mmioyo yenu. 20 Mazua gose mumgwelele hewela Mulungu tata sama ya mbuli zose mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto.

Watwanzi Wasoligwe na Wambigalo Wasolile

21 Kila munhu yawe mwende ha miyage sama ya hishima ya Kilisto.

22 Kila mtwanzi yawe mwende ha mbigalo wake kamba viyali mwende ha Mndewa. 23 Kwavija mbigalo iyo pala da mtwanzi wake, kamba vija Kilisto viyali pala da wanhu wamtogole Kilisto. Na heyo iyo Mkombola wa wanhu wamtogole Kilisto, awo wali lukuli lwake. 24 Na kila mtwanzi na yawe mwende ha mbigalo wake mzimbuli zose kamba vija wanhu wamtogole Kilisto viwali wende ha Kilisto.

25 Na gweye mbigalo, mnogele mtwanzi wako kamba vija Kilisto viyawanogele wanhu wamtogole heyo na kukiilava mwenyego sama yao. 26 Katenda vino giladi yawatende wanhu wamtogole Kilisto wang'ale mmoyo na wang'ale mulukuli, wasuluzwe na mazi na kung'alizwa na mbuli ya Mulungu. 27 Katenda vino giladi yaitendele heyo mwenyego wanhu wamtogole heyo wanogile na walibule nyela ama mikunzo ama vilozo viyagwe vovose. Ila wawe wanhu wang'alile na walibule mbuli yoyose ihile. 28 Na kila mbigalo yamnogele mtwanzi wake kamba voyolunogela lukuli lwake. Munhu yomnogela mtwanzi wake kokiinogela mwenyego. 29 Kwavija haduhu munhu yoyose yolwihila lukuli lwake, ila kolugwaa mandia na kulutendela vululonda, kamba Kilisto voyowatendela wanhu wamtogole heyo, 30 kwavija tweye twa vipindi va lukuli lwake. 31 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na mamaake na kuilumba na mwehe wake, na wabili wano wowa lukuli lumwe.”* 32 Kuna nyong'onyo ng'hulu ng'hani igubuligwe Mnyandiko ino Ing'alile, na vino vivo viyali Kilisto na wanhu wamtogole heyo. 33 Ila kila munhu mmwanza wenu kolondigwa yamnogele mtwanzi wake kamba viyokinogela mwenyego, na mtwanzi kolondigwa yamuhishimile mbigalo wake.

6

Wana na Watata Zao na Wamama Zao

1 Mweye wana, wategelezeni watata zenu na wamama zenu kwavija mweye mwa wanhu wa Mndewa, kwavija vino vivo vilondigwa. 2 “Muhishimile tataako na mamaako,” ino iyo indagizi ya ichanduso ili na kilagano, 3 “giladi upate motelo na ukale kipigiti kitali muisi.”

4 Mweye watata, sambimuwagele lusango wanenu, ila muwalele mkuwazuma na malagizo ga Mndewa.

Nyakadala na Wakulu Zao

5 Mweye nyakadala, iweni wende ha wandewa zenu wali hano muisi mkuwadumba na mkuwagudemela na mmoyo ugoloke, kamba vija vimumsang'hanikila Kilisto. 6 Sambimtende gano kipigiti wahawa baho tu, giladi wawanogeleni. Ila kamba nyakadala wa Kilisto, tendeni gaja goyomnogela Mulungu kulawa mmioyo yenu. 7 Sang'haneni sang'hano zenu na moyo ugoloke, kamba vija momsang'hanikila Mndewa na sio wanhu, 8 kuno m'vitanga kamba Mndewa komgwelela nhunza munhu yoyose sama ya kinhu chochose kinogile choyotenda, yawe nyakadala ama munhu yailegehe.

* **5:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

9 Na mweye wanhu muli na nyakadala,
watendeleni vinogile nyakadala zenu.
Sambimuwadumbize, ila m'vitange
kamba mweye mose muna Mndewa
imwe ayo yali kuulanga, na heyo halola
kihanga cha munhu.

Ng'hondo ya Muloho

10 Hakimambukizo, mgangamale
mkuilumba hamoja na Mndewa na
muudaho wa mhiko zake. 11 Valeni
via vose va kuiimilizila vumgweleligwe
na Mulungu giladi mdahe kuuhuma
ubala wa Mwenembago. 12 Kwavija
tweye hatutenda ng'hondo na wanhu wa
ulumwengu uno, ila totenda ng'hondo na
watawala, na wali na udaho, na wali
na mhiko za ziza za ulumwengu uno,
na dale da vinyamkela dili kuulanga.
13 Sama ya kilamso kino, valeni via vose
va kuiimilizila viyawagwelele Mulungu,
giladi mdahe kwima mkipigiti cha
kulawilila mbuli zihile, na ng'hondo
ihesha, mgangamale.

14 Avo mkale muisasale, kweli iwe
kamba lukumbulu lwa kuifunga mchuno,
kuwa bule uzenzeleganye kuwe kamba
kuvala koti da zuma mmhambaga, 15 na
kuisasala kuupeta Usenga Unogile wa
tindiwalo kuwe kamba vilatu mmag-
ulu genu. 16 Hamoja na gano gose,
papeni nhamanila kamba ngao, ayo
yondaiwatende mdahe kuizima misale
ikwaka moto kulawa ha Mwenembago.
17 Ubokeleni ukombola uwe kamba kofia
da zuma, na Usenga wa Mulungu, awo
uli kamba zele diyawagwelele Loho wa
Mulungu. 18 Tambikeni kubitila Loho
wa Mulungu mazua gose mnhambiko
zose na kupula. Gendeleleni kutam-
bika bila kudonha na muhatambika sam-
bimuleke kuwatambikila wanhu wose wa
Mulungu. 19 Vivija na nie munitambik-
ile, giladi nihalonda kulonga basi Mu-
lungu yangwelele cha kulonga, nilonge
bila kudumba na kugagubula gaifisile
Muusenga Unogile, 20 awo unhendile
nie kuwa msenga, hata kamba sam-
bisambi na mkifungo. Tambikeni gi-
ladi nidahe kuupeta bila kidumbo kamba
vinilondigwa.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Tikiko iyo ndugu mnogelwa na
mtumigwa yalibule uzenzeleganye
muisang'hano ya Mndewa. Kowalongela
mbuli zangu zose, giladi na mweye vivija
m'vitange vija vinili na kija kinitenda.
22 Nomtuma kumwenu sama ya mbuli
zino, m'vitange vija vituli na vivija
yawagangamize mweye mioyo yenu.

23 Tindiwalo diwe ha wanhu wose
wamtogole Kilisto, na noge hamoja na
nhamanila kulawa ha Mulungu Tata
na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto.
24 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na
wanhu wose womnogela Mndewa wetu
Yesu Kilisto mdinoge dilibule nziga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAFILIPI

ULONGOZI

Mtumigwa wa Kilisto Paulo kandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi mkipigiti cha milao ya 61 songela viyavumbuke Kilisto. Kalwandika viyakalile mkifungo (1:13), na kuno vodahika kakala mdiwambo da Loma. Todaha kukifundiza mbuli kidogo muna idiwambo da Filipi kulawa mkitabu cha Sang'hano. Filipi dikala dijo wambo kulu muisi ya Makedonia. Na hano baho wasongile wanhu wamtogole Kilisto wa ichanduso muisi ya Makedonia. Paulo na Sila wao wasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Makedonia hamoja na hata kugeligwa mkifungo ikilo kipigiti viwakalile haja (Sang'h. 16).

Vodahika Paulo kakala na vilamso bwando mkwandika lupwilili luno. Katumia lupwilili hilo kamba nafasi ya kuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto sama ya nhunza iwamgalile viwahulike kamba kakala kekigwa mkifungo (4:10-19). Vivija kawalongela hali yake muja mkifungo, na kawatambuza Timoteo na Epaflodito mwa wanhu wamtogole Kilisto (2:19-30) giladi wawabokele na kuwahishimila ulongozi wao.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga kwandika lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi (*1:1-2*).
2. Abaho kowalongela hali yake na gaja gayalinago mmoyo wake (*1:3—2:30*).
3. Abaho kawalongela mbuli bwando za kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto wakale ukazi wa kuzitenda mbuli za Kilisto (*3:1—4:9*).
4. Paulo komambukizila mkuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto wali Filipi sama ya nhunza zao na kowalamsa (*4:10-23*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo na Timoteo, watumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wose wa Mulungu wang'alile wali mkiwambo cha Filipi, hamoja na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto na mashemasi.*

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Paulo ha Wasomaji Zake

3 Nomuheweza Mulungu wangu sama yenu kipigiti chose nowagelegeza mweye. 4 Mzinhambiko zangu zose nowatambikila mweye mose mkudeng'ha, 5 kwavija mkala hamoja na nie mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto songela mwanza wa ichanduso vumuuhulike Usenga uno mbaka kipigiti kino.† 6 Novimanya kamba Mulungu, ayo yasongeze sang'hano ino inogile mgati yenu, koigendeleza mbaka yaimambukize mdizua dondayabwele Kilisto Yesu. 7 Vinoga kumwangu nie kuwagelegeza mweye mose kamba vinitenda, kwavija mweye mwa mmoyo wangu. Mweye mose msang'hanika hamoja na nie muisang'hano inogile yaangwelele Mulungu, sang'hano ya kuugombeleza Usenga Unogile na kuugangamiza, kipigiti kino vunili mkifungo na kipigiti vinikalile niilegehe. 8 Mulungu iyo msindila wangu vija viniwanogela na vija viniwasulukila mweye mose na noge dilawa ha Yesu Kilisto.

9 Na ino iyo nhambiko yangu, kamba noge jenu jongezeke ng'hani, na mgendelele kukula muilimu na muutango, 10 avo mdahe kusagula gaja ganogile, giladi kuna dizua dondayabwele Kilisto sambimuwe na mbuli ihile na mng'ale. 11 Mmemezwe mbuli zilibule uzenzeleganye azo ziza kubitila Yesu Kilisto sama ya yenzi na nhogolwa za Mulungu.

Paulo Kodeng'ha Avija Kilisto Viyopetigwa

* **1:1** Mashemasi nhegulo yake wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto. † **1:5** Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

12 Ndugu zangu, nolonda mweye
m'vimanye kamba gano ganilawilile nie
ganhaza nie kweneza Usenga Unogile,
13 kwavija wanhu wose hano hamoja
na wemilizi wa iding'anda da kindewa
wovitanga kamba nigeligwa mkifungo
kwavija nie na msang'hana wa Kilisto.
14 Na sama ya nie kugeligwa mkifungo,
wanhu bwando wamtogole Kilisto hano
wagangamazwa ng'hani, na woupeta
Usenga Unogile bila kudumba.

15 Wanhu wayagwe woupeta Usenga
Unogile kwavija wonyonela migongo na
uhasanyi na nie, ila wayagwe woupeta
Usenga Unogile wa Kilisto na nia inogile.
16 Wanhu wano wompeta Kilisto sama
ya noge, kwavija wavitanga kamba nis-
aguligwa giladi niugombele Usenga Un-
ogile. 17 Ila waja wa ichanduso wompeta
Kilisto sama ya kulonda watogolwe na
wanhu, mmoyo wao hawagesa ganogile
ila wolonda kuutenda mgayo wangu
ubanze kipigiti vinili muno mkifungo.

18 Haduhu mbuli! Kilisto yahapetigwa
mnzila zozose zija, nie nodeng'ha, kamba
mngelegeza zihile ama mngelegeza
zinogile. Nogendelela kudeng'ha,
19 kwavija novitanga kamba kubitila
nhambiko zenu na Loho wa Yesu Kilisto
yahanitaza, nokomboligwa. 20 Kwavija
nosulukila ng'hani na kutamanila kamba
sigeligwa kinyala, ila nogendelela ku-
longa bila kudumba sama ya Kilisto,
kamba vinitendile kipigiti kibitile. Na
notamanila kamba ugima wangu wom-
galila hishima Kilisto, kamba nihawa
mgima ama nihadanganhika. 21 Kwavija
kumwangu nie Kilisto iyo ugima wangu,
na ifa iyo nyongeza yangu. 22 Ila ihawa
nogendelela kuwa mgima, notenda mbuli
zinogile ng'hani, na sikitanga kinhu kilihi
chondanisagule. 23 Nie nogazigwa na
vinhu vibili, nosulukila kudanganhika
nichole kukala hamoja na Kilisto, kwavija
mbuli ino inoga ng'hani kumwangu.
24 Ila vinoga ng'hani nie kusigala kuwa
mgima sama yenu mweye. 25 Mbuli
ino iyo inntamanila, novitanga kamba
nogendelela kusigala muisi na kugen-
delela kukala na mweye mose, giladi
mpate kudeng'ha na kukula mnhamanila,
26 avo vija vondaniwe hamoja na mweye
kabili, mopata kilamso cha kuitopela
mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu sama
ya gaja goyotenda kubitila nie. 27 Avo
kinhu kilondigwa icho kino, mkale kamba
vuulonda Usenga Unogile wa Kilisto, avo
kamba niheza na kuiting'hana namwe
kabili ama nihahulika mbuli zenu, novi-
manya kamba monanahila na nia imwe
moiyoha hamoja sama ya nhamanila ya
Usenga Unogile. 28 Sambimuwadumbe
wadumuka zenu. Kino kicho kilaguso
kamba hewo wokwiza kubanangwa, na
mweye mokwiza kukomboligwa. Na
Mulungu kowatenda mweye muhume.
29 Kwavija Mulungu kawagwelela nafasi
ya kumsang'hanikila Kilisto na sio
kumtogola kwiyeka, ila vivija kugaya
sama yake. 30 Avo mwingila muna
ing'hondo hamoja na nie, ng'hondo iija
inikalile nigomba nie kipigiti kibitile, na
kamba vumuhulika ning'hali nigomba.

2

Wende na Ukulu wa Kilisto

1 Ugima wenu mkuilumba hamoja na
Kilisto uwatenda mweye muwe na mhiko,
na noge jake dowabweza moyo mweye.
Muilumbe na Loho wa Mulungu, na
muwe wanhu wanogile na muiyonele
bazi wenyego kwa wenyego. 2 Avo iten-
deni ndeng'helelo yangu ivikizwe mkuwa
na ngelegeza imwe, noge dimwe, moyo
umwe, na nia imwe. 3 Sambimtende
mbuli yoyose mkuinogeza mioyo yenu
iiyeka ama mkuitopa bule, ila muihun-
ganikile mkuwagelegeza waenu wanoga
kubanza mweye wenyego. 4 Kila munhu
mmwanza wenu sambiyalole gaja gamno-
gele heyo, ila vivija yalole gaja gowono-
gela na wayage. 5 Ngelegeza zenu
zolondigwa zilinge kamba ngelegeza za-
yakalile nazo Yesu Kilisto.

6 Kilisto, ayo yakalile yalingile kamba
Mulungu,
ila hagesile vija viyalingile kamba
Mulungu kamba kinhu cha
kukigesa ng'hani.

7 Ila heyo mwenyego kagaleka gose,

na kugaluka kamba nyakadala,
kavumbuka kamba wanhu wayagwe,
na koneka kamba munhu.
8 Heyo mwenyego kaihumulusa hasi,
na kakala mwende ha Mulungu
mbaka kudanganhika,
hata kudanganhika mumsalaba.
9 Avo, Mulungu kamwinula uchana
ng'hani,
na kumgwelela twaga kulu kubita
matwaga gose.
10 Avo mtwaga da Yesu,
kila vindi difugame, kuulanga na
muisi na hasi ya isi,
11 na kila lulimi lutogole kamba Yesu
Kilisto iyo Mndewa,
mkumuyenzi Mulungu Tata wetu.

Kunang'hazika Kamba Mulangaza Muulumwengu

12 Avo, mbwiga zangu, mkala mu-
nitegeleza mazua gose vinikalile baho,
vinoga ng'hani kunitegeleza kipigiti kino
vinili haduhu. Mambukizeni ukombola
wenu mkusang'hanika mkudumba na
mkugudema, 13 kwavija Mulungu mazua
gose kosang'hanika mgati yenu, mkuwag-
welela mweye sulukila na mhiko ya ku-
tenda gaja gomnogela heyo.
14 Tendeni mbuli zose bila kutwan-
ganika ama kuibamilila, 15 giladi sam-
bimuwe na mbuli na munhu na kung'ala
kamba wana wa Mulungu walibule uzen-
zeleganye, wonang'hazika kamba nhondo
za kuulanga muulumwengu umemile
wanhu wehile na wene vilozo. 16 Ugogeni
ng'hani Usenga uli na ugima, avo mdizua
dondayabwele Kilisto, noitopa kamba
sikimbile mkimbilo wa bule na sang'hano
yangu haikalile jaga bule.
17 Ila hata kamba nowagiza ugima
wangu mkugidwa kamba ung'waji ulav-
igwa nhosa ha Mulungu, nonogelwa,
kamba nhosa zimulava ha Mulungu mn-
hamanila. Na nolonda mweye mose
mdeng'he hamoja na nie. 18 Na mweye
vivija mnogelwe na kudeng'ha hamoja na
nie.

Timoteo na Epaflodito

19 Kamba Mndewa Yesu yahanogelwa,
nomtuma Timoteo kumwenu hima, giladi
yahabwela yanisindimule umoyo na
mbuli zenu. 20 Nabule munhu iyagwe
kamba heyo yali na ngelegeza kamba
zinilinazo nie yondayawagwelele gaja
gomulonda mweye. 21 Kwavija wayagwe
wasigale wozahila gaja gawanogele
wenyego na sio gaja gamnogele Yesu
Kilisto. 22 Mweye wenyego movitanga
vija Timoteo viyailaguse mwenyego
kalumba, avija viyasang'hanike na nie
kamba mwana na tataake mkuupeta
Usenga Unogile. 23 Avo nogesa kumtuma
kumwenu haja tu hondanigatange gaja
gondaganilawilile nie hano. 24 Na nie
nomtamanila Mndewa kamba mkipigiti
kiguhi nie mwenyego nokwiza kumwenu.
25 Ila nogelegeza kamba vinoga
kum'bweza kumwenu ndugu yangu
Epaflodito, msang'hana miyangu na
asikali miyangu, ayo vivija yali
mtumigwa wenu, ayo imumtumile
kumwangu yeze kunzahilila vinhu
vinilonda. 26 Kwavija kasulukila ng'hani
kuwona mweye mose. Na kakala
na giogio kwavija muhulika kamba
heyo kakala mtamu. 27 Kweli kakala
yolumwa, behi na kudanganhika. Ila
Mulungu kamonela bazi, na sio kamba
kamonela bazi heyo yeiyeka ila na nie,
sambimhate usungu uchana ya usungu.
28 Nie nolonda ng'hani kumtuma heyo
kumwenu, nokona muhamona kabili
modeng'helela, na nie kudungwadungwa
kumwangu komala. 29 M'bokeleni na
noge da wanhu wamtogole Kilisto na
ndeng'ha ng'hulu, na muwahishimile
wanhu wali kamba heyo. 30 Kwavija
kakala mmabehi kudanganhika sama
ya sang'hano ya Kilisto, na kalonda
kuwagiza ugima wake giladi yanhaze
mbuli zija mweye wenyego zimulemelwe
kunhendela kwavija mkala kutali.

3

Kuwa Bule Uzenzeleganye wa Ikweli

1 Hakimambukizo, ndugu zangu,
deng'heni mkuilumba hamoja na Mn-
dewa. Sidonha kuwandikila mweye
kinhu kikija mwanza wa ikabili, no-
tenda vino kuikikiwiza nhamanila yenu.

2 Iteganyeni na umbwa, wanhu waja wotenda mbuli zihile, awo wogong'ondeza mbuli za kukanha lukuli bila kilamso chochose. 3 Kwavija tweye iwo twingila kumbi da ikweli, tweye tutambika kubitila mhiko za Loho wa Mulungu, tweye tudeng'ha mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, tulekile kwika nhamanila yetu mulukuli, 4 hata kamba nie mwenyego nna kilamso cha kulutamanila lukuli. Kamba munhu yoyose yogelegeza kamba kana kilamso cha kulutamanila lukuli, nie nibanza. 5 Nie ningila kumbi kipigiti vinikalile na mazua manane songela vinivumbuke, nie na munhu wa Islaeli wa kuvumbuka, kulawa mtala wa Benjamini, Mueblania nivumbuke Mueblania. Muna imbuli ya kugagoga Malagizo ga Musa, nikala Mfalisayo. 6 Niiyoha ng'hani kuwagaza wanhu wamtogole Kilisto. Kamba munhu kowa bule uzenzeleganye mkugagoga Malagizo ga Musa, nie sihonyele chochose. 7 Ila mbuli zija zose zinizipetile kamba zinoga, sambi nozipeta kamba jaga bule sama ya gaja gayatendile Kilisto. 8 Si gano geiyeka, ila nokona vinhu vose kamba jaga bule, uhavilinga na ukulu wa nhunza ya kumtanga Kilisto Yesu Mndewa wangu. Sama yake nivasa vinhu vose na kuvona kamba uvuludu, giladi nimpate Kilisto, 9 na kuilumba hamoja na heyo kabisa. Na silonda kuitenda mwenyego kutogoligwa na Mulungu kubitila kugatogola Malagizo ga Musa, na sambi niwa munhu nilibule uzenzeleganye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto kuwa bule uzenzeleganye kulawa ha mulungu kwiza kubitila nhamanila. 10 Nolonda kumtanga Kilisto na kuilanza mhiko ng'hulu imzusile heyo kulawa mkudanganhika. Nolonda kugaya na heyo na kudanganhika kamba viyadanganhike heyo, 11 giladi mnzila imwe ama iyagwe nize kulanza mzuso wa kulawa mkudanganhika.

Kukimbilila Kutulonda

12 Nie silonga kamba nisha kubokela gaja gose ganilonda ama nivika kuja kunilondigwa kuvika, ila noiyoha giladi mhate kuhuma na kubokela nhunza yangu, kamba vija Kilisto Yesu viyamhatile nie niwe wake. 13 Ndugu zangu, sikiigelegeza mwenyego kamba nisha kugapata gaja gose ganilonda, ila kinhu kinitenda icho kino, kuisemwa gabitile na kuiyoha kutenda ganogile kukivikila kija kili haulongozi. 14 Noiyoha ng'hani kukimbilila kuja kunilondigwa kuvika, giladi mhate nhunza ilawa uchana kuulanga, nhunza ayo Mulungu kubitila Yesu Kilisto iyotukemela.

15 Avo tweye tose tukangale muloho tuwe na ngelegeza zilingane, na kamba ngelegeza zenu ziigola mkinhu chochose, kinhu kino vivija Mulungu kowagubulileni. 16 Vovose vondaiwe, natugendelele kuulongozi mnzila iija ituikweleleze mbaka kipigiti kino.*

17 Ndugu zangu, ng'holelezeni nie, ifunzeni kulawa mwa awo wowinza mbuli zetu zitutendile sama yenu. 18 Kwavija kamba vija vinikalile niwalongela umwaka, na sambi nowalongela kabili na mahozi, wanhu bwando wokala kamba wadumuka wa ifa ya Kilisto mumsalaba. 19 Kimambukizo chao kuzimu, wotambikila kija kisulukilwa na ng'huli zao, wokiigodela vinhu vigela kinyala, ngelegeza zao za m'vinhu va muisi. 20 Ila tweye uwenekae wetu wa kuulanga. Na tobeta mkusulukila ng'hani Mkombola wetu kulawa kuulanga, hiyo Mndewa Yesu Kilisto. 21 Kozigalula ng'huli zetu zino zibanangika na kuzitenda zilinge kamba lukuli lwake mwenyego luli na yenzi, na kubitila mhiko iija vivija kodaha kuvitenda vinhu vose vikale hasi yake mwenyego.

4

Malagizo

1 Avo, ndugu zangu, iniwanogele na iniwasulukila ng'hani kuwona, nanahileni ha Mndewa, kwavija mweye iyo ndeng'ha yangu na mkungo unibokele sama ya sang'hano yangu.

* **3:16** Mbaka kipigiti kino nhegulo yake mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.

2 Yuodia na Sintike nowayalalila, mweye kamba ndugu mkuilumba hamoja
na Kilisto mambukizeni m'vutem'vute wenu. 3 Nokulongela gweye, uli munhu
wangu wa habehi, wataze watwanzi wano, kwavija wasang'hanika ng'hani
hamoja na nie kuweneza Usenga Unogile, hamoja na Kilementi na wasang'hana
wayangu wayagwe, awo matwaga gao gandikigwe mkitabu cha ugima cha Mulungu. 4 Deng'heni mkuilumba hamoja na Mndewa mazua gose. Nowalongela
kabili, deng'heni.

5 Uhozi wenu utangike na wanhu wose, kwavija Mndewa ka mmabehi kwiza.
6 Sambimdungwedungwe na kinhu chochose, ila mnhambiko zenu zose mpuleni
Mulungu gaja gomulonda na mazua gose mpuleni na mioyo ya hewela. 7 Na
tindiwalo da Mulungu, dibanza ilimu zose za wanhu, doigwaa upile mioyo yenu na
nzonzi zenu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.

8 Ndugu zangu, nomambukiza mkulonga vino, nzonzi zenu zimeme mbuli
zinogile, na zija zilumbile kugweleligwa nhogolwa, mbuli zimemile kweli, mbuli
za kuhishimilwa, zilibule uzenzeleganye, zing'alile, zinogelwa na wanhu, na zili
na nhogolwa inogile. Vigelegezeni vinhu vinogile na vilumbile kuhishimilwa. 9 Gendeleleni kuzitenda mbuli zose zimuifunzile, na zim'bokele, na zimuhulike, na zimziwene kulawa kumwangu. Na tindiwalo kulawa ha Mulungu diwe
hamoja namwe.

Paulo Kowaheweza Wafilipi Sama ya Nhunza

10 Nodeng'ha ng'hani mkuilumba hamoja na Mndewa, kweli mkala munigelegeza nie, ila hamupatile nafasi ya kulagusa kamba mkala munigelegeza, hakimambukizo lelo mulagusa kabili vija vumunigelegeza nie. 11 Nolonga vino si kwavija nabule kinhu, kwavija nie niifundiza kwenelwa na kija kinili nacho.
12 Nivitanga kuhungukilwa na vinhu na nivitanga kuwa na vinhu bwando. Niifundiza kuwa mzihali zose, hali ya kwiguta na hali ya kuwa na nzala, hali ya kuwa na vinhu bwando na hali ya kuwa bule kinhu. 13 Nodaha kuzitenda mbuli zose kubitila Kilisto yongela mhiko.
14 Ila vinoga ng'hani kumwenu kunhaza nie mmigayo yangu. 15 Mweye Wafilipi m'vitanga kamba mazua ga mwanduso ga Usenga Unogile, vunisegele muisi ya Makedonia, haduhu wanhu wamtogole Kilisto wowose wakalile hamoja na nie mkunigwelela vinhu sama ya sang'hano yangu ila mweye mwiyeka. 16 Kwavija hata vinikalile mdiwambo da Tesalonike viniwalondile mnhaze, mnhaza vinhu vinilondile si mwanza umwe. 17 Si kamba nie nozahila nhunza kulawa kumwenu, ila nolonda mweye m'bokele nhunza sama ya mbuli zinogile zimtendile. 18 Mkipigiti kiguhi nipata vinhu vose vinilondile na kubanziliza, sambi nna kila kinhu vija vinibokele kulawa ha Epaflodito vummulagize yangalile. Nhunza zilinga kamba nhosa za vinhu va kunung'hila, nhosa imnogela Mulungu na kuitogola. 19 Na Mulungu wangu kowagwaa vinhu vose vumulonda kulawa muugoli wa yenzi yake, uyatugwelele tweye kubitila Kilisto Yesu. 20 Yenzi na ichole ha Mulungu na Tata wetu milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Walamseni wanhu wose wa Mulungu wali hamoja na Yesu Kilisto. Wanhu wamtogole Kilisto wali hamoja na nie wowalamsa. 22 Wanhu wose wang'alile wowalamsa, ng'haning'hani waja wali mding'anda da Kaisali.*

23 Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto iwe na loho zenu. Amina.

* **4:22** Kaisali nhegulo yake Mndewa wa Loma.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLOSAI

ULONGOZI

Lupwilili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo siku mdiwambo da Loma mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Mhwilili za mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai, Waefeso, na Filimoni zokemigwa mhwilili za mkifungo kwavija Paulo kazandika kipigiti viyakalile mkifungo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolosai. Paulo hasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai (2:1), ila yokoneka kakala yogelegeza kamba kana kinhu cha kutenda mwa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Yodahika kamba Epafla iyo yadisongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai kwavija heyo kakala mwenekae wa Kolosai.

Paulo kakala yokeleka ng'hani na mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Hanhu hakulu ha lupwilili lwake kokwandika mbuli ino. Haja kukala na dale da Wayahudi wamtogole Kilisto wakalile wowashulutiza wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wagawinze Malagizo ga Kiyahudi kulawa Mdilagano da Umwaka hasa kwingila kumbi. Paulo kokwandika kamba, Kilisto iyo kinhu chondakimtende munhu yamtogole Kilisto yatogoligwe na Mulungu na sio kinhu kiyagwe chochose ama munhu iyagwe yoyose (1:15-20), na mafundo gaja gozindilila ng'hungwe za kiunhu hagalondigwa (2:8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:1-2*).
2. Abaho kokwandika youlonga ukulu wa Kilisto hasa haja hoyokwidika mbuli ya mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:3—3:4*).
3. Kamba viili mmhwilili ziyagwe za Paulo, Paulo kandika lwenza lwa ikabili lwa lupwilili luno yolava mafundo ga kuwa na ukazi unogile wa wanhu wamtogole Kilisto (*3:5—4:6*).
4. Paulo komambukiza na ndamsa na malagizo golagiza kamba lupwilili luja lusomigwe na dizwi kulu mwa wanhu wose wamtogole Kilisto (*4:7-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

2 Towandikila wanhu wang'alile na walibule uzenzeleganye mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wali mdiwambo da Kolosai.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kumgwaa Mulungu Hewela

3 Mazua gose tomuheweza Mulungu Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto kipigiti tuhawatambikila mweye. 4 Kwavija tuhulika nhamanila yenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu na noge dimulinajo ha wanhu wose wa Mulungu, 5 noge dilawa mtamanilo jenu da vinhu vinogile Mulungu viyawekile kuulanga. Muwa na tamanilo dino songela vumuhulike kweli ya Usenga Unogile mwanza wa ichanduso. 6 Usenga uno Unogile wizile kumwenu wokwenela muulumwengu wose. Wolela mujo kila hanhu mkugalula wanhu, kamba vija vuuwagalule mweye songela zua da mwanduso vumuhulike na kuitanga kweli ya ngekewa ya Mulungu. 7 Muifundiza mmbuli ya ngekewa ya Mulungu kulawa ha Epafla, msang'hana mietu itumnogele, msang'hana wa Kilisto yalibule uzenzeleganye yosang'hanika sama yetu. 8 Na heyo iyo yatulongele mbuli ya noge dimgweleligwe na Loho wa Mulungu.

9 Avo, songela vituhulike vino, hatulekile kuwatambikila, na kuno tumulongela Mulungu yawamemeze mweye ilimu ya

mbuli zimnogele heyo kubitila ng'hungwe na ilimu volawa ha Loho wake. 10 Na totambika vino giladi mkale kamba vija voyolonda Mndewa na kumnogeza heyo mmbuli zose, kuno mulela mujo msang'hano zose zinogile na kukula muilimu ya Mulungu. 11 Mulungu yawagangamaze na mhiko zose zilawa mmhiko za yenzi yake, giladi mdahe kwazaganya mbuli zose bila kudonha kuno mdeng'ha. 12 Na mmuheweze Mulungu mkudeng'ha, ayo yawatendile mulumbe kupata uhazi Mulungu uyawekile wanhu zake muundewa wa mulangaza. 13 Kwavija heyo katukombola kulawa mmhiko za ziza na kutugala kuna uundewa wa Mwanage iyamnogele, 14 ayo yotukombola na kuvigela kumgongo vilozo vetu.

Unhu wa Kilisto na Sang'hano Yake

15 Kilisto iyo sisila da Mulungu yoleka koneka, chaudele na mkulu wa vinhu vose vilumbigwe na Mulungu. 16 Kwavija kubitila heyo Mulungu kavilumba vinhu vose va kuulanga na va muisi, vinhu vikoneka na vija vileka koneka, kamba vija mhiko za muloho, wandewa wa muloho, watawala wa muloho, na udaho wa muloho. Mulungu kavilumba vinhu vose kubitila heyo na sama yake. 17 Kilisto kakala baho songela vinhu vose havinalumbigwa, na mkuilumba hamoja na heyo vinhu vose vipata hanhu hake. 18 Na heyo iyo pala, na wanhu wamtogole Kilisto wawo lukuli lwake, heyo iyo mwanduso, heyo iyo chaudele mmwanza wa wazukile kulawa mkudanganhika, avo kokwiza kukala hanhu ha ulongozi m'vinhu vose. 19 Kwavija Mulungu imnogela uungu wake wose ukale mwa Kilisto. 20 Kubitila mwanage, Mulungu kanogelwa vinhu vose viilumbe kabili na heyo mwenyego, vinhu vili muisi ama kuulanga, mkwika tindiwalo kubitila ifa ya mwanage mumsalaba.

21 Umwaka mkala kutali na Mulungu na mkala wadumuka zake sama ya vinhu vihile vumtendile na kuvigelegeza. 22 Ila sambi Mulungu kawatenda mweye muilumbe na heyo mkubitila ifa ya lukuli lwa mwanage giladi yawatende mweye mung'ale, muwe bule nyela, na sambimuwe na mbuli yoyose ihile hameso gake. 23 Ila molondigwa kugendelele kuitogola kweli ino na kuinanahila. Sambimpalasuke kulawa muikweli imuibokele kipigiti vumuhulike Usenga Unogile upetigwa muulumwengu wose, na nie Paulo nisaguligwa kamba mtumigwa wa Mulungu giladi niupete Usenga uno Unogile.

Sang'hano ya Paulo Kamba Mtumigwa wa Wanhu Wamtogole Kilisto

24 Sambi nodeng'helela migayo yangu sama yenu, mkubitila kugaya kunigaya mulukuli novikiza migayo isigale ya Kilisto sama ya lukuli lwake, awo wanhu wamtogole Kilisto. 25 Mulungu kanigwelela sang'hano ya kusang'hanika mwa wanhu wamtogole Kilisto mkuupeta usenga wake kila hanhu kumwenu. 26 Usenga uno uwo nyong'onyo ifisigwe mwaka na mwaka na milelo bwando, ila sambi igubuligwa mwa wanhu zake. 27 Kwavija Mulungu kalonda wavitange kamba Wamhazi vivija wolondigwa wapate ugoli na yenzi ya Kilisto. Na ino iyo nyong'onyo, kamba Kilisto kokala mgati yenu. Mbuli ino yowagwelela tamanilo da kuhala yenzi yake. 28 Avo towalongela wanhu wose mbuli za Kilisto, towazuma wanhu wose, na kuwafundiza wanhu wose na ng'hungwe yose iyatugwelele Mulungu. Tolonda tuwagale haulongozi wa Mulungu, giladi sambiwahungule hanhu muukazi wao wa kuilumba hamoja na Kilisto. 29 Sama ya mbuli ino noigaza ng'hani mkuiyoha na mhiko zangu zose zayanigwelele Kilisto.

2

1 Nolonda m'vitange vija nie vunigaya sama yenu mweye, na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia, na sama ya waja wose walekile kunimanya nie mkunyona mkihanga. 2 Nia yangu iyo ino, mweye na hewo mgangamizwe mmioyo na kuilumba hamoja mdinoge, giladi kupata ugoli wose wa ilimu na kuitanga nyong'onyo ya Mulungu, ayo yali Kilisto mwenyego, 3 mwa ayo ngama zose za ng'hungwe na ilimu kuzifisigwe.

4 Nowalongela mweye gano giladi
munhu sambiyawavwizile na mbuli zil-
imwilile. 5 Kwavija hata kamba na kutali
na mweye mulukuli, ila na hamoja na
mweye muloho, na ninogelwa ng'hani ku-
wona vija vumkala kamba viilondigwa na
nhamanila yenu mwa Kilisto vuiganga-
male.

Ugima wa Kweli Mgati ya Kilisto

6 Vija vumumtogole Yesu Kilisto kamba
Mndewa, gendeleleni kumkweleleza.
7 Muwe na mizizi inanahile ng'hani
mmwake heyo, muizenge mgati yake,
na mgangamale muinhamanila kamba
vumfundizigwe. Na mmemezwe na
mioyo ya hewela.
8 Loleni! Munhu sambiyawanamate
kubitila mbuli zake zilibule kinhu na za
uvwizi zilawa mngelegeza za wanhu na
kulawa mmhiko za loho wa ulumwengu
uno na sio kulawa ha Kilisto. 9 Mulungu
kokala mgati ya Kilisto, 10 na mweye
muwa wanhu walekile kuhungula hanhu
kubitila kuilumba kumwenu na Kilisto,
ayo yali mkulu wa loho zose zitawala na
zili na udaho.
11 Mkuilumba hamoja na Kilisto
mwingizigwa kumbi, sio kumbi dija
dingizigwa na wanhu, ila kumbi din-
gizigwa na Kilisto, disegeza vilozo
vose. 12 Vum'batizigwe, mzikigwa
hamoja na Kilisto, na mzuka na heyo
kubitila nhamanila mmhiko za Mulungu
yamzusile heyo kulawa mkudanganhika.
13 Umwaka mkala mdanganhike sama ya
vilozo venu kwavija vilozo venu vikala
havinasegezwa. Avo sambi Mulungu
kawagwaa ugima hamoja na Kilisto.
Kavigela kumgongo vilozo vetu vose.
14 Kasegeza msululu wa nhaguso zetu na
kuzisegeza mkuzigongomela mumsalaba.
15 Mkutenda vino, kawasegezela mhiko
watawala wa muloho na wene udaho.
Kawagela kinyala haulongozi wa wanhu
wose kubitila kuhuma kuyahumile
mumsalaba.
16 Avo munhu sambiyawataguse sama
ya kija chumja ama chumng'wa ama
sama ya kuleka kugasamhukila mazua
ga sona za Wayahudi, kamba vija sona
za mwandamo wa mulenge ama sona za
Zua da Mhumulo. 17 Vinhu vino vose
vivo sisila da vinhu vikwiza. Ila Kilisto
mwenyego iyo ikweli. 18 Sambimmuleke
munhu yoyose yawataguse mkuwag-
ong'ondeza mmbuli za kuwa wende wa
uvwizi ama kutambikila wasenga wa
Mulungu wa kuulanga, wolonga wag-
weleligwa nzozi mmbuli zino ngelegeza
zao zimemile vilozo zowatenda waitope,
19 na waleka kugendelela kumgoga Kilisto
ayo yali pala da lukuli. Hasi ya wimilizi
wa Kilisto lukuli lose lopata mandia
na kuilumba hamoja m'vipindi na
vifundo vake na lokula kamba voyolonda
Mulungu.

Kudanganhika na Kilisto, na Kukala Hamoja na Kilisto

20 Kwavija mdanganhika hamoja
na Kilisto, na mkomboligwa kulawa
mmakono ga vinyamkela wotawala
ulumwengu uno. Habali mkala kamba
vija mng'hali wanhu wa muulumwengu
uno? Habali mzigoga ndagizi kamba
vija, 21 “Sambiugoge kino!” “Sambiulanze
kija!” “Sambiukwase kija!”? 22 Ndagizi
zino zose zikigwa sama ya vinhu
vibanangika, nazo zose zimema ndagizi
za wanhu na mafundo gao. 23 Kweli
ndagizi zino zokoneka zina ng'hungwe
kwavija zimema mbuli zilibule mzihaka
kamba vija kuishulutiza kuwatambikila
wasenga wa Mulungu wa kuulanga,
zimema wende wa uvwizi, na kuzigaza
ng'hani ng'huli, ila zabule mhiko za
kuzihuma sulukila za lukuli.

3

1 Kwavija mzusigwa hamoja na Kilisto,
avo gazahileni gaja gali uchana, ako
Kilisto kuyakalile mkigoda chake cha Un-
dewa kumkono wa ukulume wa Mu-
lungu. 2 Gelegezeni gali uchana na sio
gali hasi. 3 Kwavija mweye mdanganhika
mulukuli luno, ila ugima wenu wa ikweli
ufisigwa hamoja na Kilisto mgati ya Mu-
lungu. 4 Kilisto iyo ugima wenu wa ikweli,
na kipigiti vondayoneke muulumwengu,
na mweye vivija mokoneka hamoja na
heyo muiyenzi yake.

Ugima wa Umwaka na Ugima wa Sambi

5 Avo zikomeni sulukila zose za muisi
zigendelela kusigala mgati yenu. Lekeni
mbuli za ugoni, unyolodo, sulukila ya
ugoni, sulukila ya kutenda mbuli zihile,
na sambimuwe wagila, kwavija ugila uwo
nhambiko ya miwegu. 6 Sama ya mbuli
zino lusango lwa Mulungu lowezila waja
wose woleka kumtegeleza. 7 Mweye vivija
mtembela mnzila zino, kipigiti vumkalile
wanhu wa ulumwengu uno.

8 Ila sambi molondigwa kuzileka mbuli
zino zose, ng'hasilika, lusango, ngelegeza
zihile, kuilonga vihile, na mbuli zihile ku-
lawa mmilomo yenu. 9 Sambimuivwizile
wenyego kwa wenyego, kwavija mw-
eye muuvula unhu wa umwaka na
sang'hano zake, 10 na muuvala unhu wa
sambi, awo uwatenda kuwa wa sambi
kipigiti vumgendelela kuifunza mbuli za
muumbi wenu na kuwa kamba heyo.
11 Muugima uno wa sambi, haduhu Mgi-
liki ama Muyahudi, yengile kumbi ama
yalekile kwingila kumbi, mulungwana
ama mshenzi, nyakadala ama yailegehe.
Kilisto iyo kila kinhu na ka mgati yetu
tose.

12 Avo kwavija mweye mwa wanhu
msaguligwe na Mulungu, mng'alile na
mnogelwe ng'hani na Mulungu, avo
ivazeni bazi, moyo unogile, kuwa bule
makulu, kuhola mmoyo, na mwazaganyo.
13 Iyazaganyeni wenyego kwa wenyego,
na kamba ihalawilila munhu kana mbuli
na miyage, mkiigele kumgongo. Igeleni
kumgongo kamba Mulungu viyawagelile
mweye kumgongo. 14 Uhaleka gano
gose, ivazeni noge ajo divifunga hamoja
vinhu vino vose muuhamoja wa kweli.
15 Na tindiwalo dilawa ha Kilisto ditawale
mmioyo yenu, avija mweye vumuli
vipindi va lukuli lumwe mkemigwa
mkale mditindiwalo. Na muwe wanhu
wa kulava hewela. 16 Usenga Unogile
wa Kilisto umeme ng'hani mgati yenu,
mkuifundiza wenyego kwa wenyego na
kuizuma na ng'hungwe yose. Mwimbileni
Mulungu na kumuheweza mmioyo yenu,
mkwimba zabuli, nyila za nhogolwa, na
nyila za muloho. 17 Chochose chum-
tenda ama chumulonga, tendeni mdit-
waga da Mndewa Yesu, mmuheweze Mu-
lungu Tata wetu kubitila heyo.

Ukazi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

18 Kila mtwanzi yawe mwende ha mbi-
galo wake, kwavija vino vivo vilondigwa
kutendigwa na wanhu wamtogole Kilisto.
19 Kila mbigalo yamnogele mtwanzi
wake na sambiyamkomhokele.
20 Mweye wana, wategelezeni waja
wawalelile mmbuli zose, kwavija vino
vivo vimnogele Mndewa.
21 Mweye watata, sambimuwagevuze
wanenu, bule wodonhezwa.
22 Mweye nyakadala, wategelezeni
watawala zenu wa muisi mmbuli zose
sio tu kipigiti viwowalola mweye giladi
wawatogole, ila mkunogelwa mmoyo
kuno mumdumba Mulungu. 23 Chochose
chumtenda kitendeni na moyo wenu
wose, kwavija momsang'hanikila Mn-
dewa na sio wanhu. 24 Kwavija
m'vitanga kamba mokwiza kubokela
kija Mndewa kiyailagane kamba nhunza
yenu. Kwavija Kilisto iyo Mtawala wa
ikweli imumsang'hanikila. 25 Munhu
yoyose yotenda gehile kolihigwa gagaja
galingile na gaja gehile gayatendile,
kwavija Mulungu hakilola kihanga cha
munhu.

4

1 Na mweye watawala, watendeleni
ganogile nyakadala zenu, kwavija movi-
tanga kamba na mweye vivija muna
Mtawala kuulanga.

Ndagizi

2 Gendeleleni kutambika, na kipig-
iti vumutambika, muiteganye na ku-
muheweza Mulungu. 3 Na vivija tutam-
bikileni na tweye, giladi Mulungu yalu-
vugule lwivi sama ya usenga wetu, avo
tuipete nyong'onyo ya Kilisto, kwavija
sama ya nyong'onyo hiyo nie na mki-
fungo. 4 Tambikeni giladi niipete goya ny-
ong'onyo ija kamba vunilondigwa niipete.
5 Muwe wabala mkukala hamoja na
awo walekile kumtogola Kilisto, kila
nafasi yondamuipate isang'hanikileni
goya. 6 Mazua gose ulonzi wenu umeme

ngekewa na umeme munyu, giladi m'vitange kumwidika kila munhu.

Ndamsa za Kimambukizo

7 Tikiko, ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule uzenzeleganye muisang'hano ya Mndewa, kowalongela mbuli zangu zose. 8 Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija vituli na vivija yawagangamize mweye mioyo yenu. 9 Kokwiza hamoja na Onesimo, ndugu yetu itumnogele na yalibule uzenzeleganye ayo yali mwenekae wa isi yenu. Weheza, wowalongela vinhu vose vilawilile hano.

10 Alistaliko, yali mkifungo hamoja na nie, kowalamsa, na Maluko, mwana wa mjombaake Banaba, vivija kowalamsa. Mulongeligwa mwisha mbuli za Maluko, yahavika kumwenu, m'bokeleni. 11 Na Yesu, yokemigwa Yusto, kowalamsa. Wano wao Wayahudi weiyeka mmwanza mwa wasang'hana wayangu sama ya Undewa wa Mulungu, na hewo wa-gangamiza moyo wangu.

12 Epafla, ayo yali mmwanza wenu na msang'hana wa Kilisto Yesu, kowalamsa. Mazua gose koiyoha ng'hani kuwatambikila mweye. Heyo kowatambikila ha Mulungu giladi mgeligwe mhiko, muleke kuhungula hanhu, na mdahe kugatenda gaja gose goyolonda Mulungu. 13 Nolonda niwalongele ikweli kamba heyo kosang'hanika ng'hani sama yenu mweye na sama ya awo wali mdiwambo da Laodikia na awo wali mdiwambo da Hielapoli. 14 Luka, mganga wetu itumnogele, na Dema wowalamsa.

15 Walamseni ndugu zetu wali Laodikia, mulamseni Nimfa hamoja na wanhu wose wamtogole Kilisto wokiiting'hanila mng'anda yake. 16 Muhamambukiza kulusoma lupwilili luno vivija wagweleleni wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia walusome, na mweye vivija mulusome lupwilili kulawa Laodikia. 17 Mulongeleni Alikipo, “Imambukize sang'hano yuugweleligwe na Mndewa.”

18 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego. Sambimuisemwe minyolo yangu.

Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Yodahika kamba luno lulo lupwilili lwa ichanduso luyalwandike Paulo na kugaluka kuwa kitabu kimwe mmwanza wa vitabu va Bibilia. Na lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 51 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo kakala mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Paulo hadahile kukala Tesalonike mkipigiti kitali viyeshile kudisongeza dale da wanhu wamtogole Kilisto, avo kalutuma lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto wali ako. Lupwilili luno lumema mbuli bwando na ndagizi bwando mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kukala. Paulo kolongelela vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili. Siku wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wakala wolonda kuitanga mbuli ino. Kubwela kwa Kilisto mwanza wa ikabili Paulo kakutenda kamba kicho kinhu cha kuwagangamiza giladi wakale ukazi wa kumnogela Mulungu (5:6-8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1*).
2. Abaho kosimulila mbuli za sang'hano zake na mbuli zija zigaligwe na Timoteo (*2—3*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi vija wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuvitanga kamba Yesu kokwiza mwanza wa ikabili (*4:1—5:15*).
4. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto na kumulonda kila munhu mmwanza wao yalusome lupwilili luno (*5:16-28*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, kumwenu mweye muli wanhu wa Mulungu Tata na Mndewa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu viwe hamoja namwe.

Ugima na Nhamanila ya Watesalonike

2 Mazua gose tomgwelela hewela Mulungu sama yenu mweye mose, na mzinhambiko zetu towatambikila mianza yose. 3 Tuhawatambikila ha Mulungu Tata wetu, tokumbuka sang'hano yenu ileligwe na nhamanila yenu, sang'hano zenu zimtendile sama ya noge dimulinajo, na mwazaganyo utendigwe na tamanilo dimulinajo sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto. 4 Ndugu zetu, tuvitanga kamba Mulungu kowanogela mweye, na kawasagula mweye kuwa wanhu zake, 5 kwavija vituwagalile Usenga Unogile wa Yesu Kilisto, haukalile Usenga wa mmulomo tu, ila vivija na mhiko na Loho wa Mulungu na nhamanila ng'hulu. Na m'vitanga vija vitukalile tukala kipigiti vitukalile na mweye, kwavija ikala sama ya manogelwa genu mweye. 6 Mweye mtwiga tweye na Mndewa, hata kamba mgaya ng'hani, muubokela usenga na deng'ho dilawa ha Loho wa Mulungu. 7 Avo mgaluka ningo ha wanhu wose wamtogole Kilisto wa muisi za Makedonia na Akaya. 8 Kulawa kumwenu usenga wa Mndewa wenela, sio tu muisi za Makedonia na Akaya, ila kila hanhu nhamanila yenu ya kumtamanila Mulungu itangigwa. Avo hatulonda kulonga chochose mmbuli ino. 9 Kwavija wanhu wa isi zino wolonga vija vimtubokele

vinogile na vija vimumgalukile Mulungu kulawa mmiwegu na kumsang'hanikila Mulungu wa ikweli yali na ugima. 10 Na vivija wolonga vija vumum'beta Mwanage kulawa kuulanga, ayo yamzusile kulawa mkudanganhika, iyo Yesu, ayo yotukombola kulawa mulusango lukwiza.

2

Sang'hano ya Paulo Mdiwambo da Tesalonike

1 Ndugu zetu, mwemwe wenyego movitanga kamba kwiza kumwetu kumwenu hakukalile jaga bule, 2 kamba vum'vitanga kipigiti kibitile tukala tugazigwa na kuligigwa mdiwambo da Filipi, ila mkutazigwa na Mulungu wetu tuwapetela Usenga Unogile hamoja na ving'hwaso bwando vikalile haja. 3 Usenga wetu utukalile tuwapetela haukalile na nia ya uzenzeleganye ama nia ihile ama kulonda kumnamata munhu yoyose, 4 ila mazua gose tolonga kamba Mulungu viyotulonda tweye kulonga, kwavija Mulungu katutogola kamba tulumba kuupeta Usenga Unogile. Hatulonda kuwanogeza wanhu, ila tolonda kumnogeza Mulungu, ayo yoilolesa mioyo yetu. 5 Kamba vum'vimanya na Mulungu iyo msindila wetu, hatwizile na mbuli za kuhembekeza ama kuitenda mbwiga zenu giladi tupate hela zenu. 6 Hatuzahila nhogolwa kulawa ha wanhu, sio kulawa kumwenu, ama kulawa ha munhu yoyose, 7 hata kamba tweye twa watumigwa wa Kilisto tuhadahile kulonda vinhu kulawa kumwenu, ila tweye tukala tuholile kipigiti vitukalile na mweye, kamba vija mama voyowalela wanage. 8 Tuwanogela ng'hani kileka mana tutogole sio tu kuwapetela Usenga Unogile kulawa ha Mulungu ila hata kuulava ugima wetu sama yenu, kwavija mweye muwa ndugu kumwetu. 9 Ndugu zetu, kweli muisemwa vija vitusang'hanike na kugaya ng'hani! Tusang'hanika misi na kilo giladi sambitumtamanile munhu yoyose mmwanza wenu kipigiti vitukalile tuupeta Usenga Unogile wa Mulungu.

10 Mweye mwa wasindila zetu, na Mulungu vivija msindila wetu kipigiti vitukalile mmwenu mweye wanhu mumtogole Kilisto, vija vituli wanhu wang'alile, tulibule uzenzeleganye, na tulibule mbuli ihile. 11 Kwavija movitanga kamba tweye tumtendela kila munhu mmwanza wenu kamba tata voyowatendela wanage mwenyego. 12 Tuwagangamiza, na kuwabweza moyo, na kuwayalalila mkale ukazi wa kumnogeza Mulungu, ayo yowakema Muundewa wake na muyenzi yake.

13 Na tweye vivija tomgwelela Mulungu hewela kwavija vumuubokele usenga wa Mulungu, umuuhulike kulawa kumwetu, hamuubokele kamba usenga wa munhu, ila kamba vuuli usenga wa Mulungu, awo usang'hanika mgati yenu mweye mumtogole Kilisto. 14 Kwavija mweye, ndugu zetu, kija kiwalawilile mweye kicho kiwalawilile wanhu wa Mulungu wamtogole Yesu Kilisto muisi ya Yudea. Mgaya mgayo umwe ulawa ha wanhu zenu wenyego, kamba vija wanhu wamtogole Kilisto muisi ya Yudea viwagazigwe na wanhu zao wenyego, Wayahudi, 15 awo wamkomile Mndewa Yesu na wahokozi wa umwaka na kutugaza na tweye vivija. Womgevuza Mulungu na kuihasanya na wanhu wose, 16 mkuiyoha kutugomesa tweye kulonga na Wamhazi giladi Wamhazi sambiwakomboligwe. Mkutenda vino mazua gose, woilundikila vilozo vao. Ila hakimambukizo lusango lwa Mulungu lowezila.

Sulukila ya Paulo ya Kuwatembelela Watesalonike Kabili

17 Ila, ndugu zetu, vituinegile na mweye mulukuli mkipigiti kiguhi na sio mmoyo, tukala na sulukila ng'hulu ya kuwona meso kwa meso. 18 Kwavija tulonda kwiza kumwenu, ng'haning'hani nie Paulo, nilonda kwiza mianza bwando, ila Mwenembago katuzuila. 19 Kwavija tamanilo jetu choni, ama ndeng'ha yetu choni, ama mkungo wetu choni wa kukiitopela haulongozi wa Mndewa wetu Yesu kipigiti vondayeze? Sio mweye? 20 Ona, mweye iwo yenzi yetu na ndeng'ha yetu!

3

1 Avo vutulemelwe* kwazaganya, tulamula kusigala mdiwambo da Atene twiyeka. 2 Tumtuma† Timoteo, ndugu yetu na msang'hana mietu msang'hano ya Mulungu, mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto, yawagele mhiko na kuwagangamiza mweye mnhamanila yenu, 3 giladi munhu yoyose sambiyatigiswe na migayo ino. Mweye movitanga goya kamba migayo ikigwa sama yetu tweye tose. 4 Kwavija kipigiti vitukalile hamoja na mweye, tuwalongela kamba tokwiza kugazigwa. Avo ilawilila kamba vutuwalongele. 5 Sama ya kilamso kino, vinilemelwe kuizuila, nimtuma Timoteo giladi niitange nhamanila yenu. Nidumba kamba siku Mwenembago kawageza, na kamba yahawageza, sang'hano yetu yowa jaga bule.

6 Ila Timoteo kabwela sambisambi kulawa kumwenu, katugalila mbuli zilimwilile ziilonga nhamanila yenu na noge jenu. Katulongela kamba mazua gose motukumbuka mkudeng'ha, na kamba mosulukila kutona, kamba vija na tweye vitusulukila kuwona mweye. 7 Avo, ndugu zetu, mkugazika na kugaya kumwetu kose, tugangamizwa mmbuli yenu sama ya nhamanila yenu. 8 Kwavija sambi todaha kuhumula goya ihawa mogendelela kugangamala mkuilumba hamoja na Mndewa. 9 Hatudaha kumuheweza Mulungu vija viilondigwa sama yenu, avija viyaibwezile ndeng'ha yetu yose itukalile tuigelegeza haulongozi wa Mulungu wetu sama yenu mweye. 10 Imisi na ikilo tutambika ng'hani giladi tuiyone kabili meso kwa meso na kuwagwaa kija kihunguke muinhamanila yenu.

11 Avo Mulungu Tata wetu na Mndewa wetu Yesu watutendele nzila ya kwiza kumwenu. 12 Mndewa yaditende noge jenu jongezeke na diwe bwando ha kila munhu mmwanza wenu na ha wanhu wayagwe, kamba vija tweye vituli na noge bwando kumwenu. 13 Mndewa yaigangamize mioyo yenu giladi sambimuwe na mbuli na munhu na muwe wanhu wang'alile haulongozi wa Mulungu wetu na Tata wetu kipigiti Mndewa wetu Yesu Kilisto yeheza hamoja na wanhu zake wose wang'alile.

4

Ugima Umnogeza Mulungu

1 Hakimambukizo, ndugu zetu, tuwafundiza vija vimulondigwa kukala giladi mumnogeze Mulungu, na msonga kukala ukazi uno wa kumnogeza Mulungu. Avo towayalalila na kuwagong'ondeza mditwaga da Mndewa Yesu kamba mgendelele ng'hani kutenda vino. 2 Kwavija mozitanga ndagizi zija zituwagwelele kubitila udaho wa Mndewa Yesu. 3 Mulungu kowalonda mweye muwe wanhu wang'alile na sambimtende ugoni kabisa. 4 Kila mbigalo kolondigwa yavitange kukala na mtwanzi wake muung'azi na hishima, 5 sio mkusulukila ugoni kamba Wamhazi walekile kumtanga Mulungu. 6 Mmbuli ino munhu sambiyamtendele gehile miyage yamtogole Kilisto ama kum'bulunya. Mndewa kowatagusa wanhu sama ya vilozo vose kamba vino, kamba vitwishile kuwalongela na kuwazuma. 7 Mulungu hatukemile tutende vilozo, ila tuwe wanhu wang'alile. 8 Avo munhu yoyose yogalema mafundo gano hamulema munhu, ila komulema Mulungu yowagwelele mweye Loho wake.

9 Mmbuli ya noge ha munhu yamtogole Kilisto miyago, twabule kilamso cha kuwaandikila, kwavija mweye wenyego mfundizigwa na Mulungu kukiinogela wenyego kwa wenyego. 10 Kweli muwanogela ng'hani wanhu wose wamtogole Kilisto wali muisi ya Makedonia, ndugu zetu, hata avo towayalalila, mgendelele ng'hani kuwanogela. 11 Nia yenu iwe ino, mkale ukazi wa kuleka kugomba na wanhu, mgelegeze mbuli zenu wenyego na kusang'hanika na makono genu, kamba vituwalagize, 12 giladi ukazi wenu wa mazua gose

* **3:1** Hano wanhu walemelwe wakala Paulo, Sila, na Timoteo. † **3:2** Wanhu wakalile wamtumile Timoteo wakala Paulo na Sila.

utogoligwe na wanhu wa kunze giladi sambimumtamanile munhu yoyose.

Kwiza kwa Mndewa

13 Ila, ndugu zetu, hatulonda muleke kuitanga mbuli ya wanhu wadanganhike, giladi sambimuwe na giogio kamba wanhu wayagwe walibule tamanilo. 14 Totogola kamba Yesu kadanganhika na kuzusigwa, na totogola kamba Mulungu kowabweza na kuweka hamoja na Yesu waja wose wadanganhike kuno womtogola Yesu.

15 Towafundiza mbuli zino kulawa ha Mndewa mwenyego, kamba, tweye tuli wagima, tweye tusigale mbaka vondayeze Mndewa, hatuwalongola waja wose wadanganhike. 16 Kwavija Mndewa mwenyego kohumuluka kulawa kulanga na lwangi lukulu na dizwi da msenga mkulu wa Mulungu wa kuulanga hamoja na dizwi da mhalati ya Mulungu, na wanhu wadanganhike kuno womtogola Kilisto tanhu wozuka. 17 Abaho, tweye tuli wagima, tweye tusigale, tonyamuligwa muna gamawingu hamoja na hewo tuiting'hane na Mndewa kuulanga. Avo tokala hamoja na Mndewa mazua gose. 18 Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na mbuli zino.

5

Isasale Sama ya Kwiza kwa Mndewa

1 Ndugu zetu, mmbuli ya kipigiti na msimu wa mbuli zino zose vondazilawilile, twabule kilamso cha kuwandikila. 2 Kwavija movitanga goya kamba Zua da Mndewa dokwiza kamba vija m'bavi voyokwiza mkipigiti cha ikilo. 3 Kipigiti wanhu vowolonga, “Hana tindiwalo na upile,” baho ubananzi hondauwezile mkuwasinhukiza kamba vija usungu wa kulela mwana vuumwizila mtwanzi yali na inda, na hawadaha kunyelenhuka. 4 Ila mweye, ndugu, hamuli mdiziza avo zua dino hadiwasinhusa kipigiti vondadize kamba m'bavi. 5 Mweye mose mwa wana wa mulangaza na wana wa imisi. Tweye hatuli wana wa ikilo ama wa ziza. 6 Avo sambituwase utulo kamba vowowasa wanhu wayagwe, tukale meso na tuwe na nzonzi zetu. 7 Kwavija waja wose wowasa, wowasa ikilo, na waja wose wokoligwa, wokoligwa ikilo. 8 Ila tweye tuli wa imisi, tuwe na nzonzi zetu, tuivale nhamanila na noge kamba kikoti cha zuma mmhambaga, na tamanilo da ukombola kamba kofia da zuma. 9 Kwavija Mulungu hatusagule tweye tugaye mulusango lwake, ila tupate ukombola kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, 10 ayo yadanganhike sama yetu, giladi kipigiti vondayeze, kamba tuhawa wagima ama tuhadanganhika, tupate kukala hamoja nayo. 11 Avo igangamizeni wenyego kwa wenyego na kuigela mhiko wenyego kwa wenyego, kamba vumtenda sambi.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

12 Ila, ndugu zetu, towayalalila, muwahishimile waja wose wosang'hanika ng'hani mmwenu, awo wali wakulu zenu muukazi wa kumsang'hanikila Mndewa na wowazuma. 13 Wahishimileni ng'hani mdinoge sama ya sang'hano zowotenda. Mkale mditindiwalo wenyego kwa wenyego.

14 Ndugu, towayalalila, wazumeni waja wose wali wakoka, muwagangamize wali na bwembwe, watazeni walibule mhiko, na mmwazaganye kila munhu. 15 Teganyeni, munhu yoyose sambiyalihe dihile kwa dihile, ila mazua gose zahileni kukiitendela ganogile wenyego kwa wenyego na hata wanhu wayagwe.

16 Deng'heni mazua gose, 17 tambikeni bila kudonha, 18 longeni hewela mmbuli zose, kwavija gano gago goyolonda Mulungu kulawa kumwenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

19 Sambimum'vulalize Loho wa Mulungu. 20 Sambimzizabuze mbuli za wahokozi, 21 ila vigezeni vinhu vose mwone kamba usenga uno ulawa ha Mulungu. Gagogeni ganogile, 22 mwinege na kila mbuli ihile.

23 Mulungu mwenyego, ayo yali chanduso cha tindiwalo, yawang'alize mweye mose. Loho zenu, mioyo yenu, na ng'huli zenu sambiviwe na mbuli na munhu yoyose mkipigiti cha kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto. 24 Heyo yawakemile

mweye kabule uzenzeleganye, na heyo
kogatenda gano.
25 Ndugu, tutambikileni.
26 Walamseni ndugu wose na mnonelo
ung'alile.
27 Nowalagiza mditwaga da Mndewa
kamba mulusome lupwilili luno haulon-
gozi wa wanhu wose wamtogole Kilisto.
28 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili luno lwa ikabili ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Lupwilili luno kalwandika mkipigiti kiguhi viyeshile kulwandika lupwilili lwa ichanduso ha Wakolosai, mkipigiti cha milao ya 51 songela viyavumbuke Kilisto. Paulo kakala yang'hali mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wagazika ng'hani na mbuli za kipigiti cha kimambukizo na vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili, kwavija Paulo kazandika ng'hani mbuli zino mmhwilili zake zose mbili ha Watesalonike. Kamba lwenza lose lwa lupwilili lwa ikabili ha Watesalonike lwandika mbuli za kipigiti cha kimambukizo. Vivija Paulo kolava nzuma mmbuli ya kuleka ukoka. Kila munhu kolondigwa yasang'hanike giladi yapate kinhu cha kuja (3:6-10).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkukiitambula mwenyego na kuwatambula wayage (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike na kuwatambikila (*1:3-12*).
3. Muisula ya ikabili, Paulo kolongelela mbuli ya kipigiti cha kimambukizo.
4. Abaho kolongelela mbuli za kuleka ukoka na kusonga kusang'hanika (*3:1-15*).
5. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto (*3:16-18*).

[1] Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, mkuilumba hamoja na Mulungu Tata wetu na Mndewa Yesu Kilisto.

[2] Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Nhaguso Vondayeze Kilisto

[3] Ndugu zetu, mazua gose tolondigwa kumgwelela Mulungu hewela sama yenu. Vinoga tweye kutenda avo, kwavija nhamanila yenu yokula ng'hani, na noge diyalinajo kila munhu mmwanza wenu ha miyage dokongezeka. [4] Kino kicho kilamso cha tweye kuitopela mweye ha wanhu wayagwe wa Mulungu wamtogole Kilisto. Towalongela hewo vija vimwazaganya na vija vimgendelela kuwa na nhamanila, hata kamba mobitila migayo bwando na kugazika ng'hani.

[5] Gano gose golagusa kamba nhaguso ya Mulungu yabule uzenzeleganye, abaho mopetigwa kamba molondigwa kwingila Muundewa wa Mulungu, awo mweye mgazigwa sama yake. [6] Mulungu kabule uzenzeleganye. Kowaliha migayo waja wose wowagaza mweye, [7] na kuwagwelela mhumulo mweye mgazigwa, hamoja na tweye. Gano golawilila kipigiti Mndewa Yesu yahafunuligwa kulawa kuulanga muumoto ukwaka hamoja na wasenga zake wa Mulungu wa kuulanga wali na mhiko. [8] Kowasuna waja wose walekile kumtanga Mulungu na walekile kuutogola Usenga Unogile wa Mndewa wetu Yesu Kilisto. [9] Wosunigwa msuno wa ubananzi wa digunge na kwikigwa kutali na kihanga cha Mndewa na yenzi ya mhiko zake, [10] mdizua dondayeze kubokela yenzi na hishima kulawa ha wanhu zake wose, awo wamtogole heyo. Mweye vivija mowa mmwanza wao, kwavija muutogola usenga uja utuwalongele mweye.

11 Kino kicho kilamso cha tweye
kuwatambikila mweye mazua gose.
Towatambikila ha Mulungu wetu gi-
ladi yawatende mulumbe kukala ukazi
uyawakemele mweye. Kubitila mhiko
zake yadahe kuzivikiza sulukila zenu
zose sama ya unovu na kuimambuk-
iza sang'hano ya nhamanila yenu.
12 Totambika vino giladi twaga da
Mndewa wetu Yesu diyenzigwe mgati
yenu, na mweye mgati yake, kamba
vija viili ngekewa ya Mulungu wetu na
Mndewa Yesu Kilisto.

2

Ija Imtenda Gehile

1 Mmbuli ya kwiza kwa Mndewa wetu
Yesu Kilisto na kuting'hanizwa kumwetu
kuwa hamoja na heyo, ndugu zangu,
nowayalalila, 2 sambimdungwedungwe
himahima mngelegeza zenu ama mkus-
inhuswa na awo wolonga Zua da Mn-
dewa diza disha, sambimuwategeleze,
hata kamba wahalonga kamba wana
nzozi za muloho, lugubulo, ama lup-
wilili lolose kulawa kumwetu. 3 Munhu
yoyose sambiyawavwizile mnzila yoyose,
kwavija zua dija hadiza mbaka uhasanyi
mkulu wize tanhu, na ija Imtenda
Gehile yafunuligwe, ayo Mulungu yon-
dayam'banange. 4 Heyo kolema na kuki-
inula mwenyego mmbuli ya kila kinhu
kikemigwa Mulungu ama kitambikiligwa,
giladi yakike uchana Muing'anda ya Mu-
lungu, yokiipeta mwenyego kamba iyo
Mulungu.

5 Muisemwa kamba niwalongela mbuli
zino kipigiti ving'halile hamoja na mw-
eye? 6 Na sambi mokitanga kija kimkiki-
wiza heyo, giladi yafunuligwe mkipig-
iti kilondigwa. 7 Kwavija ija Imtenda
Gehile kosang'hanika, ila ija yokikiwiza
sambi kogendelela kutenda avo mbaka
vondayasegezigwe. 8 Abaho, ija Im-
tenda Gehile kofunuligwa, ila Mndewa
Yesu yeheza, komkoma na mhumuzi
ya mulomo wake na kum'bananga na
unang'hazi wa wizilo wake. 9 Ija Im-
tenda Gehile yeheza, mhiko kulawa ha
Mwenembago zomtaza kutenda mbuli
bwando za uvwizi, kamba vija mizonza,
vilaguso, mbuli za mkanganyo, 10 na
wiho wa namna zose mkuwavwizila waja
wopotela. Wopotela kwavija walema
kuinogela ikweli giladi wakomboligwe na
Mulungu. 11 Avo, Mulungu kowatenda
wavwiziligwe ng'hani, na hewo wouto-
gola uvwizi uno. 12 Abaho wotagusigwa
sama ya kuzinogela mbuli zihile kubanza
kuitogola ikweli.

Msaguligwa Sama ya Ukombola

13 Ila ndugu mnogeligwe na Mn-
dewa, tweye mazua gose tolondigwa
kumuheweza Mulungu sama yenu,
kwavija songela haichanduso Mulungu
kawasagula mweye giladi mkomboligwe
kubitila sang'hano ya ung'azi ya Loho
wa Mulungu na kubitila kuitogola ikweli.
14 Mulungu kawakema kuukombola
kubitila Usenga Unogile utuupetile
kumwenu, giladi msangile muna iyenzi
ya Mndewa wetu Yesu Kilisto. 15 Avo,
ndugu zetu, gangamaleni na kugagoga
gaja gamafundo tuwafundize tweye,
ihawa na mulomo ama na lupwilili lwetu.
16 Avo Mndewa wetu Yesu Kilisto
mwenyego na Mulungu Tata wetu, ayo
yatunogele tweye na kubitila ngekewa
yake kotugangamiza mazua gose na
tamanilo dinogile, 17 yaigangamize mioyo
yenu na kuwagela mhiko giladi mdahe
kulonga na kutenda mbuli zose zinogile.

3

Tutambikileni

1 Hakimambukizo, ndugu zetu, tutam-
bikileni, giladi Usenga Unogile wenele
himahima na uhishimilwe kokose kon-
dauchole kamba viikalile kumwenu.
2 Vivija tambikeni giladi twimilizwe
kulawa mmakono ga wanhu wotenda
gehile na wanhu wehile, kwavija sio kila
munhu komtamanila Mulungu.

3 Ila Mndewa kabule uzenzeleganye,
kowagangamiza na kuwemiliza sam-
bimwingile mmakono ga Mwenembago.
4 Na Mndewa kotugwelela tamanilo kulu
mgati yenu, na tweye togelegeza kamba
motenda na mogendelela kutenda gaja
gose gatuwalongele.

5 Mndewa kowalongoza mweye muna ilimu ng'hulu ya noge da Mulungu dilavigwe na Kilisto.

Nzuma ya Kuleka Kusang'hanika

6 Ndugu zetu, mditwaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, towalagiza kamba mwinege na wandugu wose wali wakoka na waja woleka kukala ukazi wa kuwinza mafundo gaja gamgabokele kulawa kumwetu. 7 Kwavija mwemwe wenyego movitanga vija vimulondigwa kuwinza vija vitutenda tweye. Tweye hatukalile wakoka kipigiti vitukalile na mweye. 8 Hatudile mandia ga munhu yoyose bila kumuliha, ila mkugaya na kudonha ng'hani tusang'hanika ikilo na imisi giladi sambitutamanile kinhu cha munhu yoyose mmwanza wenu. 9 Tutenda vino sio kwavija hatulondigwe kutazigwa, ila giladi kuwagwelela mweye kilingilo cha kukweleleza. 10 Kwavija hata vitukalile na mweye, tuwagwelela ndagizi ino, “Kamba munhu yoyose yoleka kusang'hanika, sambimumgwelele kinhu cha kuja.”

11 Kwavija tuhulika kamba wanhu wayagwe mmwanza wenu wakoka. Hawalonda kusang'hanika, ila sang'hano yao kwingilila sang'hano za wanhu wayagwe. 12 Wanhu kamba hiwo towalagiza na kuwayalalila mditwaga da Mndewa Yesu Kilisto wasang'hanike bila kuilonga vihile giladi wapate mandia gao wenyego.

13 Ila mweye, ndugu, sambimdonhe kutenda ganogile. 14 Kamba munhu yoyose yolema kuubokela usenga utuutuma kumwenu mulupwilili luno, muloleni goya munhu ayo. Sambimuilumbe nayo giladi yone kinyala. 15 Ila sambimumgelegeze kamba mdumuka, ila mumzume kamba ndugu.

Mbuli za Kimambukizo

16 Mndewa wa tindiwalo mwenyego yawagwelele tindiwalo mianza yose na mzinzila zose. Mndewa yawe hamoja na mweye mose.

17 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa ino na mkono wangu mwenyego. Uno uwo utango mzimhwilili zangu zose. Vino vivo vinyandika.

18 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kicho lupwilili lwandikigwe na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo yodahika kamba chandikigwa mkipigiti cha milao ya 62-64 songela viyavumbuke Kilisto. Mbuli ino ikala behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamkema kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ikabili lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema ndagizi bwando za nhambiko ya wanhu wamtogole Kilisto (2:1-15), vivija vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuwa (3:1-13), na nzuma za mbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1:3-11, 4:1-5, na 6:3-5). Mbuli ino yolagusa vija Paulo viyamfundize Timoteo kuwa kilangizi mwa wanhu wamtogole Kilisto. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema malagizo bwando gondagawataze vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano kutenda sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto wali hasi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*).
2. Abaho komzuma Timoteo yaiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-11*).
3. Paulo kogendelela kusimulila vija voyolava hewela sama ya Yesu Kilisto (*1:12-20*).
4. Abaho komfundiza Timoteo mmbuli ya kutambika na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto (*2—3*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake mkumgwelela Timoteo ndagizi za kimambukizo (*4—6*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu Mkombola wetu na Kilisto Yesu tamanilo jetu.

2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu wa ikweli mnhamanila.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Nzuma za Mafundo ga Uvwizi

3 Kamba vinikuyalalile vinikalile mnzila nichola muisi ya Makedonia, usigale mdiwambo da Efeso, kwavija kuna wanhu haja wofundiza mafundo ga uvwizi, avo uwagomese. 4 Walongele waleke sheha na misululu mitali ya wahenga ilibule nziga vigala bamila. Mbuli zino hazimtaza munhu kutenda sang'hano ya Mulungu zitendeka kubitila nhamanila iiyeka. 5 Kilamso cha ndagizi ino kicho kamba wanhu wose wamtogole Kilisto wamemezigwe na noge dija dilawa mmoyo unogile, udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile, na nhamanila ilibule uzenzeleganye. 6 Wakulufunzi wano wa uvwizi waga kulawa mzimbuli zino na kugalukila ulonzi ulibule kinhu. 7 Wolonda kuwa wafundiza Malagizo ga Musa, ila hawagatanga gaja gowolonga ama mbuli zija zowogangamiza.

8 Tovitanga kamba Malagizo ga Musa ganoga ihawa munhu kogasang'hanikila viilondigwa. 9 Vivija tovitanga kamba Malagizo ga Musa hagekigwe sama ya wanhu walibule uzenzeleganye, ila sama ya wakeng'enha Malagizo gano na watenda mbuli zihile, wamhazi na wene vilozo, wanyolodoke na walekile kumtanga Mulungu, sama ya waja wose wowakoma tata zao ama mama zao, sama ya wakomaji, 10 wagoni, wambigalo wowasa na wambigalo wayao, wachuluzi wa nyakadala, wavwizi, woiduila uvwizi, ama waja wose wotenda kinhu chochose kilekile kuilinga na mafundizo ga ikweli,

11 golawa Muusenga Unogile wa yenzi ya
Mulungu unigweleligwe nie.

Bazi da Mndewa ha Paulo

12 Nomgwelela hewela Kilisto Yesu Mn-
dewa wetu, ayo yanigwelele mhiko sama
ya sang'hano yangu. Nomgwelela hewela
kwavija kanyona nie kamba nabule uzen-
zeleganye na kanisagula nie sama ya
sang'hano yake, 13 hata kamba umwaka
nikala nimfukulila na kumgaza na ku-
muliga. Ila sambi kanyonela bazi kwavija
nitenda hivo bila kuvitanga, na nikala
ning'hali sinakwika nhamanila yangu
kumwake. 14 Ngekewa bwando za Mn-
dewa wetu zitigwa kumwangu na kani-
tenda nie nimtogole heyo na kuwanogela
wanhu wayagwe kwavija nie niilumba
hamoja na Kilisto Yesu. 15 Ulonzi uno
uwa kweli na wolondigwa kutogoligwa,
kamba “Kilisto Yesu keza muulumwengu
kuwakombola wene vilozo,” na nie niloza
ng'hani kubanza wose. 16 Ila Mu-
lungu kanyonela bazi, giladi kubitila nie,
nilozile ng'hani kubanza wose, Kilisto
Yesu yalaguse mwazaganyo wake ulibule
nziga kamba kilingilo ha wanhu waja
wondawamtogole na kubokela ugima wa
digunge. 17 Ha Mndewa wa digunge, yal-
ibule nziga, yoleka koneka, yali Mulungu
yeiyeka, yenzi na hishima viwe kumwake
milongo yose. Amina.

18 Mwanangu, Timoteo, nokugwelela
ndagizi zino kamba vija mbuli za uhokozi
zihokoligwe umwaka zikulonga gweye,
giladi mkuziwinza mbuli hizo udahe
kugomba ngomba inogile, 19 mkuzigoga
nhamanila na udaho ung'alile wa
kusambula gehile na ganogile. Ila
wanhu wayagwe waulema udaho wao
wa kusambula gehile na ganogile, avo
wayagiza nhamanila yao. 20 Mmwanza
wao wakala Himenayo na Alekizanda,
niwalavile ha Mwenembago giladi wafun-
dizigwe waleke kumfukulila Mulungu.

2

1 Avo, mzimbuli zose, nowayalalila
kamba kupula, kutambika, kuwatambik-
ila wanhu wayagwe, na kulava hewela
vitendeke sama ya wanhu wose, 2 sama ya
wandewa, na waja wose wali na udaho,
giladi tukale mditindiwalo na bila ku-
gomba mkumnogela Mulungu na ung'azi.
3 Nhambiko kamba ino inoga, na imno-
geza Mulungu Mkombola wetu, 4 ayo
yolonda wanhu wose wakomboligwe na
wapate kuitanga ikweli. 5 Kwavija hana
Mulungu imwe, na hana imwe yodaha
kuwalumba wanhu wose hamoja na
Mulungu, nayo iyo Kilisto Yesu, 6 ayo
yaulavile ugima wake giladi yawakom-
bole wanhu wose. Mbuli ino ilavigwa
usindila mkipigiti kilondigwe. 7 Kino
kicho kilamso cha Kilisto kunisagula nie
kuwa mtumigwa wake giladi niupete
Usenga Unogile na kuifundiza nhamanila
ya ikweli ha Wamhazi. Sivwiza, ila
nolonga ikweli.

8 Hanhu hohose hawaiting'hane wanhu
wamtogole Kilisto nolonda wambi-
galo watambike, wambigalo wekigwe
mmakono ga Mulungu wadahe kwinula
makono gao mkutambika bila lusango
ama kuibamilila. 9 Vivija nolonda wat-
wanzi wavale vinogile na kwa hishima,
wavale vivalo vilondigwa kuvaligwa na
watwanzi, sio mkukutika mvili za hela
bwando ama kuvala zahabu ama lulu
ama vivalo va hela bwando 10 ila na
sang'hano zinogile, kamba viilondeka
na watwanzi watogole kumtambikila
Mulungu. 11 Mtwanzi kolondigwa
yaifundize kunyamala na kuwa na moyo
wa kuihumulusa. 12 Simtogoza mtwanzi
kufundiza ama kuwa na udaho kwa
mbigalo. Mtwanzi kolondigwa yanya-
male. 13 Kwavija Adamu iyo yasongile
kuumbigwa, abaho Hawa. 14 Adamu sio
iyo yavwiziligwe. Ila mtwanzi iyo yavwiz-
iligwe na kugaluka munhu yali na vilozo.
15 Ila Mulungu kowakombola watwanzi
kulawa m'vilozo vao kubitila kulela wana,
ihawa wogendelela kukala mnhamanila,
mdinoge, muung'azi, hamoja na kuleka
kuigoda.

3

Vilangizi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Ulonzi uno uwa kweli, kamba
munhu yahalonda kuwa kilangizi wa
wanhu wamtogole Kilisto, kosulukila

sang'hano inogile. 2 Avo kilangizi wa
wanhu wamtogole Kilisto kolondigwa
sambiyawe na mbuli na munhu, yawe
mbigalo wa mtwanzi imwe, yadahe kuki-
izuila, yakiitawale mwenyego, yahishim-
ilwe. Kolondigwa yawabokele wahenza
mng'anda yake, na yadahe kufundiza.
3 Sambiyakoligwe na divai, sambiyawe
munhu wa kufafalika, ila yawe munhu
yaholile, sambiyawe na kiyahiyahi, ama
munhu wa kunogela hela. 4 Kolondigwa
yaichunge goya ng'anda yake na kona
kamba wanage womtegeleza na hishima
ilondigwa. 5 Ihawa munhu havitanga vija
viyolondigwa kuichunga goya ng'anda
yake, kodahaze kuwachunga wanhu
wamtogole Kilisto? 6 Sambiyawe munhu
yamtogole Kilisto mkipigiti kiguhi, giladi
sambiyaitope na kugwila mnhaguso ija
yondayaibokele Mwenembago. 7 Vivija
kolondigwa yawe na nhogolwa inogile
na wanhu wa kunze, giladi sambiyawe
na mbuli na munhu na kugwila
mumtego uja Mwenembago uyawikile
sama ya kuwanamata wanhu kipigiti
vondayawageze.

Mashemasi

8 Vivija na mashemasi* wawe wanhu
wa kuhishimilwa, sambiwawe vide-
lenya, sambiwakoligwe na divai, ama
sambiwanogelwe na hela ya uzenzele-
ganye. 9 Wolondigwa kuigoga ng'hani
ikweli ya nhamanila na udaho ung'alile
wa kusambula gehile na ganogile.
10 Tanhu wolondigwa wagezigwe, na
wahakoneka kamba wabule mbuli zi-
hile, wasang'hanike kamba mashemasi.
11 Vivija na watwanzi zao,† wolondigwa
wawe watwanzi wohishimilwa, sambi-
wawalonge wanhu vihile, ila wadahe
kukiizuila na kuwa bule uzenzeleganye
mzimbuli zose. 12 Shemasi kolondigwa
yawe mbigalo wa mtwanzi imwe, na
kolondigwa yawachunge goya wanage
na wanhu wa mng'anda yake. 13 Waja
wasang'hanike goya kamba mashemasi
wopata nhogolwa inogile ng'hani na
wodaha kulonga bila kidumbo mn-
hamanila yao mkuilumba hamoja na
Kilisto Yesu.

Nyong'onyo Ng'hulu

14 Notamanila kwiza kumwako sam-
bisambi. Ila nokwandika ndagizi zino
giladi 15 kamba nihakawa, uvitange vija
wanhu wali mng'anda ya Mulungu vi-
wolondigwa kuwa, awo wanhu wamto-
gole Kilisto, wanhu wa Mulungu yali na
ugima, awo wali nguzo na msingi wa
ikweli. 16 Bila kudungwadungwa mmoyo,
kija kifisigwe mnhamanila yetu kikulu.
Kagubuligwa mulukuli lwa kiunhu,
kapetigwa na Loho wa Mulungu
kamba kabule uzenzeleganye,
na koneka na wasenga wa Mulungu
wa kuulanga.
Kapetigwa hagatigati ya Wamhazi,
katogoligwa muulumwengu wose,
na kasoligwa uchana muna iyenzi.

4

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Loho wa Mulungu kolonga bila ki-
fiso kamba mkipigiti cha kimambukizo
wanhu wayagwe woilema nhamanila na
kuwinza loho za uvwizi na mafundizo
golawa ha vinyamkela. 2 Mafundizo
kamba higo gabwililiswa na videlenya
na wavwizi, wali na udaho udangan-
hike wa kusambula gehile na ganogile,
kamba usomigwe na zuma da moto.
3 Wowagomesa wanhu sambiwasole na
kuwalagiza kamba sambiwaje mandia
gayagwe, mandia gaja Mulungu yagalum-
bile giladi gabokeligwe mkulava hewela
na waja wotogola na kuitanga ikweli.
4 Kwavija kila kinhu kilumbigwe na Mu-
lungu kinoga, kuduhu kinhu chochose
kilemigwa ihawa kibokeligwa mkulava
hewela, 5 kwavija king'alizwa na usenga
wa Mulungu na mkutambika.

Msang'hana Yanogile wa Kilisto Yesu

6 Kamba uhawalagiza wanhu wamto-
gole Kilisto mbuli zino, kowa msang'hana
yanogile wa Kilisto Yesu, ufundizigwe

* **3:8** Mashemasi nhegulo yake wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto. † **3:11** Wasomi wayagwe wogelegeza kamba watwanzi zao wakala wasang'hana wa kitwanzi wa wanhu wamtogole Kilisto.

goya mmbuli ya usenga wa nhamanila na mafundizo ganogile gaja gaugawinzile. 7 Sambiugaye na usheha wa kimhazi na simulizi za uvwizi zilibule kinhu. Ila uifunze mwenyego kuwa munhu yomnogela Mulungu. 8 Kwavija lukuli luhasang'hanika losamhuka, ila sang'hano ya kumtanga Mulungu inoga ng'hani mzimbuli zose, mkukigoga kilagano sama ya ugima wa kipigiti kino na ugima wa kipigiti kikwiza. 9 Ulonzi uno uwa kweli na wolondigwa kutogoligwa. 10 Kino kicho kilamso cha tweye kusang'hanika ng'hani na kugendelela kuiyoha, kwavija twika tamanilo jetu ha Mulungu yali na ugima, ayo yali Mkombola wa wanhu wose, na ng'haning'hani waja womtogola.

11 Mbuli zino uzilagize na kuzifundiza. 12 Munhu yoyose sambiyaubeze umhale wako, ila sang'hano zako zoneke zinoga hameso ga wanhu wamtogole Kilisto muulonzi, muukazi, mdinoge, mnhamanila, na muung'azi. 13 Iyohe kuzisoma Nyandiko Zing'alile ha wanhu wamtogole Kilisto, giladi uwazume na kuwafundiza mbaka kipigiti vondanize. 14 Sambiuileke nhunza yako iugweleligwe kubitila usenga wa kihokozi kipigiti wavyele viwakwikile makono gao. 15 Ugangamale ng'hani mzimbuli zino, na uzisang'hane giladi wanhu wose wone vija vuigendeleza nhunza yako. 16 Uichunge mwenyego na mafundizo gako. Zigoge ng'hani mbuli hizo, kwavija ihawa kozisang'hana, kokiikombola gweye mwenyego na waja wokutegeleza.

5

Viilondigwa Kuwatendela Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Sambiumkomhokele m'vyele, ila muyalalile kamba vija yahawile tataako mwenyego. Watendele ganogile wamhale kamba ndugu zako mwenyego, 2 watwanzi wavyele kamba mama zako, na wandele kamba lumbu zako, na ung'azi wose.

3 Wahishimile vizuka awo walibule wanhu wa kuwatamanila. 4 Ila kamba kizuka kana wana ama wazukulu, tanhu wolondigwa kuifunza kumsang'hanikila Mulungu mkuwatendela ganogile wanhu wa mulango wao wenyego, na mkutenda vino wowaliha watata na wamama zao na wavyele zao, kwavija vino vivo vimnogela Mulungu. 5 Mtwanzi ayo yali kizuka kweli, yalekigwe yeiyeka, kokwika tamanilo jake ha Mulungu na kugendelela kutambika imisi na ikilo na kumpula Mulungu giladi yamtaze. 6 Ila kizuka yokala sama ya kunogela mbuli zihile kadanganhika hata kamba yahawa mgima. 7 Wagwelele wanhu ndagizi zino giladi munhu yoyose sambiyawe na mbuli na munhu. 8 Ila kamba munhu yoyose yoleka kuwagwelela ndugu zake vinhu vowolonda, na ng'haning'hani waja wali mmulango wake, kaibela nhamanila na munhu ayo keha ng'hani kubanza Mmhazi.

9 Sambiumwike kizuka mumsululu wa vizuka kamba hanavikila milao malongo sita, na yakalile yasoligwe mwanza umwe. 10 Yawe kotangigwa goya sama ya sang'hano zinogile, kamba kulela wana, kuwabokela wanhu, kuwasuluza magulu ga wanhu wa Mulungu, kuwataza wanhu wali na migayo, na kukiilava mwenyego kwa namna zose kutenda sang'hano zinogile.

11 Ila vizuka wandele sambiuwagele mumsululu wa vizuka. Kwavija sulukila zao za lukuli zihabanza ng'hani kubanza kumsang'hanikila Kilisto, wolonda kusoligwa kabili. 12 Avo wokiigalila nhaguso wenyego, kwavija wakibena kilagano chao cha mwanduso. 13 Vivija wokiifundiza kuwa wakoka na kwanga kulawa kae ino na kwingila kae iyagwe. Na hawawa tu wakoka, ila wodeta na kusimulila mbuli za wanhu, mkulonga mbuli zija hawalondeke kuzilonga. 14 Avo nihanogelwe vizuka wandele wasoligwe, walele wana, na kuzichunga goya kae zao giladi mdumuka wao sambiyapate hanhu ha kulonga vihile. 15 Kwavija vizuka wandele wayagwe wahinduka wesha na kumuwinza Mwenembago. 16 Ila kamba mtwanzi yoyose yamtogole Kilisto yahawa na vizuka mmulango

wake, kolondigwa yawataze mwenyego giladi wanhu wamtogole Kilisto sambiwadonhezwe. Wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa wadahe kuwataza vizuka awo wali vizuka wa ikweli.
17 Wavyele awo wozilongoza goya sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa kubokela kitumetume mianza mibili, ng'haning'hani waja wotenda sang'hano ya kuupeta Usenga Unogile na kufundiza. 18 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, "sambiumfunge ng'ombe mulomo kipigiti yahahugusa muhindi mkuubojaga,"* na "Wasang'hana wolondigwa wagweleligwe kitumetume chao."† 19 Sambiutogole kubokela nhaguso imtagusa m'vyele ila iwe igaligwa na wasindila wabili ama wadatu. 20 Waja wogendelela kutenda vilozo wakomhokele haulongozi wa wanhu wose, giladi wavyele wayagwe wadumbe. 21 Haulongozi wa Mulungu na Kilisto Yesu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wasaguligwe, nokulagiza kamba uzigoge ndagizi zino. Mtendele kila munhu ganogile, sambiumnogele munhu ino na kumwihila munhu iyagwe. 22 Sambiutende mbwisa kumwikila munhu makono sama ya kumsang'hanikila Mndewa. Sambiukiigele m'vilozo va wanhu wayagwe. Uiteganye sambiukiinyolodose.
23 Sambiung'we mazi geiyeka, ila ung'we divai kidogo sama ya inda yako na vitamu viukugula mianza bwando.
24 Vilozo va wanhu wayagwe vokoneka sambisambi, na vowalongola kuchola kuinhaguso. Ila vilozo va wanhu wayagwe vokoneka hamwande. 25 Na vivija, sang'hano zinogile zokoneka. Na hata sang'hano zija zinogile zileka kukoneka hazidaha kufisika.

6

1 Nyakadala wose wolondigwa kuwahishimila wandewa zao giladi twaga da Mulungu na mafundizo gake sambigalongigwe vihile. 2 Waja wali na wandewa wamtogole Kilisto sambiwaleke kuwalagusila hishima, kwavija hewo wao ndugu. Ila wawasang'hanikile hata vinogile ng'hani, kwavija wanhu wopata vinhu bwando kulawa mzisang'hano zao wao wanhu wamtogole Kilisto na wanogelwa zao.

Mafundizo ga Uvwizi na Ugoli wa Ikweli

Mbuli zino uzifundize na kuzigangamiza. 3 Munhu yoyose yofundiza mafundizo gayagwe, kogalema mafundizo ganogile ga kumtanga Mulungu, mafundo ga Mndewa wetu Yesu Kilisto, 4 munhu hiyo kana matopa na haduhu kinhu choyokitanga. Kana ngelegeza zihile za kusulukila kuibamilila na kuihasanya na wanhu sama ya nhegulo ya mbuli, avo kosongeza migongo, kugomba, kuilonga vihile, kuigelegeza vihile, 5 na kuibamilila hagatigati ya wanhu wali na ngelegeza zihile na walibule ikweli mgati yao. Wanhu wano wogelegeza kamba kumtanga Mulungu iyo nzila ya kuwa mgoli.
6 Ila kumtanga Mulungu komtenda munhu yawe mgoli ng'hani, ihawa kokwiguta na kija kiyali nacho. 7 Kwavija hatwizile na kinhu chochose muulumwengu, na hatudaha kulawa na kinhu chochose. 8 Ila kamba tuhawa na mandia na vivalo, hatulondigwa kusulukila vinhu viyagwe. 9 Ila wanhu waja wolonda kuwa wagoli wogwila mkugezigwa na kunamata mumtego wa Mwenembago. Wogogigwa na sulukila bwando za ubozi na za kulumiza, azo ziwatenda wanhu wengile mzimbuli zihile na za ubananzi. 10 Kwavija kuzinogela hela kicho chanduso cha mbuli bwando zihile. Na wanhu wayagwe mkutamanila hela waileka nhamanila na kukiihoma wenyego na usungu mkulu.

Ndagizi ha Timoteo

11 Ila gweye, munhu wa Mulungu, inege na mbuli zino zose zihile. Iyohe kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye, kukala ukazi wa kumnogela Mulungu, kuwa na nhamanila, noge, mwazaganyo, na kuhola moyo. 12 Gomba

* **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 25:4. † **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LUKA 10:7.

ngomba inogile ya nhamanila. Unanahile
ugima wa digunge uukemeligwe uutogole
kulawa mmoyo haulongozi wa wasindila
bwando. 13 Haulongozi wa Mulungu,
ayo yowagwelela ugima wanhu wose,
na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo
viyakalile yosindila haulongozi wa Pon-
tio Pilato kaiyalala vinogile, nokulagiza
14 uzigoge ndagizi zino bila uzenzele-
ganye ama kuwa na mbuli na munhu
mbaka vondayagubuligwe Mndewa wetu
Yesu Kilisto, 15 ayo Mulungu yondayam-
gale mkipigiti chake mwenyego. Mu-
lungu yamotezwe, yali Mtawala yeiyeka,
Mtawala wa watawala wa isi na Mn-
dewa wa wandewa. 16 Heyo iyo yeiyeka
yali na ugima wa digunge, yokala mgati
ya mulangaza haudahika kukwenhuk-
ilwa, na haduhu munhu yamuwene ama
yadahile kumona. Hishima na udaho
viwe kumwake mazua gose. Amina.

17 Walagize waja wali wagoli muu-
lumwengu uno wa sambi kamba sambi-
wakiitope ama kutamanila vinhu vao, avo
vileka kutamanilwa, ila wamtamanile
Mulungu, ayo yotugwelela vinhu vose
giladi tuvideng'helele. 18 Walagize wa-
tende ganogile, wawe wagoli mkutenda
sang'hano zinogile, wawe na moyo un-
ogile, na watogole kuwasangila wanhu
wayagwe vinhu vao. 19 Mkutenda vino,
wokiikila wenyego ngama kamba msingi
unogile sama ya kipigiti kikwiza, giladi
waunanahile ugima uja uli ugima wa
ikweli.

20 Timoteo, imiliza kija chuug-
weleligwe. Inege na mbamila zilekile
kumnogela Mulungu na ngelegeza zi-
hile, mkuhonyela zikemigwa “Ilimu.”
21 Wayagwe waileka nhamanila yao
mkuzitogola mbuli zino. Ngekewa ya
Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ikabili cha Timoteo kicho lupwilili lwa ikabili lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ikabili cha Timoteo chandikigwa behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Kipigiti kino Paulo kakala mkifungo mdiwambo da Loma (1:16). Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamulagusa kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ichanduso lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kipigiti vichandikigwe kitabu cha ikabili cha Timoteo, wanhu wamtogole Kilisto wakalile muutawala wa Kiloma wakala wogazigwa. Yodahika kamba kino kikala kilamso cha Paulo kwikigwa mkifungo na kakala yomulagiza Timoteo kwazaganya migayo. Kamba mkitabu cha ichanduso cha Timoteo, Paulo komzuma ng'hani Timoteo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1Tim. 1:16-18). Vivija komulongela Timoteo kamba kowa na vipigiti vidala hamwande (3:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*) na abaho komgangamiza (*1:3-18*).
2. Abaho komulongela Timoteo yawe na mwazaganyo (*2:1-13*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi (*2:14-26*).
4. Abaho komzuma mmbuli ya gaja gondagalawilile hamwande na nzila inogile ya kugahuma (*3:1—4:8*).
5. Paulo komambukiza na kulava mbuli zake mwenyego ha Timoteo (*4:9-22*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto Yesu. Nitumigwa kuwalongela wanhu mbuli ya ugima wa digunge Mulungu uyekile kilagano na tweye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu. 2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu mnogelwa.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Kulava Hewela na Kugangamizwa

3 Nomuheweza Mulungu, ayo inimsang'hanikila na udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile kamba viwatendile wahenga zangu. Imisi na ikilo mazua gose sikusemwa gweye mnhambiko zangu. 4 Nosulukila kukona kabili, kwavija nokumbukila mahozi gako kipigiti vitukalile tuilaga. Na nokwiza kudeng'ha ng'hani tuhawa hamoja kabili. 5 Niikumbukila nhamanila yako ya ikweli, ayo iwakalile nayo bibi yako Loisi na mamaako Yunike, sambi na nie notogola kamba na gweye kunayo. 6 Sama ya kilamso kino, nokukumbusa kamba sambiuikome nhunza iyakugwelele Mulungu kipigiti vinikwikile makono gangu. 7 Kwavija Mulungu hatugwelele Loho wake giladi yatugele bwembwe, ila katugwelela Loho wa kutugela mhiko, noge, na kuizuila.

8 Avo sambiwone kinyala kumulonga Mndewa wetu ha wanhu wayagwe, ama sambiunyonele kinyala nie, nili mfungigwa sama ya Kilisto. Sama ya mhiko Mulungu ziyakugwelele, uisasale kugaya hamoja na nie sama ya Usenga Unogile. 9 Kwavija Mulungu katukombola na katukema tukale ukazi ung'alile. Katenda vino si sama ya gaja gatutendile, ila kwavija vino vivo vimnogele mwenyego. Ngekewa ino tugweleligwa kubitila Kilisto Yesu songela ulumwengu haunalumbigwa. 10 Ila sambisambi ngekewa ino igubuligwa kumwetu kubitila kwiza kwa Mkombola wetu Kilisto Yesu. Heyo kazimambukiza mhiko za ifa, na kubitila Usenga Unogile kaugubula ugima wa digunge. 11 Mulungu kanisagula nie

kuwa mpeta Usenga Unogile, mtumigwa wa Kilisto, na mkulufunzi. 12 Kino kicho kilamso cha nie kugazika. Ila sikona kinyala kwavija nimtanga heyo inimtamanila, na notogola kamba heyo kodaha kukiimiliza kija kinigweleligwe mbaka zua dija dondayabwele Mndewa. 13 Zinanahile ng'hani mbuli za ikweli zinikufundize, ziwe kamba ningo ya gweye kuikweleleza, na usigale muinhamanila na mdinoge jetu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu. 14 Vigogeni vinhu vinogile vumgweleligwe mkutazigwa na Loho wa Mulungu yokala mgati yetu.

15 Kuvitanga kamba Figela na Helimogene hamoja na wanhu wose muisi ya Asia wandeka. 16 Mndewa yawaonele bazi wanhu wali mng'anda ya Onesifolo, kwavija Onesifolo mianza bwando kausuluza moyo wangu, na honile kinyala sama yangu nie avija vinikalile mkifungo. 17 Kipigiti viyavikile mdiwambo da Loma, hima kasonga kunizahila mbaka kanyona. 18 Mndewa yamonele bazi mdizua dondayeze Kilisto! Gweye kovitanga goya mianza mingahi iyanitazile nie mdiwambo da Efeso.

2

Asikali Yanogile wa Kilisto Yesu

1 Avo, gweye mwanangu, ugangamizwe mngekewa ija Mulungu iyokugwelela mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu. 2 Gasole mafundo gaja gaunihulike nie nifundiza haulongozi wa wanhu bwando, na uwagwelele wanhu walibule uzenzeleganye awo wondawadahe kuwafundiza wayagwe. 3 Wazaganye migayo hamoja na nie kamba asikali yanogile wa Kilisto Yesu. 4 Haduhu asikali yosang'hanika na mbuli za wanhu hawali asikali, ila kolonda kumnogeza mkulu wake. 5 Mkimbila yokimbila mumkimbilo wa wanhu bwando hadaha kugweleligwa nhunza kamba hazigogile ndagizi. 6 Mulimi yalimile ng'hani kolondigwa yawe wa ichanduso kubokela fungu jake da vakuja. 7 Kigelegeze kino kinilonga, kwavija Mndewa kokugwaa udaho wa kuzitanga mbuli zino zose.

8 Mkumbuke Yesu Kilisto, yazusigwe kulawa mkudanganhika, ayo yakalile wa lukolo lwa Daudi, kamba vinikalile nifundiza Muusenga Unogile unikalile niupeta. 9 Kwavija niupeta Usenga Unogile, nogaya na hata kufungigwa na minyolo kamba mtenda gehile. Ila mbuli ya Mulungu haifungigwa. 10 Avo nochazaganya kila kinhu sama ya wanhu wasaguligwe na Mulungu, giladi na hewo vivija wapate ukombola awo wiza kubitila Kilisto Yesu na kugala yenzi ya digunge. 11 Ulonzi uno wa ikweli,

"Kamba tuhadanganhika hamoja na heyo,
vivija towa wagima hamoja na heyo.
12 Kamba tuhagendelela kwazaganya,
totawala hamoja na heyo.
Kamba tuham'bela heyo,
na heyo vivija kotubela.
13 Kamba tweye twa vizenzeleganye,
heyo kosigala kuwa bule uzenzeleganye,
kwavija heyo hadaha kuibela mwenyego."

Msang'hana Yatogoligwe

14 Uwakumbuse wanhu zako mbuli zino, na uwazume haulongozi wa Mulungu kamba sambiwagombe sama ya mbuli. Ngomba kamba zino hazimzenga munhu yoyose ila zowabananga waja wozitegeleza. 15 Iyohe giladi utogoligwe hameso ga Mulungu, kamba msang'hana yalekile kugeligwa kinyala na sang'hano yake, na uwe munhu yofundiza Usenga wa kweli ya Mulungu vinogile. 16 Kala kutali na mbuli zili si za Mulungu na mbuli za kibozi, kwavija mbuli hizo zowalongoza wanhu wawe kutali ng'hani na Mulungu. 17 Mafundizo gano ga kamba londa dikwenela lukuli lose. Wanhu wabili wakalile wofundiza mbuli zino wakala Himenayo na Fileto. 18 Waileka nzila ya kweli na kuitenda nhamanila ya wanhu wayagwe wamtogole Kilisto idungwedungwe mkulonga kamba mzuso ubita wisha. 19 Ila msingi ugangamale

* **2:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 16:5.

Mulungu uyawikile haudahika kutigiswa, na uchana ya msingi uno zandikigwa mbuli zino, “Mndewa kowatanga waja wali wanhu zake,”* na, “Wose wolonga kamba hewo wa wanhu wa Mndewa wolondigwa waleke kutenda gehile.”

20 Muna ing'anda ya mgoli muna via bwando va namna zose, viyagwe va madini ga feza, viyagwe va zahabu, viyagwe va mibiki, na viyagwe va ulongo. Viyagwe vitendigwa sama ya vinhu kisinyo, na viyagwe sama ya vinhu vizoeleke mazua gose. 21 Vino vivo vondaiwe ha munhu yoyose yoing'aliza na kuwa kutali na vinhu vose vihile, kowa kinhu kitendigwe sama ya vinhu kisinyo, kwavija kowa na ukazi ung'alile na kowa munhu yaisasale kusang'hanikizwa na Mndewa mmbuli zose zinogile. 22 Avo inege na sulukila zihile za umhale, na iyohe kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye, nhamanila, noge, na tindiwalo, hamoja na awo womkema Mulungu na mioyo inogile. 23 Ila uinege na mbamila za kibozi na za kijinga, kwavija gweye kuvitanga kamba zimambukizilaga muingomba. 24 Gweye kamba mtumigwa wa Mndewa hulondigwa kugomba na munhu. Ila kolondigwa umnogele kila munhu, na uwe mkulufunzi unogile uli na mwazaganyo. 25 Uwe munhu yaholile kipigiti vuuwagolosa waja wokubeza, kwavija siku Mulungu koigalula mioyo ya wanhu waja na kwiza kuitanga ikweli. 26 Abaho wabwele mnzonzi zao na kuhonyokwa kulawa mumtego wa Mwenembago, ayo yawanamate na kuwatenda watende gaja goyolonda heyo.

3

Mazua ga Kimambukizo

1 Ila kolondigwa uitange mbuli ino, Timoteo, kamba kuna gamazua ga kimambukizo kowa na vipigiti vidala. 2 Wanhu wowa wene kuinogela wenyego, wene kunogela hela, wene kuitogola, wene matopa, na wene maligo. Hawawategeleza tata zao na mama zao, walibule hewela, wanyolodoke mmioyo, 3 walibule unhu, wolema kuwagela wayao kumgongo, wowalonga vihile wayao, woleka kuizuila, wakaini, na wokwihilwa na mbuli zinogile. 4 Wanhu wano wowa vizenzeleganye, hawawagesa wanhu wayagwe, wowa wene kulonda makulu, na wowa wene kunogelwa na mbuli za uhondo wa ulumwengu uno kubanza kumnogela Mulungu. 5 Kunze wa kamba wanhu wa Mulungu, ila wozibeza mhiko zake. Ukale nao kutali wanhu kamba wano. 6 Kwavija mmwanza wao hana wanhu wokiitenda kuwa wambwiga wokwingila mzing'anda za watwanzi wabozi wagubikizwe na vilozo viwali navo na kuhembeluswa na sulukila za kila namna. Wolonda wagatogole mafundo gao ga uvwizi. 7 Watwanzi awo mazua gose wolonda kuifundiza ila hawadaha kwiza kuitanga ikweli. 8 Kamba vija Yane na Yambile* viwam'bezile Musa umwaka, vivija wanhu wano waibamilila ikweli, wanhu wali na nzonzi zipotoke, na wahumwile mnhamanila. 9 Ila hawavika kutali ng'hani, kwavija kila munhu kowona vija viwali wabozi. Vino vivo viwalawilile Yane na Yambile.

Ndagizi za Kimambukizo

10 Ila gweye, Timoteo, kuvitanga vija vinifundiza na vija vinikala, na kugatanga gaja gali mmoyo wangu. Kuitanga nhamanila yangu, vija vinili na mwazaganyo na noge, na vija vinidaha kwazaganya. 11 Kuitanga migayo yangu na kugazika kunigazike. Kugatanga gose ganilawilile nie mmiwambo ya Antiokia, Ikonio, na Listila, migayo ihile inyazaganye, ila Mndewa kanikombola kulawa mmigayo ija yose. 12 Kila munhu yolonda kukala ukazi wa kumnogela Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kogazigwa. 13 Ila wanhu wehile na wazenzeleganye wogaluka kulawa kuwiho na kuwa wanhu wehile ng'hani, kuno wowavwizila wayagwe na hewo wenyego kuvwiziligwa. 14 Ila gweye gendelela na gaja gauifundize na gaugatogole

* **3:8** Yane na Yambile hawandikwe M'bibilia ila muusheha wa Wayahudi wolongigwa kamba wakala wahawi wa Falao wam'bezile Musa. Nyandiko zino za mkitabu cha KUHALAWA 7:11-12.

ng'hani, kwavija kumtanga ija yakufundize. 15 Na kuvitanga kamba songela vuukalile mdodo kufundizigwa Nyandiko Zing'alile, zikugwelele ng'hungwe za kuubokela ukombola awo wiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu. 16 Nyandiko zose Zing'alile zina Loho wa Mulungu, na zolumba kufundiza gaja gali kweli, kukomhokela gehile, kugolosa haveduke, na kufundiza kukala ukazi ulibule uzenzeleganye, 17 avo munhu wa Mulungu yatimamie na yawe na vihendo vose va kutenda kila sang'hano inogile.

4

1 Haulongozi wa Mulungu na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo yondayawataguse iwagima na wadanganhike, na kwavija heyo kokwiza kutawala kamba Mndewa, nokulagiza, 2 uupete Usenga Unogile, uisasale mkipigiti kilumbile na mkipigiti hakilumbile, fundiza, komhokela, na gangamiza, na ufundize na mwazaganyo mkulu. 3 Kipigiti chokwiza cha wanhu kugalema mafundizo ga ikweli, ila woziwinza sulukila zao wenyego na woilundikila wakulufunzi bwando wondawawalongele gaja gowosulukila hewo kugahulika. 4 Wolema kuzitegeleza mbuli za ikweli, na wosonga kuzitegeleza simulizi za uvwizi. 5 Ila gweye, uizuile mzimbuli zose, uyazaganye migayo, tenda sang'hano ya mpeta Usenga Unogile, na ugatende gose gayakugwelele Mulungu kamba mtumigwa.

6 Kwavija nie kipigiti changu kivika cha kulavigwa nhosa. Kipigiti cha nie kusegela muulumwengu uno kikwenhuka. 7 Nigomba ngomba inogile, mkimbilo niumambukiza, na nhamanila nisigala nayo. 8 Na sambi nikiligwa mkungo wa kuwa bule uzenzeleganye, awo Mndewa, mulamula yalibule uzenzeleganye, wondayanigwelele kuna dizua dondayabwele. Ila sio nie niiyeka, ila vivija na waja wose wakalile wonogelwa kumona mkipigiti cha kwiza kumwake.

Ndagizi za Kiunhu

9 Tenda vuudahile wize kumwangu himahima, 10 kwavija Dema, kanogelwa na ulumwengu uno avo kanileka kachola kudiwambo da Tesalonike. Kilesike kachola muisi ya Galatia, na Tito kachola muisi ya Dalumatia. 11 Luka yeiyeka iyo yali hamoja na nie. Msole Maluko wize nayo, kwavija heyo iyo yodaha kunitaza muisang'hano yangu. 12 Nimtuma Tikiko yachole kudiwambo da Efeso. 13 Uheza ngalila koti jangu, dija dinidilekile mmakono ga Kalipo mdiwambo da Toloa, vivija nigalile na vitabu vangu, ng'haning'hani vija vitendigwe na kwembe.

14 Alekizanda, ija imuhunzi, kanitendela mbuli zihile ng'hani. Mndewa komuliha galingile na gaja gayatendile. 15 Gweye vivija umteganye, kwavija kagabeza na mhiko zake zose gaja gose gatulongile.

16 Mmwanza wangu wa ichanduso kugaligwa ha mulamula haduhu munhu yangombeleze, ila wanhu wose wanileka. Mulungu sambiyawapetele nhaguso ino. 17 Ila Mndewa kema hamoja na nie na kunigela mhiko, avo kubitila nie Usenga Unogile upetigwe bila kusigazwa na Wamhazi wose wauhulike. Avo nikomboligwa kulawa mnhaguso ya ifa. 18 Mndewa konikombola kulawa mzimbuli zose zihile na kunisola mkuniimiliza na kunigala kuna uundewa wake wa kuulanga. Yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

19 Walamse Pilisila na Akuila, hamoja na wanhu wali mng'anda ya Onesifolo. 20 Elasto kasigala mdiwambo da Kolinto. Na nie nimuleka Tulofimo mdiwambo da Mileto kwavija kakala mtamu. 21 Tenda vuudahile kwiza kipigiti cha kihuhe king'hali hakinavika.

Yubulo, Pude, Lino, na Klaudia hamoja na wanhu wose wamtogole Kilisto, wokulamsa.

22 Mndewa yakale na loho yako.

Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TITO

ULONGOZI

Kitabu cha Tito kicho kitabu kili mmwanza wa mhwilili nne zilawa ha Paulo ziyamwandikile munhu imweimwe na sio ha dale jose da wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ziyagwe ndatu zayandike Paulo ha munhu imweimwe zizo 1Timoteo, 2Timoteo, na Filimoni. Paulo kakala yamwandikile Tito ila vivija kandika kamba vija lupwilili luja lukala lulondigwa kusomigwa haulongozi wa wanhu bwando. Togatanga gano kwavija kalongelela mbuli zimtenda heyo yalumbe kuwa mtumigwa wa Kilisto, kinhu Tito kiyakalile yeshile kukimanya. Siku Paulo kandika lupwilili luno hagatigati ya milao ya 63-65 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Paulo kamulagiza Tito yawalongoze wanhu wamtogole Kilisto wakalile kukisiwa cha Kilete. Paulo kandika lupwilili luno giladi yamulagize Tito vija vondayawasagule na kuwafundiza vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto. Kamgwelela malagizo galingane na gaja gayalongile mulupwilili lwa Timoteo. Lupwilili lwake lolonga vija kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto vondawakale ukazi unogile na kuwa ningo ha wanhu wayagwe. Wanhu wamtogole Kilisto na vilangizi wao lelo wolondigwa kuzilola mbuli zino mwa awo wali muulongozi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulagiza Tito kusagula vilangizi wali na moyo wa kumdumba Mulungu (*1:1-16*).
2. Abaho, vivija komulagiza Tito kuwafundiza wanhu wakale ukazi wa kumdumba Mulungu (*2:1—3:11*).
3. Hakimambukizo, Paulo kokwishilizila mkulava ngelegeza zikalile mmoyo wake na kulava ndamsa (*3:12-15*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, nyakadala wa Mulungu na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nitumigwa giladi niigangamize nhamanila ya awo wasaguligwe na Mulungu na kuwafundiza kuitanga ikweli yondaiwatende wakale ukazi wa kumnogeza Mulungu. 2 Kweli ino iwatenda wawe na tamanilo da kuwa na ugima wa digunge, ugima awo Mulungu yalibule uvwizi uyekile kilagano nao songela ulumwengu haunalumbigwa. 3 Na mkipigiti kitogoligwe kaigubula mbuli yake kubitila Usenga Unogile unigweleligwe nie, Usenga uniupeta mkushulutizwa na Mulungu Mkombola wetu.

4 Nokwandikila gweye, Tito, mwanangu wa ikweli mnhamanila ituisangila.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto Mkombola wetu viwe hamoja nagwe.

Sang'hano ya Tito ako Kilete

5 Nikuleka kuna ikisiwa cha Kilete giladi ukamambukize sang'hano yetu haja, na uwasagule wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto m'viwambo vose vili na madale ga wanhu wamtogole Kilisto kamba vinikulongele. 6 M'vyele kolondigwa sambiyatagusigwe mbuli na munhu yoyose, yawe na mtwanzi imwe, munhu mwene wana wamtogole Kilisto, sambiwawe watundu, wawe wanhu wa kuizuila mmbuli zihile. 7 Kwavija m'vyele iyo mkulu muisang'hano ya Mulungu, avo kolondigwa sambiyawe na mbuli na munhu, sambiyawe na matopa, sambiyone lusango himahima, sambiyakoligwe, sambiyawe mkali, na sambiyaipatile vinhu mnzila ya uzenzeleganye, 8 ila kolondigwa kuwa mgomela wahenza, yonogelwa na ganogile, yawe na ng'hungwe, yawe bule uzenzeleganye, yang'alile, na mwene kuizuila sambiyatende gehile. 9 Kolondigwa kuugoga ng'hani Usenga Unogile utogoligwa uyafundizwe, giladi yadahe kuwagangamiza wayage mkuwapetela mafundo gali na mhiko, na kuwalagusila awo wogabela haja hawahonyele.

10 Kwavija kuna wanhu bwando wabezi awo wolonga mbuli za kibozi na

kuwavwizila wayao, hasa waja wowag-
ong'ondeza wanhu wengile kumbi kileka
mana wakomboligwe. 11 Wolondigwa
wavudalizwe, kwavija sama ya mafun-
dizo gao ga uvwizi wowagiza mulango
wose. Wotenda gano sama ya kupata hela
tu. 12 Hata imwe wa wanhu zao wenyego,
ayo womkema muhokozi kulawa kisiwa
cha Kilete, kawalonga hewo yolonga,
“Wanhu kulawa Kilete wose wavwizi,
wang'onyo wene ukaini, wakoka, na
wabukanyaji.” 13 Na usindila uno una
kweli mgati yake. Avo wakomhokele
wanhu wamtogole Kilisto mkuwakalikila
giladi wawe na nhamanila igangamale.
14 Sambiwagendelele kutegeleza usheha
wa Wayahudi ama malagizo gatendigwe
na wanhu ga awo wailemile ikweli. 15 Ha
awo wang'alile, kila kinhu king'ala. Ila ha
awo wanyolodoke na walekile kutogola,
haduhu kinhu king'alile kumwao, kwav-
ija nzewele zao na udaho wao wa kusam-
bula gehile na ganogile zibanangika.
16 Wolonga wamtanga Mulungu, ila
sang'hano zao zobela. Hawanogelwa na
wamema udulu, hawalumbile kutenda
kinhu chochose kinogile.

2

Mafundizo Gali na Mhiko

1 Ila gweye, Tito, kolondigwa ufundize
gaja gali mmafundizo gali na mhiko.
2 Wafundize wavyele wa kimbigalo
waizuile, walumbe kuhishimilwa, na
wawe na ng'hungwe. Wagangamale
mnhamanila, mdinoge, na mkwazaganya.
3 Vivija wafundize wavyele wa kitwanzi
wakale mnzila imnogele Mulungu, sam-
biwawalonge wanhu vihile ama kuwa
nyakadala wa ugimbi. Ila wawafundize
wandele zao gaja ganogile. 4 Wavyele
wa kitwanzi wolondigwa wawafundize
wandele zao wawanogele wambigalo
zao na wana zao, 5 waizuile, wang'ale,
wasang'hanike mkae zao, wawe na moyo
unogile, na wawe wende ha wambigalo
zao, giladi Usenga wa Mulungu sambiu-
longigwe vihile.

6 Vivija walongeleni mkuwayalalila
wamhale giladi waizuile. 7 Gweye uwe
ningo mkutenda vinhu vose vinogile.
Mmafundizo gako, sambiuwe na uzen-
zeleganye, na usegeze kinyala. 8 Fundiza
ikweli giladi mafundo gako sambigawe
na ving'hwaso, abaho munhu yoyose
yondayakubeze yone kinyala, yawe bule
kinhu chochose kihile cha kutulonga
tweye.

9 Wafundize nyakadala wawe wende
ha wandewa zao na kuwanogeza mk-
ila kinhu, sambiwaibamilile nao 10 ama
kuwebila, ila walaguse kamba mazua
gose hewo wanoga na wabule uzenzel-
eganye, giladi mnzila zose wagatende
mafundo ga Mulungu Mkombola wetu
goneke ganoga.

11 Kwavija ngekewa ya Mulungu igala
ukombola igubuligwa ha wanhu wose.
12 Ngekewa hiyo yotufundiza kuleka
kukala ukazi wa kumgevuza Mulungu,
kuleka sulukila za muulumwengu, na
kukala ukazi wa kuizuila, kuwa bule
uzenzeleganye, na kumnogeza Mulungu
muulumwengu uno. 13 Kuno tobeta
zua dimotezwe ditutamanila, kipigiti Mu-
lungu wetu Mkulu na Mkombola wetu
Yesu Kilisto vondayoneke na yenzi yake.
14 Kailava mwenyego sama yetu tweye
giladi yatukombole kulawa mmbuli zose
zihile na kuwang'aliza wanhu zake sama
yake mwenyego wawe na sulukila ya
kutenda ganogile.

15 Avo mbuli zino zizo zondaufundize.
Uwagangamize wanhu na uwakomhokele
na udaho wako wose. Sambiumuleke
munhu yoyose yakuzabuze.

3

Kutenda Ganogile

1 Wakumbuse wanhu wawe wende ha
watawala na wali na udaho na sam-
biwawadulukile, ila waisasale kutenda
mbuli zose zinogile. 2 Walongele sambi-
wamulonge vihile munhu yoyose, sambi-
wagombe, ila wahole na wawe na moyo
unogile ha wanhu wose. 3 Umwaka tweye
wenyego tukala wabozi, wadulu, tupotele,
na nyakadala wa sulukila bwando zi-
hile na za uhondo wa muulumwengu.
Tukala ukazi wa kuilondela gehile na
mkuiyonela migongo, wanhu wayagwe

watwihila, na tweye tuihila wenyego
kwa wenyego. 4 Ila unozi na noge
da Mulungu Mkombola wetu vuvigubu-
ligwe, 5 katukombola, si sama ya vinhu
vinogile vitutendile, ila sama ya bazi jake.
Katukombola kubitila Loho wa Mulungu,
ayo yatutendile tuvumbuke mwanza wa
ikabili na kutugalula kuwa wa sambi
mkutusuluza. 6 Mulungu katwitila Loho
wake* bila mhima kubitila Yesu Kilisto
Mkombola wetu, 7 giladi tupetigwe na
Mulungu kuwa wanhu walibule uzenzele-
ganye kubitila ngekewa yake na kuwa wa-
hazi wa ugima wa digunge utuutamanila.
8 Mbuli zino zinilongile si za uvwizi.

Nokulonda gweye ugazamize mafundo
gano, giladi awo wamtogole Mulungu
walamule wenyego kutenda ganogile.
Mafundo gano ganoga na gomzenga kila
munhu. 9 Ila uinege na mbamila za
kibozi, simulizi za misululu ya wahenga,
ngomba, na kuisuna sama ya Malagizo
ga Musa. Mbuli zino hazizenga na za
kibozi. 10 Munhu yoyose yogala mbagu
mmwanza wenu, mzume mianza mi-
bili, abaho kamba hakuhulike, muleke.
11 Uvitange kamba wanhu kamba wano
hawali muna ikweli, na vilozo vao
vowatagusa kamba wahonyela.

Ndagizi za Kimambukizo

12 Notamanila kumtuma Atema ama
Tikiko kumwako. Yahavika tu, tenda
vuudahile wize tuiting'hane kudiwambo
da Nikapoli, kwavija nokala haja kipigiti
chose cha kihuhe. 13 Tenda vuudahile
umtaze Zena yagatangile goya malagizo
na Apolo giladi wasonge mwanza wao, na
uwagwelele kila kinhu chowolonda. 14 Na
wanhu zetu wamtogole Kilisto waifun-
dize kusang'hanika bila kushulutizwa na
munhu, giladi wapate vinhu viwolonda
mazua gose na sambiwakale bila kutenda
sang'hano yoyose.

15 Wanhu wose wali hamoja na nie
wokulamsa. Walamse mbwiga zetu mn-
hamanila.

Ngekewa ya Mulungu iwe na mweye
mose.

* **3:6** Mulungu katwitila Loho wake nhegulo yake Mulungu katugwelela Loho wake.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA FILIMONI

ULONGOZI

Lupwilili luno luguhi lwa Filimoni lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Paulo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo, nhegulo yake siku kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma. Kamba kakala yalwandike lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma, basi vodahika lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 61 songela kuvumbuka kwa Kilisto, kipigiti viyandike lupwilili lwa Wakolosai.

Paulo kamwandikila lupwilili luno munhu yokemigwa Filimoni. Filimoni kakala mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto na vivija kakala na nyakadala. Paulo kamwandikila Filimoni yomulongela kamba sambiyamsune nyakadala wake Onesimo, ayo yakalile yamkimbile. Kulingana na malagizo ga Kiloma, Filimoni kakala na udaho wa kumkoma Onesimo. Paulo kakala na mbuli za kuhembekeza za kutenda Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu, kwavija kamtogola Kilisto na hata kongeza kamba Onesimo yalekigwe yasang'hanike hamoja na Paulo (1:13-14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulamsa Filimoni (*1:1-3*).
2. Abaho Paulo koiyalala sama ya Onesimo kamba Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu yamtogole Kilisto (*1:4-21*).
3. Paulo komambukiza mkuilonga sulukila yake ya kuwatembelela na kuwalamsa (*1:22-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mfungigwa sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto Yesu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

Nomwandikila Filimoni, mbwiga wetu mnogelwa na msang'hana mietu, 2 na Afia lumbu jetu, na Alikipo asikali mietu mnhamanila, na wanhu wamtogole Kilisto, awo woiting'hana mng'anda yenu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Noge na Nhamanila ya Filimoni

4 Ndugu yangu Filimoni, mazua gose nihatambika, nokutambula gweye na kumuheweza Mulungu wangu, 5 kwavija nidihulika noge jako ha wanhu wose wa Mulungu na nhamanila yuulinayo mkuilumba hamoja na Mndewa Yesu. 6 Notambika kamba uhamoja wetu na gweye kamba wanhu wamtogole Kilisto wokugwelela ilimu ng'hulu ng'hani ya motelo zose zitulinazo ziyatugwelele Kilisto. 7 Ndugu yangu, noge jako dingwelela ndeng'ha ng'hulu na kunigangamiza, kwavija unovu wako uisuluza mioyo ya wanhu wa Mulungu.

Paulo Komtambikila Onesimo

8 Mkilamso kino, nie kamba ndugu yako mkuilumba hamoja na Kilisto, nodaha kukushulutiza bila kudumba utende gaja golondigwa kutendeka. 9 Ila nokuyalalila kwavija nikunogela. Na nie, Paulo, notenda vino kamba m'vyele, na vivija sambi na mfungigwa sama ya Kilisto Yesu. 10 Nokuyalalila sama ya mwanangu Onesimo,* ayo yagaluke mwanangu wa muloho kipigiti vinikalile mkifungo. 11 Umwaka kakala halumbile kumwako, ila sambi kalumba kumwetu tweye tose.

12 Kum'bweza Onesimo kumwako konitenda nie niwe na giogio kulu. 13 Nilonda kumsigaza hano yakale hamoja na nie, kipigiti vinili mkifungo sama ya Usenga Unogile, giladi heyo yasole hanhu hako ha kunitaza nie. 14 Ila silondile kutenda kinhu chochose bila kulonda gweye mwenyego, giladi kinhu chochose kinogile chuutenda, utende mkulonda mwenyego na sio mkushulutizwa.

15 Siku kino kicho kilamso cha Onesimo kuinega na gweye mkipigiti kidodo giladi ukale nayo mazua gose, 16 sio kamba nyakadala, ila kazama ng'hani kubanza

* **1:10** Onesimo dijo twaga da Kigiliki, nhegulo yake Kalumba.

nyakadala, kwavija heyo ndugu mnogelwa, ng'haning'hani kumwangu nie. Sambi kolumba ng'hani kumwako gweye, kamba munhu na kamba ndugu mkuilumba hamoja na Mndewa.

17 Avo, ihawa konipeta nie kamba miyago, m'bokele heyo kamba vija vuuhanibokele nie. 18 Kamba kakutendela gehile, ama komuwila kinhu chochose, nie nokuliha. 19 Nie, Paulo, nokwandika mbuli ino na mkono wangu mwenyego, nie nokuliha. Ila sambiuisemwe kamba koniwila ugima wako. 20 Avo, ndugu yangu, unitendele mbuli ino sama ya Mndewa. Gweye kamba ndugu mkuilumba hamoja na Kilisto, usuluze moyo wangu.

21 Nokwandika lupwilili luno, kuno nitamanila kamba kotenda vija vinikulongela na hata kubanziliza. 22 Kinhu kimwe kisigala. Nitandile gati da wahenza, kwavija notamanila kamba Mulungu kozidika nhambiko zenu na konitenda nie nibweleganye kumwenu.

Ndamsa za Kimambukizo

23 Epafla, mfungigwa miyangu sama ya Kilisto Yesu, kokulamsa. 24 Na Maluko, Alistaliko, Dema, na Luka, wasang'hana wayangu vivija wokulamsa.

25 Ngekewa ya Mndewa Yesu Kilisto iwe hamoja na loho zenu.

LUPWILILI LWANDIKIGWE HA WAEBLANIA

ULONGOZI

Lupwilili lwa Waeblania lulo lupwilili lwa kuwabweza wanhu mioyo lulagusa vija Yesu viyauvikize uhokozi bwando wa Lagano da Umwaka. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa kamba masala. Mulupwilili lwa Waeblania muna ng'humbukila 60 na kugendelela kulawa Mdilagano da Umwaka zilagusa goya vija Yesu viyauvikize uhokozi na sang'hano za Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Kiyahudi. Sama ya kilamso kino, lupwilili luno lulondigwa luwagangamize Wayahudi wamtogole Kilisto. Lupwilili lwa Waeblania lolagusa vija Yesu viyagavikize Malagizo ga Musa giladi wakulu wa nhambiko sambiwalave nhosa kabili. Yesu katendeka nhosa sama ya vilozo vose, m'vipigiti vose. Wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano vivija wodaha kugangamizwa na lupwilili lwa Waeblania kugendelela kumkweleleza Yesu Kilisto, ayo yotutenda tweye tumtogole, na vivija tugendelela kwika nhamanila yetu kumwake (12:2).

Haduhu munhu yovitanga yalihi yandike lupwilili lwa Waeblania, ila wasomi wagelegeza kamba lupwilili luno lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo, Luka, ama Banaba. Vivija hakitangigwa kipigiti lupwilili luno vilwandikigwe, ila wanhu wayagwe wotogola kamba lwandikigwa hachugu cha milao ya 70 songela viyavumbuke Kilisto. Wambo da Yelusalemu dibanangigwa mmilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, ila yandike lupwilili luno kodilongelela wambo da Yelusalemu kamba dikala ding'hali hadinabanangigwa. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa mdiwambo da Loma (13:24) na vodahika kamba luzunguluswa mwa wanhu bwando wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yandike lupwilili luno kolagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wahokozi wa Mulungu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga (*1:1—4:13*).
2. Abaho kogendelela kulagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wakulu wa nhambiko awo wosang'hanika muna Ing'anda ya mulungu mdiwambo da Yelusalemu (*4:14—7:28*).
3. Vivija sang'hano ya Yesu ng'hulu ng'hani kubanza Lagano da Umwaka Mulungu diyaditendile na wanhu zake kubitila Malagizo gayamgwelele Musa (*8:1—10:31*).
4. Viyeshile kusimulila kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza vinhu vose, yandike lupwilili luno kolava ndagizi bwando za kusang'hana (*10:32—13:17*).
5. Hakimambukizo, komambukiza lupwilili luno na mbuli za kugangamiza wanhu na ndamsa (*13:18-25*).

Mbuli ya Mulungu Kubitila Mwanage

1 Umwaka Mulungu kalonga na wahenga zetu mianza bwando na mnzila
bwando kubitila wahokozi, 2 ila muna
gamazua gano ga kimambukizo kalonga na tweye kubitila Mwanage ayo
ulumwengu ulumbigwe kubitila heyo, na
yasaguligwe kuvihala vinhu vose. 3 Heyo
iyo unang'hazi wa yenzi ya Mulungu na
kalinga kabisa na vija viyali, yovitenda
vinhu vose vigendelele kukala kubitila
mbuli zake zili na mhiko. Viyamambukize kuvisegeza vilozo, kakala hanhu
ha hishima kumkono wa ukulume wa
Mulungu Mkulu.

Ukulu wa Mwana wa Mulungu

4 Mwana wa Mulungu kawa mkulu
ng'hani kubanza wasenga wose wa
Mulungu wa kuulanga, kamba vidili
twaga Mulungu diyamgwelele vidili kulu
ng'hani kubanza matwaga gao. 5 Kwavija
Mulungu hamulongele msenga wake
yoyose wa kuulanga,
"Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako."*

* **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7.

Ama Mulungu hamulongele msenga wake
yoyose wa kuulanga kamba,
"Nie nowa Tataake,
na heyo kowa Mwanangu."†
6 Ila viyamgalile chaudele wake muu-
lumwengu, kalonga,
"Wasenga zangu wose wa kuulanga
wamtambikile heyo."‡
7 Ila mmbuli ya wasenga zake wa kuu-
langa, Mulungu kalonga,
"Mulungu kowatuma wasenga zake wa
kuulanga kamba beho,
na kamba moto ukwaka."§
8 Ila mmbuli ya Mwana, Mulungu ka-
longa,
"Undewa wako, gweye Mulungu, wokala
milongo yose!
Kowatawala wanhu zako bila uzen-
zeleganye.
9 Gweye konogelwa na ganogile na kuge-
hila gehile.
Avo Mulungu, Mulungu wako,
kakusagula gweye uwe uchana ya
wayago,
mkukubaka mavuta gogala ndeng'ha."*
10 Na vivija kalonga,
"Haichanduso, gweye Mndewa, kuilumba
isi,
na kuulumba ulanga na makono gako
mwenyego.
11 Vino vobanangika, ila gweye kosigala.
Volala kamba vivalo.
12 Kovikunza kamba koti,
na vogaluka kamba vivalo.
Ila gweye kowa vivo mazua gose,
na ugima wako wowa bule nziga."†
13 Mulungu hamulongele msenga wake
yoyose wa kuulanga mbuli zino,
"Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadumuka
zako wawe
kamba kigoda cha kwikila magulu
gako."‡
14 Avo wasenga wa Mulungu wa kuu-
langa iwo walihi? Hewo iwo loho wom-
sang'hanikila Mulungu na watumigwa
na heyo kuwataza awo wondawabokele
ukombola.

2

Ukombola Mkulu

1 Avo tolondigwa tugagoge ng'hani gaja
gatuhulike giladi sambituhembeluswe ku-
lawa muikweli ino. 2 Usenga up-
etigwe na wasenga wa Mulungu wa ku-
ulanga ha wahenga zetu woneka kuwa
kweli, na wose walekile kuukola ama
waja waudulukile wabokela nhaguso
iwalumbile. 3 Todahaze kuhonyokwa
kamba tuhauzabuza ukombola mkulu
kamba uno? Ukombola awo Mndewa
yakalile waichanduso kuupeta, usindilwa
kumwetu tweye na awo wamuhulike.
4 Vivija Mulungu kalava usindila mmbuli
ino mkutenda mizonza bwando, vilaguso,
na mbuli za mkanganyo, na mkugola
nhunza ya Loho wa Mulungu kamba
viyalondile heyo.

Yondayatukombole

5 Mulungu hawekile wasenga zake
wa kuulanga wawe watawala wa
ulumwengu ukwiza, ulumwengu utuu-
peta. 6 Ila hana hanhu Mzinyandiko
Zing'alile munhu imwe kamulongela
Mulungu,
"Munhu iyo kinhu chaki hata umgese
kamba vino?
Mwana wa munhu ayo yuumuhem-
bekeza?
7 Mkipigiti kidodo kumtenda yawe hasi ya
wasenga zako wa kuulanga,
kum'vaza mkungo wa yenzi na
hishima,
8 na kwika vinhu vose hasi ya magulu
gake."*
Mkuvika vinhu vose hasi yake, Mu-
lungu halekile kinhu chochose sambikiwe
hasi yake. Hata avo mkipigiti kino
hatuvona vinhu vose kuwa hasi yake.
9 Ila tomona Yesu, ayo mkipigiti kidodo
yekigwe hasi ya wasenga wa Mulungu
wa kuulanga, sambi kavazigwa mkungo

† **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:14; 1VIPIGITI 17:13. ‡ **1:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 104:4. * **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 45:6-7. † **1:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 102:25-27. ‡ **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1. * **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 8:4-6.

wa yenzi na hishima sama ya mgayo wa ifa, giladi sama ya ngekewa ya Mulungu kolondigwa yalanze ifa sama ya wanhu wose. 10 Ilumba Mulungu, ayo sama ya heyo na kubitila heyo vinhu vose vilumbigwa, yamtende Yesu sambiyahungule hanhu mnzila ya migayo, giladi yawagale wanage bwando kuna iyenzi yake. Kwavija Yesu iyo mwanduso wa ukombola wao.

11 Kwavija ayo yowang'aliza na awo wong'alizwa wose wana Tata imwe. Sama ya mbuli ino Yesu hona kinyala kuwakema hewo ndugu, 12 kamulongela Mulungu,

“Nodipeta twaga jako ha ndugu zangu,
hagatigati ya wanhu wakutogole
nokutogola gweye na nyila.”†

13 Na vivija, “Nokwika nhamanila yangu kumwake.”‡ Na vivija kalonga, “Na hano hamoja na iwana wayanigwelele Mulungu.”§

14 Avo, kwavija wana wa Mulungu wana mulopa na nyama, na Yesu vivija kagaluka na kuwa na mulopa na nyama, avo kubitila ifa yamuhume ayo yali na mhiko za ifa, ayo yokemigwa Mwenembago. 15 Na Yesu kawafungula waja ugima wao wose wikigwe muunyakadala sama ya bwembwe da ifa. 16 Kwavija itangika kamba hezile kuwataza wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ila kulutaza lukolo lwa Ablaham. 17 Avo, vinoga ng'hani heyo kugaluka kamba ndugu zake mmbuli zose, giladi yawe Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yali na bazi na nhamanila msang'hano ya Mulungu, na yailave mwenyego kuwa nhosa ya kuwasegezela wanhu vilozo vao. 18 Kwavija heyo mwenyego kagaya kipigiti viyakalile yogezigwa, avo kodaha kuwataza awo wali mkugezigwa.

3

Yesu Iyo Mkulu Kubanza Musa

1 Avo, ndugu zangu, mumtogole Kilisto na mkemigwe na Mulungu, mgelegezeni Yesu, ayo Mulungu yamtumile kuwa Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko wa nhamanila ituilonga mwa wanhu. 2 Kakala na nhamanila ha Mulungu yamsagule heyo, kamba Musa viyakalile na nhamanila msang'hano yake Mng'anda ya Mulungu.* 3 Munhu yozenga ng'anda kobokela hishima bwando kubanza ng'anda yenyego. Vivija na Yesu kalumba kugweleligwa hishima ng'hulu kubanza Musa. 4 Kwavija kila ng'anda izengigwa na munhu, ila Mulungu iyo mzenzi wa vinhu vose. 5 Musa kakala mtumigwa yalibule uzenzeleganye Mng'anda ya Mulungu giladi yazilonge mbuli zondazilongwe na Mulungu mazua ga hamwande. 6 Ila Kilisto iyo Mwana yalibule uzenzeleganye Mng'anda ya Mulungu. Na tweye twa ng'anda yake kamba tuhananahila ugangamalo wetu na tamanilo dituitopela.

Kuhumula kwa Wanhu wa Mulungu

7 Avo, kamba viyolonga Loho wa Mulungu,

“Muhahulika dizwi da Mulungu lelo,
8 sambimuitende mioyo yenu kuwa
midala kamba wahenga zenu
viwakalile, avija viwamdulukile
heyo,
kipigiti kija viwakalile muluwala,
avija viwamgezile heyo.
9 Ako wahenga zenu kuwanigazile na
kunigeza,
hata kamba wakala wazonile
sang'hano zangu mmilao malongo
mane.
10 Kino kicho kilamso niwonela lusango
mulelo uja, na nilonga,
‘Mazua gose hawanitegeleza,
hawazigoga ndagizi zangu.’
11 Avo nigevuzika na kuiduila, nilonga,
‘Hawengila muisi ya mhumulo!’ ”†

12 Avo, ndugu zangu, teganyeni, sambikuwe na munhu mmwanza wenu yondayawe na moyo wihile na uleka kumtogola Mulungu, awo wondaumtende yamuleke Mulungu yali na ugima.

† **2:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 22:22. ‡ **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:17. § **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:18. * **3:2** Ng'anda ya Mulungu hano nhegulo yake wanhu wa Mulungu. † **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-11.

13 Muigangamize wenyego kwa wenyego
mazua gose, kipigiti ing'hali lelo, gi-
ladi sambikuwe na munhu mmwanza
wenu yondayavwiziligwe na vilozo na
kugeligwa udala giladi yamdulukile Mu-
lungu. 14 Kwavija kamba tuhananahila
mbaka hakimambukizo kamba vitukalile
haichanduso, tweye towa wanhu tuli
hamoja na Kilisto.

15 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzi-
longa,

"Kamba uhahulika dizwi da Mulungu
lelo,
sambiutende moyo wako kuwa
mdala, kamba viwakalile wahenga
zenu
viwamdulukile Mulungu."‡

16 Wanhu walihi wahulike dizwi da
Mulungu na kumdulukila? Si waja
wose wasegezwe muisi ya Misili hasi
ya ulongozi wa Musa? 17 Walihi Mu-
lungu yakalile na lusango nawo mmi-
lao malongo mane? Si waja watendile
vilozo, awo wadanganhikile muluwala?
18 Wanhu walihi Mulungu iyawaduilile
kamba hawengila muisi ya mhumulo ako
kondayawatende wahumule, kamba si
awo wamdulukile?§ 19 Avo tona kamba
hawadahile kwingila muisi ya mhumulo
kwavija hawatogole.

4

1 Avo kwavija kilagano cha kwingila
hanhu hake ha kuhumulila king'hali, tute-
ganye kamba munhu yoyose mmwanza
wenu sambiyahumwe kwingila hanhu
haja. 2 Kwavija tuuhulika Usenga Unogile
kamba viwauhulike hewo. Wauhulika, ila
hauwagwelele nzamo, kwavija viwauhu-
like hawautogole mnhamanila. 3 Avo
tweye tutogole tokwingila hanhu haja ha
kuhumulila, kamba Mulungu viyalongile,
"Mulusango lwangu niiduila,
'Hawengila hanhu hangu ha kuhu-
mulila!' "*
Mulungu kalonga mbuli ino hata kamba
sang'hano yake ikala imalile songela
kipigiti chayaulumbile ulumwengu.
4 Kwavija hanhu hamoja muna
Izinyandiko Zing'alile zodilonga zua da
saba kamba vino, "Mulungu kahumula
kutenda sang'hano zake zose mdizua
da saba."† 5 Na tena hana hanhu aho
hachana Mulungu kolonga, "Hawengila
hanhu hangu ha kuhumulila!"‡ 6 Kwavija
awo umwaka wauhulike Usenga Unogile
wahumwa kwingila sama ya udulu wao,
ila hanhu ha Mulungu ha kuhumulila
hekigwa sama ya wanhu kwingila.
7 Milao bwando hamwande Mulungu
keka zua diyagwe na kadikema, "Lelo"
ahaja viyalongile kubitila Daudi, kamba
viilongigwe,

"Kamba lelo muhahulika dizwi da Mu-
lungu,
sambimtende mioyo yenu kuwa mi-
dala."§

8 Kwavija kamba Yoshua yahawag-
welele wanhu mhumulo, Mulungu sam-
biyalonge kamba zua diyagwe da mhu-
mulo ding'hali hadinakwiza. 9 Avo kuna
kuhumula kuyagwe kwikigwe sama ya
wanhu wa Mulungu. 10 Kwavija munhu
yoyose yokwingila mmhumulo iyatulon-
gele Mulungu vivija kolondigwa yahu-
mule kutenda sang'hano zake, kamba
Mulungu viyahumule kutenda sang'hano
zake. 11 Avo natutende kila kitudaha
twingile mmhumulo ija, giladi sambiy-
oneke munhu yoyose yondayahumwe
mkuwinza udulu wa Waislaeli.

12 Kwavija mbuli ya Mulungu ina ugima
tena ina mhiko. Ina ukali kubanza zele
jojose dikanha kuno na kuno, yohoma
na kuvigola moyo na loho, na kuvigola
vipindi na uloto. Ina udaho wa kutagusa
ngelegeza na sulukila za moyo. 13 Haduhu
kinhu chondakifisigwe haulongozi wa
Mulungu, ila vinhu vose vogubuligwa na
kwikigwa hauhalangwe haulongozi wa
meso gake. Na tweye tose tolondigwa
tulave mheta zetu ha heyo.

Yesu Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Kubanza Wose

‡ **3:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8.
* **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11.
‡ **4:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11.
§ **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 14:1-35.
† **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:2.
§ **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8.

14 Avo, avija vituli na Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko kubanza
wose yengile kuulanga, Yesu Mwana
wa Mulungu, natuinanahile ng'hani
nhamanila ituilonga. 15 Kwavija Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko itulinayo
kautanga udonhi utulinao, kwavija heyo
kabitila migayo yose itugaya tweye bila
kutenda vilozo. 16 Avo natukikwenhukile
kigoda cha undewa cha Mulungu wetu
yali na ngekewa bila kudumba, giladi
tubokele bazi na tupate ngekewa ya
kututaza mkipigiti tuhailonda.

5

1 Kila Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko kasaguligwa kulawa mwa
wanhu, na Mulungu kamsagula yatende
sang'hano zake sama yao, kulava nhunza
na nhosa za kukoma wang'onyo giladi
vilozo vigeligwe kumgongo. 2 Kwavija
heyo mwenyego kalegela mmbuli
bwando, avo kodaha kuhola ha awo
iwabozi na awo wotenda vilozo. 3 Na
kwavija heyo mwenyego kalegela mmbuli
bwando avo kolondigwa yalave nhosa
ya kukoma wang'onyo sama ya vilozo
vake mwenyego vivija na sama ya wanhu
wayagwe. 4 Haduhu munhu yosagula
mwenyego hishima ino ya kuwa Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko. Ila
munhu kotendigwa kuwa Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko sama ya
lukemo lwa Mulungu, kamba viyakalile
Haloni.

5 Vivija Kilisto hasagule mwenyego
hishima ya kuwa Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko. Ila Mulungu kamulongela,
“Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako.”*
6 Vivija kalonga hanhu hayagwe,
“Kowa mkulu wa nhambiko wa gunge na
gunge,
kamba Melikizedeki.”†

7 Yesu viyakalile muulumwengu uno,
kakala yotambika na kupula mkumulilila
Mulungu na dizwi kulu na mahozi ayo yo-
daha kumkombola kulawa mkudangan-
hika. Mulungu kamuhulika kwavija Yesu
kakala yomuhishimila Mulungu. 8 Hata
kamba kakala Mwana wa Mulungu, kai-
fundiza wende kubitila gaja gamgazile.
9 Viyagahumile gose, kawa mwanduso wa
ukombola wa digunge ha awo womtogola.
10 Mulungu kamtenda heyo yawe Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko kamba
Melikizedeki.

Nzuma mwa awo Woileka Nhamanila

11 Tuna vinhu bwando va kulonga
mmbuli ino, ila vidala kuwapetela goya,
kwavija mweye mwa wadala kuhu-
lika. 12 Kipigiti kino mweye molondigwa
mfundize wanhu wayagwe, ila mng'hali
mulonda munhu yawafundize mafundo
ga ichanduso ga usenga wa Mulungu.
Molondigwa mung'we matombo na sio
mandia gazamile. 13 Munhu yoyose
yokong'ha yang'hali mdodo, hamanya
ganogile ama gehile. 14 Mandia gazamile
gosasaligwa sama ya wanhu wakangale,
awo kubitila mafundo wapata utango wa
kusambula gehile na ganogile.

6

1 Avo natuchole kuulongozi kuna gama-
fundo gakangale na tugaleke kuchugu
mafundo ga ichanduso ga Kilisto. Sam-
bitwike kabili msingi wa mafundo ga
kuleka mbuli zihile, na kumtogola Mu-
lungu, 2 mafundo ga ubatizo, kwikila
makono, kuzuka kwa wanhu wadangan-
hike, na nhaguso ya digunge. 3 Na
togatenda gano kamba Mulungu yahatu-
togoza.

4 Kwavija awo wakalile mmulangaza
wa Mulungu na kuzilanza nhunza za
kuulanga na kum'bokela Loho wa Mu-
lungu, 5 na kuulanza unozi wa Usenga
wa Mulungu na kuzilanza mhiko za
ulumwengu ukwiza, 6 abaho, waileka
nhamanila, havidahika kuwabweza gi-
ladi waleke vilozo vao, kwavija hewo
wenyego womuwamba kabili Mwana wa
Mulungu mumsalaba na kumgela kinyala
hauhalangwe.

7 Isi ija ing'wa mazi ga mvula iitoela
mazua gose, na ija ilava mandia ha
awo wailimile, yobokela motelo za Mu-
lungu. 8 Ila isi ija yoteza miba na

* **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **5:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

mbigili haipetigwa, na ya mdihonzolomo da kudukumizwa. Hakimambukizo, yosomigwa.
9 Mbwiga zangu, hata kamba tuhalonga kamba vino, si kamba totogola kamba kuna mbuli zihile zitendeka mmwenu, ila totogola kamba motenda mbuli zinogile zilawa muukombola. 10 Mulungu kabule uzenzeleganye, na hadaha kuisemwa sang'hano yenu na noge dimmulagusile vija vumuwatazile wanhu zake na vija vumgendelela kuwataza. 11 Na tweye tolonda wose mmwanza wenu mgendelele kuwanogela wanhu wayagwe mbaka Mulungu vondayawakeme, giladi vinhu vumtamanila mngelegeza vilawilile. 12 Hatulonda mweye muwe wakoka, ila tolonda muwege awo kubitila nhamanila na mwazaganyo wogahala ago gawailagane na Mulungu.

Kilagano cha Mulungu Kili na Ikweli

13 Mulungu viyekile kilagano na Ablaham, kaiduila mkuitambula heyo mwenyego, kwavija kukala haduhu yali mkulu kum'banza heyo giladi heyo yaiduilile kumwake, 14 kalonga, "Kweli, nokumoteza gweye na kukugwelela lukolo lukulu."* 15 Ablaham kazaganya, avo kabokela kija Mulungu kiyailagane nayo. 16 Wanhu woiduilila ija yali mkulu kuwabanza hewo, na kiduilo kija chosindila kija kilongigwe na kumambukiza mbamila zose. 17 Vivija Mulungu viyalondile kuwalagusila wahazi gaja gawailagane na heyo, kawalagusila kamba heyo si wa kugalukagaluka, kasindila mkuiduila. 18 Avo Mulungu kalava vinhu vibili, tanhu kilagano chake abaho kiduilo chake. Vinhu vino vibili havigalukaga, kwavija havidahika Mulungu yavwize. Avo tweye tukimbilile kumwake togeligwa mhiko ng'hani kudigoga tamanilo dili haulongozi wetu. 19 Tuna tamanilo dino dili kamba nanga ya ugima wetu dili na mhiko na kutamanilwa. Ikwingila mgati ya Hanhu Hang'alile ha Mulungu kubitila guo ditungikigwe. 20 Avo Yesu katulongola kwingila haja sama yetu. Heyo katendigwa kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa gunge na gunge, kamba Melikizedeki.

7

Mkulu wa Nhambiko Melikizedeki

1 Melikizedeki kakala mndewa wa Salemu na mkulu wa nhambiko wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Melikizedeki kaiting'hana na Ablaham kipigiti Ablaham viyakalile yobwela kulawa kuwahuma wandewa wane na kummoteza. 2 Na Ablaham kamgwelela Melikizedeki zaka ya kila kinhu kiyapatile. Nhegulo ya mwanduso wa twaga da Melikizedeki ikala "Mndewa Yalibule Uzenzeleganye," na abaho mndewa wa Salemu, nhegulo yake iyo "Mndewa wa Tindiwalo."
3 Haduhu munhu yolutambula lukolo lwa Melikizedeki ama tataake ama mamaake, haduhu munhu yoitambula mvumbuka yake ama ifa yake. Heyo kalinga na Mwana wa Mulungu, na kogendelela kuwa mkulu wa nhambiko milongo yose.

4 Loleni viyali mkulu, hata muhenga wetu Ablaham kamgwelela zaka ya vinhu viyapatile kulawa kung'hondo. 5 Na awo wali wa lukolo lwa Lawi wali wakulu wa nhambiko woshulutizwa na Malagizo ga Musa kusola zaka kulawa mwa wanhu wa Islaeli, kulawa mwa wanhu zao wenyego, hata kamba na hewo wolawa lukolo lwa Ablaham. 6 Melikizedeki hakalile munhu wa lukolo lwa Lawi, ila kasola zaka kulawa ha Ablaham na kummoteza Ablaham, ayo yabokele vilagano kulawa ha Mulungu. 7 Haduhu bamila, ija yomoteza kolondigwa yawe mkulu kubanza ija yomotezwa. 8 Mmbuli ya wakulu wa nhambiko zaka yosoligwa na wanhu wali na ng'huli za kudanganhika, ila mmbuli ya Melikizedeki zaka ikala isoligwa na ayo yali na ugima wa digunge kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga. 9 Munhu kodaha kulonga kamba Lawi mwenyego, ayo yobokela zaka, kaliha zaka ha Melikizedeki kubitila Ablaham, 10 kwavija Melikizedeki viyaiting'hane na Ablaham, Lawi kakala mgati ya lukuli lwa Ablaham

* **6:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:17.

Tataake, nhegulo yake kakala hanavumbuka.
11 Kamba mnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Lawi wabule king'hwaso kwavija Malagizo ga Musa gawavikila wanhu kubitila mnhongo uno, habali kukala kung'hali kulondigwa mkulu wa nhambiko iyagwe yeze kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki na sio kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Haloni? 12 Kwavija kamba kuhawa na mgaluko mumnhongo wa ukulu wa nhambiko, basi vivija kolondigwa kuwe na mgaluko Mmalagizo ga Musa. 13 Na mkulu wetu wa nhambiko, ayo mbuli zino zimulonga, kolawa mumtala uyagwe, na haduhu munhu hata imwe kulawa mumtala wake yasang'hanike sang'hano ya ukulu wa nhambiko. 14 Itangika kamba Mndewa wetu kalawa mumtala wa Yuda, na Musa hamtambule munhu yoyose kulawa mumtala uno yawe mkulu wa nhambiko.

Mkulu wa Nhambiko Iyagwe Yalingile na Melikizedeki

15 Na gaja gatulongile gabule kifiso, kamba mkulu wa nhambiko iyagwe yalingile na Melikizedeki kalawilila, 16 ayo yatendigwe kuwa mkulu wa nhambiko si sama ya ndagizi ilawa Mmalagizo ga Musa ilonga kamba mkulu wa nhambiko kolondigwa yalawe mulukolo lwa Lawi kamba wahenga zake, ila katendigwa na mhiko za ugima zilibule nziga. 17 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Gweye iyo mkulu wa nhambiko ulibule nziga, mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki.”* 18 Ndagizi ya umwaka ikigwa hamgwazo kwavija ikala ikonhoke na hailondigwa na wanhu. 19 Kwavija Malagizo ga Musa hagatendile kinhu chochose kiwebule king'hwaso. Na sambi tamanilo dinogile ng'hani kubanza dija da umwaka divika, na kubitila hijo tokwenhuka behi na Mulungu.

20 Mbuli ino itendigwa na kiduilo cha Mulungu, ila wayagwe watendigwa kuwa wakulu wa nhambiko bila kiduilo chochose. 21 Ila Yesu katendigwa kuwa mkulu wa nhambiko na kiduilo, haja Mulungu viyamulongele,

“Mndewa keka kilagano mkuiduila,
na hagalula ngelegeza zake.
‘Gweye iyo mkulu wa nhambiko ulibule
nziga.’ ”†

22 Sama ya kiduilo kino, Yesu kagaluka kingilambago cha lagano dinogile ng'hani kubanza dija da ichanduso.

23 Uhaleka gano, wakulu wa nhambiko wa umwaka wakala bwando, kwavija wakala wodanganhika, avo imwe yahadanganhika kosaguligwa iyagwe giladi yasole hanhu ha ija yadanganhike. 24 Ila kwavija Yesu kokala gunge na gunge, sang'hano yake ya ukulu wa nhambiko yokala milongo yose. 25 Avo heyo kodaha kuwakombola kabisa awo womcholela Mulungu kubitila heyo, kwavija mazua gose heyo kokala yowatambikila hewo.

26 Kwavija ilumba tweye tuwe na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamba ino, munhu yang'alile, yalibule mbuli ihile, yalekile kunyolodoswa na kinhu chochose, yali kutali na vilozo, na yenuligwe uchana kubanza ulanga. 27 Halingile na wakulu wa wakulu wa nhambiko wayagwe. Heyo halondigwa tanhu kulava nhosa mazua gose sama ya vilozo vake mwenyego na abaho sama ya vilozo va wanhu. Kalava nhosa imwe, mwanza umwe mkipigiti chake chose ahaja viyailavile mwenyego. 28 Kwavija Malagizo ga Musa gowasagula wanhu wazabuzigwe wawe wakulu wa wakulu wose wa nhambiko, ila kiduilo kizile hachugu cha Malagizo kimsagula Mwana, ayo yalekile kuhungula hanhu milongo yose.

8

Yesu Iyo Mkulu Wetu wa Wakulu Wose wa Nhambiko

1 Kinhu kikulu mmbuli zino zitulonga icho kino, tuna Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko ayo yakalile mumkono wa ukulume wa ikigoda cha undewa cha Mulungu yali na yenzi kili kuulanga, 2 ayo yosang'hanika Hanhu Hang'alile,

* **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.
† **7:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

mdihema da ikweli da kuiting'hanila diwambigwe na Mndewa, na sio diwambigwe na munhu.
3 Wakulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wasaguligwa walave nhosa ya vinhu na nhosa ya kuchinja wang'onyo, avo na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko itulinayo vivija kalondigwa yawe na kinhu cha kulava. 4 Kamba yahawile muisi, sambiyawe mkulu wa nhambiko, kwavija kuna wakulu wa nhambiko wolava nhosa mkugawinza Malagizo ga Musa vugalonga. 5 Wosang'hanika hana Ihanhu Hang'alile Ng'hani, aho kuli na mwigo na sisila da kija kili kuulanga. Kino kicho kilamso cha Musa kuzumigwa viyakalile behi na kudizenga dihema da kuiting'hanila, yolongeligwa, "Lola utende kila kinhu kamba vija vuulagusiligwe kuja kudigongo."* 6 Ila sambi Yesu kagweleligwa sang'hano ya ukulu wa nhambiko izamile ng'hani kubanza yao hewo, kamba vudili lagano diyekile hagatigati ya Mulungu na wanhu zake vudizamile ng'hani kubanza Lagano da Umwaka, kwavija dilola ng'hani vilagano vinogile ng'hani.
7 Kamba lagano dija da ichanduso dihawile bule ving'hwaso, sambidilondigwe lagano da ikabili. 8 Ila Mulungu kona gehile mwa wanhu zake avo kalonga,
"Mazua gokwiza, kolonga Mndewa,
vondaniditende lagano da isambi na wanhu wa Islaeli hamoja na wanhu wa Yuda.
9 Si kamba lagano dija dinitendile na wahenga zao
kipigiti vuniwagogile mkono kuwalava kulawa muisi ya Misili.
Kwavija hawadigogile lagano jangu,
avo niwaleka, kolonga Mndewa.
10 Na dino dijo lagano dondanitende na wanhu wa Islaeli
mkipigiti chondakize, kolonga Mndewa.
Nogeka malagizo gangu mngelegeza zao
na kugandika mmioyo yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu.
11 Haduhu yondayamfundize miyage
ama kuilongela,
'Mtange Mndewa.'
Kwavija wose wokwiza kunitanga,
songela mdodo mbaka mkulu.
12 Nokugela kumgongo kuhonyela kuwahonyele,
na siza kukumbukila vilozo vao."†
13 Mkudikema lagano dino "Lagano da Isambi," nhegulo yake iyo ino, kadilonga dija da ichanduso kamba kipigiti chake kibita avo hadilondigwa na wanhu. Na kamba kipigiti chake kibita basi mkipigiti kidodo hamwande dopotela.

9

Nhambiko ya Muisi na Nhambiko ya Kuulanga

1 Lagano da ichanduso dikala na ndagizi mnhambiko na vivija dikala na hanhu ha kutambikila hano muisi. 2 Hema da kuiting'hanila dikala na magati mabili. Mdigati da ichanduso kukala na kinala cha kwikila kiwenge, meza, na mikate ing'alile ikigwe muimeza. Gati dino dikemigwa Hanhu Hang'alile. 3 Kuchugu cha guo ditungikigwe kukala na gati da ikabili dikemigwe Hanhu Hang'alile Ng'hani, 4 dikalile na kilingo cha kulavila nhosa cha zahabu cha kufushila ubane na sanduku da lagano digubikigwe na zahabu. Sanduku dino da lagano dikala na kombe da zahabu dimemile mana mgati yake, fimbo ya Haloni ikalile na nzukila, na zija zimbamha mbili za mabwe zandikigwe ndagizi longo dimwe za lagano. 5 Uchana ya sanduku dino da lagano kukala na makelubi* wali na yenzi wogubika hanhu ha kusegezelwa vilozo na sisila jao. Ila hatudaha kusimulila ng'hani mbuli zino.
6 Vinhu vose vuvikalile vikigwe kamba vino, mazua gose wakulu wa nhambiko wengila mgati da ichanduso kusang'hana sang'hano zao za nhambiko. 7 Ila Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko iiyeka yokwingila mgati da ikabili, na heyo kokwingila mwanza umwe muna umulao

* **8:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 25:40. † **8:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:31-34. * **9:5** Makelubi iyo vinhu vilumbigwe na Mulungu vili kuulanga vili na mabawa.

umwe, na kokwingila na mulopa awo wondayaulave sama yake mwenyego na sama ya vilozo va wanhu viwatendile bila kuvitanga. 8 Mmbuli ino Loho wa Mulungu kotugubulila kamba nzila ya kwingilila Hanhu Hang'alile Ng'hani haivuguke kipigiti hema da kuiting'hanila da ichanduso vudikalile dimile. 9 Ino iyo ningo ya kipigiti kino kitulinacho. Yolagusa kamba nhunza zikalile zilavigwa na wang'onyo wakalile wachinjigwa havidahile kung'aliza udaho wa wanhu wa kusambula gehile na ganogile, 10 ila ikala mbuli ilolile ng'hani kuja na kung'wa na sona bwando za kuing'aliza, mbuli za lukuli zitendeke mbaka kipigiti cha Mulungu kuvitenda vinhu vose viwe va sambi kivikile.

11 Ila Kilisto keza kamba Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa vinhu vinogile vija vili hano. Hema da kuiting'hanila doyosang'hanika mgati yake kulu kubanza dija da ichanduso na dina vinhu vose, hema dija haditendigwe na munhu, na hadili muulumwengu uno. 12 Kengila Hanhu Hang'alile Ng'hani mwanza umwe, na hengile na mulopa wa menhe ama ng'ombe, ila kengila na mulopa wake mwenyego, avo kaugula ukombola wa digunge sama yetu. 13 Mulopa wa menhe na ng'ombe na tozi da bogwa da mwanang'ombe wonyunyiziligwa mwa awo wanyolodoke na kuwang'aliza, avo woneke wang'ala mng'huli zao. 14 Kilisto, ayo kubitila Loho wa digunge kailava heyo mwenyego ha Mulungu bila kuwa na kinhu kihile. Mianza mingahi mulopa wake woung'aliza udaho wetu wa kusambula gehile na ganogile kulawa mmbuli zitugalila ifa, giladi tumtambikile Mulungu mwene ugima?

15 Sama ya mbuli ino Kilisto iyo mgombeleza wa lagano da isambi, giladi awo wakemigwe na Mulungu wabokele kilagano cha uhazi wa digunge, kwavija Kilisto kadanganhika giladi kuwakombola kulawa m'vilozo vitendeke mdilagano da ichanduso.

16 Mmbuli ya lupwilili lwa ugozi wa vinhu va munhu, yolondigwa itangike kamba munhu yandike lupwilili luja kesha kudanganhika, 17 kwavija lupwilili lwa ugozi wa vinhu lwabule mhiko kipigiti munhu yalwandike yang'hali mgima, ila lokwiza kupata mhiko haja vondayadanganhike. 18 Kino kicho kilamso hata lagano da ichanduso hadisongile bila mulopa. 19 Kwavija Musa viyaipetile kila ndagizi mwa wanhu wose kulingana na vugalagize Malagizo ga Musa, kasola mulopa wa ng'ombe na wa menhe hamoja na mazi na kukinyunyizila ikitabu na kuwanyunyizila wanhu wose, mkuvubika mijusu midung'hu ya ng'hondolo na matambi ga hisopo. 20 Kalonga, “Uno uwo mulopa wa lagano ajo Mulungu diyawalagize mweye mdigoge.”† 21 Vivija Musa kavinyunyizila mulopa via vose visang'hanike mnhambiko na dihema. 22 Kweli kabisa kulingana na Malagizo ga Musa, vinhu behi na vose ving'alizwa na mulopa, na bila mulopa haduhu kugeligwa kumgongo kwa vilozo.

Nhosa ya Kilisto Yosegeza Vilozo

23 Vinhu vino vikwiga vinhu va kuulanga volondigwa ving'alizwe na nhosa kamba ino. Ila vinhu va kuulanga venyego volonda nhosa inogile ng'hani. 24 Kwavija Kilisto hengile Hanhu Hang'alile Ng'hani hatendigwe na makono ga wanhu, aho halingile kamba hanhu hang'alile ng'hani ha kuulanga, ila kengila kuulanga kwenyego, ako sambi kema haulongozi wa Mulungu sama yetu. 25 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Wayahudi kokwingila Hanhu Hang'alile Ng'hani kila mulao na mulopa wa wang'onyo, ila Kilisto hengile kuulanga kuilava nhosa heyo mwenyego mianza bwando, 26 ihawile hivo Kilisto yahalondigwe kugaya mianza bwando songela kulumbigwa kwa ulumwengu. Ila sambi kalawilila mwanza umwe mkipigiti cha kimambukizo giladi yavisegeze vilozo kubitila kuilava nhosa heyo mwenyego. 27 Kamba vija munhu viyolondigwa kudanganhika mwanza umwe, imala abaho nhaguso, 28 avo Kilisto kalavigwa nhosa mwanza

† **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 24:8.

umwe giladi yavisegeze vilozo va wanhu bwando. Kokwiza mwanza wa ikabili, si sama ya kuvisegeza vilozo va wanhu ila kuugala ukombola ha awo womulolela.

10

1 Kwavija Malagizo ga Musa gakala sisila da vinhu vinogile vikwiza na sio vinhu venyego. Sama ya kilamso kino havidahika kuwatenda wawe bule vilozo awo womkwenhukila Mulungu na nhosa zizija ziibwelela bila kuziga mulao kwa mulao havidahika kusuluzwa! 2 Kamba wanhu wakalile womtambikila Mulungu wakala wang'alizwe kweli kulawa m'vilozo vao, sambiwaiyone wana vilozo, na nhosa zose zihazigile. 3 Ila nhosa zino zowakumbusa vilozo vao mulao kwa mulao. 4 Kwavija mulopa wa songolomi wa ng'ombe na menhe haudaha kusegeza vilozo.

5 Avo Kilisto viyezile muulumwengu uno, kamulongela Mulungu,

"Nhosa za kuchinja wang'onyo na nhosa
za vinhu huzilondile,
ila lukuli luunigwelele lulo luulonda
nikulavile.
6 Hunogeligwe na nhosa za kulukuza,
na hunogeligwe na nhosa za
kusegeza vilozo.
7 Abaho nilonga, 'Nabaha, Mulungu,
kugatenda gaja gakunogele,
kamba vinyandikiligwe Mzinyandiko
Zing'alile.' "*

8 Tanhu kalonga, "Nhosa za kuchinja wang'onyo na nhosa za vinhu, nhosa za kulukuza na nhosa za kusegeza vilozo huzilonda tena hunogelwe nazo," hata kamba ving'hali vilavigwa kulingana na Malagizo ga Musa. 9 Abaho, kongeza, "Nabaha, niza kusang'hana gaja goulonda." Avo Mulungu kosegeza Lagano da Umwaka na hanhu hake kokwika lagano da sambi. 10 Kwavija Yesu Kilisto kasang'hana gaja gayamulondile Mulungu kutenda, tweye tose tung'alizwa kulawa m'vilozo kubitila nhosa ya lukuli lwake ilavigwe mwanza umwe sama ya wanhu wose.

11 Kila mkulu wa nhambiko kotenda sang'hano yake kila zua, na kulava nhosa iilingile mianza bwando, ila nhosa zino hazidaha kusegeza vilozo. 12 Ila Kilisto viyailavile mwanza umwe nhosa imwe ikala ilumbile milao yose sama ya vilozo, kakala hasi kumkono wa ukulume wa Mulungu. 13 Songela kipigiti kija kobeta Mulungu yaweke wadumuka zake hasi ya magulu gake. 14 Kwavija sama ya nhosa imwe kawasuluza awo wasuluzwe vilozo vao.

15 Vivija na Loho wa Mulungu kolava usindila wake mmbuli ino. Tanhu kolonga,

16 "Dino dijo lagano dondanitende na
hewo
kipigiti chondakize.
Nokwika malagizo gangu mmioyo yao,
na kugandika mnzonzi zao," Mndewa
kalonga.†

17 Abaho, kongeza, "Sikumbukila vilozo vao na mbuli zao zihile."‡ 18 Avo vilozo na mbuli zao zihile vihageligwa kumgongo, nhosa ya kusegeza vilozo hailondigwa.

Natumkwenhukile Mulungu

19 Avo, ndugu zangu, tuna ugangamalo mkulu wa kwingila Hanhu Hang'alile Ng'hani sama ya ifa ya Yesu. 20 Kubitila ifa yake, Yesu kavugula nzila ya sambi ilava ugima kubitila guo ditungikigwe Mng'anda ya Mulungu, ichola Hanhu Hang'alile Ng'hani. 21 Na avija vituli na mkulu wa nhambiko mkulu yotawala ng'anda ya Mulungu, 22 avo natumkwenhukile Mulungu na mioyo ilibule uzenzeleganye na nhamanila ituitangile goya, na mioyo yetu ing'alizwe kulawa muudaho wetu wihile wa kusambula gehile na ganogile, na tuzisuluze ng'huli zetu na mazi gang'alile. 23 Natudigoge ng'hani tamanilo dituditogole bila kudungwadungwa, kwavija Mulungu itwikile nayo kilagano kabule uzenzeleganye. 24 Na tugelegeze vija vitudaha kuiswagiza twetwe kwa twetwe kuwa na noge na kutenda ganogile.

* **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 40:6-8. † **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:33.
‡ **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:34.

25 Sambimuleke kuiting'hana, kamba vi-
wotenda wanhu wayagwe, ila natu-
igangamize, kamba vumkona zua da nh-
aguso da mmabehi.
26 Tuhagendelela kutenda vilozo gi-
ladi kuno twishile kuibokela ilimu ya
kweli, haduhu nhosa iyagwe yoyose
yondaisegeze vilozo, 27 ila kinhu kisi-
gale kicho kino, kubeta na kingudemo
nhaguso yondaize na moto ukalika awo
wondauwalambite wadumuka wa Mu-
lungu. 28 Munhu yoyose yagadulukile
Malagizo ga Musa hameso ga wasindila
wabili ama wadatu kakomigwa bila
koneligwa bazi. 29 Mokwagiza nhaguso
ng'hali kiasi gani yoolondigwa yaipate
munhu yam'bojage Mwana wa Mulungu
na magulu gake, ayo yaautendile mu-
lopa wa lagano uja umng'aliza heyo uwe
kamba kinhu haking'alile, na ayo ya-
muligile Loho wa Mulungu ayo yotonela
bazi tweye? 30 Kwavija tumtanga ija
yalongile, "Sang'hano ya kubwelezela si
yenu mweye, ila yangu nie, noliha,"§ na
vivija ilongigwa, "Mndewa kowatagusa
wanhu zake."* 31 Munhu kamba ino
yahalagalila mmakono ga Mulungu yali
na ugima, kodumba ng'hani!
32 Gelegezeni gaja gawalawilile mweye
umwaka kipigiti vum'bokele Usenga wa
Mulungu, mgazigwa na vinhu bwando,
ila mweye mgangamala. 33 Kipigiti
kiyagwe mkala muligigwa hameso ga
wanhu na kugazigwa, na kipigiti kiyagwe
hamudumbile kukala hamoja na awo
wawatendele mbuli hizo. 34 Muwonela
bazi waja wakalile mkifungo, na
vum'bokonywe vinhu venu, mwaza-
ganya mkudeng'ha, kwavija m'vitanga
kamba mng'hali na vinhu bwando va
muloho vinogile ng'hani vondavikale
milongo yose. 35 Avo sambimuuleke
mgangamalo wenu kwavija wowagalila
nhunza ng'hulu. 36 Kwavija molondigwa
mwazaganye, giladi mgatende gaja
gamnogele Mulungu na kubokela gaja
Mulungu gayailagane namwe. 37 Kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"King'hali kipigiti kidodo,
na ayo yokwiza kokwiza,
na hakawilila.
38 Ila wanhu zangu walibule uzenzele-
ganye wokala mnhamanila,
na munhu yoyose yobwela kukisogo,
moyo wangu haunogelwa nayo."†
39 Tweye hatuli mmwanza wa awo wob-
wela kukisogo ama awo wapotele, ila twa
mmwanza wa awo wali na nhamanila na
wakomboligwe.

11

Kumtamanila Mulungu

1 Avo nhamanila nhegulo yake iyo kweli
ya kija kitutamanila na lugubulo lwa gaja
gatuleka kugona. 2 Sama ya nhamanila
wahenga zetu watogoligwa na Mulungu.
3 Tweye tuvitanga kamba ulumwengu
ulumbigwa na nhamanila kubitila mbuli
ya Mulungu, avo gaja gotukona ga-
tendigwa kulawa m'vinhu vileka koneka.
4 Sama ya nhamanila Abeli kamulavila
Mulungu nhosa inogile kum'banza Kaini.
Kubitila mbuli ino katogoligwa kuwa
munhu yalibule uzenzeleganye, na Mu-
lungu mwenyego kazitogola nhosa zake.
Kadanganhika, ila kubitila nhamanila
yake, tokiifunza mbaka lelo.
5 Nhamanila iyo imtendile Henoko sam-
biyadanganhike, ila kasoligwa na ku-
galigwa uchana ha Mulungu. Haduhu
munhu yamonile kwavija Mulungu kam-
sola. Henoko kipigiti hanasoligwa,
kapetigwa kamba munhu yamnogele Mu-
lungu. 6 Haduhu munhu yodaha kumno-
gela Mulungu bila nhamanila, kwav-
ija kila munhu yokwiza ha Mulungu
kolondigwa yatogole kamba Mulungu
kabaho na kowamoteza awo womzahila.
7 Nhamanila iyo imtendile Nuhu yaihu-
like nzuma ya mbuli zikwiza ziyalekile
kuzona. Kamtogola Mulungu na kutenda
safina iyo imkombole heyo na mulango
wake, hakimambukizo ulumwengu uta-
gusigwa, na Nuhu kapetigwa na Mu-
lungu kuwa mwende sama ya nhamanila
iyakalile nayo.

§ **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. * **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:36; ZABULI 135:14. † **10:38** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:3-4.

8 Nhamanila iyo imtendile Ablaham yatogole, ahaja viyalongeligwe na Mulungu yasegele yachole kuna iisi iyamduilile kamba komgwelela iwe uhazi wake. Kasegela kulawa muisi yake mwenyego bila kuvimanya kuja koyochola. 9 Sama ya nhamanila Ablaham kakala muihema muisi ya uhenza Mulungu iyekile nayo kilagano. Vivija milao ya hamwande Isaka na Yakobo, awo wakalile muihema kamba viyakalile Ablaham, wabokela uhazi kamba uno. 10 Kwavija Ablaham kakala yobeta Wambo dili na misingi ya digunge, dibunigwe na kuzengigwa na Mulungu.

11 Nhamanila iyo imtendile Ablaham yawe tata, hata kamba kakala m'vyele ng'hani na Sala mwenyego ikala havidahika kupata mwana. Kamtogola Mulungu kamba kakivikiza kilagano chake. 12 Hata kamba Ablaham kakala m'vyele ng'hani, kulawa munhu ino imwe wavumbuka wanhu bwando kamba nhondo za kuulanga vuzilibule mheta, na kamba misenga ya mumgwazo wa ibahali viilibule mheta.

13 Wanhu wose wano wadanganhika kuno wali na nhamanila bila kubokela kilagano chao, ila wachona kilagano chao kutalitali na kukideng'hela. Watogola kamba hewo wakala wahenza na wabita nzila hano muulumwengu. 14 Wanhu wolonga mbuli kamba zino wolagusa kamba wozahila isi yao wenyego. 15 Hewo hawakalile wogendelela kugelegeza isi iwailekile. Kamba wahatendile avo, wahabweleganye. 16 Ila wakala woibeta isi inogile ng'hani, isi ya kuulanga. Na Mulungu honile kinyala kukemigwa Mulungu wao, kwavija kawatendela wambo dinogile ng'hani kuulanga sama yao.

17 Nhamanila imtenda Ablaham yamulave Isaka kipigiti Mulungu viyamgezile. Ablaham kakala imwe wa awo wabokele kilagano, hata avo katogola kumulava nhosa mwanage yali yeiyeka, 18 hata kamba Mulungu kamulongela, “Lukolo lunikile kilagano nagwe kolupata kubitila Isaka.”* 19 Ablaham kakala yogelegeza kamba Mulungu kodaha kumzusa munhu kulawa mkudanganhika, na kamba vija viyalongile, kampata Isaka mwanage kulawa mkudanganhika.

20 Nhamanila iyo imtendile Isaka yawamoteze Yakobo na Esau, yowapetela vija vondawawe mazua ga haulongozi.

21 Nhamanila iyo imtendile Yakobo yawamoteze wana wose wa Usufu kipigiti viyalondile kudanganhika. Na kamtambikila Mulungu kuno yasagamile fimbo yake ya kutembelela.

22 Nhamanila iyo imtendile Usufu yawalongele Waislaeli wokwiza kusegela kulawa Misili kipigiti viyakalile behi na kudanganhika na kuwalongela vija vowolondigwa wamzike.

23 Nhamanila iyo iwatendile tata na mamaake Musa wamfise heyo milenge midatu songela viyavumbuke kwavija wamona mwana ija kakala yanogile ng'hani, na hawadumbile kugadulukila malagizo ga mndewa wa isi ya Misili.

24 Nhamanila iyo imtendile Musa kipigiti viyakulile yaleme kukemigwa mwana wa biti Falao. 25 Kasagula kugaya hamoja na wanhu wa Mulungu kubanza kunogelwa na umwilile wa vilozo mkipigiti kiguhi. 26 Kakala yogelegeza kamba vinoga kugeligwa kinyala sama ya Kilisto kubanza kupata ugoli wose wa Misili, kwavija meso gake galola kuulongozi kuna inhunza ya kumwande.

27 Nhamanila iyo imtendile Musa yasegele Misili bila kudumba lusango lwa mndewa wa isi ya Misili. Heyo habwelile kuchugu kwavija kamona Mulungu ayo yoleka koneka na meso. 28 Nhamanila iyo imtendile Musa yaisongeze Pasaka na ndagizi ya kubaka mulopa mzinyivi giladi msenga wa Mulungu wa kuulanga yagweleligwe udaho wa kukoma sambiyawakome wana wa udele wa Waislaeli.

29 Nhamanila iyo iwatendile wanhu wakanhize Bahali Indung'hu kamba wobita muisi inyalile, ila Wamisili viwagezile kutenda avo, wadanganhikila mmazi.

* **11:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12.

30 Nhamanila iyo itendile konhi da
wambo da Yeliko digwe, kipigiti wanhu
viwamambukize kudizunguluka mazua
saba. 31 Sama ya nhamanila Lahabu,
ija imtwanzi yakalile yotenda ugoni nd-
wanga, hakomigwe na awo wamdulukile Mulungu kwavija kawabokela goya visepi.

32 Avo nilonge choni? Kipigiti kimala
cha kuwapetela mbuli za Gidioni, Balaka,
Samsoni, Yefta, Daudi, Samweli, na wa-
hokozi, 33 awo kubitila nhamanila waz-
ihuma ndewa, wasegeza uzenzeleganye,
na wabokela gaja gawailagane na Mulungu. Wainuniza milomo ya simba,
34 wauzima moto ukwaka, wahonyokwa
na ng'hali za mizele, na udonhi wao
ugaluka mhiko. Wawa wanhu wene
mhiko kuna ing'hondo na kuwahuma
asikali wa isi za kutali. 35 Watwanzi
wawabokela wanhu zao wadanganhike
wazusigwe na kuwa wagima kabili.

Wanhu wayagwe wagazigwa, na
walema kufunguligwa, giladi wapate
mzuso unogile ng'hani. 36 Wayagwe
watendeligwa uponela na kulanhigwa
na hata kufungigwa na minyolo na
kugeligwa mkifungo. 37 Wakomigwa
mkutoigwa na mabwe, wakanhigwa
na misumeno, wakomigwa na mizele,
watembela kuno wavalile mikwembe ya
menhe na ng'hondolo, wakala wakum-
bulu, wagazigwa, na watendeligwa
gehile. 38 Wanhu wano wakala wanogile
ng'hani na ulumwengu haulumbile
kukala na wanhu wano. Wazungu-
lukazunguluka muluwala na mmigongo,
muna zimhango na mmikolongo ya isi.

39 Wanhu wano wose wapata nhogolwa
inogile sama ya nhamanila yao, hata avo
haduhu hata munhu imwe mmwanza
wao yapatile kija kiwailagane na Mulungu. 40 Kwavija Mulungu kakala yogesa
kinhu kinogile ng'hani sama yetu tweye,
avo woleka kuhungula hanhu kipigiti
vondatuleke kuhungula hanhu.

12

Mulungu Tataetu

1 Kwavija vutuzungulukwe na dale kulu
da wasindila kamba dino, avo natwike
hamgwazo kila kinhu kituzuila na kila
kilozo kitunamata himahima, na tukim-
bile na mwazaganyo mkimbilo Mulungu
uyawikile haulongozi wetu. 2 Meso getu
gamulole Yesu, heyo yawile waichan-
duso na waikimambukizo mnhamanila
yetu. Sama ya deng'ho diyekiligwe kuja
kuyakalile yochola, kawazaganya msal-
aba bila kugelegeza kinyala chake. Sambi
kakala hasi kumkono wa ukulume wa
kigoda cha undewa cha Mulungu.

3 Mgelegezeni ayo yazaganye ubezi
kamba uno kulawa mwa wanhu wene
vilozo, giladi sambimdonhe na kubo-
goyoka umoyo. 4 Kuiyoha kumuiy-
oha sama ya kuvilema vilozo hamu-
naiyoha kuvikila kudanganhika. 5 Na
muisemwa mbuli za kuwagangamiza Mulungu ziyawalongele mweye kamba wanage?

“Mwanangu, sambiuzabuze mulanho wa
Mndewa,
na sambiubogoyoke umoyo haja von-
dayakukomhokele.
6 Kwavija Mndewa komzuma munhu
yoyose yamnogele,
na komulanha munhu yoyose iy-
omtogola kuwa mwanage.”*

7 Yazaganyeni gaja gomgaya kamba tata
viyomtoa mwanage. Migayo yenu yola-
gusa kamba Mulungu kowatendela vija
vilondigwa kuwatendela wanage. Vino
hana mwana yalekile kulanhigwa na
tataake? 8 Kamba hulanhigwe kamba
viwali wana zake wose, basi nhegulo
yake gweye huli mwanage wa ikweli, ila
kwa mwana wa halamu. 9 Tata zetu
wa kiunhu wotulanha na towahishimila,
avo tolondigwa tumuhishimile ng'hani
Tata wetu wa muloho giladi tuwe na
ugima! 10 Tata zetu wa kiunhu watulanha
mkipigiti kiguhi, kamba viwonile vinoga
kumwao, ila Mulungu kotulanha sama
ya kutulondela tweye ganogile, giladi tu-
upate ung'azi wake. 11 Tuhalanhigwa,
tokona usungu mkipigiti kija na sio
umwilile. Ila kwa vovose vija, kumwande
awo walanhigwe wohuna nhunza ya

* **12:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:11-12.

kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye uli na tindiwalo.

Ndagizi na Nzuma

12 Avo, inuleni makono genu gadonhile, na gageleni mhiko mavindi genu gogudema! 13 Gendeleleni kutembela mnzila igoloke giladi yali na mgulu ulemale sambiyasiguke ila yahonyigwe.†

14 Kaleni na wanhu wose mditindiwalo, na mkale ukazi ung'alile, kwavija haduhu munhu yondayamone Mndewa kamba hakalile vino. 15 Teganyeni sambim'bweleganye kuchugu kulawa mngekewa ya Mulungu. Munhu sambiyagaluke m'biki wa usungu, ukula na kusongeza migayo bwando ilawa muna isumu uulinayo. 16 Sambikuwe na munhu mgoni ama yaleka kumnogela Mulungu kamba Esau, ayo sama ya mandia ga laka imwe, kaguza hanhu ha uhazi wa kuvumbuka wa ichanduso. 17 Kamba vum'vitangile, hakimambukizo viyalondile kuhala motelo zino, kalemigwa, kwavija hapatile nafasi ya kuvileka vilozo vake, hata kamba kaizahila na mahozi.

18 Mweye ham'bitile kuna Idigongo da Sinai didaha kukwasika, dikwaka moto, na ham'bitile mdiziza, ham'bitile mdigiogio na mdikukuzumbi, 19 ham'bitile kuna imhalati ilila, na ham'bitile kuna idizwi ajo wanhu wahadihulika hawalonda kudihulika kabili kamba wanhu wa Islaeli viwabitile. 20 Kwavija hawadahile kwazaganya ndagizi iwagweleligwe, ilonga, “Hata kamba mng'onyo yahakikwasa ikigongo, kolondigwa yatoigwe na mibwe mbaka yadanganhike.”‡ 21 Mbuli zija zoneka zikala zidumbiza ng'hani avo Musa kalonga, “Nie nogudema na nokona bwembwe!”§

22 Ila mweye m'bita kuna Idigongo da Sayuni, m'bita Yelusalemu ya kuulanga, wambo da Mulungu mwene ugima, na m'bita mmaalufu kwa maalufu ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga mumting'hano umemile ndeng'helelo. 23 M'bita mdale da wana wa udele wa Mulungu, awo matwaga gao gandikigwe kuulanga, na m'bita ha Mulungu, ayo yowatagusa wanhu wose, na m'bita muloho wa wanhu walibule uzenzeleganye yali kuulanga ayo sambi yatendigwe yaleke kuhungula hanhu. 24 M'bita ha Yesu, ayo yali mgombelezi wa lagano da isambi, na m'bita mmulopa umizigwe, uja ulonga mbuli zinogile kubanza mbuli za mulopa wa Abeli.

25 Avo, teganyeni, sambimuleme kumtegeleza ayo yolonga namwe. Awo walemile kumtegeleza ayo yawalongele usenga wa Mulungu muulumwengu hawahonyokwe, avo kamba na tweye tuhamuhindukila kisogo ayo yolonga kulawa kuulanga hatuhonyokwa. 26 Kipigiti kija dizwi jake ditigisa isi, ila sambi keka kilagano yolonga, “Noitigisa isi mwanza wa ikabili na sio isi iiyeka ila vivija na ulanga.”* 27 Ulonzi uno ulonga, “mwanza wa ikabili,” wolagusa kamba vinhu vilumbigwe votigiswa na kusegezwa, avo vinhu vondavileke kutigisigwa vosigala.

28 Avo natulave hewela, kwavija tobokela undewa uja haudaha kutigisika. Natumuheweze Mulungu na kumtambikila mnzila yondaimnogele na hishima na kidumbo. 29 Kwavija Mulungu wetu iyo moto usakaza.†

13

Kumnogeza Mulungu

1 Gendeleleni kuinogela wenyego kwa wenyego kamba ndugu. 2 Sambimwisemwe kuwabokela wahenza mzikae zenu, kuna wanhu watendile vino na wawabokela wasenga wa Mulungu wa kuulanga bila kuvimanya. 3 Sambimuwasemwe awo wali mkifungo kamba vija mwa mkifungo hamoja na hewo, na awo wogazigwa kamba vija mogazigwa hamoja na hewo.

4 Kuisola na kuhishimilwe na wanhu wose, na watwanzi sambiwawe vizenzeleganye ha wambigalo zao, na wambigalo

† **12:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 4:26. ‡ **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 19:12-13. § **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 9:19. * **12:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HAGAI 2:6. † **12:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 4:24.

vivija, kwavija Mulungu kowatagusa wagoni na wanhu wose washalati.
5 Sambimnogelwe na hela, na
mwenelwe na kija kimulinacho, kwavija
Mulungu kalonga, “Siwaleka mweye
mwiyeka, na siwasa.”* 6 Avo tolonga bila
kudumba kamba,
“Mndewa iyo yonitaza,
sidumba.
Munhu konhenda choni?”†
7 Wagelegezeni wakulu zenu waja
wawapeteleni usenga wa Mulungu.
Gagelegezeni ganogile gose gawatendile
muugima wao, na mwige nhamanila
yao. 8 Yesu Kilisto iyo iija mayo, lelo, na
mazua gose. 9 Sambimuhembeluswe na
mafundo gogose gamulekile kugatanga,
kwavija vinoga moyo ugeligwe mhiko na
ngekewa ya Mulungu na sio na ndagizi
za vakuja azo zilekile kuwataza awo
wozigoga.
10 Tweye tuna kilingo cha kulav-
ila nhosa acho wakulu wa nham-
biko wosang'hanika mdihema da kuit-
ing'hanila hawatogozwa kuja nhosa
yoyose ilavigwa mkilingo hicho. 11 Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko
kougala mulopa wa wang'onyo Hanhu
Hang'alile Ng'hani giladi yaulave uwe
nhosa ya kusegeza vilozo, ila zing'huli
za iwang'onyo zolukuzwa hanze ya
ing'hambi. 12 Sama ya kilamso kino
Yesu vivija kadanganhika hamgwazo wa
idiwambo giladi yawang'alize wanhu
kulawa m'vilozo vao na mulopa wake.
13 Avo natuchole kuyali heyo kunze ya
ing'hambi, na tusangile kinyala chake.
14 Kwavija hano muisi twabule wambo
dikala gunge na gunge sama yetu, avo
tozahila wambo dondadize. 15 Avo natu-
gendelele kumulavila Mulungu nhosa
za nhogolwa mazua gose kubitila Yesu,
malawililo ga milomo itogole twaga jake.
16 Sambimwisemwe kutenda ganogile
na kuisangila vinhu na waenu, kwavija
Mulungu konogelwa na nhosa kamba
zino.
17 Wategelezeni waja wowalongoza
na mtende gaja gowolonga, kwavija
wogonelela sama yenu kamba wanhu
wondawalave mheta za sang'hano zao
ha Mulungu. Wategelezeni giladi
sang'hano yao iwe ndeng'ha, na sambiiwe
nhwanganiko kumwao, kwavija kamba
wahatwanganika, havinoga kumwenu.
18 Tutambikileni kwavija tuvitanga
kamba tuna udaho ung'alile wa kusam-
bula gehile na ganogile, na tosulukila
kutenda mbuli zinogile mazua gose.
19 Nowayalalila ng'hani mnhambikile gi-
ladi Mulungu yanibweze hima kumwenu.

Nhambiko ya Kimambukizo

20 Mulungu yali na tindiwalo, ayo
yamzusile Mndewa wetu Yesu, ayo yali
mchunga mkulu wa ng'hondolo kubitila
mulopa wake wa lagano da digunge,
21 yawagwelele mweye vinhu vose va
kutenda gaja gamnogele, na kubitila Yesu
Kilisto yatutendele moyo wa kutenda gaja
gomnogela heyo, yenzi iwe kumwake
milongo yose. Amina.

Mbuli za Kimambukizo

22 Avo, ndugu zangu, nowayalalila
mtegeleze goya usenga uno wa kuwa-
gangamiza, kwavija lupwilili luno luni-
wandikile hauli mtali. 23 Nolonda mweye
m'vitange kamba ndugu yetu Timoteo
kalawa mkifungo. Kamba yahalopola
kuvika, vondanize kumwenu, nokwiza na
heyo.
24 Walamseni awo wowalongoza
hamoja na wanhu wose wa Mulungu.
Ndugu zetu kulawa Italia wowalamsa.
25 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na
mweye mose.

* **13:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 31:6. † **13:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:6-7.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YAKOBO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa na munhu yakemigwe Yakobo. Yodahika kamba ino iyo Yakobo yakalile mdodo wake Yesu, ayo yakalile kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mwanduso na kakala imwe wa wasenga wa Kitala Kikulu cha Wayahudi (Sang'h. 15:13). Mtumigwa wa Kilisto Paulo kamkema "nguzo" ya wanhu wamtogole Kilisto mulupwilili lwa mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wagalatia 2:9. Wasomi wotogola kamba lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 50 songela viyavumbuke Kilisto. Yakobo kakala kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Yelusalemu, siku Yakobo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile hiko.

Yakobo kalwandika lupwilili luno ha mitala longo dimwe na mibili ipwililike muulumwengu (1:1). Mafundizo gali mulupwilili lwa Yakobo ganoga ha wanhu wose wamtogole Kilisto, ila ulonzi uno "mitala longo dimwe na mibili" wotenda idahike kamba Yakobo kalwandika lupwilili luno ha Wayahudi wamtogole Kilisto. Kwavija nia ya lupwilili luno kugavikila madale gose ga wasomaji, avo lupwilili luno lufundiza mafundizo bwando. Yakobo nia yake kulagusa kamba nhamanila na sang'hano volondigwa vichole hamoja. Nhamanila ya kweli yolaguswa na sang'hano (2:17). Vivija kowazuma wanhu mmbuli ya kuwanogela wagoli weiyeka (2:1-4) na kotulongela kamba tuiteganye na gaja gotulonga (3:1-12).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yakobo kowalamsa wasomaji zake (*1:1*).
2. Abaho kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wagangamale kipigiti wahabita mmigayo (*1:2-27*).
3. Abaho kolonga vija nhamanila viilondigwa kulaguswa kubitila sang'hano (*2:1-26*).
4. Abaho kolonga vija mbuli za mulomo vuzili na mhiko (*3:1-12*).
5. Abaho Yakobo kosimulila vija ng'hungwe ya Mulungu vuileka kulinga na ng'hungwe ya ulumwengu uno (*3:13—4:10*).
6. Abaho kowazuma wasomaji zake waleke kuitopa (*4:11—5:6*).
7. Yakobo komambukiza lupwilili lwake mkulava ndagizi za hamoja (*5:7-20*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yakobo,
nyakadala wa Mulungu na nyakadala wa Mndewa Yesu Kilisto.
Nowandikila mitala longo dimwe na mibili ya wanhu wose wa Mulungu wapwililike muulumwengu. Nowalamsa.

Nhamanila na Ng'hungwe

2 Ndugu zangu, deng'heleleni ng'hani kipigiti muhabita mmigayo ya namna zose, 3 kwavija movitanga kamba kugezigwa kwa nhamanila yenu kogala mwazaganyo. 4 Mwazaganyo wenu na ugendelele muugima wenu wose bila kuhumwa giladi mkangale na sambimuhungule hanhu, na sambimuhonye kinhu chochose. 5 Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahahungukilwa na ng'hungwe, yampule Mulungu, ayo yowagwelela wanhu wose na moyo unogile bila kugesa vihile, na heyo kogweleligwa. 6 Ila yahatambika, kolondigwa yatogole bila kudungwadungwa mmoyo, kwavija heyo yodungwadungwa mmoyo kalinga kamba wimbi da bahali, dihembeluswa na beho na kwasigwa kuno na kuno. 7 Munhu kamba hiyo sambiyagize kamba kobokela kinhu chochose kulawa ha Mndewa. 8 Heyo iyo munhu yali na nia mbili, yosinhasinha mzimbuli zose zoyotenda.

Ukumbulu na Ugoli

9 Wanhu waja wamtogole Kilisto wali wakumbulu wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu yahawamoteza mmioyo. 10 Na wanhu waja wamtogole Kilisto wali wagoli wolondigwa wadeng'he kipigiti Mulungu viyowahumulusa mmioyo,

kwavija munhu mgoli kodanganhika kamba lua da kumuhulo. 11 Kwavija zua dosimbuka na kuulukuza um'biki na keakea jake dikalika, malua gake golagala, na unozi wake wobanangika. Vivija mgoli kobanangwa mzisang'hano zake.

Kugaya na Kugezigwa

12 Kamota munhu ija yokwazaganya kipigiti yahagezigwa, kwavija yehesha kugezigwa, kobokela nhunza ya ugima Mulungu yawekile kilagano wanhu waja womnogela heyo. 13 Munhu yahagezigwa, sambiyalonge, “Nogezigwa na Mulungu.” Kwavija Mulungu hadaha kugezigwa na mbuli zihile, na heyo mwenyego hamgeza munhu yoyose, 14 ila kila munhu kogezigwa mkuswagizwa na sulukila zake zihile, azo zimkwekwesa na kumwagiza. 15 Abaho, sulukila hizo zihakangala, zolongoza kuna ivilozo, na ivilozo vihakangala, volongoza kuna iifa.

16 Ndugu zangu wanogelwa, sambim'vwiziligwe! 17 Kila kinhu kinogile na nhunza ilekile kuhungula hanhu volawa kuulanga, vohumuluka kulawa ha Tata, yalumbile milangaza ya kuulanga, ayo yoleka kugaluka kamba sisila vidigaluka. 18 Kasagula kutulela muugima wa digunge kubitila usenga wa ikweli, kamba tuwe malimbuko ga vinhu vose viyalumbile.

Kuhulika na Kusang'hana

19 Ndugu zangu wanogelwa, muitange mbuli ino! Kila munhu kolondigwa yahulike himahima, ila sambiyalopole kulonga ama kuwa na lusango, 20 kwavija lusango lwa munhu halugala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye uyousulukila Mulungu. 21 Avo, segezeni uvuludusi wose na mbuli zose zihile, ihumuluseni haulongozi wa Mulungu na kuubokela usenga uja uhandigwe mmioyo yenu udaha kuwakombola.

22 Ila sambimkiivwizile wenyego mkutegeleza usenga wa Mulungu tu, ila muwe wasang'hana wa usenga uwo. 23 Munhu yoyose youtegeleza Usenga Unogile ila hatenda kamba vija viulonga kalinga na munhu yokilola kihanga chake mkiwowo, 24 na yehesha kuilola mwenyego, kochola na mkipigiti kiguhi kokiisemwa vija viyali. 25 Ila kamba uhadilola goya lagizo dilekile kuhungula hanhu ajo dikugwelela ulegeho, na kamba uhagendelela kugatenda gaja gali mdilagizo dija na hauisemwile gaja gauhulike, Mulungu kokumoteza mmbuli ija yuutenda.

26 Munhu yoyose mmwanza wenu yokwagiza kamba komsang'hanikila Mulungu, ila hadaha kukiizuila mmbuli ya kija choyolonga, nhamanila yake yabule kinhu na kokiivwizila mwenyego. 27 Ino iyo nhamanila inogile na ilekile kunyolodoka haulongozi wa Mulungu Tata, kamba kuwataza wakiwa na vizuka mmigayo yao, na kuiteganya wenyego sambimnyolodoswe na ulumwengu uno.

2

Nzuma ya Mbuli ya Kubagula

1 Ndugu zangu, modahaze kulonga kamba muna nhamanila mkuilumba hamoja na Mndewa wetu Yesu Kilisto mwene yenzi kuno mowanogela wanhu wayagwe na wayagwe mowehila? 2 Tutende keza munhu mumting'hano wenu yavalile kitindi cha zahabu na vivalo vinogile, na munhu iyagwe mkumbulu yavalile vivalo vifitile kengila. 3 Ihawa molagusa hishima ha ija imunhu yavalile vivalo vinogile na kulonga, “Kala hano hanhu hanogile,” ila momulongela ija imkumbulu, “Ima haja,” ama “Kala hasi ha magulu gangu,” 4 mbagu ino hailagusa kamba ulamuzi wenu wolongozwa na nia ihile?

5 Tegelezeni, ndugu zangu wanogelwa! Mulungu hawasagule wakumbulu wa ulumwengu uno wawe wagoli mnhamanila? Hewo sio awo wondawauhale undewa uja Mulungu uyekile kilagano na waja womnogela heyo? 6 Ila mweye hamuwahishimila wakumbulu. Sio wagoli wowagaza mweye na kuwakwekwesa mkuwagala m'vitala? 7 Hewo sio waja wodilonga vihile twaga dinogile da Yesu Kilisto dimgweleligwe?

8 Ihawa modivikiza lagizo da Undewa wa Mulungu dili Mzinyandiko Zing'alile zilonga, “Mnogele munhu wa habehi nagwe kamba vuukinogela mwenyego,”* motenda vinogile. 9 Ila kamba mowanogela wanhu wayagwe na wayagwe hamuwanogela, motenda vilozo, na lagizo hijo dowapeta mweye kamba wakeng'enha wa malagizo. 10 Kwavija munhu yoyose yogagoga Malagizo gose ga Musa, ila yahaikwangwala Mdilagizo dimwe, kopetigwa kamba kahonyela mkugakeng'enha Malagizo gose. 11 Kwavija heyo yalongile, “sambiutende ugoni,”† vivija kalonga, “sambiukome.”‡ Na ihawa hutenda ugoni ila kokoma, kugaluka mkeng'enha Malagizo higo. 12 Longeni na kutenda kamba wanhu wondawatagusigwe na dilagizo dija ditugalila ulegeho. 13 Kwavija nhaguso yowabule bazi ha munhu yoyose yalibule bazi. Ila kamba muhawonela wanhu bazi, Mulungu kowonela mweye bazi kipigiti vondayawataguse.

Nhamanila na Sang'hano

14 Ndugu zangu, vino vilumba kamba munhu kolonga kanayo nhamanila ila hailagusa kubitila sang'hano zake? Nhamanila kamba hiyo yodaha kumkombola munhu kulawa muinhaguso ya Mulungu? 15 Tutende ndugu yako kabule vivalo na kabule mandia, 16 na gweye kolonga, “Genda na tindiwalo, ukote moto na kwiguta,” ila humgwelela kinhu chochose, kinhu chaki kinogile chuutendile? 17 Vivija nhamanila iiyeka, ihawa yabule sang'hano, nhamanila yako haidaha kutenda kinhu chochose.

18 Ila munhu kodaha kulonga, “Gweye kunayo nhamanila, nie nna sang'hano.” Nilagusile nhamanila yako bila sang'hano, na nie nokulagusila nhamanila yangu kubitila sang'hano zangu. 19 Gweye kotogola kamba hana Mulungu imwe! Vinoga! Hata vinyamkela wotogola vivo na kugudema. 20 M'bozi gweye, hona kamba nhamanila bila sang'hano jaga bule? 21 Muhenga wetu Ablaham hapetigwe kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyamulavile mwanage Isaka mkilingo cha kulavila nhosa? 22 Kuvona kamba nhamanila yake na sang'hano zake visang'hanika hamoja, na nhamanila yake itendigwa ileke kuhungula hanhu kubitila kija kiyatendile. 23 Na Nyandiko Zing'alile zivikila, zija zilonga, “Ablaham kamtogola Mulungu, na kapetigwa kamba kabule uzenzeleganye,”§ na heyo kakemigwa mbwiga wa Mulungu. 24 M'vona kamba munhu kopetigwa kuwa bule uzenzeleganye kubitila kija choyotenda na sio kubitila nhamanila iiyeka.

25 Vivija, hata Lahabu, ija yakalile mtenda ugoni ndwanga, kapetigwa kuwa bule uzenzeleganye sama ya kija kiyatendile kipigiti viyawabokele waja visepi na kuwalongela wachole kubitila nzila iyagwe.*

26 Avo, kamba lukuli bila loho ludanganhika, vivija na nhamanila bila sang'hano idanganhika.

3

Lulimi

1 Ndugu zangu, wanhu bwando mmwanza wenu sambimuwe wakulufunzi, kwavija movitanga kamba tweye wakulufunzi totagusigwa nhaguso ng'hulu ng'hani. 2 Tweye tose tokiikwangwala mzimbuli bwando. Ihawa munhu yoyose hahonyela mmbuli ya kija choyolonga, heyo iyo munhu yalekile kuhungula hanhu, na kodaha kuluzuila lukuli lwake lose sambilutende gehile. 3 Tofunga nzabi mmilomo ya falasi, giladi tudahe kuzilongoza ng'huli zao kokose kutulonda. 4 Ama zigelegezeni meli, hata kamba ng'hulu ng'hani na kugaligwa na beho kulu, zolongozwa na msukani mdodo ng'hani na zochola

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18. † **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:14; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:18. ‡ **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:13; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17. § **2:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. * **2:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOSHUA 2:1-3; YOSHUA 6:17-25.

kokose koyolonda heyo yoilongoza. 5 Vivija lulimi lulo kipindi kidodo ng'hani cha lukuli, ila lokiitopa ng'hani.

Gelegezeni vija moto mdodo vuulukuza muhulo mkulu! 6 Lulimi lulinga kamba moto, na lumema mbuli zose zihile. Lulimi lulo kipindi kimwe yeiyeka kili mzing'huli zetu, ila lolunyolodosa lukuli lose. Lulimi lodaha kuulukuza ugima wetu wose lusomigwa lwenyego na moto ubwinhigwa na kuzimu. 7 Munhu kodaha kuvifuga na kesha kuvifuga vinhu vose vilumbigwe na Mulungu, wang'onyo na ndege, nyoka na vinhu va m'bahali, 8 ila haduhu munhu yodaha kulufuga lulimi. Lulimi lwabule mhumulo na lumema wiho, lumema sumu igala ifa. 9 Kubitila lulimi tomtogola Mndewa na Tata wetu, na kubitila lulimi towadukumiza wanhu awo walumbigwe mkuilinga na Mulungu. 10 Kulawa mmulomo umwe molawa motelo na ndukumiza. Ndugu zangu, hailondigwa kuwa vino. 11 Nzokwe imwe yodahaze kulava mazi gamwilile na gausungu hamoja? 12 Ndugu zangu, mtini wodahaze kulela zaituni, ama mzabibu wodahaze kulela tini? Vivija nzokwe ya mazi gausungu haidaha kulava mazi gamwilile.

Ng'hungwe Kulawa Kuulanga

13 Yalihi yali m'bala na yali na ilimu mmwanza wenu? Yalaguse ubala wake na ilimu yake kubitila ukazi wake unogile, kubitila sang'hano zake zinogile zitendeka mkuhola moyo kwiza kulawa mng'hungwe. 14 Ila kamba mmioyo yenu mna migongo, usungu, na kuinogela wenyego, sambimuitope mmbuli ino ama kuibela ikweli. 15 Ng'hungwe kamba hiyo hailawa kuulanga, ila yolawa muulumwengu, ya kiunhu, na ya Mwenembago. 16 Kwavija hanhu hali na migongo na kuinogela mwenyego, vivija hana ngomba na mbuli zose zihile. 17 Ila ng'hungwe ilawa kuulanga tanhu ing'ala, abaho yonogelwa na tindiwalo, ihola, yowagesa wanhu wayagwe, imema bazi, yolela mujo wa mbuli zinogile, haim'bagula munhu, na yabule uzenzeleganye. 18 Na waja wogala tindiwalo wohanda mbeyu za tindiwalo na kuhuna kuwa bule uzenzeleganye.

4

Kuunogela Ulumwengu

1 Ngomba na kiyahiyahi mmwanza wenu volawa kwahi? Havilawa mzisulukila zenu zitenda ng'hondo mgati yenu? 2 Molonda vinhu, ila hamdaha kuvipata, avo mokoma giladi m'vipate. Movisulukila ng'hani vinhu, ila ham'vipata, avo mogomba na kuitoa. Mwabule vinhu vimulonda kwavija hamumpula Mulungu. 3 Na muhapula, hampata, kwavija mopula na nia ihile. Mopula vinhu giladi muhavipata mtendele sulukila zenu. 4 Mweye mwa vizenzeleganye ha Mulungu, mulinga kamba wagoni, ham'vitanga kamba kuunogela ulumwengu kulinga na kuwa na udumuka na Mulungu? Munhu yoyose yosagula kuwa mbwiga wa ulumwengu kogaluka kuwa mdumuka wa Mulungu. 5 Ama mokwagiza kamba Nyandiko Zing'alile zivwiza ahaja vuzilongile kamba, “Loho ayo Mulungu yamwikile mgati yetu kana wivu ng'hani”? 6 Ila katugwelela ngekewa ibanzile ng'hani. Kino kicho kilamso Nyandiko Zing'alile zolonga, “Mulungu kowabeza wanhu wokiitopa, ila kowagwelela ngekewa wanhu waholile moyo.”*

7 Avo, iweni wende ha Mulungu. Mulemeni Mwenembago, na heyo kowakimbila. 8 Mkwenhukileni Mulungu, na heyo kowakwenhukila mweye. Suluzeni makono genu, mweye muli na vilozo, na ing'alizeni mioyo yenu, mweye videlenya! 9 Muwe na giogio, mgegemeze, na kulila. Daba jenu digaluke kuwa kililo, na ndeng'ha yenu iwe giogio kulu. 10 Ihumuluseni haulongozi wa Mndewa, na heyo kowagwelela hishima ng'hulu.

11 Ndugu zangu, sambimuilonge vihile wenyego kwa wenyego. Munhu yoyose yomulonga vihile ndugu yake ama kumtagusa kodilonga vihile lagizo da Undewa

* **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

wa Mulungu na kuditagusa. Na kamba uhaditagusa idilagizo, hudigoga lagizo higo, ila koditagusa. 12 Mulungu iyo yeiyeka mulava malagizo na mulamula, ayo yodaha kukombola na kubananga. Ila gweye kwa munhu yalihi umtagusa munhu wa habehi nagwe?

Nzuma ya Mbuli ya Kwigoda

13 Tegelezeni, mweye mulonga, “Lelo ama mayo tochola mdiwambo dino ama wambo dija, tokala hiko kipigiti cha mulao umwe, totenda uchuluzi, na topata hela bwando.” 14 Mweye hamkitanga hata kija chondakilawile mayo. Ugima wenu uwo kinhu chaki? Kwavija mweye mulinga na kungugu dikoneka mkipigiti kiguhi, abaho dopotela. 15 Ila mulondigwa kulonga, “Ihawa manogelwa ga Mulungu, towa wagima na kutenda kino ama kija.” 16 Ila sambi mokiitopa na kuigoda. Matopa gose kamba gano haganogile.

17 Avo, munhu yoyose yogatanga ganogile goyolondigwa kugatenda, na kamba hagatenda gaja goyolondigwa kugatenda, munhu hiyo kotenda vilozo.

5

Nzuma ha Wagoli

1 Tegelezeni, mweye wagoli! Lileni na kugegemeza sama ya migayo yondamuipate. 2 Ugoli wenu wola, na vivalo venu vidigwa na vimhungu. 3 Zahabu zenu na madini genu ga feza vigwa ng'hangaga. Na ng'hangaga ino yowa usindila wa mbuli zenu, na yozija ng'huli zenu kamba moto. Ila mokiilundikila ngama mmazua gano ga kimambukizo. 4 Lola, vitumetume vimulemile kuwaliha wasang'hana wasengile migunda yenu vowalilila. Vililo va waja wahunile vingila mmagwiti ga Mndewa Mwene Udaho. 5 Ukazi wenu wa hano muisi umema sulukila ya kulonda vinhu vose vinogile na kuimemezela kila kinhu kimulonda. Muitenda wenyego mnenehe sama ya zua da kuchinjigwa. 6 Muwatagusa na kuwakoma wanhu walibule uzenzeleganye, awo walekile kuibamililа na mweye.

Mwazaganyo na Nhambiko

7 Avo, ndugu zangu, muwe na mwazaganyo mbaka Mndewa vondayeze. Lola avija mulimi voyobeta mgunda wake ulele vakuja vili na ugoli mkulu, vija voyokwazaganya songela mvula za vuli mbaka masika. 8 Vivija na mweye mwazaganye. Tamanilo jenu diwe kulu, kwavija Mndewa ka mmabehi kwiza.

9 Ndugu zangu, sambimuitwanganikile wenyego kwa wenyego giladi sambimtagusigwe na Mulungu. Lola, mulamula ka mmabehi kwiza. 10 Ndugu zangu, wakumbukileni waja wahokozi wahokole mditwaga da Mndewa. Muwatende kamba ningo ya mwazaganyo kipigiti muhabitila mmigayo. 11 Kamba vum'vitanga, towapeta wamota ng'hani awo wazaganye mmigayo. Muhulika mwazaganyo wa Ayubu na mwona vija hakimambukizo Mndewa viyamtendele ganogile. Kwavija Mndewa kamema bazi na unovu.

12 Ndugu zangu, hamoja na gano gose, sambimuiduile na ulanga ama na isi ama na kinhu chochose kiyagwe. “Ona” yenu na iwe ona, na “Ndema” yenu na iwe ndema, giladi sambimwingile muinhaguso.

13 Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mumgayo? Kolondigwa yatambike. Hana munhu yoyose mmwanza wenu yodeng'ha? Yembe nyila za kumtogola Mulungu. 14 Hana munhu yoyose mmwanza wenu yali mtamu? Kolondigwa yawakeme wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto wamtambikile na nhamanila na kum'bakaza mavuta mditwaga da Mndewa. 15 Na kamba wahatambika mnhamanila, mtamu ija kohona, na Mndewa komgwelela ugima. Na kamba katenda vilozo, vilozo vake vogeligwa kumgongo. 16 Avo, iyalalileni vilozo venu mwemwe kwa mwemwe na kukiitambikila wenyego kwa wenyego giladi muhonyigwe. Nhambiko ya munhu yalibule uzenzeleganye ina mhiko ng'hulu na yotenda mbuli bwando. 17 Eliya kakala munhu kamba vituli tweye. Katambika mkuiyoha ng'hani kamba mvula sambiitoe muisi yake, nayo

haitoile mkipigiti cha milao midatu na milenge sita.* 18 Abaho, katambika kabili, na mvula itoa kulawa kuulanga, na vinhu muisi visonga kulela.

19 Ndugu zangu, kamba munhu mmwanza wenu yahaileka ikweli na munhu iyagwe yaham'bweza muikweli, 20 m'vitange kamba munhu yom'bweza munhu yali na vilozo kulawa mzimbuli zake zihile, koikombola loho ya munhu hiyo yali na vilozo kulawa mkudanganhika na kutenda vilozo bwando va munhu hiyo vigeligwe kumgongo.

* **5:17** Eliya kakala muhokozi wa Mulungu yakalile muisi mkipigiti cha milao 800 Kilisto viyakalile hanavumbuka.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Petulo kasonga lupwilili lwake mkulonga heyo iyo munhu yalihi na kamwandikila munhu yalihi. Kalwandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto awo yawakemile "wahenza" (1:1, 17, na 2:11). Mianza bwando kowakema wasomaji zake mditwaga dino kwavija wakala wapwililike mziisi bwando. Kwavija kidogo lupwilili luno lulinga na lupwilili lwa Paulo ha Waefeso, wanhu bwando watogola kamba lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa vilwishile kwandikigwa lupwilili lwa Waefeso mkipigiti cha milao ya 65 songela viyavumbuke Kilisto. Petulo kandika lupwilili luno kulawa Loma, ako kuyakukemile Babeli (5:13).

Petulo kalonga kamba kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya Mulungu ya ikweli (5:12). Hana mbuli bwando ziilinga hagatigati ya 1Pet. 2:11—3:7, Efs. 5:18—6:9, na Kol. 3:18—4:6. Mhwilili zose zino ndatu zolava ndagizi mmbuli ya ndugu kuinogela na kuwategeleza wanhu wene udaho. Heyo vivija kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kwazaganya kipigiti kuhawa na migayo kwavija ikimambukizo cha mmabehi (4:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya ukombola woupata wanhu wose na nhegulo ya ukombola uwo sama ya ugima wao (*1:3—2:10*).
3. Abaho kowalagiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile muulumwengu na kulagusa vija wanhu viwolondigwa kukala, kamba vija mbigalo na mtwanzi wake, na nyakadala na mndewa wake (*2:11—4:11*).
4. Abaho Petulo kowagangamiza waazaganye kipigiti wahabita mmigayo (*4:12—5:11*).
5. Abaho kolugubika lupwilili lwake (*5:12-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Petulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wasaguligwe na Mulungu, awo wali wahenza muulumwengu uno, wapwililikile mziisi za Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia, na Bitinia. 2 Mulungu Tata kawatanga mweye na kawasagula songela mwaka, na Loho wake kawatenda mweye mng'ale, giladi mumtegeleze heyo na msuluzwe na mulopa wa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo bwando viwe hamoja namwe.

Tamanilo Dili na Ugima

3 Tumtogole Mulungu, Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto! Sama ya bazi jake kulu katutenda tuleligwe mwanza wa ikabili, na kutugala kuditamanilo dili na ugima kubitila mzuso wa Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika, 4 avo, tololela kupata motelo za ugoli zija Mulungu zoyowekila wanhu zake, motelo zoyowekila mweye kuulanga, ako hazidaha kola ama kubanangika ama kuvulala. 5 Na kubitila nhamanila yenu, Mulungu kowemiliza mweye na mhiko zake mbaka vondam'bokele ukombola uno, awo utandigwe na wondaugubuligwe na koneka na wanhu wose mdizua da ikimambukizo.

6 Deng'heni ng'hani mmbuli ino, hata kamba molondigwa kuwa na giogio mkipigiti kidodo sama ya migayo ya namna bwando imgaya. 7 Migayo ino iza kulagusa vija nhamanila yenu viigangamale. Hata zahabu, ayo idaha kubanangika, yogezigwa na moto, avo vivija na nhamanila yenu ayo inogile kubanza zahabu yolondigwa kugezigwa giladi idahe kwazaganya. Abaho mobokela nhogolwa, yenzi, na hishima kudizua dondayabwele Yesu Kilisto. 8 Mumnogela heyo hata kamba

hammuwene. Hata kamba hammona sambi, mumtogola. Avo mdeng'ha ndeng'ha ili na yenzi, ndeng'ha haidahika kusimulilwa, 9 kwavija nhunza ya kumtogola heyo yowa ukombola wa loho zenu.

10 Mmbuli ya ukombola uno, wahokozi, waihokole ngekewa ilondigwe kwiza kumwenu, wahimbula ng'hani mkuteganya. 11 Wageza kuzahila kamba mbuli zino zolawilila mkipigiti chaki na zolawilila vilihi. Kino kikala kipigiti kiyakisagule Loho wa Kilisto yakalile mgati yao, mkuizuza migayo ija Kilisto yondayaiyazaganye na yenzi yondaize. 12 Mulungu kawalongela wahokozi wano kamba usenga wao haukalile sama yao wenyego, ila sama yenu mweye. Na sambi Usenga uno Unogile upetigwa kumwenu na awo wapetile mmhiko za Loho wa Mulungu yatumigwe kulawa kuulanga. Zino zizo mbuli hata wasenga wa Mulungu wa kuulanga walonda kuzitanga.

Ugima wa Kumnogela Mulungu

13 Avo, isasaleni mzinzonzi zenu. Mkale meso na kudika tamanilo jenu jose mzimotelo zondamgweleligwe mkipigiti Yesu Kilisto vondayeze. 14 Mweye kamba wende wa Mulungu, sambimnogelwe na sulukila zihile zumkalile nazo kipigiti vumkalile wabozi. 15 Ila kamba Mulungu yawasagule mweye viyang'alile, na mweye vivija mng'ale mzimbuli zose zumtenda. 16 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Molondigwa mng'ale kwavija nie ning'ala.”*

17 Kipigiti vumumtambikila Mulungu momkema heyo “Tata,” ayo yowatagusa wanhu wose bila kulola kihanga cha munhu, ila mkulola gaja gawatendile. Avo, kaleni ukazi wa kumuhishimila heyo mmazua genu gasigale. 18 Mweye mkomboligwa kulawa mnzila za kibozi zimuhalile kulawa ha wahenga zenu. Ila movitanga kamba hamkomboligwe na vinhu vibanangika kamba feza ama zahabu, 19 ila mkomboligwa na mulopa wa Yesu Kilisto uli na ugoli mkulu, ayo yakalile kamba Mwana Ng'hondolo yalibule vilozo ama mbuli ihile. 20 Heyo kasaguligwa na Mulungu songela ulumwengu haunalumbigwa, na kagubuligwa mmazua gano ga kimambukizo sama yenu. 21 Kubitila Kilisto mumtogola Mulungu, ayo yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika na kumgwaa yenzi, giladi nhamanila yenu na tamanilo jenu viwe ha Mulungu.

22 Mweye msuluzwa kulawa m'vilozo venu kipigiti vimuitogole ikweli, avo molondigwa muinogele wenyego kwa wenyego kamba ndugu. Inogeleni ng'hani wenyego kwa wenyego kulawa mmoyo. 23 Kwavija mweye m'vumbuka mwanza wa ikabili, sio na mbeyu ibanangika, ila na mbeyu ileka kubanangika, kubitila Usenga wa Mulungu uli na ugima na mwazaganyo. 24 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

“Wanhu wose walinga kamba mijani,
na yenzi yao yose ilinga kamba
malua ga kumuhulo.
Imijani yohomba na gamalua golagala,
25 ila Usenga wa Mndewa wokwima
mazua gose.”†

Usenga uno uwo Usenga Unogile upetigwe kumwenu.

2

Dibwe Dili na Ugima na Isi Ing'alile

1 Avo, lekeni mbuli zose zihile, uvwizi, udelenya, migongo, na kuwalonga waenu vihile. 2 Kamba wana ving'hele, gasulukileni matombo ganogile ga muloho, giladi kubitila matombo higo mpate kukula muukombola. 3 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, “Mweye wenyego mulanza na kona kamba Mndewa kanoga.”

4 Izoni ha Mndewa, dibwe dili na ugima dilemigwe na wanhu kamba kinhu bule, ila disaguligwa na Mulungu kamba dibwe dili na hishima ng'hulu. 5 Na mweye vivija, mulinga na mabwe gali na ugima, mzengigwa muing'anda ya Mulungu ya muloho tena mweye mwa

* **1:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 11:44-45; 19:2; 20:7. † **1:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:6-8.

wakulu wa nhambiko mung'alile. Kubitila ugombelezi wa Yesu Kilisto molava nhosa ya muloho ija imnogela Mulungu.
6 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Nokwika dibwe da hakingolobweda mdiwambo da Yelusalemu,
dibwe disaguligwe na hishima ng'hulu,
na munhu yoyose yoditogola hageligwa kinyala.”*
7 Kumwenu mweye mtogola, dibwe dino dina ugoli mkulu. Ila ha waja iwabezi, dibwe dino dabule ugoli wowose, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Dibwe dilemigwe na wazenzi,
sambi digaluka dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose.”†
8 Na Nyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga,
“Dibwe diwatenda wanhu waikwale,
dibwe diwatenda hewo wagwe.”‡
Woikwala kwavija hawautogole Usenga wa Mulungu, na vino vivo vimnogele Mulungu.
9 Ila mweye mwa wanhu msaguligwe, wakulu wa nhambiko wa Mndewa, isi ing'alile, wanhu wa Mulungu, msaguligwe kuzipeta sang'hano za Mulungu, ayo yawakemile mweye kulawa mdiziza na kwingila mmulangaza wake wa mkanganyo. 10 Umwaka hamkalile wanhu wa Mulungu, ila sambi mwa wanhu zake. Na umwaka hamditangile bazi da Mulungu, ila sambi mdibokela bazi jake.

Nyakadala za Mulungu

11 Mbwiga zangu wanogelwa, mweye kamba wahenza na wabita nzila muulumwengu uno, nowayalalila sambimziwinze sulukila za lukuli, azo zigomba na loho zenu. 12 Kaleni ukazi unogile hagatigati ya Wamhazi, hata kamba wowatagusa mweye kamba motenda gehile, wazone sang'hano zenu zinogile na wamuyenzi Mulungu mdizua dondayeze kutagusa ulumwengu.
13 Sama ya Mndewa, uhishimileni kila utawala wa kiunhu. Mmuhishimile mtawala, ayo yali na udaho mkulu, 14 na watawala wadodo, awo wasaguligwe na heyo giladi wawasune waja wotenda gehile na kuwagwelela nhogolwa waja wotenda ganogile. 15 Kwavija Mulungu kowalonda mweye mzivudalize mbuli za ubozi za wanhu wabozi kubitila mbuli zinogile zumtenda. 16 Kaleni kamba wanhu wailegehe, ila sambimuutende ulegeho wenu uwe ngubiko ya kufisa mbuli zihile. Kaleni kamba nyakadala za Mulungu. 17 Muwahishimile wanhu wose, na muwanogele wanhu wamtogole Kilisto. Mdumbeni Mulungu, na mmuhishimile mtawala.

Kilingilio cha Mgayo wa Kilisto

18 Mweye nyakadala, iweni wende ha wandewa zenu na kuwalagusila hishima yose, sio ha wandewa wanogile na waholile mioyo weiyeka, ila vivija ha awo iwakali. 19 Kwavija Mulungu konogelwa na mweye muhatenda gaja ganogile gomgatanga na kwazaganya mbuli hazilumbile zondamtendeligwe. 20 Ihawa mokwazaganya kipigiti muhatoigwa sama ya kutenda mbuli zihile, kinhu chaki chondampate? Ila kamba muhagazika sama ya kutenda mbuli zinogile na kwazaganya, Mulungu kowamoteza sama ya mbuli hizo. 21 Kwavija mkemigwa sama ya mbuli zino, mana Kilisto vivija kagazika sama yenu, kawalekela kilingilo, giladi mumkweleleze heyo. 22 “Heyo hatendile vilozo, na haduhu munhu yahulike mbuli za uvwizi kulawa mmulomo wake.”§ 23 Wanhu viwamuligile, heyo ham'bwelezele maligo munhu yoyose, na wanhu viwamgazile, heyo hamgazile munhu yoyose. Ila kadika tamanilo jake ha Mulungu, mulamula yalibule uzenzeleganye. 24 “Heyo mwenyego kavipapa vilozo vetu” mulukuli lwake mumsalaba, giladi mmbuli ya vilozo toneke kamba tudanganhika, na mmbuli zinogile toneke tuna ugima. “Na kubitila kutoigwa kuyatoigwe mweye muhona.” 25 Kwavija “mweye mkala

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **2:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22. ‡ **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14. § **2:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:9. * **2:25** Mbuli zino zololawa mkitabu cha ISAYA 53:4-6.

kamba ng'hondolo wapotele,”* ila sambi
mum'bwelela Mchunga na Mwimilizi wa
loho zenu.

3

Wambigalo na Watwanzi Zao

1 Vivija na mweye watwanzi, muwe
wende ha wambigalo zenu, giladi kamba
munhu yoyose mmwanza wao hauto-
gola Usenga Unogile, sang'hano zenu
zowatenda hewo watogole. Hamu-
londigwa kulonga mbuli yoyose, 2 kwavija
wozona sang'hano zenu vuzing'alile na
za kuhishimika. 3 Kuihamba kumwenu
sambimuihambe hanze heiyeka, mkuku-
tika mvili na kuvala vinhu va zahabu
na vivalo vinogile. 4 Ila, kuihamba
kumwenu muihambe mgati, unozi uleka
kuvulala wa loho ya uhozi na loho ya
kuituza, awo uwo ugoli mkulu ng'hani
hameso ga Mulungu. 5 Kwavija vino
vivo viwaihambile watwanzi wang'alile
wa umwaka wakalile womtamanila Mu-
lungu. Hewo wakala wende ha wambi-
galo zao, 6 kamba Sala viyamtegeleze
Ablaham na kumkema mndewa wake.
Mweye mowa wanage ihawa motenda
ganogile na kuleka kudumba kinhu cho-
chose.

7 Vivija na mweye wambigalo, kaleni
na watwanzi zenu na nzewele, wahishim-
ileni kamba wanhu walibule mhiko na
kamba wahazi hamoja na mweye wa
nhunza ya ugima, giladi kinhu chochose
sambikikikiwize nhambiko zenu.

Kugazika Sama ya Kutenda Mbuli Zinogile

8 Hakimambukizo, mweye mose muwe
na ngelegeza imwe. Muiyonele bazi,
muinogele wenyego kwa wenyego kamba
ndugu, muwe na mioyo inogile, na kuihu-
mulusa. 9 Sambimuilihe dihile kwa dihile
ama ligo kwa ligo, ila iliheni na motelo,
kwavija mkemigwa sama ya mbuli ino gi-
ladi mzihale motelo. 10 Kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga,

“Munhu yoyose yahalonda kudeng'hela
ugima
na kusulukila kuwa na vipigiti
vinogile,
yateganye sambiyalonge mbuli zihile,
na yaleke kulonga uvwizi.
11 Yaleke mbuli zihile, yatende ganogile,
yadizahile tindiwalo na kudik-
weleleza ng'hani.
12 Kwavija Mndewa kowalola wanhu wal-
ibule uzenzeleganye,
na kuzitegeleza nhambiko zao.
Ila Mndewa kowalema wanhu waja
wotenda gehile.”*

13 Yalihi yondayawatende gehile, ihawa
moiyoha mkutenda ganogile? 14 Ila
hata kamba mogazigwa sama ya ku-
tenda ganogile, mmota. Sambimdumbe
kija chowodumba hewo, na sambim-
dumbizwe.† 15 Ila mgweleleni Kilisto
hishima ng'hulu mmioyo yenu, na
mmuhishimile heyo kamba Mndewa.
Kipigiti chose isasaleni kumwidika
kila munhu yondayawauze mmbuli ya
tamanilo dimulinajo, 16 ila mtende avo
na uhozi na hishima. Muwe na udaho
unogile wa kusambula gehile na ganogile,
giladi muhaligigwa, waja wozilonga
vihile sang'hano zenu zinogile avija
vimuli wanahina wa Kilisto, wageligwe
kinyala sama ya kija chowolonga.
17 Kwavija vinoga kugazika sama ya
kutenda ganogile, ihawa vino vivo
vimnogela Mulungu, kubanza kugazika
sama ya kutenda gehile. 18 Kwavija Kilisto
kadanganhika mwanza umwe sama ya
vilozo va wanhu wose, munhu yalibule
uzenzeleganye sama ya wanhu wali na
uzenzeleganye, giladi yawagale mweye
ha Mulungu. Kadanganhika mulukuli, ila
katendigwa kuwa mgima kubitila Loho
wa Mulungu, 19 na kubitila Loho ino,
vivija kachola kuupeta Usenga Unogile
ha loho zili mkifungo. 20 Zino zikala
loho za wanhu waja walekile kumtogola
Mulungu kipigiti Mulungu viyakalile
yobeta mkwazaganya, kipigiti cha Nuhu
viyakalile yozenga meli yake. Wanhu
kidogo wakalile muimeli, wanhu wanane
weiyeka, wakomboligwa muna igamazi.

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 34:12-16. † **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:12.

21 Na mazi gano galinga na ubatizo uja
uwakombola mweye sambi. Hagasegeza
dikwe da lukuli, ila gawa kilagano
kitendigwe ha Mulungu kulawa muudaho
unogile wa kusambula gehile na ganogile.
Kilagano kiwakombola mweye kubitila
mzuso wa Yesu Kilisto, 22 ayo yacholile
kuulanga na kukala ng'ambu ya mkono
wa ukulume‡ wa Mulungu, yotawala
wasenga wose wa Mulungu wa kuulanga,
waja wali na udaho kuulanga, na waja
wali na mhiko.

4

Ukazi wa Kumtamanila Mulungu

1 Avo, kwavija Kilisto kagazika
mulukuli lwake, na mweye vivija
molondigwa muigele mhiko na ngelegeza
iija iyakalile nayo heyo, kwavija munhu
yoyose yogazigwa mulukuli sama ya
Kilisto, hatenda vilozo kabili. 2 Avo,
ukazi wenu usigale wa kukala hano muisi
hamkala ukazi wa kusulukila mbuli zihile
za kiunhu, ila mokala ukazi wa kuwinza
manogelwa ga Mulungu. 3 Kwavija
umwaka mkipigiti kitali mkala ukazi
wa kutenda gaja Wamhazi gawanogele
kutenda. Mkala ukazi wa kutenda ugoni,
sulukila za ugoni, kukoligwa, sona za
kuja, sona za kung'wa, na nhambiko
za miwegu. 4 Na sambi wamhazi
wokanganya vija mweye vumuleka
kuilumba hamoja na hewo muukazi wao
wa kutenda mbuli zihile. Avo wowalonga
mweye vihile. 5 Ila wokwiza kulava
mheta hamwake heyo yeshile kuisasala
kuwatagusa iwagima na wadanganhike.
6 Kino kicho kilamso cha Usenga Unogile
kupetigwa hata ha wanhu wadanganhike,
giladi watagusigwe mulukuli kamba
vowotagusigwa wanhu wose. Upetigwa
kumwao giladi ukazi wao wa muloho
wakale kamba voyokala Mulungu.

Wanhu wa Mulungu Viwolondigwa Kuisang'hanikila Nhunza ya Muloho

7 Kimambukizo cha mbuli zose cha
mmabehi. Avo muisasale na kuizuila,
giladi mdahe kutambika. 8 Tuhaleka
gano gose, muinogele ng'hani wenyego
kwa wenyego, kwavija noge dogubika
bwando da vilozo. 9 Mwigomele wenyego
kwa wenyego bila kutwanganika. 10 Kila
munhu kagweleligwa nhunza na Mu-
lungu, kulawa mnamna bwando za
nhunza zake Mulungu. Avo zitendeni
nhunza hizo ziwataze waenu. 11 Munhu
yoyose yali na nhunza ya kupeta,
kolondigwa yaupete Usenga wa Mu-
lungu. Munhu yoyose yowataza wanhu
wayagwe, kolondigwa yawataze na
mhiko ziyagweleligwe na Mulungu, giladi
mzimbuli zose nhogolwa yagweleligwe
Mulungu kubitila Yesu Kilisto. Yenzi na
mhiko viwe kumwake gunge na gunge.
Amina.

Kugazika Kamba Munhu Yamtogole Kilisto

12 Mbwiga zangu, sambimsinhuswe na
migayo yumgazika, kamba vija kinhu cha
mkanganyo kilawilila kumwenu. 13 Ila
deng'heni kamba mobitila mmigayo ya
Kilisto, giladi mdeng'he ng'hani kipigiti
yenzi yake vondaigubuligwe. 14 Kamba
muhaligigwa sama ya twaga da Kilisto,
mmota, kwavija Loho wa yenzi, ayo
yali Loho wa Mulungu, kokala mgati
yenu. 15 Kamba munhu yoyose mmwanza
wenu kogazika, sambiyagazike kwav-
ija mkomaji, m'bavi, mtenda gehile,
ama munhu yosang'hanika na mbuli
za wanhu wayagwe. 16 Ila kamba
munhu yoyose yogazigwa sama ya kum-
togola Kilisto, sambiyone kinyala, ila ya-
muheweze Mulungu kwavija kadipapa
twaga da Yesu.

17 Kwavija kipigiti kivika cha nhaguso
kusonga na wanhu wa Mulungu. Na
ihawa nhaguso yosongela kumwetu
tweye, kimambukizo chake chowaze
ha wanhu waja walekile kuutogola
Usenga Unogile wa Mulungu? 18 Kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga,

“Kamba wanhu walibule uzenzeleganye
yowa vidala kukomboligwa,
yowaze ha Wamhazi wali na
vilozo?”*

‡ **3:22** Ng'ambu ya mkono wa ukulume nhegulo yake hanhu ha utawala na hishima. * **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 11:31.

19 Avo, waja wogazigwa kamba vija vuimnogele Mulungu, wolondigwa wakale hasi ya Muumbi wao yalibule uzenzeleganye na kugendelela kutenda ganogile.

5

Dale da Mulungu

1 Nie, nili m'vyele wa wanhu wamtogole Kilisto, nowayalalila wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto wali kumwenu. Nie na msindila wa migayo ya Kilisto, na nie na mmwanza wa waja wondawengile muna iyenzi ija yondaigubulugwe. Nowayalalila mweye 2 muwe wachunga wa dale diyawagwelele Mulungu, mdichunge kulawa mmoyo, kamba Mulungu viyowalonda mweye mtende na sio mkushulutizwa. Tendeni sang'hano yenu sio sama ya hela, ila kulawa muisulukila ya kweli ya sang'hano ino. 3 Sambimkiitende wandewa mwa wanhu awo mgweleligwe muwachunge, ila muwe kamba ningo mdidale hijo. 4 Na kipigiti Mchunga Mkulu vondayeze, mobokela mkungo wa yenzi uleka kwagiza unang'hazi wake.

5 Vivija na mweye wamhale, muwategeleze wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto. Mweye mose molondigwa m'vale kivalo cha kuwa wende giladi muitaze wenyego kwa wenyego, kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Mulungu kowalema wanhu wokiitopa, ila kowagwelela ngekewa wanhu wali na mioyo iholile.”* 6 Muihumuluse haulongozi wa Mulungu yali na mhiko ng'hulu giladi yawagwelele hishima ng'hulu mkipigiti choyolonda mwenyego. 7 Ikeni minyagunyagu yenu yose kumwake, kwavija heyo iyo Mchunga wenu.

8 Muizuile na mkale meso. Mdumuka wenu Mwenembago kozunguluka kamba simba yokunguluma yomzahila munhu yammeze. 9 Mulemeni Mwenembago, gangamaleni mnhamanila, kwavija movitanga kamba ndugu zenu muulumwengu wose wobitila mmigayo kamba hiyo. 10 Na muhesha kugazika mkipigiti kiguhi, Mulungu wa ngekewa zose, ayo yawakemile mweye mwingile kuiyenzi yake ya digunge mkuilumba hamoja na Kilisto, heyo mwenyego kowatenda sambimuhungule hanhu, kuwagangamiza, kuwagela mhiko, na kuwatenda mwime goya mnhamanila. 11 Mhiko iwe kumwake heyo milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

12 Sila kanitaza nie kwandika lupwilili luno, ayo yali munhu yamtogole Kilisto yalibule uzenzeleganye. Nilwandika lupwilili luno luguhi giladi niwagangamize mweye na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya ikweli ya Mulungu. Mgangamale muingekewa ino.

13 Wanhu wamtogole Kilisto wali Babeli wasaguligwe hamoja na mweye, wowalamsa, vivija na Maluko, mwanangu muinhamanila, kowalamsa. 14 Muilamse wenyego kwa wenyego na noge da wanhu wamtogole Kilisto.

Tindiwalo diwe hamoja na mweye mose muli mgati ya Kilisto.

* **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Petulo lolonga kamba lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Yodahika kamba munhu iyagwe iyo yandike sama ya Petulo. Yandike lupwilili luno kolonga kamba heyo kakala msindila wa ukazi wa Yesu na ng'haning'hani haja lukuli kihanga chake vikigaluke (1:17-18). Ihawa Petulo kandika yodahika kamba lupwilili luno lwandikigwa madiwambo da Loma hagatigati ya milao ya 65-69 songela viyavumbuke Kilisto, kipigiti yang'hali hanadanganhika. Vivija Petulo kolukema lupwilili lwake lwa ikabili (3:1) na kwika zua da kwandika lupwilili luno songela viyeshile kwandika lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto.

Petulo kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile na kuwazuma waleke kuwinza mafundo ga uvwizi (2:1-22). Kawagangamiza kuwazabuza wanhu awo wolonga kamba Yesu kokawa kubwele. Ila kalagusa kamba Mulungu hakawa ila kolonda kila munhu yakomboligwe (3:8-9). Kino kicho kilamso cha kukala ukazi unogile (3:14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kowakumbusa kukala ukazi unogile kwavija Mulungu kotutenda tudahe kukala ukazi uwo (*1:3-21*).
3. Abaho kolava nzumo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi na kulonga kija chondakiwalawilile mkipigiti cha ikimambukizo (*2:1-22*).
4. Abaho Petulo komambukiza mkuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile kuitanda na vija Yesu vondayabwele mwanza wa ikabili (*3:1-17*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Simoni Petulo, nyakadala na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wagweleligwe nhamanila ili na ugoli mkulu kamba nhamanila itulinayo tweye kubitila kuwa bule uzenzeleganye kualinao Mulungu wetu na Mkombola wetu Yesu Kilisto.

2 Ngekewa na tindiwalo viwe bwando kumwenu kubitila ilimu yenu ya mkumtanga Mulungu na Mndewa wetu Yesu.

Msaguligwa na Kukemigwa na Mulungu

3 Mhiko zake Mulungu zitugwelela kila kinhu kitulonda giladi tukale ukazi wa kumtamanila Mulungu kubitila ilimu yetu ya kumtanga heyo yatukemile tweye giladi twingile kuiyenzi yake na muunovu wake. 4 Kubitila gano katugwelela vilagano vake vikulu ng'hani na vinogile viyailagane na tweye, giladi kubitila vilagano hivo mwinege na sulukila zihile za ugoni zigala ubananzi zili muulumwengu, na mwize kuwa wanhu wa Mulungu. 5 Sama ya kilamso kino, muiyohe ng'hani kongeza unovu muinhamanila yenu. Muunovu wenu yongezeni na ilimu, 6 muilimu yenu yongezeni na kuizuila, mkuizuila kumwenu yongezeni na mwazaganyo, mmwazaganyo wenu yongezeni na kumtanga Mulungu, 7 na vija vimumtanga Mulungu yongezeni na noge da udugu wa wanhu wamtogole Kilisto, na mdinoge da udugu wa wanhu wamtogole Kilisto yongezeni na noge. 8 Kwavija kamba muhawa navo vinhu vino na kongezeka mmwanza wenu, vowatenda mweye muwe wasang'hana na kuleka kulela mujo muilimu yenu ya kumtanga Mndewa wetu Yesu Kilisto. 9 Ila munhu yalibule vinhu hivo halola kutali ama kimbugumbugu, na kaisemwa kamba kesha kasuluzwa vilozo vake va umwaka.

10 Avo, ndugu zangu, iyoheni ng'hani kulagusa kamba mweye kweli mwa mmwanza wa wanhu mkemigwe na kusaguligwa na Mulungu. Zitendeni mbuli zino, na mweye hamuileka nhamanila yenu. 11 Kwavija mkutenda

vino, motogozigwa kwingila Muundewa wa digunge wa Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto.
12 Avo, mazua gose nowakumbusa mbuli zino, hata kamba mwisha kuzitanga na kuigoga ng'hani ikweli imuibokele. 13 Nokona vinoga kuwakumbusa mbuli zino kipigiti ning'hali mgima.
14 Kwavija novitanga kamba na mmabehi kudanganhika, kamba vija Mndewa wetu Yesu Kilisto viyanilongele. 15 Avo, nokiiyoha ng'hani kuwatendela nzila giladi mzikumbukile mbuli zino mkipigiti chose nihesha kudanganhika.

Tuyona Yenzi ya Kilisto

16 Hatuuwinzile usheha utungigwe na wanhu wabala kipigiti vituwalongele mmbuli ya mhiko na kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto. Ila tuyona yenzi yake na meso getu wenyego. 17 Kwavija kapata hishima na yenzi kulawa ha Mulungu Tata kipigiti dizwi vudimwizile kulawa muna Iyenzi Ng'hulu, ilonga, “Ino iyo Mwanangu mnogelwa, ninogelwa nayo!”* 18 Tweye wenyego tudihulika dizwi dino dilawilile kuulanga kipigiti vitukalile na heyo hana ikigongo king'alile.
19 Tweye tuna usenga wa wahokozi ututenda tweye tugangamale. Na mweye motenda goya muhautegeleza, kwavija ulinga kamba kiwenge kimulika mdiziza mbaka imitondo, na Kilisto iyo Nhondo ya Imitondo imwemwesa mmioyo yenu.
20 Uhaleka gano gose, molondigwa m'vitange kamba haduhu uhokozi wa Nyandiko Zing'alile wizile kulawa mzinzonzi za muhokozi mwenyego. 21 Kwavija haduhu uhokozi uhokoligwa kamba voyolonda munhu, ila wanhu wowa hasi ya udaho wa Loho wa Mulungu kipigiti viwoulonga usenga ulawa ha Mulungu.

2

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Ila vivija kukala na wahokozi wa uvwizi mmwanza wa wanhu wa umwaka, kamba vija vondakuwe na wakulufunzi wa uvwizi mmwanza wenu. Mkuifisa wofundiza mafundo ga uvwizi, hata kum'bela Mndewa yawagulile, na kuigalila wenyego ubananzi wa kusinhukiza. 2 Hata avo, wanhu bwando woziwinza mbuli zao zihile, na sama ya mbuli zowotenda, wanhu wayagwe woilonga vihile nzila ya ikweli.
3 Muisulukila ya kuilundikizila vinhu iwalinayo, wakulufunzi wano wa uvwizi wowabulunya mweye kubitila usheha wa uvwizi. Nhaguso yao isha kupetigwa songela mwaka, na hewo hawakawa kubanangigwa.

4 Kwavija Mulungu hawonele bazi wasenga wa Mulungu wa kuulanga viwatendile vilozo, ila kawasa kuzimu, kawafunga minyolo, na kuwagela mdiziza kulu wobeta zua da nhaguso.
5 Mulungu hawonele bazi ulumwengu wa umwaka, ila kagala mmemelo wa mazi mwa wanhu walekile kumtogola Mulungu, ila Nuhu yeiyeka iyo yakomboligwe, ayo yapetile mbuli ya kuwa bule uzenzeleganye, na wanhu wayagwe saba. 6 Mulungu kaitagusa miwambo ya Sodoma na Gomola mkuigela moto mbaka kuwa mitozi, na kuitenda iwe kilingilo cha kija chondakiwalawilile Wamhazi. 7 Mulungu kamkombola Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, yageligwe giogio kulu na sang'hano zihile za wanhu wehile wamzunguluke. 8 Loti, munhu yalibule uzenzeleganye, kakala hagatigati yao, na zua dimwe mbaka zua diyagwe kagaya ng'hani mmoyo wake viyaziwene na kuzihulika sang'hano zao zihile. 9 Avo, Mndewa kovitanga vija vondayawakombole wanhu zake kulawa mmigayo na vija vondayawasune wanhu watendile gehile mbaka zua da nhaguso,
10 ng'haning'hani wanhu waja wowinza sulukila zao zihile za lukuli na kuuzabuza udaho wa Mulungu.

Wakulufunzi wano wa uvwizi woitopa na kuigoda, na hawalagusa hishima ha vinhu vilumbigwe na Mulungu vili na yenzi vili uchana. Ila woviliga.
11 Hata wasenga wa Mulungu wa kuulanga, awo wali na mhiko ng'hani

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MATAYO 17:5; MALUKO 9:7; LUKA 9:35.

na udaho mkulu kubanza wakulufunzi
wano wa uvwizi, hawavitagusa vinhu
hivo vilumbigwe mkuvilonga vihile
haulongozi wa Mulungu. 12 Ila wanhu
wano wokala mkuwinza nzoela zao,
walinga kamba wang'onyo wa ku-
muhulo woleligwa giladi wagogigwe na
kukomigwa. Wokivamhila na kukilonga
vihile kinhu chochose walekile kukitanga.
Wobanangigwa kamba wang'onyo wa
kumuhulo. 13 Wolihigwa migayo sama ya
imigayo iwasongeze. Hewo wonogelwa
kutenda kinhu chochose hauhalangwe
mkipigiti cha imisi, kinhu chondakizig-
utize sulukila za ng'huli zao. Wogela
kinyala na kugela nyela viwoilumba
hamoja na mweye kuja mandia genu,
kuno wose wodeng'hela nzila zao za
uvwizi. 14 Wotenda ugoni na meso
gao, na sulukila yao ya kutenda vilozo
haimala. Wowaswagiza wanhu wali
na nhamanila ndodo watende vilozo,
na wafundizigwa goya muisulukila ya
kuilundikizila vinhu. Wokala hasi ya
ndukumiza ya Mulungu. 15 Waileka nzila
igoloke, watenda mbuli zihile mkuiwinza
nzila ya Balaamu mwana wa Beoli, ayo
yanogelwe na maliho ga sang'hano zihile.
16 Ila Balaamu kakomhokelwa na mhunda
wake sama ya mbuli zake zihile. Mhunda
kalonga na dizwi da kiunhu na kumtenda
Balaamu yaleke mbuli zake za ubozi.*

17 Wanhu wano wawa kamba nzokwe
zilibule mazi na kungugu dihem-
belusigwa na kukuzumbi. Ziza kulu
dikigwa sama yao. 18 Kwavija wokiitopa
na kulonga mbuli za ubozi, na kubitila
sulukila zao zihile za lukuli wowanamata
waja wasongile kunyelenhuka mkipigiti
kiguhi kulawa ha wanhu wokala ukazi
wa kutenda mbuli zihile. 19 Wowekila
kilagano cha kuilegeha, kuno hewo
wenyego wao nyakadala wa mbuli zihile.
Kwavija munhu kowa nyakadala wa
kinhu chochose kimtawala. 20 Kwavija
ihawa wazikimbila mbuli zihile za
ulumwengu kubitila ilimu ya kumtanga
Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto,
abaho wahanamatwa na kuhumigwa
na hewo, kimambukizo cha wanhu
wano chokwiha ng'hani kubanza vija
viwakalile haichanduso. 21 Vihanogile
kumwao sambiwaitange nzila ilibule
uzenzeleganye, kubanza kuitanga, abaho
kuileka ija indagizi ing'alile iwag-
weleligwe. 22 Ilawilila kumwao kamba
vija ulonzi wa ikweli ulonga, “Umbwa
koibwelela midesi yake mwenyego,”
na “Mtumbi yogezwe kobweleganya
kubimbilika muna imitope.”

3

Kilagano cha Kwiza Mndewa

1 Mbwiga zangu, luno lulo lupwilili
lwangu lwa ikabili kumwenu. Mmh-
wilili zose mbili nigeza kuzilamusa
ngelegeza zenu na kuwakumbusa mbuli
zino. 2 Nolonda mkumbuke mbuli
zija zilongigwe umwaka na wahokozi
wang'alile, na ija indagizi ya Mndewa na
Mkombola wetu imgweleligwe mweye na
watumigwa wa Kilisto wali kumwenu.
3 Tanhu m'vitange kamba mmazua ga
kimambukizo wanhu wene mzihaka
wolawilila. Woiponeza ikweli na kuwinza
sulukila zao wenyego. 4 Na hewo
wolonga, “Kailagana namwe kamba
kokwiza, ama vilihi? Kakwahi? Wahenga
zetu wesha kudanganhika, ila kila kinhu
kisigala vivija kamba vikikalile haichan-
duso songela ulumwengu viulumbigwe!”
5 Ila mkutenda giladi waileka ikweli
kamba umwaka Mulungu kalava ndagizi,
na ulanga na isi vilumbigwa. Isi
ilumbigwa kulawa mmazi na izungu-
lukwa na mazi, 6 na kubitila mmemelo
wa mazi higo, ulumwengu wa kipigiti
kija ukululigwa na kubanangigwa. 7 Ila
mmbuli iija ulanga uno wa sambi
na isi ino ya sambi vikigwa sama
ya moto, vikigwa mbaka zua dija da
nhaguso na ubananzi wa wanhu walekile
kumtamanila Mulungu.

8 Ila mbwiga zangu, sambimuisemwe
mbuli ino, kamba ha Mndewa zua dimwe
kamba milao alufu imwe, na milao alufu
imwe kamba zua dimwe. 9 Mndewa
hakawa kukivikiza kilagano chake kamba

* **2:16** Mbuli za Balaamu zolawa mkitabu cha MHETA 22:4-35.

wayagwe vowogelegeza. Ila kowazaganya mweye, kwavija halonda munhu yoyose yapotele, ila kila munhu yaleke vilozo vake.
10 Ila Zua da Mndewa dokwiza kamba m'bavi. Ulanga wosegela na kidinhilo kikulu, na vinhu vili mgati yake vobanangigwa mkulukuzwa na moto, na isi yosegela hamoja na vinhu vose vili mgati yake. 11 Kwavija kila kinhu chobanangigwa kamba vino, molondigwa kuwa wanhu wa vilihi? Molondigwa kukala ukazi ung'alile na wa kumtamanila Mulungu, 12 kipigiti vumdibeta Zua dondayeze Mulungu, na tendeni vija vimdaha kuditenda dize mbwisa, zua dondadiutende ulanga usomigwe na moto na kubanangigwa, na vinhu va kuulanga volumbuka na moto. 13 Ila tweye tololela uulanga wa sambi na iisi ya sambi viyailagane na tweye, ulumwengu umemile kuwa bule uzenzeleganye kuyalinako Mulungu.
14 Avo, mbwiga zangu, kipigiti vumbeta mbuli zino, tendeni vumdaha giladi muwe wanhu wang'alile na mulibule nyela hameso ga Mulungu na muwe na tindiwalo na heyo. 15 Ululeni mwazaganyo wa Mndewa wetu kamba nafasi yowagwelela mweye mdahe kukomboligwa, kamba vija ndugu yetu Paulo viyawandikile na ng'hungwe ziyagweleligwe na Mulungu. 16 Kokwandika vivo mzimhwilili zake zose, yolonga mbuli zino mgati yake. Mzimhwilili zake hana mbuli ziyagwe ndala kuzitanga, na wanhu wabozi na walekile kwima goya wozipeta vihile, kamba viwozipeta Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile. Avo woigalila wenyego ubananzi.
17 Avo, mbwiga zangu, sambi mwisha kuitanga mbuli ino, avo teganyeni giladi sambimsoligwe na ubananzi wa wanhu wotenda gehile na kulagala kulawa hanhu henu hanogile hamuli. 18 Ila mgendelele kukula mngekewa na ilimu ya kumtanga Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto. Yenzi iwe kumwake, kulawa sambi na digunge! Amina.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana hagatigati ya milao ya 85 na 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba iyo yandike ulupwilili, ila muisula ya ichanduso yolagusa kamba heyo kamona Yesu kipigiti viyakalile mgima na hata kuzuka kwake (1:1-3). Vija viwandikigwe lupwilili lwa Yohana lwa ichanduso ilinga ng'hani na vija vichandikigwe kitabu cha Usenga Unogile wa Yohana. Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kipigiti wanhu wamtogole Kilisto viwakalile mumgayo ulawa ha dale da wanhu dikemigwa “Ginostiki.” Wanhu wano wakala watogole kamba Yesu kakala Mulungu kabisa na kamba hakalile munhu yali na lukuli lwa nyama na mulopa kipigiti viyakalile muulumwengu. Mkilamso kino Yohana kokwandika ugima wa Yesu na vija viyamonile na meso gake mwenyego na kamba makono gake mwenyego gamkwasa (1:1-3). Vino vivo vilamso va Yohana kwandika lupwilili luno, kutenda deng'ho jake divikizwe (1:4), abaho kalonda kuwazuila wanhu sambiwatende vilozo (2:1), abaho kuwazuila wanhu wamtogole Kilisto sambiwagatogole mafundo ga uvwizi (2:26), na kuwalongela wanhu wamtogole Kilisto wavitange kamba hewo wakomboligwa (5:13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake na kulava kilamso cha kwandika lupwilili luno (*1:1-4*).
2. Abaho kolongelela vija Mulungu viyali mulangaza na vija vitulondigwa kukala kamba viyakalile Yesu (*1:5—3:10*).
3. Abaho kotukumbusa ndagizi ya kuinogela wenyego kwa wenyego (*3:11—5:12*).
4. Komambukizila lupwilili lwake muisula ya *5:13-21*.

Mbuli Ilava Ugima

1 Tuwapetela munhu yakalile baho songela haichanduso, ayo itumuhulike, ayo itumonile na meso getu wenyego, ayo itumuwene na kumgoga na makono getu, ayo ituwapetele, ayo yali Mbuli ya ugima. 2 Munhu ino ayo yali ugima, kagubuligwa kumwetu, na tumona. Na sambi tompeta na kuwalongela mweye kamba heyo iyo ugima wa digunge. Kakala na Tata, abaho kagubuligwa kumwetu. 3 Towapetela mweye kija kituchonile na kukihulika giladi na mweye vivija muilumbe hamoja na tweye. Tweye twa hamoja na Tata na Mwanage Yesu Kilisto. 4 Towandikileni mbuli zino giladi deng'ho jetu divikizwe.

Mulungu Iyo Mulangaza

5 Uno uwo usenga utuhulike kulawa ha Yesu Kilisto na toupeta kumwenu kamba Mulungu iyo mulangaza na mgati yake mduhu ziza. 6 Kamba tuhalonga twa hamoja na heyo na kuno totembela mdiziza, tovwiza, na hatutenda gaja gali kweli. 7 Ila kamba tuhatembela mmulangaza, kamba heyo viyali mmulangaza, tuna uhamoja wa wenyego kwa wenyego, na mulopa wa Yesu, mwanage, wotung'aliza kulawa m'vilozo vose.

8 Tuhalonga twabule vilozo, toivwizila wenyego, na mduhu kweli mgati yetu. 9 Ila kamba tuhavitogola vilozo vetu haulongozi wa Mulungu, heyo kana kweli na kabule uzenzeleganye na kotugela kumgongo vilozo vetu na kotung'aliza kulawa muuzenzeleganye wose utulinao. 10 Kamba tuhalonga hatutendile vilozo, tomtenda heyo kuwa m'vwizi, na mbuli yake haili mgati yetu.

2

Kilisto Iyo Yotutaza

1 Wanangu, niwandikila gano mweye
giladi sambimtende vilozo. Ila munhu ya-
hatenda vilozo, tuna munhu imwe yotu-
gombela ha Tata, iyo Yesu Kilisto yalibule
uzenzeleganye. 2 Heyo iyo nhosa ilavigwe
sama ya vilozo vetu, na sio tu sama
ya vilozo vetu tweye, ila vivija sama ya
vilozo va ulumwengu wose.
3 Tuhazitogola ndagizi za Mulungu,
tovimanya kamba tumtanga heyo.
4 Munhu yolonga, "Nimtanga," ila
hazigoga ndagizi zake, m'vwizi, mduhu
kweli mgati yake. 5 Ila munhu yoyose
yahaitogola mbuli yake, noge da Mulungu
dimemezigwa kweli mgati yake. Vino
vivo vituitanga kamba twa mgati yake.
6 Munhu yoyose yolonga kamba ka mgati
ya Mulungu, kolondigwa yakale kamba
viyakalile Yesu.

Ndagizi ya Sambi

7 Wambwiga zangu, siwandikila ndagizi
ya sambi ila ndagizi ya umwaka imkalile
nayo songela haichanduso. Ndagizi ino ya
umwaka iyo usenga umuuhulike. 8 Hata
avo nowandikila ndagizi ya sambi, na
ndagizi hiyo iyo kweli ili mgati yake, na
ili mgati yenu, kwavija ziza dobita na
mulangaza wa kweli wisha kumulika.
9 Munhu yoyose yokiiyona ka mmu-
langaza na kuno komwihila ndugu yake,
munhu iyo kang'hali mdiziza. 10 Munhu
yoyose yomnogela ndugu yake kokala
mmulangaza na haduhu kinhu chochose
mgati yake chondakiwe king'hwaso ha
ndugu yake. 11 Ila munhu yoyose yomwi-
hila ndugu yake ka mdiziza, na kotembela
mdiziza. Hakutanga koyochola, kwavija
ziza dimgela umbugumbugu.
12 Nowandikila mweye wana wadodo,
kwavija vilozo venu vigeligwa kumgongo
kubitila twaga da Yesu. 13 Nowandikila
mweye watata, kwavija mumtanga heyo,
ayo yakalile baho songela haichanduso.
Nowandikila mweye wamhale, kwavija
mmuhuma Mwenembago.
14 Nowandikila mweye wana wadodo,
kwavija mumtanga Tata. Nowandikila
mweye watata, kwavija mumtanga heyo,
ayo yakalile baho songela haichanduso.
Nowandikila mweye wamhale, kwavija
muna mhiko. Mbuli ya Mulungu yokala
mgati yenu, na mmuhuma Mwenembago.
15 Sambimuunogele ulumwengu ama
vinhu vili muulumwengu, kwavija awo
wounogela ulumwengu, kumnogela Tata
mduhu mgati yao. 16 Sulukila ya
lukuli na sulukila ya meso na kuitopela
ugoli uulinao, vinhu vino vose vivo
vinhu va ulumwengu, na havilawa ha
Tata, ila volawa muulumwengu. 17 Na
ulumwengu na sulukila yake yose vobita,
ila awo wogatenda goyolonda Mulungu
wokala milongo yose.

Mdumuka wa Kilisto

18 Mweye wana, sota ya mmabehi.
Kamba vumuhulike kamba ayo yom'beza
Kilisto kokwiza, avo sambi wabeza
Kilisto bwando weza. Sama ya mbuli
ino tovitanga kamba sota ya mmabehi.
19 Wanhu wano walawa kumwetu, ila
hawali wanhu zetu. Kwavija kamba
wahawile wanhu zetu, wahasigale
hamoja na tweye, ila kusegela kumwao
kolagusa kamba mmwanza wao haduhu
yali munhu wetu.
20 Ila Kilisto kawetila mweye Loho
wa Mulungu,* na mweye mose mui-
tanga kweli. 21 Nowandikila si kamba
hamuitangile kweli, ila kwavija muitanga
kweli na m'vitanga kamba haduhu uvwizi
ulawa muikweli.
22 Yalihi yali m'vwizi? Munhu
ija yolonga kamba Yesu sio Kilisto.
Munhu kamba hiyo iyo yom'beza Kilisto.
Kom'beza Tata na Mwana. 23 Kwavija
waja wose womulema Mwana vivija
womulema Tata, na awo womtogola
Mwana vivija womtogola Tata.
24 Lekeni kija kimuhulike songela
haichanduso kikale mgati yenu. Kamba
kija kimuhulike songela haichanduso
kihakala mgati yenu, avo na mweye
mokala mgati ya Mwana na mgati ya Tata.
25 Na kino kicho kituilagane yatugwelele,
yatugwelele ugima wa digunge.

* **2:20** Kawetila mweye Loho wa Mulungu nhegulo yake kawagwelela mweye Loho wa Mulungu.

26 Niwandikileni mweye mbuli zino
sama ya awo wogeza kuwagiza mweye.
27 Kumwenu mweye, Loho wa Mulungu
iyamwitileni Kilisto ikale mgati yenu, avo
hamulonda munhu yoyose yawafundize.
Ila loho yake yowafundiza vinhu vose na
yowafundiza kweli na si uvwizi. Kamba
vija viiwafundize mweye umwaka, kaleni
mgati yake.
28 Avo, wana wadodo, kaleni mgati yake
giladi yahagubuligwa sambitudumbe na
sambitugwe kinyala haulongozi wake
kipigiti vondayeze. 29 Kamba muhavi-
tanga kamba heyo kabule uzenzeleganye,
movitanga kamba kila munhu yalibule
uzenzeleganye kaleligwa na Mulungu.

3

Wana wa Mulungu

1 Loleni noge kulu kamba dino Tata
diyatugwelele tweye, kamba tukemigwe
wana wa Mulungu, na vino vivo vituli.
Kilamso cha ulumwengu kuleka kutu-
tanga tweye icho kino, kwavija haum-
tangile heyo. 2 Wambwiga zangu, sambi
twa wana wa Mulungu, na hatunav-
itanga vija vondatuwe kulawa hano.
Ila tuvitanga kamba Kilisto yahalawilila,
towa kamba heyo viyali, kwavija tomona
kamba viyali. 3 Na wanhu wose wali na
tamanilo dino kumwake heyo woing'aliza
wenyego, wowa kamba heyo viyang'alile.
4 Munhu yoyose yotenda vilozo kogak-
eng'enha Malagizo ga Mulungu, kwavija
vilozo nhegulo yake kugakeng'enha
Malagizo. 5 Mweye m'vitanga kamba
Yesu kagubuligwa giladi yavisegeze
vilozo, na mmwake heyo mduhu vilozo.
6 Haduhu munhu yali mgati yake yo-
gendelela kutenda vilozo, munhu yoyose
yogendelela kutenda vilozo hamonile
ama hamtangile heyo. 7 Mweye wana
wadodo, munhu sambiyawavwizile,
munhu yoyose yotenda mbuli zilibule
uzenzeleganye hiyo kabule uzenzele-
ganye, kamba Kilisto viyalibule uzenzel-
eganye. 8 Kila munhu yotenda vilozo
ka mwana wa Mwenembago, kwavija
Mwenembago katenda vilozo songela
haichanduso. Kilamso cha kugubuligwa
Mwana wa Mulungu kikala kuibananga
sang'hano ya Mwenembago.
9 Awo waleligwe na Mulungu hawa-
tenda vilozo, kwavija mbeyu ya Mulungu
yokala mgati yao. Hawatenda vilozo
kwavija waleligwa na Mulungu. 10 Wana
wa Mulungu na wana wa Mwenembago
waigola mmbuli zino. Waja wose woleka
kutenda mbuli zilibule uzenzeleganye
na waja woleka kuwanogela ndugu zao
hawalawa ha Mulungu.

Inogeleni

11 Uno uwo usenga umuhulike songela
haichanduso, kamba toinogele wenyego
kwa wenyego. 12 Sambituwe kamba Kaini
yakalile munhu wa Mwenembago, na
kamkoma ndugu yake mwenyego Abeli.
Habali yamkomile? Kwavija ndugu yake
kakala na sang'hano zinogile, ila heyo
kakala na sang'hano zihile.*
13 Avo, ndugu zangu, sambimkanganye
kamba ulumwengu uhawehila mweye.
14 Tuvitanga kamba tubita kulawa muifa
na twingila muugima, kwavija toinogela.
Munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu
yake kokala muifa. 15 Munhu yoyose
yomwihila ndugu yake hiyo mkomaji, na
mweye m'vitanga kamba mkomaji kabule
ugima wa digunge mgati yake. 16 Vino
vivo tuimanya nhegulo ya noge, Yesu
Kilisto kaulava ugima wake sama yetu,
na tweye tolondigwa tuulave ugima wetu
sama ya ndugu zetu! 17 Kamba munhu
yoyose kana vinhu na komona ndugu
yake kabule kinhu na ija yali na vinhu
hamonela bazi ija yalibule vinhu, noge da
Mulungu dokalaze mgati yake? 18 Wana
wadodo, na tuinogele, si mmulomo tu, ila
muikweli na msang'hano.

Kugangamala Haulongozi wa Mulungu

19 Vino vivo tuvimanya kamba tweye
twa wanhu wa kweli na vino vivo von-
datuwe bule kidumbo haulongozi wa
Mulungu. 20 Kamba udaho wetu wa
kusambula gehile na ganogile uhatudukum-
miza, tovitanga kamba Mulungu mkulu
kubanza udaho wetu wa kusambula

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:8.

gehile na ganogile, na kamba kakitanga kila kinhu. 21 Wambwiga zangu,
kamba udaho wetu wa kusambula gehile
na ganogile hautudukumiza, hatuwab-
ule kidumbo haulongozi wa Mulungu.
22 Na chochose kitupula kumwake, to-
bokela, kwavija tozigoga ndagizi zake
na kugatenda gaja gamnogele heyo.
23 Ndagizi yake iyo ino, tumtogole Mwan-
age yokemigwa Yesu Kilisto na tuinogele
kamba vija viyatulagize. 24 Awo wozigoga
ndagizi za Mulungu woilumba hamoja na
heyo, na heyo koilumba hamoja na hewo.
Na vino vivo tuvimanya kamba Mulungu
koilumba hamoja na tweye, kwavija Loho
wa Mulungu iyatugwelele kokala mgati
yetu.

4

Loho wa Ikweli na Loho wa Uvwizi

1 Wambwiga zangu, sambimtogole kila
loho, ila igezeni loho ija mwone kamba
ilawa ha Mulungu kwavija wahokozi
bwando wa uvwizi walawilila muu-
lumwengu. 2 Vino vivo vondamdahe
kumtanga Loho wa Mulungu. Kila
munhu yotogola kamba Yesu Kilisto keza
mulukuli kana Loho wa Mulungu, 3 ila
kila munhu yolema kumtogola Yesu, ha-
lawa ha Mulungu. Ino iyo loho wa
m'beza Kilisto, ayo immuhulike kamba
kokwiza, na sambi kesha kuvika ka muu-
lumwengu.
4 Wana wadodo, mweye mulawa
ha Mulungu na mwisha kuwahuma
wahokozi wa uvwizi, kwavija yali
mgati yenu mkulu kubanza yali mgati
ya ulumwengu. 5 Hewo wa wanhu
wa ulumwengu, avo wolonga gaja
golawa muulumwengu na ulumwengu
wowategeleza. 6 Tweye twa wanhu wa
Mulungu, na munhu yoyose yomtanga
Mulungu kotutegeleza, na munhu yoyose
yalekile kuwa munhu wa Mulungu
hatutegeleza. Na vino vivo tumtanga
Loho wa ikweli na loho wa uvwizi.

Mulungu Iyo Noge

7 Wambwiga zangu, tuinogele, kwavija
noge dolawa ha Mulungu. Kila munhu
yali na noge kolawa ha Mulungu na
komtanga Mulungu. 8 Munhu yoyose yal-
ibule noge hamtanga Mulungu, kwavija
Mulungu iyo noge. 9 Vino vivo Mulungu
viyalaguse noge jake kumwetu, kamtuma
Mwanage imwe yaleligwe yeiyeka yeze
muulumwengu giladi tuwe na ugima ku-
bitila heyo. 10 Dino dijo noge, si kamba
tweye tumnogela Mulungu, ila Mulungu
katunogela tweye na kamtuma Mwanage
yawe nhosa ya kusegeza vilozo vetu.

11 Wambwiga zangu, kwavija Mu-
lungu katunogela tweye, na tweye
tolondigwa tuinogele wenyego kwa
wenyego. 12 Haduhu munhu yamonile
Mulungu, ila kamba tuhainogela wenyego
kwa wenyego, Mulungu kokala mgati
yetu, na noge jake domema mgati yetu.

13 Tuvitanga kamba tweye tokala mgati
yake, na heyo kokala mgati yetu, kwavija
katugwelela Loho wake. 14 Na tweye
tumona na kulava usindila kamba Tata
kamtuma Mwanage yawe Mkombola wa
ulumwengu. 15 Mulungu kokala mgati ya
awo wotogola kamba Yesu iyo Mwana wa
Mulungu, na wokala mgati ya Mulungu.
16 Na tweye wenyego tovitanga na kuto-
gola noge diyalinajo Mulungu kumwetu.

Mulungu iyo noge, na awo wali mgati
ya idinoge wa mgati ya Mulungu, na
Mulungu ka mgati yao. 17 Noge dovikizwa
mmwetu mnzila ino, kamba hatuwa na
kidumbo kuna dizua da nhaguso kwav-
ija kamba vija viyali Kilisto na tweye
vivo tuli muulumwengu uno. 18 Haduhu
kidumbo mdinoge, ila noge dimemelele
dowinga kidumbo, kwavija kidumbo
chosang'hanika hamoja na nhaguso. Na
munhu yoyose yali na kidumbo hanakala
goya mdinoge.

19 Toinogela kwavija Mulungu kasonga
kutunogela tweye. 20 Awo wolonga,
“Tumnogela Mulungu,” na kipigiti kikija
wowehila ndugu zao, wavwizi. Kwavija
munhu yoyose yoleka kumnogela ndugu
yake yomona, hadaha kumnogela Mu-
lungu yalekile kumona. 21 Kilisto katug-
welela ndagizi ino ilonga, “Munhu yoyose
yomnogela Mulungu vivija kolondigwa
yamnogele ndugu yake.”

5

Kuuhuma Ulumwengu

1 Kila munhu yotogola kamba Yesu
iyo Kilisto kowa mwana wa Mulungu,
na kila munhu yomnogela Tata vivija
kowanogela na wanage. 2 Vino vivo
tuvitanga kamba towanogela wana wa
Mulungu, mkumnogela Mulungu na kuzi-
goga ndagizi zake. 3 Kwavija noge
da Mulungu dijo dino, kuzigoga ndag-
izi zake, na ndagizi zake hazili ndala
kumwetu. 4 Kwavija kila mwana wa
Mulungu kouhuma ulumwengu. Na
touhuma ulumwengu kubitila nhamanila.
5 Yalihi yondayauhume ulumwengu? Ija
tu yotogola kamba Yesu iyo Mwana wa
Mulungu.

Usindila Woneke ha Yesu Kilisto

6 Yesu Kilisto iyo yezile na mazi ga
ubatizo wake na mulopa wa ifa yake,
hezile na mazi tu, ila na mazi na mulopa.
Na Loho wa Mulungu iyo yolava usindila,
kwavija Loho wa Mulungu iyo kweli.
7 Kwavija kuna wadatu wolava usindila,
8 Loho wa Mulungu, mazi, na mulopa,
na wano wose wadatu wolonga kinhu
kimwe. 9 Toutogola usindila wa kiunhu,
ila usindila wa Mulungu mkulu kubanza
uja wa kiunhu kwavija ulawa ha Mu-
lungu uyaulavile yomulonga Mwanage.
10 Munhu yoyose yomtogola Mwana wa
Mulungu kana usindila uno mmoyo wake.
Munhu yoyose yoleka kumtogola Mu-
lungu komtenda Mulungu kuwa m'vwizi,
kwavija hautogole usindila uyaulavile
Mulungu yomulonga Mwanage. 11 Na
uno uwo usindila, Mulungu katugwelela
ugima wa digunge, na ugima uno wa
mgati ya Mwanage. 12 Munhu yoyose yali
hamoja na Mwana kana ugima. Munhu
yoyose yalekile kuwa hamoja na Mwana
wa Mulungu kabule ugima.

Ugima wa Digunge

13 Nowandikila mbuli zino mweye mdi-
togola twaga da Mwana wa Mulungu,
giladi m'vitange kamba muna ugima wa
digunge. 14 Uno uwo mgangamalo utuli-
nao mkumkwenhukila Mulungu, kamba
tuhapula kinhu chochose kamba vija
vuvimnogele heyo, kotuhulika. 15 Na
kamba tuhavitanga kamba tuhampula
kinhu chochose, kotuhulika, vivija tuvi-
tange kamba kotugwelela kija kitumpula.
16 Kamba munhu yoyose yahamona
ndugu yake kotenda kilozo kileka ku-
gala ifa, yamtambikile, na Mulungu
komgwelela ugima munhu hiyo. Mbuli
zino nowalongela awo tu wotenda vilozo
vileka kugala ifa. Hana vilozo vigala
ifa, silonga kamba mtambike sama ya
vilozo kamba vino. 17 Vilozo nhegulo
yake sang'hano zose zihile, na hana vilozo
vileka kugala ifa.
18 Tuvitanga kamba wanhu wose
waleligwe na Mulungu hawagendelela
kutenda vilozo, kwavija Mwana wa
Mulungu kowemiliza, na Mwenembago
hadaha kuwalumiza.
19 Tuvitanga kamba tweye twa wana wa
Mulungu, na ulumwengu mgima wolon-
gozwa na Mwenembago.
20 Tuvitanga kamba Mwana wa Mu-
lungu keza na kutugwelela utango, avo
tumtanga Mulungu wa ikweli, na tokala
mgati yake ayo yali kweli mkuilumba
hamoja na Mwanage, Yesu Kilisto. Heyo
iyo Mulungu wa ikweli youlava ugima wa
digunge.
21 Wana wadodo, inegeni na miwegu.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Yohana lwandikigwa na Mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila heyo koikema mwenyego kamba m'vyele. Mbuli zili mulupwilili lwa Yohana wa ikabili zilinga ng'hani na mbuli zili Muusenga Unogile wa Yohana hasa ahaja voyogong'ondeza ndagizi ya Yesu ya kuinogela wenyego kwa wenyego ahaja hayailingile mbuli ya kumnogela Yesu na mbuli ya kuzigoga ndagizi zake (1:5-6 na Yohana 15:9-10). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Lupwilili luno Yohana kamwandikila mtwanzi yasaguligwe hamoja na wanage. Yohana kakala kamba munhu yowandikila wanhu wamtogole Kilisto, na kilamso cha Yohana kwandika lupwilili luno kikala kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwazuma wanhu waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake mkumulonga iyamwandikile lupwilili luja na mkuwalamsa waja iyawandikile (*1:1-3*).
2. Kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwakumbusa lagizo kulu kubanza gose (*1:4-6*).
3. Abaho kowazuma wanhu wamtogole Kilisto waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:7-11*).
4. Yohana komambukiza lupwilili lwake mkuwagwelela ndamsa kulawa ha wanhu wamtogole Kilisto wa kuja kuyakalile yokala heyo (*1:12-13*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila mtwanzi yasaguligwe na Mulungu hamoja na wanage,† awo iniwanogele kwelikweli, na sio nie tu, ila vivija wose woitanga ikweli, 2 sama ya kweli ikala mgati yetu na yowa na tweye milongo yose.

3 Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto vowa hamoja na tweye muikweli na mdinoge.

Kweli na Noge

4 Nideng'ha ng'hani viniwavikile wanago wayagwe wotembela muikweli kamba vija Tata viyatulagize. 5 Na sambi, gweye mtwanzi, sikwandikila ndagizi ya sambi, ila ija itukalile nayo songela haichanduso. Na tuinogele. 6 Na dino dijo noge, kamba, tolondigwa tukale mkuzigoga ndagizi za Mulungu. Kamba vumuhulike songela haichanduso kamba, muinogele wenyego kwa wenyego.

7 Wavwizi bwando weza muulumwengu, awo wolema kutogola kamba Yesu Kilisto keza mulukuli. Munhu yoyose yolema kutogola mbuli kamba zino hiyo m'vwizi na m'beza Kilisto. 8 Teganyeni sambimchase kija kimsang'hanikile, ila m'bokele nhunza yenu yose.

9 Munhu yoyose yokimbilila kuulongozi na kuleka kukala mmafundo ga Kilisto hali hamoja na Mulungu. Munhu yoyose yokala mmafundo ka hamoja na wose wabili, Tata na Mwana. 10 Munhu yoyose yeheza kumwenu na kuleka kufundiza mafundo gano, sambimum'bokele ama kumwingiza mzing'anda zenu. 11 Kwavija munhu yoyose yom'bokela kosangila msang'hano zake zihile.

Mbuli za Kimambukizo

12 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda nyandike na wino mkalatasi, ila nolonda niwatembelele na kulongelela na mweye kihanga kwa kihanga avo deng'ho jetu divikizwe.

* **1:1** Hano m'vyele nhegulo yake mkulu wa wanhu wamtogole Kilisto. † **1:1** Hano mtwanzi nhegulo yake dale da wanhu wamtogole Kilisto, na wanage nhegulo yake madale ga mmambwegambwega gasongezwe na dale dino.

13 Wana wa lumbu‡ jenu yasaguligwe
na Mulungu wowalamsa.

‡ **1:13** Wana wa lumbu jenu nhegulo yake didale da wanhu wamtogole Kilisto dikalile kuyakalile Yohana.

LUPWILILI LWA IKADATU LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikadatu lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila koikema heyo m'vyele (1:1). Kotenda kamba viyatendile mulupwilili lwa Yohana wa ikabili (2Yoh. 1:1). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kamwandikila lupwilili luno munhu yamtogole Kilisto yokemigwa Gayo. Kamtambula Gayo kamba mbwigaake na kumulongela yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto awo wobita kubitila muisi yookala heyo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake (*1:1*).
2. Yohana komgangamiza Gayo na kumulongela kamba yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto (*1:2-8*).
3. Abaho kowalonga wanhu wabili wayagwe, Diotilefe na Demetilio (*1:9-12*).
4. Hakimambukizo, komambukizila lupwilili lwake (*1:13-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila Gayo, mbwigaangu inimnogele kwelikweli.

2 Mbwigaangu, nokutambikila giladi uwe na ugima mulukuli na mbuli zose zigendelele vinogile kumwako, hata na loho yako igendelele vinogile. 3 Nideng'ha ng'hani ahaja wanhu wamtogole Kilisto viwezile na kunongela vija vuulibule uzenzeleganye muikweli na vija vuugendelela kutembela muikweli. 4 Haduhu kinhu kinideng'heza ng'hani kubanza kino, kuhulika kamba wanangu wotembela muikweli.

Gayo Kotogoligwa

5 Mbwigaangu, gweye kwabule uzenzeleganye mmbuli zose zuuwatendela wanhu wamtogole Kilisto, hata kamba hewo wahenza kumwako. 6 Wasimulila noge jako haulongozi wa wanhu wamtogole Kilisto, motenda vinogile ng'hani kamba muhawasangila giladi wagendelele na mwanza wao mnzila imnogele Mulungu. 7 Kwavija wasonga mwanza wao sama ya twaga da Kilisto na hawatogole kubokela msango wowose kulawa ha Wamhazi. 8 Avo tolondigwa kuwataza wanhu kamba wano giladi tuilumbe hamoja msang'hano yao ya kuipeta kweli.

Diotilefe na Demetilio

9 Niwandikila wanhu wamtogole Kilisto mbuli ino, ila Diotilefe, ayo yanogelagwa kuitenda kilangizi, hautogole udaho utulinao. 10 Avo niheza nowalongela gaja goyotenda, vija voyokweneza mbuli za uvwizi yotulonga tweye. Sio higo tu, ila vivija kolema kuwabokela wanhu wamtogole Kilisto na hata kuwagomesa waja walonda kuwabokela na kuwawinga walawe mumting'hano wa wanhu wamtogole Kilisto.

11 Mbwigaangu, sambiwige gehile ila wige gaja ganogile. Munhu yoyose yotenda ganogile kalawa ha Mulungu, na munhu yoyose yotenda gehile hamonile Mulungu.

12 Kila munhu komulonga vinogile Demetilio, na kweli yenyego vivo imulonga, na tweye vivija tolava usindila sama yake, na gweye kuvitanga kamba usindila wetu kweli.

Ndamsa za Kimambukizo

13 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda kuwandikileni na wino na peni. 14 Kipigiti kidodo hamwande notamanila kuiting'hana namwe tulongelele kihanga kwa kihanga.

15 Tindiwalo dikale namwe.

* **1:1** Hano m'vyele nhegulo yake mkulu mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.

Wambwiga zako wose wokulamsa. Walamse wambwiga zetu wose, mkuwatambula matwaga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YUDA

ULONGOZI

Yuda dijo twaga da munhu yandike lupwilili luno. Kakitambula mwenyego kamba heyo mdodo wake Yakobo, yakalile mdodo wake Yesu (1:1). Hatuvitanga kamba lupwilili luno lwandikigwa sama ya wanhu wamtogole Kilisto weiyeka, na kwavija ng'humbukila za Lagano da Umwaka zolonga, vodahika kamba wasomaji zake wakala Wayahudi. Hata avo, lupwilili lwake kaupeta ha wose wakemigwe, mdinoge da Mulungu Tata, na wekigwe sama ya Yesu Kilisto (1:1). Vodahika lupwilili luno lwandikigwa mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Kilamso cha kwandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kikala kuwazuma sambiwavwiziligwe na wakulufunzi wa uvwizi (1:4). Kokumbukila simulila za Lagano da Umwaka na kugangamiza simulila zake. Lupwilili luno lulinga ng'hani na lupwilili lwa ikabili lwa Petulo mkuwazuma waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (1:4 na 2Petulo 2:1) kamba vija ng'humbukila za wasenga wa Mulungu wa kuulanga na viwambo va Sodoma na Gomola.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Haichanduso Yuda kowapetela wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kolava kilamso chake cha kwandika nzuma ya kuiteganya na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-4*).
3. Abaho kawagwelela ningo kulawa ha wanhu na mbuli zilawilile za Lagano da Umwaka (*1:5-16*).
4. Abaho kawalongela watogole nzuma yowogweleligwa (*1:17-23*).
5. Hakimambukizo, keshilizila lupwilili lwake mkumtambikila Mulungu (*1:24-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yuda, nyakadala wa Yesu Kilisto na mdodo wa Yakobo.

Nowandikila awo wakemigwe na Mulungu Tata, ayo yowanogela mweye na kuwemiliza mweye mmakono ga Yesu Kilisto. 2 Mulungu yawagwelele bazi, tindiwalo, na noge bwando.

Wakulufunzi wa Uvwizi

3 Mbwiga zangu, niiyoha ng'hani kuwandikila mweye mbuli ya ukombola utuusangila songela haichanduso. Ila kipigiti kikija nigelegeza tanhu niwandikile mbuli za kuwagangamiza mweye mgendelele kuigombela nhamanila ayo Mulungu iyawagwelele wanhu zake wose mwanza umwe. 4 Kwavija kuna wanhu wandikiligwe nhaguso ino milao bwando ibitile, waibitiza kinyele wengila mmwenu. Wanhu walibule kidumbo cha Mulungu, waigalula ngekewa ya Mulungu wetu mkutenda gehile na kumulema Mkulu na Mndewa wetu, Yesu Kilisto. 5 Hata kamba mzimanya mbuli zino zose, nolonda niwakumbuse mweye kamba, Mndewa kawakombola wanhu zake kulawa Misili, ila hamwande kawabananga awo walekile kumtogola. 6 Na wasenga wa Mulungu wa kuulanga walemile kukala hanhu hayawagwelele Mulungu na kusegela kulawa hanhu hawagweleligwe na Mulungu, Mulungu kawafudika na minyolo haidaha kukanhika na kuweka mkifungo cha ziza wobeta zua dija idikulu da nhaguso. 7 Sambimuisemwe miwambo ya Sodoma na Gomola na viwambo viyagwe vili behi na hiyo, wenekae zao viwamemile sulukila ya kutenda ugoni chaka na kuiwasa wambigalo kwa wambigalo. Viwambo vija vibanangigwa mkusomigwa moto, mbuli ino ikigwa iwe kamba kilingilo cha moto wa digunge kudizua da nhaguso na nzuma ha wanhu wose.*

8 Vivija na wanhu wano wokemigwa walota nzozi, wozinyolodosa ng'huli zao, na kuulema udaho wa Mulungu, na kuvilonga vihile vinhu vilumbigwe vili kuulanga. 9 Hata mkulu wa wasenga wa Mulungu wa kuulanga yokemigwa Mikaeli, kipigiti viyakalile yoibamilila na Mwenembago wogombela lukuli lwa

* **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 19:1-24.

Musa, hagezile kumdukumiza na ku-
mulonga vihile, ila kalonga “Mndewa
yakukomhokele.”† 10 Ila wanhu wano
wozilonga vihile mbuli zozose ziwalekile
kuzitanga, na zija zowozitanga muinzoela
yao, wowa kamba wang'onyo wa ku-
muhulo, avo wobanangigwa na mbuli
hizo. 11 Wojona! Waigogile nzila ya Kaini,
wakimbilila kupata ugoli kamba viya-
tendile Balaamu, na waibananga kamba
Kola viyalondile kumuhindula Musa.‡
12 Wanhu wano kamba minyela mzisona
zenu za udugu wa Ukilisto, avija vi-
woja namwe bila kidumbo wokiidima
wenyego. Hewo wa kamba mawingu gal-
ibule mazi gohembeluswa na beho, na wa
kamba mibiki ilagaze mitepo yake, ilibule
mujo, ifile mianza mibili, tena ing'oligwe.
13 Walinga na mawimbi makulu ga bahali,
wolagusa kinyala chao kamba holovu da
bahali. Walinga na nhondo zitembela,
wageligwa ziza kulu da milongo yose
sama yao.

14 Vino vivo Henoko yakalile wa mulelo
wa saba kulawa Adamu viyahokole
yolonga, “Lola, Mndewa kokwiza na
wasenga zake wang'alile wa kuulanga,
maalufu kwa maalufu,§ 15 kumtagusa
kila munhu na kuweka hamgwazo
Wamhazi wose sama ya sang'hano zao za
kimhazi ziwatendile muumhazi wao na
mmbuli zose zihile ziwalongile Wamhazi
womulonga heyo.”

16 Wanhu wano hawesha kutwanganika
na kuwadeta wayao, na wowinza sulukila
zao za mbuli zihile. Wolonga mbuli
za matopa na kuwatogola wanhu giladi
wapate vinhu kulawa kumwao.

Nzuma na Ndagizi

17 Ila mweye mbwiga zangu ini-
wanogele ng'hani, kumbukileni goya
nzuma ya watumigwa wa Mndewa wetu
Yesu Kilisto. 18 Wawalongela “Kuna
gamazua ga ikimambukizo, wolawilila
waponela wondawawinze sulukila zao
zihile za umhazi.”* 19 Wanhu wano
wawo wogala mbagu, wolongozwa na
sulukila zao za lukuli, na wabule Loho
wa Mulungu. 20 Ila mweye, mbwiga
zangu iniwanogele ng'hani, izengeni
mnhamanila yenu ing'alile ng'hani na
tambikeni kubitila Loho wa Mulungu.
21 Kaleni mdinoge da Mulungu, kuno
mobeta bazi da Mndewa wetu Yesu Kilisto
da kuwagala mweye kuna ugima wa
digunge.

22 Woneleni bazi awo wodung-
wadungwa, 23 wayagwe wakomboleni
mkuwanyamula kulawa mmoto wa
nhaguso, na ha wanhu wayagwe laguseni
bazi na bwembwe mmioyo yenu, ila
molondigwa mkihile hata kivalo kinyolo-
doswe na ng'huli zao.

Nhambiko ya Kuyenzi

24 Hamwake heyo yodaha kuwatenda
mweye sambimgwe na kuweka mweye
kuna iyenzi yake bila king'hwaso ila na
ndeng'helelo ng'hulu, 25 ha Mulungu yali
yeiyeka Mkombola wetu kubitila Yesu
Kilisto Mndewa wetu, yenzi yose, ukulu,
mhiko, na udaho, vose vake heyo, songela
mwaka na sambi na hata milongo yose.
Amina.

† **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 10:13, 21; 12:1; LUGUBULO 12:7; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 34:6; ZAKALIA 3:2. ‡ **1:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:3-8; MHETA 22:1-35; 16:35. § **1:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 5:18, 21-24. * **1:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2PETULO 3:3.

LUGUBULO LUYAGWELELIGWE YOHANA

ULONGOZI

Kitabu cha Lugubulo kicho kitabu cha kimambukizo Mdilagano da Isambi. Vivija kicho kitabu cha kimambukizo kwandikigwa, na chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 95 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Vivija kandika kitabu cha Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Yohana na mhwilili ndatu, 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana. Kakala yatangigwe kamba munhu yanogeligwe ng'hani na Yesu (Yoh. 13:23). Kandika kitabu cha Lugubulo kipigiti viyakalile mkisiwa cha Patimo kwavija kakala yekigwe haja sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Yesu Kilisto (1:9).

Kilamso cha Yohana kwandika kitabu cha Lugubulo kicho kuwagangamiza wasomaji kugendelela kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye mgati ya Yesu Kilisto na kuwagwelela tamanilo kwavija kipigiti cha Yesu kubweleganya kikwenhuka (1:3 na 22:7). Yohana kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto na madale saba geiyeka ga wanhu wamtogole Kilisto muisula ya 2 na 3. Yohana kozitambula nyandiko zake mwenyego kamba uhokozi (1:3) na kusimulila vinhu viyaviwene kubitila vinhu bwando mkitabu chose. Kitabu cha Lugubulo cholinga na nyandiko za Lagano da Umwaka, ng'haning'hani kitabu cha ZAKALIA 6:1-8. Mhalati saba na mikungu saba vivija volinga ng'hani na hekaheka dija Mulungu diyadilekese giladi yawataguse Wamisili (Kuhalawa 7—9). Kitabu cha Lugubulo chosimulila mbuli za kipigiti cha kimambukizo, kamba Yesu kohuma, na waja wose wondaweke nhamanila yao kumwake wowa na ugima wa digunge hamoja na heyo. Leka kitabu kino kikuzume na kukugwelela tamanilo kamba Yesu ka mmabehi kubweleganya.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga na kulonga kamba heyo iyo munhu yalihi na vija viyazibokele nzozi zino za kihokozi (*1:1-20*).
2. Kogweleligwa usenga kulawa ha Yesu kuchola ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto (*2:1—3:22*).
3. Kosimulila vifungo saba (*4:1—8:5*) na mhalati saba (*8:6—11:19*).
4. Kosimulila mbuli ya ng'hondo hagatigati ya mwana wa kimbigalo na zoka dili na mapala saba (*12:1—14:20*).
5. Kokwandika mbuli za mikungu saba ya lusango lwa Mulungu (*15:1—16:18*).
6. Kosimulila vija Mulungu viyawahumile wadumuka zake kuulanga (*17:1—20:15*).
7. Hakimambukizo, Yohana kosimilila ulanga wa sambi na isi ya sambi zondazize hakimambukizo (*21:1—22:21*).

1 Luno lulo lugubulo lwa Yesu Kilisto,
luyagweleligwe na Mulungu yawalagusile watumigwa zake mbuli zilonda kulawilila mbwisa. Kalutenda lutangigwe mkumtuma msenga wake wa kuulanga ha
mtumigwa wake Yohana, 2 ayo yasindile
mbuli zose ziyaziwene, nazo zizo usenga
wa Mulungu na usindila wa Yesu Kilisto.
3 Kamota munhu ija yozisoma mbuli
za uhokozi uno ha wanhu wamtogole
Kilisto, na wamota wanhu waja wozihulika na kuzitogola mbuli zija zandikigwe
mgati yake, kwavija kipigiti cha kulawilila mbuli zino kikwenhuka.

Ndamsa ha Wanhu Wamtogole Kilisto ako Asia

4 Lupwilili luno lolawa ha Yohana,
nowandikila madale saba ga wanhu
wamtogole Kilisto muisi ya Asia.*

Ngekewa na tindiwalo viwe kumwenu
kulawa ha Mulungu, ayo yakalile baha,
yali baha, na yondayawe baha, na kulawa
ha loho saba† zili haulongozi wa kigoda
chake cha undewa, 5 na kulawa ha Yesu

* **1:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:14; LUGUBULO 4:5. † **1:4** Hano loho saba nhegulo yake Loho wa Mulungu, na namba saba nhegulo yake kuleka kuhungula hanhu.

Kilisto. Heyo iyo msindila yalibule uzenzeleganye wa mbuli zino, yali wa mwanduso kuzuka kulawa mkudanganhika, na mtawala wa wandewa wa ulumwengu.

Yenzi yose iwe kumwake heyo yotunogela tweye na kutufungula kulawa m'vilozo vetu na mulopa wake. 6 Katutenda tweye kuwa undewa wa wakulu wa nhambiko giladi tumsang'hanikile Mulungu Tataake. Yenzi na mhiko viwe kumwake milongo yose! Amina.

7 Lola, kokwiza na mawingu,‡ na kila siso domona, na hata waja wamuhomile. Na wanhu wose wali muisi wogegemeza sama yake.§ Avo vivo vondaiwe! Amina.

8 "Nie iyo Alufa na Omega," nhegulo yake "Waichanduso na Waikimambukizo," kolonga Mndewa Mulungu. "Nie iyo yakalile baha, yali baha, na yondayawe baha, iyo Mwene Mhiko."

Nzozi ya Kilisto

9 Nie iyo Yohana, ndugu yenu na mwanahina wa Yesu, nie na mmwanza wenu mkwazaganya migayo yondaiwapate wanhu waja wondawengile muundewa wake. Nikigwa mkisiwa cha Patimo kwavija niupeta usenga wa Mulungu na ikweli ija Yesu yaigubule. 10 Nikala Muloho wa Mulungu mdizua da Mndewa, nihulika dizwi kulu hachugu changu, kamba dizwi da mhalati, 11 dilonga, "Wandike mkitabu gaja gaugona na ugagale ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto wa miwambo ya Efeso, Simina, Peligamo, Tiatila, Sadi, Filadelifia, na Laodikia."

12 Vinihinduke nimulole ija yakalile yolonga na nie, nyona vinala saba va zahabu va kwikila viwenge, 13 na hagatigati ya vinala kukala na munhu yalingile kamba Mwana wa Munhu, yavalile kanzu tali divikile mbaka hasi ha magulu gake, na kuizingiliza lukumbulu lwa zahabu mmhambaga yake.* 14 Pala jake na mvili zake zikala nzelu kamba sufu, nzelu ng'hani. Meso gake gakala kamba kiwenge cha moto. 15 Magulu gake gakala kamba shaba ibobodigwe ng'hani, kamba vija shaba ilawile muna umoto, na dizwi jake dikala kamba dizwi da mazi bwando. 16 Mumkono wake wa ukulume kagoga nhondo saba, na kulawa mmulomo wake kulawa zele dinoligwe kuno na kuno. Kihanga chake kinang'hazika kamba zua da imisi. 17 Vinimuwene, nilagala hamagulu gake kamba munhu yadanganhike. Abaho, kagolosa mkono wake wa ukulume uchana yangu, kalonga, "Sambiudumbe. Nie iyo Waichanduso na Waikimambukizo. 18 Nie iyo yali na ugima. Nikala nidanganhike, ila sambi na mgima milongo yose! Nnavo vivugulilo va ifa na kuzimu.† 19 Avo, wandike mbuli zuuzonile, mbuli zili sambi na mbuli zondazilawilile hamwande. 20 Ino iyo nhegulo ya nyong'onyo ya zija nhondo saba zuuzonile mumkono wangu wa ukulume, na vija ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge. Zija nhondo saba zizo wasenga wa Mulungu wa kuulanga wa gaja madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto, na vija ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge vivo madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto."

2

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Wambo da Efeso

1 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Efeso.

"Uno uwo usenga kulawa ha ayo yazigogile nhondo saba mumkono wake wa ukulume, ayo yotembela hagatigati ya ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge. 2 Nogatanga gaja gautendile. Novitanga vija vuusang'hanike ng'hani na vija vuukwazaganye. Novitanga kamba gweye hudaha kuwazaganya wanhu wotenda gehile. Kuwageza wanhu wokiitenda kuwa watumigwa wa Kilisto ila sio, na kuwatambula kamba wavwizi.

‡ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13. § **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10.
* **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13; 10:5. † **1:18** Vivugulilo nhegulo yake utawala mmbuli ya ifa na isi ya wanhu wadanganhike.

3 Gweye kwazaganya migayo sama yangu,
na hudonhile. 4 Ila nna mbuli kumwako.
Sambi huninogela nie kamba vuukalile
utenda haichanduso. 5 Avo, gelegeza
kulawa haja haugwile! Nihindukile
nie na ukazitende sang'hano zuutendile
haichanduso. Kamba hutendile hivo,
nokwizila kumwako na kukisegeza ki-
nala chako cha kwikila ikiwenge ku-
lawa hanhu hakikalaga. 6 Ila kunayo
mbuli imwe inogile, kamba gweye kozi-
hila sang'hano za Wanikolai kamba na nie
vunizihila.
7 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.
"Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa
kuja mujo wa m'biki ulava ugima uli
Mpaladiso ya Mulungu."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Simina

8 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Simina.
"Uno uwo usenga wake heyo yali
Waichanduso na Waikimambukizo, ayo
yakalile yadanganhike, ila sambi kawa
mgima. 9 Noitanga migayo yako na
ukumbulu wako, ila gweye kwa mgoli!
Nogatanga maligo ga waja wolonga
kamba hewo wanhu wa Mulungu, na
sio wanhu wa Mulungu, ila wanhu
wa ng'anda ya nhambiko ya Mwen-
embago. 10 Sambiudumbe migayo
yondaupate. Tegeleza, Mwenembago
kowagela mkifungo wanhu wayagwe
mmwanza wenu giladi yawageze, na
mweye mogazika mkipigiti cha mazua
longo dimwe. Sambiuwe kizenzeleganye,
hata kamba kuvikila kudanganhika, na
nie nokugwelela nhunza ya ugima.
11 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.
"Heyo yohuma, halumizwa na ifa ya
ikabili."*

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Peligamo

12 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Peligamo.
"Uno uwo usenga kulawa ha heyo
yali na zele dinoligwe ng'hani kuno na
kuno. 13 Nokutanga hanhu haukala,
baho hanhu hoyotawala Mwenembago.
Ila kudigoga ng'hani twaga jangu, na
nhamanila yako haihunguke kumwangu,
hata mmazua ga Antipa, msindila wangu
yalibule uzenzeleganye, ayo yadangan-
hike hagatigati yenu, hanhu hoyokala
Mwenembago. 14 Ila nna mbuli ndodo
kumwako, ako kunao wanhu wayagwe
wogagoga mafundizo ga Balaamu, ayo
yamfundize Balaki yawatendile wana wa
Islaeli watende vilozo mkuwaswagiza
kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu
na kutenda ugoni.† 15 Vivija na mweye
hana wanhu mmwanza wenu wogagoga
mafundizo ga Wanikolai. 16 Avo, uleke
vilozo vako, ila kamba hutendile hivo,
nokwiza kumwako mbwisa na kuisuna
na wanhu hiwo na zele dilawa mmulomo
wangu.
17 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.
"Heyo yohuma, nomgwelela mana
iyagwe ifisigwe. Vivija nomgwelela
dibwe zelu dili na twaga da sambi
jandikigwe uchana yake, ditangigwe na
heyo yeiyeka yadibokele."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Tiatila

18 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Tiatila.
"Uno uwo usenga kulawa ha Mwana
wa Mulungu, yali na meso kamba ki-
wenge cha moto, na yali na mag-
ulu kamba shaba ibobodigwe ng'hani.
19 Nozitanga sang'hano zako, noge jako,
nhamanila yako, sang'hano yako, na
mwazaganyo wako. Novitanga kamba
sang'hano zako za kimambukizo ng'hulu
ng'hani kubanza zija za mwanduso.

* **2:11** Ifa ya ikabili nhegulo yake ifa ya muloho. † **2:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 22—24; 25:1-3; 31:16; MBULI ZA WALAWI 23:4.

20 Ila nna mbuli kumwako, komwaza-
ganya ija imtwanzi Yezebeli, ayo yoki-
ikema mwenyego muhokozi. Kubitila
mafundizo gake kowagiza watumigwa
zangu giladi watende ugoni na kuja
mandia galavigwe nhosa ha miwegu.
21 Nimgwelela kipigiti cha kuleka vilozo
vake, ila halonda kuleka ugoni wake.
22 Avo nomwasa mulusazi lwa mgayo,
na nowatenda waja wose watendile
ugoni hamoja nayo wapate mgayo mkulu
kamba hawaiyalalile mbuli zao zihile zi-
watendile na heyo. 23 Na nie nowakoma
wanahina zake. Abaho, wanhu wose
wamtogole Kilisto wovitanga kamba nie
iyo niisakula mioyo na ngelegeza za kila
munhu, na nie nomuliha kila munhu
mmwanza wenu kulingana na vija viya-
tendile.

24 “Sambi nolonga na wanhu wasigale
mmwanza wenu wali Tiatila, awo
walekile kugagoga mafundizo ga uvwizi
ga Yezebeli, walekile kuifunza mbuli
zija wanhu wayagwe wozikema ‘Mbuli
ziifisile za Mwenembago.’ Nowalon-
gela kamba siwauza mbuli yoyose
iyagwe. 25 Ila igogeni ng'hani ija
inhamanila imulinayo, mbaka vondanize.
26 Waja wose wohuma, awo wonitegeleza
nie mbaka hakimambukizo, nowag-
welela udaho wa kuwatawala Wamhazi.
27 Wowatawala Wamhazi na fimbo ya
zuma na kuwabemenda kamba nongo.‡
28 Hewo wowa na udaho kamba uja
uniubokele nie kulawa ha Tataangu, na
vivija nowagwelela nhondo ya imitondo.

29 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.”

3

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Sadi

1 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Sadi.

“Uno uwo usenga wa heyo yali na
Loho saba za Mulungu na nhondo saba.
Nozitanga sang'hano zako. Novitanga
kamba gweye kudanganhika, hata kamba
kuna twaga da kuwa na ugima. 2 Lamuka!
Ugagangamize gaja gasigale gali behi na
kudanganhika, kwavija sang'hano zako
zihungula hameso ga Mulungu. 3 Avo
gakumbukile mafundo gaugabokele na
gaugahulike, ugagoge ng'hani, ugatogole
na uiyalale. Ila kamba hukala meso,
nokwiza kamba m'bavi, na hukitanga
kipigiti chondanize kumwako. 4 Ila kuna
wanhu kidogo ako Sadi walekile kuvifi-
tiza vivalo vao na vilozo. Hewo wotem-
bela hamoja na nie, kuno wavalile vivalo
vizelu, kwavija walumba kutembela na
nie. 5 Heyo yohuma, kovazigwa vivalo
vizelu kamba hewo. Na nie sidisegeza
twaga jake kulawa mkitabu cha ugima,
ila noditogola twaga jake haulongozi wa
Tataangu na haulongozi wa wasenga zake
wa kuulanga.

6 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja
Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu
wamtogole Kilisto.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Filadelifia

7 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno
ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa
wanhu wamtogole Kilisto wali Filadelifia.

“Uno uwo usenga wa heyo Yang'alile
na wa Ikweli, heyo yali na kivugulilo cha
Mndewa Daudi, na yahaluvugula ulwivi
haduhu munhu yodaha kuluhinda, na
yahaluhinda haduhu munhu yodaha ku-
luvugula. 8 Nogatanga gaja goutenda, na
nikuvugulila ulwivi alo haduhu munhu
yondayadahe kuluhinda. Kwabule mhiko
ng'hani, ila kuzigoga mbuli zangu na
hunibelile. 9 Sambi kochona kija chon-
daniwatendele wanhu wa dale da Mwen-
embago, awo wokiikema kuwa wanhu
wa Mulungu, ila wavwizi. Nowatenda
wafugame mavindi haulongozi wa mag-
ulu gako. Abaho wovitanga kamba
nie nikunogela. 10 Kwavija kugagoga
mafundo gangu ga kuwa na mwaza-
ganyo, vivija na nie nokwimiliza ku-
lawa mkipigiti cha mgayo uja ukwiza
muulumwengu wose wa kuwageza waja
wokala muisi. 11 Nokwiza mbwisa. Igoge

‡ **2:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

ng'hani ija inhamanila iulinayo, giladi sambiyeze munhu kuisola nhunza yako ya mkungo yondaugweleligwe. 12 Heyo yohuma, nomtenda yawe nguzo muna Ing'anda ya Mulungu wangu. Halawa himo kabili. Nokwandika uchana yake twaga da Mulungu wangu, na twaga da wambo da Mulungu wangu, Yelusalemu ya sambi, uhumuluka kulawa kuulanga ha Mulungu wangu. Na vivija uchana yake nojandika twaga jangu da sambi.

13 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Laodikia

14 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia.

"Uno uwo usenga wa heyo yali Amina, msindila yalibule uzenzeleganye na wa ikweli, mtawala wa vinhu vilumbigwe na Mulungu. 15 Nozitanga sang'hano zako, kamba gweye sio wa uzizimi ama wa moto. Vihanogile kamba uhawile wa uzizimi ama uhawile wa moto. 16 Na kwavija kuwa wa ufufunende, sio wa uzizimi ama wa moto, avo nokudeka ulawe mmulomo wangu. 17 Gweye kolonga, 'Nie mgoli, nna vinhu bwando, silonda kinhu chochose.' Ila huvitanga kamba gweye iyo mkiwa, munhu yolondigwa koneligwa bazi, mkumbulu, kimbugumbugu, na huvalile vivalo. 18 Nokulongela kamba vihanogile ugule kumwangu zahabu ilawile muna umoto, giladi uwe mgoli. Vivija ugule na vivalo vizelu uvale giladi kugubika kinyala chako cha kuwa bule vivalo. Vivija ugule dawa ya kugela mmeso gako, giladi udahe kulola. 19 Waja wose iniwanogela, nowakomhokela na kuwazuma. Avo ugangamale na uleke vilozo vako. 20 Lola! Nima hana ulwivi, notoa hodi. Kamba munhu yoyose yodihulika dizwi jangu na kuluvugula ulwivi, nie nokwingila mgati na toja hamoja. 21 Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa kukala hamoja na nie mkigoda changu cha undewa, kamba vija nie mwenyego vinihumile, nikala hamoja na Tataangu mkigoda chake cha undewa.

22 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto."

4

Nhambiko Kuulanga

1 Vinishile kuzona mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe, nyona lwivi luvuguligwe kuulanga. Na dizwi didija dinihulike kipigiti kibitile dinilongela mkukalika kamba mhalati, dilonga, "Izo kuno uchana, na nokulagusila kija chondakilawilile zihamala mbuli zino." 2 Bahaja nikala Muloho, abaho nyona kigoda cha undewa kuulanga na munhu kakala uchana yake. 3 Na heyo yakikalile kakala yalingile kamba yasipi na akiki. Pinda da mulungu dilingile na zumalidi dikizunguluka kija ikigoda cha undewa. 4 Kuzunguluka ikigoda cha undewa kukala na vigoda va undewa malongo mabili na vine viyagwe, vikalilwe na wavyele malongo mabili na wane. Wakala wavalile vivalo vizelu na mikungo ya zahabu mmapala gao. 5 Mkigoda kija cha undewa mulawa mimwemwe, mizenze, na mdumo. Na viwenge saba vikala vokwaka haulongozi wa ikigoda cha undewa. Viwenge vino vivo loho saba zimsang'hanikila Mulungu. 6 Vivija haulongozi wa kigoda cha undewa kukala na kinhu kilingile kamba bahali ya kiwowo, na kamba dibwe ding'ala ng'hani.

Hagatigati ya ng'ambu zose nne za ikigoda cha undewa kukala na wene ugima wane, wali na meso kuulongozi na kuchugu. 7 Mwene ugima wa ichanduso kakala yalingile na simba, waikabili kakala yalingile na ng'ombe mbigalo, waikadatu kakala na kihanga kamba cha munhu, na waikane kakala yalingile na kimhungu yoguluka. 8 Na waja wene ugima wane, kila imwe kakala na mbawa sita, na wakala na meso kila hanhu, hata muuvungu wa mbawa zao. Imisi na ikilo hawalekile kulonga,

* **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:3.

“Yang'alile, yang'alile, yang'alile, iyo Mndewa Mulungu Mwene Udaho,*
yakalile baha, yali baha, na yondayeze.”

9 Kipigiti chose wene ugima wane wahamuyenzi, wahamuhishimila, na wahamuheweza Mulungu yokala mkigoda cha undewa, ayo yali na ugima wa digunge, 10 waja wavyele malongo mabili na wane wafugama mavindi wainamila haulongozi wake heyo yokala mkigoda cha undewa na kumtambikila heyo yali na ugima wa digunge. Waika mikungo yao haulongozi wa ikigoda cha undewa na kulonga,

11 “Mndewa wetu na Mulungu wetu, vinoga kumwako
kubokela yenzi, hishima, na mhiko.
Kwavija gweye kuvilumba vinhu vose,
na kubitila manogelwa gako vilawilila na vipata ugima.”

5

Mwana Ng'hondolo Kokigubula Kitabu

1 Abaho nyona nzozi iyagwe. Nyona kitabu mumkono wa ukulume wa heyo yakalile mkigoda cha undewa, chandikigwe ng'ambu zose kifungigwe na vifungo saba. 2 Abaho, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na mhiko yolonga na dizwi kulu, “Yalihi yalumbile kuvifungula ivifungo na kukigubula ikitabu?” 3 Ila hakukalile na munhu kuulanga, ama muisi, ama hasi ya iisi, yalumbile kukigubula ikitabu na kukisoma. 4 Nilila ng'hani kwavija hapatikane munhu yalumbile kukigubula ikitabu ama kukisoma. 5 Abaho, imwe wa waja wavyele kanilongela, “sambiulile! Lola, Simba kulawa mtala wa Yuda, kulawa lukolo lwa Daudi, kahuma wadumuka zake. Heyo kodaha kuvifungula ivifungo saba na kukigubula ikitabu.”

6 Abaho, nimona Mwana Ng'hondolo, yoneke kamba kachinjigwa, yemile behibehi na ikigoda cha undewa, kazungulukwa ng'ambu zose na waja wene ugima wane na waja iwavyele malongo mabili na wane. Kakala na mhembe saba na meso saba, gano gago loho saba za Mulungu zitumigwe muisi yose. 7 Kachola na kukibokela ikitabu kulawa mumkono wa ukulume wa ayo yakalile mkigoda cha undewa. 8 Viyeshile kukisola kija ikitabu, waja wene ugima wane na waja wavyele malongo mabili na wane wafugama mavindi wainamila haulongozi wa Mwana Ng'hondolo. Kila munhu kakala na bango na mkungu wa zahabu umemile ubane, awo uli nhambiko zowotambika wanhu wa Mulungu. 9 Na hewo wemba wila wa sambi,

“Gweye kulumba kukisola ikitabu
na kuvifungula ivifungo vake na kukigubula.
Kwavija gweye kuchinjigwa, na kubitila mulopa wako kumgulila Mulungu
wanhu wang'alile kulawa kila mtala, ulonzi, wanhu, na isi.
10 Kuwatenda kuwa undewa na wakulu wa nhambiko giladi wamsang'hanikile Mulungu wetu,
na hewo wotawala muisi.”

11 Abaho, nilola kabili, na nihulika dizwi da maalufu na mamilioni ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga wema kuzunguluka ikigoda cha undewa hamoja na waja wene ugima na iwavyele, 12 wokwimba na dizwi kulu,

“Mwana Ng'hondolo, ayo yachinjigwe,
kalumba kubokela mhiko, ugoli, ng'hungwe, ugangamalo,
hishima, yenzi, na nhogolwa!”

13 Abaho, niwahulika wene ugima wose wali kuulanga, wali muisi, wali hasi ya isi, na wali m'bahali wolava nhogolwa. Wose hamoja wakala wokwimba,

“Nhogolwa na hishima na yenzi na mhiko,
viwe kumwake heyo yokala mkigoda cha undewa na ha Mwana Ng'hondolo,
gunge na gunge!”

14 Na waja wene ugima wane walonga, “Amina!” Na waja iwavyele wafugama mavindi wainamila hasi, watambika.

6

Vifungo Saba

1 Nimona Mwana Ng'hondolo yokifungula ikifungo cha ichanduso cha vija ivifungo saba. Abaho, nimuhulika imwe ya waja wene ugima wane yolonga mdidizwi kulu kamba ladu, “Izo!” 2 Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzelu. Ayo yamkwelile kumgongo kakala na mhinde, na heyo kagweleligwa mkungo. Heyo kalawa kuno yahumile, na yagendelele kuhuma.

3 Abaho, Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikabili, nimuhulika mwene ugima wa ikabili yolonga, “Izo!” 4 Abaho, kalawa falasi iyagwe mdung'hu. Ayo yamkwelile kumgongo kagweleligwa mhiko za kudisegeza tindiwalo muisi na kuwatenda wanhu waikome. Na heyo kagweleligwa zele kulu.

5 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikadatu, nimuhulika mwene ugima wa ikadatu yolonga, “Izo!” Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mtitu! Ayo yamkwelile kumgongo kakala yagogile mzani mumkono wake. 6 Abaho, nihulika lwangi lulingile kamba dizwi kulawa ha waja wene ugima wane, dilonga, “Kibaba cha usage wa ngano choguligwa na hela ya kitumetume cha zua dimwe, na vibaba vidatu va shaili voguligwa na hela ya kitumetume cha zua dimwe. Ila sambiubanange mavuta ga mizaituni na mizabibu!”

7 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ikifungo cha ikane, nidihulika dizwi da mwene ugima wa ikane dilonga, “Izo!” 8 Nilola, na haja haulongozi wangu kukala na falasi wa langi ya mitozi. Ayo yamkwelile kumgongo kakemigwa Ifa, na kuzimu kakala yomkweleleza hachugu chake. Na hewo wagweleligwa udaho wa lobo ya isi wawakome wanhu na zele, nzala, vitamu, na wang'onyo wa kumuhulo.

9 Abaho viyakifungule ikifungo cha tano, hauvungu wa ikilingo cha kulavila nhosa nyona loho za wanhu wose wachinjigwe sama ya kuupeta usenga wa Mulungu na sama ya usindila wao ulibule uzenzeleganye uwakalile nao. 10 Waguta nyangi mdidizwi kulu, “Gweye Mndewa, ung'alile na wa ikweli, mbaka zua jaki kogendelela kukawa kuwatagusa na kuwasuna wanhu wa isi ino, awo wotukoma tweye?” 11 Kila munhu mmwanza wao kagweleligwa kanzu nzelu, abaho, walongeligwa wahumule mkipigiti kiguhi, mbaka mheta ya watumigwa wayao na ndugu zao wakomigwe kamba viwakomigwe hewo vondaivikile.

12 Nimona Mwana Ng'hondolo yokifungula ikifungo cha sita. Kukala na mgudemo mkulu wa isi, na zua digaluka titu kamba kaniki, na mulenge ugaluka mdung'hu kamba mulopa. 13 Nhondo zilagala hasi muisi kamba tini ndeke vuzilagala kulawa mumtini kipigiti vuzitigisigwa na kukuzumbi. 14 Ulanga ukunzigwa kamba kalatasi, na migongo yose na visiwa vose visegezigwa hanhu havikalile. 15 Abaho, wandewa wa isi, watawala, wakulu wa asikali, wagoli, wanhu wali na mhiko, na wanhu wose wali nyakadala na wanhu wailegehe, waifisa mzimhango na hasi ya imibwe ya imigongo. 16 Woikema imigongo na imibwe, “Tulagalileni na tufiseni na kihanga cha heyo yokala mkigoda cha undewa na lusango lwa Mwana Ng'hondolo! 17 Kwavija zua kulu da lusango lwao divika, na yalihi yodaha kwima?”

7

Wanhu 144,000 wa Mulungu

1 Vuzishile mbuli zino zose, nyona nzozi iyagwe, niwona wasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wema hana zing'ambu nne za iisi, wozigoga mbeho nne za iisi giladi beho sambidibume muisi, ama m'bahali, ama mum'biki wowose. 2 Abaho, nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yokwela kulawa kuulawilo wa zua yali na utango wa Mulungu yali na ugima. Kawakema na dizwi kulu waja iwasenga wane wa Mulungu wa kuulanga, awo wagweleligwe mhiko ya kuibananga isi na bahali. 3 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kalonga, “Sambimuibanange isi, ama bahali, ama mibiki, mbaka vondatuwagele utango watumigwa wa Mulungu wetu

m'vihanga vao.” 4 Abaho nihulika mheta
ya wanhu wageligwe utango kulawa
mmitala yose ya Islaeli. Wakala wanhu
144,000. Wakala wolawa mmitala yose
longo dimwe na mibili ya Islaeli. 5 Kulawa
mtala wa Yuda, wageligwe utango wakala
wanhu 12,000, mtala wa Lubeni wanhu
12,000, mtala wa Gadi wanhu 12,000,
6 kulawa mtala wa Asheli wanhu 12,000,
mtala wa Naftali wanhu 12,000, mtala
wa Manase wanhu 12,000. 7 Na ku-
lawa mtala wa Simioni wanhu 12,000,
mtala wa Lawi wanhu 12,000, mtala wa
Isakali wanhu 12,000, 8 kulawa mtala wa
Zabuloni wanhu 12,000, mtala wa Usufu
wanhu 12,000, na mtala wa Benjamini
wanhu 12,000.

Dale da Wanhu Kulawa Isi Zose

9 Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi
iyagwe, na haja kuulongozi wangu kukala
na dale kulu da wanhu awo haduhu
munhu yadahile kuwapeta. Wanhu ku-
lawa isi zose, mitala yose, wanhu wose,
na lonzi zose, wema haulongozi wa
ikigoda cha undewa na haulongozi wa
Mwana Ng'hondolo. Wakala wavalile
ng'hanzu nzelu na kugoga mitambi ya
mitende mmakono gao. 10 Wenula
dizwi, wolonga, “Ukombola wolawa ha
Mulungu wetu, ayo yakalile mkigoda
cha undewa, na kulawa ha Mwana
Ng'hondolo!” 11 Wasenga wose wa
Mulungu wa kuulanga wema kuzungu-
luka ikigoda cha undewa, iwavyele, na
waja wene ugima wane. Wafugama
mavindi wainamiza vihanga vao haulon-
gozi wa ikigoda cha undewa, na kum-
tambikila Mulungu, 12 wolonga, “Amina!
Nhogolwa, yenzi, ng'hungwe, hewela,
hishima, mhiko, na ugangamalo viwe ha
Mulungu wetu gunge na gunge! Amina!”

13 Abaho, imwe wa waja iwavyele kani-
uza, “Wano wavalile ng'hanzu nzelu iwo
wanhu walihi, na walawa kwahi?”

14 Nimwidika, “Mndewa, nie sivimany-
ile, ila gweye kovitanga.” Na heyo ka-
longa, “Wano wao wahonyokwe kulawa
mumgayo mkulu. Wazisuluza ng'hanzu
zao na kuzitenda ziwe nzelu na mulopa
wa Mwana Ng'hondolo.

15 “Kileka mana, wokala haulongozi
wa ikigoda cha undewa cha Mulungu na
kumsang'hanikila heyo imisi na ikilo Mu-
ing'anda yake. Na heyo yokala mkigoda
cha undewa kowakunzulila hema jake
uchana yao. 16 Hawona nzala ama
ng'hilu. Zua hadiwalukuza,* ama keakea
jojose dikalika. 17 Kwavija Mwana
Ng'hondolo yali hagatigati ya ikigoda cha
undewa kowa Mchunga wao, na heyo
kowalongoza mzinzokwe za mazi golava
ugima.† Na Mulungu kowahangusa ma-
hozi gose kulawa mmeso gao.”‡

8

Ikifungo cha Saba

1 Mwana Ng'hondolo viyakifungule ik-
ifungo cha saba cha ikitabu, kuulanga
kukala kupozike mkipigiti cha lwenza lwa
saa dimwe. 2 Na niwona waja wasenga
saba wa Mulungu wa kuulanga wema
haulongozi wa Mulungu, na hewo wag-
weleligwa mhalati saba.

3 Abaho msenga iyagwe wa Mulungu
wa kuulanga, yakalile yagogile kia cha
zahabu cha kufushila ubane mmakono
gake, keza na kwima hana ikilingo cha
kulavila nhosa. Heyo kagweleligwa
ubane bwando yaulave hamoja na nham-
biko za wanhu wose wa Mulungu,
yakavilave uchana ya ikilingo cha za-
habu cha kulavila nhosa haulongozi wa
ikigoda cha undewa. 4 Yosi da ubane,
hamoja na nhambiko za wanhu wa Mu-
lungu, vikwela uchana haulongozi wa
Mulungu kulawa mkia kikalile mumkono
wa msenga wa Mulungu wa kuulanga.
5 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuu-
langa kakisola ikia cha kufushila ubane,
kakimemeza moto kulawa mkilingo cha
kulavila nhosa, kachasa muisi, na ku-
lawila midumo, miladu, mimwemwe, na
mgudemo wa isi.

Mhalati

* **7:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. † **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. ‡ **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

6 Abaho, waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na mhalati saba waisasala kuzitoa.
7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kaitoa mhalati yake, kulawilila mvula ya mabwe na moto utibulizwe na mulopa, vitigwa hasi muisi. Selusi ya isi ilukula, na mibiki yose na mijani yose ikalile mibisi ilukula.
8 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kaitoa mhalati yake, na kinhu kilingile kamba gongo kulu dikwaka moto chasigwa m'bahali. Selusi ya bahali igaluka mulopa. 9 Selusi ya vinhu vene ugima vilumbigwe na Mulungu vikalile hano m'bahali vidanganhika, na selusi ya meli zikalile hano zibanangigwa.
10 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kaitoa mhalati yake, na nhondo ng'hulu ikalile yokwaka kamba kiwenge, ilawa kuulanga na kulagalila uchana ya selusi ya nyanda na uchana ya selusi ya nzokwe za mazi. 11 Nhondo hiyo yokemigwa “Usungu.” Nhondo hiyo iibananga selusi ya mazi ga zinyanda na selusi ya nzokwe na kugagalula kuwa ga usungu, na wanhu bwando wadanganhika sama ya kung'wa mazi ga usungu.
12 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kaitoa mhalati yake, na selusi ya zua, selusi ya mulenge, na selusi ya nhondo zitoigwa. Avo selusi ya mulangaza wao igeligwa ziza. Selusi ya imisi ikala hailava mulangaza, na vivija selusi ya ikilo ikala bule mulangaza.
13 Abaho, nilola, nimuhulika kimhungu imwe yoguluka kuulanga yolila na dizwi kulu, yolonga, “Mgayo! Mgayo! Mgayo ha wanhu wose wokala muisi kipigiti waja wasenga wadatu wa Mulungu wa kuulanga wasigale vondawazitoe mhalati zao!”

9

1 Msenga wa Mulungu wa Kuulanga wa tano kaitoa mhalati yake, niyona nhondo ikalile ilagale muisi kulawa kuulanga. Nhondo hiyo igweleligwa kivugulilo cha kolongo dilibule nziga. 2 Viyadifungule idikolongo dilibule nziga, yosi dikwela kulawa himo kamba yosi da tanuli kulu. Zua na ulanga vigeligwa ziza na yosi dilawile mdikolongo dilibule nziga. 3 Na kulawa mdiyosi walawa nzige, wahumuluke muisi, na wagweleligwa mhiko kamba zija za inge wa isi. 4 Walongeligwa sambiwabanange jani jojose dili muisi ama m'biki wowose ama mche wowose, ila wawabanange wanhu waja walibule utango wa Mulungu hana ivihanga vao. 5 Waja iwanzige hawalongeligwe weze kuwakoma wanhu wano, ila kuwagaza mkipigiti cha milenge mitano. Na usungu wao wa kamba usungu wa inge kipigiti voyomfulila munhu. 6 Mkipigiti kino cha milenge mitano wanhu woizahila ifa, ila hawayona. Wosulukila kudanganhika, ila ifa yowakimbila.

7 Nzige hiwo woneka kamba falasi waisasale na ng'hondo. Mmapala gao wakala na vinhu vilingile kamba mikungo ya zahabu, na vihanga vao vilinga kamba vihanga va wanhu. 8 Mvili zao zikala nhali kamba mvili za watwanzi, na meno gao galinga kamba meno ga simba. 9 Mhambaga zao wakala na vinhu vilingile kamba vikoti va zuma, na dizwi da mbawa zao dilinga kamba m'bumo wa mikwama bwando ya falasi wokimbilila kuna ing'hondo. 10 Wakala na mikila na wofulila kamba inge, na mmikila yao wakala na mhiko za kuwalumiza wanhu mkipigiti cha milenge mitano. 11 Wakala na mndewa yowatawala, iyo msenga mkulu wa idikolongo dilibule nziga, ayo Mkieblania yokemigwa Abadoni, na Mkigiliki yokemigwa Apolioni.

12 Mgayo wa ichanduso ubita, ila migayo iyagwe mibili yokwiza.

13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita kaitoa mhalati yake, na nihulika dizwi kulawa mzimhembe nne za ikilingo cha zahabu cha kulavila nhosa kili haulongozi wa Mulungu, 14 domulongela ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita yali na mhalati, “Walekese waja iwasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wafungigwe hana Ulwanda mkulu lwa Yuflati!” 15 Waja wasenga wa Mulungu wa kuulanga wane wakalile wasasaligwe

sama ya saa iija ya zua didija da mulenge uuja wa mulao uuja wafunguligwa wawakome selusi ya wanhu wose wa muisi. 16 Niihulika mheta ya asikali wakwelile falasi ikala 200,000,000. 17 Mnzozi yangu niwona falasi na wakwela falasi wakalile uchana ya iwafalasi. Waja iwakwela falasi wakala wavalile vikoti vitendigwe na mizuma vikalile vidung'hu na buluu ifitile na njano kamba baluti. Mapala ga iwafalasi gakala galingile kamba mapala ga simba, na kulawa mmilomo yao vilawa moto, yosi, na baluti. 18 Selusi ya wanhu wakomigwa na migayo ihile ng'hani isongezwe na moto, yosi, na baluti vilawile mmilomo ya waja iwafalasi. 19 Mhiko za falasi hiwo zikala mmilomo yao na mmikila yao. Kwavija mikila yao ikala na mapala galingile na nyoka, na gakala na mhiko za kuwalumiza wanhu.

20 Wanhu wasigale, waja wose walekile kukomigwa na migayo ino ihile ng'hani, hawavilekile vinhu viwavitendile wenyego. Hawalekile kuvitambikila vinyamkela, ama miwegu ya zahabu, feza, shaba, mibwe, na mibiki, ayo haidaha kulola, kuhulika, ama kutembela. 21 Na hawaiyalalile ukomaji wao ama uhawi wao ama ugoni wao ama ubavi wao.

10

Msenga wa Mulungu wa Kuulanga na Kitabu Kidodo

1 Vuzishile mbuli zino, nyona nzozi ziyagwe, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga iyagwe yali na mhiko yohumuluka kulawa kuulanga. Kakala yavazigwe wingu na pinda da mulungu mpala jake. Kihanga chake kilinga kamba zua, na magulu gake galinga kamba viguzo va moto. 2 Kakala yagogile kitabu kidodo kikalile kigubuligwe mumkono wake. Keka mgulu wake wa ukulume m'bahali na mgulu wake wa ukumoso muisi, 3 kenula dizwi kamba simba yokunguluma. Na viyeshile kwinula dizwi, midumo saba idika. 4 Na imidumo saba viilongile, nikala behi na kwandika. Ila nihulika dizwi kulawa kuulanga dilonga, “Sambiuzilonge mbuli zija zilongigwe na imidumo saba, na sambiuzandike!”

5 Abaho, ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga inimuwene yemile m'bahali na muisi kagolosa mkono wake wa ukulume uchana kuulanga. 6 Kaiduila mditwaga da Mulungu, ayo yali na ugima wa digunge, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na vinhu vose vili mgati yao. “Haduhu kukawa tena! 7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba viyaitoile mhalati yake, mbuli za Mulungu ziifisile zovikizwa, kamba viyazipetile ha watumigwa zake wahokozi.”

8 Abaho, dija didizwi nidihulike kulawa kuulanga dilonga na nie kabili, dilonga, “Genda, kasole kija ikitabu kigubuligwe mumkono wa ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo yemile m'bahali na muisi.”

9 Avo, nichola ha imsenga wa Mulungu wa kuulanga na nimpula yanigwelele kija ikitabu kidodo. Na heyo kanilongela, “Kisole ukije. Mmunda yako chowa usungu, ila mmulomo wako chowa chamwilile kamba uki.”*

10 Nikisola kija ikitabu kidodo kulawa mumkono wake, nikija. Mmulomo chamwilile kamba uki. Ila vinishile kukimeza, kigaluka cha usungu mmunda yangu. 11 Abaho, nilongeligwa, “Kolondigwa kuhokola kabili mmbuli ya wanhu bwando, isi bwando, lonzi bwando, na wandewa bwando.”

11

Wasindila Wabili

1 Abaho, nigweleligwa lubiki lwa kupimila na kulongeligwa, “Genda ukaipime Ng'anda ya Mulungu, na kilingo cha kulavila nhosa, na kuwapeta wanhu wotambika wali himo. 2 Ila sambiudipime konhi da kunze, kwavija wagweleligwa Wamhazi. Wodibojaga wambo ding'alile mkipigiti cha milenge malongo mane na mabili, nhegulo yake, mazua 1,260. 3 Na nie nowagwelela mhiko wasindila zangu wabili, na hewo

* **10:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 3:3.

wouhokola usenga wangu mkipigiti cha mazua higo 1,260, kuno wavalile vivalo va magunia.”

4 Wasindila wano wabili wao mizaituni mibili na vinala vibili va kwikila viwenge. Wema haulongozi wa Mndewa wa isi.* 5 Ihawa munhu yoyose yogeza kuwalumiza hewo, moto wolawa mmilomo yao na kuwalukuza wadumuka zao. Vino vivo vondayadanganhike munhu yoyose yogeza kuwalumiza. 6 Wanhu wano wana udaho wa kuitenda mvula sambiitoe mkipigiti vowohokola. Na wana udaho wa kugatenda mazi ga nyanda na bahali kugaluka mulopa, na wana udaho wa kuitoa isi na migayo ihile ng'hani ya namna zose kamba viwosulukila mianza bwando.

7 Vondawaumambukize usindila wao, ija imng'onyo yondayalawe mdikolongo dilibule nziga kosongeza ng'hondo na hewo, na kowahuma na kuwakoma. 8 Mitufi yao yotambalala mnzila ng'hulu ya idiwambo kulu, ako Mndewa wao kuyawambigwe mumsalaba. Na wambo dino muloho dolinga na wambo da Sodoma ama isi ya Misili. 9 Na wanhu wose, kulawa mitala yose, lonzi zose, na isi zose woilola mitufi yao mmazua madatu na lwenza, na haduhu munhu yatogozigwe kuizika. 10 Na wanhu wa muisi wodeng'ha sama ya ifa ya wanhu wano wabili. Wodeng'helela na kuigwaa nhunza, kwavija wahokozi wano wabili wagala mgayo mkulu ng'hani muisi. 11 Ila vigamalile gaja gamazua madatu na lwenza, mhumuzi igala ugima iza kulawa ha Mulungu na kuwengila wanhu waja iwabili, avo wenuka, na wose wawonile wadumba ng'hani. 12 Abaho, wanhu waja wabili wahulika dizwi kulu kulawa kuulanga diwalongela, “Kweleni hano hachana!” Na hewo wakwela uchana kuulanga mdiwingu na kuno wadumuka zao wowalola. 13 Mkipigiti kikija kukala na mgudemo mkulu wa isi, na kidanga kimwe cha vija ividanga longo dimwe cha idiwambo kimong'onyoka. Wanhu alufu saba wadanganhika na umgudemo wa iisi, na waja wahonyokwe wona bwembwe na wamuyenzi Mulungu wa kuulanga.

14 Mgayo wa ikabili ubita, ila mgayo wa ikadatu wa mmabehi kwiza.

Mhalati ya Saba

15 Msenga wa saba wa Mulungu wa kuulanga kaitoa mhalati yake, na kukala na dizwi kulu kuulanga, dilonga, “Undewa wa ulumwengu ugaluka undewa wa Mndewa wetu na Kilisto wake, na Mulungu kotawala milongo yose.” 16 Abaho, waja wavyele malongo mabili na wane, wakalile wokala m'vigoda vao va undewa haulongozi wa Mulungu, wafugama mavindi wainamiza vihanga vao, wamtambikila Mulungu, 17 wolonga,

“Tokuheweza, Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, uli baha na ukalile baha,
kwavija kuisola mhiko yako ng'hulu,
na kusonga kutawala.
18 Wamhazi wagevuzika, ila sambi kipigiti cha lusango lwako kiza.
Kipigiti kivika cha kuwatagusa wadanganhike,
na kuwagwelela nhunza watumigwa zako wahokozi
na wanhu zako wang'alile
na waja wodihishimila twaga jako,
wose wadodo na wakulu.
Kipigiti kivika cha kuwabananga waja wose wasongeze ubananzi muna iisi.”

19 Abaho, Ng'anda ya Mulungu ivuguligwa kuulanga, na sanduku da lagano jake dikalile mgati yake joneka. Kulawila mimwemwe, midumo, miladu, mgudemo wa isi, na mvula ng'hulu ya mabwe.

12

Mtwanzi na Zoka

1 Kilaguso kikulu cha mkanganyo choneka kuulanga. Kukala na mtwanzi yavazigwe zua, na mulenge hasi ya magulu gake, na mkungo wa nhondo longo dimwe na mbili mpala jake. 2 Kakala na inda, kalila sama ya usungu kwavija kakala ka mmabehi kulela.

* **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 4:1-14.

3 Abaho, kilaguso kiyagwe choneka kuulanga, zoka kulu dung'hu dili na mapala saba na mhembe longo dimwe na mikungo midodo saba mmapala gake.
4 Mkila wake uzikwekwesa selusi ya nhondo kulawa kuulanga na kuzasa muisi. Zoka hijo dima haulongozi wa mtwanzi yakalile behi na kulela giladi yammeze mwanage kipigiti vondayavumbuke.
5 Ija imtwanzi kalela mwana wa kimbigalo, yondayazitawale isi zose na fimbo ya zuma.* Ila mwanage kanyamuligwa na kugaligwa ha Mulungu, na hana ikigoda chake cha undewa.
6 Mtwanzi ija kakimbilila kuluwala hanhu hayatandiligwe na Mulungu, giladi yemilizwe hiko mkipigiti cha mazua 1,260.

7 Na kukala na ng'hondo kuulanga. Mikaeli na wasenga zake wa kuulanga wagomba na dija idizoka, na dija idizoka na wasenga zake wa kuulanga wagomba na hewo.
8 Ila dija idizoka hamoja na wasenga zake wa kuulanga wahumwa na wawingigwa wasegele kuulanga.
9 Zoka hijo kulu jasigwa hasi, dija dizoka da umwaka dikemigwe Kinyamkela ama Mwenembago, youvwizila ulumwengu wose. Jasigwa hasi muisi hamoja na wasenga zake wa kuulanga.

10 Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa kuulanga dolonga, "Sambi ukombola, mhiko, Undewa wa Mulungu wetu, na udaho wa Kilisto wake wiza. Kwavija ija yowatagusa ndugu zetu haulongozi wa Mulungu wetu imisi na ikilo kasigwa hasi.
11 Na hewo wamuhuma na mulopa wa Mwana Ng'hondolo na kubitila ikweli iwakalile woipeta. Kwavija hawaunogele ng'hani ugima wao, ila waulava hata kuvikila kudanganhika.
12 Avo deng'helela gweye ulanga, na mweye mose mkala himo! Ila mojona isi na bahali, kwavija Mwenembago kahumuluka kumwenu kuno yamemile lusango mkulu, kwavija kovitanga kamba kipigiti chake kiguhi."

13 Zoka dija vidiwene kamba jasigwa hasi muisi, disonga kumkoleleza ija imtwanzi yamulelile mwana wa kimbigalo.
14 Mtwanzi ija kagweleligwa mabawa mabili ga kimhungu mkulu ng'hani, giladi yaguluke mbaka mkiwala, ako kondayahonyokwe na dija idizoka na kwimilizwa mkipigiti cha milao midatu na milenge sita.
15 Abaho, kulawa mmulomo wake, dija idizoka dideka mazi galingile kamba lwanda gam'vikile ija imtwanzi giladi gamkulule.
16 Ila isi imtaza imtwanzi, ivugula mulomo wake na kulumeza ulwanda ulawile mmulomo wa idizoka.
17 Abaho, idizoka dimonela lusango ija mtwanzi na dichola kugomba na wana wasigale wa ija imtwanzi, waja wozigoga ndagizi za Mulungu na kuugoga usindila wa Yesu.
18 Abaho, dija idizoka dima mulusanga mumgwazo wa ibahali.

13

Wang'onyo Wabili

1 Abaho, nimona mng'onyo yolawa m'bahali. Kakala na mhembe longo dimwe na mapala saba, na mikungo longo dimwe mzimhembe zake, na uchana ya mapala gake gose gandikigwa matwaga gomuliga Mulungu.
2 Mng'onyo inimuwene kalinga kamba duma, ila migulu yake ilinga kamba dubu, na mulomo wake ulinga kamba mulomo wa simba. Dija dizoka dimgolela ija imng'onyo mhiko zake, kigoda chake cha undewa, na udaho wake mkulu.
3 Pala dimwe da imng'onyo hiyo joneka kamba dikala na londa dilondile kumkoma, ila londa hijo dikala dihonile. Wanhu wose wali muulumwengu wazanywa na kumuwinza mng'onyo hiyo.
4 Wanhu waditambikila idizoka dija kwavija dikala dimgwelele udaho wake mng'onyo hiyo. Vivija wamtambikila imng'onyo na kuuza, "Yalihi yali kamba mng'onyo ino? Yalihi yodaha kutenda ng'hondo na heyo?"

5 Mng'onyo hiyo kagweleligwa mulomo wa kulonga mbuli za kuitopa na maligo, na kagweleligwa udaho wa kutawala mkipigiti cha milenge malongo mane na mibili.
6 Kaunanula mulomo wake yamfukulile Mulungu, na kudilonga vihile

* **12:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

twaga jake na hanhu hake hoyokala na waja wokala kuulanga. 7 Kakala yagweleligwe mhiko za kutenda ng'hondo na kuwahuma wanhu wa Mulungu. Na kakala yagweleligwe udaho mmbuli ya kila mtala, wanhu, ulonzi, na isi. 8 Na wanhu wose wali muisi ino womtambikila mng'onyo hiyo, ila waja tu matwaga gao gandikigwe kipigiti ulumwengu haunalumbigwa mkitabu cha ugima cha Mwana Ng'hondolo yachinjigwe.

9 Heyo yali na magwiti na yahulike!
10 Munhu yoyose yandikiligwe kugeligwa mkifungo, kogeligwa mkifungo. Na munhu yoyose yandikiligwe kukomigwa na zele, kokomigwa na zele.* Mbuli ino nhegulo yake iyo ino, wanhu wa Mulungu wolondigwa wawe na mwazaganyo na wawe bule uzenzeleganye.

11 Abaho, nimona mng'onyo iyagwe, yolawa muisi. Kakala na mhembe mbili kamba ng'hondolo, ila kalonga kamba zoka. 12 Katenda mbuli zose muudaho wose wa ija imng'onyo wa ichanduso, kautenda ulumwengu na wose wokala mgati yake wamtambikile ija imng'onyo wa ichanduso, yakalile na londa dilondile kumkoma. 13 Mng'onyo ino wa ikabili katenda mizonza mikulu, hata kutenda moto uhumuluke kulawa kuulanga mbaka muisi hameso ga wanhu wose.
14 Na kubitila mizonza yose iyatogozigwe kuitenda hameso ga ija imng'onyo wa ichanduso, kawagiza wanhu wose wali muisi. Kawashulutiza wanhu watende wegu kulu da ija imng'onyo wa ichanduso, ayo yakalile na londa dilondile kumkoma ila kawa mgima.
15 Kagweleligwa mhiko ya kudigwelela loho dija idiwegu da imng'onyo wa ichanduso, giladi didahe kulonga na kuwatenda waja wose walemile kuditambikila dija idiwegu wakomigwe. 16 Ija imng'onyo kamshulutiza kila munhu, mdodo na mkulu, mgoli na mkumbulu, nyakadala na munhu yailegehe, yageligwe utango mumkono wake wa ukulume ama mkihanga chake, 17 giladi kamba, munhu yoyose sambiyadahe kugula ama kuguza ila mbaka yageligwe utango wa twaga da ija imng'onyo ama namba ya twaga jake.
18 Hano yolondigwa ng'hungwe. Munhu yali na ilimu yaizahile nhegulo ya namba ya ija imng'onyo, kwavija kuna munhu yali namba ino. Namba yake iyo 666.

14

Mwana Ng'hondolo na Wanhu Zake

1 Abaho nilola, na nimona Mwana Ng'hondolo yemile Mkigongo cha Sayuni hamoja na wanhu 144,000 wakalile na twaga da Mwana Ng'hondolo na twaga da Tataake gandikigwe m'vihanga vao. 2 Na nihulika dizwi kulawa kuulanga dilingile kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali ama dizwi da muungulumo wa ladu. Dilinga kamba mulilo wa watoa bango bwando wotoa mabango gao.
3 Wemba wila wa sambi haulongozi wa ikigoda cha undewa na haulongozi wa waja wene ugima wane na haulongozi wa iwavyele. Haduhu munhu yadahile kwimba wila uja ila waja wanhu 144,000 wakomboligwe kulawa muisi. 4 Wano wao wanhu wakalile ukazi ung'alile mkuleka kuwasa na watwanzi, hewo wa kamba mhambe, womkweleleza Mwana Ng'hondolo kokose koyochola. Wakomboligwa kulawa mwa wanhu wasigale muisi, wa kamba malimbuko ha Mulungu na ha Mwana Ng'hondolo. 5 Hawakalile wavwizi, na wakala bule mbuli na munhu.

Wasenga Wadatu wa Mulungu wa Kulanga

6 Abaho nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yoguluka kuulanga, kakala na Usenga Unogile wa digunge giladi yaupete ha wanhu waja wokala muisi. Yaupete kila isi, mtala, ulonzi, na wanhu. 7 Kalonga mdidizwi kulu, "Mdumbeni Mulungu na kumuyenzi, kwavija kipigiti cha heyo kutagusa kivika. Mtambikileni heyo, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na nzokwe zose za mazi."

* **13:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 15:2; 43:11. * **14:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9.

8 Abaho nimona msenga wa Mulungu
wa kuulanga wa ikabili, yolonga, “Kula-
gala! Kulagala Babeli wambo kulu!* Dino
dijo wambo ditendile isi zose zing'we
ugimbi wa sulukila yake ya ugoni.”
9 Abaho nimona msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga wa ikadatu yolonga
mdidizwi kulu, “Kamba munhu yoyose
yahamtambikila ija imng'onyo na wegu
jake na kubokela utango wake mkihanga
ama mumkono, 10 kong'wa divai ya lu-
sango lwa Mulungu, igidigwe mkikasi
cha lusango lwake bila kugeligwa mazi.
Na heyo kogaya mkusomigwa na baluti
ilukula haulongozi wa wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga wang'alile na hau-
longozi wa Mwana Ng'hondolo. 11 Yosi
da mgayo wao dokwela uchana milongo
yose. Mgayo uja hauhola imisi na ikilo,
kwavija wanhu waja wamtambikila ija
imng'onyo na wegu jake, na waubokela
utango wa twaga jake.”
12 Avo wanhu wa Mulungu wolondigwa
kwazaganya migayo, wazigoge ndagizi
za Mulungu na kunanahila kumtamanila
Yesu.
13 Abaho nihulika dizwi kulawa kuu-
langa dolonga, “Wandike, wamota awo
wodanganhika mkuilumba hamoja na
Mndewa kulawa sambi na kugendelela.”
“Ona!” kolonga Loho wa Mulungu.
“Wohumula kulawa mmigayo yao, kwav-
ija sang'hano zao zowakweleleza.”

Vinhu va Kuhuna Muisi

14 Abaho, nilola, haja haulongozi wangu
kukala na wingu zelu, na uchana ya
idiwingu kukala na munhu yakalile
yalingile kamba Mwana wa Munhu.†
Kakala na mkungo wa zahabu mdipala
jake na sengo inoligwe mumkono wake.
15 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuu-
langa iyagwe kalawa muna Ing'anda ya
Mulungu ili kuulanga na kamkema na
dizwi kulu heyo yakalile mdiwingu, “Sola
sengo yako ukahune, kwavija kipigiti
cha kuhuna kivika, kwavija vakuja muisi
vipa.” 16 Na heyo yakalile mdiwingu
kayasa sengo yake muisi, na iisi ihunigwa.
17 Abaho, msenga wa Mulungu wa
kuulanga iyagwe kalawa muna Ing'anda
ya Mulungu ili kuulanga, na heyo vivija
kakala na sengo inoligwe.
18 Abaho, msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga iyagwe, ayo yakalile na udaho
wa kuuhuma moto, kalawa behi na ik-
ilingo cha kulavila nhosa na kumkema
na dizwi kulu ayo yakalile na isengo
inoligwe, “Sola sengo yako inoligwe
ukakanhe ivikungwi va izizabibu kulawa
mumzabibu wa iisi, kwavija zabibu zake
zipa.” 19 Avo, ija imsenga wa Mu-
lungu wa kuulanga kayasa sengo yake
muisi, na kuzikunzanya zabibu zake na
kuzasa muna ulwingila lwa kukamulila
zabibu lwa lusango lwa Mulungu. 20 Luja
ulwingila lwa kukamulila zabibu lubo-
jagigwa hanze ya idiwambo, na mulopa
ukuluma kamba mgendo wa kilometa 300
kulawa muna ulwingila luja na kamba
meta mbili kwingila hasi.

† **14:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13.

15

Wasenga Saba wa Mulungu wa Kuulanga na Migayo Ihile Ng'hani ya Kimambukizo

1 Abaho, nyona kilaguso kiyagwe,
kikulu na cha mkanganyo, kuulanga.
Kukala na wasenga saba wa Mulungu
wa kuulanga wogala migayo saba ihile
ng'hani ya kimambukizo, kwavija ku-
bitila imigayo iyo lusango lwa Mulungu
lomambukizwa.
2 Na nyona kija choneke kamba bahali
ya kiwowo itibulizwe na moto, na hamg-
wazo wa ibahali wakala wemile waja
wamuhumile ija imng'onyo na wegu jake
na ija inamba ya twaga jake. Wakala
wagogile mabango gawagweleligwe na
Mulungu. 3 Wakala wokwimba wila wa
Musa, mtumigwa wa Mulungu, na wila
wa Mwana Ng'hondolo,

“Mndewa Mulungu Mwene Mhiko,
sang'hano zako ng'hulu na zokan-
ganya!
Nzila zako zabule uzenzeleganye na za
ikweli,
Mndewa wa gunge na gunge!

4 Mndewa, yalihi yoleka kukudumba gweye
na kudiyenzi twaga jako?
Kwavija gweye wiyeka iyo ung'alile.
Wanhu wose wa ulumwengu wokwiza
na kukutambika haulongozi wako,
kwavija sang'hano zako zilibule uzenzeleganye zigubuligwa.”*

5 Vigeshile gano, nilola na nyona Ng'anda ya Mulungu, hema da Mulungu, divuguligwa kuulanga, 6 na wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga walawa muna Ing'anda ya Mulungu kuno waigogile migayo saba ihile ng'hani. Wakala wavalile vivalo va kitani vinang'hazike na ng'humbulu za zahabu mmhambaga zao. 7 Abaho, imwe wa waja wene ugima wane kamgwelela kila msenga imwe mmwanza wa waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga mkungu wa zahabu umemile lusango lwa Mulungu, ayo yali na ugima wa milongo yose. 8 Na Ing'anda ya Mulungu imema yosi dilawile muna iyenzi ya Mulungu na kulawa mmhiko zake, na haduhu munhu yadahile kwingila muna Ing'anda ya Mulungu mbaka imigayo saba ihile ng'hani ya iwasenga saba wa Mulungu wa kuulanga viishile.

16

Mikungu ya Lusango lwa Mulungu

1 Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa muna Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga dowalongela iwasenga saba wa Mulungu wa kuulanga, “Gendeni muisi mkaite imikungu saba ya lusango lwa Mulungu.”

2 Avo, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kachola na kuwita umkungu wake muisi, na milonda ihile ng'hani ili na usungu mkulu iwapata waja iwanhu wakalile na utango wa ija mng'onyo na waja waditambikile wegu jake.

3 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kawita umkungu wake m'bahali, na igamazi gagaluka kuwa mulopa kamba mulopa wa munhu yadanganhike, na kila kinhu kikalile m'bahali kidanganhika.

4 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kawita umkungu wake mzinyanda na zinzokwe za mazi, na zigaluka mulopa. 5 Abaho, nimuhulika msenga wa Mulungu wa kuulanga, mkulu wa igamazi, yolonga na Mulungu, “Gweye kwabule uzenzeleganye, gweye Kung'ala, gweye uli baha na ukalile baha, kwavija gweye iyo uzigalile nhaguso zino. 6 Kwavija weta mulopa wa wanhu zako wang'alile na wahokozi zako, na gweye kuwagwelela mulopa wang'we, kwavija vino vivo viwalondigwe kutendeligwa!” 7 Abaho, nikihulika ikilingo cha kulavila nhosa chokwidikila, “Ona, Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, nhaguso zako za kweli na zabule uzenzeleganye.”

8 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kawita umkungu wake mdizua, na idizua digweleligwa mhiko za kuwalukuza wanhu na moto. 9 Wanhu walukuzwa na idizua, ila wadidukumiza iditwaga da Mulungu, ayo yakalile na udaho mmigayo hiyo saba ihile ng'hani, na hawaiyalalile vilozo vao na kumuyenzi Mulungu.

10 Na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa tano kawita umkungu wake hana ikigoda cha undewa cha ija mng'onyo, na undewa wake ugeligwa ziza. Wanhu wazidafuna ndimi zao sama ya usungu, 11 wamdukumiza Mulungu wa kuulanga sama ya masungu gao na milonda yao, ila hawaiyalalile sang'hano zao zihile.

12 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga wa sita kawita umkungu wake muna ulwanda mkulu Yuflati. Mazi gake ganyala giladi kuitanda nzila sama ya wandewa kulawa ulawilo wa zua. 13 Abaho, nyona vinyamkela wadatu walingile kamba mibula. Wakala wolawa mmulomo wa dija idizoka, wolawa mmulomo wa ija imng'onyo, na wolawa mmulomo wa ija imuhokozi wa uvwizi. 14 Zino zizo loho za vinyamkela zitenda mizonza, ziwacholela wandewa wa ulumwengu wose na kuwakunzanya hamoja sama

* **15:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 111:2-3; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:4; YELEMIA 10:7; ZABULI 86:9; 98:2.

ya ng'hondo mdizua kulu da Mulungu Mwene Mhiko.
15 Kilisto kolonga, “Lola! Nie nok-
wiza kamba m'bavi! Kamota munhu ija
yogonelela sama yangu, ayo yovitanda
vivalo vake giladi sambiyatembele mwazi
na kugeligwa kinyala.”
16 Abaho, loho hizo ziwating'haniza
wandewa hamoja hanhu hokemigwa
Mkieblania, Alimagedoni.
17 Na msenga wa Mulungu wa kuu-
langa wa saba kawita umkungu wake
kuulanga, na dizwi kulu dilawa muna
Ing'anda ya Mulungu kulawa mkigoda
cha undewa, dilonga, “Imala!” 18 Abaho,
kukala na mimwemwe, midumo, miladu,
na mgudemo wa isi wihile ng'hani. Hau-
nalawilila mgudemo wa isi kamba uja
songela munhu viyalumbigwe, avo ukala
na mgudemo mkulu ng'hani. 19 Dija
idiwambo kulu da Babeli diigola mi-
anza midatu, na imiwambo ya isi zose
ibanangigwa. Avo Mulungu kavikum-
buka vilozo va wanhu wa Babeli na
kuwang'weza kikasi chao kimemile di-
vai ya lusango lwake. 20 Kipigiti isi
viigudeme, visiwa vose viyangayuka, na
imigongo hayoneke. 21 Mvula ya mabwe
makulu, gakalile na kamba kilo hamsini
kila dibwe dimwe, gawalagalila wanhu,
awo wamdukumize Mulungu sama ya
mgayo wa mvula ija ya mabwe, kwav-
ija mgayo huo wihile ukala wodumbiza
ng'hani.

17

Mtenda Ugoni Ndwanga

1 Imwe wa wasenga saba wa Mulungu
wa kuulanga wakalile na imikungu saba
keza kanilongela, “Izo, na nie nokula-
gusila nhaguso ya ija imtenda ugoni nd-
wanga, iyo idiwambo kulu dizengigwe
behi na nyanda bwando. 2 Wandewa wa
isi watenda nayo ugoni, na wanhu wokala
muisi wakoligwa na divai ya ugoni wake.”
3 Abaho, ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga kanisola Muloho mbaka
mkiwala. Ako nimona mtwanzi
yakalile uchana ya mng'onyo mdung'hu
yandikigwe matwaga bwando ga maligo,
na kakala na mapala saba na mhembe
longo dimwe. 4 Mtwanzi hiyo kakala
yavalile vivalo va zambalau na vidung'hu,
kakala yoihamba na zahabu, mabwe
ga hela bwando, na lulu. Mmakono
gake kakala yagogile kikasi cha zahabu
kimemile ubananzi na unyolodo wa
ugoni wake. 5 Mkihanga chake kakala
yandikigwe twaga dili na nhegulo ifisike,
“Babeli mkulu, mama wa watenda ugoni
ndwanga wose na chanduso cha mbuli
zose zihile zili muisi.” 6 Nimona ija
mtwanzi kakala yakoligwe na mulopa
wa wanhu wa Mulungu, wanhu wakalile
wowapetela wanhu wayagwe mbuli
za Yesu. Nimulola mtwanzi ija na
mkanganyo mkulu.
7 Abaho, ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga kanilongela, “Habali ukan-
ganya? Nie nokulongela nhegulo ifisike
ya mtwanzi hiyo na ija imng'onyo yamk-
welile kumgongo, ayo yali na mapala
saba na mhembe longo dimwe. 8 Ija
imng'onyo yuumuwene kakala mgima, ila
sambi kadanganhika, na kokwela kulawa
mdikolongo dilibule nziga na kuchola ku-
ubananzi wake. Na wanhu wokala muisi,
waja matwaga gao galekile kwandikigwa
songela ulumwengu vuulumbigwe mk-
itabu cha ugima, wokanganya wahamona
imng'onyo hiyo, kwavija kakala mgima,
sambi kadanganhika, ila kokwiza kuwa
mgima kabili.
9 “Hano holonda nzewele na
ng'hungwe. Gaja ga mapala saba gago
ivigongo saba mtwanzi iyo yakalile
yavikalile. 10 Vivija gaja ga mapala
saba gago wandewa saba. Wandewa
watano wadanganhika, imwe yang'hali
yotawala, na iyagwe hanakwiza, ila
yeheza kotawala mkipigiti kiguhi. 11 Ija
imng'onyo yakalile mgima, na sambi
kadanganhika, iyo mndewa wa nane. Na
heyo ka mmwanza wa waja wandewa
saba, na heyo kochola kubanangigwa.
12 “Zija izimhembe longo dimwe
zuuziwene zizo wandewa longo dimwe
wakalile hawanagweleligwa undewa,
ila wogweleligwa udaho wa kutawala
kamba wandewa, na wotawala mkipigiti
kiguhi hamoja na ija imng'onyo. 13 Wano
wandewa longo dimwe wowa na nia

imwe, na mhiko zao na udaho wao womgwelela ija imng'onyo. 14 Wandewa longo dimwe na ija imng'onyo wogomba na Mwana Ng'hondolo, ila Mwana Ng'hondolo, hamoja na waja wakemigwe, wasaguligwe, na walibule uzenzeleganye, kowahuma kwavija heyo iyo Mndewa wa Wandewa na Mkulu wa Wakulu wa isi."

15 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, "Gaja igamazi gaugawene haja kuyakalile ija imtenda ugoni ndwanga gago madale ga wanhu wa kila isi na kila ulonzi. 16 Ija imng'onyo na zija mhembe longo dimwe zuuziwene womwihila ija imtenda ugoni ndwanga. Wom'vula vivalo vake na kumuleka mwazi. Woija nyama yake, na vinhu visigale wovisoma na moto. 17 Kwavija Mulungu kazigela mbuli zoyolonda heyo mmioyo yao, mbuli zondazigatende gaja goyolonda heyo. Wotogola kuulava udaho wao wa kutawala na kumgwelela ija imng'onyo, mbaka mbuli za Mulungu zivikile.

18 "Mtwanzi yuumuwene iyo idiwambo kulu ditawala wandewa wa iisi."

18

Kulagala kwa Babeli

1 Vinishile kumona mtwanzi yakalile uchana ya mng'onyo mdung'hu, nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yohumuluka kulawa kuulanga. Kakala na udaho mkulu, na isi imulikigwa na unang'hazi wake. 2 Kenula dizwi kalonga,
"Kulagala! Kulagala Babeli wambo kulu!*
Digaluka ng'anda ya Mwenembago na kae ya kila kinyamkela, kae ya kila ndege yehile, kae ya kila kinhu kihile na kila mng'onyo yehile. 3 Kwavija isi zose zing'wa divai yake, divai ya sulukila yake ya ugoni. Wandewa wa isi watenda nayo ugoni, na wachuluzi wa isi wawa wagoli sama ya sulukila yake ya kulonda vinhu vose vinogile."

4 Abaho, nihulika dizwi diyagwe kulawa kuulanga dilonga,

"Segeleni kulawa Babeli, mweye wanhu zangu,†
giladi sambimuilumbe na heyo m'vilozo vake,
giladi sambimwingile mmigayo yake ihile ng'hani.
5 Kwavija vilozo vake vikiimemeza mbaka kuulanga,
na Mulungu kazikumbuka mbuli zake zihile.
6 Mtendeleni kamba heyo viyawatendile mweye,
muliheni mianza mibili sama ya gaja gayatendile.
Mmemezeleni mkikasi chake divai igwaduke mianza mibili,
kamba heyo viyawamemezele mweye.
7 Mgweleleni mgayo mkulu na giogio
kamba yenzi na udola viyaigwelele mwenyego.
Kwavija kogendelela kukiilongela mwenyego,
'Nie nokala hano, nie nili malikia.
Nie sio kizuka,‡
na nabule kilamso cha kona giogio!'
8 Avo migayo ihile ng'hani yompata mdizua dimwe,
ifa, giogio, na nzala.
Na heyo kosomigwa na moto,
kwavija Mndewa Mulungu yomtagusa, kana udaho mkulu."

9 Wandewa wa isi watendile nayo ugoni mkuilumba na heyo muukazi wake wa udola womulilila na kumuyalalila wahajona yosi da kusomigwa kumwake. 10 Wokwima kutali, kwavija wodumba kuilumba na heyo mumgayo wake. Wolonga, "Kojona! Kojona! Wambo dino kulu da Babeli! Mkipigiti kiguhi dotagusigwa!"

11 Wachuluzi wa isi womulilila na kumuyalalila, kwavija haduhu munhu yondayagule vinhu vao kabili. 12 Haduhu munhu yondayagule zahabu zao, madini ga feza, mabwe ganogile, lulu, kitani ing'alile, vivalo va zambalau, halili, vivalo vidung'hu, mibiki yose inung'hila goya, via vose vitendigwe na mhembe za nhembo, via vose vitendigwe na mibiki

* **18:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9.
† **18:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 51:45.
‡ **18:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 47:5-8.

inogile, shaba, zuma, na malumalu, 13 mdalasini, vinung'hanung'ha, ubane, manemane, uvumba, divai, mavuta ga mzaituni, usage unogile, ngano, ng'ombe na ng'hondolo, falasi na mikwama, nyakadala, na hata ugima wa wanhu. 14 Wachuluzi wamulongela, “Vinhu vose vinogile vuukalile uvisulukila vipotela, na ugoli wako wose na vinhu va kuitopela viyangayuka, na huvipata kabili!” 15 Waja iwachuluzi wachuluze vinhu hivo na kupata ugoli wao kulawa kumwake wokwima kutali, wodumba kuilumba na heyo mumgayo wake. Wolila na kuiyalala, 16 wolonga, “Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, uivazile kitani ing'alile, zambalau, na ndung'hu, na kuihamba na zahabu, mabwe ganogile, na lulu! 17 Mkipigiti kiguhi kawagiza ugoli uno wose!”

Wanhu wose wakalile woilongoza imeli, wanhu wose wakwelile muna imeli, wanhu wose wosang'hanika muna imeli, na wanhu wose wosang'hanika m'bahali, wokwima kutali. 18 Na viwadiwene yosi dilawa muna umoto umsomile, wolila na kulonga, “Hakukalile na wambo kulu diyagwe kamba dino!” 19 Wakiitila timbwisi mmapala gao, walila na kuiyalala, wolonga, “ ‘Kojona! Kojona, gweye wambo kulu, waja wose wali na meli m'bahali wagaluka wagoli kubitila ugoli wake! Mkipigiti kiguhi kasa kila kinhu!’

20 “Deng'helela ulanga sama ya ubananzi wake! Deng'heleleni wanhu wa Mulungu na watumigwa wa Kilisto na wahokozi! Kwavija Mulungu kamtagusa ija imtwanzi sama ya kija kiyawatendele mweye.”

21 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na mhiko kenula dibwe kamba dibwe kulu da kusiginhila, na kujasa m'bahali, kalonga, “Vino vivo wambo kulu da Babeli vondajasigwe hasi, na hajoneka kabili. 22 Dizwi da mabango na wanhu wokwimba, watoa filimbi na watoa mhalati, hadihulikwa kabili mgati yako. Haduhu msang'hana wa sang'hano yoyose yondayoneke mgati yako. Dizwi da dibwe da kusiginhila hadihulikwa kabili mgati yako. 23 Mulangaza wa kiwenge haumwemwesa kabili mgati yako, ama dizwi da mulawilamhambe na mhambe hadihulikwa kabili mgati yako. Wachuluzi zako wakala wanhu wakulu muisi. Ila kubitila uhawi wako kuwagiza wanhu wose wali muulumwengu!”

24 Mgati yake woneka mulopa wa wahokozi, mulopa wa wanhu wa Mulungu, na mulopa wa wanhu wose wadanganhike muisi.

19

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na udaho mkulu viyeshile kulonga, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wasenga wa Mulungu wa kuulanga, dolonga, “Mulungu yatogolwe! Ukombola na yenzi na mhiko volawa ha Mulungu wetu, 2 kwavija nhaguso yake ya ikweli na yabule uzenzeleganye. Kamtagusa ija imtenda ugoni ndwanga yaibanange iisi na ugoni wake. Mulungu kamtagusa kwavija kawakoma watumigwa wa Mulungu.” 3 Wenula dizwi kabili, walonga, “Mulungu yatogolwe! Yosi dilawa muna umoto ulukuza wambo dija kulu dokwela uchana milongo yose!” 4 Na waja iwavyele malongo mabili na wane na waja wene ugima wane wafugama mavindi wamtambikila Mulungu, ayo yakalile mkigoda cha undewa. Wenula dizwi, walonga, “Amina, Mulungu yatogolwe!”

Lusona lwa Mulawilamhambe lwa Mwana Ng'hondolo

5 Abaho, dizwi dilawa kulawa mkigoda cha undewa, dolonga, “Mgweleleni nhogolwa Mulungu wetu, mweye mose muli watumigwa zake, mweye mumdumba, wose wadodo na wakulu!” 6 Abaho, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wanhu, kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali na kamba mdumo mkulu wa ladu, wolonga, “Mulungu atogolwe! Kwavija Mndewa Mulungu wetu Mwene Mhiko kotawala! 7 Tudeng'he na kusekelela, na tulave hishima zetu kumwake. Kwavija kipigiti kivika cha lusona lwa zengele lwa Mwana

Ng'hondolo, na mhambe wake kesha
kukiitanda mwenyego. 8 Kagweleligwa
kivalo king'alile cha kitani yavale."
Kivalo hicho kicho sang'hano zinogile za
wanhu wa Mulungu.
9 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga
kanilongela, "Yandika gano, wamota
wanhu waja wagonekigwe hana ulusona
lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo!"
Kanilongela kabili, "Zino zizo mbuli za
ikweli za Mulungu."
10 Abaho nigwa hamagulu gake nim-
tambikile, ila kanilongela, "Sambiunita-
mbikile nie! Nie na mtumigwa miyago
gweye hamoja na ndugu zako waugogile
usindila wa Yesu. Mtambikile Mulungu!
"Kwavija usindila wa Yesu uwo loho ya
uhokozi."

Munhu Yomkwela Kumgongo Falasi Mzelu

11 Abaho, niwona ulanga uvuguka, na
haja haulongozi wangu kukala na falasi
mzelu, na munhu yamkwelile kumgongo
kakemigwa Munhu Yalibule Uzenzele-
ganye na Wa Ikweli. Na heyo kotagusa
na kutenda ng'hondo bila uzenzeleganye.
12 Meso gake kamba moto ukwaka, na
mpala jake kukala na mikungo bwando.
Kakala na twaga jandikigwe uchana yake,
kamba haduhu munhu yoditanga ila
heyo mwenyego. 13 Na heyo kavala
kanzu izabikwe mmulopa, na twaga jake
dijo "Usenga wa Mulungu." 14 Asikali
wa kuulanga wamkweleleza, wakwela
falasi wazelu na wavala vivalo va kitani
kinogile, vizelu, na ving'alile. 15 Kulawa
mmulomo wake dolawa zele dinoligwe
ng'hani, kubitila zele hijo kowahuma
Wamhazi. Na heyo kowatawala na fimbo
ya zuma,* na heyo kolubojaga lwingila
lwa kukamulila divai ya lusango lwa
Mulungu Mwene Mhiko. 16 Mkivalo chake
na uchana ya haza jake, kukala na twaga
jandikigwe, "MKULU WA WAKULU WA ISI NA
MNDEWA WA WANDEWA."
17 Abaho, nimwona msenga wa
Mulungu wa kuulanga kema mdizua,
kenula dizwi na kuwakema ndege wose
woguluka kuulanga, "Izoni, iting'hanileni
hamoja sama ya lusona lukulu lwa
Mulungu. 18 Izoni na muje nyama
za wandewa, wakulu wa asikali, na
asikali, nyama za falasi na wanhu zao
wowakwela kumgongo, nyama za wanhu
wose, wailegehe na nyakadala, wadodo
na wakulu."
19 Abaho, nimona ija imng'onyo na waja
iwandewa wa isi na asikali zao wait-
ing'hane hamoja giladi wagombe na ija
imunhu yamkwelile ija falasi na dale jake
da asikali. 20 Ila ija imng'onyo kagogigwa
hamoja na ija imuhokozi wa uvwizi ya-
tendile mizonza sama ya ija imng'onyo.
Na kubitila mizonza ino kawavwizila
wanhu waja waubokele utango wa ija
imng'onyo na kuditambikila wegu jake.
Ija imng'onyo na ija imuhokozi wa
uvwizi, hewo wabili wasigwa mdilamba
da moto wa baluti ilukula kuno wali
wagima. 21 Na asikali zao wakomigwa
na zele dilawile mmulomo wa munhu ija
yamkwelile falasi kumgongo, na ndege
wose wakiigutiza nyama zao.

20

Milao Alufu Imwe

1 Kilisto viyeshile kumuhuma ija
imng'onyo, na ija imuhokozi wa uvwizi,
na waja asikali zao, nimona msenga
wa Mulungu wa kuulanga yohumuluka
kulawa kuulanga, yali na kivugulilo cha
kolongo dilibule nziga na kagoga mnyolo
mkulu mmakono gake. 2 Kadihuma dija
idizoka, zoka da umwaka, dikemigwa
Kinyamkela ama Mwenembago, abaho
kadifunga na uja umnyolo kipigiti cha
milao alufu imwe. 3 Na ija imsenga wa
Mulungu wa kuulanga kajasa mdikolongo
dilibule nziga dija idizoka, kaluhinda
ulwivi lwa kwingilila himo na kulugela
utango uchana yake giladi sambiyadahe
kuwavwizila kabili wanhu wali muisi
mbaka milao alufu imwe vondaimale.
Gahamala higo, kolondigwa yafun-
guligwe mkipigiti kiguhi.
4 Abaho, nyona vigoda va undewa, na
waja wavikalile wagweleligwa udaho wa
kutagusa. Vivija nyona loho za waja

* **19:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

wakanhigwe mapala sama ya kumtogola Yesu na sama ya Usenga wa Mulungu. Hawamtambikile ija imng'onyo ama wegu jake na hawaubokele utango wake m'vihanga vao ama mmakono gao. Wazuka na watawala hamoja na Kilisto milao alufu imwe. 5 Waja wayagwe wadanganhike hawazukile mbaka milao alufu imwe viimalile. Uno uwo mzuso wa ichanduso. 6 Wamota na wang'ala waja wondawengile mumzuso wa ichanduso. Ifa ya ikabili yabule udaho wa kuwahuma, ila wowa wakulu wa nhambiko wa Mulungu na wowa wakulu wa nhambiko wa Kilisto, na wotawala hamoja na heyo milao alufu imwe.

Mwenembago Kohumwa

7 Na imilao alufu imwe ihamala, Mwenembago kofunguligwa kulawa mkifungo chake. 8 Heyo kolawa na kuchola kuzivwizila isi zose, zikemigwa Gogu na Magogu,* kulawa ng'ambu zose za isi. Kowating'haniza hamoja sama ya ng'hondo, dale da asikali wali na udaho, dale dilibule mheta kamba misenga ya bahali. 9 Watembela muisi zose na kuhazunguluka hanhu hawakalile wanhu wa Mulungu na wambo dimnogele Mulungu. Ila moto uhumuluka kulawa kulanga uwalukuza. 10 Na Mwenembago, ayo yawavwizile hewo, kasigwa muna idilamba da baluti ilukula, ako kuyasigwe ija imng'onyo na ija imuhokozi wa uvwizi, na wogazigwa imisi na ikilo milongo yose.

Nhaguso ya Kimambukizo

11 Abaho, nyona kigoda kikulu kizelu cha undewa na heyo yakikalile. Isi na ulanga vikimbila, ila hawawene hanhu ha kuifisa. 12 Abaho, niwona wanhu wadanganhike, wakulu na wadodo, wema haulongozi wa ikigoda cha undewa, na vitabu vigubuligwa. Vivija kitabu kiyagwe kigubuligwa, kikalile kitabu cha ugima. Wanhu wadanganhike watagusigwa nhaguso ilingile na sang'hano zao, kamba viyandikigwe mgati ya ivitabu. 13 Bahali iwalava kunze wanhu wadanganhike wakalile mgati yake, na ifa na kuzimu ziwalava wanhu wadanganhike wakalile mgati yao. Kila munhu katagusigwa nhaguso ilingile na sang'hano yake. 14 Abaho, ifa na kuzimu vasigwa muna idilamba da moto. Idilamba da moto iyo ifa ya ikabili. 15 Munhu yoyose twaga jake hajoneke jandikwe muna ikitabu cha ugima kasigwa muna idilamba da moto.

21

Ulanga wa Sambi na Isi ya Sambi

1 Viishile nhaguso ya Mulungu ha kila munhu, nyona ulanga wa sambi na isi ya sambi,* kwavija ulanga wa ichanduso na isi ya ichanduso visha kubita, na bahali iyangayuka. 2 Nijona Wambo Ding'alile, Yelusalemu ya sambi, dohumuluka kulawa kuulanga ha Mulungu, disasaligwe kamba mhambe yahambigwe sama ya mbigalo wake. 3 Nihulika dizwi kulu kulawa mkigoda cha undewa dolonga, “Lola, ukazi wa Mulungu wowa hamoja na wanhu. Na heyo kokala hamoja na hewo. Wowa wanhu zake, na Mulungu mwenyego kowa hamoja na hewo, na heyo kowa Mulungu wao. 4 Na heyo kowahangusa mahozi gao gose kulawa mmeso gao, kwavija haduhu ifa kabili† ama giogio ama kililo ama usungu, kwavija mbuli za umwaka zisha kubita.”

5 Heyo yakalile mkigoda cha undewa kalonga, “Lola, novitenda vinhu vose viwe va sambi.” Abaho kanilongela, “Yandika mbuli ino, kwavija mbuli zino za kutogoligwa na za ikweli.” 6 Na heyo kanilongela, “Imala! Nie iyo Alufa na Omega, Waichanduso na Waikimambukizo. Munhu yali na ng'hilu nomgwelela mazi kulawa mzinzokwe za mazi golava ugima bila kuliha kinhu. 7 Munhu yondayahume kohala motelo zino zose, na nie nowa Mulungu wake, na heyo kowa mwanangu. 8 Ila wali na bwembwe, walibule nhamanila, wanhu wali na ngelegeza zihile, wakomaji, wagoni, wahawi, woitambikila miwegu, na wavwizi wose wokwasigwa muna idilamba da baluti ilukula. Ino iyo ifa ya ikabili.”

* **20:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 38—39.
† **21:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.
* **21:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:17.

Yelusalemu ya Sambi

9 Imwe wa waja wasenga saba wa
Mulungu wa kuulanga wakalile na ija
imikungu saba imemile migayo saba
ihile ng'hani ya kimambukizo keza
kanilongela, “Izo, nokulagusila mhambe,
mtwanzi wa Mwana Ng'hondolo.”
10 Kanisola Muloho mbaka uchana
ya idigongo tali, kanilagusila Wambo
Ding'alile, Yelusalemu, dihumuluka ku-
lawa kuulanga kuyali Mulungu. 11 Dikala
dinang'hazigwe na yenzi ya Mulungu, na
mulangaza wake ulinga kamba dibwe
da hela bwando, kamba yasipi, kamba
kiwowo king'alile. 12 Dikala na konhi kulu
na tali dikalile na nyivi longo dimwe na
mbili, na kila lwivi lumwe lwimilizwa
na msenga wa Mulungu wa kuulanga.
Na uchana ya kila lwivi jandikigwa
twaga dimwe mmwanza wa matwaga
longo dimwe na mabili ga mitala ya
Islaeli. 13 Haulawilo wa zua kukala na
nyivi ndatu, hauswelo wa zua kukala
na nyivi ndatu, kasikazi kukala na nyivi
ndatu, na kusi kukala na nyivi ndatu.
14 Konhi da idiwambo hijo dizengigwa
mmisingi ya mibwe longo dimwe na
mibili, na uchana ya kila dibwe kukala
jandikigwe twaga dimwe mmwanza wa
matwaga ga waja watumigwa longo
dimwe na wabili wa Mwana Ng'hondolo.
15 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga
yakalile yolonga na nie, kakala na lubiki
lwa kupimila lwa zahabu giladi yadipime
idiwambo, nyivi zake, na konhi jake.
16 Wambo dino dikala na utali na ugazi
ulingile, utali wake ulinga na ugazi wake.
Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga
kadipima idiwambo na lubiki lwake,
kapata kilometa 2,400 wimo wake, ugazi
wake, na utali wake. 17 Ija imsenga
wa Mulungu wa kuulanga kadipima
idikonhi, na dikala na wimo wa kamba
meta 65 kubitila lubiki lwa kupimila
luyalupimile. 18 Idikonhi dino dikala
dizengigwe na yasipi, na idiwambo
dizengigwa na zahabu ing'alile, zing'ala
kamba kiwowo. 19 Misingi ya idikonhi da
idiwambo ikala ihambigwe na kila dibwe
dinogile. Dibwe da msingi wa ichanduso
dikala yasipi, daikabili yakuti samawi,
daikadatu kalikedoni, daikane zumalidi,
20 da tano salidoniki, da sita akiki, da
saba kilisolito, da nane zabalajadi, da
tisa topazi, da longo dimwe kilisopolaso,
da longo dimwe na dimwe yasinto, na
da longo dimwe na mabili ametisto.
21 Zinyivi longo dimwe na mbili zikala
lulu longo dimwe na mbili, kila lwivi
luzengigwa na lulu imwe. Nzila za
idiwambo dija zikala zahabu zing'alile,
zing'ala kamba kiwowo.

22 Siyonile Ng'anda ya Mulungu mdi-
wambo hijo kwavija Ng'anda ya Mulungu
ya idiwambo hijo iyo Mwana Ng'hondolo
na Mndewa Mulungu mwenyego Mwene
Mhiko. 23 Idiwambo hijo hadilonda zua
ama mulenge kumwemwesa mgati yake,
kwavija yenzi ya Mulungu yolava mu-
langaza wake, na Mwana Ng'hondolo iyo
kiwenge cha idiwambo hijo. 24 Wanhu
wa isi zose wotembela mmulangaza
wake, na wandewa wa isi wogala ugoli
wao mgati yake. 25 Na nyivi za idi-
wambo hijo zovuguligwa misi ngima, haz-
ihindigwa, kwavija haduhu ikilo himo.
26 Hishima na ugoli wa wanhu wa
ulumwengu vogaligwa mgati ya idi-
wambo hijo. 27 Haduhu kinhu chochose
kinyolodoke chondakingile mdiwambo
dija, ama munhu yoyose yotenda mbuli
za kinyala ama mbuli za uvwizi, ila waja
weiyeka matwaga gao gandikigwe mk-
itabu cha ugima cha Mwana Ng'hondolo.

22

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga
viyeshile kundagusila dija idiwambo
ding'alile, kandagusila lwanda lwa mazi
golava ugima, lukalile lung'ala kamba
kiwowo, lulawa hana ikigoda cha Un-
dewa choyokalila Mulungu na Mwana
Ng'hondolo, 2 lukuluma hagatigati ya
inzila ya idiwambo hijo. Kila ng'ambu
ya ulwanda kukala na mibiki ilava ugima
ilela mujo mianza longo dimwe na mibili
mkipigiti cha mulao umwe, na kila
mulenge wolela mujo uyagwe. Na matepo
ga mibiki ija iyo dawa ya kuwahonya
wanhu wa isi zose. 3 Haduhu kinhu
chochose kidukumizwe muna idiwambo
dija. Kigoda cha undewa choyokalila

Mulungu na Mwana Ng'hondolo chowa
mgati ya idiwambo dija, na watumigwa
zake Mulungu womtambikila. 4 Wochona
kihanga chake, na twaga jake dok-
wandikigwa m'vihanga vao. 5 Hakuwa
na ikilo kabili. Hawalonda mulangaza wa
kiwenge ama mulangaza wa zua, kwavija
Mndewa Mulungu kowa mulangaza wao.
Na hewo wotawala milongo yose.

Kwiza kwa Yesu

6 Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kanilongela, “Mbuli zose ziuhulike na
zuuziwene za kweli na za kutogoligwa.
Na Mndewa Mulungu, ayo yowagwelela
wahokozi Loho wake, kamtuma msenga
wake yakawalongele watumigwa zake
gaja gondagalawilile.”
7 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nokwiza
mbwisa! Kamota munhu ija yozigoga
mbuli za uhokozi zili mgati ya kitabu
kino.”
8 Nie, Yohana, nizihulika na kuzona
mbuli zino zose. Na vinishile kuzihulika
na kuzona, nifugama mavindi haulongozi
wa gamagulu ga ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga yanilagusile mbuli zino, na
nilonda kumtambikila. 9 Ila heyo kani-
longela, “Sambiunitambikile nie! Nie
na mtumigwa wa Mulungu, kamba vuuli
gweye na ndugu zako wahokozi, kamba
waja wose wogagoga gaja gandikigwe
mkitabu kino. Mtambikile Mulungu
yeiyeka!” 10 Abaho, kanilongela, “Sambi-
uzifise mbuli za uhokozi za kitabu kino,
kwavija kipigiti kikwenhuka cha mbuli
zino zose kulawilila. 11 Munhu yotenda
gehile yagendelele kutenda gehile, na
munhu yanyolodoke yagendelele kuny-
olodoka. Munhu yalibule uzenzeleganye
yagendelele kuwa bule uzenzeleganye,
na munhu yang'alile yagendelele kuwa
mng'azi.”
12 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nok-
wiza mbwisa na nhunza yangu
mumkono, nimgwelele kila munhu
kamba viyasang'hanike. 13 Nie iyo Alufa
na Omega, nhegulo yake, Waichanduso
na Waikimambukizo.”
14 Wamota wanhu waja wosuluza
kanzu zao, giladi wadahe kuuja mujo wa
m'biki wa ugima, na wadahe kwingila ku-
bitila nyivi za idiwambo dija. 15 Ila hanze
ya idiwambo hana mibwa, wahawi,
wagoni, wakomaji, wanhu woitambikila
miwegu, na wanhu wose wonogelwa na
uvwizi na kuutenda.
16 “Nie, Yesu, nimulagiza msenga
wangu wa kuulanga yakugwelele usindila
uno sama ya wanhu wamtogole Kilisto.
Nie iyo muhenga kulawa mulukolo lwa
Daudi na Nhondo Ing'alile ya Imitondo.”
17 Loho wa Mulungu na mhambe wo-
longa, “Izo!”
Na heyo yogahulika gano vivija
kolondigwa yalonge, “Izo!”
Munhu yali na ng'hilu na yeze. Munhu
yoyose yolonda, yasole mazi golava
ugima yang'we bila kuliha.

Kimambukizo

18 Nie iyo Yohana, nomzuma kila
munhu yohulika mbuli za uhokozi
za kitabu kino, ihawa munhu yoyose
yokongeza kinhu chochose mkitabu
kino, Mulungu komwongezela migayo
ihile ng'hani yandikigwe mkitabu kino.
19 Na ihawa munhu yoyose yoisegeza
mbuli yoyose kulawa mkitabu kino
cha uhokozi, Mulungu komsegezela
fungu jake kulawa mum'biki wa ugima
na kulawa Mdiwambo Ding'alile, gaja
gandikigwe mkitabu kino.
20 Heyo yosindila mbuli zino kolonga,
“Ona, nokwiza mbwisa!”
Amina. Izo, Mndewa Yesu!
21 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe
hamoja na wanhu wose wa Mulungu.
Amina.